













శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

## శోధకవిజృంభి

—అంకితం—

శ్లో. పురాణ మిత్యేవ స సాధు సర్వం | న నాపి కావ్యం నచ మిత్యవద్యమ్  
సంతః పరిత్యోగ్యతర దృఢస్తే | మూఢః పరిప్రత్యయనేనుబుద్ధిః,  
అభిరూపశేఖరులారా !

ఇక్కాలమునఁ దెనుఁగు గ్రంథములను సంస్కృతములముతోను వ్రాత ప్రతులతోను బోల్చి యథాశక్తినిర్దుష్టముగా సవరించి మేము ముద్రించుటం గొందలు చూచి 'కూర్చిరి మార్చిరి చెఱిపిరి చెడినది' యని చేయనాత్మపణములు నాశ్రోశములును గర్ణ తాడితము లగుచున్నవి. వినిం గొంత పరామర్శించుట కిప్పుడు మిక్కిలి యవసర మై యున్నది.

మనదేశమునఁ జదువరులపాలిటిభాగ్యదేశత మై ముద్రణపద్ధతి యేర్పడిన పిదప నాంధ్రభాషయందు గొప్ప గ్రంథము లగు భారతమును భాగవతమును ముద్రితము లయినవి. ఒక గ్రంథమునకుఁ గలవ్రాతప్రతు లొక్కొక్కటికిని బ్రాయికముగా వ్రాయసకా డొక్కొక్కఁ డగును గాన వానియం దక్షరము లొక్కతీరు గాకయుఁ బాఠము లొక్క తెఱఁగుగాకయు నుండుటతోఁగూడ నందంద సొంత కూర్పులును వింతకూర్పులును గొంతకొంత కానిపించుటయుం గలదు. కాన వానిలోఁ బెక్కులు ప్రాధు లగుపాఠకులకు సైతము ప్రాణగొడ్డములుగా నుండును. ఆ గ్రంథమునచ్చు ప్రతులం బాయకూర్పులోనివాని కన్నిటికిని శోధనము ను ముద్రణమును సమానము లగుటచే నాయన్నింటఁ బాఠ మొక్కటిగాను, నక్షరములు మోటిం త విడిగా ముత్రైపుసరులవలె ముద్దులు గులుకుచును, నుండును; కాన యవి యభిజ్ఞులకే కాక యర్థము దెలియని బాలురకును స్త్రీలకును సైతము సొంపై సుఖముగాఁ బఠింపఁదగి యుండును. అచ్చపునేతికి ముందఱఁ బచ్చివెన్నయు మెచ్చా? అట్టలు గట్టఁబడి చేపట్టునకు దిట్టముగా నుండునచ్చుబొత్తములపన యొక్కడ! కట్టలవలెఁ గట్టువై దారముల నులిగొనునాకు ప్రతులపనయొక్కడ! వ్రాతఁజలుగులసిలుగులకంటె నచ్చుతేటలనీటులు మీటు గాకున్నే! ఇవి సరస్వతి నోచిననోములపంటలు. వీనికి ముందవి పెంటలు గావో!!

ఇట్లచ్చు ప్రతులు చదువరులకనువిందులుగా నెచ్చుచురాఁగావ్రాతప్రతులు

వచ్చి, యిట్లు పంచభూతములం గలసియు, గలియచునున్నవి. ఇంతవఱకవి  
యంతరింపఁ దొడగి దా దాపు రెండుతరములగుచున్నవి. మనమతాతలకాఁమువఱ  
కే వానిను రువులును బరువులును, మనతాతల వప్తిపూర్తి కచ్చప్రతులు పోతము  
ముత్తైడువపేరంటమనకై యెత్తినబిత్తరపురూపులవలె మనోనయనోత్పవములై  
మొలకెత్తగానినవి. అందలిపాఠములే మనతండ్రుకు వెన్నతోఁ గూర్చి కెట్టినవి.  
మనకు నవియే నగ్గఁబాలతో నూటి పోసినవి. కేదేల? అచ్చప్రతుల పాఠములే  
యెల్లయెడల నల్లకొని యిప్పు డన్నిపట్టుల నిల్లు గట్టుకొని యున్నవి.

మద్రాక్షరములు సరులుగూర్చినయాశముతైములే. అచ్చప్రతులు చూడ  
టకున బట్టుటకును జదువుటకును మెచ్చులు గులుకునే? అందలిపాఠములు మనతాత  
తండ్రులాక్కలం బడి పవిత్రములై మనహృదయనీమలం బ్రతిష్ఠింపబడి యున్నవే  
అయిన నేమి? వానియందుఁ దప్పు లుండవా? కూర్పులును మార్పులును గలగన  
వా? ఇది కొంత విచారించుము.

భారతాదులను రచించినకవులు గడచి యిప్పటి కం దారువందలసంవత్సర  
ముల కెక్కు వయే యైనది. ఇంతదీర్ఘ కాలములో దేశమనఁ బెక్కు రాజ్యవిభ్రమ  
ణములును సూతనరాజ్యజననములును సపూర్వమతభాషాసంపర్కములును గలు  
గుటంజేసి జనవ్యవహారములలో మునుపటివి గొన్ని నశించుటయు మరికొన్ని కొ  
త్తగాఁ దలనూపుటయు సహజము. ఈ వ్యవహారములమాటుపాటు ననుసరించి  
భాషయందును దద్దాచకము లయినపదములును వానిప్రయోగవిశేషములును గ  
న్ని మాసిపోయి యిప్పటివాడుకలోఁ గానిపించుకున్నవి. అపదాదులచొప్పు నక్కాల  
పుగ్రంథములను బెక్కింటిని గొనియే నిరూపింపఁదగియఁ న్నది. ఈవిశేషము పెక్కు  
భాషలందుఁ గానిపించుచున్న దని భాషాచరిత్రములే యుద్ఘోషించుచున్నవి. ఇట్లా  
పదాదులు జనవ్యవహారములం గానిపింపనియిక్కాలమున వచ్చుప్రతుల శోధించి  
ముద్రింపఁ బూనినపండితులు వానిలో నప్పటికాలపుగ్రంథప్రయోగములనుబట్టి  
తమకు నిర్ణయింపఁగూడినవి తప్పఁ దక్కినవానిని నట్లే సరిగ్గములుగా నంచునడిక  
బాలుపడ నోపకయుఁ, దాము ప్రకటించుప్రతు లొకటి రెండు గాక కూర్పునకు  
వందలకొలఁది నుంటంజేసి యా పెక్కింటును నట్టదుస్సాధములు వ్యాపించి యం  
డుటకు మనసు రాకయుఁ, గూర్పును మార్పును జాలినపాండిత్యమును గవిత్యమును  
గలవారు గాన యారెంటిని గొని య పదాదులు పాఠసామాన్యమునకు నుబోధ  
ములుగా నుండునట్లు సవరించుటకు బలవంతముగాఁ దమంతఁ జేరితు లగుచున్నారు.  
వ్రాతప్రతులలో నొకటిని జూచి మఱొకటిగాఁ బూర్వమునుండి వ్రాయంబడుచు  
వచ్చినవగుటచేతను, మిక్కిలి పురాతనములై నవియుఁ బెక్కు మిగిలియుండుటచేతను  
నట్టివానిలోఁ దెక్కింట నాపదాదులు తప్పక వచ్చియుండవచ్చును. వాని వ్రాయ

ప్రతు లొకకొన్నియే కాని వందలకొలదిని గావు గావున నా తెలియనిపదాలులన్ని రించియే తీయవలయు ననుస్మాత్ ప్రేరణయు నాని కంతబలవంతముగా వుండలేదు. ఈ కారణములంబట్టి యచ్చు ప్రతులకన్న నాకు ప్రతులే పాఠస్థానమునకై సుతీరిత యాశ్రయణీయములుగా నుండును. వెళ్ళుచు త్రవడిములకన్న రెండొక్కయుదాహరణములే మిగిలిన.

భారతమున యతిబిక్షుసమయవివరణమున 'విఘ్నామేన్యస్తమునలే శ్చక్రాశే భుక్షవజ్జనే' శాంతి అని యున్నది. ఇందులకు 'డంపకములకువంటకములకునుభోజనములకుఁ దణియొప్పుదు: గడపి' 1 బి. 913 అని వ్రాతప్రతులం దున్నది. మురలీభట్టమునకుఁ బర్యాయముగాఁ దెలుగున 'డంపక'మున్నది. అయినను 'డంపకమువంట' అనియేకాని 'డంపకము' అని వాడుకలోలేదు. మఱిప్రయోగములలో 'డంపుదుమే కుభృత్పివృక్షంబుల' నని కాశీఖండమునఁ గలదుగాని యది ముద్రణసమయమున శోధకులకుఁ దెలియకాని మఱియొకకాని ముద్రణచున్నది. సర్వజ్ఞత్వమువలెపోము? అర్థము పొనగియుం బ్రకరణమునకుఁబొందుపడియునుండుటకన్న: దేటుగానుండుట మఱింత యావశ్యకము కాఁబోలు. కాన తెలియకున్న 'డంపకములు' తేటగానున్న 'డాంబికము' లయ్యె. కనుక 'డాంబికములకు వంటకులకుఁ జొరక' అని పాఠము ఖుట్టి వున్నది. ఇవి తేటగా నుండుట యటుండ మనతాతగారిచోటఁ బడియువచ్చినదిగాని లిప్తియైన నొప్పే! దీనిని మరల దిద్దుటయె తప్ప!! అచ్చుప్రతులయాగడమా యిది!!!

అరణ్యపర్వమున 'ఉల్ల కాంచనరథముపై నున్నవాడు' వృత్త. 113, అని వ్రాతప్రతుల నున్నది. 'ఉల్ల' యని యిచ్చుడు వ్యవహారమున లేదు. ప్రయోగము 'మూడు'యోజనము లిచ్చటికి వానికుల తెరువు, పట్టివే చని యాదైత్యభర్త, గనుము' అని శాంతిపర్వమునఁ గలదు. ముద్రణసమయమున నిది శోధకులకు గోచరము గాదయ్యె. కాన 'అల్ల కాంచనరథముపై నలరువాడు' అని 'ఉల్ల' తేటతెల్ల యగు 'అల్ల' యైనది. దీనిని మరల దిద్దవచ్చునా? పండితులు దిద్దరట. పండితుల కైనను జిరోత్పన్నపదము లెట్లు తెలియును? దిద్ది తరములును రెండైనవంట! అప్పుడు దిద్దినది దండితనమే యైనది; ఇప్పుడు దిద్దుటయో దుండగమే చుండీ!

'మఱి' యనియు: గలదు. 'మఱి' మరఃగా మఱివు. ఇదివెఱవంటిది. 'మది మఱిగొన్నయట్టియెడ మానిరికిం దను: దాన కాచికో, చాదవిన' భార. ఉద్యోగ. ఈ 'మఱి' తెలియక 'మదిగుది చున్నయట్టియెడ' నని మార్చబడినది. మఱియు, భాగవతమున నామనఘట్టమున 'తీతవానిపులుపూర్ణులే... .. శీరంబుయభోయు దే, మఱి లే కర్థుల దాసులకొ సుజనులకొ మున్నింపుదేపై నలి' అష్ట. 436. ఇదిమఱి నెఱుంగక 'పోయు' దే, మఱికే యగుల' నని 'ఏమఱక' గా మార్చి శోధకులేమఱి.

వట్టె, యిట్లు పంచభూతములం గలసియుఁ గలియుచునున్నవి. ఇంతవఱకు వి  
యంతరింపఁ దొడఁగి దా దాపు రెండుతరముల గుచున్నవి. మనము తాతలకాలమువఱ  
కే వానిను దువులును బరువులును, మనతాతల వష్టిపూర్తి కచ్చప్రతులు పొత్తము  
ముత్తైడువపేరంటము నకై యెత్తినది తరపురూపులవలె మనోనయనోల్పవము లై  
మొలకై త్రసాగినవి. అందలిపాఠములే మనతండ్రుకు వెన్నతోఁ గూర్చి కెట్టినవి  
మనకు నవియే నగ్గుఁబాలతో నూటి పోసినవి. కేదేల? అచ్చప్రతుల పాఠము  
యెల్లయెడల నల్లుకొని యిప్పు డన్నిపట్టల నిల్లు గట్టుకొని యున్నవి.

ముద్రాక్షరములు సరులుగూర్చినయంగములైయులే. అచ్చప్రతులు చూచు  
టకును బట్టుటకును జదువుటకును మెచ్చులు గులుకునే? అందలిపాఠములు మనతాత  
తండ్రులనాళ్ళులం బడి పవిత్రములై మనహృదయసీమలం బ్రతిష్ఠింపఁబడి యున్నకే  
అయిన నేమి? వానియందుఁ దప్పు లుండవా? కూర్పులును మార్పులును గలుగనే  
వా? ఇది కొంత చిచారితము.

భారతాదులను రచించినకవులు గడచి యిప్పటి కని దారువందలసంవత్స  
ముల కెక్కువయే యైనది. ఇంతదీర్ఘకాలములో దేశమునఁ బెక్కు రాజ్యాధిపతి  
ణములును నూతనరాజ్యజననములును సపూర్వమతభాషాసంపర్కములును గలు  
గుటంజేసి జనవ్యవహారములలో మునుపటివి గొన్ని నశించుటయు మరికొన్ని  
త్తగాఁ దలనూపుటయు సహజము. ఈ వ్యవహారములమాటుపాటు ననుసరించి  
భావయందును దద్దాచకము లయినపదములును వానిప్రయోగవిశేషములును  
న్ని మాసిపోయి యిప్పటివాడుకలోఁ గానిపించుకున్నవి. అపదాదులచొప్పు నక్కాల  
పుగ్రంథములను బెక్కింటిని గొనియే నిరూపింపఁదగియున్నది. ఈవిశేషము పెక్కు  
భావలందుఁ గానిపించుచున్న దని భాషాచరిత్రములే యుద్ఘోషించుచున్నవి. ఇట్లా  
పదాదులు జనవ్యవహారములం గానిపింపనియిక్కాలమున నచ్చప్రతుల శోధించి  
ముద్రింపఁ బూనినపండితులు వానిలో నప్పటికాలపుగ్రంథప్రయోగములనుబట్టి  
తమకు నిర్ణయింపఁగూడినవి తప్పఁ దక్కినవానిని నట్లే సందిగ్ధములుగా నంచునడి  
బాలుపడ నోపకయుఁ, దాము ప్రకటించుప్రతు లొకటి రెండు గాక కూర్పునకు  
వందలకొలది నుంటంజేసి యా పెక్కింటును నట్టదుస్సాధములు వ్యాపించి యం  
డుటకు మనసు రాకయుఁ, గూర్పును మార్పును జాలినపాండిత్యమును గవిత్వమును  
గలవారు గాన యారెంటిని గొని య పదాదులు పాఠసామాన్యమునకు సుబోధ  
ములుగా నుండునట్లు సవరించుటకు బలవంతముగాఁ దపంతం బ్రేరితు లగుచున్నాడు.  
వ్రాతప్రతులలో నొకటిని జూచి మఱొకటిగాఁ బూర్వమునుండి వ్రాయంబడుచు  
వచ్చినవగుటచేతను, మిక్కిలి పురాతనములై నవియుఁ బెక్కు మిగిలియుండుటచేతను  
నట్టివానిలోఁ బెక్కింట నాపదాదులు తప్పక వచ్చియుండవచ్చును. వాని వ్రాయ  
కాండ్రలోఁ బెక్కిండ్లు గూర్పును మార్పును జాలినంతవ్యుత్పన్నులు గాకుండుటచే

ప్రతు లొకకొన్నియే కాని వందలకొలదిని గావు గావున నా తెలియనిపదానుబంధని రించియే తీజవలయు ననుస్వాత్మప్రేరణయు వాని కంతబలవంతముగా నుండదు. ఈ కారణములంబట్టి యచ్చు ప్రతులకన్న నామప్రతులే పాఠశాస్త్రనమునకై సుతీరిత యాశ్రయణీయములుగా నుండును. వెళ్ళుచి త్రవాదిములకన్న రెండొక్కయువాచా రణములే మిగులు.

భారతమున యతిభిక్షుసమయవివరణమున 'విఘ్నామేన్యస్త్రమునలే ధ్యక్తానే భుక్తవజ్జనే' శాంతి అని యున్నది. ఇందులకు 'దంపకములకువంటకములకునుభోజనములకు' దట్టియొకపొద్దు: గడప' లి. 393 అని వ్రాతప్రతులందున్నది. ముఠలశబ్దమునకు: బర్యాయముగా: దెరుగున 'దంపక'మున్నది. అయినను 'దంపకమునంపక' అనియేకాని 'దంపకము' అని వాడుకలోలేదు. సుతీప్రయోగమునది 'దంపుదుమే కుభృత్సంవృతంబు' నని కాశీఖండమునకు గలదుగాని యది ముద్రణసమయమున శోధకులకు: దెలియకగాని మఱనంబడికానియుంకవచ్చును. సర్వజ్ఞత్వమివరిగామున్నది? అర్థము పొనగియు: బ్రకరణమునకు:బాండుపడియునుండుటకన్న: దేటగానుండుటే ముతీరిత యావశ్యకము కాబోలు. కాన తెలియకున్న 'దంపకములు' తేటగానున్న 'దాంబికము' లయ్యె. కనుక 'దాంబికములకు వంకటలకు: జొరక'అని పాఠము పుట్టి వున్నది. ఇవి తేటగా నుండుట యలుంక మనతాతగారివోలు: బడియువచ్చినదిగాన రిప్ప యైన నొప్పి! దీనిని మరల దిద్దుటయె తప్ప! అచ్చుప్రతులయాగడమా యిది!!!

అరణ్యపర్వమున 'ఉల్ల కాంచనరథముపై నున్నవాడు' యవ్. 1123; అని వ్రాతప్రతుల నున్నది. 'ఉల్ల' యని యిప్పుడు వ్యవహారమున లేదు. ప్రయోగము 'మూడు'యోజనము లిచ్చటికి వానికుంట్ల తెరువు, పట్టివే చని యాదైత్యభర్త, గనుము' అని శాంతిపర్వమునకు గలదు. ముద్రణసమయమున నిది శోధకులకు గోచరము గావయ్యె. కాన 'అల్ల కాంచనరథముపై నలరువాడు' అని 'ఉల్ల' తేటతెల్ల యగు 'అల్ల' యైనది. దీనిని మరల దిద్దవచ్చునా? పండితులు దిద్దరట. పండితుల కైనను జిరోత్సన్నపదము తెల్లు తెలియును? దిద్ది తరములును రెండైనవట! అప్పుడు దిద్దినది దండితనమే యైనది; ఇప్పుడు దిద్దుటయో దుండగమే చుడి!

'మఱ' యనియు: గలదు. 'మఱ' మఱ:గా మఱవు. ఇది వెఱవంటిది. 'మది మఱగొన్నయట్టియొక చూనిరికి దను: దాన కాదికో, చాదవి' భార. ఉద్యోగ. ఈ 'మఱ' తెలియక 'మదిమది చున్నయట్టియొక' నని మార్చబడినది. మఱియు, భాగవతమున నామనస్సుట్టమున 'తేజవావిప్రులుపూర్ణులే... .. నీరంబురుంబోయు దే, మఱ లే కర్థుల దాసులకా సుజనులకా మున్నింపుదేనైదలి' అష్ట. 436. ఇటుమఱ నెఱుంగక 'పోయు' దే, మఱకే యర్థుల' నని 'ఏమఱక' గా మార్చి శోధకులేమఱిరి.

మొదట' యరు:గా: దగవు. జగశ్శోహిన్యవతారపుట్టమున' మనకువేల్పులకు నుపయోగము లేకుండ బదిపెటెన నని : పతతి మాన' భాగ. అష్ట. 321. అని



వస్త్రము, యిట్లు పంచభూతములం గలసియుఁ గలియఁచునున్నవి. ఇంతవఱకు వి  
యంతరింపఁ దొడఁగి దా దాపు రెండుతరముల గుఱున్నవి. మనము తాతలకాఁమువఱ  
కే వానిమరుపులును బరువులును, మనతాతలపప్తిపూర్తి కచ్చప్రతులు పోతము  
ముత్తైడువపేరంటము నకై యెత్తినబిత్తరపురూపులవలె మనోనయనోత్సవములై  
మొలకెత్తసాగినవి. అందలిపాఠములే మనతండ్రులకు వెన్నతోఁ గూర్చి కెట్టినవి.  
మనకు నవియే నుగ్గుఁబాలతో నూటి పోసినవి. నేదేల? అచ్చప్రతుల పాఠములే  
యెల్లయెడల నల్లుకొని యిప్పు డన్నిపట్టుల నిల్లు గట్టుకొని యున్నవి.

ముద్రాక్షరములు సరులుగూర్చినయాణిముత్తెములే. అచ్చప్రతులు చూడ  
టకును బట్టుటకును జదువుటకును మెచ్చులు గలుకునే? అందలిపాఠములు మనతాత  
తండ్రులవాక్కులం బడి పవిత్రములై మనహృదయసీమలం బ్రతిష్ఠింపఁబడి యున్నవే  
అయిన నేమి? వానియందుఁ దప్పు లుండవా? కూర్పులును మార్పులును గలుగనే  
వా? ఇది కొంత విచారింతుము.

భారతాదులను రచించినకవులు గడచి యిప్పటి కని దారువందలసంవత్సర  
ముల కెక్కువయే యైనది. ఇంతదీర్ఘకాలములో దేశమనఁ బెక్కు రాజ్యవిభజ  
ణములును నూతనరాజ్యజననములును సమూహవృత్తభాషాసంపర్కములును గలు  
గుటంజేసి జనవ్యవహారములలో మునుపటివి గొన్ని నశించుటయు మరికొన్ని కొ  
త్తగాఁ దలనూపుటయు సహజము. ఈ వ్యవహారములమాటుపాటు ననుసరించి  
భాషయందును దద్దాచకము లయినపదములును వాని ప్రయోగవిశేషములును గ  
న్ని మాసిపోయి యిప్పటివాడుకలోఁ గానిపింపకున్నవి. ఆపదాదులచొప్పు నక్కాల  
పుగ్రంథములను బెక్కింటిని గొనియే నిరూపింపఁదగియున్నది. ఈవిశేషము పెక్కు  
భాషలందుఁ గానిపించుచున్న దని భాషాచరిత్రములే యన్ఘోషించుచున్నవి. ఇట్లు  
పదాదులు జనవ్యవహారములం గానిపింపనియిక్కాలమున నచ్చప్రతుల శోధించి  
ముద్రింపఁ బూనినపండితులు వానిలో నప్పటికాలపుగ్రంథ ప్రయోగములనుబట్టి  
తమకు నిర్ణయింపఁగూడినవి తప్పఁ దక్కినవానిని నట్లే సరిదిగ్ధములుగా నంచునడికి  
బాలుపడ నోపకయుఁ, దాము ప్రకటించు ప్రతు లొకటి రెండు గాక కూర్పునకు  
వందలకొలఁది నుంటుంజేసి యా పెక్కింటును నట్టిదుస్సాధములు వ్యాపించి యం  
డుటకు మనసు రాకయుఁ, గూర్పును మార్పును జాలినపాండిత్యమును గవిత్యమును  
గలవారు గాన యారెంటిని గొని య పదాదులు పాఠకసామాన్యమునకు సుబోధ  
ములుగా నుండునట్లు సవరించుటకు బలవంతముగాఁ దవంతఁ బ్రేరితు లగుచున్నారు.  
వ్రాతప్రతులలో నొకటిని జూచి మఱొకటిగాఁ బూర్వమునుండి వ్రాయంబడుచు  
వచ్చినవగుటచేతను, మిక్కిలి పురాతనములైనవియుఁ బెక్కు మిగిలియుండుటచేతను  
నట్టివానిలోఁ బెక్కింట నాపదాదులు తప్పక వచ్చియుండవచ్చును. వాని వ్రాయన  
కాండలోఁ బెక్కిండు గూర్పును మార్పును జాలినంతవ్యత్యత్యములు గాకుండుటలే  
నట్టివారిప్రతులం దేనియు నవి మాటుపడక యుండవచ్చును. ఒక్కొక్కవ్రాయనకా

ప్రతు లొకకొన్నియే కాని వందలకొలది గావు గావున నా తెలియనివదాదులనర రించియే తీవనలయు ననుస్వాత్మ ప్రేరణము నాని కంతబలవంతముగా నుండదు. ఈ కారణములంబట్టి యచ్చు ప్రతులకన్న నాకు ప్రతులే పాఠసౌష్ఠవమునకై సుతీత యాశ్రయణీయములుగా నుండును. పెక్కురి త్రవాదములకన్న రెండొక్కయుదాహరణములే మిన .

భారతమున యతిభిక్షాసమయవివరణమున 'విభూమేన్యస్తమునలే వ్యజ్ఞారే భుక్తవజ్జనే' శాంతి. అని యున్నది. ఇందులకు 'డంపకములకువంటకములకుసుభోజనములకుఁ దటియైసప్రద్యుఁ గడపి' రీతి. 393 అని వ్రాతప్రతులం దున్నది. ముసలశబ్దమునకుఁ బర్యాయముగాఁ దెనుఁగున 'డంపక'మున్నది. అయినను 'దంపకమునంచే' అనియేకాని 'డంపకము' అని వాడుకలోలేదు. సుతీప్రయోగమునచో 'డంపుముమే కుభృత్పివృథంబుల' నని కాశీఖండమునఁ గలదు.గాని యది ముద్రణసమయమున శోధకులకుఁ దెలియకగాని మఱనఁబడికానియుంకనచ్చును. పర్వజ్ఞత్వమువరికొమ్ము ? అర్థము పొసఁగియుఁ బ్రకరణమునకుఁబొందుపడియునుండుటకన్న : 'దేటగానుమటే మఱింత యావశ్యకము కాఁబోలు. కాన తెలియకున్న 'డంపకములు' తేటగానున్న 'డాంబికము' లయ్యె. కనుక 'డాంబికములకు వంట్లలకుఁ జొరక'అని పాఠము పుట్టి వుంది. ఇవి తేటగా నుండుట యటుండ మంతాతగారిసోటఁ బడియువచ్చినదిగాన నచ్చయిన నొప్పే ! దీనిని మరల దిద్దుటయె తప్ప!! అచ్చుప్రతులయాగడమా యిది!!!

అరణ్యపర్వమున 'ఉల్ల కాంచనరథముపై నున్నవాడు' పద్మ. 323, అని వ్రాతప్రతుల నున్నది. 'ఉల్ల' యని యిప్పుడు వ్యవహారమున లేదు. ప్రయోగము 'మూఁడు'యోజనము లిచ్చటికి వాఁడులు తెరువు, పట్టివే చని యాదైత్యభర్త, గనుము' అని శాంతిపర్వమునఁ గలదు. ముద్రణసమయమున నిది శోధకులకు గోచరము గాదయ్యె. కాన 'అల్ల కాంచనరథముపై నలరువాడు' అని 'ఉల్ల' తేటతెల్ల యగు 'అల్ల' యైనది. దీనిని మరల దిద్దవచ్చునా ? పండితులు దిద్దరట. పండితుల కైనను జిరోత్పన్నపదము లెట్లు తెలియును? దిద్ది తరములును రెండైనవట! అప్పుడు దిద్దినది దండితనమే యైనది; ఇప్పుడు దిద్దుటయో దుండగమే చుడి !

'మఱి' యనిముః గలదు. 'మఱి' మఱఁగా మఱపు. ఇది వెఱవంటిది. 'నుది మఱి'గొన్నయట్టియెడ మానిరికిం దనుః దాన కాచికో, బాదవిన' భార. ఉద్యోగ. ఈ 'మఱి' తెలియక 'మదిమది చున్న మట్టియెడ' నని మార్చఁబడినది. మఱియు, భాగవతమున నామనస్సుబ్రము 'తేజవావిప్రులు పూర్ణులే ... .. వీరంబులు బోయు దే, మఱి లే కర్థుల దాసులకా సుజనులకా మన్నింపుదేనైదలీ' అష్ట. 436. ఇదమఱ నెఱుంగక 'పోయు' దే, మఱికే యర్థుల' నని 'ఏమఱక' గా మార్చి శోధకులేమఱి.

మొదట' యరఁగాఁ దగవు. శగశ్రోహిన్యవతారఘట్టమున'మనకువేల్పులకు నుగ్గమితట లేకుండఁ బుచ్చిపెట్టెనని : పకఃతి పూన' భాగ. అష్ట. 321. అని

యున్నది. ఈ 'మందట' తెలియక యారాటముపెట్టినందున 'మాతాటము'గా మాటి నది. 'మనములనమ్మతింజితమ'మందటనానభ వారుతీర్చినారాయణకృతపంచతంత్ర ము ౧ ఆ. ఇట 'మందట'కు 'సమీప' మరి శబ్దరత్నాకరమందర్థ మున్నది. విను కుంభాండ యనేకకాలము...నానగు భుజంబుల్ నుందటం బొందినన్' హరివం శము. ఉత్త. ౭. ఆ, ఇట 'మందట' యచ్చుప్రతుల 'ముచ్చట' యైనది. తెలియని మందటకన్నఁ దేట యగు ముచ్చట మేలు గదా!

దుడుకడుగు' అనగా మగ్గుమగుట. కృష్ణబలరామబాల క్రీడావర్ణనమున 'అప్పంకముల దుడుకడువజొత్తురు' దశ. పూ. 289 అనియు, బ్రహ్మగోగోపులనంత ర్హితులం జేసినఘట్టమున 'దుడుకనిమహిమాబ్ధి నజాడు & దుడుకడిచె నృపా' దశ. పూర్వ. 547 యనియు నున్నది, ఇది తెలియక 'దుడుకడరఁ జొత్తు' రని మార్పబడినది. మరి 'దుడుకడువ' నని దిద్దుట దుడు కగునా ?

భాగవతమున తిరీకుర్వ నిర్ధారాని' ౧౧౫. ౧౩ అధ్యాయ. అని యున్నందులకు వ్రాతప్రతులఁ 'దీర్ఘసంఘంబులఁదీర్ఘమింతురు' ప్రథ. 301 అనియున్నది. 'దీర్ఘమింతురు' అని యిప్పుడువాడుటలేదు. 'ఉత్తరమింతురు' ఇత్యాదినన్నయప్రయోగములు శోధకుల కుపసితములుగావు. కనుక 'దీర్ఘసంఘంబుల ధిక్కరింతురు' అనినవరింపఁబడినది. మఱి తాతగారిబొక్కిచోటఁ జొచ్చియు నచ్చివచ్చినది గాన యది వినువరాదు. అట్టిదానిని దిద్దితిమాయంతకన్నఁ బాతకములేదు. ముద్రణమహిమ! ముద్రణదేవతాకటాక్షము నకుఁ బాత్రము లై నతప్పులుగూడ దిద్దరానంతపవిత్రములై యిప్పులు గులుకునా?

ఇట్టివి పెక్కులు చూపవచ్చును. వ్రాతప్రతులందు గ్రుడ్డిదెబ్బలనుదప్పులు గలుగునీ యందు రేమో. ఔను! వానియందు శకటరేఫ మునియు లఘురేఫమనియు శేద ముండదు, 'వాండు కాండు' అని యన్నియుఁ బూర్ణ బిందువులే కాని యర్థ బిందువు చూపట్టదు. 'మంచుము రంగము' అని యనవసరము లగుద్విత్వములును 'శాయ' 'యెవ్వడు' అని యక్షరవ్యత్యయములును, 'కోరిక' 'నాలిక' అని యస మంజసహాపములును, బట్టినచోటఁ బెక్కులుగనుపట్టును అయినను డాంబికములు 'ధిక్కరింతురు' అనునచ్చుప్రతులనవరణలంబట్టి 'డంబకములు' 'దీర్ఘమింతురు' అని నిర్ణయించుకష్టమునకింటి 'వాండు' 'శాయ' అను నాకు ప్రతులవ్రాతలను బట్టి 'వాడు' 'చేయు' అను దిద్దుకొనుసౌకర్యమేపాటి యతిశయమో యభిజ్ఞులకుఁ దేట గాకపోవదు.

మఱియు శోధనమునకు నైపుణ్యమునుగావలయును. పాండిత్యమున్నచోట నెల్ల నైపుణ్యము సయతముగా నుండదు. మఱియుఁ బండితులుతమతమదర్శనముల చొప్పునఁ బాతముల దిద్దుటయుఁ గలదు. స్వదర్శనాభినివేశపారవశ్య మనివార్యమగుట సహజమే కదా. ఈరెండుకారణములనుబట్టియు నచ్చుప్రతులఁ దప్పులు గలుగుట గలదు. ఈనిర్ణయము లెంతవఱకు సాధువులో ప్రకృత గ్రంథమునఁబరామర్శింతుము

శ్రీకైవల్యపదంబుఁ జేయటకుఁ నై చింతించెదన్ లోకర  
క్షేకారంభకు భక్తపాలకనానందంభకున్

౧-స్కం. ౧. ౪

ఇట్ల క్రిందిగీతలు గలవానిం జూడుము. ఆరంభముననే హంసపాదము! మొట్టమొదటి పద్యముననే యతి తప్పినది. ఈ తప్పు గ్రంథమున మఱెచ్చటనే నుండునేని వ్రాయనము గురునాథునిపమునో లేక కంపాసిటరు రామస్వామిమూడనో మోపవచ్చును. ఇట్లును గాదే! శోధకులకు దోషము వచ్చునని మహాకవికి యతి తెలియ దందుమా! మొన్నటి తాతగారి కాగ్రహము వచ్చినను, సంతకంబె మునుపటి పోతనగారి నిగ్రహము దగదు. కావున 'రక్షాకారంభకు భక్తపాలకనానందంభకు' అని దిద్ద కుండరాదు.

ఏతద్రూపం భగవతో హ్యయాపస్య చిదాత్మః

మాయాగుణై స్విరచితం మహదాదిభి రాత్మ

యథా నభసి మేఘాఘో రేణుర్వా పార్థివోఽనిలే

ఏవం ద్రష్టరి దృశ్యత్వ మారోపిత మబుద్ధిభిః.

౧-స్కం. ౩-ఆధ్యాయం.

శ్రీధరవ్యాఖ్యా. అయాపస్య-చిదేకరసస్య, ఆత్మనో-జీవస్య, ఏతత్-స్థూలం, రూపం-శరీరం భగవతో మాయాయాః, తస్యాః, గుణైః-మహదాదిరూపైః, విరచితం - కృతం, ఆత్మని - ఆత్మ స్థానే, శరీరం కృత మిత్యర్థః॥ కథ మిత్వ పేక్షయా స్వరూపావరణేన తదధ్యాస ఇతిసదృష్టాంత మాహ॥ యథావాయాత్రితో మేఘాఘో, పభసి-ఆకాశే, అబుద్ధిభిః-అజ్ఞైః, ఆరోపితః, యథావా పార్థివో రేణుః- తదంతఃకూసరత్వాదిః, అనిలే, ఏవం, ద్రష్టరి-ఆత్మని, దృశ్యత్వం - దృశ్యత్వాది ధర్మకం శరీర మారోపిత మిత్యర్థః.

ఇందుల కచ్చు ప్రతిపాతము:- వినుం డరూపుం డయినజీవుండు చిదాత్మకుండై పరఁగు-జీవు నికిఁ బరమేశ్వరు మాయాగుణంబు లైఁమహదాది రూపములచేత నాత్మధారస్థానముగా విరచితం బైన స్థూలశరీరంబు గగనంబునందుఁ బరనాశిత మేఘసమాహంబును గాలియందుఁ బార్థివ ఘో ధూసరత్వంబును నేరీతి నట్లు ద్రష్ట యగు నాత్మయందు దృశ్యత్వము బుద్ధిమంతులు గానివారిచేత నారోపింపబడు.

'ఆత్మని' అనుటకు 'ఆత్మస్థానే' యని యర్థము. ఇట్ల 'ఆత్మధారస్థానముగా' ననుట యెట్లు? 'స్థూలశరీరంబు' అనుటకుఁ గ్రియ యెద్ది? ఆరోపింపఁబడినది స్థూల శరీరమా? దృశ్యత్వమా? అన్వయ మేదియుఁ గానరాదు. అంతగా మూలాను గుణ్యమును లేదు.

ప్రాతప్రతులపాతము—వినుం డరూపుం డై యేకరసుండై యాత్మయనం బరఁగుజీవునికిఁ బరమే...రూపంబులచేత నాత్మస్థానంబునందు విరచితం బైన స్థూలశరీరంబు...దృశ్యత్వమై ... నారోపింపబడు.

౧-స్కం.-67.

ఇట్ల 'స్థూలశరీరము దృశ్యత్వమై యారోపింపబడు' నని యన్వయము. ఇది చాల మూలానుగుణముగాఁ దెనిఁగింపఁబడినది. ఇట్లు మూలానుగుణ్యమును నన్వయమును గల యీపోతన పాతమును గమనింపవచ్చునా? లేక యన్వయము చెడి నను మూలానుగుణ్యము కొఱవడినను మనతాతగారి యచ్చుపతిపాత మేవలమునా?

‘యత్రేమే సదసద్రూపే ప్రతిషిధ్ధే స్వసంవిదా  
అవిద్యైయాత్మనికృతే ఇతి తద్బ్రహ్మదర్శనమ్  
యజ్ఞేహపరతా దేవీ మాయా వై శారదీ మతిః  
సంపన్న ఏతేతివిదుః మహిమ్ని స్వే మహీయతే॥’

౧-స్కం, 3.అ.

శ్రీధరవ్యాఖ్యా॥ యత్ర-యదా, సదసతీ-కార్యకారణరూపే-స్థూలసూక్ష్మరూపే. స్వసంవి  
దా-స్వరూపసమ్యక్ జ్ఞానేన; ప్రతిషిధ్ధే, భవతః, జ్ఞానేన ప్రతిషేధార్హ త్వే తమేవహేతుమాహ-  
అవిద్యయా, ఆత్మని, కృతే-కల్పితే ఇతిహేతోః, తద్బ్రహ్మ-తదాబీవోబ్రహ్మైవభవతీత్యర్థః, కథం  
భూతం? దర్శనం-జ్ఞానైకస్వరూపమ్॥ వై శారదీ-విశారదః సర్వజ్ఞః ఈశః-తదీయా, దేవీ - సం  
సారచక్రేణ క్రీడన్తీ, ఏమామాయా, మతిః-విద్యా...అయంభావః...యావదవిద్యాత్మనా ఆవరణవి  
క్షేపాకరోతి తావన్నోపరమతే-యదాతు సైవవిద్యారూపేణపరిణతా...స్వయమేవోపరమేదితి.

ఆ-ప్ర-అప్పు డీస్థూలసూక్ష్మరూపంబులు రెండును స్వరూపసమ్యక్ జ్ఞానంబున నిషేధింపం  
బడునని తెలియు-నవిద్యంజేసి యాత్మకుఁ గల్పింపబడె ననియెడి హేతువువలన నప్పుడు జీవుండు  
బ్రహ్మదర్శనమును జ్ఞానంబున కధికారియగు-నట్టి బ్రహ్మజ్ఞానమతి-విశారదయై యీశ్వరునిదై క్రీడిం  
చు-నట్టి మతిప్రకాశంబున నవిద్య యనంబడుచున్నమాయ యుపరత యై. ౧ స్కం. 67.

ఇట ‘యదా-తదా’ యను నన్వయములేదు. ‘ఎప్పుడుస్థూలసూక్ష్మరూపములు  
స్వరూపసమ్యక్ జ్ఞానమున నిషేధింపబడునో యప్పుడు జీవుండు బ్రహ్మమగు’ నని  
యర్థము. నిషేధింపబడునని తెలియు మీది? ఆరూపములు ‘ఆత్మని కృతే’ ఆత్మ  
యందుఁ గల్పితములని యుండఁగా ‘ఆత్మకుఁ గల్పితము’లేట్లు? తద్బ్రహ్మ-తదాబీవః  
బ్రహ్మైవభవతి, అని యుండఁగా బ్రహ్మదర్శనం బనుజ్ఞానమున కధికారియగు నట !  
బ్రహ్మదర్శనజ్ఞానమేమి? ఇట దానికే బ్రసక్తియెట్లు? ‘అట్టిబ్రహ్మజ్ఞానమతి-విశారద  
యీశ్వరునిదై క్రీడించు’ దీనికర్థ మేమి? బ్రహ్మజ్ఞానమతి క్రీడించుచున్నదని యన్వ  
యమా? మతి యర.గా విద్య యని వ్యాఖ్య; విద్యారూపమున మాయ పరిణత  
యగుటచెప్పఁబడినది. ఆమతి యిట బ్రహ్మజ్ఞానమతి యయ్యెనా? లేక అతివిశారద  
యై యని పదచ్ఛేదమా! అట్టిమతిప్రకాశంబున నవిద్య యనంబడుచున్నమాయ’  
ఇటుఁ గూడ ‘మతి’ వచ్చినదేల? మూలమునందలి ‘మతి’ కర్థము తెలియనంపున  
నది యిన్నిగతులు పడినది. పోనిండు. ఈమతిప్రకాశమేమి? మూలమున నిందులకు  
గమకము గానరాదు. ‘వైశారదీ’ అనుటకు విశారదః సర్వజ్ఞః ఈశః తదీయవైశా  
రదీ’ అని వ్యాఖ్య. దీనికా విశారద యై యీశ్వరునిదై’ యని తెనుఁగు?

ఇటీవలియచ్చుప్రతి పాఠము-ఎప్పుడుస్థూల...నిషేధింపబడుననియును నవిద్యంజేసియాత్మకు  
గల్పింపబడుననియును జెలియునప్పుడుజీవుండుబ్రహ్మదర్శనంబుల కధికారియగుచర్యనంబన జ్ఞానైక  
స్వరూపం బతివిశారదయై యీశ్వరునిదై క్రీడించుచు నవిద్యయనంబడుచున్నమాయ యుపరత యై.

ఇందు ‘ఎప్పుడు-అప్పుడు’ అనునన్వయము గలిగెను ‘మతి’ కిందు గతులులే  
వు. బ్రహ్మదర్శనజ్ఞానమును గానరాదు. అవిద్యంజేసి యాత్మకుఁ గల్పింపబడినని  
‘హేతువు’ అనుహేతువుమాత్రము పోయినది. మఱికొన్ని సవరణలును గలిగినవి.  
కాని తెక్కినదోషములన్నియు, గలవు వ్రాతప్రతులపాఠము చూడుడు-

ఎప్పుడీ నూలనూత్నరూపములు పెంచును స్వరూపకమ్యగ్జ్ఞానంబునంజేసి ప్రతిష్ఠింబు  
లగు నవిద్యంజేసి యాత్మను గల్పింపంజేసి వనెడిహేతువువలన నప్పుడాజీవుండు బ్రహ్మసర్వం  
బగు దర్శనంబనజ్ఞానంబునంజేసి యేకస్వరూపంబు విశారదుఁడైనయాశ్వరునివై క్రిడించుచు  
నవిద్య యనఁబడుచున్నమాయ యుపరత యై ౧౯౬౦.67

మూలమున కిట్లు మిక్కిలియనుగుణమైనయీ పాత మచ్చు ప్రతులం బడి తా  
ఱుమాటై నది; తప్పలకుప్ప యైనది మరల దిద్దవచ్చునా? ముద్రణదేవతాకటాక్ష  
పాత మై యది సవిత్రీకృతమై యున్నదే! ఆదేవతకును మతేతాతకును గోషము  
వచ్చినను వచ్చుగాక. మహాకవి కవయశము దగదు. కాన దిద్దఁబడినది.

ఒకవచనము న నిన్నిదోషములు! మీఁదఁ బెక్కవచనములం దిట్లెన్నిదోష  
ములు దిద్దంబడి యున్నవో మఱి పద్యములం దెన్నిసవరణలు సేయంబడినవో యభి  
జ్ఞులై మూలమున వ్రాతప్రతులను నారయు ప్రయాసమునకు వెనుదీయనిభాషాభి  
మానులకుఁ దెలియకపోవదు. ఇంతేకాక వచనములం దెన్నికూర్పులు చేర్పంబడి  
నవియు నెన్నికూర్పులు సేయంబడినవియు నెన్నిమతములు త్రిప్పంబడినవియు నా  
యాపుటలం గల కుండలీకరణాదులచేతను గ్రిందిపాఠాంతరములచేతను దేఁతెల్ల  
ము గాఁగలదు గావున నిట విస్తరించి తెలుప నవసరములేదు. అన్నియు నిట సరికలి  
తముగా రూపింపఁ బూనినచో నీవిజ్ఞప్తివేయుమడుంగులెచ్చును. వేయ మాటలేలే?  
ఒకభాగవతమునంత గ్రంథమే కావచ్చును. వానిని మూలముతోను వ్రాతప్రతుల  
తోను బోల్చిచూచుట కవకాశము మిక్కిలియవలయునుగావునఁజదువరలు చూ  
డకయేపోవుదురని తలఁచియొక్కొక్కస్థంధమునందు నొకటిరెండుదోషములను  
విస్తరభీతిచేఁ జిన్నవైనవానినిగా స్థానీవులాకన్యాయమున నెత్తిచూపుట సరసము

‘లోకమంగళదసుల్లోకరూపంబున’

కృతి-261

ఇందులకు ‘భగవతాచతుర్శ్లోక్యాంసంక్షేపేనపోక్తమ్’ అని మూలము.  
కావున ‘లోకమంగళచతుర్శ్లోకీమూలంబున’ అది వ్రాత ప్రతులపాతము.

విదురమై త్రేయసంవాదమున

క. అగుణున కవికారునకున్, జగదవనోద్భవవిశాళసత్కర్మములుం

దగులీల లయిన నాతడు, సగుణుం డై యుండు పెట్టు సౌజన్యనిధి.

సీ. అనిన నర్భకుగతి ననఘుండు మైత్రేయ, మునిఁ జూచి విదురుఁ డిట్లనియె. తృతి-282-283

ఇట విదురుఁ డర్భకునిగతిమైత్రేయ నడుగలేదు. నిర్గుణుండును నిర్వికారుండు  
నగునీశ్వరునికి లీలలెట్లు? అని ప్రశ్నము. ‘అర్భకువల్లీలాపియుజ్యతే’ అనువ్యాఖ్యాపం  
క్తిచొప్పున ‘అర్భకునివలె’ననియు త్రరముకాన “అనర్భకునిగతి ననవుడుమైత్రేయ  
యని యుండవలయును.

చ. మఱి యపు డమృహాత్ముఁ డసమాసబంబుడు మహాగ్రబాణముల్

గఱకరిఁ దాఁక నేసి భుజగర్వ మెలర్ప విరోధిమర్మముల్.

శతు-386

ఇట ‘గఱకరి’ తప్పు; ‘గఱి గఱి’ యని యొప్పు.

‘యస్మాదేవకవయ ఆత్మానమవిరతం వివిధవృజినసంసారపరితాపోపతస్యమాన మనుసవనం  
స్నాపయస్తప్తయైవ నిర్వృత్యా పరయాహ్యవన్దమాగ్ మత్యంతికం పరమపురుషార్థమపి స్వయ  
మాసాదితం నోపవాదియస్తేపంచస్తప్తమాధ్యాయః.

ఇందుల కచ్చుప్రతి—పెద్దలు భాగవతు లగుటంజేసి సంప్రాప్తసర్వపురుషార్థం లగుచు  
వివిధవృజినహేతుకం బగుసంసారతాపంబును బాసి యవిరతంబుఁ దదృక్తియోగామృత  
స్నానంబునంజేసి పరమపుషార్థం బైనమోక్షంబును జెందుదురు. పంచ-౧ ఆ 88

మూలమున భక్తిభోగ్యతాతిశయమునమోక్షము తనంత లభించినబెద్ద  
లాదరింప రని యుండఁగామోక్షంబు నొందుదురట! వ్రాతప్రతులందు

‘హరికథామృతపానంబున నిర్వృతు లై పరమపుషార్థం బైనమోక్షంబు నపేక్షింపరు.

అని యన్నది. దీని నేల మార్చిరో తెలియరాదు. మోక్షసాధనములలో  
భక్తుత్కర్షణము శోధకులమతము గాదో!

కాశ్యపపత్నివర్ణనమున.

ఓ. కామితప్రదుఁ డైనకశ్యపుకాండ, ముచ్చటఁ దీర్చురేమద్దగాండు  
రభిలలోకములకు నవల పై జగమెల్లఁ, బూజింప నుండు రేవువ్వుఁబోండ్లు ప.ప. 255

ఇట కాశ్యపపత్నీలులోకముల కవలనై యుండుటేమి? ‘యతన్యూతమిదం  
జగత్’ అను మూలముచొప్పున లోకముల కన్వలై’ అని యుండవలయును. అందే  
గీతమున

‘వారి కలగంపకడుపుల నేరుపరుల, నరిదిబిడ్డలఁ బడసినబిరుదుసతుల

నామములు నన్వయంబులు’

ప.ప. 255

అని యన్నది. ఇటమీఁదఁ గాశ్యపపత్నీలనామాదులు చెప్పంబడుచున్నవి  
గాన యాపత్నులనే ‘బిరుదసతుల’ యనియిట కవిపేర్కొన్నాఁడు. అనఁగా ‘కలగంప  
కడుపుల నేరుపరులను - అరిదిబిడ్డలను - బడసిన బిరుదుసతుఁ నామములు, అని య  
న్వయము ‘వారి’ యనునది పూర్వసీసపాదములందు ‘ఏవంతరాంధ్ర’ ఇత్యాదుల  
చేఁ బ్రతిపాదిత లయినయాపత్నులనే పరామర్శించు చున్నది. కాన దీని కన్వయ మె  
ట్లు? ఏకవాక్యముననే ‘వారి’ ‘బిరుదుసతులు’ అనురెంటిలోనే దేనొకటి యుండవల  
యునుగానిరెండు నుండిన నన్వయము గలుగదు. రెండును భిన్నవాక్యములలోనివేని  
‘వారి’ అనువాక్యమునకు సమాపక మేది? కనుక నిది తప్పు. ‘వారి కలగంపకడుపుల  
నేరుపరుల, నరిది; బిడ్డలఁ బడసినబిరుదసతుల’ అని దిద్దుకొనవలయును. యతిభం  
గ మున్నచోపికవి (సింగన) యభయరేఖమైత్రినిబాటించినవాఁడని తెలియునది.

దేవేంద్రునిసభాస్థితివర్ణనమున.

‘నిండుపున్ననాఁడు గండరించినచంద్ర, మండలకిలలో మాటుమలయ

భద్రవిద్యోతాతపత్రంబు గ్రాలుచు, మిన్నేటితరంగల మేలుకొలుపఁ

గలితదివ్యాంగ నాకరతలచాతుర్య, చామికరక్తేజి జాడపటుప’

ప.ప. 260

ఇట ‘తపత్రము గ్రాలుచు మిన్నేటితరంగల మేలుకొలుపు’ టేమి? దివ్యాం



గనాకరతలచాతుర్యచామీకర శ్రేణి జాడపటచట' యన నరము గలదా? 'మండల శ్రీతోడ మాటుమలయ భద్ర విద్యోతతపతంబు గ్రాలంగ' ననియును 'మిన్నేటితరంగల మేలుపుగొలుపఁ గలితదివ్యాంబు' నాకరతలచాతుర్యచామర శ్రేణుజాడ పడగ' ననియు దిద్దునది. 'చామరవ్యజనాదిభిః' యని మూలము. పూర్వచంద్ర మండల శ్రీతోడ నాతపత్రము నకును, మిన్నేటితరంగలతోడఁ జామరశ్రేణులకును నామ్యము; కాని యాతపత్రము మిన్నేటితరంగల మేలుకొలుపలేదు. 'మిన్నేటితరంగల మేలుకొలుపుటకుఁ జామీకర శ్రేణులు జాడపటపలేదు. చామరములు చామీకరము లై యనరము పుట్టించినవి.

శ్లో॥ భూతానిపై పై ర్విజయోనికర్మభిర్భవన్తి కాశేన భవన్తి సర్వతః  
 న తత్ర హత్యాప్రకృతావపి శీత స్తస్యా గుణై రవ్యతమో నిదధ్యతే॥      సప్తమ. ౨. ఆ.  
 అ-ప్ర. క. కలుగును మఱి తేమందును, గలభూతము లెల్లఁ గాలకర్మవశము లై నిలువఁడు ప్రకృతిం దగ్గఱ, కలితుఁడు గాఁ దాత్మమయుఁ దగమ్యుఁడు దలఁపన్.  
 మూలమున 'ప్రకృతావపిశీతః' అన్నందులకు 'నిలువఁడు ప్రకృతి'నని తెనుఁగున్నది. 'నిలువఁబడుఁ బ్రకృతిఁ దద్గుణ' అని దిద్దునది. 'క్రోడసద్గ్రంథంబుల్' క్రోడమునకు సద్గ్రంథము లేమి? సద్గ్రంథము లని యుండవలయును.      సప్తమ 168

మత్స్యవతారవర్ణనమున,  
 గఱులు సారించు మీసలు గడలుకొలుపు  
 నొడలు జలిపించుఁ గన్నులబామల నార్పు.      అష్టమ. 724.

అని యున్నది. మత్స్యము మీసలు గడలుకొలుపుటయు కనుబొమలనార్పుటయు వింతలోనివింత. మత్స్య మప్రాకృత మన్నను, దాని కీయపూర్వవ్యాపారము లనవసరములు గావున వర్ణింప నావశ్యకములు గావు, 'మీసలఁ గడలునిపురు' నని యుఁ 'గన్నులపొలప మార్పు' ననియు దిద్దునది.

'నయత్స్రీసాదాయతభాగలేఖ'  
 ఇందులకు 'స్రీప్రసన్నతఁ, బదివేలవపా లిలేఖభావము'      అష్టమ. ౭౪ ఆ.      అష్టమ. 781.

అని యచ్చుప్రతి. ఇట ప్రసన్నతలోనిపదివేలవపాలు 'ఇలేఖభావము' గాదు 'ప్రసన్నతపదివేలవపాలి 'లేఖ' భాగము' అని దిద్దునది.

కుమారవనమును జొచ్చినసుద్యముఁడు శివునిశాపమున స్త్రీకాఁగా వసిష్ఠ ప్రార్థనమువ న్దేవుఁడు

'స్వాంన వాచ మృతాంతుర్య నిదమాహ విశాంపతే  
 మాసం పుమాన్ సభవితా మాసం స్త్రీ తపసా తత'

అని యొకమాసము పురుషుఁడుగాను నొకమాసము స్త్రీగాను నుండ నను గ్రహించినాఁడు. ఇందుల కచ్చుప్రతిని



'తనమున్నాడినమాటయన్ నిజముగాఁ గన్పొనికిం బ్రీతిగా  
నునుజేర్చునండ నెలన్ నెలం బురుషుఁ డై మాసాంతరం దాడఁ గా  
నిని డై'

నవ. 88.

అని యున్నది. ఇట నెలక నెలం బురుషుఁడగునె. గామిని యగుటకుమాసాం  
తర మెక్కడిది? ఇది మూలానుగుణముకాదే! 'మనజాంతుక నెలనో నెలం బురు  
షుడై' అని యుండవలయును. ఇట మనుజుడగునె. డని మృత్యుని యర్థముకాదు,  
మనవుపుత్తుఁ డైననుద్యము. డని యర్థము. మనుష్యుఁ డని యర్థము. సేసి యి  
ట్లనర్థముసేసిరి కాబోలు. మందుకంటె రోగమే మరిచి దయ్యె.

'భువి దూఱన్ భువి దూఱు నభి సార నభిం జొచ్చు'

నవ. 107

ఇట యతి తప్పు 'అబ్బుల్ సొచ్చు' నని యుండవలయును.

'స, ర్యాప్తస్వేదజలాంగి వారిసముదాయాలంకృతన్ భార్గవిన్'

నవ. 588

నూతినుం. 'ర్యాప్తస్వేదజలాంగి' యై లేచినదేవయాని' 'వారిసముదా  
యాలంకృత' యెన? ఇది దేమిసారస్యము గులికెడినో? 'అభి సముదాయస్వర్గవిన్  
భార్గవిన్' అని యుండవలయును. ఇందలియర్థము ననుప్రాసవిభవమును జూడుడు.  
తొలిగా రున్నచోఁ జెప్పను.

శకటాసురభంజనమున

'కదాచి దౌత్యానికకాతుకాప్లవే జన్మర యోగే సమవేతయోషితావ'

దశ. 2 అ.

వ్యాఖ్యా. ఉత్థానం-శిఖోరం' పరివర్తనం, తత్రకగణియే' కాతుకాప్లవే-ఉత్సవాభిషేకే'

అని యున్నది. ఇందులకు

'కాలకుఁ దొడికిలఁబడ నేర్చె నని జన్మ నక్షత్రమం దొక నాఁడునందు

పాలఁతి వేడుకతోడఁ జారుగువేలఁ, జీరి'

దశ. పూ. 248

అని యున్నది. మూలమందలి 'కాతుకాప్లవము'నకు నిట దెనుగు లేదు. కాన  
పాలఁతి వేడుకబోర్కుఁ బోయ వ్రేలఁజేరి'యని యుండవలయును. 'బోర్కు' అని  
ప్రత్యేకపదముగా నిఘంటువులందు లేదు. కాన 'బోర్కు' 'పొరుగు' అయినది.

'పట్టి యలరుఁబోడి పట్టి యీతం డని

గట్టితలఁపుతోడఁ గట్టె గాక

పట్టికడుపు పెక్కు బ్రహ్మాండములు పట్టు

పెట్టెగనేని దల్లి యెల కట్టు.

దశ. పూ. 888

ఇట 'యలరుఁబోడి' యని యుండగా మరల 'తల్లి' యని చెప్పవలసినయావ  
శ్యకత లేదు. అది యందమును గాదు. 'పట్టి యెల్లబోటిపట్టి యీతం డని' యని  
పాఠము. 'ఎల్లబోటి గోపాలురమందగాడు.' దశ. పూ. 1142 అని యాస్కంధము  
ననే ప్రయోగాంతరము గలదు గాన ఇది యబ్బురము గాదు.

‘వేలం దొక్కనిపాదరేణువులు పై వేష్టించినం జాలనే’

దశ. పూ. 574

పాదరేణువులు వేలం దొక్కని వెట్లు? మూలమున యుద్ధోక్త లేఁబడి త మాంఘ్రిరజోభిషేకమ్’ దశ ౧౪ అ. అనియున్నది. ‘వేలం దొక్కనిపాదరేణువు’ అని యర్థము, గోపరాయముగ ‘వేలు’ అంగుళిపర్యాయమైన ‘వే’ అయ్యె వేలు మాఱగా ‘ఒక్కని, యుద్ధోక్త’ యయ్యె.

‘కూడి గ్రహంబులు దిరుగఁగ, మేడలతుది నెలవులందు’

దశ. పూ. 2600

‘తుదినిలువులందు’ అని యుండవలయు. నిలు వనఁగా నంతయు. ‘పొలుచు చతుర్థశః భువః మూల్ దశకీర్తియాడెడినిలువులమేకగాఁగ’ నిర్వచనోత్తరరామాయణము. ‘నాటకశాలమేడపై నిలువున’ మనఁచరిత్రము.

ఇట్లు వెక్కులు చూడవచ్చును. మూలమును జూచి, పోతనకవి తావెలక్ష్యమును బరిశీలించి, పోతనకవులకచనావిశేషముల విచారించి వెక్కువ్రాతప్రతుల శోధించి, నాకావిశేషపరణాము, బూరించిన గ్రంథపాఠములును, విశేషదీపికామూర్తులును, కేటపఱచిన మూర్తులును సమంజసములొకావో యనువిషయమాన గుణదోష గ్రహణపాఠేణు లగునవ్యునయశిరోమణులే ప్రమాణము. తిప్పె యొప్పె తమమనస్సుల నాటియన్న తాతలవాఁటిపాఠములను దీయలేకయుం, గావుననే తమంతటఁ దెలిసికొనఁబూనకయుం ‘బండితులశోధనములు’ ‘తాతగారిపాఠము’ అని యీపురిపుడకలనేపాశుపతాస్త్రములుగాఁ గొని తమపక్షము నిలుపు కొనఁజూచు వారికివిజ్ఞప్తియం దదిగాహించుట బహుదానమువంటి దే యగును. ఏరి కాపూడి తులే వ్యాసులు, ఆతాతయే పోతయ. గ్రంథమునుగూర్చి యీవిజ్ఞప్తియందుంగల విషయములను దక్కం గలవిషయములను దమంతటఁ దెలిసికొనఁ జాలుకోవిదులయ్య నసూయవలన నంగీకరింపనిచలపాదులను దెలుప బ్రహ్మదేవునివశమును గాదనుట విదిత మేకదా! అట్టివారి కావ్యాసులే నన్న యిందలిగూర్పులు మూర్తులు తనమతము గా దని వాదించినను బోతనయే తనకవనము కా దని యొట్టుపెట్టినను మెచ్చుగలుగ దన్న నిజ నీవిజ్ఞప్తి వారిమది కెక్కునా? మొట్టమొదట దిద్దినవారు మనీషులే. ప్రమాదో ధీమతౌ మసి’ యన్నట్లు మనీషులకును బ్రమాణములు గలుగక పోవవు. మఱియుం బుస్తకములం బొలుతొలుతవ్రాతకుండి యచ్చునకుం దెచ్చునపుడు చిక్కులు వెక్కులు గలుగును చిరోత్పన్నములైనపదాదులునుజిక్కులం బెట్టును. కాన దప్పులుగలుగుటఁ ద్రోసపుచ్చనలవిగాదు. పిదపభాషావిషయమున బరిశ్రమ వెక్కుడిగుచు రాఁగా, దానంజేసి నూతనవిషయములు తేలుచునుండిగా మునుపటిపండితులశోధనమునకుం జిక్కినిరియు వారిమదికిఁ దెలియనివియు నగు దోషములు వెక్కులుచూపట్టిభాషావృద్ధిలందిని బై పయినవరింపఁబడుచుండును. ఇది సత్యమగుట వెక్కుభాషాచరిత్రముల సిద్ధము. ఇది తెలియక నాగరికత వరిల్లి భాషాభివృద్ధి గావించుచున్నయిక్కాలమున ‘శాస్త్రమపొరువ మాద్యమృదుము

క్కను గొని పూర్వీకము లెల్లఁ జమానములే యని సాధించుగ్రుడ్డిఛాందస మందము గాదు. ఓక్షపాలిమాను లగుసత్యవేదముఁ బాలసంజేహనివృత్తికి సాధనములు కిఱపుగావు. ప్రాచ్యలిఖిత గ్రంథభండాంమున వ్రాతప్రతులు నలయునని యున్నవి. వలయునేని, ప్రతులునాయొద్దకుగలవు; చూచుకొనవచ్చును, అట్లుగఁ జూచునూయాళువులై దురభిమానమున 'చెడినదిమాటినది' యనుకట్టుఁగఁతలు ఘంటాపథముగాఁ జాటినను, వాడవాడల ధంకాకొట్టినను, దిక్కుదిక్కుల శాసనములు చెక్కించినను సత్యముసత్యమై నిలుచునుగానియసత్యముగాదు. 'సత్యమేవ జయతి' యనునానుడి తప్పదుకాదు. సత్యవ్యాపనకాంక్షు లగుపండితులు నరుదుకాదుకదా! భాషాభిమాన మాననీయలకును సత్యము ప్రియము కాకపోదీ. కానవిచారము లేదు. భాగవతము విషయమున వ్యాసులను మించినపండితుఁడు మాకు లేఁడు, పోతనను మించిన తాతగారును గలుగరు. మాకే కాదు; మీకును గలుగరు; మఱెవ్వరికిఁ గలుగరు. కాన యాయుద్ధతిని మున్నిడుకొని యేతన్నుద్రణశోధనము గావించితిని. తప్పులును దప్పులుగాఁ జూపుదురేని బాలురయినను వంద్యులే. ఒప్పులను దప్పులుగాఁ బ్రాజ్ఞులు చూపిరేనియు బాలుఁడుగూడ నభినందింపఁడుగదా. కాన గుణదోషము లారసి దోషముల నెల్లరును దెలుపఁ బ్రార్థితులు.

ఇట్లు

తం. తేవప్పెరుమాళ్లయ్య.

## శ్రీరామచంద్రపరబ్రహ్మణే నమః పోతనామకవికవిత్వాదివిమర్శనము

శ్రీమదాశ్రితజనరత్నపరాయణుం డగునారాయణుని సుంశంబున నన  
తరించినవ్యాసుండు, వివిధతత్వార్థప్రాతిపదికంబు లగుసంవాదంబులును, బహు  
ధర్మావబోధకంబు లగుపుణ్యరాజచరిత్రంబులును, భక్తిరసోద్దీపకంబు లగుభగవ  
జ్జన్మకర్తాద్యభివర్ణనంబులును గలిగి సకలకలికల్మషాపహంబుగా నుండునట్లు మహా  
భాగవతపురాణంబును రచించుటంజేసి పతనశ్రేణుణాదిపరాయణు లైన  
యాస్త్రీశిరోమణుల కెల్ల నది యెహికామప్రియశ్రేయఃపదంబు సత్యంతోపాదే  
యంబు నై యొప్పుచుండు. ఇటున నది గీర్వాణభాషం బ్రణీతం బై, యందును  
దద్భాషాప్రవీణులకు మాత్రంబై సుగమం బై యుండుటం జూచి యందలిమహార్థం  
బులు ముముక్షువుల కెల్ల సుబోధములుగాను రమణీయములుగాను గావింప దొరక  
కొని శ్రీరామానుగ్రహసమాసాదితసరనకవితాసామ్రాజ్యధురంధరుం డగుబమ్మెర  
పోతనామాత్యుండు మృదుమధురాతిసుందరపదసందర్భసాభాగ్యంబు దీపింప నవరస  
భావబంధురంబుగా నమృతాగ్రంథంబు నాంధ్రీకిరించి యనవాయం బగుయశఃకా  
యంబు నొంది కృతార్థుం డయ్యె.

భాషాంతరీకరణము.

మధురసంఘసమాఘసీధురీణనిరుపమాననిర్దళకవిత్వధారావిరాజితం డగు  
పోతనామాత్యుం డిమ్మహాపురాణంబునందలిపండ్రెండుస్కంధముల సహృదయ  
హృదయంగమం బగురచనాసరణి పురణింపఁ బూర్ణముగాఁ దెనిగించి కీర్తి  
శేషం డైనపదపఁ గొన్నికారణంబులచే నందలిభాగంబులు కొన్ని యుత్ప  
న్నంబులు కాఁగా వానిని నారయాదులు పూరించి రని పండితపరంపరామూలం  
బున నెల్లరకుం దెల్లంబై యున్నదికదా. ఇది యిట్లుండఁ గవులకునొకగ్రంథము ను  
సరిగా భాషాంతరీకరించుటకన్న నొకదానిని సొంతముగా రచించుటమఱియెక్కువ  
ము. ఏలనఁగా సొంతకృత్యయందుఁ దమకవితాపటిమకును బాండిత్యపరిమితికిని న  
నురూపము లగువర్ణనంబులును విషయములు నలవరించుకొని చానిని రచింపవచ్చు  
ను. భాషాంతరీకరణమందో యట్లు సేయ నయితకాదు. ఇతఁ బహువిధవర్ణనాసందర్భ  
సమలంకృతంబై, నానాతత్త్వవిషయభూయిష్ఠంబై, విపులప్రబంధబంధురంబై కవి  
తాప్రాధి నొప్పురునిమ్మహాపురాణంబు నన్యునాబుగా భాషాంతరీకరించుట స్వక

రంబని చెప్ప నొప్పునే? అది రహితచి త విచిత్రచనాచమత్కృతియు, నమేయవర్ణ  
నాచాతురియు, దత్తార్థపరిజ్ఞానంబును, నిరూపమ ప్రతిభావిస్మయగదుర్వారకవిత్వభా  
రాప్రవాహంబును గలమహాకవికిం గాక యాదజ కలవి గాదు. అట్టికవియే పోతన  
యని యాతనికవిత్వమే చాటుచున్నది. తక్కినగంగనాదులకవనంబులు పోతనదానిం  
బోలె నంతరసవంతములును రచనావైచిత్ర గలవియుఁ గావు. వేదాంతవిషయ  
వైదుష్యంబునఁ గని, తత్త్వార్థనిరూపణనైపుణ్యంబునఁ గాని వారు పోతనకంటెఁ దద్ద  
యుఁ దక్కువ యని చెప్ప నొప్పును. మొత్తమునకు సింగనకవనంబు మాధుర్యము  
ను, గంగనది మృదుత్వమునను, బోతనకవితారీతిం గొంత పోలియుండును.

పోతనకవితావిలారవైచిత్ర్యంబులు నీతికౌతరమున విపులముగాఁ దెలుపఁ  
బడి యుండుటవలన, వానిని సాకల్యంబున నెట వివరింపఁ బని లేదుగాని, యిప్పురా  
ణంబును దెనిఁగించినవారిం గూర్చి వేఱువేఱు మఱికొన్ని విశేషంబులుమాత్రమిందుఁ  
బొందుపఱుచు చున్నాఁడను.

### పోతన.

పోతన రచించినభాగము లెల్ల నద్వైతపరములుగానే యున్నవి. ఇతం డిప్పు  
రాణము నంతయు, ముఖ్యముగాఁ దత్త్వపుట్టములను, శ్రీధరాచార్యవ్యాఖ్యానము  
ననుసరించియే తెనిఁగించి యున్నాఁడు. మూలార్థము కొంచెము గూఢముగా నుండు  
నేని దానిని వివరించుచ్యాఖ్యానపదములనఁ గొన్నింటిని గూడ గద్యపద్యములందు  
నీటుగా దీటుకొల్పి దానిని డీకవలెఁ జేటపఱచుచున్నాఁడు. ఎట్లన,

దశమస్కంధము - పోడశాధ్యాయము.

కాళియపత్నిస్తుతిఘట్టము.

సమోఽనంతాయ సూక్ష్మాయ కూటస్థాయ విపశ్చితే

నానావాదానురోధాయ వాచ్యవాచకశక్తయే॥

సమః ప్రమాణమూలాయ కవయే శాస్త్రయోనయే॥

శ్రీధర వ్యాఖ్యానము.

ర3॥ సమఇతి అనంతాయ, అహంకారాపరిచ్ఛేదాత్ అతః సూక్ష్మాయ, అదృ  
శ్యత్వాత్; అతపవ, కూటస్థాయ, ఉపాధికృతవికారాభావాత్; అతపవ విపశ్చి  
తే-సర్వజ్ఞాయ; ॥నానేతి॥ నానావాదానురోధాయ - అస్తి, నాస్తి, సర్వజ్ఞః, కించిజ్ఞః,  
బద్ధః, ముక్తః, ఏకః, అనేకః, ఇత్యాదీనానావాదానాం, అనుగుణద్వి-మాయా  
నువర్తతే, యస్తస్మై; వాచ్యవాచకశక్తయే-అభిధానాభిధేయశక్తిభేదాదపి, నా  
త్వే ప్రతీయమానాను॥రర॥ సమఇతి॥ ప్రమాణమూలాయ - చక్షురాదీనాం చక్షు  
రాదిరూపాయ, అతపవ, కవయే - స్వయం తన్నరపేక్షజ్ఞానాయ; కుతః, శాస్త్ర  
యోనయే-వేదాత్మకనిశ్చయాను.

అధీశ్వరణము

మూడవంకృతులచే ౧ ముసుగువడక.

తే. నెటి ననంతుడవై దర్శనీయగుచివి, గాక సూక్ష్ముడ నై నిర్వికారమహిమఁ  
దనరి కూటస్థుఁ డన సమస్తంబు నెఱుంగు, నీకుమ్రుక్కెదమాలింపుఁ నిర్మలాత్మ.  
వ. యతియుఁ గలందు, లేడు. సర్వంబు నెఱుంగు, నించుక యెఱుంగు, బద్ధుండు,  
ముక్తుం, డొకం. డనేకుండు నను నివి మొదలుగాఁగలవాదంబులు మామహాన  
ననురోధింపుదువు కావున నానావాదానురోధకుండ వయ్య నభిధానాభిధేయ  
శక్తిభేదంబువలన బహుభావప్రతీతుండ వయ్యను, జ్ఞురాదిరూపంబువలనఁ  
బ్రమాణమూలకుండ వయ్య, నిరపేక్షజ్ఞానంబుకలిమిఁ గవి వయ్య, వేదమయ  
నిశ్వాసత్వంబువలన శాస్త్రయోని వయ్య.

\*ఇటుఁ గ్రిందిగీటలు గలవి యెల్లఁ గవి కేవలవ్యాఖ్యానమునుండి మాత్రము  
గైకొని తెనిగించిన వగుటచే నతం డావ్యాఖ్యానమనే యనుసరించి రచించినాఁ  
డనుట తేటతెల్లగఁ జెలియ నగును. మఱియుఁ గేవలకావ్యసరణికి సరసముబుగాఁ  
దోడనిత త్వవిషయములను గూడ నతిపేక్షలకవనంబున హావణించి మనోహరము  
లనుగాఁ దోపించుటయం దీకవిశిఖామణి మిక్కిలి నిపుణుఁడు.

సప్తమస్కంధము - పంచమాధ్యాయము.

శ్లో॥ మతి ర్మ కృష్ణే పరత స్వత్వో హ మిథోభిపద్యేత గృహవ్రతానాం  
అదాంతగోభి ర్విశతాంతమింద్రం పునఃపున శ్చర్వితచర్వణానామ్॥

తెనుఁగు

ఉ. అచ్చపుఁజేకటిం బడి గృహ వ్రతు లై విషయప్రవిష్టు లై  
చచ్చుచుఁ బుట్టుచుకొ మఱుం ౧ జర్వితచర్వణు లైనవారికిం  
జెచ్చెరఁ బుట్టునే పగులు ౧ సెప్పిన నైన నిజేచ్చ నైన నే  
మిచ్చిన నైనఁ గానలకు ౧ నేఁగిన నైన హరిప్రబోధముల్.

మూలము.

శ్లో. నతే విదు స్సార్వభౌతిం హి విష్ణుం దురాశయా యే బహిరర్థమానినః  
అంధా యథాంధై రుపనీయమానా వాచీశతత్రాస్త్ర మురుదామ్ని బద్ధాః.  
శ్లో. నైషాం మతి స్తావదురుక్రమాంఘ్రిం స్పృశ త్యనర్థాపగమో యదర్థః  
మహీయసాం పాదరజోభిషేకం నిష్కించనానాం న వృణీత యావత్.

† క్రిందిగీటలుమూలమునుండి కాని వ్యాఖ్యానమునుండికానికైకొని తెనిగించినవానినిజాపు  
చున్నవి. ఇట్లే తక్కినయెడల నెఱుంగునది.



## తెనుగు

శా. అంగం గొన్నిదినంబు లేచిన సురేంద్రారాతి శంకాన్విత  
స్వాంతుం డై నిజచందనం గురువు లేజాకం బరింపించిరో  
భాంతుం డేమి పరించెనో పిలిచి సంభాషించి విద్యాపరి  
శ్రాంతిం జూచెడు గాక నేడని మహాసాధారణరాసీనుఁ డై.

ఉ. మోదముతోడ దైత్యకులముఖులకు రమ్మని చీరఁ బంచె బ్ర  
హ్మదకుమారకుఁ భవమునారఁ తారకుఁ గామరోషలో  
భాదివిరోధివర్గపరిహారకుఁ గేశవచందనామృతా  
స్వాదకతోరకుం గలుషజాలమహోగ్ర వనీకుతారకున్.

వ. ఇట్లు చారులచేత నాహూయమానుం డై ప్రహ్లాదుండు సంచరించె.

శా. ఉత్సాహప్రభును త్రశక్తియుతమే యుద్యోగ మాయాశంక  
విత్సంపన్నుడై వైతివే చదివితే ; వేదంబులు శాస్త్రముల్  
వత్స రమ్మని చేరఁ జరి తొనుకున్ శ వాత్సల్యసంపూర్ణుఁ డై  
యుత్సంగాగ్రముఁ జేర్చి దానవిభుం శ మత్సర దీపింపఁగన్.

క. అనుదినసంతోషణములు, జరితశ్రమతాపదుఃఖసంకోషణముల్  
తనయులసంభాషణములు, జనకులకుం గర్జయుగళనదూభిషణముల్.

వ. అని మఱియుఁ బుత్రా నీ కెయ్యది భద్రం బై యున్నది చెప్పు మనినఁ గన్నతిం  
క్రికిఁ బ్రియనందనుం డిట్లనియె.

అష్టమస్కంధము - తృతీయాధ్యాయము.

గజేంద్రమోక్షణఘట్టము.

శ్లో. తా తద్వదార్త ముపలభ్య జగన్నవాసః స్తోత్రంనిశమ్య దివిజైస్సహ సంస్తువద్భిః  
భందోమయేనగరుడేనసఙ్గాహ్యమానశ్చక్రాయుధోభ్యగమదాశయతోగజేంద్రః.

32. సోతస్సరస్యరుబలేన గృహీత ఆరోదృష్ట్వా గరుత్మతి హరిం ఖ ఊపాత్తచక్రం  
ఉత్తిష్ట్య సాంబుజకరం గిర మాహాకృచ్ఛాన్నారాయణాఖిలగురో భగవన్నమస్తే.

33. తం వీక్ష్య పీడిత మజస్సహసావతీర్య సగ్రాహ మాశు సరసః కృపయోజ్జహర  
గ్రాహోద్విపాటితముఖా దరిణాగజేంద్రం సంపశ్యతాం హరి రమూముచదుస్త్రియా  
ఈమూఁడుశ్లోకములకు, [తామ్.

మ. అలవైకుంఠపురంబులో నగరిలో శ నామూలసాధంబుదా  
పల మందారవనాంతరామృతసరఃప్రాంతేందుకాంతోపలో  
త్పలపర్యంకరమావినోది యగునాశపన్నప్రసన్నుండు వి  
హ్వలనాగేంద్రము పాహి పాహి యనుకు శ య్యాలించి సంరంభి యె.

అనునీపద్యము మొదలుకొని



శా. పూరించెన్ హరి పాంచజన్యముఁ గృపాంభోరాశిసౌజన్యమున్  
భూరిధ్వానలూపలీకృతమహాభూత ప్రచైతన్యమున్  
నారోదారకతప్రభాచితపర్జన్యాదిరాజన్యమున్  
దూరీభూతవిపన్నదైన్యమును నిర్ధూతద్విషత్తైన్యమున్.

అనుపద్యముపఱకుఁగలమురువదిపద్యగద్యములను రచించినాఁడు. ఇట్లు మూలంబునందలియొకటిరెండుశ్లోకంబులకు నూఱుగా నసదృశానర్థకవిత్వధారాప్రవాహంబు పొంగి పోరలఁ బెక్కుపద్యంబు లతిహృద్యంబులుగాను నత్యంతరసోల్లాసభాసురంబులుగాను రచించుటం బెక్కుచోట్లఁ గానవచ్చును.

సవహుస్కంధము - సవమాధ్యాయము.

26. శ్లో. వ్యవాయకాలే దదృశే వనోదంపతీ ద్వితో  
క్షుధార్తో జగృహే విప్రం తత్పితౄహ్యతార్థవత్.

27. స భవాన్ రాక్షస సాక్షా దిహ్నమాణాం మహారథః  
మదయంత్యాః పతి ర్విర నాధర్మం కర్తు మర్హసి  
ఏష హి బ్రాహ్మణో విద్వాన్ తపశ్శీలగుణాన్వితః.

31. సోయం బ్రహ్మర్షి వర్యస్తే రాజర్షిప్రవరా ద్విభోః  
కథ మర్హతి ధర్మజ్ఞ వధం పితు రి వా త్మజః.

32. తస్య సాధో రపాపస్య భూణస్య బ్రహ్మవాదినః  
కథం వధం యథా బభౌ ర్మన్యతే స నృతో భవాన్.

33. యద్యయం క్రియతే భక్ష స్త్వీమాం ఖాద పూర్వతః  
న జీవిష్యే వినా యేన తుణంచ మృతేకం యథా.

34. ఏవం కరుణభాషిణ్యా విలపంత్యా అనాథవత్  
వ్యాఘ్రః పశు మి వాఖాద త్సదాస శ్శాపమోహితః.

తెనుఁగు.

క. ఆచట మలమల మాఁడుచు, ఏక నతం డడవి నున్నవిప్రమిథునముం  
దాకి తటాలున విప్రుని, గూఁకటిచేఁ బట్టి మ్రింగఁ శ గొనిపోవుతఱిన్.

వ. అంత నాబ్రాహ్మణునిభార్య పతికి నడ్డంబు వచ్చి యేడ్చుచు నారాచరక్రమన  
కి ట్లనియె.

మ. రవివంశాగ్రణి వై సమస్తధరణీరరాజ్యానుసంధాయు వై  
భువనస్తుత్యుండ వై పరార్థరతి వై శ పుణ్యానుకూలుండ వై  
వివరం బేమియు లేక నాపెనిమిటిక శ విప్రుం దపశ్శీలు స  
త్ప్రవరుక బ్రహ్మవిదుఁ జగన్నుతగుణుఁ శ భక్షింపఁగాఁ బాడియె.

శా. తండ్రి మీకు దినేశవంశజలకుఁ శ దైవం బగుఁ బ్రాహ్మణం  
డం డ్రమాటలు లేవె భూమిసురగోత్రహత్యాభిలాషంబుఁ గై

కొండ్రే మీయటవంటిసాధులు రక్షోభావ మిట్ల మీ  
తండ్రి దాతల బూర్వుల దలపవే ధర్మంబున బోగదే.  
శా. అన్నా చెల్లెల నయ్యెడ విడుపు నీ కన్నంబు వెట్టింపు నా  
హృన్నాథు ద్విజ గంగిక్ష్ణి నకటా హింసింప నేలయ్య నీ  
వెన్నం డింతులతోడ బుట్టవె నిజం బిట్టెన మున్నట్ట నా

పన్నా నన్ను శిరంబు ద్రుంచి మఱి మత్స్యజేసు భక్షింపవే.  
క. అని కరుణ పుట్ట నాడుచు, కనితామణి పలవరింప వసుధాదేవుం  
దినియె నతడు పులి పశువుం, దినుక్రియ శాపంబుకతన ధీరహీతుండై,

ఇట నిరుపహకవిత్వాతిశయప్రయుక్తనిరంకుశస్వాతంత్ర్యమన మూలము  
నండలిపదపద్ధతి సరిగా ననుసరింపక సందర్భముదితరసావేశపారవశ్యమున నీపద్యం  
బుల మూలంబుకంటె సత్వంతరసోద్దీపకములనుగా రచించినాడు.

పదలాలిత్యమును, బ్రసాదవైభవమును, సులలితసరళధారయుం. బోతనకవి  
తాకమనీయతకు ముఖ్య హేతువులు. అతనికవిత్వధార యన్నిట సత్యమైనది.  
అది యెందును గుంటులేక కటుపదంబుల గడుసు గాక యతిప్రాసములందు మెలిగొ  
నక యొకమహానదినిర్మలప్రవాహంబువలె నిగనిగలాడుచు నిరర్గళముగా బ్రవహిం  
చుచుండును. మఱియు శృంగారరసంబు నితర సంబులతోఁబరస్పరనిరపేక్షముగాఁ  
గూర్చి కాని లేక వాని కంగముగాఁ జేసి కానియభివర్ణించుట యాకవికినిష్ఠముగాఁ  
గొన్ని చోటులఁ గానిపించుచున్నది. ఇతనివర్ణనావిషయములలో నితరరసపరిపూర్ణత  
ములుగా నుండునవి గూడ నితనికవిత్వామతల్లిం దనంతటఁ జిప్పిలుచుండుశృంగార  
రసపూరంబున నిసుమంతయైన దోఁగియుండక మానవు. సమవిభక్తావయవములు  
శరీరసౌందర్యమున కెట్లాకహేతువో యట్లే పోతనపద్యంబులందలిపదసమాసా  
దులు తులఁ దూచి తీరిచినట్లు రసవైభవానురూపంబుగ సువిభక్తములై వాని  
రామణీయకంబునకు మూలముగా నుండును. ఎట్లనఁ—

దశమస్కంధ - పూర్వభాగము

మ. జవసత్త్వంబులు మేలె సాము గలదే ధ సత్రాణమే మేను భూ  
ప్రవరుం బోనన మి మ్మనంగ వలెనే పాళీ లభీష్టంబు లే  
పవివో కాక కృతాంతదండకమవో పాలాతునేత్రాగ్నివో  
నవనీతంబులముద్ద గాదు మెసంగక నామష్టే గోపార్భకా.

మ. ఘనుఁ డాభూసురుఁ డేనో నడుమ మార్గశ్రాంతం దై చిక్కెనో  
విని కృష్ణం డిది తప్పుగాఁ దలంచెనో విచ్చేసెనో యీశ్వరం  
డనుకూలింపఁ దలంచునో తలఁపఁడో యార్యామహాదేవియు  
నను రక్షింప నెఱుంగునో యెఱుంగదో నాభాగ్య మెట్లున్నదో.

ఇతనికవనంబునఁ బద్యాంతము లతిరమణీయములు. పద్యాదినంకురించినరసం

బును బయింబయి నతిచతురముగాఁ బుష్టి నొంపించుచుఁ దుదిని వ్యస్తపదములవి  
న్యాసవైఖరిచేగాని సుధార్మువలె చుగటడించునొకనిడుగసమాసంపుధాటిచేగాని  
దానిని బెల్లుగా వెల్లిగొలుపును.

క. కలఁ డందురు దీనలయెడఁ, గల డందురు పరమయోగిగణములపాలం

గలఁ డందు రన్నిదిశలను, గలఁడు గలం డనెడివాఁడుగలఁడో లేఁడో. అప్ట.

మ. మలఁగుక మెల్లనిగాలికిం బటురట్లనన్మ తద్విరేఫాలికిం

దలఁగుంగోయలమ్రాత్రకై యలఁగు సుశవ్యత్కిరసంభాషలం

గలఁగుక వెన్నెలవేడిమిక నలఁగు మార్కండాంకురచ్ఛాయకుం

దొలఁగుంగొమ్మ మనోభవానలశిఖాదోదాయమానాంగి యె దశ. పూ.

ఈకవిసంస్కృతపదరచన లించుమించుగా నన్నయకవనంబునందుంబోలె  
లలితములుగా నందును. అయిన నర్థసారస్వమునను బదవాక్యసౌష్ఠవమునను నితని  
కవనంబు తిక్కనవానియంతిప్రౌఢము గాదుగాని, రసోచితరచనా వైచిత్ర్యము దిది  
యతనికివితకువెనుదీసినదికాదు. ఎక్కువయని చెప్పటయు సాహసముకాదు. తిక్క  
న కర్థసారస్వమునందుఁ గన్ను. పోతనకు రససౌభాగ్యమునందు దృష్టి. ఈహేతువుం  
బట్టియేపోతనకొన్నియెడలఁ బదాడంబర మని కాని వ్యర్థపూరణ మని కాని పాటిం  
పక రసై కాశరూపముగాఁ బద్యముల రచించి యున్నాడు.

మ. వరగోవిండకథాసుధారసమహృవరోరుధారాపరం

పరలం గాక బుధేంద్ర చంద్ర యితరోహయానురక్తిం బ్రవి

స్తరదుర్దాంతదురంతదుస్సహజసుస్సంభావితానేకదు

స్తరగంభీరకతోరకల్మషకన్యద్దావానలం బెఱునే

ప్రథ.

ఈకవినాచనసోమునియు త్తరహరిపంశమును జూచియే దీనిని రచించియుండ  
వచ్చును. దీనికి నిదర్శనముగా మూమునలేక యాయు త్తరహరిపంశమునందు  
మాత్రము గలకథాంశములును సందలిపద్యాదులవంటివి గొన్నియు నిందుఁ  
గానఁబడుచున్నవి. ఉదాహరణము నొక్కటిఁ బ్రదర్శించెద.

ఉ త్తరహరిపంశము.

మ. అరిఁ జూచుక వారిఁ జూచు నూచకములై ౩ యందంద మందారకే

సరమాలామకరందబిందుసలిలఃస్వందంబు లందంబులై

దొరఁగం బయ్యెడకొం గొకింత దొలఁగం ౩ దోడ్తో శరాసారముక

దరహాసామృతసారముం గురియుచుం ౩ దన్వంగి కేళీగతిన్.

దశమస్కంధము:

మ. పరుఁ జూచుక పరుఁ జూచు నొంప నలరింపక రోషరాగోదయా

విరతభ్రాకుటిమందహాసములతో ౩ వీరంబు శృంగారముక

జరగం గన్నులఁ గెంపు సొంపుఁ బరఁగం ౩ జండాశ్రుసందోహముక

సరసాలోకసమూహముకా నెఁ గ్రచుర క జంద్రాస్య హేలాగతిన్

పోతనకవి తావిషయ మింతటితో నిలిపి యీపురాణంబును దెనిగించిన తక్కినకవులంగూర్చి కొంత వ్రాయుట యావశ్యకము. పోతనకంటె వా రేవిధమున ను దక్కువయే యగుదు రని ముందే చెప్పియున్నాడను పోతనకవనంబునం గాని పించుపదలాలిత్యమును, బాక ప్రసన్నతయు, శబ్దాలంకారవైచిత్ర్యము, వివిధవర్ణనానల్పకల్పనాచమత్కృత్యము, సత్యంతరసస్ఫూర్తియు, సందర్భోచితసుకుమారసరసపదపద్యాభినివేశచాతురీగరిమయు, విలాసోల్లసితవిశృంఖలధారావిహారంబును దక్కినవారికి రావు. వారిలో

### సింగన

కవనంబున మృదుమధురగుంభితములును మానసోద్దీపకము లగువర్ణనములును గొన్ని యక్కడక్కడ గానంబడుచున్నవి, ఈతనికైలిం జూడఁగాఁ బోతనకవితారీతిం గూడినంతవఱకు ననుకరించియే తనభాగమును రచింపఁ జూచినాఁ డని తోచుచున్నది. పోతనకైలిని సూచించుకొన్నిపద్యాదుల నుదాహరించుట మంచిది.

క. మోదం బై పరిహాషిత, భేదం బై శాబరీద్ధరిలికించితదృ

గ్భేదం బై బహుసౌఖ్యాపాదంబైయొప్పువింధ్యపాదంబునకున్. మవ్వ

క. పుణ్యంబై మునివల్లభ, గణ్యం బై కుసుమఫలనికాయోత్థితసా

ద్గణ్య మయి నైమిశాఖ్యారణ్యంబు నుతింపఁదగు నరణ్యంబులలోన్. ప్రథమ.

క. పుట్టితి వజాతనువునఁ జే, పట్టితివి పురాణపురుషభజనము పదమల్

మెట్టితివి దిక్కులం దుని, ముట్టితివి మహా ప్రబోధకమున మునినాథా. మవ్వ

క. విడిచితి భవబంధంబుల, నడచితి మాయావిమోహ క మైనతమంబుక

నొడిచితి సరివర్ణంబులఁ, గడచితి నాజన్మదుఃఖకర్మార్థమున్. ప్రథ.

వ. కుంతంబుల గ్రుచ్చుచుఁ గుతారంబుల వ్రచ్చుచు, ముసలంబుల మోడుచు,

ముద్గరంబుల బొడుచుఁ, జక్రంబులం ద్రుంచుచు, సబళంబుల నొంచుచు. మవ్వ.

వ. గదలవేయుచుఁ, గాండంబు లేయుచు, ముద్గరంబుల నొత్తుచు, ముసలంబుల

మొత్తుచుఁ, గరవాలంబులఁ ద్రెంచుచుఁ, జక్రంబులఁ ద్రుంచుచు. దశ. పూ.

ఇట్లుద్దఱకవనంబుల నందంద కొన్నిపోలికలు కానంబడు చున్నవి గాని పోతనధార యత్యంతనిస్సర్గోలసితం బగునిరుపమ ప్రతిభాతిశయంబువలన నశ్రమంబునఁ దొరంగిరసావేశతరంగిత మై తురంగలించుటండేసి యతనిరచనలు సింగనవాని కంటె సతిమధురము లై, ప్రకృతిమనోహరము లై, నిబిడరసపరిపూర్ణము లై కాని పించుచున్నవి. ఇది యిట్లుండ నితఁడు షష్ఠస్కంధము నద్వైతపరముగానే తెనిగించినాడు. దీనికి నిదర్శనముల నాష్టాంధమునుండి కొన్నింటి వ్రాసెద.

### షష్ఠస్కంధము.

సీ. అఖిలభూతముల ద్రోహాంతస్థమగునాత్మ, యీశుండచ్యుతుండనియెఱుంగవలయు.

వ. దేవా! రజ్జువునందు సర్పభ్రాంతి గలుగునట్లు ద్రవ్యాంతరంబుచేత బ్రహ్మాంబయి న నీయందుఁ బ్ర పంచభ్రాంతి గలిగెడిని.

వ. కావున గుణంబులును గుణియును, భోక్తయును భోగ్యంబును...హర్తయు హన్యంబును, నుత్పత్తిస్థితిలయైకకర్తయై సర్వోత్పత్త్యం దైనయపురమేశ్వరుండె కానియన్యంబులేదు.

ఇట్లు జీవవరతాదాత్మ్యంబును జగ్గీశ్వరత్వంబును బ్రతిపాదితంబు లగుటంజేసి యీస్కంధ మద్వైతపరముగాఁ దెనిగింపఁబడె ననుట తెల్లమగుచున్నది. మఱియు నిందు శ్రీధరవ్యాఖ్యానమునందలిపదార్థాదు లాయాతత్త్వఘట్టములందుఁ గానఁబడుచున్నవి.

షష్ఠస్కంధము - చతుర్థాధ్యాయము.

29. శ్లో. యదోపరామోమనసో నామరూపరూపస్యన్యస్త్వస్మృతీసంప్రమోషాత్  
య ఈయతే కేవలయా స్వకంస్థయా హంసాయ తస్మై శుచినద్యనే నమః.

వ్యాఖ్యానము

యదేతి! యదా, మనస ఉపరారుః-సమాధిః...తదా, నామరూపే రూప్యేతేయేన తత్తథా, తస్యఉపరమే హేతుః; దృష్టం-దర్శనం, స్మృతిశ్చ, తయోః సంప్రమోషాత్-నాశాత్,తదా, యః కేవలేన-స్వరూపజ్ఞానేన ప్రతీయతే, తస్మై హంసాయ, శుద్ధాయః శుచి-శుద్ధం మనః, నద్య-ప్రతీతిస్థానం, యస్యతస్మై నమః.

తెనుఁగు.

మఱియు ననేకవిధనామరూపనిరూప్యం బగుమనంబునకు దృష్టస్మృతుల నాశంబువలనం గలిగెడునుపరామం బగుసమాధియందుఁ కేవలస్వరూపజ్ఞానంబునఁ దోచు నిర్మల ప్ర తీతిస్థానం బైనహంసస్వరూపికి నమస్కరింతు.

ఇట్లు వ్యాఖ్యానమునందలిపదార్థాదులు గలిగియు నద్వైతపర మయ్యు నుంటంజేసి యీస్కంధమును బహుతరముగా నావ్యాఖ్యానము ననుసరించియే సింగన తెనిగించి యుండు నని తోచెడిని. అయినను బోతనవలె వ్యాఖ్యానము నుగొని మూలము నన్యూనముగాను వనతివిపులముగాను విశదీకరించువైదుష్యముగాని ప్రావీణ్యముగాని యీకవియందుఁ గానము. మఱియు నావ్యాఖ్యానముఁ జక్కఁగాఁ బొటించి మూలమును దానికి మిక్కిలి సరిగాఁ దెనింగించినవాఁడును గాఁ డని మీఁదియుదాహరణముచేతనే తెలియవచ్చును. కొన్నియెడలఁ దెనిగింపు మూలమునకుఁ జాల భిన్నముగాను నుండును. మూలమునఁ దత్త్వఘట్టములలోని సమాసములఁ బోతనవలెఁ దేటపఱుప లేక యట్లే యుంచి రచించుట యటుండఁగా వానిలోఁ గొన్నింటియర్థములు నిందు సరిగాఁ గానుపించుటలేదు. కొన్నియెడల నద్వైత ప్రక్రియను మాత్రము దప్పక తనకుఁ దోచినరీతిని మూలమునకు జాల విరుద్ధముగాను దెనిగించి యున్నాడు. కేవలకవిత్వమునుబట్టి చూడ

నీతడుఁ సింగననారయలకంటె నెక్కువై బోతనవలె స్వకపోలకల్పితము లగువర్ణ  
నీయములను గూడఁ జేర్చి మధురముగాను మనోహరముగాను దనస్కంధమును దెనిఁ  
గించినాఁ డని చెప్ప నొప్పును. ఇతనికవనమున లక్షణదోషములు కొన్ని గానిపించు  
చున్నవి.

కొనక కాదేశము.

దూప్యసంఘట.

వెట్టుక.

పట్టుక.

ఒ రేడ్వకుఁ డని.

ఉకారాంతశబ్దమునకు కుషమి పరమగు

గ్రిక్కిటి నీజగంబునను.

నపుడు నగామము రామి.

నుహి మెట్టిదియో.

పాటుకు.

అడఁకు వేమియు.

దుష్టరూపములు.

ధాతంతవానిని.

చేతును.

నేర్పరింతింతవాఁ డన రానివాఁడు.

మఱియు సమానదోషములు మొదలగునవి కొన్ని గానిపించుచున్నవి కాని  
విస్తరభీతి నిబ ప్రాయశః పంచమస్కంధము దెనిఁగించిన

గంగన్న

ను గూర్చి కొంతవ్రాయుట యుక్తము. ఈతనికవన మంతరసవంతముకాదు.  
దానిని సింగనకవనముకంటెఁ దక్కువ యని చెప్పవచ్చును. రసోత్పత్తికొఱకుఁ  
జేసినరచన లంతగా శ్రమపడక కుదిరినవిగాఁ దోఁపమిచేఁ బోతనవానివలె నవి  
స్వభావనుభగములుగాఁ గానిపింపవు. అయినను మొత్తమునకు నితనికవిత్వము  
కొంత లలితముగాను సింగనదానికంటె సుకుమారముగాను నుండును. ఇతని  
తెనిఁగింపును సింగనదానివలె మూలమునకు మిక్కిలిసరిగా నుండదు. వర్ణనాసంద  
ర్భములయందు నిది మూలముకంటెఁ జాల న్యూనముగాను గొన్నియెడల భిన్నము  
గాను నుండును.

పంచమస్కంధము - ద్వితీయాధ్యాయము.

కటాక్షవర్ణనము.

శ్లో. బాణా విహా భగవత శ్శతపత్రపత్రై కాంతా వపుంఖరుచిరా వతితిగ్మదంతౌ  
కస్త్రియముంక్షుసివ నేవిహరన్నవిద్యుఃక్షేమాయనోఽడధియూతవవిక్రమోస్తు.

తెనుఁగు.

క. పాలు పగుచున్నవిలాసంబు లనంగజబాణములను ౧ బోలెడునీచం  
చలనత్కటాక్షవీక్షణముల నెవ్వని నింతి చిత్తమునఁ గలఁచెదనే.

అంగపరిమళలోభానుగతభ్రమరవర్ణనము.

శ్లో. శిష్యా ఇమేభగవతః పఠితః పఠంతి గాయంతి సామ సరహస్య మజస్రమీశ!  
యుష్మచ్చిభా విలులితాస్సుమనోభివృష్టిః సర్వేభజాత్యపిగణాఇవవేదకాభాః.

## తెనుగు

చ. చెదరగ వేదమల్ చదువుశిష్యులపైఁ దగఁ బుష్పవృష్టి స  
మృదమున నంతలోఁ గుఱియ్యమాడ్కిని మన్మథసామగానముల్  
చదివెడుశిష్యులో యనఁగఁ గ వట్టదపంక్తులు మోయఁగా వడిం  
బదపడి మీఁద రాలుఁ గ చక్రభారము నండులజాటుక్రొవ్విరుల్.

వీనిలో మొదటిపద్యమున మూలమునందలి విశేషణములు పెక్కులు లేవు. రెండవదానియందు మూలార్థరీతి గానిపించదు. ఇట్టితనికవిత్వ మంతగా సరసమును మధురమును గాకపోయినను, మార్దవమూలమునఁ గొంత లాలిత్యమును గాంచుచున్నది. మఱియుఁ బోతనాదులకవనంబులందుఁజూలె నిందు స్వకపోలకల్పితము లగువర్ణనము లెందును గానరావు గాని సరసవస్తుత్వాగములు పెక్కు కానఁబడుచున్నవి.

౧౬. ఇతి తేషాం వృషలానాం రజస్తమః ప్రకృతీనాం ధనమదరజడత్సి క్తమనసాం... కర్మాతిదారుణం యద్భ్రహ్మభూతస్య సాత్మాద్భ్రహ్మస్మితుతస్య నిర్వైరస్య సర్వభూతసుహృద స్సూనాయా మప్యనుజ్ఞాతాయా మనభిమతి మాలంభనం త దుపలభ్య బ్రహ్మ తేజసాతిదుర్విషహేణ దండవ్యామానేన వపుషా సహసోచ్చ చాలసైవ దేవీభద్ర కాళీ. ౧౭. భృశమమర రోషావేశరథసవిలసితభ్రుకుటీపిట పకుటిల దంష్ట్రుణ్ణేక్షణాటోపతిభయానకవదనా హంతుకామేవేదం మహాట్టహాస మతి సంరంభేణ విముంచంతి, తతఉత్పత్త్య పాపీయసా మతిదృష్టానాం తేనైవాసి నా వృక్షశీర్షాం గళాత్ ప్రస్తవంత మస్మగానవ మత్యుష్ణం సహగణేన నిపీయా తిపానమదవిహ్వలోచ్చైస్తరాం స్వపార్షదైస్సహ జగౌ ననర్త విజహర చ శిరః కందుకలీలయా. పంచ. నవమాధ్యాయము.

## తెనుగు.

సీ. సర్వభూతములకు గ సఖుఁడును బ్రహ్మభూ, తాత్ముఁడు నిర్వైరుఁడ డయినబ్రహ్మ సుతునితేజం బంతఁ గ జూడ దుస్సహమైన, భయ ముది వడఁకుచు గ భద్ర కాళి కోధంబు ముమ్మడిగొనఁగ హుంకారంబు, సలుపుచు నట్టహాసంబు సేసి పాపాత్ములును దుష్టపరులును రాజస, తామసకర్మసంధాను లగుచు

తే. విప్ర వరునట్లుహించించువృషలపతిని, భృత్యవర్గంబుతోఁ దలఁచుబృద్ధిఁ గూల్చి యపుడు వృషలాధిపునిశిర గ మంది లీలఁ, బాడి యాడుచు నందందగ్రీడనలిపె.

ఇది యితని తెనిగింపునకు మంచినిదర్శనము. ఇందు రసపూర్తిమూలంబు కంటె మిక్కిలి తక్కువ. మూలార్థమెల్ల ననతిన్యూనముగా సంగ్రహించి నిపుణముగా నొక్కసీసంబున నిమిడ్చి యతిమ్మదువుగా రచించినరీతి నిచటఁగానవచ్చును. పోతనయేని నిట్టివర్ణనాప్రసంగము పొసంగెనా రసపారవశ్యంబునఁ జిత్ర విచిత్ర రచనానల్పకల్పనాచమత్కారం జేపార స్వానవద్యహృద్యకవిత్వవిద్యావిలాస

విశేషంబులెల్లఁ జూచి రసంబులు చిప్పించిజేయకుండచే ! ఇట్లే తిత్తవృత్తు ములందు మూలమునకుఁ బరిసంగమును జెప్పఁచిట్లు భేద మగపడినను బావలకు మూలము ననుసరించియే తాత్పర్యభావముఁ జెప్పఁగల సేసియున్నాఁడు. కొన్నిచోట్ల శ్రీధరాచార్యవ్యాఖ్యానమువలెఁ గాదులు గావించుటచే దానిని బూర్ణముగా ననుసరింపకపోయినను సహాయముగా నుంచుకొని సంగ్రహముగాఁ దెలిసిగించి యుండు నని తోచెడిది.

పంచమస్కంధము - ఏకాదశాధ్యాయము.

శ్లో. యావన్మనో రజనా పూరుషస్య సత్త్వేనవా తమసా వానురుద్ధం!

చేతోభి రాకూతిభి రాతనోతి విరంశశం కుశలం వేతరం వాః

సవాసనాత్మా విషయోపరతో గుణప్ర వాహో వికృత ష్టాడతాత్మా!

వ్యా. పూరుషస్య, కుశలం-ధర్మ మితర-మధర్మంవా, ఆతనోతి, కైః, చేతో భిః-జ్ఞానేంద్రియైః. ఆకూతిభిః-కర్మేంద్రియైశ్చరః॥ తతశ్చధర్మాధర్మవాసనాయుక్తం తదేవానేకదేహాదివైచిత్ర్యంకరో తీత్యాహ॥ స ఇతి - తస్మనన్యత్వర్థః, వాసనాయుక్తం ఆత్మోపాధిత్యా దాత్మా.

తెనుఁగు.

పురుషుని, చిత్తంబుగుణములఁ గ జెంది యెంత

తే. కాల ముండును మఱియంతఃకాలమందు, నరయవిజ్ఞానకర్మేంద్రియములచేత మరగి ధర్మంబుమఱియఃపర్యంబునట్లు, తగిలి పుట్టించుచుండు నత్యంతమహిమ. వ. మఱియు ధర్మాధర్మవాసనాయుక్తంబు...చి త్తంబు

ఈకవియుఁ దనస్కంధము సద్వైతపరముగాఁ దెనిగించె ననుటకు దాని యందలినిదర్శనములం గొన్నింటిఁ దెలిపెద :

అ. పరఁగఁ బెద్ద లీప్ర పంచ మంతయుఁ దధ్య, మనకు ౧-అ. 151

వ. మనోవృత్తుల నతిక్రమించినజేపుడు పరంజ్యోతి యైననారాయణస్వరూపంబు గా నెఱుంగుము... ఈశ్వరుండు సర్వభూతాంతర్యామి యగుచు జీవాత్మ స్వరూపంబున నుండు. ౧-అ. 153

వ. బ్రహ్మం బాక్క-టియ సత్త్వంబు ఇగ త్తసత్త్వంబు. ౧-అ. 159

ఇట్లద్వైతపరముగాఁ దెనిగించుటయు నితండు శ్రీధరవ్యాఖ్యానమును గొంతయేని ననుసరించి యుండు ననుటకుఁ గొంతయూహరముగా నున్నది. ఇతని కవనంబునను గొన్నిలక్షణదోషంబులు సూపట్టుచున్నవి.



కొనికి కాదేశము.	నాలుక	145
ప్రథమ-శ్వాసము.	ఉకాంతశ్శ్వాసము నకు కుష్మిని	
తఱుముక.	సగాగము రామి.	
ఆశ్రయించుక	ఆశ్రయముకు.	21
ద్వితీయాశ్వాసము	సుతుక.	56
జట్టుక.		120

మఱియు దుష్టము: లగునఖండయతులును మఱికొన్నిదోషములును గాని పించుచున్నవి. మొత్తమునకు నితనికవిత్వము మిక్కిలి న్యుచువుగానుండు ననుటకును రెండుదాహరణము లిచ్చి యితనివిషయ మంతటితో విరమించెద.

ఉ. అక్కట! తల్లి బాసి హరిజాతక మాపులు లేమిజేసి యే  
దిక్కును లేక యన్న నిటఁ గ దెచ్చితి నాయెడ నీన్ముగార్భకం  
బెక్కుడు ప్రేమజేసి చిరియించుచు నున్నది నాదుసన్నిధి  
మక్కువజేసి దీని గడుమన్ననలం దగఁబోతు నెంతయున్.

ఉ. రాజులు మేలనంగ సురభరాజనమానుడ నై తిరూజులక  
రాజుల జేసి తాపసులు గ రాజయుషీందుఁ డటంచుఁ బల్కుఁగాఁ  
దేజము నొంది యాహరిణదేహమునందలి పీఠిజేసి నా  
యోజ సెడంగ నేఁ జెడితి గ యోజనంబులలోన బేల నై.

ఇక వ్రాతప్రతులందును నచ్చుప్రతులగద్యలందును నేకానశద్వాదశస్కం  
ధములను రచించినవాఁడుగాఁ జెలియుచున్న వెలిగందల

నారయ

ను గూర్చి కొంతవ్రాయఁబడియున్నది. ఈ రెండుస్కంధముల తెనిగింపు మొ  
త్తమునకు మూలమునకుఁ జాలవఱకు సరిగా నుండదు. తత్వఘట్టమాలందుఁగాని  
కథాంశములందుఁగాని యిది మూలమునకంటెను బెక్కుచోట్ల జాల న్యూనము  
గాను గొన్నియెడల మిగులవిశుద్ధముగాను నుండు నని తొలుతనే చెప్పియున్నాడను.  
స్థావరపులాకన్యాయంబున రెండుదాహరణంబు లిచ్చెద.

శ్లో. ఇందియార్థభ్రమో జాగ్రత్స్వప్నోరతఃకరణభ్రమః  
సుప్తం తద్వాసనాబీజం తుర్యా యార్థి స్తదన్వితః॥ ఏకాదశ.

వ. ఇందియార్థభ్రమణంబు నేసెనుదుర్మతులకు సుషుప్త్యావస్థలు వరుసన కలు  
గుటంజేసి యరమేశ్వరుని బొండరామి యనునాఁ గవ మివస్థయుఁ గలుగు.

శ్లో. తంచోపనీయ సదసి పరిహాసముఖశ్రియః  
రాజ్ఞ ఆవేదయాంచక్ర స్సర్వయాదవసన్నిధౌ॥  
తం చూర్ణయిత్వా ముసలం యదురాజ స్స ఆహుకః

సముద్రశీతే సాస్య త్లోహం చాస్మావతేషిణం

కస్మిన్మత్స్యేగ్రసీ త్లోహన్

ఏకాదశ.

వ. ...దానిగొనిచని దేవకీందనుసన్నిధానంబునందెట్టియెఱింగించిన నతం (డాత్ర్య కల్పితమాయూహం బగుట యెఱింగియు నెఱంగడి తెఱంగున) వారలం జూచి యిట్లనియె... (సముద్రతీరంబున నొక్క మహాప్రళయం బున్నది. అందు నుండు న త్యుచ్చాయవిశాలనిక్షీపణం బగుపామాణంబున మీభుజాబలంబుచేత నీమనలం బు దివిచి) దీనిచూర్లంబు సింధుకబంధంబులం గలిపి రండు పొం డని జగద్విభం డై నకృష్ణం డానతిచ్చిన వారు నట్లచేసి తత్కలితం బైనలోహఖండంబును సరకు గొనక సాగరంబున బడవై చిన నొక్కరుండుంబు గ్రసించిన.

ఇట మూలము న 'రాజ్ఞే' 'యదురాజస్య ఆహుకః' ఇత్యాదు లుగ్ర సేనుని నిర్దేశించుచుండగా నతనికి మూఱుగా 'జేవకీందనుండు' 'జగద్విభం డై నకృష్ణండు' అని తెనుఁగున నున్నది. మఱియుఁ దెనుఁగునఁ గుండలికరణములలోని ముసలమా పూహాపత్వర్యనపాపాణాను లెప్పయు మూలమునఁ గానరావు ఇంతే కాక యందలికుండలితవాక్యము రెండవవానికి వ్రాత ప్రతులందు 'సముద్రతీరం బున నొక్కమహాపలం బున్నది. ఇమ్ముసలంబు మీభుజాబలంబున దానిమీఁ దం దివిసి' అని పాఠాంతరము చూపట్టుచున్నది. మూలమునకును, వ్రాత ప్రతుల కును, నచ్చు ప్రతులకును గానిపించుపరస్పరభేదముల కిది యొక విదర్శనము. ఇట్టిభేద ములు కథాంశములకు న త్యున్నములను గానఁబడుటకుఁ జెఱి యొకముదాహరణముఁ జూపెద.

మూలము.

శ్లో॥ తక్షకః ప్రహితో విస్తాః! కృద్ధేన ద్విజనూనూనా ।

హంతుకామో నృపం గచ్ఛ స్వర్య పథి కాశ్యపమ్ ।

తం తర్పయిత్వా ద్రవిణై ర్వివర్త్య విషహరిణమ్ ।

ద్విజరూప ప్రతిచ్ఛన్నః కామరూ ప్యదశ స్తుపమ్ ॥

బ్రహ్మభూతస్య రాజశ్చే రేహోహి గరళాగ్నినా ।

బభూవ భస్మసా త్పద్యః పశ్యతాం సర్వదేహినామ్ ॥

హహాకారో మహా నాసీ ద్భువి ఖే దిక్షు సర్వతః ।

విస్మితా వ్యాభవ స్సర్వే దేవాసురనరాదయః ।

జనమేజయః స్వశితరం శ్రుత్వా తక్షకభక్షితమ్ ।

వ్రాత ప్రతుల తెనుఁగు.

వ. తక్షకప్రేరితుం డైనముర్ఖీసుపర్వండు ననుదెంచి రాజసన్నిధి నున్నవారిచే తికి నొక్కఫలం బిచ్చిన వారు రాజున కిచ్చిన నతం డది యాస్వాదించ సంఘం గ్రమిరూపంబున వెడలి మహాభయంకరరూపంబునఁ గాఢదరం బైకఱచిన బరీక్షిత్తు పంచత్వంబు నొందుట విని లనయుం డైనజనమేజయుండు.

అచ్చు పత్రం తెనుగు.

వ. ఇటు గుర్తుం జేసినావోహో ప్రేమనీ ప్రేమం జేనతడుకుండు ద్విజరూపంబు చాచ్చి పరీక్షిద్వధార్థంబుగా నేతెంచుచుండి మార్గహద్యంబునఁ గాశ్యపం దేవనర్హపవహరణమర్థం జగన్మోక్షవిభక్తిని గని యతని నవలమిత ధనప్రదానంబునఁ దృప్తుం గాకంచి కీర్తివికటంబునకు రా కండునట్లు నర్చి యంతటం బరీక్షిద్వధార్థంబుగా నాచెల నొప్పవచ్చిచేసి కొక్కఫలం బిచ్చి చనిన హారాఫలంబు రాజున కిచ్చిన నతం దాఫలంబు నాస్వాదించినది గ్రిమిరూపంబున నందుండి వెడలి మహాభద్రావళిరూపంబునఁ గాకొదరిం బై రాజుం గఱచిన నతండు నాతఁడంబ విహస్తిచే భక్తిభక్తిలీలం జయ్యె. అట్టియవనరంబున భూవ్యంతరీక్షంబుల సొండునిఖిలప్రాణు లాశ్చర్యకరం బగుతన్మరణంబుఁ గని హాహరివంబులు సేసితి అంత సీయర్థంబు నొనరితనయం జే నజనమేజయుండు విని.

ఇటు వ్రాత ప్రతులపాఠము మూలముకంటె నిక్కిలి న్యూనమాగాను విరుద్ధముగాను నుండుటం జూచి యచ్చు పత్రులందలిపాఠము మూలానుసారముగా రచింపఁబడెను గాబోలు. వ్రాత ప్రతులపాఠాధ్యక్షపాఠమునుబట్టి పర్యాలోచింపగా మూలమునఁ గల 'తక్షకః ప్రహితో విప్రాః' అనుపాఠమునకు మాటుగా 'తక్షక ప్రహితో విప్ర' అనుతర్జుపాఠము నెట్లో కొని కవి తెనిగించియుండు నని తోచెడిని. తెనుగుపాఠముల రెంటును గల 'ఒక్కఫలం బిచ్చుటయు' తక్షకుండు 'క్రిమిరూపంబున నందుండి వెడలి' వచ్చుటయు మూలమునఁ గానరాళ్లు.

ద్వాదశస్కంధము - చతుర్థాధ్యాయము.

శ్లో. బుద్ధే జ్ఞాగరణం స్వస్థ స్సుషుప్తి రతిచోచ్యతే  
 మాయామాత్ర మిదం రాజ న్నానాత్మ్యం ప్రత్యగాత్మని  
 యథా జలధరా వ్యోమి భవంతి న భవంతి చ  
 బ్రహ్మణీదం తథా విశ్వ మవయ వృద్ధ ముష్యయాత్  
 అన్యోన్యాపాశ్రయాత్సర్వ మాద్యంతవ దవస్తు చ  
 నానాత్వం చిద్రయోర్యద్య జ్ఞోతిషో ర్జాతయో రపి  
 యథా హిరణ్యం బహుథా సమీయ తే నృభిః క్రియాభి ర్యవహర వర్తసు  
 ఏవం వచోభి ర్భగవా నధోక్షజో వ్యాఖ్యాయతే లోకికవైదికై ర్జనైః॥

వ్రాత ప్రతుల తెనుగు.

వ. స్వస్థజాగరణసుషుప్తస్థా(భేదం) బాత్మమయంబై బుద్ధియుక్తం బైనమాయయై యోగంబునం బరిణమించు. ప్రాణిజాతంబున కీశ్వరునందు లయోదయంబు లగు. ఈజగం బన్యోన్యాపాశ్రయం బై యాద్యంతవస్తువై వర్తించు) ఒక్కతేజంబు బహురంధ్రంబులఁ గానంబడు తెఱంగున నొక్క(పరమాత్మను) బెక్కువిధం

బులుగా భావించుక. హాటకంబు పెక్కుదూపంబులయ్యు నేకం బైన తెలింగునఁ  
బరమాత్ము నొక్కటిగా భావించి.

అచ్చప్రతుల తెనుగు.

వ. జాగ్రత్త్యుష్మశుష్మ ప్త్యవస్థలు (బుద్ధిధర్మంబు లగు. ప్రత్యగాత్మయందు నానా  
ప్రకారంబులం దోచు నీదృశ్యప్రపంచం బంతయు మిథ్య యని తెలియుము).  
ఒక్క జేబంబు బహురంగ్యంబులం గానంబడువడువున నొక్కయొక్కయె పెక్కు  
విధంబులఁ దోచుచుండు. హాటకంబు పెక్కుదూపంబులు గల బైన నేకం బైన  
తెలింగునఁ బరమాత్మ (వివిధచేతనాచేతనశరీరంబులయందఁ) పెక్కువిధంబులం  
గనంబడిన నేకంబుగా భావింపవలయును.

ఇటు మూలమునం దెడ నెడ నుండుశ్లోకములు కొన్ని తెనిగింపఁబడినవికావు.  
అశ్లోకము లుండుచోటులనే చుక్కలతోఁ జూపి తెనిగింపఁబడినవానిని మాత్రము  
వ్రాసినాడను. తెనిగింపఁబడినవో యేదర్శనమునుబట్టి చూచినను మూలమునకు  
వలయునంతసరిగా లేవు. ఈలోపము లటుండఁగాఁ దెనుఁగుపాఠములు రెంటును  
గుండలితము లగుబంతులొండొంటియందు లేవు. మఱియు నచ్చుప్రతులందలి తెని  
గింపు సువ్యక్తముగా నెద్వైతపరమ గా నున్నది. వ్రాతప్రతుల తెనిగిం పట్లు గాని  
పింపదు.

ఇట్లు మీఁదిరెండుదా హరణములవలన మూలాదులు మూటికిని గలభేద  
ములు విశేషముగాఁ దెలియవచ్చును. మఱియు నద్వైతయెడల సభ్యాయము లొకటి  
రెండుగాఁ దెనిగింపఁబడినవి. ఏకాదశస్కంధమునఁ ద్రయోదశాధ్యాయమున  
శ్రీవిష్ణుండు హంసరూపి యై చేసినతత్త్వోపదేశము

‘వస్తునో య దనానాత్మ మాత్మనః ప్రశ్న ఈశ్వరః’

అనుశ్లోకము మొదలుగాఁ బదియేడుశ్లోకములఁ జెప్పఁబడియున్నది. వాని  
కల్పఁ దెనుఁగుబాటబంతులేయున్నవి. అవియును మూలమునకు సరిగావు. అందు

మనసా వచసా దృష్ట్యా దృశ్యతేన్ద్రై రపీంద్రియైః|

అహమేవ న మత్తోఽన్య దితి బుధ్యధ్వ మంజసా|

24

అనునీశ్లోకము ‘పంచేంద్రియంబులకు దృష్టం బైనపదార్థం బనిత్యంబు. అది  
నిత్యదృష్టిని బ్రహ్మాంబని తెలియవలయు’ అని తెనిగింపఁబడియున్నది. కవివదునాలు  
గవయధ్యాయమునఁ జెప్పఁబడినభక్తిపారమ్యధ్యానయోగములను బదిబంతులలో  
నఱగొఱగాఁ దెనిగించి, షోడశమునందలివిభూతులను జెప్పి యవ్వలిమూడధ్యాయ  
ములవిషయములను మూడబంతులతో సూచించి పండ్రెండవయధ్యాయమునకు  
మఱి, యందుఁ గల

శ్లో॥ తస్మాత్త్య ముద్గవోత్పృశ్య చోదనాం వ్రజిచోదనాం  
ప్రవృత్తిం చ నివృత్తిం చ శో తవ్యం శుభ మేవ చ  
మా మేక మేవ శరణ మాత్మానం సర్వకలీనామ్॥

యాహి సర్వాత్మభావేన మయాస్యా వ్యక్తానో భయః॥

15

ఈశ్లోకము లక్ష్మీసర్వధర్మాక్ పరిత్యజ్యమామేకం శరణం వ్రజ' ఇత్యాదులు నాలుగుబంతులు చెప్పి పిదప బందోమ్మిదనయధ్యాయమునందలిశిష్టాంశమును గొంతయు నిరువదినాలుగవన నియందలిసాంఖ్యవిధియు సప్తవింశమునందలియర్చనాప్రకారంబు గొంతను దెనిగించి యిరువదితో మ్మికనదానియందుఁ గల

గ చోద్ధవ ! మయాదిష్టో బద్యాఖ్యం మయాశ్రమమ్'

ఇత్యాదులను, సర్వలిరెండధ్యాయంబులఁ గలమాదవశ్యయబలరా మకృష్ణ నిర్యాణాంబులును దెనిగించి యున్నాఁడు. ఈస్కంధమునఁ గలభిక్షుగీతాదులుతెనుఁగున లేవు. మఱియు 'నారాయణవిగ్రహంబు న ధిపాంతంబున జగన్నాథస్వరూపం బై యుండె' ననుట మూలమునం గానరాదు. పాత్రులునకు నీస్కంధమునకుఁ దెనుఁగు మూలమున నాటగింట నొకపా లుండును. ద్వాదశస్కంధమును దెనిగించుటయం దిట్లధ్యాయములగా వదలిపెట్టుట తదు గాని యది పెక్కుచోట్ల మూలముకంటె మిక్కిలి న్యూనముగాను గొన్నియెడలఁ గడుభిన్నముగాను గాని పించుచున్నది.

వ్రాతప్రతులందు లేనియు మూలానుసారము తెనవియు నగు సధికపాఠాదు లచ్చు ప్రకారండుఁ గానంబడుటకుఁ బంపింపఁబడిన మూలముగా నుండఁజాలు నని చెప్పినాఁడుగదా. ఆవిషయ మట్లుండ మఱియొకవిచి తమును జూపఱుచున్నది. ఈ రెండస్కంధముల తెనిగింపు వ్రాతప్రతులం దద్వైతపరముగాఁ దోపదు. అచ్చు ప్రతులందో యది స్పష్టముగా నద్వైతపరముగాఁ గానిపించుచున్నది. వ్రాతప్రతులపాఠమునుబట్టి చూడ నది యద్వైతపర మనుటకంటె విశిష్టాద్వైతపర మనుటకుఁ గొన్నియూధారము లందే కానఁబడుచున్నవి.

'సర్వధర్మాక్ పరిత్యజ్య మామేకం శరణం వ్రజ యన నుపనిషత్తుల్యం బగు గీతావచన ప్రకారంబున' అని యీశ్లోకమునకు విశిష్టాద్వైతాలవలెఁ గవి మిక్కిలి ప్రాధాన్యముకలిమిని జూపియున్నాఁడు.

మఱియు 'జీవాత్మ భేదంబు శ్రీ మొదలైనవి యెఱిగించి విజ్ఞానవంతుంగాఁ జేసి మన్నించితీ' అని యిట జీవాత్మ భేదంబుఁ బ్రతిపాదించియున్నాఁడు.

† 'దేవతాంతరమంతరాంతరసాధనాంతరంబులు వర్జించి యుండెనేని వైకుంఠంబున వసించు' ఇది వీరవైష్ణవత్వసూచకము.

ఈవాక్యములు వ్రాతప్రతులందును సచ్చుప్రతులందును గానిపించుచున్న

వి. ఇవి నిస్సందేహముగా విశిష్టాద్వైతవరములు ఆచ్యుప్రతులందుఁ గఁగోర్తిగా నద్వైతమును బ్రతిపాదించువాక్యములు మూడటిని వ్రాసెను.

‘ప్రత్యగాత్మయందు గాన ప్రకారముఁ దోచునీశ్వ్యస్రపంచంబంతయు మిథ్య యని తెలియుము.’

‘ఇట్లాత్మస్వరూపునిగా మారిన చిరం వరంబు భవించుచుండుట విశేషంబు’

‘బ్రహ్మత్వైక్యానుసంధానంబు.’

ఇందు మొదటిదియు మూడవదియు వ్రాతప్రతులందులేవు. రెండవదానికి మూలము ‘ఏవమాత్మాన మాత్మస్థ మాత్మనైవామృతప్రభో.’<sup>\*</sup> దీనికి వ్రాతప్రతులం దెల్ల \* ‘ఇట్లాత్మనాత్మస్థునిగాఁ జేసి మారినజాకారంబు మనంబునం దలండుచుండుము.’ అని తెనుఁగు కానఁబడుచున్నది కాని యచ్యుప్రతులవశము కానఁబడదు. కాఁబట్టి యీవాక్యము లంతగా నవలంబింపఁబడుట కావు డిగ్గయవిధప్రతులందు గానిపించుచు వశములంబట్టి కడపతోరెండుస్కంధముల తెనిగింపు విశిష్టాద్వైతవర మనుకయే సమంజసముగాఁ దోచుచున్నది ఈవిషయము నిట్లుండ నిచ్చి మఱియొకదానిం గూర్చి కొంత చర్చించుట యావశ్యకము.

ద్వితీయతృతీయ చతుర్థస్కంధములందును, పంచమషష్ఠములందును, దశమోత్తరభాగమునందు, నేకాదశద్వాదశములను బోతనకవితారీతి కానిపింపమిచే నవి యుత్పన్నములై నారయాదులచేఁ బూరింపబడిన నవి పండితులు వ్రాసియున్నారు గదా. అందుఁ బంచమషష్ఠములు కేవలరామాంకితములుగాకయచ్యుతనందగోపకు మారాంకితము లగునాద్యంతపద్యగద్యాదులంబట్టి యవి పూర్ణముగా గంగనసింగన లచే రచింపఁబడిన నవి నిస్సందేహముగాఁ దెలియుచున్నది. ఏకాదశద్వాదశములు రామాంకితము లయ్యుఁ గవిత్వశైలిఁబట్టియు భాషాంతరీకరణవైఖరినిఁబట్టియుఁ బోతనగంగనసింగనల కితనఁ దెనయొక్కచే ననఁగా బండితలిఖితవీతికానునార ముగా నారయచేఁ బూర్ణముగా రచింపఁబడిన నవి తెలియుచున్నది. తిక్కనద్వితీయాదులు మూఁటను, దశమోత్తరభాగమునను గలగద్యములనుబట్టియు, రామాంకితము లగునాద్యంతపద్యములనుబట్టియు, వానియందు నయ్యెయెడలఁ బోతనపద శయ్యాదులు గానిపించుటంబట్టియు, నవి తొలుతఁ బోతనచే రచితము లని తెల్ల మగుచున్నది. మఱియు శ్రీధరవ్యాఖ్యానమందిలి యవతారికలనువిశేషాంశములను గూడ జేర్చి తత్త్వఘట్టములను దెనిఁగించుట పోతనదప్పఁ దిక్కనవారెవరియందును గానఁబడదు. అట్టి తెనిగింపును ద్వితీయాదులు మూఁట వరుసగా జూపెద.

ద్వితీయస్కంధము - పంచమాధ్యాయము.

శ్లో॥ ద్రవ్యం కర్మచ కాల శ్చ స్వభావోజీవవ చ ।

వాసుదేవా త్పరో బ్రహ్మ న్నత్వన్యోహోసి త త్వతః॥

వ్యా॥ ద్రవ్యం - మహాభూతాని, ఉపాధిసరూపాణి; కర్తృ - జన్మనిమి తం; కాలః - తత్త్వోద్భవః ; స్వభావః - తత్త్వరిణామహేతవః ; జీవో-భోక్తా-వాసుదేవా త్వర అన్యోన్యో నా సి,

తెనుగు॥ మఱియు దేహంబునకు ద్రవ్యంబు లైన మహాభూతంబులును, జన్మనిమి తంబు లైన కర్తృంబులును, గర్మక్షోభకం బైన కాలంబును, గలపరిణా మహేతు వైన స్వభావంబును భో క్తయన జీవుండును వాసుదేవుండ కా నెఱుంగు ము. వాసుదేవవ్యతిరి క్తంబు లేదు.

తృతీయస్కంధము - సవమాధ్యాయమా.

శ్లో॥ శక్వత్స్వరూపహవైవ నిషేధభేదమోహాను బోధధిషణాయ సహః పరస్మై విశ్వోద్భవస్థితియేషు నిమి త్తలిలారాసాయ తే నమ ఇతి చ రమేశ్వరాయ । వ్యా॥ స్వరూపహవైవ - స్వరూపచైతన్యేనైవ, బోధః (విజ్ఞానమ్) ఏవ ధిషణం<sup>1</sup> ఆశ్రయం-యస్య... విశ్వస్య ఉద్భవాదిషు నిమి త్తం-మాయా;తస్యాః లీలా విలాసః, తయాసహ, రాసః - క్రీడా.

తే. తవిలి శక్వత్స్వరూపచైతన్యభూరి, హహిమచేత నపా స్తసక్తమస్తభేద మోహుండవు నఖిలవిజ్ఞానకమనకునా శ్చ, యుండవగునీకు మ్రొక్కె-దగ్గనోరమేశ. క. జననస్థితివిలయంబుల, కనయంబును హేతుభూత శ్చ మగుమాయాలీ లను జేంది నటననలిపెడు, ననఘాత్మక నీ కొనర్తు శ్చ నభివందనచూల్.

చతుర్థస్కంధము - ఏకోన త్రింశాధ్యాయము.

శ్లో॥ అర్థే వ్యావిద్యమూనేపి సంస్కృతి ర్న నివ ర్తతే మనసా లింగరూపేణ స్వప్నే విచరతో యథా.

ననుత్తర్ని అజ్ఞానవిలసితత్వేన సంస్కృతిహేతో ద్దేహాదే రప్యసత్యత్వాత్క్రింత ర్ని తన్నివ ర్తన ప్రయాసేన తత్రాహా॥ అర్థేహితి॥ లింగరూపేణ - ఉపాధిభూతేన. తెనుగు.

సీ. నరనాథ ! వినుము స్వప్నంబుచందంబున, నజ్ఞాతివిలసితం శ్చ బగుటజేసి తివిరి మిథ్యాభూతశ్చ దేహాదికమునకు, నరయ వివ ర్తనాకాయాన మేటి కని యంటివేనియు శ్చ నర్థంబు లేకున్న, నర్థి సోపాధికం శ్చ బైన మనము

ఇట్టి తెనిగింపునుబట్టియు నీమూఁడును బోతన మొదట రచించినవే యగు నని యేర్పడుచున్నది. దశమోత్తరభాగమునఁ దత్త్వఘట్టముల నిట్టితెనిగింపు కాన రాకున్నను. గథాసందర్భములు పెక్కింట నాతనికై లి నిర్వవాదముగాఁ దెలియుచు న్నదిగాన నదియు మొదటఁ బోతన రచించినదే యగునని చెప్పవచ్చును. అయిన నీనాలుగింట బెక్కుచోట్లఁ బోతనపదశయ్యాదులు నతని తెనిగింపురీతియునుగానరా కున్నవి. రెం డుదాహరణముల మాత్ర ముఁ జూపెద.

సీ. మందారమకరంద శ్రీ మాధుర్యమునఁ జేలు, మాధుపంబు వోపునే శ్రీ మదనము లకు  
చిరమలమందాకినీవీదికలఁ దూఁగు, రాయంచ నచ నె తరంగిణులకు  
లలితరసాలపల్ల వఖాది యై చొక్కుకొయిల సేసునే శ్రీ కటాక్షములకుఁ  
బూర్ణేందుచుంది త్రాన్మురితచోరకం, బరుగునే నాం ద్రు సేవారములకు

తే నంబుజోదరదివ్యపాదారవింద, చింతనామృతవానవిశేషము త్త  
చిత్త మేరీతి నితరంబుఁ శ్రీ జేర నేర్పు, వినుచునుణిల మాటలు శ్రీవేమునేల. సప్త.

సీ. నీరదాగమమేఘునిర్యత్నయఃచన వాతకం బేఃసునే శ్రీ చౌటిపడకుఁ  
బరిపక్వమాశంకరఫలరసంబులు నోలు, కేంబు చచ నె మోత్తూరములకు  
ఘనరవాకర్ణ నోత, లికమయూరంబు, కోరునే కింకరిచ్చిల్లరసంబుఁ  
గరికంభపిశితస్రద్ధాసమోదితసింహ, మరుగునే శునకమాంసాభిలాషుఁ

తే. బ్రవిమలాకార భవదీయకపాదపద్మ, యుగనమా శ్రయనై పుణోద్వోగచిత్త  
మయ్యుఁ జేరునె తన కుపాశ్చర్యంబు గాఁచి భక్తమందార దుర్భవభయవిహార.

మ. హరినామాంతసత్క భామృతరసవ్యాలోలుఁ జైనట్టిస  
త్పురుషశ్రేష్ఠుఁ డసత్క భాలవణవాహురంబుఁ దాఁ గ్రోలునే  
వరమందారమరంద పానకుతుకస్వాంతద్విరేఖంబు స  
త్వర మై పోవునె చేదువేములకుఁ దగ్ధంధానుమోదాత్మమై. తృతీ.

శా. శోధింపంబడె సర్వశాస్త్రములు రక్షింనాథ వే యేటికి  
గాధల్ మాధవశేముషీతరణిసాంగత్యంబునం గాక దు  
ర్మేధక దాటఁగఁ గూడునే సుతవధూమినోగ్రవాంఛామద  
క్రోధోల్లోలవిశాలసంపృతిమహాఘోరామితాంభోసిధిన్. సప్త.

మ. ధరణీశోత్తమ నీవు కేవలసముద్యద్భక్తి ధీయుక్తిమై  
వరగోవిందపదారవిందయుగభాస్వన్నావ సంధించి దు  
స్తరభూరివ్యసనాకరోల్ల సితదుర్దాంతో గ్రగంభీరసం  
సరణాంభోధిఁ దరింపవయ్య పరమోత్సాహంబు దీపింపఁగన్. చతు.

ఇట నిర్వివాదముగాఁ బోతనైకవిరచితము లనఁదగుసప్తమస్కంధపద్యము  
లందుఁ గానిపించుకవసప్రౌఢిమయు, భావసుభగత్వమును, రసాత్కట్యమును, శ  
య్యాచార్యత్వమును దక్షిణపద్యములందుఁ గానరావు. మఱియును బూర్ణముగాఁ  
బోతినచే రచితము లనఁబడుస్కంధములందు. మఱి, నెఱి, నఱి, నఱి, నఱి, నఱి  
గు, పఱి మొదలగుపద్యములలోఁ జూర మాటలు ముఖ్యముగా వ్రాసినవి  
మైత్రి సెందియుండిగా నీద్వితీయములు నాలుగింట నవి లఘురేఖముతోఁ గూడ  
నట్టిమైత్రి సెందియున్నవి. అయినను

ఉ. పాటఁడు లేచి దిక్కులకు శ్రీ బాహువు లొడ్డఁడు బంధురాజిలో...  
జేరఁడు. సప్త.



క. పోరుదురు గిక్కురు పోరు చుడు, మాటుగురు.

దశ. పూ.

చ. విరవిర లేనియట్టిబలునీరుడు కృష్ణకుమారుడు డొక్కచే  
జటచి.

దశ. పూ.

చ. మఱియొకనాటిరాత్రి బలమాధవు లుజ్జ్వలవస్త్రమాలికా  
ధరులును.

దశ. పూ.

ఇప్పద్యంబుల నుభయరేఖమైతి కానిపించుచున్నది. చీడుశబ్ద ముభయరేఖ  
ముగా నున్నదని కూచిమంచితిమ్మకవి సర్వలక్షణసారసంగ్రహమునం జెప్పినాడు  
గాని యది శకటరేఖమగుట కీపోతనపద్యమునే యుదాహరించినాడు. పోతన దీని  
నుభయరేఖముగాఁ దలఁచెనేమో, పోరుశబ్దపు యోగము ప్రమాదజనితమై యుండ  
వచ్చును. విరవిర' లఘురేఖముగానే

చ. ఖరముల నేలఁ ద్రవ్వచు నక్కుంతవాలసమీరణంబులక  
విరవిరఁబోయి

దశ. పూ.

అనుసీపద్యమునఁ గానిపించుచున్నది కాని మీఁద నిందలిరేఖమును అకార  
మునకు మిత్రముగా బ్రయోగించుటకు హేతువు గానరాకున్నది. పోరుశబ్దమువలెనే  
యిదియుఁ బ్రమాదవశముననో లేక యభయరేఖమనితలంచియో కవిప్రయోగించి  
యుండును. ఎట్టిధీమంతులకును బ్రమాదము కలుగక పోవడుగదా. 'మఱి' శబ్దము  
దశమపూర్వభాగాంతమున నుంటుండేసి యుత్తరభాగపూరకుం డగునితరకవిచే  
నుంపఁబడి యుండు నని తోఁచెడిని. ఈరెండుమూఁడుచోట్లం దప్పఁ బోతనయేపూర్ణ  
ముగా రచించినతక్కిన స్కంధములం దెల్ల యితముగా రేఖన్వయమునకు మైత్రి  
లేమిచే నీరెండుమూఁడువిరుద్ధప్రయోగములు ప్రమాదవశమునఁ గాని మతభేద  
మునఁ గాని వేఱుకారణముచేఁ గాని కలిగియుండు నని తలఁపవలయునే కాని  
వీనిని గొని పోతన యభయరేఖమైతి పాటించినవాఁ డనుట యెంతమాత్రము  
యుక్తము కాదు.

ఇట్లు ద్వివీర్యాదులు నాలుగింటఁ బెక్కుచోట్లఁ బోతనపదశయ్యాదులు లేమి  
చేతను, పోతన పాటింపనియభయరేఖమైతి వీనియందు గానిపించుటచేతను,  
నివి యితరకవిపూరితము లయ్యుండవలయు నని తోఁచెడిని. అయినను పోతనపద  
శయ్యాదులు నతని తెనిగించురీతియు నందంద కానిపించుటంబట్టియు నాద్యంతపద్య  
గద్యములంబట్టియు నీనాలుగును మొదటఁ బోతనచే రచితము లైనవే యగు నని  
యూహింపవలసియున్నదని నిరూపించియున్నాడను. కాబట్టి యివి మొదటఁ బోత  
నచే రచితములై, యెడ నెడ నుత్పన్నములు కాఁగా నితరకవులచేఁ బూరితములయ్యె  
నని యేర్పడుచున్నది. ఇతరకవులు వీనిని బూర్ణముగా రచించిరేని నట్లు రచించిన  
యితరస్కంధంబులందుంబోలె నిందును దమపేరే యుంచుకొని యుందురుగదా.  
ఇది యిట్లుండ వీనిని పోతనకు వెనుకఁ బూరించినవారెవరు ? నారయాదులు ముగ్గు

రా? లేక యం దొక్కరా? మఱి వేటొక్కరా? పండితులు నారాయణుని మొత్తముగాఁ జెప్పియున్నారు. వ్రాతప్రతులందుఁ జూడఁగాఁ గొన్నిట దశ మోతరభాగమునఁ గృష్ణవీరసోక్తిఘట్టమున 'కాటుక నెఱయంగ' అనునీసపద్యమునాలవ పాదము మొదలుకొని శిష్టభాగమున, ద్వితీయస్కంధమున బ్రహ్మనారాయణకు దత్తోపదేశము సేయుఘట్టమున 'బహుయజ్ఞవాబ' అనుపద్యము మొదలుకొని శిష్టభాగమును అనఁగాఁ జతుర్థస్కంధాంతమువఱకును, నారయకవిత్వ ముల వ్రాయఁబడియున్నది. ఈవ్రాతవలన నవియెల్ల నారయచేఁ బూర్ణముగారచింపఁబడినఁ నితలంపక పూర్వోక్త హేతువులంబట్టి యద్వైతయెడలఁ బూరితము లని మాత్రము తెలియవలయును. ఈస్వల్పభారముతప్పవేటొక్కటి కానరాదు. ఇదియును సరియైనదోకాదో నిశ్చయింపరాకున్నది. అయినను గొంతయేని నిజము లేక యిట్లు వ్రాతప్రతులందు వ్రాయఁబడుటకు వీలుండదు. మఱియు నీవిషయమున ఛందోవ్యాకరణసంబంధులగు గ్రంథస్థనిదర్శనము లేవైనఁ గలవా యని శోధింపఁగా నాకుం గానఁబడినవానిని గొన్నింట నిట వ్రాసెద.

దశమస్కంధోత్తరభాగంబునం దత్తఘట్టముల తెనిగింపు చాలవఱకువిశిష్టాద్వైతపరముగా నున్నది.

'దేవా భవదీయసంకల్పాధీనంబు లైనశరీరంబులం బ్రవేశించి యున్నజీవసమూహంబు నీకు శేషభూతం బని తెలిసి కృతార్థు లగుదురు.'

'వెండియుఁ గొండలు సచరాచరవస్తుజాతంబులకు నంతర్యామివై సర్వంబు నీవ యగుటం దెలియలేక యనిత్యం బని విపరీతబుద్ధిం దెలియుదురు కాని కొండలు జగద్భరితుండవు గాన జగద్రూపకుండ వైననిన్నుఁ గలకమకుటకర్ణికాదివివిధభూషణభేదంబులం గనకంబు నిజస్వరూపంబు విడువక వర్తింపచందంబున జగద్వికారానుగతుండ వయ్యును నిఖలహేయప్రత్యసేకల్యాణగుణాత్మకుండ వై యుందు వని యాత్మవిదు లైనవారు తెలియుదురు.' 1220

'అట్టిజీవులు దేవతిర్యజ్మచుష్కసావరాదిశరీరంబులు సొచ్చి యణురూపులై యుందురు. అందును నీ వుండవు తదంతరాత్మ వగుచు.' 1223

'నకలచేతనాచేతనాంతర్యామియైననర్వేశ్వరుండు సర్వశబ్దవాచ్యుండు.' 1203

'నకలబ్రహ్మాండనాయకుండ వైనసియందు సుతులు ముఖ్యవృత్తిం బ్రవర్తించు.' 1230

'మాయాత్మవిశిష్టుండ వగుచుఁ గార్యకారణాత్మకుండ వై.' 1204

ఇటు జీవబహుత్వాణురూపత్వశేషత్వములు, ఈశ్వరునిజగద్రూపత్వము చిదచిద్విశిష్టత్వము, శేషిత్వము, శరీరభూతచిదచిదాత్మకత్వము, సర్వశబ్దవాచ్యత్వము, ఈశ్వరునియందు సుతులముఖ్యవృత్తిత్వము మొదలగు విశిష్టాద్వైతసిద్ధాంతములు కానిపించుచున్నవి.

ఇక నీయు త్తరభాగంబులందు గల లక్షణావోషంబులను బ్రయోగ విశేషంబులను గొన్నింటి వ్రాసెద.

(1) సంధివోషములు. పద్యగద్యసంఖ్య	
కోసిచ్చె	724
నిఖిలావసీశ్వరై న	1017
నిర్వాణమూరై న	1049
విశాచప తొట	1255
ఒడిఁ గుండి	1287
ఎఱిఁగెఱిఁగి	193

(2) విశేషవోషములు.

పుత్తుండు జాత మైన	1282
-------------------	------

(6) ప్రకారమునకు ఉకారతన్మిత్రములతో యతిమైత్రి

చెలు   వలయఁగఁ బాటించి యుద్ధపు	
నకు.	665
కా   పునఁ దగ నర్జునుండు పవనోద్భ	
వుఁడు.	715

(3) ఉకారాంతమునకు నగాగమము	
తెకయే కుషప్తి	
ఎఱుకుకు.	723
(4) అవధిశబ్దము ఆద్యర్థము.	
జారుఁడు జన్మావధియును.	791
జన్మత్రయావధి	799
(5) బ్రాహ్మ ధాతూక్తప్రత్యయంతము	
పునీతము	

పునీతములు	1121
పునీతములు	1221

మ, హోగ్రుండై పట్టి తెచ్చె నాకలుగు	
డు.	900
ఒనరింప మీఱి నకవులయు.	1164

మఱియు నీభాగంబులందలియాంధ్రీకరణము పెక్కుచోట్ల న్యూనముగాను భిన్నముగాను నున్నది. ఇకఁ దృతీయాదులు మూఁటను విశిష్టాద్విత ప్రతిపాదకపద్య గద్యములును మిఁదఁ జూపఁబడినదోషాదులును వ్రాసెద.

విశిష్టాద్వితపరపద్యగద్యములు.

ద్వితీయస్కంధము.

సీ. జీవుండు భగవత్కృపావశంబునఁజేసి	
... .. భగవచ్చరీర	
తే. భూతుండై పారతంత్ర్యాత్మబుద్ధినొప్పి	
దివ్యమాల్యానులేపన భివ్యగంధ	
కలితమంగళదివ్యవిగ్రహవిశిష్టఁ	
డగుచు హరిరూపమొందుటే యనఘ	
ముక్తి.	269

తృతీయస్కంధము.

హేయగుణరహితుఁడనగల, నాయందు	
లభక్తి. ... ..	957

గురుతరానేకకల్యాణగుణవిశిష్టఁడు.	968
మత్సమానాకారతం బొందు.	958

స|| ... సకలకర్మక్రమసరణి నొప్పి ఆత్మ తత్వజ్ఞానమున మించి ... ..

తే. మహిత ఫలసంగరహితధర్మమునఁ ద	
నరు, నట్టిపురుషుండు దలపోయ నఖిల	
హేయ, గుణములను బాసి కల్యాణ	
గుణవిశిష్టఁ, డైనహరి నొందుఁ బర	
మాత్ము ననఘుఁ డగుచు.	1026

మఱియు లీలావిభూతినిత్యవిభూతులును, లక్ష్మీనిత్యానపాయినీత్యమును భగ

వత్సనూకారపాష్టిరూపము క్రియ, ఈశ్వరునియభిలషేయ ప్రత్యేకకల్యాణగుణపి శిష్టత్వమును, జీవునిపారతంత్ర్యభావచ్ఛరీరభూతత్వములును అర్థియథాత్యజ్ఞాన పూర్వకఫలాభిసంధిహితకర్మానుష్ఠానమును నీమూట నందంద ప్రతిపాదితములై యున్నవి.

లక్షణదోషములు.

(1) సంధిదోషములు.		వనువుకు	144
తృతీయస్కంధము.		చ.	
కూ డాడుచుండె	106	వనముకు	259
కది సిట్లనియె	648	రాజుకు	442
తలఁ చిలు	649	(1) అవధిశబ్దము అద్యర్థము.	
ఎఱిఁ గేము	785	క. తనజన్మావధి నిజనం	
(2) విశేషదోషములు.		దను... తృతీయ. 16	
తృ.		(1) పూర్వ క్తప్రత్యయంతము పునీతము	
అంతర్ధానుఁ డయ్యె	69	తృ.	
చ.		కోరి పునీతులఁ జేయు	557
అంతర్ధానుఁ డయ్యె	735	సద్యఃపునీతాత్ము లై	562
(3) సగాగమమురామి		పునీతాకృతిన్	57
ద్వి.		చతుర్థ	
వ్రాతముకు	85, 208	ఏప్పఁ బునీతముసేయ	981
(6) వుకారమునకు ఉకారతన్మిత్రములతో యతిమైత్రి.			
ద్వితీయ.		ఒదవఁగ గానవచ్చుగురువుల్	254
ఒప్పఁగఁదగు సప్తతంత్రువులు.	98	చతుర్థ.	
తృతీయ.		ఒదవఁగ నిట్లఁచి మానసపుల్	99
కావున నీవేశన తుంపు సజ్జన		పొడవును బంచసప్తతియోజనము	136
హితోద్యోగానురక్తుండ వై	672	కావున నీలఁ బుణ్యతీర్థముల నొప్ప	931
మఱియుఁ దత్త్వఘట్టములందు నీమూటను మూలమునందలిశ్లోకములు పెక్కులు తెనిగింపబడకున్నవి. ఇట్లు దశమోత్తరభాగమునఁ గలఘనోవ్యాకరణ దోషములును, విశిష్టాద్వైతపరము లగుగద్యపద్యములును, ననయ గ్రముకు గొన్ని యెడల భిన్నము నగునాంధ్రీకరణమును, ద్వితీయాదులు మూటనుగానెపించుటయు కాక కవిత్వశైలియు నించుమించుగా నొక్కతీరున నుండుటాజేసియు ద్వితీ యాదులు మూటను దశమోత్తరభాగమును బూగించినవారిచేతనే పూరితము			

తెలుసుకు నని తోచెడిని వ్రాత ప్రతులందు దశమోత్తరమును బూరించినవాడే ద్వితీయాదులను సైతము పూరించినట్లు వ్రాయబడియుండుటయు నీర్ణయము నకుఁ గొంతపార్థము నిచ్చుచున్నది. మఱియు గంగనసింగనలు వేటుస్కంధములను బూర్ణముగా రచించుటకు నెత్తుకొనియుండుటవలనను వారికవనంబుల నీ ద్వితీయాదులు మూటను దశమోత్తరభాగమునను గలదోషములలోఁ బెక్కు గాని సింహమంజేసియు వారీనాలుగింటిపూరణంబున సంబంధపడియుండరనుట నిజమునకు మిక్కిలి దూరము కానేరదు. కాబట్టి ద్వితీయాదులు నాలుగింటిని బూరించినవాడొక్కఁడై యుండవచ్చునని చెప్పబోలును.

ఇది యిట్లుండఁగడపటిరెండుస్కంధములకడకు మఱిలి వత్తము. వీని తెనిగింపదైతపర మనుటకు నంతగా నుపపత్తిలేమియు విశిష్టాద్వైతపర మనుటకుఁ గలనిదర్శనములును ముందు తెలిపియున్నాడను. వీనియందును నాంధ్రీకరణ మతి న్యూనముగాను పెక్కుచోట్ల మూలమునకు భిన్నముగాను నుండుటను దెలిపితిని. నగాగమమురామి, కొనికి కాదేశము మొదలగుకొన్నిలక్షణదోషంబులును వీని యందుఁ గానిపించుచున్నవి. ఈపేతువులంబట్టి యీరెంటికిని ద్వితీయాదులు నాలుగింటికిని సామ్య మేర్పడుచున్నది. దుష్టము లగుసఖండయకు లీయాటింట నందంద యతివిరళముగాఁ బొడసూపుటయుఁ గలదు. కడపటిరెండును దఱుచు గాఁ బద్యాత్మకములు కామింజేసి వానికిని దక్కిననాలుగింటికిని ఛందోవ్యాకరణకవిత్వాదివిషయిక మగుసామ్యమును స్థిరీకరించుటకు నయితి కాదు గాని తక్కిన పోలికలంబట్టియు వ్రాత ప్రతులసామ్యముంబట్టియూ, నేకాదశద్వాదశములను బూర్ణముగా రచించినవాడే, అనగా నారయయే, ద్వితీయాదుల మూటని దశమోత్తరభాగమును నందంద పూరించియుండు ననుట యుపపన్నముగాఁ గానిపించుచున్నది.

ద్వితీయాదులు మూటను బోతనపదశయ్యాదులు లేనిచోట్ల సైతము తత్త్వఘట్టముల తెనిగింపునందద్వైతపరమ శ్రీధరవ్యాఖ్యానంబునందలిపదార్థాదులు కొన్ని యందంద కానిపించుచున్నవి. అయిన నది పోతన తెనిగింపువలె మూలమునకు మిక్కిలి సరిగాను బూర్ణముగాను లేకయు, గంగనసింగనలకవనంబుల లేనిదోషంబులు కలిగియు, నుటజేసి దానిని రచించినవా రామువ్వరిలో నెవ్వరును గారు కాని, నారయయే యాస్కంధంబులలో నుత్పన్నంబులు గాక చిక్కినపోతనభాగంబు లద్వైతపరములుగా నుండుటం జూచి నడుమనడుమ విశిష్టాద్వైతపరముగాఁ దెనిగించుట పూర్వోత్తరవ్యాఖ్యాతమునకుఁ బ్రసక్తి కలిగించు నని తలంచి శ్రీధరవ్యాఖ్యానుసారముగా శక్తికొలదిని దెనిగించి యుండు ననియు, నైనను విశిష్టాద్వైతమువలనిపక్షపాతమున నందంద తద్దర్శనానుసారముగాఁ గొంత దెనిగించియుండు ననియుఁ దోచెడిని. దశమోత్తర

భాగమునఁ దత్త్వఘట్టముల నెల్ల గాతం దొక్కరుండె తెనిగించినట్లు తోచుచున్నది గాన నందుఁ బూర్వోత్తరవ్యాఖ్యము ప్రసక్తింప దని తలచి దాని నెల్లఁ దఱచుచుగా విశిష్టాద్వైతపరమ గాఁ దెనిగించి యుండు నని యాహింపవచ్చును. అయిన నిది యూహాప్రోహమే కాక సిద్ధాంతము గాదు గాని శైలి మొదలైనవానిం బట్టి యాస్కంధములకుఁ గలసామ్యమే యిట్టియూహల కెడ మిచ్చి, యైన నవి యేక కవిపూరితములే యని సాధింపఁజేయుచున్నది.

నారయ యెంతలాక్షణికుడో 'మదిలోఁ గృష్ణుఁ డెకోడ' ద్వితీ. 180. తన యాయొక్కనిశండు గోపకలు' ద్వితీ. 182. 'వాక్యవ్యంగ' తృతీ. 324. నను వీనిం జూచినఁదెలియును. ఇట్టివిషెక్కులాయాపుటల క్రిందఁ జూడవచ్చును. వీనినెల్లబండి తులు సొంతకవనమున సవరించి కప్పిపుచ్చిరి. బంగారుకొండ మూఁపర మచునొర గంట' తృతీ. 415. ఇట 'మూఁపురము'నకు 'మూఁపర' మని ప్రయోగించినాడు. 'రజిత'మునకు 'రజిత'మని యున్నది. ఇట్లే పెక్కింటికి గ్రామ్యరూపములును గానం బడుచున్నవి. నారయశైలి కొంత పదసమాసపారుష్యమును బాదపూరణములను గలదై నిరాఘాట మగుధాటితోఁ గూడియుండును. ఒక్కయుదాహరణము :

మ. ఘనసాహస్ర కిరీటరత్నవిలసత్కాంతిప్ర శుద్ధచ్ఛటా  
జనితోదగ్రరుచిప్ర కాశితఫణాసాహస్రడౌదేవతా  
వనరత్నోచణరూపకృత్యము లొగిన్ ప వాంఛం బ్రశంసించి వా  
రసురాగస్థలితోక్తు లొప్పు నకుగ్గన్ పూర్పించి యాదేవుడున్. తృతీయ.

మూలమునందలికటుపదరచనల నట్లే తెనుఁగున నుంచుటయు నీకవియందుఁ గానఁబడుచున్నది. 'పురుకృష్టోరువేపథుః' అనుదానిని 'పురుకృష్టోరువేపథుం డై' యని తెనిగించి యున్నాడు. 'వాచీశతంత్ర్యా మురుదామ్నిబద్ధాః' అనుదానిని 'శర్మబద్ధులై' అని తెనిగించినపోతనరచనాసాకుమార్యముం గనుఁడు.

ఇట్లు నేను బరిశోధింపఁగా నాకుఁ గానంబడినవిషయముల నెత్తి వ్రాసినాఁడ ను. నాయభిప్రాయములకుఁ గలపేతువుల లెల్లఁ దెలిసి యున్నాఁడను. అయినను సిద్ధాంతముసేయుటకు నాధారము లింకను గావలసియున్నవి. చరిత్రాద్యాధారము లు లేక కేవల గ్రంథస్థనిదర్శనములంబట్టి చేసిననిర్ణయములందుఁ బొరపాటు లుండక పోవు. ఆంధ్ర భాషాభిమానమాననీయు లగుపండితులు సత్యకాంక్షతో నట్టియాధారముల నాకుఁదెలిసి యేతచ్చర్చావిషయమును మఱింతనిర్వివాదముగా నిర్ణయించుటకు సాయపడుదురు గాక యని కోరుచున్నాఁడను.

తం. తేవప్పెరుమాళ్ళయ్య.

## ఉ ప ద్ధా త ము

శ్రీమత్పరమయోగలబ్ధసిద్ధులగుయోగీంద్రుల కేనియు దుకూహ మైనయీ ప్రపంచమున నిత్యంబు జననమరణాదికేశసాగరంబునఁ దొప్పఁదోఁగుచు దరిఁ జేర వెరవు గానక దురపిల్లుచుఁ బెల్లలనుజనులదెసఁ గరుణార్ద్రచిత్తుఁడై నారాయణాంశసంజనితుం డయి చతుర్వేదవిభాగ మొనరించి వేదవ్యాసుండు నాఁ బేరెన్నిక గన్నకృష్ణదైవాయనమునీంద్రుండు గీర్వాణభాషం దొల్లి యెల్లధర్మముల నొప్పారిన పురాణజాతమును మహాభారతేతిహాసంబును సర్వభూతహితంబు గోరి రచించి యుండె. అవి రచించియుఁ “దనహృదయంబు సంతసింపకున్న సరస్వతీతటంబున నొంటి నుండి హేతువు విత్కరించుచుఁ దనలో”

“అశ్మ సంతస మంద దాత్యలో నీకుండు సంతసింపక యున్నజాడ దోఁచె  
హరికియోగివరుల కభిలషితం బైన  
భాగవతవిధంబుఁ బలుకనైతి  
మోస మయ్యెఁ జెలివి మొనయదు మఱచితి  
ననుచు నగచు చున్నయవపరమున”

నారదుఁ డరుదెంచి విష్ణుకథలఁ బోలుపారెడుభాగవతపురాణమును రచింపు మని బోధించిన నమ్మెయి నమ్మహామునీంద్రుం డతిప్రేథం బగుకవితారీతి మెఱచు శ్రీవిష్ణు దేవునిలీలల విలసిల్లునీభాగవతంబును రచించి కృతార్థుం డయ్యె. అప్పురాణ జాతంబులలోఁ బ్రకల్పితంబు లగుగుణనామరూపాదుల ననుసరించి కేవలైకుం డగుసర్వేశ్వరుండు కొన్నిచోటుల శివుం డనియుఁ గొన్నియిక్కల విష్ణుం డనియుఁ గొన్నితావుల బ్రహ్మయనియు నింకం బలుఁదందంబుల సభివర్ణితుండై యున్నవాఁడు ఇక్కరణిం బెక్కు తెఱంగులఁ బరమేశ్వరు సభివర్ణించుట యద్దేవదేవునిలీలామహిమంబు లెల్ల జనులకుఁ దేటపఱుపఁగాని మానవు లొండొరులతో నితండు మాదైవ మతండు మీదైవము మాదైవం బెక్కువ మీదైవ బు తక్కువ యని నాదులాడు కొనుచు నొకభౌతికశృయెడ బద్ధమత్సరు లై పరస్పరనిందలు మాత్రమ కాక స్వత్వ పరత్వభ్రాంతిని దైవమావణంబుఁ జేయుచుఁగోరి కాదు. ఆ మామూర్తులవిశేషం బులు వర్ణింపఁబడుచో నిర్వచనసౌభ్యంబు నవలంబించి యాయామూర్తులు పృథగ్వేదతలుగఁ జెప్పఁబడియున్నవారుగాని యప్పగిదిని నిక్కముగఁ బరస్పరభిన్నులుగఁ బరిగణితులు గారు. వేదములయందును నీరీతినె సర్వకారణం బగుపర బ్రహ్మమనేక భంగుల నెన్నఁబడియున్నది. ఇందులకుఁ బ్రమాణములు:—

“ఏకావశీ సర్వభూతాంతరాత్మా ఏకం దూపం బహుధా యః కరోతి”  
 “త మాత్మ్యం దేవసుఖాంతి ధీరా కే నాం శుభం శార్వర శ్శేతలేషువై”  
 “ఏకోదేవ స్సర్వభూతేషు నూత స్సర్వవ్యాః సర్వభూతాంతరాత్మా”  
 “కర్మాధ్యక్ష స్సర్వభూతాఫివాః స్వాక్షీ చేతా శేవనో నిర్వణ త్వ”  
 “ఏకో నారాయణో వద్వితీయో క్తి కశ్చిత్”  
 “ఏక ఏవ ఇహో నిత్య స్త్రో శ్శ త్వకలం మృచా”  
 “బహునాత్ర క్షేమ క్షేన సర్వం బ్రహ్మమయం జగత్”  
 “అనేకభేదభిన్నస్తు వ్రీడతే పరమేశ్వరః”

ఇమ్యాడ్కి- బ్రమాణంబు లనంతంబు లామాయంబులను బుర్రాణేతిహాస  
 స్మృతులనుం గానంబడియెడి. ఇహాణంబులలోఁ గొన్నింట నీవోత్కర్షంబును గొ  
 న్నింట విష్ణుప్రాశస్త్యంబును యజీకొన్నింట నితరదేవతాప్రాశస్త్యంబును సుగ  
 డింపఁబడి యున్నవి. ఆయామూర్తివిశేషంబు లుగ్గడించుచో జనులకు భక్త్యతి  
 శయంబు పనుపడుటకును జితైకాగ్ర్యం బునడుటకును కత్తడేవతాప్రాశస్త్యంబు  
 ను నితరదేవతలం గ్రిందుపడుచుటయుం కెప్ప బడియున్నవి, కాని యంతరోనకయ  
 వ్యానియందు భేదబుద్ధి వాటిండుట వలదు. అట్లు విష్ణూత్కర్షంబు ప్రతిపాదింపఁ  
 బడినపురాణములలో సగ్గణ్యము శ్రీమహాభాగవతము. ఇందుఁ గేవలహరిలిలలు  
 మాత్రము కాక విగళితవేద్యాంతర మగుపరతత్వస్వరూపము నిరూపింపఁబడి యు  
 న్నది. అయినను నిది గీర్వాణభాషయం దతిప్రౌఢశైలిని వ్రాయఁబడియున్నందునఁ  
 బ్రాకృతజనుల కెంతయు దురవగాహంబై యుండును.

### బమ్మెరపోతనామాత్యుఁడు.

ఇస్పరాణఃత్వంబు నాంధ్ర దేశీయలకుఁ దేటతెల్లమునఁ దెలుపఁగోరిబమ్మెర  
 పోతనామాత్యుండు దీనిని గద్యపద్యాత్మకంబుగ నాంధ్రీకరించి శాశ్వతం బగుయశ  
 స్సంపద లనుభవించుచున్నవాఁడు. ఇక్కవిశిఖామణివృత్తాంతంబును గవితాశైలి  
 తెఱంగును గొండాక వివరించెదము,

బమ్మెర పోతనామాత్యుండు కడపమండలములో నున్న యేకశిలానగర మును  
 నామాంతరము గలయొంటిమిట్టయం దుండినవాఁడు. అమాత్యశబ్దమువలన నీతఁడు  
 నియోగిబ్రాహ్మణుడని యూహింపవలయు ఇతఁడు కౌండిన్యసగోత్రుఁడు. ఆపస్తంబ  
 నూత్రుఁడు. కేసనమంత్రికిని లక్కమాంబకును బుత్రుఁడు. మల్లనకవివరునిజన  
 కుఁడు, ఇతఁడు జీవించియుండినకాలము ను నిర్ణయించుటకుఁ గొన్నియాధారములు  
 గానంబడియెడి. “బమ్మెరపోతనామాత్యుని జన్మకర్తవ్యప్రభావాదుః దెలిపెడువచన

† ప్రతాపరుద్రదేవునిరాజ్యమునఁ బ్రధానపట్టణమగునోరుగల్లునకును నేకశిలానగరమని నామాం  
 తరమున్నట్లుప్రతాపరు ద్రియమువలననతనిశాసనములవలననుజెలియకచ్చుచున్నది. కావునబమ్మె  
 రపోతన యం దుండినవాఁడా యని యొకసందియము పొడమెడి. అని నిక్కమయేనినితఁ డొంటిమి  
 ట్టయం దుండినసుసర్వజనులవ్యవహారమునకు సేతువుండగుగావున నిట్లేయిక్కడవ్రాయఁబడియె.



రూపం గుప్తాచీనపండితజ్ఞ లిఖిత గ్రంథంబున జూలెవాహనశకము ౧౩౦౦-వ సంవత్సరము నాశ్విని కృత్తిక చతుర్దశి నామ సంవత్సరమునాది నాంధ్ర భాగవతమునింతకుమునుపు ముద్రించినవాడు తత్ప్రతికయందువాసియున్నాడు. బమ్మెరపోతన భోగినీదండకమును రచించి వేంకటాద్రిగంధనాధీశ్వరుండును బండితజ్ఞాగ్రణ్యుండు నగుసర్వజ్ఞ సింగమహీపాదాదుల గృతియిచ్చిన ట్లీక్రిందిపద్యమువలనఁ జెలియుచున్నది:—

“పండితకీర్తనీయుఁ డగుబమ్మెరపోతన యాహుధాంతునూ  
ర్రండకులాచలాంబునిధితారక మై చిలనిల్ల భోగినీ  
దండకమున్ రచించె బహుదానవిహస్తకు రావుసింగభూ  
మండలభర్తకు నిమిత్తమానవనాథమదాపహస్తకున్”

ఇట్లు కృతియిచ్చుటవలన పేరిరువురు సమకాలికులగుట స్పష్టము. సర్వజ్ఞసింగభూవతి హూణశకము “౧౮౨౨-వ సంవత్సరముమొదలుకొని ౧౮౪౭-వ సంవత్సరమువఱకును విజయనగరాధీశ్వరగానున్న ప్రౌఢదేవరాయనితో సమకాలికుఁ”డని తెలియుచున్నది. కావున బమ్మెరపోతరా జప్పటికించుమించు నన్నూటయేబది సంవత్సరములకుఁ బూర్వముండినట్లు నిశ్చయింపవలసియున్నది.

ఇతఁడు పుట్టిననాటంగోలె నాంధ్రకవులలో నెవ్వరు ననుభవింపనిమహాదానిద్రవ్యమనుభవించుచుండెను. నన్నయభట్టు తనకవిత్వసంపదను రాజమహేంద్రవరాధీశుం డగురాజనరేంద్రుని కొనగియతనియాస్థానపండితుఁడై లేమిడి నెఱుంగక కాలము గడపెను. తిక్కనసోనుయాజి నెల్లూరు ప్రభు వగునానుమసిద్దిరాజు నాశ్రయించి యతనిచే నవరిమితధనంబులు ననేకాగ్రహారంబులుం గొని యజ్ఞమునేసి ధనవంతుఁడై యుండెను. ఎఱ్ఱాప్రగ్గడ యని వేమారెడ్డిగూస్థానకవీత్వగుఁడై యుండి లెప్పుగ బడికెను. భాస్కరుఁడ సాహితీమారనవలన భజము గ్రహించి జీవించెను. పోతన బావమఱచి యగుశ్రీనాథుఁడు రెడ్లకుఁ గృతుల నొసంగియెట్టిసంపద లనుభవించె ననుట తెల్లము. ఈవలఁ గృష్ణదేవరాయనియాస్థానంబు నప్తదిగ్గజము లని పేర్కొనంబడినయల్లసానిపెద్దనాదులెట్టిమహోన్నతదశయం దుండి రనుటలోకవిది తము. తక్కుంగలయాంధ్రకవు లందఱు నెవరినే నొక్కభూపతి నాశ్రయించి ధనికులై యే మనిరికాని బమ్మెరపోతనమాత్రము సిప్పుచ్చురంబునఁ దొప్పదోగుచుండినను శరపతులను వినుతింపనిచ్చగింపక కేవలకృషిమాత్రజీవనోపాయుండ్లై తనకాలము నంతయుఁగడఁద్రోసెను. తననరస్సుతివైముఖ్యంబునుగూర్చి బమ్మెరపోతనయే భాగవతప్రథమస్కంధమున నిట్లనిచెప్పి కొనియున్నాడు:—

“ఇమ్మునుజేక్వరాధముల కిచ్చి పురంబులు వాహనంబులున్  
సొమ్ములుఁ గొన్ని పుచ్చుకొని సొక్కి శరీరముఁ బాసి కాలుచే  
సమ్మెటవేటులం బడక సమ్మతి శ్రీహరి కిచ్చి చెప్పె నీ  
బమ్మెరపోతరా జొకఁడు భాగవతంబు జగద్ధితంబుగన్”

ఇతఁడు చిన్నటివాఁడు బసుల మేపుటకయి తనయూరగునొట్టిమిట్టచేరువ నున్నయొకనగంబున నుంచరించు చుండ నతనిపురాకృతసుకృతపరివారమునఁ జిదానందయోగిందుం డనుఋషిచంద్రుండు దయాసాంద్రుం డై మతనికట్టెనుటఁ బాడసూసి యతనిభక్తికి మెచ్చి యతనికి నిఖిలసంస్కృతిమరితతాతకం బగుతారక మంత్రం బుపదేశించి చనియె. అంతఁ బోతనకుఁ గ్రుంబుగ నమ్మంత్ర రాజుననం బున శ్రీరామానుగ్రహంబు పెంపు నవర్థం బగు సహృదయహృదయంగమకవితా శక్తివాడమఁ దనగురుచ్చిష్టబుధబంధుజులయభ్యర్థనంబున శ్రీభాగవతంబు చాంఛి కరింప నమకట్టె. అట్లు తలంపుకొని యురవిందనయనచరణారవిందంబులు డెవం బునం దిరంబుగ నెఱకొలిపి యొకసోమోపరాగపుణ్యకాలంబున గంగానదికిం జని క్రంకు లిడి మ్రాగము నెట్టి హరిచరణంబులు ధ్యానించుచున్నఁ జ్రీరామమూర్తి యతనికిఁ బ్రత్యక్షం బై సేకు “మన్నామాంకితంబుగా శ్రీమహాభాగవతంబు దెలుంగునేయుము సేకు భవబంధంబులు దెగు” నని యానతిచ్చి తపోహేతుం డయ్యె. అంతఁ బోతన పరమానందభరితుం డై మగిడి తనయూరికిఁ జరుడెంచి శ్రీభాగవతమును సరసపచనరచనావైదగ్యము మెఱయ నాంధ్రీకరించి కరంబుఁ దిరం బగుయశంబు సంపాదించె.

ఇతఁడు భాగవతమును శ్రీరామభద్రురానతిమెఱుం దపంకితముగ నాశ్వా సాద్యంతపద్యంబులతో శ్రీరామచంద్రుని విమతించి యున్నవాడుగాని కథాస్తా రంభసమయమున “నాది త్తమున, శ్రీరామచంద్రుని సన్నిధానంబు గల్పించుకొని”యని నుడివి “హరికి నందగోకుల... ..” మొదలగు నాలుగు వ్యవ్యుతపద్యములచేఁ గృష్ణునిమూర్తి గీర్తించి యతనికి సమర్పితముగా భాగవతంబు నాంధ్రంబున గచి యుంచె నని వ్రాసియున్నాఁడు. కేవలమూర్తిభవముమాత్ర మగుబుజ్జేసి యిట్లు ధ్యానించియుండనోపు. ఇతఁడు “పరమేశ్వరకుశాకలితకవితావిదిత్ర” యని గద్య మువ్రాసినయునికి చూడ నితఁడు శివభక్తుఁ డనియు దెలియుచున్నది. ఇతఁడు కేవల తైవగ్రంథ మగు “విరభద్రవిజయము” ను రచియించి యున్నట్లు తెలియచ్చుచి. నవోపనిషదరవిసుం డగునిమృతహాత్తునికి శివవిష్ణుభేదబుద్ధి ను తెలియుండనోవునా?

ఇమృతహాకవిభక్తిగౌరవమును బ్రభావవిశేషమును దెలుపుకొన్నికథలు పురా తనవిద్యజ్ఞపాఠంపర్యమున మనము విచుచున్నాము. ఇక్కాలపురాన కొండ అవి కేవలకల్పితకథ లనియు నికములు గానోప వనియుఁ బరిహాసించురు. మఱియుఁ గొండలు వానిని బ్రవృత్తములగానే భావించి వానిని గొనియాడుదురు. అవి విశ్వా సార్థము లైనను గాకున్నను నకలపండితపాదురచరంజకములుగా నుండుటకు సం దిశము లేదు గావున వానితోఁ గొన్నింటి నిబ వివరించుచున్నాము: —

(౧) పోతన తృతీయగ్రంథమున వరాహోపత్యస్థమున రచియించు కుంకుం నొకనాఁడు భాగవతమునకుఁ దన్ను గృతిపతిఁగాఁ జేసుకొల్పనికతమున నతనిఁ బట్టి కట్టితెచ్చుకొ కన్యానాధీశ్వరుఁ డుపరథులు నచ్చి మరని బాధింపఁజొడఁగి రచియు

నపుడమృహాజాగరణం మహాచరణభ్యామహాచేయమః జలంపశున్న విష్ణుపు శ్వేతవ  
రాహరూపంబున నుచ్చితం దోతేంది నీ నందం దతిమి చీటచోలెననియు విననయ్యెడి.

(2) పోతన యష్టమస్కంధమున గణేంద్రమోక్షణాథము వ్రాయుచు “నల  
వై కుంతళరంబులో నగరిలో” ననివ్రాసి యోవలదోపక తచియెటకేసియుం బోయె  
ననియు నతడింట లేనప్పుడు శ్రీశృష్ణస్వామి పోతనరూపమునఁ దనయగారముసొత్తెం  
చితనయ గారవయొప్పుఁ బిలిచి పోతనను దెప్పిని యం దాపద్యములో “నామూల  
సౌధంబువావల” నని వ్రాసి పుగిడి యరుదెలిసి నని చెప్పి నని యె సనియుఁ బదంపడి  
పోతరాజు నను దెంచి యనుచుఁబోయెను. గ్రంథముఁ దెప్పించి యందు వ్రాసియున్న  
వైభాగంబుఁ గని యిది యెచ్చుట వ్రాసిరిని కూడునుడుగుటయు నాచిన్నది నీపంతకు  
మున్నె వచ్చి వ్రాసి చని మిప్పు డిమ్మెము నడుగుట యేలొకో యని చెప్పగా విని  
యోహా భగవంతుఁ డగు శ్రీహరి యవ్యాచకటాక్షంబున నిట్లు చేసియుండవలయు  
నని నిశ్చయించి విష్ణుమూర్తిని సందర్శింపఁ గలిగినతఁడు భాగ్యంబు బొగడి తన  
యభాగ్యంబు దెగడి సంతాపముఁ బొంది యావలిభాగము వ్రాయ దొరఁకొనె  
ననియుఁ జెప్పుదురు.

(3) పోతన షళమస్కంధమున రుక్మిణీకల్యాణము వ్రాయునడ “దేవకీసుతు  
కోర్కితీవెలు వీడంగ” ననుపద్యంబున రుక్మిణీయౌవనావిర్భావనర్ణనము సేయుచు  
“హరికి బ్రేమబంధ మధికంబుగాఁ గేళబంధ మధిక మగుచు బాల కమరె” నని  
వ్రాయఁగా సంతలోన నతనికూతురు కుంపటిలోఁ బడి కమరె ననియుఁ “బద్మ  
నయనువలనఁ బ్రమదంబు నిండార” నని వెంబడినె వ్రాయ నామె యయ్యాపడ  
దొలఁగి సుఖించె ననియు మఱియొకథఁ జెప్పుదురు.

(౪) ఈకవీశ్వరునికి సకలవిద్యాసనాథుడగు శ్రీనాథుడు బావమఱిది యని  
యందురు. వీరువురు సమకాలికు లగుటకెంతమాత్రము సందియములేదు. ఎట్లనఁ  
గా భోగినీదండకమవలన బమ్మెరపోతరాజు వేంకటగిరిరా జయినసర్వసింగమహీ  
పాలునికాలమువాఁ డనుట తెల్లము. శ్రీనాథుడు నాభూనాథునికాలమున నుండె  
ననుటకు నొకనిదర్శనము గలదు. శ్రీనాథు డాంధ్ర దేశమునం గలసకలధరణీపతుల  
సభలకునుబోయి తనకవిత్వాతిశయమును బ్రకటించి యందఱిచే మన్ననలును బిరు  
దులును ధనములును బడసి వేంకటగిరికి జనుదెంచి సమస్తవిద్యలయందునునిరుపమ  
వైదుష్యంబు గలిగి సర్వజ్ఞుం డని పేర్కొనఁబడిన రావుసింగభూపతిని సందర్శింపఁ  
గడఁగి యతనిసభ కేఁగుటకుము న్నతఁడు తన్నేమేమి యడుగునో యెక్కడఁ దప్ప  
లు పట్టునో యని తలఁకి

సీ. “దీనారటంకాలఁ దీర్చ మాడించితి దక్షిణాధీశుముత్యాలకాల  
బలుకుడో డై తాంధ్రభాషామహాకావ్యవైషధ్యగ్రంథసందర్శమునకుఁ  
బగులఁగొట్టించి తుదృఢవివాదప్రాధి గాడడిండినుభట్టుకంచుఢక్కఁ  
జంద్రశేఖరక్రమాశక్తగా టులయొద్దఁ బాదుకొప్పతి సార్వభౌమవిరుద

మొలులు మెప్పించెదో నన్ను నింకమోద  
రావు సింగమహిపాలు ధీవిశాలు  
నిండుకొలుపున నెలకొని యుండి లేవు  
సరసస్వరనికురుంబ కారదాంబు”

యని చెప్పి చింతామణిమంత్రి రాజమనం దకుఁ బ్రసన్నురాలైన సరస్వతీ దేవినిం  
స్తుతించి యప్పేదినైనాయకఁ జేరోలగమునకుఁ జరియెనట.

శ్రీనాథుఁడు తన బావ సుతసతీయుతుఁడై మహాదాదిద్రవ్యము ననుభవించు  
టం గని యుత్తలంపడుచి త్తంబుతో నతని నెట్టులైన నొప్పించి భాగవతమును గర్ణా  
టాధీశ్వరున కరికతము సేయించి ధనవంశుఁ గావింప నెంచి దాదిద్రవ్యముఁ ముతినీ  
బెక్కు ముసుంగు లెక్కుడుగాఁ దోఁపఁగోరి యెక్కనాఁడు జతురంతయా నాధియాథుఁ  
డై వెక్కండ్రు పరిజఁబలు పరివేష్టించిరాఁ బయనమై యొంటిమిట్టచేరువఁ జనుదెంచు  
చుండీ పోతన తనపాలములోఁగూర్చుండి తనయుండగు మల్లనచేమన్నించుచుండఁ గని  
తనమహత్త్వమును దెలుపఁగోరి శ్రీనాథుఁడు పల్లకిమోయువాండ్రలో ముందటికం  
డెను మోయువారికి బల్లకిని విడిచివెట్టుఁ జని యీనతిచ్చె ననియుఁ బల్లకి యెప్పటి  
యట్ల నడచుచుండె ననియు మల్లన యాచిత్రమును దండ్రికిఁ జూప నతఁడునాఁగటి  
కాడికిఁ గట్టి నయొక యెద్దును విడుపు మని యాజ్ఞాపింపఁగా మడకయథాప్రకారము  
సాగుచుండె ననియు శ్రీనాథుఁడుపల్లకియావలి ప్రక్కిమోయువా రినింగూడవదలుం  
డనఁగాఁ బల్లకి మోతిగాండ్లు లేకయే నడిచుచుండఁ గని పోతనయుఁ గాడియందలి  
రెండవయెద్దును విడిపించి దుక్కిసాగించెననియు నంతట శ్రీనాథుఁడు పల్లకి డిగిబావ  
చెంత కేతెంచి హాలికు లగుమీకుఁ గుశలమా యని యల్లన మాడె ననియుదాసక

† ఉ. “బాలరసాలసాలనవపల్లవకోమల కావ్యకన్యకం  
గుశల కిచ్చి యప్పడుపుఁ గూడు భుజించుటకంటె నెత్కవులో  
హాలికు లైన నేమి గజానాంతరసీమలఁ గండములకా  
ద్దాలికు లైన నేమి నిజదారసుతోడఁ పోజాళ్ళ మై”

యని కినిసి పోతన చెప్పె ననియు నంత శ్రీనాథుఁ డతనిం గవుంగిట గ్రుచ్చి  
బావా వేడుకకై మేల మాడిన నలుగనగునా యని యతని ననునయించి

క. “కమ్మనిగ్రంథం బొక్కటివోఁ  
యిమ్ముగ నేనృపతి కైనఁ గృతి యిచ్చిన  
గొమ్మని యియ్యరె వెయ్యి  
రిమ్మనొ దున్నంగ నేల యిట్టిమహాత్ములో”

అని సరస్వతీనం బగుకవనంబు సేయ నియ్యకొలుపుచు నందఱుం గలసి యింటి కేగ  
ననియు నింట వంటపదార్థము లేమియు లేమిని మల్లన నెటకేనియు నప్పుగొని తేరఁ

† ఉ. “బాలరసాలసాలనవపల్లవకోమల కావ్యకన్యకం  
గుశల కిచ్చి యప్పడుపుఁ గూడుభుజించుటకన్న మేలుగా  
హాలికు లైన నేమి మఱి యంతకును న్యగలేక యున్నఁగా  
ద్దాలికు లైన నేమి నిజదారసుతాదికపోషణార్థ మై.” అని పాతాంతరము.

బంచి యతండు విఫలమనోరథుండై మగిడి చనుదెంచుడుఁ బోతన యిందఱికిని నేఁ  
డెప్పగిది నోగిరం బిడువాడ నని కొండొకవడి యెందురి యెట్ట కేలకు దిట్టతనంబు  
దెచ్చికొని మఱిందిని దక్కుంగలవారిని జలకమాడి రాఁ బనిచి సరస్వతీదేవినిఁబరమ  
భక్తియుక్తుండై ధ్యానింప నద్దేవి యతనికిఁబాడనూపిబాససముఖుద్ధిచేయించి యచట  
నొకతెర కట్టింప నాజ్ఞాపించి యతం డట్లు కావంప నే జూచికొనియెడ నీవింకవగవ  
వలదని యూఱడించెనసయు నంత శ్రీనాథుఁడుకృతావగాహుండై తనవారి నెల్లదో  
డ్కొని గీమునకు మఱలి వచ్చి యచ్చట సువారపుంబను లేవియు జరుగకుండుట క  
బుద్ధిరపడి భుజింప నందఱు చదునలుదీరి కూర్చుండ భగినింబిలిచి యక్కా యింకఁ  
దడయ నేల వడ్డింపు మనవుడు నాసాధ్య తెరచూటుననుండి భారతీదేవి పంచభక్త్య  
పరమాన్నములతోఁ జతుర్విధాహారములు నించినపాత్ర లంబియ్యఁదెచ్చి తెచ్చి  
యందఱికిని వలయునంతవడ్డించి శ్రీనాథాదులనాశ్చర్యరససాగరతరంగపరంపరాల్లా  
వితచిత్తులఁ గావించెననియు భోజనోత్తరంబునఁ దాంబూలచర్మణములు నలుపుతఱి  
శ్రీనాథుఁడుతన బావ దెనచువలక్షించికవిశ్రేష్ఠుండవగునీకిట్టిహవాదారి న్రమనుభవిం  
పనేల? నీవు రచించుభాగవతమును నేరాజునకయిన నంకితముచేసినవలయునంతధనము  
సంపాదించి సుఖవృత్తి నుండుమా. చారలొకకసుఖంబుమీఁదియాశచే నైహలాకిక  
సౌఖ్యంబును నిరాకరించి యిడుమలఁ బడి బడలనేల యని బోధించి యతనిఁడంద  
ముఁ గరఁగింప నంతలో వాణి యతనియెదుట నిలిచి వలనల నేడువఁగాఁ బోతన

ఉ. కాటుకకంటిసీరు చనుకట్టుపయిం బడ నేల యెచ్చెదో

కైటభజైత్యమర్దమని గాఁదిలికోడల యోమదంబయో

హాటకగర్భరాణి నిను నాఁకటికిం గొనిపోయి యల్లక

గ్గాటక గాటకీచకుల కమ్మఁ ద్రిశుద్ధిగ నమ్ము భారతీ"

యనుపద్యముఁ దెప్పి సరస్వతి ననునయించె ననియు నంతట శ్రీనాథుడు పోతనభాగ  
వతముం దెప్పించి దాని నక్కడక్కడఁ బరిశీలించుచు నప్రమస్కంధంబునగ జేంద్ర  
మోక్షణకథా ప్రసంగంబున నేనుంగును మొసలివాతివలన విడిపింపఁ గరుణావోడమి  
విష్ణువు వైకుంఠము నిర్గమించుచోఁ

శు. పిరికిం జెప్పఁడు శంఖచక్రయుగముం జేదోయి సంశింపఁ జే

పరివారంబును జీరఁ డ్రభగపతిం బన్నింప డాకర్ణికాం

తరథమృల్లము చక్కనొత్తఁడు వివాదప్రాధతక్రీకుహో

పరిచేలాంచల మైనవీడడు గజప్రాణావనోత్సాహియై"

యని యేనన్నాహమును లేక దిగ్గన లేచి పఱతెంచె నని యుండఁగని బావాభక్తుని  
శత్రువును జంపఁబోయినవిష్ణువు పరికరములు లేక నేమకచూడఁజోయెనా? కాకున్న  
నేమి సేయఁ బోయె నిట్లు చెప్పుట పోల దని యాక్షేపించె ననియు, దానికిఁ బోతన  
యపు డేమియు నుత్తరం బియ్యక మిన్నకుండి మఱునాఁడు శ్రీనాథుఁడు మస్తకమున  
సూనియు నిడి రాచుకొనుదుండుసమయమున నతనికుమారు నెక్కడనో దాచి

వచ్చి పోతన పెరిటినూతిలో నొకక చుట్టాతిం బడ నైచి యల్లన వచ్చి మఱదిం గని నీకొడుకు బావిలో బడియె ననుటయు శ్రీ నాథుండు గుండె జల్లుమన దిగ్గనలేచి విరియఁబోసికొనిన వెండ్రుకలతోఁ గాఱుచున్ననూనియతో విగళితం బగుల్పపరిధా నంబుతో నవ్వాపిచెంతకుఁ బరుగై త్తి తొంగితొంగి యందుఁ జూచుచు నాక్రందన ము సేయుచుండఁ బోతన వెనువెంటం బఱతెంచి శ్రీనాథా యిదియేమియవసరము? నిచ్చెనయెక్కడ? త్రాక్షెక్కడ? బావిలోదిగుటకు భటులెక్కడ? ఈయొడలి నూనియఁ గడిగి కొని జలకమాడి కేశజాలము ముడిచి యూరికిబైటఁబోయి యన్నపరివారము నెల్లఁ బిలుచుకొని వలసినయుపకరణావళి యెల్ల సంతరించుకొనికదా రావలయు. అట్లు గాక యిక్కరణి వేడుకఁ జూడవచ్చితివా కాకున్న నీవు నందఁ బడ వచ్చితి వా యని పరిహాసముచేసి నీవు పుత్రవాత్సల్యమున నేరీతి నాతురముతోఁ బరికర ములు లేకయే పరువిడివచ్చితివో యాచాడ్పుననే పరమేశ్వరుఁడును దనభక్తుల దెసం గలవాత్సల్యాత్రికేకంబున భక్తునిమొఱు చెవి సోఁకగానే తటాటన లేచి యపకర ణావళిం దడవక పరువిడి యరుదెంచె నని సమాధానము చెప్పె ననియు నీకథ లూ రూరను బహుపండితపామరజనవరంపరామూలముగ వినుచున్నాము.

పైవివరించినకథలు నిజములో కేవలకల్పితములో మిశ్రమములో నిశ్చయింపఁ జాలము. వీనిం జదువువారు తమతమయుక్తికొలఁదిని భక్తికొలఁదిని నూహించు కొనవచ్చును.

పోతరాజు భాగవతము సమగ్రముగాఁ దెనిఁగించి నిరంతరహరిహరపదధ్యా నైకతానమానసుం డై విశాలయశోలతల కాలవాలం బై నెగడి శాశ్వతం పగుతన పేరుం దనగ్రంథముతో నీలోకమున నిలిపి నశ్వరం బగుకాయంబు దొఱఁగి పరమ పదమున కరిగె.

### గ్రంథపాఠవివేచనము.

ఇమ్మహాశవి భాగవతమును దెలిఁగించి దానిని లోకమానఁ బ్రకటింపక తాళప త్రసంపుటమున లిఖించి పదిలముగా దేవతార్చనపేటికయం దుంచి పూజించుచు వచ్చి సిర్యాణకాలంబునఁ దనకుమారుఁ డగుమల్లనం బిలిచి మందసము నతనికిఁ జూపి యందున్నధనమును జతనమునఁగాపాడు మని యాజ్ఞాపించి పంచత్వముఁ బొందె ననియుఁ దదనంతరముమల్లన దానిని విప్పి పరిశోధింపఁగానం దనేకభాగములు బాణనామక క్రిమికులదవ్వుంబై నవ్వుంబై యుండినందునఁ బోతరాజశిష్యుం డగువేదే గందలనారయకవికొంతభాగమును నేర్పూరిసింగనకొంతభాగమును గంగరాజు మఱ కొంతభాగమును మఱిలఁ దెనిఁగించిరనియుఁ గొందఱు చెప్పుచున్నారు. మఱికొందఱ సర్వజ్ఞభూపతి బమ్మెరపోతనం బిలిపించి భాగవతమునకుఁ దన్నుఁగొలిపఱిగా నొసర్చు మని వేడి యతఁ డియ్యకొనమిక్కి గోపించి యన్నరపాలుఁడు భూమిలో నొకపెనుఁ ల్లము ద్రవ్వించి యందా గ్రంథమునుబూడ్పించెననియునంతఁగొంతకాలమునకాజ్ఞే

పత్నికలలో శ్రీరామమూర్తి సాక్షాత్కరించి యానద్గ్రంథమును బైటఁ దీయింప జగయుచు బ్రకటింప నుగనిఁ బోతామహాపుత్రుని యానతిచ్చి యంతరానము నొండె ననియు నాయన వేడికోలా నంగీకరించి సింగవృషాబుడఁడు పుష్పకమును బైటఁ దీయింప నం దక్కడక్కడఁ దాటాకుల బలుదెఱఁగులపురుగులూ త్తి పెక్కుచోట్లు శిథిలములై యుండె ననియు నంతటఁ బోతనశిష్యవర్గములోనివా రగు వెలిగందలనారాయణాదులు నష్టభాగములను బూరించి రనియుఁ జెప్పుచున్నారు. ఈ హేతువునే కూచిమంచితిమ్మకవి “నర్వలక్షణసారసంగ్రహము”నందు

సీ. “ఘనుడఁ బోతనమంత్రయాను భాగవతము రచించి చక్రికి సమర్పించునెడల  
సర్వజ్ఞ సింగమత్కృతయం దది తన కి మ్మని వేడఁగా నీయకున్న  
నలిగి యాపు స్తకం బవని బాఁతించినఁ జివికి యం దొకకొంత శిథిల మయ్యెఁ  
గ్రమ్మట నది వెలిగందల నారపురాజును మఱి బాస్పరాజు గంగ  
రాజు మొదలగు కవివరుల తేజ మెసఁగఁ  
జెప్పి రాగ్రంథములయందె తప్ప లాదవె  
గాని పోతకపింద్రునికవితయందు  
లక్షణం బెందుఁ దప్పనా దక్షహరణ!”

యని చెప్పియున్నాడు.

వీనిలో నేకారణము నిజమయినను బోతరాజకృతభాగవతమున నక్కడక్కడ గొన్నిభాగము లుత్పన్నము లగుటయు వానిని నారాయాదులు పూరించుటయు స్పష్టము. కాని యేయేభాగములు పోతనవిరచితముగా యేయేభాగము లితరకవులు చెప్పిరోవాని నిర్దేశించుటకుఁ దగినయోధారము లంతగాఁ గానము. ద్వితీయస్కంధము లోబ్రహ్మనారదునకుఁ దత్త్వోపదేశంబుసేయుఘట్టమునఁ “బసయజ్ఞవాటయాపస్తం భపాత్రమృద్ధులతరావనసంతకాలములను” ననుసీసపద్యము మొదలుకొని వెలిగం దలనారయ చెప్పినకవిత్వ”మని పూర్వ ముద్రితభాగవతమునందు ముద్రింపఁబడియు న్నది. ద్వితీయస్కంధమున గద్యముంజూడఁగాఁ బోతనామాత్యరచితంబనియేయున్నది. తృతీయచతుర్థస్కంధములును “బోతనామాత్య ప్రణీతం”బనియేయున్నది. పంచ మస్కంధాంతగద్యమున గంగనార్య ప్రణీతంబనియు, షష్ఠంబున నేర్పూరిసింగనార్య విరచిత మనియు నున్నవి. ఈసింగన, “యేర్పూరిశాసనం” డగు నెఱ్ఱాపైగ్గడకు మనుమఁడని యాస్కంధంబునఁ దొలుతఁ జెప్పికొనియున్నాడు. సప్తమాష్టమనవమ స్కంధములును దశమస్కంధపూర్వభాగమును బోతనామాత్య ప్రణీతము లనియున్నది. దశమస్కంధోత్తరభాగమున శ్రీకృష్ణుడఁడు కేళీగృహమునందు రుక్మిణీ దేవితోవిర సోక్తు లాడుట యనుఘట్టమునఁ “గాటుక నెఱుంగఁ గన్నిరు వఱదలై” యనుసీస పద్యము మొదలు వెలిగందల నారాయణకవివిరచితమని ప్రాచీనపండితజనలిఖితపుస్తకములందుఁజెప్పబడియున్నదనిపూర్వముద్రితగ్రంథపీఠికయందు వ్రాయఁబడియున్నది. ఏకాదశద్వాదశస్కంధములగద్యములలో నారాయణాఖ్య ప్రణీత మని యున్నది.

ఇవి మాత్రమే కాక పోతనామాత్యుని రచితము లని గద్యము లున్నస్కంధములలో నేయేచోటుల నేయేపద్యముల నేయేకవు లెంతెంతభాగము వ్రాసిరో యెఱుంగరాదు. శైలి శ్లేషములవలనఁ గొంతకొంత యోగింపవచ్చుఁ గాని మిగిలిన మిక్కిలి మన నిర్ణయము నేయి నాధ్యము గాదు.

శైలి లోనగువానింగూర్చి మఱకఁ బ్రశంసితము.

ఈమహాకవిశ్వరూపకవిత్వ మతిసుకుమారిసరసవచనచిచ్ఛనాథారేయమై నాతి కతిన మై శబ్దార్థాలంకారశోభమాన మై కోవిదపామరజనహృదయంగమ మై పీ నులవిం దై చదువువారి కమందానందంబు గలిగించును. చదువుచుండఁగానే యర్థమును గోచరం బగుటచే బోతనరచన కేవలద్రాక్షపాకము. తఱచుగాఁ గోమలసురుచిరపదసముదయసంకలిత మగుట నీ గ్రంథమునఁ గైశికీవృత్తియే ప్రధా నము. ఓజఃప్రసాదమాధుర్యాదికావ్యగుణంబులు పోతనకవనంబున మెండఁగాఁ గానంబడుచుండును. రసానుగుణంబుగ శైలి నుచితరీతుల మార్చి రసపోషణం బు నేయుటయందుఁ బోతన యెంతయుసమర్థుఁడు. శృంగారరసపోషితభక్తిరసము పోతనకవనమున విలసిల్లుకై నడి నితరాంధ్రగ్రంథమాలయం దెక్కడను గానము. కేవలశృంగారరసమును భక్తిరసమును నెండిజేఁ గవులు వర్ణించియున్నారుగాని భక్తిరసమునకు సకలజనరంజనంబుపొంటి శృంగారరసంబు చంగంబుగ నంగీకరించి యెల్లరయల్లంబుల హాసభక్తి నవ్యటిల్లి పల్లవింపఁ ట్లు చిత్రముగా వర్ణించినకవు లెవ్వరును లేరు. సగుణవర్ణనావైదగ్ధ్యంబునఁ బోతనతోఁ దులఁదూఁగువారు లేరు. ఇతనికి గలహరిభక్తి యంతయు నచ్చుపడఁ శ్రువిష్ణుదేవునివీలామాహాత్మ్యంబులు పరిపరివిధములఁ దనయావచ్చుక్కిని వినియోగించి మనోహరలీలల వర్ణించియున్న వాఁడు గావున నెట్టివాఁడేని భగవతయ ను జయన దేహము పులకాంకిత మగును. సప్తమస్కంధమునఁ బ్రహ్లాదచరిత్ర ప్రస్తావనను నహరిభక్తి వర్ణించఁబడియున్నరీతి యంతయు నవాఙ్మానసగోచరము. అది చమవఁజదువ మనంబు భగవంతునిపాదా రవిందయగళంబున లుంచుటయ కాకి పోతనామాత్యుని వర్ణనాచాతుర్యంబును నీశ్వరభక్తియు నింత యొప్పునే యని డెందమున నిబ్బరింపులబ్బరంబును గదిరెడి.

కేవలశృంగారరసమున కప్తమస్కంధంబున మోహిన్యవతారవర్ణనంబును దశమస్కంధమున గోపికాకృష్ణవిలాసములును వీరరాద్రరసములకు సప్తమస్కంధ మును శ్రీనృసింహావతారిఘట్టంబును సుదాహరణంబులు. ఇట్లెక్కడక్కడ నాచారసముల కుదాహరణము లూహించుకొనునది. మహాకావ్యలక్షణము లగు

క. “పురసింఘనగర్జిన్వశశి  
సరసీవనమధురత్రిసంగవిరహముల్  
పరిణయతనసౌదయనయ  
విరచనయాత్రాజిదుఃఖ్యవిభవర్ణనముల్”



అనువీనిలోఁ బెక్కలక్షణములు భాగవతమున నెక్కడక్కడ మనోజ్ఞముగా నర్థింపఁ బడి యున్నవి.

అనేకవిధములగు శబ్దాలంకారములలో సంత్యప్రాసనియమంబును నీకవి విచ్చలవిడి ప్రయోగించియున్నాఁడు. ఈ శబ్దాలంకారము పోతనకవిత్వమునందు వెలయు మనోజ్ఞభంగి నితరకవులరచనల నెక్కడనుం గానరాదు. ఇందుల కుదాహరణములు సూచించెదమా.

క. కనియె న్నారదుఁ డంతన్  
వినయైక విలాసు, నిగమవిభజనవిద్యా  
జనితోల్లాసున్, భవదుః  
భునిరాసున్, గురుమనోవికాసున్ వ్యాసున్.”

ప్రథమస్కంధము.

మ. కనియెం గృష్ణుఁడు సాధునీరము, మహాగంభీరముం, బద్ధుఁడొ  
కనదాస్యాదువినోదమోదమదభృంగద్వంద్వర్థుంకారమున్,  
ఘనకల్లోలతావితానవిహరత్కాదంబకోలాహల  
స్వనవిస్ఫారము, మందవాయుజకతాసారంబుఁ గాసారమున్.”

దశమస్కంధము.

ఇక్కడ సమాసాంత్యవర్ణము లెల్ల నొక్కటియగుట సంత్యప్రాసనియమంబు నాఁబడు. ఇట్టియంత్యనియమచిత్రములు గలపద్యంబులు పోతనకవిత్వములో లెక్కకు మిగిలినవై యున్నవి. ఇవి ప్రయోగించునపుడుతఱుచుగాఁగ్రియాపదమును బద్యము తోలుతనుంచి వెంబడి నాక్రియతో నన్వయించువిశేష్యపదమున కనేకవిశేషణములు చెప్పి యావిశేష్యముతోఁ బద్యమును ముగించుచున్నాఁడు. గావున నివి యెంతయు హృద్యములుగా నుండును. “కనియె” ననిపఞ్చారంభము నఁగ్రియయుండె నేని సంత్యనియమ మవశ్య మందున్నదనియే యూహింపవచ్చు. ఈయంకారవిశేషము పోతనకవిత్వములోఁ బ్రతిఘట్టమునఁగానఁబడుచున్నను శ్రీరామభక్తాగ్రేసరుఁ డగుటంజేసి నవమస్కంధమున రామావతారకథాప్రసంగంబున ననేకపద్యముల నీశబ్దచిత్రములతో నతిమనోహరంబుగవీరచించియున్నవాఁడు. శ్రీరామదేవునికేబర మభక్తుండుగావున రామాయణమునే తెనిగింపఁ దనకుఁ గోరికి యగ్గలంబనియు నైనను దద్ద్రంధ మంతకుఁబూర్వమే భాస్కరాదులచేఁ దెనిగింపఁబడియుండుటచేదానినే మగుడఁ దా రచించుట చర్వితచర్వణం బనియుఁ “బదిరెను భాస్కరుఁడు లేదా రామాయణమును బండ్ల కెక్కింపనా”యనియుఁ జెప్పి పోతనవిమోదపడి యదిమాను కొని భాగవతముఁ దెనిగింపఁ బూనె ననియుఁ బెద్దలు వ్యవహరింతురు. ఈశబ్దాలంకారఘట్కి నితఁడు భాస్కరరామాయణంబున సంగ్రహించియుండనోపుననితోఁచెడి.

ఉ. “పాటితడుప్రసత్నవనవాటక, నిర్ధబబావరుద్ధశృం  
గాటక, గ్రంథిలఘ్నకుటి గాఢలలాటక, స్రురతారకా  
నాటక, నాంధ్రకౌంచపరిణద్దకవప్రపత్త్రిమిచ్చటా

కీటక, కత్తిశిక్తి, కుబేటక, వాటక, గాంచి రమ్యమున్.”

భాగవతము-సవమస్కంధము.

మ. “నవరత్నము తండ్రి వంశం జని విశ్వామిత్రులకుం బోసరా  
నశత్రులం నునుమాడె రాముల నవయుం నైచాలంబై కుంతల  
చ్చినినంపజ్జరహావనం, గర్భభామనికా నామకన్  
సాక్షిగానగ్రుహావకం, గర్భరాజ్యభేటకం చాటకన్.”

భాగవతము-సవమస్కంధము.

ఉ. “పుణ్యచిత్తముల నప్రమునపుంగవు సేకొనె రాముల సంచిరా  
గర్భగుణాభిరాముల కుపకంఠమునం జని కాంచె దండకా  
రణ్యము సేర్పనంబునువిరాజితచారుతహాసాత్మక  
పుణ్యము, నిర్మలంబువరపుష్కరపుష్పగర్భానందకేణ్యమున్.”

భాగవతము-సవమస్కంధము.

ఉ. “పుణ్యంబు రామచంద్రుల పటం బోయి ముదమ్ముల గాంచె దండకా  
రణ్యముల దాదసోత్తమశరణ్యము, నుద్ధతబద్ధిబద్ధ బా  
వణ్యము, గౌతమివిమలవాణిపర్యటనప్రభూతసా  
స్థణ్యము, మల్లన క్షయనికుంజపక్షిణ్యము నవ్యగణ్యమున్.”

భాగవతము-సవమస్కంధము.

ఎత్తాప్రగ్గడయు నీ నులంకారమును బ్రయోగించియున్నాడు.

క. “ధీమంతు లంతః గాంచిరి  
గోమంతము వికీనకుసుమకుంచితకబరీ  
సీమంతము నిర్మరకణ  
హేమంశముల గనకమయమహేమంతంబున్.”

హరివంశము, ఉత్తరభాగము, ఆ. ౧

క. “చారుకరీరుద్యుతిజిత  
కారదసరదుండు ధీవికారదుండు భవో  
త్తారదుల దాశ్రయితతికి  
చారదుండు తదియగృహమునకు నేతెంచెన్.”

ఆ. ౨.

ఇయ్యలంకారవిశేషమును బోకిన నానావిధచిత్రగతుల వీరులవిందుగా రచించియున్నవాడు.

క. “భూషణములు నెవులకు నభు  
శేషణములు మృత్యుచిత్తభీషణములు హృ  
త్తోషణములు కల్యాణవి  
శేషణములు హరిగుణోపచిత భూషణముల్.”

క. “పావనములు దురితలతా  
లావనములు నిత్యమంగళప్రాభవసం  
జీవనములు లక్ష్మీసం  
భావనములు వాసుదేవపద సేవనముల్.”

ప్రథమస్కంధము.

అనుష్ఠానాల్లో బెక్కులక్షణములు భాగవతమున నెక్కడక్కడ మనోజ్ఞముగా వర్ణింపఁ బడి యున్నవి.

అనేకవిధములగు శబ్దాలంకారములలో సంత్యప్రాసఃయమంబును నీకవి విచ్చలవిడి ప్రయోగించియున్నాఁడు. ఈ శబ్దాలంకారము పోతనకవిత్వమునందు వెలయు మనోజ్ఞభంగి సితరకపులరచనల నెక్కడనుం గానరాదు. ఇందుల కుదాహరణములు నూచించెదమా.

క. కనియె న్నారదుఁ డంతన్  
వినయొక విలాసు, నిగమవిభజనవిద్యా  
జనితోల్లాసున్, భవదుః  
ఖనిరాసున్, గురుమనోవికాసున్ వ్యాసున్.”

ప్రథమస్కంధము.

మ. కనియెం గృష్ణుఁడు సాధునీరము, మహాగంధీరముం, బద్ధకో  
కనదాస్యాదువిసోదమోదమదభృంగద్వంద్వర్థుంకారమున్,  
ఘనకల్లోలలతావితానవిహరత్కృదంబకోలాహల  
స్వనవిస్ఫారము, మండవాయుజకణాసారంబుఁ గాసారమున్.”

దశమస్కంధము.

ఇక్కడ సమాసాంత్యవర్ణము లెల్ల నొక్కటియగుట సంత్యప్రాసనియమంబు నాఁబడు. ఇట్టియంత్యనియమచిత్రములు గలపద్యంబులు పోతనకవిత్వములో లెక్కకు మిగిలినవై యున్నవి. ఇవి ప్రయోగించునపుడుతఱుచుగాఁగ్రియాపదమును బద్యము తొలుతనుంచి వెంబడి నాక్రియతో నన్వయించువిశేష్యపదమున కనేకవిశేషణములు చెప్పి యావిశేష్యముతోఁ బద్యమును ముగించుచున్నాఁడు గావున నివి యెంతయు హృద్యములుగా నుండును. “కనియె” ననిపద్యారంభమునఁగ్రియయుండెనేని సంత్యనియమ మవశ్య మందున్నదనియే యూహింపవచ్చు ఈయలంకారవిశేషము పోతనకవిత్వములోఁ బ్రతిఘట్టమునఁగానఁబడుచున్నను శ్రీరామధీక్షాగ్రేసరుఁడగుటంజేసి నవమస్కంధమున రామావతారకథాప్రసంగంబున ననేకపద్యముల నీశబ్దచిత్రములతో నతిమనోహరంబుగ విరచించియున్నవాఁడు. శ్రీరామదేవునికీబరమభక్తుండుగావున రామాయణమునే తెనింగింపఁ దనకుఁ గోరికి యగ్గలంబనియు నైనను దద్గ్రంథ మంతకుఁబూర్వమే భాస్కరాదులచేఁ దెనిగింపఁబడియుండుటచేదానినే మగుడఁ దా రచించుట చర్వితచర్వణం బనియుఁ “బదిరెను భాస్కరుఁడు లేదా రామాయణమును బండ్ల కెక్కింపనా”యనియుఁ జెప్పి పోతనవిషాదపడి యదిమానుకొని భాగవతముఁ దెనిగింపఁ బూనె ననియుఁ బెద్దలు వ్యవహరింతురు. ఈశబ్దాలంకారభక్తి నితఁడు భాస్కరరామాయణంబున సంగ్రహించియుండనోపుననితోఁచెడి.

ఉ. “పాటితడుప్రసత్నవనవాటక, నిద్ధబలావరుద్ధశృం  
గాటక, గ్రంథిలక్ష్మికుటి గాఢలలాటక, సూరతారకా  
నాటక, నాంత్రకొంచినదిదశవప్రపత్తిమిచ్చటా

కీటక, రక్తిని క్షయముచేయుకల వాటకల, గాంచి నివృత్తవన్.”

భాగవతము-కావ్యకాండము.

మ. “నవరత్నాశ్రయము శంకరి వంశం జని విశ్వామిత్రులందు వోడ రా  
సకతీలం దునుమాడె రాముల నదయుం దై బాంలం దై కుంతల  
స్థునిసంపన్నులహామకం, గలదు భామవిస్మయముచేకన్  
శాశ్వతాగ్రహభావకం, గదనిరాజ్యవైభవకం చాటకన్.”

భాగవతము-కావ్యకాండము.

ఉ. “పుణ్యమింద్రుల పద్మములపుంగవు పుష్కరిణి రాముల నంచితా  
గణ్యగుణాభేరాముల కుపకంఠమునం జని కాంచె దండకా  
రణ్యము సిద్ధరంపుమినిరాజితచారుతసోనుజాతన  
ఘృణ్యము, సర్వలంకలువరపుష్కరపుష్కరసోమకేణ్యమున్.”

భాగవతము-కావ్యకాండము.

ఉ. “పుణ్యమందు రామచంద్రుల పటం బోయి ముదన్ముఖం గాంచె దండకా  
రణ్యముల దాదసోత్తమశరణ్యము, నుద్ధతబద్ధిబద్ధ లా  
వణ్యము, గౌతమివిమలవాకణపర్యటనప్రభూతసా  
స్థణ్యము, నుల్లసత్తమచితుంజవశేణ్యము శత్యగణ్యమున్.”

భాగవతము-నవమస్కంధము.

ఎత్తావైగడయు నీ ములుగకారమును బ్రయోగించియున్నాడు.

క. “ధీమంతు లంతః గాంచిరి  
గోమంతము విశీనకుసుమకుంచితశబరీ  
సీమంతము నిర్ధరకీణ  
హేమంతముల గనకమయమహేమంతంబున్.”

హరివంశము, ఉత్తరభాగము, ఆ. ౧

క. “చారుకరీరుగ్యుతిజిత  
కారదసీరదుండు ధీవికారదుండు భవో  
త్తారదుం దాశ్రితవిశేషికి  
నారదుండు తదియగృహమునకు నేతెంచెన్.”

ఆ. ౬.

ఇయ్యలంకారవిశేషమును బోధింప నానావిధచిత్రగతుల వీనులవిందుగా రచించియున్నవాడు.

క. “భూషణములు సెవులకు నభు  
వేషణములు మృత్యుచిత్రభీషణములు హృ  
ద్యోషణములు కల్యాణవి  
శేషణములు హరిగుణోపచితభూషణముల్.”

కి. “పావనములు దురితలతా  
లావనములు నిత్యమంగళప్రాధవసం  
జీవనములు లక్ష్మీసం  
భావనములు వాసుదేవపద సేవనముల్.”

ప్రథమస్కంధము.

క. “మంతనములు సప్తకులకుఁ  
జొంతనములు ఘనము లైనపుణ్యముల కీదా  
నీంతన పూర్వమహాఘన  
కృంతనములు రామనామకృతచింతనముల్.”

నవమస్కంధము.

క. “ధృతి యెడి లోబడె మిల్లుం  
దశులితభవజలధితరికి హతరిపుపురికిన్  
హింసకరికిన్ ధృతగిరికిం  
దశహరిరవభరితశిఖరిదరికిన్ హరికిన్.”

దశమస్కంధము.

క. “స్ఫురితవిబుధజనముఖములు  
పరివిదళితచనుజనివహపతితనముఖముల్  
గురురుచిజితశిఖిశిఖములు  
నరహరికరనఖము లమరు నతజననఖముల్.”

గీర్వాణపదలఘుభూయిష్ఠము - సప్తమస్కంధము.

క. “అడిగెద నని కడువడిఁ జను  
నడిగినఁ దను మగుడ నుడవఁ డని నడఁ యుడుగున్  
వెడవెడ నడిముడిఁ దడఁబడ  
నడుగిడు నడుగిడు జడిమ నడు గిడునెడలన్.”

ఆంధ్రపదలఘుభూయిష్ఠము, అష్టమస్కంధము.

ఇట్లు కర్ణామృతము లగుపద్యములు వెక్కువోట్లఁ గా నఁబడుచున్నవి. వేను  
కటిమధ్యకాలపుఁగవు లందఱుఁ బోతరాజుమార్గము నుత్తరాఁ గొని తమ “పరి  
ణయముల”తో శబ్దచిత్రంబులఁ బెల్లుకఁ బ్రయోగించియున్నారు.

పోతన యీరీతిని శబ్దచిత్రములకు విశేషముగాఁ జొచ్చినను సర్థాలంకార  
ముల నొప్పురికింపక ప్రసంగము పొసంగినపుడెల్ల ననేకవిఃము లగుసర్థాలంకారము  
లుదాహరించుచున్నవాడు. వానిలో శ్లేషానుప్రాసితాభేదాధ్యవసాయంబు నితఁడు  
భట్టబాణుడు. కాదంబరియందుఁబోలెఁ గడుదీర్ఘము లగువచనములయందుఁ  
బ్రయోగించియున్నాడు. కథారంభముననే నైమిశారణ్యవర్ణనావచనము నవమ  
స్కంధమున గంగానదీవర్ణనావచనము లోనగువానిఁ జూడ నియ్యలంకారము  
నందుఁ గవికిఁ గలప్రేమ తెల్ల మగు.

క. “కొందఱకుఁ జెనుఁగు గుణ మగు  
గొందఱకును సంస్కృతంబు గుణ మగు రెండుం  
గొందఱకు గుణము లగు నే  
నందఱ మెప్పింపుఁ గృతుల మైయిడుడలన్.”

అని పోతనయుపోద్ఘాతమునఁ జెప్పి తత్ప్రీతిజ్ఞానుసారంబుగఁ గొన్నిచోట్లఁ దేవలాం  
ద్రపదరచనలును గొన్నియెడల శుద్ధగీర్వాణరచనలుం గావించెఁ గాని లెస్సగాఁ  
బరిశీలించిన గ్రంథమునఁ దెనుఁగుకంటె సంస్కృతమే యెక్కుడము గోచరించును.  
అష్టమస్కంధమున స్వర్గవర్ణనావచనపూర్వభాగంబును దశమస్కంధపూర్వభాగ

మునః గృహానతారబాల్యక్రీడావివర్ణనంబులును నాస్కంధంబుననే ఋతుశ్లీల నామల నొప్పురు వెక్కువచుములును నాంధ్రపదభూయిష్ఠము లై యుండుచు గాని గీర్వాణులచనలే యీగ్రంథంబున బహుశము లై కన్పట్టుచున్నవి.

పోతనమూర్త్యాసాంతగద్యమునందలి “సహజవాంఛిత్య” యను బిరుదుం జూడ నితండు గురువులరాశ్రయించి విద్య నభ్యసించక స్వయముగాః స్థిరపడి గ్రంథములు చదివి పాండిత్యము సంపాదించె నని యెన్నవలసియున్నది. సహజవాంఛిత్యుడైనను పోతనకుఁ గలసహజం బగునుభయభి మాపావీర్యంబును బదప్రయోగశైల్యణ్యంబును నసాధారణములై యెసంగు. భాగవతమునఁ గానవచ్చునొకకొన్నివ్యాకరణాదిస్తావిత్యముల కిచ్చుహాకవిత్వమును గురుముఖమున విద్యాభ్యాసము సేయమియే కారణ మని కొందఱు అందురుగాని యదియట్లనియే నిర్ణయింపవలెకాశము కానరాదు. పోతరాజుకవనంబున నిన్నినులక్షణప్రయోగములును నిట్టిపాండితీమహిమయుఁ జూపట్టుచుండఁగా నొకటిరెండువ్యాకరణభ్రంశములును బూడసూపినయెడల వానికిః జరకాలతేజనపరంపరాదనితవ్యత్యాసములో, గ్రంథపాఠంబున నితరకవిజనపూరణములో, మఱియేవో కారణము లై యుండవోవు నని యూహింపవచ్చును. పోతనకుఁ గేవలగ్రంథవిలోడనజనితవైదుష్యముమాత్రమే కాక సర్వతోముఖం బగు లోకానుభవజ్ఞానంబును గలిమికిఁ దద్రచనయం దనేకభాగములు నిదర్శనము లై యున్నవి. దశమస్కంధపూర్వభాగమునందలి రాసక్రీడాభివర్ణనావచనముం జూడ నిక్కవిశ్రేష్ఠనకుఁ గలభరతశాస్త్రప్రౌఢిమము, హావభావాద్యభినయవర్ణనాపాటవంబును, వెల్లడియగు. దశమస్కంధముననే శ్రీకృష్ణనిశైళవక్రీడాప్రసంగంబున జలక్రీడాభివర్ణనంబును జదివి గుఱచుకథయు, నాల మేఘలీలయుఁ, గ్రేవుమొదవులవిలాసములును గోదోహన ప్రకారములును మఱియు ననేకవిషయములును హృదయానురంజకము లగుస్వభావోక్తులఁ బాలుపార వర్ణింపఁబడి యునికిఁ జూడఁజూడ నితని ప్రపంచజ్ఞానము తెఱఁగెఱుంగనగు.

పోతనశైలికిని నన్నయ తిక్కన యెఱుంగునలోనగువారిశైలికిని భేదములు గానవచ్చుచున్నవి. వారికవిత్వమున వ్యాకరణ ప్రయోగప్రౌఢిమము, నన్వయకాఠిన్యంబును, నాంధ్రపదబాహుళ్యంబును మెండు. పోతనకవనంబున నన్వయపాలభ్యంబును, బదసాకుమార్యంబును, శబ్దారాలంకారాదిచిత్రంబులును, మెండు. కవిత్వయము వారిపద్యములలోఁ దఱచుగా యతిప్రాసములపట్టులఁ బృథక్పదములు లేక సంధిగ తాత్పరములఁగాని పదమధ్యాత్పరములఁగాని ప్రాసవిశ్రమములు ఘటిల్లఁ బాదపాదమునకు నిలిపి చదువ నెంతయు ననువుగాక యతిప్రాధముగా నుండును. పోతనపద్యములలోఁ దఱచుగాఁ బ్రతిపాదాంతమునను విశ్రమసానంబులును బదములు ముగింపఁబడి శయ్యాచిత్రముల నొప్పి పామరులకును జనువ సులభము లై సరళము లై శ్రావ్యము లై యుండును. ఈభేదములఁ దెలుపుటకై సమానవిషయవర్ణనలు గల

కొన్ని పద్యములు రెండు గ్రంథములనుండి యెత్తి క్రింద వ్రాయుచున్నాము.

మాలిని. “ఏచి తలిర్చి తనర్చినక్రోవుల నిమ్మగుఱావులజొంఘములం  
బూచినమంచీయశోకములన్ సురపొన్నలఁబొగ్గులఁ గేదఁగులం  
గాచి బెడంగుగఁ బండినయాసహకారములం గదళితతులం  
జూచుచు వీనుల కిం పెసఁగన్ వినుచున్ శుకశోకిలసుస్వరముల్.”

క విరాజనిరాజితము. “చనిచని మందట నాజ్యహవిర్ధృతసారభగ్గానులతాతనులం  
దెనఁగినప్రూఁకులకొమ్మలమోద నశేతలతాంతము లైనను బా  
యనిమగ్నుపప్రకరంబులఁ జూచి జనాధిపుఁ డంత నెఱింగె దహి  
వన మిది యల్లదె దివ్యమునీంద్రనివాసము దా నగు నంచు కెదన్.”

సీ. “శ్రవణసుఖంబు గా సామగానంబులు చదివెడుశుకములచదువు దగిలి  
కదలక వినుచుండు కరులయుఁ గరికరశీతలచ్చాయఁ దచ్చీకరాంబు  
కణములచల్లనిగా ద్వాసపడి వానిఁ జెంది సుఖం బున్నసింహములయు  
భూసుర ప్రవరులు భూతబలుల్ చెచ్చి పెట్టు నివారాన్నపిండతతులు  
గడఁగి భక్షింప నొక్కటఁ గలసి యాడు  
చున్న మెలుకల పిల్లల యొందు సహజ  
వైరిస త్వంబులయు సహవాస మపుడు  
చూచి మునిశక్తి కెంతయు, జోద్య మంది.”

భారతము ఆదిపర్వము ఆ-గ-కణ్డమహాము న్యాశ్రమవర్ణనము.

భాగవతమున

ఉ. “అందుఁ దమాలసాలవకుళాగ్నుననింబకదంబపాటరీ  
చందన నారి కేళిఘనసారశరీషలవంగలుంగమా  
కందకుచందనక్రముక కాంచనబిల్వకపితమల్లికా  
కుంగమఘాకమంజుశనికుంజములం దనరారి వెండియున్.”

క. “పరిపక్వఫలభరానత  
తరుశాఖానికరనివశితస్ఫుటవిహంగి  
త్కరబహుకోలాహలరవ  
భరితదిగంతములు గలిగి భవ్యం బగుచున్.”

క. “అతినిశితచంచుదళన  
క్షతనిర్గతపక్వఫలరసప్రాశనమో  
దితరాజశుకవచోర్ధ  
శ్రుతిఘోషము చెలఁగు శ్రవణసుఖదం బగుచున్.”

క. “లలితసహకారపల్లవ  
కలితాస్వాదనకషాయకంతవిరాజ  
త్కలకంతపంచమస్వర  
కలనాదము లుల్లసిల్ల గడురమ్యము లై.”

క. అతులతమాలమహిజ  
ప్రతీక్షణజాతజలదపరిశంకాంగీ  
కృతతాండవభేలనవిల  
సితపింఛవిభాసిజాలఃఖిసేవ్యం దై”

త్పరీయస్కంధము-కర్దమాశ్రమవర్ణనము.

క. “నుకుమారుఁ డతఁడు గోపా  
లకవృత్తి వహించి యచ్చోం గ్రమ్మరుచు  
స్మితి నాక కాకు పగవ  
రికి నైనఁ దలంప మన మెరియడే వగలన్.”

భారతము - విరాటపర్వము.

క. “వికచముఖుఁ డగుచు కాత్రవు  
లకు సీతు లగునట్టి వాతలం గని భూపా  
లకుఁ డెద కత్తెరయును నా  
లుక జెల్లము నై కలయఁ బలుకఁ గావలయున్.”

కాంతిపర్వము.

ఈపద్యములతోఁ బై వ్రాసిన భాగవతపద్యములను బోల్పిచూడ ఛందో విషయిక మగుభేదము గోచరించును.

భాగవతమునఁ గొన్నిచోటుల రేఫఱకారములు ప్రాసవిశ్రమములయందు మైత్రి జెందుచుంటం గని కాకునూరియప్పకవి తన యప్పకవీయములో

ఉ. “బమ్మెరపోతరాజకృత భాగవతంబు సలక్షణంబు గా  
కిమ్మహి నేమిటం గొదవ యెంతయు నారసిచూడఁగాను రే  
ఫములు తాలునం గలిసి ప్రాసము లైనకతంబునం గదా  
యిమ్ముల నాదిలాక్షణికు లెల్లరు మాని రుదాహరింపఁగన్.”

అనివ్రాసి పోతనకవిత్వములో నుభయరేఫసాంకర్యదోషము గన్పట్టుచున్న దని చెప్పియున్నాఁడు. చక్కఁగ విచారింపఁగా సీసాంకర్యము భాగవతమునఁ గొన్నిచోటులఁగానఁబడుచున్న నునాదోషము పోతనదియా యితరకవులదియా యనివిచారింప వలసి యున్నది. ఆంధ్రకవులలో నొకపక్షమువా రీభేదమును బాటించినవారును నింకొకపక్షమువారు దీనిని బాటించనివారునై యున్నవారు. ఈ మతద్వితయములో నేది ప్రశస్తమో యేది యవలంబసియమో యేయేకపు లేయేపక్షము వారో వీనినెల్ల నుపోద్ఘాతవిస్తరభీతిచే నిటఁ జర్చింపఁబూనుకొనము. పోతనరచన యం దీమైత్రి యున్నదా యనునంశముమాత్ర మిచ్చట విచార్యము.

కూచిమంచితిమ్మకవి సర్వలక్షణసారసంగ్రహమునం దీవిషయమై కొండొక విచారించి పోతనరచనయం దీమైత్రి గానరామి కుదాహరణములు వ్రాసి

ఆ.వె. “కాకునూరియప్పకవి యహోబలపతి  
మద్దరాజురామముఖ్యు లెల్లఁ  
బోతరాజుకబ్బమున తాలు శేఫలు  
గదిసె నంచుఁ జెప్పి రది హుళిక్కి.”

యని సిద్ధాంతీకరించియున్నాఁడు. దీనిని స్థాపింపఁ బోతన వ్రాసిన భాగములు “ప్రథమ స్కంధము, ద్వితీయస్కంధమునఁ గొంతయు, షష్ఠసప్తమాష్టమనవమంబులును దశమ పూర్వభాగములోని కొంతయునునై” యున్న వని చెప్పి వానిలో నీదోషము



లేకుంటే కుదాహరణములు వ్రాసియున్నాడు. అయిననూ వ్యవస్థాంధము సింగ నార్యప్రణీతి మన యి స్కాంధమునం దాద్యంతపద్యములవలనఁ దెలియవచ్చుచి. పయవాక్యమునందలి “పవ” యనఁదము ప్రక్షిప్తముగాఁ బడియున్నదేమో, ఉభయరేఖమైతి లెమికిఁ దిమ్మకవి వ్రాసినయదాహరణములలోఁ గొన్నిటిని వెండి యుం గొన్నింటిని నిందు వ్రాయుచున్నాము.

ఉ. “మాటువడంగ లేనియసమట్ల సుపుల నక్ష్రవిద్యలం  
జేఱినిన్నపాపల వధించె నిషిద్ధపుఁ గ్రూరకర్ముఁడై  
పాటుఁడై వీడె పాతకుడు ప్రాణభయంబున వెచ్చనూర్పుచుం  
బాజెడి వీనిఁ గావుము కృపామతి నష్టన పాపవర్జనా.”

చ. “వెఱచినవాని వైశ్యమున జేగులు నొందినవాని నిద్ర పై  
మఱచినవాని సౌఖ్యముగ మద్యముఁ ద్రావినవాని భగ్గుఁడై  
పఱచినవాని సాధుజడభావమువానిని గావు మంచు వా  
చఱచినవానిఁ గానినలఁ జంపుట ధర్మము గాదు ఫల్గనా.”

ప్రథమస్కంధము.

ఉ. తెక్కలు రావు పిల్లలకు జేపటినుండియు పేత గానవిం.....”

సప్తమస్కంధము.

మ. ఉఱుకుం గుంభయుగంబుపై హరిక్రియన్ హుమ్యుండు బాదమ్మలం  
దిఱుకుం గంతము వెన్న దన్న వెగయన్ పేలాగతి న్వాళముం  
జఱచు న్నుగ్గఁ దాఱు మంచు మునుగుక్ శల్యంబులున్ దంతముల్  
విఱుగన్ ప్రేయుచుఁ బొంచిపొంచి కనియున్ వేదంశయూథోత్తమున్.”

క. “ఎఱుంగుదుఁ దెఱవా యిప్పడు  
హఱవను సకలంబు నన్ను మఱచినగొఱవలన  
మఱతు నని యెఱిగి మొఱగక  
మఱవక మొఱయిడిరయేని మఱి యన్యములసి.”

క. “ఓఱ పగుసురమును బిఱుందును  
నెఱిదోకయు ముఖము సిరియు నిర్మలఖురముల్  
కుఱుచుచెవులుఁ దెలిగన్నలుఁ  
దఱు చగుకంతంబుఁ జూడఁ దగు గాహరికిన్.”

ఆ-పె. “చావు లేనిమందు చక్కన మన కబ్బె  
ననుచుఁ గడవ యగురు లడఁచికొనిన  
వెఱచి సురలు హరికి మొఱలు వెట్టిరి సుధా  
పూర్ణఘటము పోయెఁ బోయె ననుచు.”

ఆ-పె. “పాలుఁగంటివాఁడివాలారుఁజూపుల  
కూలి ధైర్య మెల్లఁ గోలుపోయి  
తఱలి యెఱుక లేక మఱచె గుణంబుల  
నాలి మఱచె నిజగఱాలి మఱచె.”

క. “వెఱచుదు వంగుచు వ్రాలుదు  
నఱిముఱి గుఱురులకుఁ జనుచు హరిహరియనుచున్.

మఱుగుచు నులుకుచు విజరిజఁ  
 గుఱుమట్టపుఁ బొట్టవడుగు కొంత నటించెన్.”  
 “నెట్లెల్లప్పుడు యిట్టి ప్రాణచయము న్నిర్మించి నిర్మించి వీఁ  
 షిలయ న్నిట్లుచు నావులింపుచు నజుం డీచ్చుష్టియు న్నాటి మే  
 నొఱగన్ డెప్పులు మాసి శ్లేష్మగ డై యుంచంగ నిన్ద్రుండుచుం  
 గుఱువెట్టం దొడఁగెం గలలో గలచు యిట్లొసించుచునో భూకర.”

“కుఱుగఱులు వలుచుగొగులుఁ  
 జఱువోడయూ బసిడియెడలు నీఁ గలసాడలున్  
 నెఱుమొగము నొక్కకొమ్మును  
 మిఱుచూపులు గలిగి విభుఁడు నొనం బయ్యెన్.”

“వెఱువాఁడు గురుఁ డటంచును  
 గొఱు గానిపదంబు నూపఁ గుజసుండును సే  
 నెఱువ్రోవ నడవ నేర్చి  
 నఱుమఱు లేనట్టిపదము నందు దయ్యన్.”

“ఊఱు కంభోనిధి రోసి వేదములకుయ్యం డై న్యముం జూచి వే  
 గఱు లల్లార్చి ముఖంబు సాచి బలవీరకం దోడ సాచించి మే  
 న్మెఱుయం దొడలు దీటి మీస లదరన్ మీనాకృతి నివ్వుఁ డ  
 క్కఱుటిం దాఁకి వధించె ముష్టిదళిత గ్రావున్ హయగ్రీవునిన్.”

అష్టమస్కంధము.

“తెఱువా నీపలుకట్ల యా వినుము లే జేనో త్రమాహ్వనముల్  
 మొఱుగం బోలునె, వేల్పులం బడయుటల్ మొఱుంబులే నీకు నీ  
 తఱిగర్భం బగుఁ బుత్రుఁడుం గలుగు సేతారుణ్యముం బూజ్య మా  
 వెఱువం గార్యము లేదు సిగ్గు దగునే వ్రీడావినమ్రాననా.”

నవమస్కంధము-

“మఱియును దనుజుఁడు రామునిఁ  
 గఱవన్ గమకించి తెఱసి గానక యతనిం  
 జఱుచుఱుఁ జూచుచు శౌర్యఘఁ  
 బఱివోవఁగ నంత నింతఁ బదముల దన్నెన్.”

“కఱుచి పిఱులివక మఱియును  
 వెఱువక నిజవదనజనితవినుదహనశిఖల్  
 మెఱుయఁ దననిడుదయొడలిని  
 నెఱి హరిఁ బెనఁగొని మె భుజగ నివహపతి వడిన్.”

“వెఱుమఱు లేనిమేటి బలవీరుఁడు కృష్ణకుమారుఁ డొక్కచేఁ  
 జఱుచి ఖగేంద్రుచందమునఁ జక్కనిదొడలఁ బట్టి కన్నులుం  
 జఱుచూఁ దుర్విషానలము జొబ్బిలుచుండఁగ శొత్తి శీలతో  
 జఱుజఱుఁ ద్రిప్పివైచెఁ బరిశేషితదర్పముఁ గ్రూరసర్పమున్.”

అఱువదినాలుగువిద్యలు  
 నఱువది నాలుగుదినంబులంతన వారల్  
 నెఱువారు లై నకతమున  
 నెఱినొక్కొక నాఁటివినికి నేర్పరిలేక.”

చ. “ఎఱుంగుదు మేము నిన్ను వనిశేక్షణమిత్తుడ వీవు హరివి  
స్మృతయంచు దల్లిదండ్రులకు మే లెఱిగింపఁ బ్రിയుండు వంపఁగా  
వఱలెడుభక్తి వచ్చితివి వారల నైన మనంబులోపలన్  
మఱవఁడు శౌరి మేలు మఱి మాన్యులు రాజున కెవ్వరిచ్చుటన్.”

మ. “కఱపించెన్ ఫణికోటిచే లలికలం గట్టించి గంగానది  
స్నేహిఁ ద్రోపించె విషాన్వితాన్న మొగఁగెన్ నిద్రారతిం జెంది యే  
మఱియుండం బొడిపించె నాయుధములన్ మత్సుత్ప్రళం జేమియన్  
గొఱగాఁ డీ ధృతరాష్ట్రశూనుడు మహాహూరుండు కార్యంబునన్.”

దశమస్కంధము.

ఇట్లు పై పద్యములు నింకననేకములను బోతనరచితభాగములలోఁ గేవల  
శకటరేఫప్రాసముల కూదాహరణములుగాఁ గానఁబడఁచుండుటఁజేసి రేఫఱకారభేద  
మును బోతన లెస్సగా నెఱిగినవాఁ డనియు నుభయరేఫములమైత్రిగూడ దనుట  
యే పోతనామాత్యునిమత మనియు నూహింపవలయు ననుట స్పష్టము.

వెలిగందలనారయూదులు రేఫఱకారములఁ గలిపినందుల కూదాహరణములు:—

చ. “హరిఁ బరమాత్ము నచ్యుతు ననంతనిఁ జిత్తములోఁ దలంచి ను  
స్థిత విశోక సౌఖ్యములఁ జెందినధీనిధు లన్యకృత్యము  
ల్యుఱచియుఁ జేయనొల్లరు తలంచిన నట్టిద యా సురేంద్రుఁడుం  
బరువడి నూని ద్రవ్వెడు నిపానఖనిత్రము మాసుకైవడిన్.”

ద్వితీయస్కంధము.

క. “మఱియును ఋష్యాశ్రమ వన  
సరిదుపవననదపులిందజనపదగిరిగ  
హ్వర గోష్ఠ యజ్ఞశాలా  
పుర దేవాయతన పుణ్యభూములయందున్.”

మ. “తెఱఁ గొప్పన్ జనవియోగమునఁ గుంతి సన్యపానంబు సో  
దరసంరక్షయఁ గల్గ దేవవిభవ క్రౌన్ధామృతంబున్ ఖగే  
శ్వరుఁ డర్థిం గయికొన్నమాడ్కిఁ గురువంశశ్రేణి నిర్జించి త  
ద్ధరణీరాజ్యముఁగొన్న మాద్రికొడుకుల్ ధన్యాత్ములే యుధవా.”

క. “ధర శునకభోగ్యమును నిహ  
పరదూరము నైనతను పుపాదేయముగా  
నెఱి నమ్మి వస్త్రమాల్యా  
భరణంబు లలంకరించుపాకురజనులన్.”

క. పరఁగఁగ దర్శిద్ధతు లి  
ద్దఱు కొడుకులు నీకుఁ బుట్టి ధరణికిఁ బ్రేర  
నిరతము బుధజనపీఠా  
పరు లై వర్తింతు రాత్మబలగర్వమునన్.”

“మఱి” యను శబ్దముతోని అకారము ప్రాగుప్రాసమందుండి రేఫముతోఁ బ్రాసమైత్రి  
నెందునట్టి పద్యములు తృతీయచతుర్థస్కంధము లననేకము లున్నవి.

“వరుణుని బలమును దనుజే  
శ్వరుణేజునుఁ జేజీమాడఁ జాలక కార్య  
స్ఫురణముఁ జెడి యెందేరియుఁ  
బఱచెం దజ్జలధిమధ్య భాగమునందున్.”

తృతీయాస్కంధము.

“పరిపూర్ణం బగుభక్తిని  
గర మనికము సంజఘాత్యకంఠై చాలన్  
వజరిన హృదయగ్రంథిని  
నిరసించు విరక్తి యుత్తమనిష జరించెన్.”

“హరిభజయ మాన్వనియతాత్మకుఁ డై భవశీయమూర్తియై  
వజరిన భక్తియుక్తు లగువారలసంతతి గల్గఁ జేయు న  
త్పురుషనుసంతతిన్ వ్యసనగుచ్ఛరసాగర మప్రయత్నతన్  
సరసభవత్కథామృతరసంబున మత్తుఁడనై తరించెదన్.”

“నిరతముఁ దావనీనభజయిపదాన్ముగంధలక్ష్మి నై  
వ్వరిమిది పొందఁగార గలుగు వారలు తత్ప్రియమప్త్యైహేమామున్  
గరము తదీయదారసుత కామసుహృద్భూబంధువర్గమున్  
మఱియు విశ్వలోముఖ రమాహృదయేశ ముకుంద మాధవా.”

చతుర్థాస్కంధము.

“కరువలిఁ బాయు వస్త్రమును గట్టఁజొంగవు చూడ్కి దిక్కులం  
బఱచుదుఁ జుచరీకములభాతిఁ జెలంగెడుఁ గంధరంబునం  
బారలెడు ముక్తకేశ భరముం దుఱుమంగఁ దలంపు మిప్పుడి  
ట్లయగు రత్నకందుక విహారము సల్పెను సంభ్రమంబునన్.”

“ధరణీసుకోత్తముఁడు తా  
నరుదుగఁ దమవారు నెప్పినవి యెల్లను నే  
మఱి కందుఁ బ్రీతినేయక  
నిరతము గృహకర్మ మట్లు నెఱపుచునుండెన్.”

“ధరణీవల్లభ నిమ్మను  
నిరతంబును బుద్ధదేవునిం గొలిచినయా  
తెఱంగునఁ గొలిచెద మని భా  
సురమతి బోధించి రపుడు సుమతిం ప్రీతిన్.”

పంచమాస్కంధము.

“అరుదుగ నరహరిభక్తిం  
బారయనియా పురుషు సుకృతపుంజంబులు వే  
మఱి పుణ్యుఁ జేయ నేరవు  
నరవరమధుఘటము పెక్కునదులంబోలెన్.”

“ఎఱుగఁమిఁ జేసినట్టి గురుపాళన మంత నెఱింగి యింద్రుఁ డ  
చ్చెరువడి ధీతి నొంది యతిచింతితుఁడై తలపోసి పల్కె న  
ప్సరమపవిత్ర లోకసుతభవ్యచరిత్ర విశేషపాదపం  
కరుహముఁ బూజనీయక యకర్మముఁ జేసితి నల్పబుద్ధినై.”

షష్ఠాస్కంధము.

క. “ఎఱుంగమి నైవను భూసుర  
వరులధనం బపహరింప వలవదు పతికన్  
మఱపున ననలము ముట్టిన  
దరికొని వెనుక గాల్చునున్నె తను వెరియంగన్.”

క. “ఎఱిగెఱిగి బ్రహ్మహత్యా  
దురితంబున నీమనంబు దూకొనె బాపా  
త్తరణప్రాయశ్చిత్తము  
దొరకొని కావించుమయ్య దుర్జనహరణా.”

దశమస్కంధము-ఉత్తరభాగము.

ఇట్లు పెక్కుచోట్లు నితరకవితచితభాగములలో సుభయరేఖమైతి గలపద్యములు గానవచ్చుచున్నవి. ఇదియునుగూడ యితరదోషములు గొన్ని వారికవిత్వముల గన్నట్లు చున్నవి.

క. “వినుము ఫలారంభుడు కృప  
ఁబుని నడిగిన దనయశంబునుం దనమానం  
బును జెడు గావున దగ నీ  
వెనయ వివాహేచ్ఛ దగులు టెఱిగే నిటవన.”

తృతీయస్కంధము.

క. అని యిట్లు ప్రతిహాలవ  
చనములు దత్తుండు వలిక శపియింతును శ  
ర్వుని నని జలములు గొని కర  
మున నిలిపి ట్లనియె రోషమున ననఘాత్మా.

చతుర్థస్కంధము.

పై రెండు పద్యములలోఁ గ్లృరేతునకునింధి. గ్రంథవి స్థరభీతిచే మఱియుఁ బ్రయోగంబులువ్రాయక విరమించెదము. శైలింబట్టిచూడఁదృతీయచతుర్థస్కంధము లలోఁ జాలభాగములు పోతనార్యవితచితములు గానోప వసి యెన్నవలసియున్నది. ఆస్కంధములంతయు సుత్సన్నములై యుండెనేని వెలిగందలనారయాదులు వానిని బూరించి వానియంతిమగద్యములలోఁ బంచమమైకాదశ న్వాదశస్కంధాంతము లందుఁబోలె దమపేరులను జెప్పికొనియేముందురు. అట్లు చెప్పికొనకునికంజూడఁదృతీయచతుర్థస్కంధములు పూర్ణముగా నశింపక చాలభాగము యాపునెడఁగా నార యాదు లున్నవాని సలిపి లేనిచోట్లుల నూత్నరచనలు గావించి పూరించి రని తోచు చున్నది. దీనిని నిర్ణయమునముటకుఁ దగినమాధారము లేవియు మాకుఁ జిక్కనం దున నియంతము విచార్య మని యంతర్వాణిజనంబులతో విన్నవించుచు నీవిచికిత్స నింతటితో విరమించెదము.

పోతనభాషాంతరీకరణము ప్రాయముగ మూలగ్రంథము ననుసరించియే యుండు. కొన్నిచోట్లు మూలగ్రంథములోనిశ్లోకములమధ్యము లెన్నగాఁ దెలియు నట్లు వ్యాఖ్యానమురీతిని విపులముగావ్రాసియుఁ గొన్నియెడలఁ దనహరిభక్తి తేట పడునట్లువర్ణనలు మూలగ్రంథముననున్నవానికంటె నెక్కుడుగరచించియుఁగొన్ని

తావుల శ్రీవిష్ణుపురాణము, లోనగు గ్రంథములనుండి కొత్తకథల నెత్తి కూర్చియు నిమ్మాడ్కిని బోతన తనపాత్రమును సంస్కృతమునకంటె నెక్కువ గునట్లు పెంచి వ్రాసెను. దశమస్కంధ పూర్వభాగమునందలి నరకాసురునితోడిసత్యభామాయుద్ధము విష్ణుపురాణమునుండి చేకొనబడినది. ఇటు లున్నను మొత్తమింద నాంధ్రభాగ వలము సంస్కృతభాగవలము ననుసరించియే యుండును. ఈవిశ్వరునిభాషాంత రీకరణముం జూపుటకై కొన్నియుదాహరణములు వ్రాయుచున్నాము.

సంస్కృతభాగవలము-ప్రథమస్కంధము.

“అత్మారామా శ్చ మనయో నిర్ద్రంథా అప్యరుక్రమే  
కుర్వం త్యహైతుకీం భక్తి మిత్థం భూతగుణో హరిః”

దీనికిఁ దెనుఁగు.

క. “ధీరులు నిరపేక్షులు నా  
త్మారాములు నైన మనులు హరిభజనము ని  
ష్కరణము చేయు చుండురు  
నారాయణుఁ డట్టివాఁడు నవ్యచరిత్రా.”

ఈ పద్యము మూలశ్లోకమునకు సరిగా నున్నయది.

శ్లో. “నమః పరస్మై పురుషాయ భూయశే  
సదుద్భవసాననిరోధలీలయా  
గృహీతశక్తిత్రితయాయ దేహినా  
మంతర్భవా యానుపలభ్యవర్త్యనే.”

మ. “పరుఁ డై యీశ్వరుఁ డై మహామహిముఁ డై ప్రాదుర్భవస్థాననం  
హరణక్రీడనుఁ డై త్రిశక్తియునుఁ డై యంత్యత జ్యోతియై  
పరమేశ్వరముఖామరాధిపులపం బ్రాపింప రాకుండుడు  
స్తరమార్గంబునఁ దేజర్జిలుహరికిం దత్వోక్తి నై మొక్కెనన్.”

ఇందు శ్లోకార్థము విపులముగాఁ దెనిఁగింపఁబడినది.

శ్లో. “య త్క్రూరనం య త్స్మరణం య దీక్షణం  
య ద్వందనం య చ్ఛృవణం య దర్శణం  
లోకస్య సర్వో విధునోతి కల్మషం  
తస్మై శుభద్రశ్రవసే నమో నమః”

ఉ. “ఏవిభువంద నార్చనము లేవిభుచింతయు నామక్రీడనం  
లేవిభులీల లద్భుతము లేవనిసంశ్రవణంబు నేను వో  
షావలి బాసి లోకము శుభాయతవృత్తిఁ తెలంగు నంద్రు నే  
నావిభు నాశ్రయించెద శుభాఘరివృత్తిదు భద్రకీర్తిదున్ .

ఇం దొకటి రెండు విశేషము లెక్కుదుగాఁ జేర్చఁబడినవి.

భాగ. ద్వితీయస్కంధము.

శ్లో. “ఏక స్వయం యో జగత్స్వీకృత్య  
ద్వితీయయాత్య న్యది యోగమాయయా  
సృజ స్వదః పాసి పున ర్గ్రసిష్యనే  
య భోర్ణ నాభి ర్భగవన్ స్వశక్తిభిః.”

మ. “అనఘా, యొక్కడ వయ్య నాత్మకృతమాయాజాతసత్త్వాదిశ  
క్తిని కాయసితి నీజగజ్జనవృద్ధిః పాపేషు ప్రభా  
వనిరూఢిం దగు దూర్ణనాభిగతి విశ్వస్తుత్య సర్వేశ నీ  
ఘనలీలామహిమార్ణవంబు గడవం గా వచ్చునే యేరికిన్.”

తృతీయస్కంధము.

ఇందుఁ దురీయచాద మధికముగా నున్నను శ్లోకార్థము సుం తేనియుఁ గొఱం  
తవడనీక తెనిగింపఁబడియె.

శ్లో. “విభర్షి కాయం పీవానం సోద్యమో భోగవా న్యథా  
విత్తం చే హోద్యమవతాం భోగో విత్తవతాంను హ  
భోగీనాం ఖలు దోహోయం పీవా భవతి నాన్యథా.  
న తే శయానస్య నిరుద్యమస్య  
బ్రహ్మస్నుహోయత ఏవ భోగాః  
అభోగీనో యం తవ విప్రదేహః  
పీవాయత స్తద్వద నః ఊమంచేత్  
కవిః కల్యాణిపుణద్య స్థిత్రప్రియకథ ససమః  
లోకస్య కుర్వతః కర్మశేషే తద్విక్షి తాపిహ.”

శ్లో. భూమి నుద్యోగి యై భోగి యై యుండెడి నరునికై వడి మునినాథ నీవు  
ఘనశరీరము దాల్చి కదలవు చిత్ర ముద్యమయుక్తునికై గాని ధనము లేదు.  
ధనవంతునకుఁ గాని తగుభోగములు లేవు భోగికిఁ గాని సంపూర్ణ మైన  
తనువు లే దుద్యోగధనభోగములు లేక నేల నూరక పడి నిద్రవోవు

నీకు నెట్లు గలిగె నిరుపమదేహంబు  
సముండ వార్యుండవు విశారదుండవు  
బుద్ధినిధివి జనులఁ బొగడవు తెగడవు  
నిద్రప్రతిదిశంబు నిలుప నేల.”

సప్తమస్కంధము.

పైశ్లోకములయర్థము సంగ్రహముగ నొక నీసపద్యమునందె వ్రాయఁబడి  
యున్నది.

శ్లో. “యస్సాస్వత్మనీదం నిజమాయ యార్పితం  
క్వచి ద్విభాతం క్వచ త త్తిరోహితం  
అవిద్యదృ క్సాక్ష్యభయం త దీక్షితే  
స ఆత్మమాలోఽవతు మాం పరాత్పరః”

క. “ఒకపరి జగములు వెలి నిడి  
యొకపరి లోపలికిఁ గొనుచు నుభయము గనుచుం

సకలాత్మ సాక్షి యగన  
య్యకలంకుని నాత్మమూలు నక్షింతుమదిన్,

శ్లో. “దిద్వత్సవో యశ్య పదం హి మంగళం  
విముక్తసంగా మనయ స్సుసాధనః  
చరం త్యలోకవ్రత మద్రణం వనే  
భూతాత్మభూతా స్సుస్మాద స్స మే గతిః.”

తే. శ్లో. ముక్తగంగ లయనమునులు దిద్వత్సలు  
సర్వభూతకోకులు సాధుచిత్తు  
లసద్వశవ్రతాధ్యులై కొల్లు రెవ్వని  
దివ్యపదము వాడు దిక్కు నాకు.”

అష్టమస్కంధము.

శ్లో. “క స్యాశ్చిత్సూతనాయంత్యాః కృష్ణాయం త్యపిబత్సనం  
తోకయత్నా దుదం త్యన్యా పదాహం చృకటాయతం  
వైత్యయిత్వా జహా రాన్యా మేకా కృష్ణార్భభావనాం  
కృష్ణరామాయతే ద్వేతు గోపవత్సయితాః పరాః  
వత్సయితాన్ గృహీత్వాన్యా భ్రామయిత్వా న్యపాతయత్  
కృష్ణయితా జఘానాన్యాత త్రైకాంతు బకాయితాం  
ఆహూయ దూరగాయద్వత్కృష్ణస్త మనుకుర్వతీమ్.”

శ్లో. “పూతన యై యొక్క పాలితి చరింపంగ శౌరి యై యొకకొంత చన్నుగడుచు  
బాలుఁ డై యొకభామ పాలకు నేడ్చుచో ఒండి నే ననులేమఁ బాలుఁ దన్ను  
సుడిగాలి నని యొకనుందరి గొనిపోవ చారి నని వర్తించునబముఖియొ  
బకుండ నే నని యొక్కపడఁతి సురంభింపఁ బద్మాక్షుఁ డనుకొమ్మ పరిభవించు

అ. వె. నెలమి రామకృష్ణు లింతు లిద్దఱు గాఁగ  
గోపవత్సగణము గొందఁ జగుడు  
రసురవైరి ననుచు నబల యొక్కతె చీరుఁ  
బసుల మనెడు సతుల భరతముఖ్యు.”

శ్లో. జయతి తేధికం జన్మనా వ్రజః  
శ్రయత ఇందిరా శశ్వ దత్ర హి  
దయిత దృశ్యతాం దిక్షు తావకా  
స్త్వయి భృతానవ స్త్వాం విచిన్వతే.”

క. “నీవు జనించినకతమున  
నోవల్లభ లక్ష్మీ మంద నొప్పె నధిక మై  
నీవెంటనె ప్రాణము లిడి  
నీవా రరసెదరు చూపు నీరూపంబున్.”

శ్లో. “శరదుదాశయే సాధుజాతస  
త్సరసిజోదర క్రిముషదృశా  
సురతనాథ తేజశుల్కదాసీకా  
వరద నిఘ్నుతో నేనా కిం వధః.”



క. “శారదకమలోదరరఃసి  
చోరక మగుచూపువలన సుందర మమ్ముం  
గోరి వెల యానిదానుల  
ధీరత నొప్పించు టిది వధించుటగాదే.”

స్లో. “ప్రణతదీహీనాం పాపకర్మణం  
తృణచరానుగం క్షీణితేతనమ్  
ఫణిఫణార్పితం తే పదాంబుజం  
కృణు కుచేషు నః కృంధి హృచ్చయమ్.”

ఉ. “గోవులవెంటఁ ద్రిమ్మరుచుఁ గొల్చినవారల పాపసంఘముల్  
ద్రోవఁగఁ జాలి క్రిఁ దనరి దుష్టభుజంగ ఫణాలతాగ్రసం  
భావిత మైన నీచరణపద్మము చన్నులమీఁద మోపి త  
ద్భావజపుష్పభల్లభవబాధ మారింపు వరింపు మాధవా,”

దశమస్కంధము.

వైశ్లోకము లన్నియు సర్థలోపము లేకుండునటులు లెస్సగాఁ దెనిఁగింపఁబడిన యునికిఁ జూడఁ గవికిఁ గలభాషాంతరీకరణచాతుర్యము తేటపడు. కేవలవర్ణనాప్రసంగములు పొసంగినచోటులఁ బోతన మూలమునకంటె నెక్కుడుగావ్రాసినను దత్త్య విషయనిరూపణము సేయునపు డెల్లఁ బ్రాయశ్చముగా మూలగ్రంథశ్లోకార్థములం బట్టియే తెనిఁగించియున్నాఁడు.

ఇదాసీంతనవిద్యజ్ఞులు గొందఱు సంస్కృతగ్రంథములను దెనిఁగించునెడల మూలగ్రంథములో నున్నవిశేషణములనుగూడ విడువక తెనుఁగు సేయవలయు నని యు మూలగ్రంథములో లేనియెట్టివిశేషణమునేని నభిప్రాయమునేనిఁ దెనుఁగునఁ బొందింపఁదగ దనియు భావించుచున్నారు. అట్లన్యూనానధికంబుగగీర్వాణభాషలోని నాటకములను గావ్యములను దెనుఁగుసేసినచో లెస్సగానుండును గాని పురాణేతిహాసంబుల నాచందంబున నాంధ్రీకరించినచో నాయాంధ్రగ్రంథములుపసచెడి చదువుట కెంతయునేవగలిగించు. ‘హనుమాన్ మారుతాత్మజః’ ‘యుధిష్ఠిరోధర్మపుత్రః’ ఇట్టివిశేషణములు తఱుచుగాఁ బ్రయోగింపఁబడియుండుటఁజేసి వానినెల్ల మాటి మాటికిఁ దెనుఁగునకు దెచ్చినచో భాషాకైలియందమునకు లోపము వాటిలునని తోచెడి. వెండియు నాంధ్రకైలికనుగుణంబుగ నుచితభంగులనక్కడక్కడఁగొన్ని విశేషణములు నభిప్రాయములును రసవంతంబుగఁ బ్రయోగించుచుఁ గథాసందర్భమునుమాత్రము మానక తెనిఁగించుటయే శ్లాఘనీయభాషాంతరీకరణమని తలంచెదము. భారతము నాంధ్రీకరించినకవిత్రియమువారును భాగవతమును దెనుఁగుసేసిన బమ్మెరపోతరాజును సీమతమునే యవలంబించినవారు,

వేలిగండలనారయామలకవనంబునుగుఱించి విశేషంబుగా నిటః జర్పింప నవసరము లేదు. వారును బోతనామాత్యునికై లినితేనువలంబించి వారి తెఱంగు ననే తనిరచనఁ నుం జేసియున్నారు. బోతనఃవనముండుం బోతే వారికవనము నందును సంత్యరియమప్రాచాదిశబ్దాలంకారములును ఛేదయమాదిచిత్రరచనలును సభేదాధ్యవసాయములును నానందమున్నవి. వీనలు వారికవన మెల్లదినములఁ బోతన కవనమునకంటెఁ దద్దయు లోతున యుండు కెంతమాత్రమును సందియము లేదు. వీరికవనంబులలో సింగనామ్యునికవనము తక్కువగల యిరువురికి వనముల కంటెఁ బ్రోథ మనియుఁ నారయకవనము గంగరాజుదానికంటె సరస మనియుఁ దోచుచున్నయది. బోతన వ్రాసినసంపూర్ణభాగవత ముండినయెడల నెంతయో హరముగా నుండును!

ఇందలి రుక్మణీకల్యాణము, గజేంద్రమోక్షణము, ప్రహ్లాదచరిత్రములొనగు కథలను బాలురకును బాలికలకును విశేషముగాఁ జెప్పెంతయ. భారతముంబోతే భాగవతమును సకలపండితచామరజనంబులనునంబుల కెక్కినగ్రంథము. పల్లియల లోనిజానపదులును జదువులయ్యుం గొని దీని విధిపురాణముగాఁ జదివింతురు.

బోతనామాత్యునికై లినిగూర్చి యెంతేని వ్రాయఁదగియున్నను బీతికావిస్తర భయమున నింతకంటె నిట విపులముగాఁ జర్పింప నయితి కాదాయె. ఇమ్మహాకవి పదలాలిత్యమును, రచనాసౌకుమార్యమును, సరసపదప్రయోగవైచిత్ర్యంబును, సుభయభాషాప్రావీణ్యంబును, హరిశీలావర్ణనాపాటవంబును, వేదాంతార్థనిరూపణ వైదగ్ధ్యంబును నితనిరచనలఁ జదువఁ జడువ గోచరించును.

ఇతనిపదము లతికోమలములు. అలంకారములు మనోజ్ఞములు రచనలు సరసములు. పాకము మధురము. ఇతనియెడల జూపట్టుహరిభక్తి యగ్రలము. పాండి త్యము మిక్కుటము. లోకానుభవం బహీనము. వేదాంతార్థచింతనంబు మెండు. పురాణరత్నం బగునిఘ్నపాభాగవతము నాంధ్రీకరించి యితండు సాపాయంబగు కాయంబు దొఱంగియు జీవించియేయున్నవాడు. ఇతనిభాగవతము నాంధ్రదేశీయులెల్లరుఁ బెల్లుగాఁ జదివి భవగుగ్రులు చిరైవత్సమును భాషాజ్ఞానార్థులు భాషాజ్ఞానమును సుకవిపుంగవు లానందమును భాగవతులు గృథభక్తిని మునుఁకువులు మోక్షమును బొందుదురుగాక యని యనుగ్రహింప సర్వేశ్వరుం బ్రార్థించుచు నీయుపోద్ఘాతము నుపసంహరించెదము.

నాగపూడి కుప్పస్వామయ్య, బి. ఏ.

తైలదెలిసినబోతనామాత్యవిరచితం బగునీయాంధ్రభాగవతంబునం గలగ్రంథ సంఖ్య సాకల్యంబుగా గణించి సరాసరి ముద్రాదివే బగునున్నది. ఈ గ్రంథంబునకు మూలభూతం బగుసంస్కృతభాగవతంబునం గలగ్రంథముఖ్య రమాగమి యరువది రెండునేట. ఈమీఁద జెప్పిన క్రమమున మూలగ్రంథము నతిక్రమించెడి గ్రంథసంఖ్యగలదిగా నీ గ్రంథము రచియించుడుటకుఁ గాగణంబెయ్యది యనిన, బ్రాహ్మీద్యష్టాదశపురాణంబులతో నుత్తమం బగునీపురాణం బత్వంతరమాస్యాప్త ప్రతిపాదకంబు ను, బరమవేదాంత ప్రతిపాద్యభగవద్గుణగోపాదకంబును నైన యుత్తమగ్రంథం బగుటంబట్టి యిట్టిగూఢం బైనగ్రంథార్థంబు దేటపఱచు వ్యాఖ్యానరూపముగా నభివర్ణించుట, భగవద్గుణవర్ణనాదిఘట్టంబులందు సంస్కృతభాగవత ప్రతిపాదితక్రమమున నభివర్ణించి స్వకీయభగవద్భక్త్యతిశయమున స్వానవద్యకవిత్వవిద్యాచాతురీ సంపాద్యనిరంకుశస్వాతంత్ర్యము సకలవిద్యజ్ఞంబులకుం దెలుప భగవద్గుణాదులను విశేషముగా నర్ణించుట, \*భాగవతగ్రంథ ప్రతిపాదితంబై కాకవిశిష్టశిష్యజనాంగీకార్యంబులగు విష్ణుపురాణపారివంశాదిగ్రంథ ప్రతిపాదితంబు లగుకథావిశేషంబులం గొన్నిటిం దెలుపుట, యనునీహేతుత్తయంబువలననుకంధ్రభాగవతంబునందు సరాసరి యష్టసహస్ర గ్రంథసంఖ్య యధికింబై యున్నది. కానసంరక్షితసకలార్థంబులు గలధనికునక నధికారంబు చేకూడుటచే నతినిఘంపద యతిశ్లాఘ్యంబుగా నుండురీతి సంస్కృతభాగవత గ్రంథ ప్రతిపాదితార్థాపిరుద్దభగవద్గుణవర్ణనాదులుగల యీ గ్రంథం బతిష్ఠాజ్యంబుగా సకలవిద్యజ్ఞనంబులచే నంగీకరింపంబడఁదగినదిగా నున్నయది. ఇదియునుం గాక భారతరామాయణవిష్ణుపురాణాస్కాందాద్యుత్తమ గ్రంథములఁ దెనుంగున గద్యపద్యాశ్రికంబులుగాఁ జేసిననన్నయభట్టారకాదులయినమహాకవు లామూగ్రంథస్థితకథాంశానుక్రమణికమూర్తిము వదలక తమకుఁ దోచినట్లు గ్రంథరచన గావించినందున సపాదలక్ష్య గ్రంథపరిమితం బగుమహాభారతం బాంధ్రంబున సరాసరిపంచాశతసహస్ర సంఖ్యాక గ్రంథవిస్తృతంబై యున్నది. ఇదేతరునఁ జతుర్వింశతసహస్ర గ్రంథపరిమితంబై పట్కండములంగల శ్రీమద్రామాయణము తెనుంగునందు ముందుచెప్పినచొప్పున భాస్కరకవి పంచదశసహస్ర గ్రంథ విస్తృతంబుగా నొనర్చె. ఇట్లు మూలగ్రంథార్థం బతిసంగ్రహంబు సేసి స్వేచ్ఛ ననుసరించి గ్రంథంబుల రచించుటవలన వ్యాసవాల్మీక్యాదిమహర్షులయథోక్తార్థంబు సమగ్రంబుగాఁ దెలుపఁబడక కేవలకథాంశానువర్ణనపరంబులుగా నుండుటవలన ఋషిప్రోక్తసంస్కృతగ్రంథంబులవలె నత్యాదరణీయములు గానేరవు గావునఁ బూర్వోక్తక్రమంబున నీభాగవతము వ్యాసప్రోక్తభాగవతగ్రంథార్థమున నీవనూత్తరంబయినం బొరపాటు లేకయుండుటయు కాక యాయాసందర్భములకుఁదగి

\* ఇందు సత్యభామాయధాదికథాభాగములు మూలగ్రంథం బగుభాగవతమందుఁ దెలుపఁబడనివి.

నట్లు హరిగుణవర్ణాధిక్యానుబంధగతిని యందునుటవలన సమగ్ర భగవద్గుణవర్ణనాప్రతిపాదక గ్రంథ మగుచున్నది. కాబట్టి భగవద్వ్యాసప్రతిభాభగవతమున లెఁ బోతనామా త్వవిరచితం బగునని యింద్రభాగవతమగు యితంబునట్టినిఖలములకు నైహికాముష్మిక ఫలప్రదం బగు నని నిశ్చయించు నందుకయిన నందియంబు వివేచకు.

శ్రీకృష్ణవతారకాలవిష్ణువిచారఘట్టము.

శ్రీమహాశ్రీతదాకాన్నివారణైకవరాయణం దగునాదిః పాయణండు భూభారావతరణార్థంబు బ్రహ్మహదేవదాదినిఖలదేవగణంబులచే గంధార్ధిమం దై శ్రీకృష్ణవతారంబునొంది యఖలవిష్ణువననిబర్హణ శిష్టజనపరిక్షణాదికృత్సంబంధు లిహి యమానుషంబు లగువిచిత్ర చరిత్రంబునచే నవవిమేయమహిమ నశేషభక్తజనాళికిం దెలిసి మరల బ్రహ్మహదేవగణసార్థిమం దై స్వభామం బగువైకుంఠభావంబున కరిగె. అట్టియపరిమేయావస్థాద్వృశావనద్యగుణగణ ప్రభావవిమలం కగుభగవంతుని యవతారకాలవిష్ణుయంబు నన్యూనావతారోద్ధం బగునట్లు సాకల్యంబుఁ దెలిపెడు భాగవతవిష్ణుపురాణమారినంతాదిగ్రంథంబులలోఁ గొన్నిటియందు శ్రీకృష్ణవతారమట్టంబునఁ దజ్జననక్షత్రమును ననానిర్భావప్రతిపాదకనిశీధకాలవిశేషమును మాత్రము దెలియచున్నది. మఱిగొన్ని గ్రంథంబులయందు మాన-ముతు-పక్ష-చక్షత్ర-ముహూర్తములుమాత్రము డెలుపఁబడియున్నవి గాని యట్టివిష్ణుదేవతాలంబు నిఖలభక్తజను లత్యంతానందంబున నిదానించి తేలిసికొనుటకు నుపయుక్తం బగు నట్లు యుగవర్షాదినిర్ణయం బాయవతారఘట్టంబునఁ గంతోక్తిగా నెందుం దెలుపఁ బడలేదు. అయినను దదితరఘట్టంబులయందు నాయుగవర్షాదినిర్ణయంబు విదృష్ట నైకవేద్యం బగునట్లు నిభవచనంబులచే నూచితంబైయున్నది. అట్టిసూచితార్థం బఖలభక్తజనగ్రాహ్యంబు గానియెడల సాకృష్ణపరబ్రహ్మమూర్తి యేయుగంబున నేవర్షంబున నవతరించె ననియు నట్టికాలంబు గణంపనిప్పటికి గతవత్సరము లేని యయ్యె ననియు, నమృతకాలంబు భూలోకంబున లీలామానుషవిగ్రహంబు దాల్చి యుండినవర్షంబు లిన్ని యనియు, దెలియక భగవద్భక్తు లెల్లవారును సందిగ్ధమాన సు లగుచున్నారు. కాబట్టి యట్టిహదేహనివృత్తి చేయుటచే నఖలాన్మదీయజనుల నుల్లసంపఁ జేయందలంచి శ్రీకృష్ణవతారకాలనిర్ణయప్రతిపాదక గ్రంథంబులఁదెలుపఁ బడి యుండెడు ప్రమాణవచనాభిప్రాయములఁబట్టి సర్వగ్రంథసామరస్యంబు గలుగు నట్లు విశదముగా నిదిగువఁ దెలుపుచున్నాము.

శ్రీకృష్ణవతారకాలనిర్ణయకప్రమాణవచనార్థవిచారము.

శ్రీమహాగీతమునందు దశమంబునం గలతృతీయాధ్యాయమునందుఁ దెలుపఁబడి యుండెడు శ్రీకృష్ణమూర్త్యావిర్భావకాలప్రతిపాదక ప్రమాణవచనములు.

శ్లో. అథసర్వగుణోపేతః కాలః పరమశోభనః  
యద్వైవాదనదనృత్తం శాంతర్ గ్రహతారకమ్.

శ్లో. మందం చందం జలభరా జగర్లు రనుసాగిరమ్  
నిశీథే తమ ఉద్యాతే జాయమానే జనార్దనే.

ఈశ్వోకద్వయమునందు ప్రథమశ్లోకమున “అజ్జ జగర్లుమ్” అనుటచేత రోహిణీనక్షత్ర మనియు, రెండవశ్లోకమున “నిశీథేన ఉద్యాతే” అనుటచేత జీత తిథి, జేరియుండెను. నిశీథకాల మనియు చెలియబడుచున్నది. ఈమీద జెప్పిన రోహిణీనక్షత్రనిశీథకాలములు గల తిథియందుగ నట్ల బుతు మాని యట్టి తిథులు మొదలయింపి యేమియు నిభాగ తలచ నుంటునారాయణావతారభుట్టంబునఁ దెలుపబడియుండు లేదు.

హరివంశమునందు పూర్వభాగములోఁ గల ౫౨-వ యధ్యాయమునందలి ప్రమాణవచనములు.

యోగమాయాం ప్రతి విష్ణుః క్షిః.

శ్లో. తథోఽహం సంభవిష్యామి దేవకీజతరే శుభే  
గచ్ఛే త్వయా యశోదాయా గంతవ్య మవిలంబితమ్.

శ్లో. ప్రావృట్కాలే చ నభసి కృష్ణాష్టమ్యా మహం నిశి  
ఉత్పత్స్య్యామి నవమ్యాంచ ప్రసూతిం త్వమవాప్స్యసి.

ఈశ్వోకద్వయమునందు “ప్రావృట్కాలే” అనుదానివలన జగర్లు వనియు “నభసి” అనుదానివలన శ్రావణమాస మనియు “కృష్ణాష్టమ్యాం నిశి” అనుటవలనఁ గృష్ణపక్షాష్టమినాటిరాత్రిపూట యనియుఁ చెలియబడుచున్నది. మఱియు “నవమ్యాంచ ప్రసూతిం త్వమవాప్స్యసి” అనువాక్యార్థమును నక్షత్రమాణహరివంశ గ్రంథోదాహృతప్రమాణవచనములు “తామేవరజసిం కన్యాం బ్రహ్మే వృష్టికులే ప్రభుః తామేవ రజసిం కన్యాం యశోదాదే వ్యజాయత” అనువచనార్థంబును సమరిసపెట్టి యాలోచింపగా నవమీవిధగలయష్టమి శ్రీకృష్ణజననతిథియని తేలియబడుచున్నది.

తస్మిన్నేవాధ్యాయే—యోగనిద్రాం ప్రతి శ్రీయన్నారాయణో క్షిః.

శ్లో. అర్ధరాత్రే కరిష్యామి గర్భమోతం యథాసుఖమ్  
అష్టమస్యతు మాసస్య జాతా వావాం తత స్సమమ్.

శ్లో. అహం యశోదాం యాస్యామి త్వం దేపిం యాహి దేవకీమ్  
ఆపయోర్గర్భవ్యత్యాసే కంహ్ గచ్ఛతి మూఢతామ్.

—అధ్యాయే-౫౩.

శ్లో. యస్మిన్నహని దేవేశం గచ్ఛే చాధత్త దేవకీ  
యశోదాపి సమాధత్త గర్భం త దహ రేవహి.

శ్లో. విష్ణో శ్చకీరతాం నిద్రాం విష్ణో ర్నద్రేశ కారిణీమ్  
గర్భకాలే త్యసంపూర్ణే హ్యష్టమే మాసి తే స్త్రీయా.

- శ్లో. దేవకీచ యశోదాచ సుమవాజే సమం తవా  
యా మేవ రజనీం నిష్ణా జజ్ఞే వృష్ణికులే ప్రభుః.  
శ్లో. తా మేవ రజనీం నిష్ణాం యశోదాజే నిష్ణాయతి  
కష్టద్యుతా శాపకే మాం నిష్కషయే మునిశ్చా.  
శ్లో. రోహిత్యా మర్ధరాత్రేచ సుఖాంతా భుజయోమృతే  
దేవకృజనము ద్విధుం యశోదా జాతుం కన్యకామ్.  
శ్లో. ముహూర్తేభిజతి ప్రాప్తే హ్యర్ధరాత్రే సుఖావహే.

తస్మిన్నేవాధ్యాయే.—

- శ్లో. వసుదేవస్తతో గత్వా దేవకీగర్భవేశ్మతత్  
దశర్శ దేవదేవేనం సతే జాత మధోజజన్.  
శ్లో. శయాన మాంబుజే పత్రే వబుపత్రే యథాపరా  
ప్రాచీనశిశుం దేవం శశ్విమన్వ్యస్తపాదకమ్.

ఈవచనార్థపర్యాయచిన నాకల్యముగాఁ జేయుటనలన భాగవత విష్ణు పురాణ ప్రతిపాదితమాన ఋతు పక్ష నక్షత్ర విధి రాత్రాదులు సూత్రమే కాక జననముహూర్తము లభిజిత్తదియు, దేవకీయశోదలగర్భంబులం దేః సాత్రియందే, శ్రీకృష్ణయోగమాయ బుద్ధివించి రసెయు, కట్టియొద్దనకాల మసంపూర్ణమగు నష్టమమాసముగా నుండె ననియు, అ త్లసంపూర్ణ కాలంబున జనియించినందుననే శ్రీకృష్ణమూర్తి యతనిజననో తరకాలంబున లోకులవాడుక ప్రకారము పద్మపత్ర ముల నుంపబడియుండె ననియు, అ త్రిజ్జీ సూరికాగ్నిహంబులం దేజరిల్లెడునా శ్రీకృష్ణంబు ప్రాగ్విజ్ఞయితుల శరస్కుండును, శశ్విమన్వ్యస్తపాదయుగళిండు నై యుండె ననియు నిట్టివిశేషార్థంబులు దేలి ముఁబునచున్నవి.

శ్రీమద్భాగవతైకాదశస్కంధంబునం గలపంచాధ్యాయముననుండు

శ్రీకృష్ణమూర్తి జీవితకాలనిర్ణాయక ప్రమాణవచనమ్.

శ్రీకృష్ణంప్రతి బ్రహ్మదేవోక్తిః

- శ్లో. యుగి వంశేఽవశీర్ణస్య భవతః పురుషోత్తమ  
శరచ్ఛతం వ్యతీయాయ పంచవింశాధికం విభో.

ఈవచనమునందు “భవతః, పంచవింశాధికం, శరచ్ఛతం, వ్యతీయాయ” అనుపదములచే బ్రహ్మదేవతలు శ్రీకృష్ణుని వైకుంఠమునకు రమ్మని పిలువవచ్చిన కాలమునందు నమ్మహాపురుషునికి జనన ప్రభృతిగతసంవత్సరములు ౧౨౫౨ని తెలియబడుచున్నది. విష్ణుపురాణమునందు నిదే క్రమంబునఁ జెప్పబడియున్నది. అ దెల్లిన—విష్ణుపురాణము, అంశము ౫౨-అధ్యాయము-32 —శ్రీకృష్ణంప్రతి ఇంద్రప్రేషిత దేవమాతోక్తిః.

- శ్లో. వస్వశ్శివమరుదాదిత్యరుద్ర సాధ్యాదిభి స్సహ  
విజ్ఞానయతి శ క్ర స్వాంత దిదం శ్రూయతాం ప్రభో.  
శ్లో. దుర్వృత్తా నిహతా దైత్యా భువోభారోవతాంతః  
త్యూసా సనాథా స్త్రిదశా భవంతు త్రిదివే పునః.  
శ్లో. పంచవింశత్యుత్తరకం శతంతు శరదాం గతమ్  
ఇదాసీం గమ్యతాం స్వర్గో భవతే యదరోచతే.

ఈవచనములయందుఁ దెలుపబడిన “పంచవింశత్యుత్తరకంశతంతు శరదాం గతమ్” అనువాక్యముచేత ౧౨½ సంవత్సరములు జరిగినవి యని తెలియఁబడుచున్నది. హరివంశాది గ్రంథములయందు నీక మంబుననే తెలుపబడియున్నది. గ్రంథవి స్తరభీతిచేత నా గ్రంథస్థ ప్రమాణవచనంబుల నిచ్చటఁ బ్రకాశపఱుపలేదు.

శ్రీమద్భాగవతైకాదశస్కంధమునం గలి సప్తమాధ్యాయములో నుండు  
శ్రీకృష్ణమూర్తినిర్యాణకాలప్రతిపాదక ప్రమాణవచనములు.

- శ్లో. ఉత్తరార్థ మారభ్యః సముద్ర స్సప్తమేహ్నితాం పురీ మాప్లావయిష్యతి.  
శ్లో. యర్హ్యేవాయం మయా త్యక్తో లోకోయం సప్తమంగళః  
భవిష్య త్యచిరా త్సాధో కలినాపి నిరాకృతః.

ఈప్రమాణవచనార్థపర్యాలోచనవలనం దెలియఁబడిన దేమనెన, బ్రహ్మాది దేవతలు శ్రీకృష్ణమూర్తిని వైకుంఠమునకు రమ్మని విన్నవించి వారివారిలోకములకుఁ బోయినతోడనే శ్రీకృష్ణుం డుద్ధవునితో ద్వారకాపట్టణము నేటి కేడవదివ సమునందు సముద్రునిచే నావరింపఁబడును. నేను భూలోకమును వదలఁగానే కలి ప్రవేశించును. అట్టికాల మశిత్యురేముగానే సంభవించును-అని చెప్పినందున శ్రీకృష్ణనిర్యాణకాలము కలియుగప్రవేశదిర మనియు, అట్టికలియుగాదిదివసమునకు నవ్యవహితపూర్వమాసంబుననే బ్రహ్మాదిదేవతలు శ్రీకృష్ణాహ్వానము సేయ వచ్చి రనియు నూచనగాఁ దెలియఁబడుచున్నది. ఈ యర్థము విష్ణుపురాణమునందు సప్తమగాఁ దెలుపఁబడియున్నది, అ దెట్లు లనిన :—

విష్ణుపురాణము, అంశము-౪, అధ్యాయము-౨౪

- శ్లో. యస్మిక్ కృష్ణో దివం యాత స్తస్మిన్నేవ తదాహని  
ప్రతివన్నం కలియుగం తస్య సంఖ్యాం నిబోధత.

ఈవచనార్థపర్యాలోచనమువలన శ్రీకృష్ణనిర్యాణదివసమునందే యీభూ లోకమునందుఁ గలి ప్రవేశమాయెను-అని దృఢముగాఁ దెలియఁబడుచున్నది. కాన మీఁదఁ దెలుపఁబడినభాగవతవచనసూచితార్థమునకు సామరస్యము లెస్సగాఁ గలుగుచున్న దని తెలియఁదగ్గది. బ్రహ్మాదిదేవతలు శ్రీకృష్ణాహ్వానమునందుఁ దెలియఁజేసిన-౧౨½-సంవత్సరములు దైవసంవత్సరము లని చెప్పెడుదురాక్షేప పరిహార విచారము.

విష్ణుపురాణము, అంశము-2, అధ్యాయము-23.

శ్రీకృష్ణం ప్రతి ముచికందోక్తిః.

- శ్లో. ముచికంద శ్చ తతాదా వృద్ధగర్భవచః స్మరన్  
సంస్మృత్స్వ పణిపత్నేనం పరం సర్వేశ్వరం హరిమ్.
- శ్లో. సాహ జాతో భవా నిష్ఠో రంశ స్వం పరమేశ్వర  
పురా గర్హేణ కథిత మష్టావంశ తమే యుగే.
- శ్లో. ద్వాపరాంతే హరే ర్జన్మ యదువంశే భవిష్యతి.

ఈవచనార్థపర్యాయలోచనవలన శ్రీకృష్ణావతారము జగత్సృష్టిమొదలుకొని జరిగెడి యిరువదెనిమిదవమహాయుగమునందుఁ దటస్థించునట్టి ద్వాపరయుగంబున సంతిమభాగములో యదువంశమునందు శ్రీకృష్ణమూర్తి యవతరింపఁబోవుచున్నాఁడని తొల్లి వృద్ధగర్భులు చెప్పినట్లు ముచికందమహారాజు శ్రీకృష్ణునితో విన్నపము చేసి నని తెలుపఁబడినందున ముందు సుదాహరించిన ప్రమాణవచనములలో శ్రీకృష్ణునితో బ్రహ్మాదిదేవతలు తెలిపినసంవత్సరపరిగణనము, విహికవ్యవహారోపయుక్తాస్మత్ప్రభవాదినంవత్సరములే కాని యాముష్మికలోకవ్యవహార్యమాణదైవసంవత్సరంబులు కావు. కావున మీఁదఁ జెప్పినముచికందోక్తిచొప్పున నిరువదెనిమిదవ మహాయుగంబునఁ దటస్థించిన ద్వాపరయుగం బీకలియుగంబునకు నవ్యవహితపూర్వంబున ద్వాపరయుగమేకాని వేటొక ద్వాపరయుగము కానేరదు. అదెట్లనినః—

సూర్యసిద్ధాంతము-అధ్యాయము-1

- శ్లో. అయుషార్థం గతం తస్య శేష త్కల్పాయ మాదిమః  
కల్పా దస్మాచ్చ మనవ షడ్వ్యతీతా స్ససంధయః
- శ్లో. అష్టావింశయుగా దస్మా ద్యాత మేతత్కృతం యుగమ్  
అతఃకాలం ప్రసంఖ్యాయ సంఖ్యా మేక త్ర పిండయేత్”

ఈవచనములందుఁ దెలిసిన “అష్టావింశయుగా దస్మాత్” అనుదానివలన నిది యిరువదెనిమిదవమహాయుగ + మని తెలియనాయెను. ఇచ్చట యుగశబ్దము వ్యాఖ్యాత్రభిప్రాయానుసారముగా మహాయుగపర మని తెలియఁదగినది. అట్లు కానిపక్షమం దీవచనములోనే “యాతమేతత్కృతంయుగం” అనువచనమువలనఁ గృతయుగంబునకు నష్టావింశమహాయుగాంతఃపాతిత్వము ఘటింపకపోవును. కాఁగా నా క్రమంబుననే క్రిందట జరిగినకృతయుగము మొదలుకొని యిప్పుడుజరిగెడికలియుగ పర్యంతము గలయుగచతుష్టయము నిరువదెనిమిదవమహాయుగంబునఁ జేరినవిగాన ముందు విష్ణుపురాణోదాహృతముగ “ద్వాపరాంతే హరే ర్జన్మయదువంశేభవిష్యతి”

† కృతాదియుగచతుష్టయ మొకమహాయుగ మనబడుచున్నది గావున నొకమహాయుగమున కృతాదినాల్గయుగములు తటస్థము లగుచున్నవి.



అనువచనమునలనఁ దెలిసినయుగ మీకలియఁగావ్యవహితపూర్వయుగం బగు ద్వారయగంబే యనుట నూర్వసిద్ధాంతాదివిఖిలసిద్ధాంత గ్రంథ ప్రతిపాదితసిద్ధాంత ముతో నన్యంతరపరిరక్షణ నొందియున్నది గాన మి యిది దెలిసిననంవత్సరార్థము ము దైననంవత్సరర మన కుతేగలు సేయుపురుషులవలకులు కెంతమాత్రము నవ కాశము గలుగనేడు. అనియుచుంకాక మీయి నుచుహించిన గర్గవాక్యాను స్మృతి శ్రీకృష్ణజ్ఞానకాలసిద్ధయవిషయము శ్రీమద్భాగవతమునందును సూచనగాఁ దెలుపఁబడియున్నది. అ దెట్లు లులనఁ—

### భాగవతము-దశమస్కంధము-అధ్యాయము-౨౧

శ్లో. ఇత్యుక్త స్తం ప్రణవ్యాహ ముచికుందో ముదాన్వితః  
జ్ఞాత్వా నారాయణం దేవం గర్గవాక్య మనుస్మరన్.

ఇచ్చట “గర్గవాక్యమనుస్మరన్” అనుటకుభాగవతవ్యాఖ్యానకర్తలును సర్వ జ్ఞులు నగుశ్రీకృతాచార్యులు వారు “సప్తావింశతినిమే మహాయగే యదువంశేభగవా నవతరివ్యతీతిగార్జ్వవాక్యమనుస్మర నిత్కర్థః” అనిచెప్పియున్నారు. మఱియునాంధ్ర భాగవతకర్తయగు బమ్మెరపోతనయను దశమస్కంధపూర్వభాగములో ముచికుంద పూర్వకథాభివర్ణనఘట్టమునందు నంతిమవచనాంతముతో “హరికి ముచికుందుండు నమస్కరించి నారాయణదేవుం డగుట యెఱింగి యిరువదెనిమిదవమహాయుగంబు నందు నారాయణుం డవతరించు నని ముని గర్గుండుసెప్పుట తలంచి” అనివ్యాఖ్యా త్రభిప్రాయ నుసారిమఁగానే తెలిపియున్నాడు. గాన సప్తావింశమహాయుగాంతః పతితం బగుద్వారయగం బీకలియఁగావ్యవహితపూర్వవృత్తియుగమే యని దృఢ ముగా నఖిలజనులకుం దెలుపుటయం దిత్యంతానందంబు నొందుచున్నాము. కాఁగా శ్రీమద్భాగవత, విష్ణుపురాణ, హరివంశాదిశిష్టజనాంగీకారంబు లగువిషయముల సాకల్యమఁ గా సంప్రద యార్థము నకుఁ బొరపాటు రానటులు పరిశీలించినయెడ నఖిలసందేహంబులక సామరస్యం బతిశ్లాఘ్యతమంబుగాఁగలుగున నటుయందేమియు సందేహము లేదు గాన నిఖిలచరాచరవృక్షకాయ త్తచిత్తుండగు భగవంతునియవ తారాదికృత్యములనుగుఱించి కుమతప్రవిష్టు లగుకజనులు సేయుకుత్సితాక్షేపణము లన్నియు ననంప్రదాయాధీతాపరిపూర్ణ గ్రంథార్థపరిజ్ఞాన ప్రయక్తావివేకమూలకము లని దృఢముగా నమ్ముచున్నారము.

నిష్కృష్టాభిప్రాయవివేచనము:—మీఁదఁ దెలిసినక్రమంబున భాగవత, విష్ణుపురాణ, హరివంశాది గ్రంథ ప్రతిపాదిత ప్రమాణ వచనార్థపర్యాలోచనచేగలి గెడు నిష్కృష్టాభిప్రాయం బఖిలజనులకుఁ గరతలామలకముగాఁ దెలియఁబడునట్ల డిగువ వివరించుచున్నాము.

ద్వారకయగపరిమితసంవత్సరములు ౧౭౪౦౦౦ లతో ౧౭౪౮౭౪ సంవత్సరములు, ౪ నెలలు, ౨౧ దినములు, గతహయకా బహునంద్రశ్రీ ముఖసంవత్సర శ్రావణబహుళవమిషిద్ధాష్టమియందు గా తి శ్రీకృష్ణకాలంబున వృషభాగమసంభవించిననర్హోత్తమం బగునదికన్యూహూ క్షణం శ్రీ మహాదివారాయణపరబ్రహ్మమూర్తి లీలాగృహీతకరీకుం జయ దేవదేవగర్భంబున కర్మమం జయ మందయంచెను. అట్టియదయకాలంబునః ద్వాగ్నిక్షిప్తబలిచేతకర్మమంబును, బట్టిబుద్ధిస్వస్థపాదయగళంబును. జతుర్బాహుంబును. శంఖచక్రాద్వాయాధధరుంబును, అధికతేజఃపుంజదీపితనూతికాగృహుంబును నై వద్భువత్త్రంబుల కయనించి తేజరిల్లుచుండెను. అమృతాత్మం దావిర్భావంబు నొందినమీఁదః జెలికన శ్రీమఃఖనంవత్సర శ్రావణబహుళాష్టమి మొదలుకొని లీలామానవవిగ్రహంబు దాక్షిణ్యలోకంబున నుండినసంవత్సరంబులు ౧౭౪౧ న, నెలలు ౭ ను, దినములు ౧౪ యుం గా నున్నవి. అప్పురుపోత్తముండు లీలామానవవిగ్రహంబు వదిలి నుండి ధౌరంతము పుతేశించినకాలంబు కలియుగాదిమసంవత్సరంబగు క్రమానసంవత్సరచైత్రశుద్ధపతిష్ఠ్యుగువాసర మగుచున్నది. బౌద్ధసృత్యమానకీతిని శ్రీకృష్ణవతారసంవత్సరము సార్ధవ. నిర్యాణసంవత్సరము ఖర. అట్టిజగదీశ్వరునినిర్యాణసంవత్సరము గతసంవత్సరంబుల పరిమితిగింగౌగానున్నది. శ్రీకృష్ణమూర్త్యావిర్భావదినంబునందే నవమిఘటికలలో యశోదాదేవిగర్భంబున యోగమాయ జన్మించెను గాన యోగిమాయ శ్రీకృష్ణును జన్మ యని తెలియందగినది.

ఇదియునుం గాక నిఖిలాంతరీక్షీయజనితని నిర్వచేయః గలుగఁ జేసెడునద్విద్యాభివృద్ధి నొందుటకు ముఖ్యసాధనంబులుగా నుం నద్గ్రంథసాక్షరణతత్ప్రకాశనాదిసక్రియలయందుఁ బ్రవర్తించి యుండెడునన్నత్రజాతీయ లగుజనులచే నత్యంతపరిశ్రమంబునం బరిష్కరింపఁబడెడునన్నద్గ్రంథంబులుః ఒకించుటవలనఁ గలిగెడునానందంబు ననుభవించునత్పురుషులు. కృతిజ్ఞులని యదేక మంబున నన్నదీయసద్గ్రంథంబు లభివృద్ధి నొందుట కత్యంతసహాయంబుచేయఁబయం దిపరిమితాసక్తి నొందియుండవలయు నని కథలనన్వేషించిద్విద్వాజై నుష్టాభివర్ధనైకపరాయణుండగునారాయణుని నిరంతరంబు ప్రార్థించుచున్నారము.

పురాణంహయగ్రీ వశాస్త్రులు.





# విషయసూచిక.

## ప్రథమస్కంధము.

విషయము.

పుట.

ఇష్టదేవతాద్విప్రార్థనము.	...	...	1
కృతిపతిత్వనిర్ణయము.	...	...	3
గ్రంథకర్తృవంశావతారము.	...	...	4
శ్రీమహాభాగవతకథాప్రారంభము	...	...	5
నూతుండు నారాయణకథాప్రకంస నేయుట	...	...	8
భగవంతునియేకవింశత్యవతారములు	...	...	11
శ్రీమహాభాగవతరచనాదివృత్తాంతము	...	...	18
వ్యాసుండు వ్యాకులచిత్తుండు చింతించుట	...	...	15
వ్యాసునికడకు నారదుండు వచ్చుట	...	...	16
నారదునిపూర్వజన్మవృత్తాంతము	...	...	18
అర్జునుండు పుత్రసూతి యగునశ్వత్థామ సవమానించుట	...	...	23
ద్రౌపది యశ్వత్థామను జూచి సంభాషించుట	...	...	25
శ్రీకృష్ణుండు దుర్యోధనుని దగువర్ణకుని రక్షించుట	...	...	27
కుంతిదేవి శ్రీకృష్ణుని నుతించుట	...	...	28
ధర్మజుండు శ్రీకృష్ణసహాయం దై శరత్వృక్షతుండు దైవభీష్మునికడ కేగుట	...	...	31
భీష్ముండు శ్రీకృష్ణుని నుతించుట	...	...	33
శ్రీకృష్ణుండు ద్వారకానగరంబున కరుగుట	...	...	35
శ్రీకృష్ణుండు ద్వారకానగరంబు ప్రవేశించుట	...	...	37
శ్రీకృష్ణుండు డంతకపురకాంతలం జూడఁబోవుట	...	...	39
ఉత్తరకుంబరీషీత్తు జనించుట	...	...	41
గాంధారిభృతరాష్ట్రులు దేహత్యాగము చేసికొనుట	...	...	45
ధర్మరాజు దుక్కిమిత్తాబులం గని చింతించుట	...	...	49
అర్జునుండు ద్వారకనుండి వచ్చి కృష్ణనిర్యాణము దెలుపుట	...	...	50
ధర్మరాజు పరీక్షిన్మహారాజువారు బట్టి మహాప్రసాదంబున కేగుట	...	...	54
పరీక్షిన్మహారాజు భూధర్మదేవతలసంవాదంబాలించుట	...	...	56
కలియుధుండు ధర్మదేవతకు నున్నుట	...	...	58



విషయము.

పుట.

పక్షప్రజాపతిసంతతిని జలయజ్ఞేయములు	...	253
ఈశ్వరునకు పక్షప్రజాపతిని విసోధము సంభవించినకథ	...	259
పక్షప్రజాపతియజ్ఞమునకు దాక్షాయణి పోయెను	...	262
శివుడు వీరభద్రునిచే పక్షయజ్ఞము భంగము కేయింపబడి	...	263
దేవతలు వీరభద్రులచే బరాచకులము బ్రహ్మాతో విన్నవించుట	...	271
బ్రహ్మదులు పక్షికామూర్తిరూపుల దగునీశ్వరుని స్తుతించుట	...	272
శివుడు బ్రహ్మలచే బ్రాధినులై పక్షముల ననుగ్రహించుట	...	274
దాక్షభంగమునకు వచ్చిననారాయణుని పక్షములు నుతించుట	...	276
ధ్రువోపాఖ్యానము	...	282
ధ్రువుడు నారదోపదేశము వదలి తపము జేయుట	...	283
సాక్షాత్కరించినభగవంతుని ధ్రువుడు స్తుతించుట	...	288
ధ్రువుడు మరలి తనపురంబునకు వచ్చుట	...	292
ధ్రువుడు కుబేరాచరులై నగుకృతులతో యుద్ధముచేయుట	...	295
అంగుష్ఠం దగువేదని వర్ణనము	...	305
పృథుచక్రవర్తిగోరూపధారిని యగభూమివలన నోషముల వినుట	...	314
పృథుచక్రవర్తి యశ్వమేధము జేయనైవ నింగ్రుం పశ్చిము నపహరించుట	...	319
నారాయణుడు ప్రసన్నుండు కుమారుడుచక్రవర్తిని చూడఁగొనుట	...	322
పృథుచక్రవర్తి సభాసమలకు సప్తర్షిముల సుపదేశించి బ్రాహ్మణులైనవేదములు	...	327
పృథుచక్రవర్తియొద్దకు ననకౌడు లయజెంచుట	...	332
పృథుచక్రవర్తి జ్ఞానవైరాగ్యవంతుండు కుమారునినొందుట	...	337
రుద్రుండు ప్రచేతనులకు యోగాదేశ మనుష్టాత్రమును చెల్పుట	...	343
నారదుండు ప్రాచీనబ్రహ్మజ్ఞానమార్గమును తెలియజేయుట	...	349
పురంజనోపాఖ్యానము	...	350
ప్రచేతనులకపంబునకు భగవంతుండు మెచ్చి వంతు లిచ్చుట	...	371

పంచమస్కంధము - ప్రథమాశ్వాసము

భగవంతుడు దగునారాయణుండు ఋషభావతార మెత్తుట	...	387
ఋషభుండు పుష్టులకు నీతి యుపదేశించుట	...	391
భరతోపాఖ్యానము	...	397
భరతుండు హరిణశర్యంబు విడిచి బ్రాహ్మణుల కుమారులను జనియించుట	...	401
వృషభరాజభృత్యులు కాశిక బలి యిచ్చుటకై భరతుని గొనిపోవుట	...	403
భరతుండు రహూగణునిమాటలకు బ్రత్యుత్తరము లిచ్చుట	...	405

పంచమస్కంధము - ద్వితీయాశ్వాసము

కుశయోగి పరీక్షిత్తున కుపదేశమాపమునఁ జలుపుధూగోళస్వరూపాదికము	...	416
---	-----	-----

విషయము

పుట.

పరిక్షిస్తృహారాజు పలుకుట	...	60
పరిక్షిస్తృహారాజు పలుకుట	...	63
కావ్యమును పరిక్షిస్తృహారాజు పలుకుట	...	64
పరిక్షిస్తృహారాజు పలుకుట	...	67
కుకమహర్షి పరిక్షిస్తృహారాజు పలుకుట	...	69

ద్వితీయస్కంధము.

కుకమహర్షి పరిక్షిస్తృహారాజు పలుకుట	...	74
కుకమహర్షి పరిక్షిస్తృహారాజు పలుకుట	...	79
నారదుండు బ్రహ్మను బ్రహ్మంబు ప్రకటించుట	...	88
శ్రీమన్నారాయణుని వత్సానంబుల వర్ణనము	...	92
పరిక్షిస్తృహారాజు కుకమహర్షి ప్రశంసించుట	...	104
శ్రీమన్నారాయణుండు బ్రహ్మతపంబును చూచి వర్ణనము	...	107

తృతీయస్కంధము.

విచారము గొట్టుట	...	122
విచార మైత్రేయునివాదము	...	137
స్వామంభువనుని ప్రజాపత్యు చేయటము	...	169
శ్రీయజ్ఞ వరాహావతారవర్ణనము	...	170
శ్రీయజ్ఞ వరాహామూర్తిని బ్రహ్మనులు స్తుతించుట	...	172
మైత్రేయమహాముని వివరమున హిరణ్యాక్షహిరణ్యకశిఖిలజననం బయ్యించుట	...	176
సనకసనందనాదులు పైకంతమున కరుగుట	...	181
సనకసనందనాదులు నారాయణదేవుని స్తుతించుట	...	187
జయవిజయులు నల్గర్భయను హిరణ్యాక్షహిరణ్యకశిఖిల పుట్టుట	...	192
హిరణ్యాక్షుండు యజ్ఞ వరాహం బగు హరి నెదిరించి పోయటము	...	195
చతుర్ముఖుం డొనర్చుచుండెదవతాగణసృష్టర జలుపుట	...	208
కర్దమప్రజాపతి భగవదనుజు వదలి దేవహూతిని బండ్లి గూడుట	...	207
కర్దమప్రజాపతి యోగ ప్రభావముచే విహారింబు గల్పించి భార్యనోగూడ విహరించుట	...	214
దేవహూతిగర్భయను విఘ్నండు కపిలాచార్యుండుగాఁ బుట్టుట	...	218
దేవహూతి తనపుత్రిం దైనకపిలునివలనఁ బుత్త్రులగుట	...	221
కపిలుండు దేవహూతికి భక్తయోగమును జలియఁజేయుట	...	237
కపిలుండు దేవహూతికిఁ బిండోత్పత్తిప్రమంబున జలుపుట	...	242
గర్భనుం డగుజీవుండు భగవంతుని స్తుతించుట	...	248

చతుర్థస్కంధము.

కర్దమప్రజాపతిసంతతిని జలుపుట	...	255
-----------------------------	-----	-----

విషయము.

పుట.

దక్షప్రజాపతిసంతతిని ఇలియజేయుట	...	258
ఈశ్వరునకు దక్షప్రజాపతికిని విగోధము సంభవించినకథ	...	259
దక్షప్రజాపతియజ్ఞమునకు దాతాయణి పోగోరుట	...	262
శివుడు వీరభద్రునిచే దక్షయజ్ఞంబు భ్వంగంబు నేయించుట	...	268
దేవతలు వీరభద్రులచే బరాజితులయి బ్రహ్మతో విన్నవించుట	...	270
బ్రహ్మదులు దక్షిణామూర్తియొక్క డగనిశ్వరుని స్తుతించుట	...	272
శివుడు బ్రహ్మదులచే బ్రాధికుం డై దక్షుల ననుగ్రహించుట	...	274
దక్షాధ్వరంబునకు వచ్చిన నారాయణుని దక్షులు సత్తించుట	...	276
ధ్రువోపాఖ్యానము	...	282
ధ్రువుండు నారదోపదేశంబు వదలి తపంబు జేయుట	...	283
సాక్షాత్కరించిన భగవంతుని ధ్రువుండు స్తుతించుట	...	288
ధ్రువుండు మరలి తన పురంబునకు వచ్చుట	...	292
ధ్రువుండు కుబేరానుచకు లై కగున్యాయలతో యుద్ధము చేయుట	...	295
అంగ పుత్రుం డగు వేమని చరిత్రము	...	305
పృథుచక్రవర్తి గోరూపధాని యగు భూమివలన నోషధుల బిడుకుట	...	314
పృథుచక్రవర్తి యశ్వమేధంబు నేయునెడ నింద్రుం డశ్వము నపహరించుట	...	319
నారాయణుండు ప్రసన్నుం డయి పృథుచక్రవర్తి ననుగ్రహించుట	...	322
పృథుచక్రవర్తి సభాసదులకు సద్వర్తనము నుపదేశించి బ్రాహ్మణవ్రతంబు జేయుట	...	327
పృథుచక్రవర్తి యొద్దకు సనకాదు లరుదించుట	...	332
పృథుచక్రవర్తి జ్ఞానవైరాగ్యవంశం డయి ముక్తి నొందుట	...	337
రుద్రుండు ప్రచేతనులకు యోగాదేశ మనుస్తోత్రమును చెల్పుట	...	343
నారదుండు ప్రాచీనబర్హి క జ్ఞానమార్గమును చెల్పి జేయుట	...	349
పురంజనోపాఖ్యానము	...	"
ప్రచేతనులతపంబునకు భగవంతుండు మిచ్చి వరంబు లిచ్చుట	...	371

పంచమస్కంధము - ప్రథమాశ్వాసము

భగవంతుం డగు నారాయణుండు ఋషభౌవతార మెత్తుట	...	387
ఋషభుండు పుత్రులకు నీతి యుపదేశించుట	...	391
భరతోపాఖ్యానము	...	397
భరతుండు చారిణజన్మంబు విడిచి బ్రాహ్మణుం డయి జనియించుట	...	401
వృషభరాజభృత్యులు కాళికి బలి యిచ్చుటకై భరతుని గొనిపోవుట	...	403
భరతుండు రహూగణునిమాటలకు బ్రత్యుత్తరంబు లిచ్చుట	...	405

పంచమస్కంధము - ద్వితీయాశ్వాసము

కుశయోగి పరీక్షితున కుపదేశమాపమునఁ జలుపుభూగోళస్వరూపాదికము	...	416
---	-----	-----



విషయము

పుట.

పరిక్షిచ్చహారాజు పుత్రుల పుట్టించి భువ్వపరిపాటము నెఱుపట	...	60
పరిక్షిచ్చహారాజు పుత్రుల పుట్టించి భువ్వపరిపాటము నెఱుపట	...	63
హాకమహా పుత్రుల పుట్టించి భువ్వపరిపాటము నెఱుపట	...	64
పరిక్షిచ్చహారాజు పుత్రుల పుట్టించి భువ్వపరిపాటము నెఱుపట	...	67
కుమహార్షి పరిక్షిచ్చహారాజునకు కేతెరిమి	...	69

ద్వైపద్యముల సంఖ్య.

కుమారుడు పరిక్షిచ్చహారాజు పుత్రుల పుట్టించి భువ్వపరిపాటము నెఱుపట	...	74
కుమహార్షి పరిక్షిచ్చహారాజునకు కేతెరిమి	...	79
నారదుడు బ్రహ్మను బ్రహ్మపరమేశ్వరమని చెప్పుమని యడుగుట	...	88
శ్రీమన్నారాయణుని పితృదేవతలను పూజించుట	...	92
పరిక్షిచ్చహారాజు కుమారుని పుట్టించి భువ్వపరిపాటము నెఱుపట	...	104
శ్రీమన్నారాయణుడు బ్రహ్మపరమేశ్వరమని చెప్పు వరము లిచ్చుట	...	107

వృత్తిముగ్ధము.

విదురం దుష్టపుం గను కృష్ణహరివృత్తాంతం నడుగుట	...	122
విదుర మైత్రేయపరవాచము	...	137
స్వామంధవంశము ప్రజాపత్యు చేయట	...	169
శ్రీయజ్ఞ వరాహవతారవిధానము	...	170
శ్రీయజ్ఞ వరాహవతారాన్ని బ్రహ్మగులు స్తుతించుట	...	172
మైత్రేయహామని విగురున పారశ్యాక్షసారణ్యకశిపులజననం బెఱింగించుట	...	176
సనకసనంపనారులు వైకంఠమున కరుగుట	...	181
సనకసనంపనారులు నారాయణదేవుని స్తుతించుట	...	187
జయవిజయులు దళిగర్భమున హిరణ్యాక్షసారణ్యకశిపు లై పుట్టుట	...	192
హిరణ్యాక్షుడు యజ్ఞవరాహం బగునని నెఱించి పోరుట	...	195
చతుర్ముఖుం డొనర్చు మహాదివతాగణసృష్టి చెలుపుట	...	203
కర్ణమప్రజాపతి భగవంతుడై వదనీ దేవహూతిని బెండ్లి గూడుట	...	207
కర్ణమప్రజాపతి యోగప్రభావముచే విహారిని గల్పించి భార్యతోగూడ విహరించుట	...	214
దేవహూతిగర్భమున విష్ణుడు కపిలాచార్యుడుగా పుట్టుట	...	218
దేవహూతి తనపుత్రులైన కపిలునివలన బ్రహ్మహంస వడయుట	...	221
కపిలుండు దేవహూతికి భక్తయోగమును జలియఁజేయుట	...	237
కపిలుండు దేవహూతికిఁ బండిత్యత్తిప్రమంబు చెలుపుట	...	242
గర్భముం దగుణపుండు భగవంతుని స్తుతించుట	...	248

చతుర్థము.

కర్ణమప్రజాపతిసంతాని చెలుపుట	...	255
-----------------------------	-----	-----

విషయము.

పుట.

దక్షప్రజాపతిసంతతిని దెలియజేయుట	...	258
ఈశ్వరునకు దక్షప్రజాపతికిని విరోధము సంభవించినకథ	...	259
దక్షప్రజాపతియజ్ఞమునకు దాక్షాయణి పోగోరుట	...	262
శివుడు వీరభద్రునిచే దక్షయజ్ఞము ధ్వంసము చేయించుట	...	268
దేవతలు వీరభద్రాదులచే బరాజితులయి బ్రహ్మతో విన్నవించుట	...	271
బ్రహ్మాదులు దక్షిణామూర్తిరూపుం డగునీశ్వరుని స్తుతించుట	...	272
శివుడు బ్రహ్మాదులచే బ్రార్థితుం డై దక్షాదుల ననుగ్రహించుట	...	274
దక్షాధ్వరంబునకు వచ్చిననారాయణుని దక్షాదులు నులించుట	...	276
ధ్రువోపాఖ్యానము	...	282
ధ్రువుండు నారదోపదేశంబు వడసి శశంబుఁ జేయుట	...	283
సాక్షాత్కరించినభగవంతుని ధ్రువుండు స్తుతించుట	...	288
ధ్రువుండు మరలి తనపురంబునకు వచ్చుట	...	292
ధ్రువుండు కుశేరాసుచరు లై కగుచ్ఛాకులతో యుద్ధముచేయుట	...	295
అంగ పుత్రుం డగువేనుని చరిత్రము	...	305
పృథుచక్రవర్తిగోరూపభారణి యగుభూమివలన నోషధులఁ బిడుకుట	...	314
పృథుచక్రవర్తి యశ్వమేధంబు సేయునెడ వింశ్రుం డశ్వము నపహరించుట	...	319
నారాయణుండు ప్రసన్నుం డయి పృథుచక్రవర్తి ననుగ్రహించుట	...	322
పృథుచక్రవర్తి సభానమలకు సప్తర్షియల నుపదేశించి బ్రాహ్మణవ్రతంబు జేయుట	...	327
పృథుచక్రవర్తియొద్దకు సనకాదు లందుచుట	...	332
పృథుచక్రవర్తి జ్ఞానవైరాగ్యవంశం డయి ముక్తినిొందుట	...	337
రుద్రుండు ప్రచేతనులకు యోగాదేశ మనుష్టోత్రమును దెల్పుట	...	343
నారదుండు ప్రాచీనబర్హి క జ్ఞానసూర్తమును దెలియజేయుట	...	349
పురంజనోపాఖ్యానము	...	355
ప్రచేతనులకపంబునకు భగవంతుండు మెచ్చి వరంబు లిచ్చుట	...	371

పంచమస్కంధము - ప్రథమాశ్వాసము

భగవంతుఁ డగునారాయణుండు ఋషభౌవతార మెత్తుట	...	387
ఋషభుండు పుత్రులకు నీతి యుపదేశించుట	...	391
భరలోపాఖ్యానము	...	397
భరతుండు హరిణజన్మంబు విడిచి బ్రాహ్మణుం డయి జనియించుట	...	401
వృషభరాజభృత్యులు కాళికి బలి యిచ్చుటకై భరతునిఁ గొనిపోవుట	...	403
భరతుండు రహూగణునిమాటలకుఁ బ్రత్యుత్తరంబు లిచ్చుట	...	405

పంచమస్కంధము - ద్వితీయాశ్వాసము

కుశయోగి చరిత్రున కుపదేశమాపమునఁ జలుపుధూగోళస్వరూపాదికము	...	416
---	-----	-----



విషయము.

పుట.

దక్షప్రజాపతిసంతతిని జలియఁజేయుట	...	258
ఈశ్వరునకు దక్షప్రజాపతికిని విరోధము సంభవించినకథ	...	259
దక్షప్రజాపతియజ్ఞమునకు దాక్షాయణి పోగోరుట	...	262
శివుఁడు వీరభద్రునిచే దక్షయజ్ఞంబు ధ్వంసంబు చేయించుట	...	268
దేవతలు వీరభద్రులచే బరాజితులయి బ్రహ్మతో విన్నవించుట	...	271
బ్రహ్మదులు దక్షిణామూర్తిరూపుం డగునీశ్వరుని స్తుతించుట	...	272
శివుఁడు బ్రహ్మదులచే బ్రాధికుం డై దక్షుల ననుగ్రహించుట	...	274
దక్షాధ్వంసమునకు వచ్చిననారాయణుని దక్షులు నుతింపుట	...	276
ధ్రువోపాఖ్యానము	...	282
ధ్రువుండు నారదోపదేశంబు వదలి శశంబుఁ జేయుట	...	283
సాక్షాత్కరించినభగవంతుని ధ్రువుండు స్తుతించుట	...	288
ధ్రువుండు మరలి తనపురంబునకు వచ్చుట	...	292
ధ్రువుండు కుశేరాసుచరు లైనగుహ్యకులతో యుద్ధముచేయుట	...	295
అంగుష్ఠం డగువేనుని చరిత్రము	...	305
పృథుచక్రవర్తిగోరూఁధారిణి యగుభూమివలన నోపధులఁ బిడుకుట	...	314
పృథుచక్రవర్తి యశ్వమేధుండు నేయునెడ నిండుం డక్కయు నపహరించుట	...	319
నారాయణుండు ప్రసన్నుం డయి పృథుచక్రవర్తి ననుగ్రహించుట	...	322
పృథుచక్రవర్తి సహసములకు సప్తవృత్తుల నుపదేశించి బ్రాహ్మణ్యవ్రతం న జేయుట	...	327
పృథుచక్రవర్తియొద్దకు సనకాదు లరుదెంచుట	...	332
పృథుచక్రవర్తి జ్ఞానవైరాగ్యవంశం డయి ముక్తినిొందుట	...	337
రుద్రుండు ప్రచేతసులకు యోగాదేశ మనుష్టోత్రమును బెల్పుట	...	343
నారదుండు ప్రాచీనబర్హి క జ్ఞానమార్గమును జెలిఁ జేయుట	...	349
పురంజనోపాఖ్యానము	...	3
ప్రచేతసులకపంబునకు భగవంతుండు మిచ్చి వరంబు లిచ్చుట	...	371

పంచమస్కంధము - ప్రథమాశ్వాసము

భగవంతుఁ డగునారాయణుండు ఋషభావతార మెత్తుట	...	387
ఋషభుండు పుత్రులకు నీతి యుపదేశించుట	...	391
భరతోపాఖ్యానము	...	397
భరతుండు హరిణజన్మంబు విడిచి బ్రాహ్మణుం డయి జనియించుట	...	401
వృషభరాజపుత్రులు కౌలికి బలి యిచ్చుటకై భరతునిఁ గొనిపోవుట	...	408
భరతుండు రహాగణునిమాటలకుఁ బ్రత్యుత్తరంబు లిచ్చుట	...	405

పంచమస్కంధము - ద్వితీయాశ్వాసము

కుశయోగి పరీక్షితున కుపదేశమాపమునఁ జలుపుభూగోళస్వరూపానికము	...	416
---	-----	-----

		పుట.
విజయనగరము		
విజయనగరమున కులములు	...	60
విజయనగరమున కులములు	...	68
విజయనగరమున కులములు	...	64
విజయనగరమున కులములు	...	67
విజయనగరమున కులములు	...	69

2. சென்னை - 25.50.

అక్షరముల సంఖ్యను గల పదముల సంఖ్యను జేయుట	...	...	74
అక్షరముల సంఖ్యను గల పదముల సంఖ్యను జేయుట	...	...	79
అక్షరముల సంఖ్యను గల పదముల సంఖ్యను జేయుట	...	...	88
అక్షరముల సంఖ్యను గల పదముల సంఖ్యను జేయుట	...	...	92
అక్షరముల సంఖ్యను గల పదముల సంఖ్యను జేయుట	...	...	104
అక్షరముల సంఖ్యను గల పదముల సంఖ్యను జేయుట	...	...	107

అంతఃమొక్క-చిహ్నము.

[illegible]

చతుర్వక్-విధము.

కర్తవ్యముగా పరిగణించిన దేములు 255

విషయము.

పుట.

దక్షప్రజాపతిగంతతిని జాలియఁజేయుట	...	255
ఈశ్వరునకు దక్షప్రజాపతికిని విరోధము సంభవించినకథ	...	259
దక్షప్రజాపతియజ్ఞమునకు దాక్షాయణి పోయిందట	...	262
శివుఁడు వీరభద్రునిచే దక్షయజ్ఞంబు ధ్వంసంబు చేయించుట	...	268
దేవతలు వీరభద్రులచేఁ బరాజితులయి బ్రహ్మతో విన్నవించుట	...	270
బ్రహ్మదులు దక్షిణామూర్తిరూపుల పగునీశ్వరుని స్తుతించుట	...	272
శివుఁడు బ్రహ్మదులచేఁ బ్రార్థింపఁ దై దక్షుల ననుగ్రహించుట	...	274
దక్షాధ్వరంబునకు వచ్చిన నారాయణుని దక్షులు నుతించుట	...	276
ధ్రువోపాఖ్యానము	...	282
ధ్రువుండు నారదోపదేశంబు వదలి భవంబుఁ జేయుట	...	283
సాక్షాత్కరించినభగవంతుని ధృత్రుండు స్తుతించుట	...	288
ధ్రువుండు మరలి తనపురంబునకు వచ్చుట	...	292
ధృత్రుండు కుచేరానుచుఁ బై నరకాసురులతో యుద్ధముచేయుట	...	295
అంగుష్ఠం దగువేదని పరిశ్రమ	...	305
పృథుచక్రవర్తిగారు ధాన్య యుగభూమివలన నోషధులఁ విడువట	...	314
పృథుచక్రవర్తి హక్ష్మమేధంబు నేయునెడ నింద్రుం దృష్టుము నపహరించుట	...	319
నారాయణుండు ప్రసన్నుం డయి పృథుచక్రవర్తి ననుగ్రహించుట	...	322
పృథుచక్రవర్తి సభావలన సప్తర్షియల నుపదేశించి బ్రాహ్మణ్యవ్రతంబుఁ జేయుట	...	327
పృథుచక్రవర్తియొద్దకు ననకాదు లరుపించుట	...	332
పృథుచక్రవర్తి జ్ఞానవైరాగ్యవంతుం డయి ముక్తినిొందుట	...	337
దుద్రుండు ప్రచేతసులకు మోగాదేశ మనుష్టోక్తమును చెల్పుట	...	343
నారదుండు ప్రాచీరబద్ధికి జ్ఞానసూక్ష్మమును చెలిపిఁజేయుట	...	349
పురంజనోపాఖ్యానము	...	371
ప్రచేతసులకపంబునకు భగవంతుండు మెచ్చి వరంబు లిచ్చుట	...	371

పంచమస్కంధము - వైభవయాత్రాసము

భగవంతుఁ డగునారాయణుండు ఋషభావతార మెత్తుట	...	387
ఋషభుండు పుష్టులకు నీతి యుపదేశించుట	...	391
భరతోపాఖ్యానము	...	397
భరతుండు వారిణజన్మంబు విడిచి బ్రాహ్మణుం డయి జనియించుట	...	401
వృషభరాజభృత్యులు కాళికి బలి యిచ్చుటకై భరతునిఁ గొనిపోవుట	...	403
భరతుండు రహూగణునిమాటలకుఁ బ్రత్యుత్తరంబు లిచ్చుట	...	405

పంచమస్కంధము - ద్వితీయాత్రాసము

శుకయోగి పరీక్షితున కుపదేశమాపమునఁ జలుపుధూగోళస్వరూపాదికము	...	416
---	-----	-----

	పుట.
అక్షరములు	60
అక్షరములు	63
అక్షరములు	64
అక్షరములు	67
అక్షరములు	69
అక్షరములు	74
అక్షరములు	79
అక్షరములు	88
అక్షరములు	92
అక్షరములు	104
అక్షరములు	107
అక్షరములు	122
అక్షరములు	137
అక్షరములు	169
అక్షరములు	170
అక్షరములు	172
అక్షరములు	176
అక్షరములు	181
అక్షరములు	187
అక్షరములు	192
అక్షరములు	195
అక్షరములు	203
అక్షరములు	207
అక్షరములు	214
అక్షరములు	218
అక్షరములు	221
అక్షరములు	237
అక్షరములు	242
అక్షరములు	243

అక్షరములు

అక్షరములు	355
-----------	-----







విషయము.

పుట.

దక్షప్రజాపతిసంతతిని దెలియజేయుట	...	...	258
ఈశ్వరునకు దక్షప్రజాపతికిని విరోధము సంభవించినకథ	...	...	259
దక్షప్రజాపతియజ్ఞమునకు దాక్షాయణి పోయెను	...	...	262
శివుడు వీరభద్రునిచే దక్షయజ్ఞంబు భస్మంబు చేయించుట	...	...	268
దేవతలు వీరభద్రులచే బరాజితులయి బ్రహ్మతో విన్నవించుట	...	...	271
బ్రహ్మదులు దక్షిణామూర్తిరూపుం డగునీశ్వరుని స్తుతించుట	...	...	272
శివుడు బ్రహ్మలచే బ్రాహ్మణుం డై దక్షుల ననుగ్రహించుట	...	...	274
దక్షభస్మంబునకు వచ్చిననారాయణుని దక్షులు నుతించుట	...	...	276
ధ్రువోపాఖ్యానము	...	...	282
ధ్రువుండు నారదోపదేశంబు వదలి తపోంబు జేయుట	...	...	283
సాక్షాత్కరించినభగవంతుని ధ్రువుండు స్తుతించుట	...	...	288
ధ్రువుండు మరలి తనపురంబునకు వచ్చుట	...	...	292
ధ్రువుండు కుజేరాసుచకు లై కగుహ్యులతో యుద్ధముచేయుట	...	...	295
అంగుళ్యం డగువేసుని చరిత్రము	...	...	305
పృథుచక్రవర్తిగోరూపధారిణి యగుభూమివలన నోషధులఁ బిదుకుట	...	...	314
పృథుచక్రవర్తి యశ్వమేధంబు నేయునెడ నిండుం డక్కము నపహరించుట	...	...	319
నారాయణుండు ప్రసన్నుం డయి పృథుచక్రవర్తి ననుగ్రహించుట	...	...	322
పృథుచక్రవర్తి సభాసమలకు సప్తర్షుల నుపదేశించి బ్రాహ్మణాచార్యుల జేయుట	...	...	327
పృథుచక్రవర్తియొద్దకు సనకాదు లరుచెంచుట	...	...	332
పృథుచక్రవర్తి జ్ఞానవైరాగ్యవంశం డయి మూర్తినొందుట	...	...	337
రుద్రుండు ప్రచేతసులకు యోగాదేశ ముహూర్తత్రయము చెల్పుట	...	...	343
నారదుండు ప్రాచీనబర్హి క భానూర్ధమును దెలియజేయుట	...	...	349
పురంజనోపాఖ్యానము	...	...	3
ప్రచేతసులకపంబునకు భగవంతుండు మెచ్చి వరంబు లిచ్చుట	...	...	371

పంచమస్కంధము - ప్రథమాశ్వాసము

భగవంతుం డగునారాయణుండు ఋషభావతార మెత్తుట	...	...	387
ఋషభుండు పుత్రులకు నీతి యుపదేశించుట	...	...	391
భరతోపాఖ్యానము	...	...	397
భరతుండు హరిణజన్మంబు విడిచి బ్రాహ్మణుం డయి జనియించుట	...	...	401
వృషభరాజభృత్యులు కౌళికి బలి యిచ్చుటకై భరతునిఁ గొనిపోవుట	...	...	403
భరతుండు రహూగణునిమాటలకుఁ బ్రత్యుత్తరంబు లిచ్చుట	...	...	405

పంచమస్కంధము - ద్వితీయాశ్వాసము

కుశుడొగి పరీక్షితున కుపదేశమాపమునఁ జలుపుభూగోళస్వరూపాదికము	...	...	416
--	-----	-----	-----

విషయములు	పుట.
అక్షరములను పేర్లను వ్రాయుట	60
అక్షరములను పేర్లను వ్రాయుట	68
అక్షరములను పేర్లను వ్రాయుట	64
అక్షరములను పేర్లను వ్రాయుట	67
అక్షరములను పేర్లను వ్రాయుట	69

2. ବିଚାରଣା - ଅନୁଷ୍ଠାନ ।

జననము నకర్మమునకు వికల్పమును నొనరించుట	...	...	74
యః శుద్ధ్యాత్ సత్త్వోద్భూతానాం తత్ సత్త్వోద్భూతం ముద్భవం తస్మిన్ తేజుఃపుట	...	...	79
నారదుని ప్రశ్నానకు ప్రాసంగిక ప్రకారముః జ్ఞానపుష్పని యదుగుడు	...	...	88
శ్రీమద్భాగవతమునకుః సకలవింశతిపదవివర్ణనము	...	...	92
సత్త్వోద్భూతానాం సునయోగినినాం విభోక్త్యా భావకంబు నయిగుడు	...	...	104
శ్రీమద్భాగవతమునకు ప్రశ్నారవంబునకు మెచ్చి కరణము లిచ్చుట	...	...	107

శ్రీమత్.మహాస్కంధము.

విమలం పుష్పపుంసం గంధశృంగం లబ్ధవ్రాంతం నడుగుట	...	...	122
విమలమైత్రేయసంవా - ము	...	...	137
స్వానం పుష్పమనన ప్రకాశ్యతే చతుట	...	...	169
క్రీడన్తవరాహకలారవృక్షము	...	...	170
క్రీడన్తవరాహకలారవృక్షములు స్తుతియించుట	...	...	172
ప్రత్యేకమహానాథిని విశవంశవంశవారశ్యాక్షరారణ్యకశిపులజననం బెరింగించుట	...	...	176
ననకనగంధవాహుని శైలంతమున కరుగుట	...	...	181
ననకనగంధవాహుని వారాహణదేవుని స్తుతియించుట	...	...	187
జయవిజయము జలగర్భమున కారశ్యాక్షరారణ్యకశిపులై పుట్టుట	...	...	192
హరశ్యాక్షరము చుట్టవరాహం బగువారి నెవరించి పోరుట	...	...	195
చతుర్ముఖం జూర్యుయక్షాచరతాగణసృష్టే జలపుట	...	...	203
కర్మమప్రజాపతి భగవంశ్చైవ వదనీ దేవహూతిని బెండ్లి గూడుట	...	...	207
కర్మమప్రజాపతి యోగప్రభావంబుచే విహారము గల్పించి భార్యతోగూడ విహరించుట	...	...	214
దేవహూతిగర్భంబున విష్ణుండు కపిలవాహ్యుడుగాఁ బుట్టుట	...	...	218
దేవహూతి తనపుత్త్రుని శ్మశనకపిలువవలనఁ దత్త్వజ్ఞానంబు వదయుట	...	...	221
కపిలండు దేవహూతికి భక్తయోగమును చెలియఁజేయుట	...	...	237
కపిలండు దేవహూతికిఁ బింహోత్పత్తిక్రమంబుఁ జెలుపుట	...	...	242
గర్భస్థం బగుదేవుండు భగవంతుని స్తుతియించుట	...	...	248

చతుర్థ స్కంధము.

కర్తమృతాపతిగతిని చూపుట 255

విషయము.

పుట.

దక్షప్రజాపతిసంతతిని జలియజేయుట	...	...	258
ఈశ్వరునకు దక్షప్రజాపతికిని విరోధము సంభవించినకథ	...	...	259
దక్షప్రజాపతియజ్ఞమునకు దాక్షాయణి పోగోరుట	...	...	262
శివుడు వీరభద్రునిచే దక్షయజ్ఞంబు భ్వంసంబు చేయించుట	...	...	268
దేవతలు వీరభద్రులచే బరాజితులయి బ్రహ్మతో విన్నవింపుట	...	...	270
బ్రహ్మదులు దక్షిణామూర్తిరూపుం డగుశిశ్వుని స్తుతించుట	...	...	272
శివుడు బ్రహ్మదులచే బ్రార్థింపఁ దే దక్షుల ననుగ్రహించుట	...	...	274
దక్షభ్వంసమునకు వచ్చిననారాయణుని దక్షులు నుతించుట	...	...	276
ధ్రువోపాఖ్యానము	...	...	282
ధ్రువుండు నారదోపదేశంబు వదలి శకంబు జేయుట	...	...	283
సాక్షాత్కరించినభగవంతుని ధ్రువుండు స్తుతించుట	...	...	288
ధ్రువుండు మరలి తనపురంబునకు వచ్చుట	...	...	292
ధ్రువుండు కుజేరాసుచరు లైనగుహ్యులతో యుద్ధముచేయుట	...	...	295
అంగ హస్తం డగుజేసుని చరిత్రము	...	...	305
పృథుచక్రవర్తిగోరూపధారిణి యగుభూమివలన నోషధుల బిడుకుట	...	...	314
పృథుచక్రవర్తి యశ్వమేధంబు సేయునెడ నింగ్రుం డశ్వము నపహరించుట	...	...	319
నారాయణండు ప్రసన్నుం డయి పృథుచక్రవర్తి ననుగ్రహించుట	...	...	322
పృథుచక్రవర్తి సహానులకు సప్తర్షియుల నుపదేశించి బ్రాహ్మణాక్రమంబు జేయుట	...	...	327
పృథుచక్రవర్తియొద్దకు సనకాదు లరుదెంచుట	...	...	332
పృథుచక్రవర్తి జ్ఞానవైరాగ్యవంశం డయి ముక్తినిొందుట	...	...	337
రుద్రుండు ప్రచేతనులకు యోగాదేశ మనుష్టోత్రమును చెల్పుట	...	...	343
నారదుండు ప్రాచీనబర్హి క జ్ఞానసూర్తమును చెలిపఁజేయుట	...	...	349
పురంజనోపాఖ్యానము	...	...	..
ప్రచేతనులతపంబునకు భగవంతుండు మచ్చి వరంబు లిచ్చుట	...	...	371

పంచమస్కంధము - ప్రథమాశ్వాసము

భగవంతుఁ డగునారాయణుండు ఋషభావతార మెత్తుట	...	...	387
ఋషభుండు పుత్రులకు నీలి యుపదేశించుట	...	...	391
భరతోపాఖ్యానము	...	...	397
భరతుండు హరిణజన్మంబు విడిచి బ్రాహ్మణుం డయి జనియించుట	...	...	401
వృషభరాజభృత్యులు కాళికి బలి యిచ్చుటకై భరతునిఁ గొనిపోవుట	...	...	403
భరతుండు రహూగణునిమాటలకుఁ బ్రత్యుత్తరంబు లిచ్చుట	...	...	405

పంచమస్కంధము - ద్వితీయాశ్వాసము

కుశయోగి పరీక్షితున కుపదేశదూపమునఁ జలుపుభూగోళస్వరూపాదికము	...	...	416
---	-----	-----	-----

పుట.

విషయములు	...	60
విషయములు	...	63
విషయములు	...	64
విషయములు	...	67
విషయములు	...	69

ద్వితీయస్కంధము.

విషయములు	...	74
విషయములు	...	79
విషయములు	...	83
విషయములు	...	92
విషయములు	...	104
విషయములు	...	107

తృతీయస్కంధము.

విషయములు	...	122
విషయములు	...	137
విషయములు	...	169
విషయములు	...	170
విషయములు	...	172
విషయములు	...	176
విషయములు	...	181
విషయములు	...	187
విషయములు	...	192
విషయములు	...	195
విషయములు	...	203
విషయములు	...	207
విషయములు	...	214
విషయములు	...	218
విషయములు	...	221
విషయములు	...	237
విషయములు	...	242
విషయములు	...	248

చతుర్థస్కంధము.

విషయములు	...	255
----------	-----	-----

విషయము.

పుట.

పక్షప్రజాపతిగంతతిని జలియఁజేయుట	...	258
ఈశ్వరునకు పక్షప్రజాపతికిని విరోధము గంధర్వించినకథ	...	259
పక్షప్రజాపతియజ్ఞమునకు దాక్షయచి పోయెను	...	262
శివుడు వీరభద్రునిచే పక్షయజ్ఞము క్షయమయి శేయమయి	...	263
జేవతలు వీరభద్రాదులచే బరాజితులయి బ్రహ్మాతో వెళ్లవించుట	...	271
బ్రహ్మాదులు పక్షికామూర్తిరూపుల వసునీశ్వరుని స్తుతించుట	...	272
శివుడు బ్రహ్మాదులచే బ్రాధికుం డై పక్షాదుల ననుగ్రహించుట	...	274
పక్షాక్షరమునకు వచ్చిననారాయణుని పక్షాదులు నుతించుట	...	276
ధ్రువోపాఖ్యానము	...	282
ధ్రువుండు నారదోపదేశము వదలి భవముఁ జేయుట	...	283
సాక్షాత్కరించినభగవంతుని ధ్రువుండు స్తుతించుట	...	288
ధ్రువుండు మరలి తనపురంబునకు వచ్చుట	...	292
ధ్రువుండు కుబేరాచరులై నగుశ్శూరులతో యుద్ధముచేయుట	...	295
అంగ భద్రుం డగువేసుని చరిత్రము	...	305
పృథుచక్రవర్తిగోరూపధారిని యగుభూమివలన నోషధులఁ బినుకుట	...	314
పృథుచక్రవర్తి యశ్వమేధము సేయునెడ నిండుం డశ్వము నపహరించుట	...	319
నారాయణుండు ప్రసన్నుం డయి పృథుచక్రవర్తి ననుగ్రహించుట	...	322
పృథుచక్రవర్తి సభాసదులకు సత్కర్తృయల సుపదేశించి బ్రాహ్మణ్యభ్రంశం జేయుట	...	327
పృథుచక్రవర్తియొద్దకు ననకాదు లరుజెంచుట	...	332
పృథుచక్రవర్తి జ్ఞానిచైరాగ్యవంశం డయి ముక్తిసొందుట	...	337
రుద్రుండు ప్రచేతసులకు యోగాదేశ ముత్తాత్రమును చెల్పుట	...	343
నారదుండు ప్రాచీనపర్వీకి జ్ఞానసార్థమును జెలిపిఁజేయుట	...	349
పురంజనోపాఖ్యానము	...	350
ప్రచేతసులకపంబునకు భగవంతుండు మెచ్చి వరము లిచ్చుట	...	371

పంచమస్కంధము - ప్రథమాశ్వాసము

భగవంతుఁ డగునారాయణుండు ఋషభావతార మెత్తుట	...	387
ఋషభుండు పుత్రులకు నీతి యుపదేశించుట	...	391
భరతోపాఖ్యానము	...	397
భరతుండు హరిణశర్మంబు విడిచి బ్రాహ్మణుం డయి జనియించుట	...	401
వృషభరాజభృత్యులు కౌలికి బలి యిచ్చుటకై భరతునిఁ గొనిపోవుట	...	408
భరతుండు రవనాగమనిమాటలకుఁ బ్రత్యుత్తరంబు లిచ్చుట	...	405

పంచమస్కంధము - ద్వితీయాశ్వాసము

కుశయోగి చరిత్రున కుపదేశమాపమునఁ జలుపుభూగోళస్వరూపాదికము	...	416
---	-----	-----

విషయము

పుట.

పరీక్షిస్తూరాజు కలెచి స్త్రీ సొంచి భర్తపరిపాలనము నేయట	...	60
పరీక్షిస్తూరాజు నెట్లు పోరాడెనుగానినై మృత్యుగర్వము నల్ల పైచుట	...	68
శూరమహావీర్యవంశం దిశ్యంతిమి పరీక్షిస్తూ శంకులు	...	64
పరీక్షిస్తూరాజు విద్రుహము కలెచి పోరాడెను నై నైపుణ్యం దెగుట	...	67
శూరమహావీర్యవంశం దిశ్యంతిమి పరీక్షిస్తూ శంకులు	...	69

ద్వితీయస్కంధము.

శూరమహావీర్యవంశం దిశ్యంతిమి పరీక్షిస్తూ శంకులు	...	74
శూరమహావీర్యవంశం దిశ్యంతిమి పరీక్షిస్తూ శంకులు	...	79
నారయండు బ్రహ్మను బ్రహ్మకృతము దెలుపుమని యడుగుట	...	88
శ్రీమన్నారాయణుని వారధిమీద భవవర్ణనము	...	92
పరీక్షిస్తూరాజు శూరమహావీర్యవంశం దిశ్యంతిమి పరీక్షిస్తూ శంకులు	...	104
శ్రీమన్నారాయణుని బ్రహ్మకృతము దెలుపుమని యడుగుట	...	107

తృతీయస్కంధము.

శూరమహావీర్యవంశం దిశ్యంతిమి పరీక్షిస్తూ శంకులు	...	122
విమలమైత్రేయసంవాదము	...	137
స్వామంభవమయ ప్రవాహస్థి నేయట	...	169
శ్రీయజ్ఞవల్క్యవరాహవతారవివర్ణనము	...	170
శ్రీయజ్ఞవల్క్యవరాహవతారవివర్ణనము	...	172
మైత్రేయమహామిని విమలమైత్రేయసంవాదము	...	176
సనకసనందనాదులు వైకంఠమున కరుగుట	...	181
సనకసనందనాదులు నారాయణదేవుని స్తుతియించుట	...	187
జయవిజయములు విలగర్భయిన హిరణ్యాక్షహిరణ్యకశిపులై పుట్టుట	...	192
హిరణ్యాక్షుడు యజ్ఞవల్క్యవరాహం బగులరి నెదిరించి పోరుట	...	195
చతుర్ముఖుం డొనర్చుచు మదిజేవతాగణసృష్టి దెలుపుట	...	208
కర్ణమప్రజాపతి భీష్మవంశము వదనీ దేవహూతిని బెండ్లి గూడుట	...	207
కర్ణమప్రజాపతి యోగప్రభావముచే విమానము గల్పించి భార్యతోగూడ విహరించుట	...	214
దేవహూతిగర్భమున విష్ణుండు కపిలచార్యుడుగూడ పుట్టుట	...	218
దేవహూతి తనపుత్రిని విష్ణుకపిలనివలన దత్తవజ్రమును వదయుట	...	221
కపిలండు దేవహూతికి భక్తయోగమును దెలియజేయుట	...	237
కపిలండు దేవహూతికి పిండోత్పత్తిక్రమమును దెలుపుట	...	242
గర్భముం దగుజీవుండు భగవంతుని స్తుతియించుట	...	248

చతుర్థస్కంధము.

కర్ణమప్రజాపతిగూర్చి దెలుపుట	...	255
-----------------------------	-----	-----

విషయము.

పుట.

దక్షప్రజాపతిసంతతిని దెలియజేయుట	...	...	258
ఈశ్వరునకు దక్షప్రజాపతికిని విరోధము సంభవించినకథ	...	...	259
దక్షప్రజాపతియజ్ఞమునకు దాక్షాయణి పోగొరుట	...	...	262
శివుడు వీరభద్రునిచే దక్షయజ్ఞంబు ధ్వంసంబు నేయించుట	...	...	268
దేవతలు వీరభద్రులచే బరాజితులయి బ్రహ్మతో విన్నవించుట	...	...	270
బ్రహ్మదులు దక్షిణామూర్తిరూపుం డగునీశ్వరుని స్తుతించుట	...	...	272
శివుడు బ్రహ్మదులచే బ్రాధికుం డై దక్షుల ననుగ్రహించుట	...	...	274
దక్షాధ్వరంబునకు వచ్చిన నారాయణుని దక్షులు నుతించుట	...	...	276
ధ్రువోపాఖ్యానము	...	...	282
ధ్రువుండు నారదోపదేశంబు వదని తపంబు జేయుట	...	...	283
సాక్షాత్కరించినభగవంతుని ధ్రువుండు స్తుతించుట	...	...	288
ధ్రువుండు మరలి తనపురంబునకు వచ్చుట	...	...	292
ధ్రువుండు కుబేరానుచరు లై నగుహ్యకులతో యుద్ధముచేయుట	...	...	295
అంగ పుష్టం డగువేసుని వర్ణనము	...	...	305
పృథుచక్రవర్తిగోరూపధారిణి యగుభూమివలన నోషధుల బిడుకుట	...	...	314
పృథుచక్రవర్తి యశ్వమేధంబు నేయునెడ నింగ్రుం డశ్వము నపహరించుట	...	...	319
నారాయణుండు ప్రసన్నుం డయి పృథుచక్రవర్తి లనుగ్రహించుట	...	...	322
పృథుచక్రవర్తి సఖానులకు సర్వవృత్తుల సుపదేశించి బ్రాహ్మణవ్రగంప జేయుట	...	...	327
పృథుచక్రవర్తియొద్దకు సనకాదు లరుజెంచుట	...	...	332
పృథుచక్రవర్తి జ్ఞానవైరాగ్యవంశం డయి ముక్తి నొందుట	...	...	337
రుద్రుండు ప్రచేతసులకు యోగాదేశ మనుక్రొత్తమును బెల్చుట	...	...	343
నారదుండు ప్రాచీనబర్హికి జ్ఞానమార్గమును దెలియజేయుట	...	...	349
పురంజనోపాఖ్యానము	...	...	3
ప్రచేతసులతపంబునకు భగవంతుండు మిచ్చి వరంబు లిచ్చుట	...	...	371

పంచమస్కంధము - ప్రథమాశ్వాసము

భగవంతుం డగునారాయణుండు ఋషభావతార మెత్తుట	...	...	387
ఋషభుండు పుష్టులకు నీలి యుపదేశించుట	...	...	391
భరతోపాఖ్యానము	...	...	397
భరతుండు హరిణజన్మంబు విడిచి బ్రాహ్మణుం డయి జనియించుట	...	...	401
వృషభరాజవృత్తులు కౌలికి బలి యిచ్చుటలై భరతుని గొనిపోవుట	...	...	403
భరతుండు రహూగణునిమాటలకు బ్రత్యుత్తరంబు లిచ్చుట	...	...	405

పంచమస్కంధము - ద్వితీయాశ్వాసము

కుకయోగి పరీక్షితున కుపదేశదూపమునఁ జలుపుభూగోళస్వరూపాధికము	...	...	416
---	-----	-----	-----



## విషయము.

పుట.

భగవద్విషయము	...	429
ఘకయోగి పరిక్షితున కుపదేశరూపమునఁ చెలిపెడినరకలోకవర్ణనము	...	489

## షష్ఠ స్కంధము.

ఆజామిలోపాఖ్యానము	...	450
విష్ణుదూతయమదూతలసంవాదము	...	451
దత్తుఁడు స్తుతియించినహంసగుహ్యం బను స్తవరాజము	...	466
నారదుండు శబళాస్థులకు నివృత్తిమార్గంబు నుపదేశించుట	...	472
దత్తుఁడు వారదుని శపియించి ప్రజాసర్గం బొనరించుట	...	478
దానవులు జేవతలతో యుద్ధము చేసి యోడించుట	...	478
శ్రీమన్నారాయణకవచప్రారంభము	...	481
చిత్రకేతూపాఖ్యానము	...	505
చిత్రకేతుండు తపం దాచరించి భగవత్ప్రసాదంబు నొందుట	...	510
చిత్రకేతుం డీశ్వరధిక్కారంబువలన గౌరిచే కాపంబు నొందుట	...	518
సవిత్సవంశప్రవచనాదికత	...	516

## సప్తమ స్కంధము.

శ్రీహరిద్వారపాలకు లైనజయవిజయులకు సనకాదులవలన కాపంబు గలుగుట	...	525
బాలసేవము దాల్చినయముండు చెలిపెడుసుయజ్ఞోపాఖ్యానము	...	528
బ్రహ్మదేవుండు హిరణ్యకశిపునకు వరంబు లిచ్చుట	...	582
ప్రహ్లాదచరిత్రప్రారంభము	...	587
హిరణ్యకశిపుఁడు ప్రహ్లాదుని వివిధోపాయంబుల హింసించుట	...	544
శ్రీహరి నరసింహరూపంబున స్తంభంబునఁ దావిర్భవించుట	...	557
శ్రీసృసింహమూర్తి హిరణ్యకశిపునితోఁ బోరి వధించుట	...	559
బ్రహ్మాదిదేవతలు శ్రీసృసింహదేవుని వేటువేటుగా స్తుతియించుట	...	561
ప్రహ్లాదుండు నరసింహమూర్తిని స్తుతియించుట	...	565
శ్రీశురాసురసంహారము	...	572
వారదుండు ధర్మరాజునకు వర్ణాశ్రమధర్మంబు చెబుపుట	...	574
ప్రహ్లాదాజగరమునులసంవాదము	...	579
వారదునిపూర్వజన్మవృత్తాంతము	...	587

శ్రీహయగ్రీవాసు నమః.

--- శ్రీ స ర స్వ తీ ప్రార్థ న. ---

ఉ. క్షోణితలంబు నెన్నుదురు + సోకంగ మ్రొక్కి నుతింతు సైకత  
స్రోణికిఁ జంచరీకచయఃసుందర వేణికిఁ రక్షితామర  
శ్రేణికిఁ దోయజాతభవఃచి త్రవశీకరణైకవాణికిఁ  
వాణికి నక్షదామశుకఃవారిజపు స్తకరమ్యపాణికిన్.

కా. తల్లీ నిన్నుఁ దలంచి పుస్తకము చేతం బూనితిక నీవు నా  
యుల్లంబందున నిల్చి జృంభణముగా + నుక్తుల్ సుశబ్దంబు శో  
భిల్లం బల్కుము నాదువాక్కునను సంప్రీతిక జగన్మోహిని  
పుల్లాబ్జాక్షి సరస్వతీ భగవతీ + పూర్ణేందుబింబాసనా.

--- శ్రీమద్భాగవతగ్రంథప్రణేత యగువ్యాసమహర్షి ప్రార్థన. ---

ఉ. ప్రాంశుపయోదనీతనః + భాసితు నుజ్జ్వలదండధారుఁ బిం  
గాంశుజటాచ్ఛటాభరణు + నాగమపుంజపదార్థతత్త్వని  
స్సంశయకారకఁ గృష్ణమృగః + చర్మకృతాంబరకృత్య భారతీ  
వంశవివర్ధనుం ద్రిదళఃపందితు సాత్యవతేయుఁ గొల్చెదన్.

--- శ్రీమద్భాగవతార్థోపదేష్ట యగుశుకమహర్షి ప్రార్థన. ---

మ. సమాఁ డై యెవ్వఁడు ముక్తకర్మచయుఁ డై + సన్నాస్యసి యై యెంటిఁ బో  
వ వాచోభీతి నొహో కుమార యనుచుకా + హ్యసుండు చీరంగ వృ  
క్షములుం దన్మయతం బ్రతిధ్వనులు చిక్కంజేసె మున్నట్టిభూ  
తమయుఁ మ్రొక్కెద బాదరాయణిఁ దపోధన్యాగ్రణిఁ ధీమణిన్.

--- శ్రీమద్భాగవత ప్రార్థన. ---

ఆ. వేదకల్పవృక్షఃవిగళిత మయి శుక  
ముఖసుధాద్రవమున + మొనసి యున్న  
భాగవతిపురాణఃఫలరసాస్వాదన  
సదవిఁ గనుడు రసికఃభావవిధులు.

## విషయము.

పుట.

భగవద్విషయము	...	...	429
సుకయోగి పరీక్షితున కుపదేశరూపమునఁ దెలిపెడినరకలోకవర్ణనము	...	...	489

## వ త్త స్కంధము.

అజామిలోపాఖ్యానము	...	...	450
విష్ణుదూతయమదూతలసంవాదము	...	...	451
దత్తుఁడు స్తుతియించినహంసగుహ్యం బను స్తవరాజము	...	...	466
నారదుండు శబళాశ్వలకు నివృత్తిమార్గంబు నుపదేశించుట	...	...	472
దత్తుండు నారదుని శపియించి ప్రజాసర్గం బొనరించుట	...	...	478
దానవులు దేవతలతో యుద్ధము చేసి యోడించుట	...	...	478
శ్రీమన్నారాయణకవచప్రారంభము	...	...	481
చిత్రకేతూపాఖ్యానము	...	...	505
చిత్రకేతుండు తపం బొనరించి భగవత్ప్రసాదంబు నొందుట	...	...	510
చిత్రకేతుం డీశ్వరధిక్కారంబువలన గౌరిచే కాపంబు నొందుట	...	...	518
సవితృవంశప్రవచనాదికత	...	...	516

## సప్తమ స్కంధము.

శ్రీహరిద్వారపాలకు లైనజయవిజయులకు సనకాదులవలన కాపంబు గలుగుట	...	...	525
బాలవేదము దాల్చినయముండు దెలిపెడుసుయష్టోపాఖ్యానము	...	...	528
బ్రహ్మదేవుండు హిరణ్యకశిపునకు వరంబు లిచ్చుట	...	...	582
ప్రహ్లాదచరిత్రప్రారంభము	...	...	587
హిరణ్యకశిపుఁడు ప్రహ్లాదుని వివిధోపాయంబుల హింసించుట	...	...	544
శ్రీహరి నరసింహరూపంబున స్తంభంబునం దావిర్భవించుట	...	...	557
శ్రీనృసింహమూర్తి హిరణ్యకశిపునితోఁ బోరి వధించుట	...	...	559
బ్రహ్మాదిదేవతలు శ్రీనృసింహదేవుని వేటువేటుగా స్తుతియించుట	...	...	561
ప్రహ్లాదుఁడు నరసింహమూర్తిని స్తుతియించుట	...	...	565
త్రిపురాసురసంహారము	...	...	572
నారదుఁడు ధర్మరాజునకు వర్ణాశ్రమధర్మంబు చెలుపుట	...	...	574
ప్రహ్లాదాజగరమునులసంవాదము	...	...	579
నారదునిపూర్వజన్మవృత్తాంతము	...	...	587

శ్రీహయగ్రీవాసు నమః.

... శ్రీ స ర స్వ తీ ప్రార్థన. శ్లో-

ఉ. క్షోణితలంబు నెన్నుచురు + సోతంగ మ్రొక్కి నుతింతు సైకత  
క్షోణికే జంచరీకచయఃసుందర వేణికే రక్షితామర  
క్షోణికే దోయజాతభవఃచి త్తవశీకరణైకవాణికే  
వాణికే నక్షదామశుకఃవారిజపు స్తకరమ్యపాణికేన్.

శా. తల్లి నిన్నుఁ దలంచి పు స్తకము చేతం బూనితిన్ నీవు నా  
యుల్లంబందున నిల్చి జృంభణముగా + నుక్కుల్ సుశబ్దంబు శో  
భిల్లం బల్కుము నాదువాక్కునను సంప్రీ తిన్ జగన్మోహినీ  
పుల్లాజ్ఞాక్షీ సరస్వతీ భగవతీ + పూర్ణేందుబింబాననా.

... శ్రీమద్భాగవతగ్రంథప్రణేత యగువ్యాసమహర్షి ప్రార్థన. ...

ఉ. ప్రాంశుపయోదనీతనఃభాసితం నుజ్జ్వలదండధారుఁ బిం  
గాంశుజూచ్ఛటాభరణం + నాగమపుంజపదార్థత త్వని  
స్సంశయకాగుఁ గృష్ణమ్మగఁచర్మకృతాంబరకృత్య భారతీ  
వంశవిసర్ధనం ద్రి దశఃనందితు సాత్యవతేయుఁ గొల్చెదన్.

... శ్రీమద్భాగవతార్థోపదేశప్ర యగుశుకమహర్షి ప్రార్థన. శ్లో-

మ. సమాః ధై యైవ్వఁడు ముక్తకర్మచయుఁ ధై + సన్న్యాసి యై యొండొ బో  
వ నా హాభీతిఁ నొహో కుమార యనుచున్ + వ్యాసుండు చీరంగ వృ  
క్షములుం దన్మయతం బ్రతిధ్వనులు చిక్కంజేసె మున్నట్టిభూ  
తమయున్ మ్రొక్కిద బాదరాయణిఁ దపోధన్యాగ్రణిన్ ధీమణిన్.

... శ్రీ మ ద్భా గ వ త ప్రార్థన. శ్లో-

ఆ. వేదకల్పవృక్షఃవిగళిత మయి శుక  
ముఖసుధాద్రవమున + మొనసి యున్న  
భాగవతపురాణఃఫలరసాస్వాదన  
పదవిఁ గనుఁడు రసికఃభావవిదులు.

## విషయము.

పుట.

భగవద్విషయము	...	429
సకయోని పరీక్షితున కుపదేశరూపమునఁ జెలిపెడినరకలోకవర్ణనము	...	489

## వస్తుస్కంధము.

అజామిశోపాఖ్యానము	...	450
విష్ణుమాతయమదూతలసంవాదము	...	451
పక్షుఁడు స్తుతియించినహంగుగూర్మం బును పువరాజుము	...	466
నారదుండు కబళావృలకు నివృత్తిమార్గంబు నుపదేశించుట	...	472
పక్షుండు నారదుని శిష్యునిచి ప్రజాసర్గం బొనరించుట	...	478
దానవులు దేవతలతో యుద్ధము చేసి యోడించుట	...	478
శ్రీమన్నారాయణకవచప్రారంభము	...	481
చిత్రకేతూపాఖ్యానము	...	505
చిత్రకేసుండు తపం బొనరించి భగవత్ప్రసాదంబు నొందుట	...	510
చిత్రకేతుం డీశ్వరధిక్కారంబువలన గారిచే శాపంబు నొందుట	...	518
సవితృవంశప్రవచనాదికత	...	516

## సప్తమ స్కంధము.

శ్రీహరిద్వారపాలకు లైనజయవిజయాలకు సనకాదులవలన శాపంబు గలుగుట	...	525
బాలదేవుడు దాల్చినయముండు చెలిపెడుసుయష్టోపాఖ్యానము	...	528
బ్రహ్మదేవుండు హిరణ్యకశిపునకు వరంబు లిచ్చుట	...	532
ప్రహ్లాదచరిత్రప్రారంభము	...	537
హిరణ్యకశిపుఁడు ప్రహ్లాదుని వివిధోపాయంబుల పొంపించుట	...	544
శ్రీహరి నరసింహరూపంబున స్తంభంబునం దావిర్భవించుట	...	557
శ్రీనృసింహమూర్తి హిరణ్యకశిపునితోఁ బోరి వధించుట	...	559
బ్రహ్మాదిదేవతలు శ్రీనృసింహదేవుని వేటువేటుగా స్తుతియించుట	...	561
ప్రహ్లాదుఁడు నరసింహమూర్తిని స్తుతియించుట	...	565
త్రిపురాసురసంహారము	...	572
నారదుఁడు ధర్మరాజునకు వర్ణాశ్రమధర్మంబు చెలుపుట	...	574
ప్రహ్లాదాజగరమునులసంవాదము	...	579
నారదునిపూర్వజన్మవృత్తాంతము	...	587

శ్రీహయగ్రీవాయ నమః.

... శ్రీ స ర స్వ తీ ప్రార్థన. ...

జి. మ్రోణితలంబు నెన్నుదురు + సోకంగ మ్రొక్కి నుతింతు సైకత  
శ్రోణికే జంచరీశచయఃసుందర వేణికే రక్షితామర  
శ్రోణికే దోయజాతభవఃచిత్తవశీకరణైకవాణికే  
వాణికే నక్షదామశుకఃవారిజపుస్తకరమ్యపాణినిన్.

కా. తల్లి నిన్ను దలంచి పుస్తకము చేతం బూనితిన్ నీవు నా  
యుల్లంబందున్ నిల్చి జృంభణముగా + మక్కుల్ సుశబ్దంబు శో  
భిల్లం బల్కుము నాదువాక్కునను సంప్రీతిగా జగన్మోహిని  
పుల్లాబ్జాక్షి సరస్వతీ భగవతీ + పూర్ణేందుబింబాననా.

... శ్రీమద్భాగవతగ్రంథప్రణేత యగువ్యాసమహర్షి ప్రార్థన. ...

జి. ప్రాంశుపయోదనీతనఃభాసితు నుజ్జ్వలదండధారుః బిం  
గాంశుజటాచ్ఛటాభరణః + నాగమపుంజపదార్థతత్త్వని  
స్సంశయకాగుః గృష్ణమృగఃచర్మకృతాంబరకృత్యు భారతీ  
వంశవినిర్ధనుం ద్రిదశఃనందితు సాత్యవతేయుః గొల్చెదన్.

... శ్రీమద్భాగవతార్థోపదేష్ట యగుశుకమహర్షి ప్రార్థన. ...

మ. సమా డై యెవ్వఁడు ముక్తకర్మచయుఁ డై + సన్నాసి యై యొంటికి బో  
వ నా హాభీతి నొహో కమార యనుచున్ + వ్యాసుండు చీరంగ వృ  
క్షములుం దస్మయతం బ్రతిధ్వనులు చిక్కంజేసె మున్నట్టిభూ  
తమయున్ మొక్కెద బాదరాయణికి దపోధన్యాగ్రణికి ధీమణిన్.

... శ్రీ మద్భాగవత ప్రార్థన. ...

ఆ. వేదకల్పవృక్షవిగళిత మయి శుక  
ముఖసుధాద్రవమున + మొనసి యున్న  
భాగవతిపురాణఃఫలరసాస్వాదన  
పదవి గనుడు రసికభావవిదులు.

మ. లలితస్కంధము కృష్ణమూలము శుకాశిలాపాభిరామంబు మం  
జులతాశోభితముకా సువర్ణసుమనఃస్సృజ్ఞేయమకా సుందరో  
జ్వలవృత్తంబు మహాధలంబు విమలశ్యాసాలవాలంబు నై  
వెలయుకా భాగవతాఖ్యకల్పతరు వృశ్చిర్వికా సద్విజ్ఞేయ మై.

✓ క. నిగమములు వేయి చదివిన  
సుగమంబులు గావు ముక్తిఃసుభగత్వంబుల్  
సుగమంబు భాగవత మను  
నిగమంబుఁ బఠింప ముక్తిఃనివసనము బుధా.

✓ ట. లలితహస్య మైనఃపారిజన్యకధనంబు  
మనుజుఁ డెవ్వఁ డేని + మాపు రేపు  
చాలభక్తితోడఁ బదువుఁ దా సంసార  
దుఃఖరాశిఁ బాసి + తొలఁగిపోవు.

—ఇ శ్రీమద్భాగవతగ్రంథ ప్రతిపాద్య శ్రీకృష్ణమూర్తి ప్రార్థన. యి—

మ. తరుణాబ్జారుణలోచనద్వయి కృపాధారేయ మై యొప్పు సా  
గరకన్యాకుచకుంభపాళిఁ బులకల్ + గన్నట్ట మహానీంద్రహృ  
త్సరసీజంబులు సంచలంప మరళీసంజాతగీతావృత  
స్ఫురణక రాల్లరంగం జరించుహరికైశోరంబు భావించెదన్.

చ. జలనిధికన్యకాఘనకు + చస్థలిపచ్చలతాళి గోపికా  
విలసితహారమధ్యమణి + విశ్వజగద్వలయ ప్రకాశకో  
జ్వలమహాసీయరత్న మని + వారితకాళియభోగిభోగమం  
డలగిరివజ్ర మై వెలయు + నందతనూజ భజింతు నామదిన్.

—యి గ్రంథనాయకుం డగుశ్రీరామమూర్తి ప్రార్థన. యి—

క. శ్రీకంఠచాపఖండన  
పాకారిప్రముఖవినుత + భండన విలస  
త్కాకుత్స్థనంకమండన  
రాకేందుయశోవికాల + రామనృపాలా.



1, బమ్మెర పోతన, సీతా, రామ, లక్ష్మణులు.





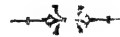


శ్రీ రస్తు

శ్రీరామచంద్రాయ పరబ్రహ్మణేనమః.

# శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవతము

ప్రథమ స్కంధము



మంగళము



తైవల్యపదంబుఁ జేరుటకునై శచింతింశెదన్ లోకర  
క్షాకారంభకు భక్తపాలనక శ్రాసంరంభకున్ దానవో  
ద్రేక స్తంభకుఁ 1 శేలిలోలవిలసత్పద్మనాలసంభూతనా  
నాకంజాతభవాండుకుంభకు మహానందాంగనాడిభకున్.

1

—|| ఇష్టదేవతాదిప్రార్థనము. ||—

ఉ. వాలినభక్తి మ్రొక్కెద నశనారిత తాండవ కేళికి దయా  
శాలికి శూలికి శిఖరిజాముఖపద్మమయాఖచూలికి  
బాలశశాంకమాలికి గర్వాలికి మన్మథగర్వపర్వతో  
న్మూలికి నారదాదిమునిముఖ్యమహస్పరసీమశాలికిన్.

2

ఉ. ఆతతసేవఁ జేసెద సమస్తచరాచరభూతస్పష్టిని  
జ్ఞాతకు భారతీయావయవసౌఖ్యవిధాతకు వేదరాశిని  
రేణుకు దేవతానికరగనేతకుఁ గల్మషజేతకున్ నర  
త్రాతకు ధాతకున్ నిఖిలతాపనలోకసుభప్రదాతకున్.

3

వ. అని నిఖిలభువనప్రధానదేవతావందనంబుఁ జేసి.

4

ఉ. అదిరి మొన్న మొక్కి ద ము క న ద్రి సు తాపృథ కు ను రాగ సం  
పాదికి దోష భేదికి బ్రహ్మన్నచి నోదికి ఎన్నునల్లరా  
చేడికి చుంజవాడికి శ్రేణేజగజ్జనందహోతా  
మోదకభాషిక సమదర మూవః సాదికి ను ప్రసాదినీ .

5

V ఉ. తోణిలింబు<sup>1</sup> న్ న ము క న సోదం మ్రొక్కి నులింబు సైకలి  
శోణికి జంచరిక చయ్యసుందర చేడికి యీతానంద  
శ్రేణికి దోషజాలభవదీత్రవశీరజైకవాణికి  
నాణికి నమ్ మ శుకకవాటిజపు న్నంబిచ్చిపాణికి .

6

కా. పుట్టం బుట్ట శరంబునక మొలప నరభోయోక పాత్రి బునక  
నెట్టం గల్ల గాళి గొప్ప బుకరణి పక కొలంకొటి మీం  
దెట్ట వెంట చించితుం దెట్టరణి శివ వీన చుట్ట యోగబుట్ట మేల్  
పట్టక<sup>4</sup> మూలము నమ్మలే జామీన బ్రాహ్మ దురంభోనిధి.

7

ఉ.\*కారదసిర దేందు ఘనకసార పటీ ముళ మల్లకా  
హార తుమార ఘన రజకతాపల కాశ ఫణిశ కుంద మం  
దార సుధాపయోధి సితకలామరనామరవాహినీ శుభ  
కారత నొప్పునిన్ను మదిక గానంగ నెన్నడు గల్లు భారతీ !

8

ఉ.\*అంబ నవాంబుజోజ్వలకరంబుజ కారదచంద్ర చంద్రికా  
దంబరచారుమూర్తి ప్రకరటస్ఫుటభూమి తదీపికా  
చుంబితకగ్నిభాగ శుశ్రీసూక్ష్మ క్షజప్రభావ భా  
వాంబరవిభావతవిరహారిణి నక గృహ జూడు భారతీ !

9

ఉ. అమ్మల గన్నయమ్మ ముగ్గురమ్మలమూలపుబయ్య చాలం బె  
ద్దమ్మ సురాసులమ్మ క కడుపాడి బుచ్చినయమ్మ దన్న లో  
నమ్మినవేల్పుటమ్మలమనమ్మల నుండెడియమ్మ దర్గ మా  
యమ్మ కృపాబ్ధి యిచ్చుత మరహ త్వికవిత్వంబుత్వసంపదన.

10

మ. హరికిం బట్టపుదేవి పున్నెములప్రో పర్థంపుంబెన్నిక చం  
దురుతోబుట్టపు భారతీగిరిసుతిల్ క దో నాడుపూజోడి దా  
మరలం దుండెడిముద్దరాలు కగముల్ క మగ్గుంచునల్లాలు భా  
సురతక తేములు వాపుతల్లి సేరి యిచ్చుక సర్వకల్యాణము ల్.

11

1. నెన్నెమరు. 2. 'జరింతు' అని యచ్చుప్రతి. 3. 'నా క కేవల్య' అని యచ్చుప్రతి.  
4. 'నా క గుడమ్మ' అని యచ్చుప్రతి.

\*ఈ రెండుపద్యములును శ్రాతప్రతులందు గానంబడవు; ప్రక్షిప్తములుగాఁగఁచెడివి. రెండవది  
మహాభారతమునందలియారణ్యపర్వములోనిచతుర్థాశ్వాసంబున నుత్రిగౌతమసంవాదఘట్టముననున్నది.  
5. టన్నులమనమ్మల.

వ. అని యిష్ట దేవతలం జంతించి దినకరకుమార ప్రముఖులం దలంచి ప్రథమకవితా  
విరచనవిద్యానిలాసాతిరేకిచాల్మీకి శిష్యునిచి హయగ్రీవదనుజకరపరిమిలితనిగమ  
నివహవిభాగనిర్ణయపుణతాసముల్లాసనకు వ్యాసుని మ్రొక్కి శ్రీమహాభాగవ  
తకథానుధారసప్రయోగికి శుకయోగికి నమన... రించి మృదుమరువచనవర్ణవల్ల  
విలేసాణనకున్ బాణనకుం బ్రణమిలికలపయల్లోకనమ్మొదితనూకు శుశూను నభి  
నందించి మహాకావ్యకరణః శావిలామః శాలిదానుః గోసయాశిః పితమలకవిన్  
భారవిం బాగడి విడలితాఘు శూఘు వినుతించి యాంధ్రకవితాగౌరవజన  
మనోహరి నన్నయసూరింగై వారంబు సేసి హరిహర చరణారణిదమననాభిలాషిం  
దిక్కమనీషిన్ భూషిచి మణికు పితరపూర్వకవిజనసభావసయి... రించి  
వర్తమానకవులకుం బ్రశంబు లికి భావికవుల సహాకరించి యభయకావ్య  
కరణవత్తుండ నై.

12

—శ్రీ కృతిపతిత్వనిర్ణయము. —

ఉ. ఇమ్మను జేశ్వరాధముల శ కిచ్చి పురంబులు వాహనంబులున్  
సామ్మలుఁ గొన్ని పుట్చుకొని శ చొక్కి శరీరము వాసి కాలుచే  
సమ్మెట<sup>1</sup> వాటులం బడక శ సమ్మతితో హరి శికిచ్చి చెప్పె నీ  
బమ్మెరపోతరా జొకడు శ భాగవతంబు జగద్ధితంబుగన్.

13

తే. <sup>2</sup>చేతులారంగ శివునిఁ బూజింపఁడేనిఁ, నోరు నోవ్వంగ హరికి<sup>3</sup>ర్తి శ నుడువఁడేని  
దయయు సత్యంబులోనుగాఁడలఁపఁడేనిఁ, గలుగ నేటికిఁ దల్లులరకడుపుఁజేటు.

14

వ. అనిమతియు ముదీయపూర్వజ్యోతహస్త సంచితతపఃఫలంబున శ్రీమహారాయణ  
కథాప్రపంచవిరచనాకుతూహలుండ నై యొక్కరాకానిశాకాలంబున సోమో  
పరాగంబురాకం గని సజ్జనానుమతంబున నభ్యంకషశుభ్రసమాత్తుంగ భంగ య  
గుగంగకుం జని క్రుచ్చి లిడి వెడలి మహానియమంజులపులిసతిలమలంపమధ్యం  
బున మహేశ్వరధ్యానంబు సేసి కించి దుస్మిలితలోచనంబుండ నై యన్నయెడ.

15

నీ. మెటుఁగుచెంగట నన్నకమేఘంబుకై వడి, నువిద చెంగట నుండ నొప్పువాడు  
చంద్రమండలసుధాశాసారంబుబోలికి, ముఖమునఁ జిలునవ్వు శ మొలఁగువాడు  
వల్లియుతతమాలవసుమతీజముభంగి, బలువిల్లు మూపునఁ బరఁగువాడు  
నీలనగాగ్ర సరస్వహితభానుసిభంగి. ఘనకరీఁడు దలఁ శ గలుగువాడు

ఆ. పుండరీకయుగము శ బోలుకన్నలవాడు, వెడఁదయరమువాడు శ విపులభద్ర  
మూర్తివాడురాజరముఖ్యుఁడొక్కరుఁడునా, కన్నఁగవకు నెదురఁగావఁబడియె.

వ. ఏను నారాజశేఖరుం దేటిచూచి భాషింప యత్నంబు సేయునెడ సతండు దా  
రామ భద్రుండ మన్నామాంకితంబుగా శ్రీమహాభాగవతంబు చెనుంగు సేయుము.

1. క్రేటులం, 2. కిచ్చు శిప్పి. 3. చేతు లలయంగ.

నీకు భవబంధంబులు దెగు నని యానతిచ్చి తిరోహితుం డయిన సమస్తీ  
లిత నయనుండనై వెలుగుపడి చిత్తంబున . 17

క. పలికెడిది భాగవతమట, పలికించువిభుండు రామభద్రుండట నే  
బలికెన భవహర మగునట, పలికెద వేటొండుగాధ శ వలుకఁగ నేలా. 18

ఆ. భాగవతము దెలిసి శ పలుకుటచిత్తంబు, శరాలిక్త నఁ దమ్మురమాలిక్తన  
విబుధజనులవలన శ విన్నంత గన్నంత, దెలియ వచ్చినంత శ తేటపఱుతు. 19

క. గొండఱకుఁ దెనుఁగుగుణమగు, గొండఱకును సంస్కృతంబుగుణమగు రెండుం  
గొండఱకు గుణము లగు నే నందఱ మెప్పిఁతుఁ గృశుల శ నయ్యెయెడలన్ . 20

మ. బసరన్ నన్నయదిక్కనాదికపు లీర్యుర్విం బురాణావళుల్  
తెనుఁగుం జేయుచు మత్పురాకృతశుభాధిక్యంబు దా నెట్టిదో  
తెనుఁగుం జేయరు మున్ను భాగవతమున్ శ దీనిం దెలింగించి నా  
జననంబున్ సఫలంబుఁ జేసెదఁ బునర్జన్మంబు లే కుండఁగన్ . 21

మ. లలితసంధము గృష్ణమూలము శుక్లాపాభిరామంబు మం  
జులతాశోభితమున్ సువర్ణసుమనస్సుజ్ఞేయమున్ సుందరో  
జ్జ్వలవృత్తంబు మహాఫలంబు విమలవ్యాసాలవాలంబు నై  
వలయున్ భాగవతాఖ్యకల్పతకు పుర్వో సద్విజ్రేయ మై. 22

మ. ఇట్లు భాసిల్లెడు శ్రీమహాభాగవతపురాణపారిజాతపాదపసమాశ్రయంబుననుహరి  
కరుణావిశేషంబునను గృతార్థత్వంబు సిద్ధించె నని బుద్ధి నెఱింగి లేచి మరలి  
ఁగొన్నిదినంబులకు నేకశిలానగరంబునకుం జను దెంచియందుగురువృద్ధబుధబంధు  
బనానజ్ఞాతుండనై 23

శ్రీమహాభాగవతము

సీ. కొండిన్యగోత్రసంకలితఁ డాపస్తంబ, నూత్తుండు పుణ్యుండు శ సుభగుఁ డైన  
భీమనమంత్రికి, బ్రియపుత్రుఁ డన్నయ, కలకంఠి తద్భార్య శ గౌరమాంబ  
కమలాపువరమునఁ శ గనియె సోమనమంత్రి, వల్లభ మల్లమ శ వారితనయుఁ  
డెల్లన యతనికి శ నిల్లాలు మాచమ, వారిపుత్రుఁడు వంశకవర్ధనుండు

ఆ. లలితమూర్తి బహుకళ్యాణిధి కేసన, దానమానసీతిర్ధనుఁడు ఘనుఁడు  
దనకు లక్కమాంబధర్మగేహినిగాఁగ, మనియె శైవశాస్త్రమతముఁ గనియె.

క. నడవదు నిలయము వెలువడి, తడవదు కరపురుషగుణముఁ శ దనపతినుడువుం  
గడవదు విరరణకరుణలు, విడువదు లక్కాంబ విబుధశ్రవినరము వొగడన్. 24

ఉ. మానిను లీడు గారు బహుమాననివారితదీనమానస  
గ్లానికి దానధర్మమతిగౌరవమంజుల తాగభీరతా

సానికి <sup>1</sup> ముద్దుసానికి సహిదాశివపాదయుగార్చనానుకం  
పాసయవాగ్భవానికిని శ బమ్మెర కేసయలక్క సానికిన్.

26

క. ఆమానికిం బుట్టితి, మే మిరువుర మగ్రజాతుఁ శ డీశ్వర సేవా  
కాముఁడు తిప్పన, పోతన, నామన్మక్తుండ సాధునయయు క్తుండన్.

27

వ. అయిన నేను నాచి త్తంబున శ్రీ నామచంద్రునిసన్నిధానంబు గల్పించుకొని.

28

... మన్వంతరములు ...

ఉ. హరికి నందగోకుల విశ్వాహరికి జక్ర మిరదైత్యసం  
హరికి భక్తదూఃఖులరిహరికి గోపనితంబి సేమనో  
హరికి దుష్టసంపదపహరికి ఘోషకటీపయోఘృతా  
హరికి బాలకగ్రహమహాసురదుర్వనితా ప్రహారికిన్.

29

ఉ. శీలికి నీతిశాలికి వశశీకృతశూలికి బాణహస్తని  
రూలికి ఘోరనీరదవిశము క్తశిలాహతగోపగోపికా  
పాలికి వర్ణధర్మపరిపాలికి నర్జునభూజయగృహం  
చాలికి మాలికిన్ విపులశచక్రనిరుద్ధమరీచిమాలికిన్.

30

ఉ. మంతకుఁ గాలియోరగవిశళాఘణావళిన ర్తనక్రియా  
రంతకు నుల్లసక్మగధరరాజచతుర్విధఘోరవాహినీ  
మాంతకు నింద్రనందననియంతకు సర్వచరాచరావళీ  
మంతకు నిర్జితేంద్రియసమంచితభక్తజనానుగంతకున్.

31

ఉ. న్యాయకి భూసురేంద్రమృతనందనదాయికి రుక్మిణీపన  
స్థాయికి భూతసమ్మదవిశ్వాధాయికి సాధుజనానురాగసం  
ధాయికి బీతవస్త్రపరిధాయికి బద్ధభవాండభాండని  
రాయికి గోపికానివహామందిరయాయికి శేషశాయికిన్.

32

వ. సమర్పితంబుగా నే నాఁధ్రంబుని రచియింపం బూనిన శ్రీమహాభాగవతపురాణం  
బునకుం గథాప్రారంభం బెట్టి దనిన.

33

... శ్రీమహాభాగవతకథాప్రారంభము. ...

సీ. విశ్వజన్మస్థితిశివలయంబు తెవ్వని, వలన నేర్పడు సమశవ ర్తనమున  
వ్యావర్తనమున గాఢర్యమాలం దభిజ్ఞుడై, తానరా జగుచుఁ జిత్రమునఁజేసి  
వేదంబు లజనకు శ విదితముల్ గావించె, నెవ్వఁడు బుధులు మోహింతురెవ్వ  
నికి నెండమావుల శ నీళ్లఁ గాచాదుల నన్యోన్యబుద్ధి దా శ నడరునట్లు

ఆ. త్రిగుణస్పృష్టి యెందు శ డీపించి సత్యము భంగిం దోచు స్వప్రభానిరస్త  
కవాకుఁ డెవ్వఁ డతని శ గోరి చింతించెద, <sup>2</sup>నవఘు సత్కుం బరునిశనమదినంబు.

- వ. ఇట్లు సత్త్వం పరం భీమహియతగాయ శ్రీ సరంభంబున గాయ శ్రీ నామ బ్రహ్మ  
రూపం బై చుట్టిన పురాణంబులోన గాయత్రి పుట్టిరింది భర్తృవిస్తరంబును  
వృత్తానురవధంబు నెందు జెప్పించు నదియో భాగవతంబు చలువటంజేసి  
యీపురాణంబు శ్రీ మహాభాగవతం బన నొప్పుదుండు. 85
- నీ. శ్రీమంత మై మునిశేష్ఠ్యతం బైన భాగవతంబు శ్రద్ధా శ్రీనోడ  
విన గోరువారల విమలచిత్తంబుల, జెచ్చె గ నీసుండు నిన్ను గాక  
యితర శాస్త్రంబుల నీసుండు నిక్కునే, మరచివారలకు శ్రీ ర్మత్సరులకు  
గపటనిర్మకులై కాంక్ష సేయక ముందు, దిగిలినుండు మహాశక్తి త్యబుద్ధి  
తే. పరగ నాధ్యాత్మికాదితాత్పత్రయంబు, నదిచి పరమ భూత ప్రాయాధికన భవ  
మై నమస్తంబుగాక యశోయ్యమండు, ననుచులు గంగులకు భాగవతంబు నుండు.  
ఆ. వేదకల్పవృక్షవిగళిత మై శుక, మఖసుధాద్రవమున నెరుపి యున్న  
భాగవతపురాణఫలరసాస్వాదన, పదవి గనుండు రసికభావమిటులు. 87
- క. పుణ్యం బై మునివల్లభ, గణ్యం బై కుసుమఫలనికాయోత్థితసా  
ద్గణ్యంబు నైమిశాఖ్య, రణ్యంబు నుతింపఁ దగు నరణ్యంబులలోన్. 88
- వ. మఱియును మధువైరిమందిరంబునుంబోలె మాధవమన్మథమహితం బై బ్రహ్మ  
గేహంబునుంబోలె శారదాన్వితం బై నీలగళనభావికేతనంబునుంబోలె వహ్ని  
వసుణసమీరణ చంద్రుడ్రహ్మణవతి కుబేరవృషభగాలనశాంఘ్య సాశుపత  
జటిపటలమండిం బై బుభేదిభవనంబును, బోలె నైరాన తామృత రంభా  
గణికాభిరామం బై మురాసంగు యాబునుబోలె నుత్తరదాక్షిణ్యసంక  
లం బై ధనదాగారంబునుంబోలె శంఖపద్మకుండమహుండసుందరం బై రఘు  
రాముయ్యుద్ధంబునుం బోలె నిరతరత గానలలిఖాబహుళం బై కరసురాము  
భండనంబునుంబోలె నర్జునోద్భేదం బై దానవసంగ్రాహంబునుంబోలె సరిష్ట  
జంభనికుంభశక్తియుక్తం బై కౌరవసంగరంబునుంబోలె ద్రోణార్జునశాంచన  
స్యందనకదంబనమేతం బై కర్ణకలహంబునుం బోలె నుహాన్నతశ్శృంగపా  
తారం బై సేతుబంధనంబునుం బోలె పలనీలపనాది ప్రదీపితం బై భర్గుభజ  
నంబునుం బోలె నానాశోక వేఖాఫలితం బై మనుషికోదండంబునుం బోలె  
బున్నాగళిలీమఖిల మితం బై నరసింహరూపంబునుం బోలె గేనరకరణశాం  
తం బై నాట్యరంగంబునుంబోలె నటనటీసుమీరాన్వితం బై శైలజానిటలంబునుం  
బోలె జందనకర్పూరతిలకాలంకృతం బై వర్షాగమనంబునుంబోలె నింద్రబా  
ణాసనమేఘకరకకమనీయం బై నిగమంబునుంబోలె గాయత్రీవిరాజితం బై  
మహాకావ్యంబునుంబోలె సరసమృదులతాకలితం బై విసతాలయంబునుంబోలె  
సుపర్ణరుచిరం బై యమరావతీపురంబునుంబోలె సుమనోలలితం బై శైటభో  
ద్యోగంబునుంబోలె మధుమానితం బై పురుషోత్తమసేవనంబునుం బోలె

నమ్రోఁఫలదం బై ధనంజయుఁ మిఁకలబునుంబోలె నబ్రహ్మచర్యరాగంబై వైకుంఠ  
పురంబునుంబోలె ఖడ్గపుండరీకంబులసేరంబై నంధఘోషంబునుంబోలెఁ గృష్ణ  
నాటసుంఁడం బై లంకానగరంబునుంబోలె రామచూపీచంచకసమేతం బై  
సుగ్రీవసైన్యంబునుంబోలె నడగఁబడినకరభశోభితం బై నారాయణస్థానంబునుం  
బోలె నీలకంఠ హంస కౌశిక శుక భరద్వాజ తి త్తిరిభానురం బై మహాభారతంబు  
నుంబోలె నేకచక్ర బక కంఠ ధార్తరాష్ట్ర శకుని కలసంచారసమ్మిళితం బై  
సూర్యరథంబునుంబోలె సురుతరప్రవాహం బై జలదహంసధ్యామహూర్తం  
బునుంబోలె బహువీరతపాతిసాదనస్యం బై యోవనైమిశాలణ్యం బను శ్రీవిష్ణు  
క్షేత్రంబునందు శౌనకాదిమహాత్ములు స్వర్లోగీయమాను డగుహం జేరు  
కొఱకు సహస్రవర్షంబు లనుమానకాలంబుగాఁగల సత్త్రసంజ్ఞకం బైనయూగం  
బు సేయుచుండి రని దొక్కఁడగు నారదు రేవంజ నిత్యనైమిత్తిక హోమంబు  
లాచరించు నిత్యక్షుం డై సుఖానీలం డై యన్నమాచరి జూచి.

39

క. ఆ తాపసు లిట్లని విశిత్తుఁ డెఱ్ఱఁ ఁ ఘోషగర్భితాచల

వ్రాతక నతిహరిఁగింపఁగూర్చుకొని నుతంక నిత్యసత్కరణోపేతున్ .

40

మ. సమతం దొల్లి పురాణపంక్తు లింక సంత్రేణులుఁ ఁర్చితా

త్రుములున్ సేపు కఠించి చెప్పితివి నేరనిహ్యంబుభ్యుల్ మునుల్

సుమతీల్ నూచిన వెన్ని యన్నియను బోధింతు సమదం దత్ ప్రసా

దమునం జేసి యెఱుంగ నేర్తువు సమస్తంబున్ బుధేంద్రోత్తమా.

41

క. గురవులు ప్రియశిష్యులకుం, బరమరహస్యములు దెలియఁబలుకుదు రచల

స్థిరకల్యాణం బెయ్యద, పురుషులకును నిశ్చయించి ర బోధింతు లగన్ .

42

క. మన్నాడవు చిరకాలము, గన్నాడవు పెను లైన్యగ్రంథార్థంబుల్

విన్నాడవు వినఁ దగినవి, యున్నాడవు పెద్దలొద్ద ర నుత్తమగోష్ఠిక్.

43

✓చ. అలసులు మందబుద్ధిబలు ర లల్పతరాయపు బుగ్రరోగసం

కలితులు మందభాగ్యులు సుకర్మము లెవ్వియుఁ జేయఁ జాల రీ

కలియుగమందు మానవులు ర గావున నెయ్యది సర్వసౌఖ్య మై

యలవదు నేమిటం బొడిము ర నాత్మకు శాంతి మునింద్ర చెప్పవే.

44

సీ. ఎవ్వనియవతార ర మెల్లభూతములకు, సుఖమును వృద్ధియు ర సొదికి జేయు

నెవ్వసేకుభనామ ర మేప్రాద్దు నుడువంగ, సంసారబంధంబు ర సమసి పోవు

నెవ్వనిచరితంబు ర హృదయంబు జేర్పంగ, భయ మందిమృత్యువు రపరువుఁబెట్టు

నెవ్వనిపదనది ర నేపారుజలముల, నేపంప నైర్మల్యసిద్ధి గలుగు

తే. దపసు లెవ్వనిపాదంబు ర దగిలిశాంతి, తెరువుఁ గాంచిరి వసుదేవదేవకులకు

నెవ్వఁ డుదయుంచె దత్కథలెల్ల వినగ, నిచ్చవుట్లు నెఱింగింపుమిద్ధచరిత.



- శ్రీ. భూషణములు వానికి నభు, పేషణములు పృథ్వి, భూషణములు హృ  
త్పేషణములు కల్యాణవి, శేషణములు పారిగుణోపచితభాషణముల్. 46
- క. కలిదోషనివారణ మై, యలఘుయశుల్ మోగడుచుట్టిహరికథనముని  
రమ్యలగతిః గోరెడుపురుషుండు, వెలయుంగ నెవ్వారకు దగిలి యెవలడు మహత్మా.
- ఆ. అనఘ విను రసజ్ఞు శతై వినువారిక, మూటమూట కథిస్తనుభవ మైన  
యట్టికృష్ణుకథన శ మాకర్ణ నము సేయఁ, దలంపు గలదు మాకుఁగ దనివి లేదు.
- మ. వరగోవిందకథానుభారసమహృ<sup>1</sup>వర్షో క్షిణారాపరిం  
పరలం గాక బుధేంద్రచంద్ర యితరోహాయానురక్తిం బ్రవి  
స్తరదుర్దాంతమరంతిదుస్సహజనుస్సంభావితానేకదు  
స్తరగంభీరకఠోరకల్మషకనకద్రావానలం బాటునే. 49
- సీ. హరినామకథనదానవానలజ్వాలచేఁ, గాలవే ఘోరాఘృతానవములు  
వైకుంఠదర్శననవాయుసంఘంబుచేఁ, దొలంగవే బహుదుఃఖితోయదములు  
గమలనాభధ్యానశకంఠీరవంబుచేఁ, గూలవే సంతాపకంజరములు  
నారాయణ స్మరణప్రభాకరదీప్తి, దీటవే శుద్ధ్యర్థతీయరతములు
- ఆ. నలినసయనభక్తిరసావచేఁ గాక సం,సారజలధి దాటి శ చనగ రాదు  
వేము నేలమాకు శ్చ విష్ణు ప్రభావంబు. దలుపవయ్య సూతి శ ధీసమేత, 50
- వ. మఱియుఁ గపటమానవుండును గూఢుండు నైనమాధవుండు రామనహితుం డై  
యతిమానుషంబులైన పరాక్రమంబులు సేసెనట వాని విపరీతపుము కలియు  
గంబు రాంగల దని వైష్ణవక్షేత్రంబున దీర్ఘసత్రునిమిత్రంబున హరికథలు విన  
నడ గలిగి నిలిచితిమి దైవయోగంబున. 51
- క. జలరాశి దాటఁ గోరెడి, కలముజనుల్ గర్లధారుఁ శ గాంచినభంగిం  
గలిదోషహరణవాంఛా, కలితుల మగుమేము నిన్నుఁ శ గంటిమిసూతా. 52
- క. చారుతరధర్మ,రాశికి, భారకుఁ డగుకృష్ణుఁ డాత్మకపదమున కేగఁ  
భారకుండు లేక యెవ్వనిఁ, జేరెను ధర్మంబు బలుపు సెడి ముగ నాథా. 53

— యి సూతుండు నారాయణకథాప్రశంస సేయుట. యి—

- వ. అని యిట్లు మహాసీయగుణగరిష్ఠు లయినశౌనకాదిమునిశ్రేష్ఠు లడిగిన రోమ  
హర్షణపుత్రుం డయి యుగ శ్రేణుండు డనుపేర నొప్పి సిఖిలపురాణవ్యాఖ్యాన  
వైఖరీసమేతుం డైన సూతుండు. 54
- మ. సముం డై యెవ్వండు ముక్తకచ్ఛరయుం డై శ సన్న్యాసియై యొంటి వో  
వ మహాభీతి నొహో కుమార యనుచుక శ వ్యాసంబు సీరంగ వృ  
క్షములుం దన్మయతం బ్రతిధ్వనులు సర్వం జేసె మున్నట్టి ధూ  
తమయుక మ్రొక్కెద బౌదరాయణిఁ దవోధన్యాగ్రణిఁ ధీమణిన్. 55

- సీ. కార్త్యవర్ధనును శ గౌరణపంతుంబు, నధిరంది చరించు శ వాత్సర త్త  
మధ్యాత్మమనఃబడు శ నట్టియధ్యాత్మముక, దెలిమఁజేయఁజాలురచీపమగుచు  
నకలవేదములకు శ సారాంశ మై యేక, మై యసాభారణ శ మగు ప్రభావ  
రాజకం బైనపురరాణమర్మంబున, గాఢసంసారాంధ్రకారపటలి
- తే. దాటఁ గోరెడివారికి శ దమ దలిప్రు, నే లపోనిధి వివరించె శ నేర్పకంగ  
నట్టిశుకనామధేయు మరహాత్మగేయు, విమలవిజ్ఞానరమణీయు శ వేష్కఁగొలుతు.
- క. నారాయణునకు నరునకు, భారతికిని మ్రొక్కి- వ్యాసుశపదములకు నమ  
స్కారము సేసి వచింతు ను, వార గ్రంథంబు జలిత్రతనబంధంబున్. 57
- వ. అని యిట్లు దేవతాగురునమస్కారంబు సేసి యిట్లనియె. మునీంద్రులారా  
నన్ను మీరలు నిఖిలలోకమంగళం బయిన ప్రయోజనం బుడిచి నేమిటం  
గృష్ణసంప్రశ్నంబు సేయఁబడు నెవ్విధంబున నాత్మ ప్రసన్నం బగు నిర్విఘ్నము  
నిర్వేతుకయు నైనవారిభక్తి యే రూపంబుం గలుగు వడి పురుషులకుఁ బర  
మార్థం బగు వాసుదేవునియందుఁ బ్రయోగింపఁబడినభక్తియోగంబు వైరాగ్య  
విజ్ఞానంబులం బుట్టిండునారాయణకథలవలన నెవ్వేధర్మంబులు దగులువడ వని  
నిరర్థకంబు లపవర్గపర్వంతం బయినయాపరమధర్మంబునకుం దృష్టశ్రుత ప్రపం  
చార్థంబు ఫలంబు గాదు, ధర్మంబునం దవ్యభిచారి యైనయర్థంబునకుఁ గామంబు  
ఫలంబు గాదు, విషయభోగం బైనకామంబున కింద్రియప్రీతి ఫలంబు గా  
దెంతతడవు జీవించు నంతయు కామంబునకు ఫలంబు, తత్త్వజ్ఞాన గలజీవునకుఁ  
గర్మంబులచేత నెఱుఁగి నుప్రసిద్ధం బనియు నర్థంబుగాదు తత్త్వజ్ఞానయననది  
ధర్మజ్ఞాన యగుటఁ గొందఱు ధర్మంబే తత్త్వంబని పలుకుదురు, తత్త్వదులు  
జ్ఞానం బను పేర నద్యయం బైనయది తత్త్వం బని యెఱుంగును ధారతత్త్వంబు  
నాపనివదులచేత బ్రహ్మమనియుపారణ్యగర్భులచేతరాజమాత్మయనియునాత్మ  
తులచేత భగవంతుం డనియును బలుకఁబడు వేదాంత శ్రవణంబున గ్రహింపం  
బడి జ్ఞానవైరాగ్యంబులతోడం గూడినభక్తిచేతఁ దత్పరులైన పెద్దలు డేత్రజ్ఞు  
డైనయాత్మయందుఁబరమాత్మంబొడగొందురుధర్మంబునకుభక్తిఫలంబుపురుషులు  
వర్ణాశ్రమధర్మభేదంబులం జేయుధర్మంబునకు మాధవుడు సంతోషించుటయే  
సిద్ధి యేకచిత్తంబున నిత్యంబును గోవిందు నాకర్ణింపను వర్ణింపనుం దగు జక్రా  
యధధ్యానం బనుభుద్ధంబున వివేకవంతులహంకారనిబద్ధంబైనకర్మంబుద్రుంచి  
వైతురు\*(భగవంతునియందలిశ్రద్ధయు నపవర్గదం బగుతత్త్వభాశ్రవణాదులం  
దత్యంతాసక్తియుఁబుణ్యతీర్థావగాహనమహాత్మేవాదులచేసిద్ధించు) గర్మనిర్మూలన  
హేతువులైనకమలలోచనుకథలం దెవ్వండు రతిసేయు విన నిచ్చించువాని కి

1. 'మధ్యాత్మ మనఃబడు' నట్టియధ్యాత్మముక, దెలివసేయఁజాలు' అనియే

\* ఈకుండలికరణముతోనిది ప్రాతఃప్రతులందుఁ గనుపట్టుదు.

రంబు లెన్నియు కుచిపట్టింపజేరవును న్నాశనాశ్చిర్యంధ్రానృష్టుండు దనకథలు  
 వినుచానిహృదయంబులందు నలిచి శుభంబు లానినెను ననుభంబులు పరిహ  
 రించు సమభంబులు కష్టంబు లయిన భాగవతసేవావిశేషంబున నిశ్చలభక్తి  
 యుదయించు భక్తి గలుగ రజ సమోగణప్రభూతంబు హై నకామలోభాదులకు  
 వశంబునానృచితంబు సత్త్వగుణాదుల బ్రహ్మం బగు బ్రహ్మమనస్కుండైన  
 జుక్తసంగుండు గురు కనంగుండు నీశ్వరతత్త్వజ్ఞానంబు దీపించు నీశ్వరండు  
 గానంబడిన జిజ్ఞాస గ్రథనరూపంబైనయహంకారంబు భిన్నంబగునాంకారంబు  
 భిన్నంబైన నసంకాపకాదిరూపంబు నిగుసంశయంబులు విచ్చిన్నంబు లగు సంశ  
 యవిచ్ఛేదంబైన నాబ్ధిఫలంబు లై కర్మంబులు నిశ్చేదంబు లగు గాఢుని.

క. గుండుతులు తపను బంత్యకరణంబుల శుద్ధి సేయ శ్రమనంతరభక్తితో

హరియందు సమర్పింతురు, పరమానందమున భిన్నభవబంధను లై.

59

తరలము పరమపూరుషుండు డొక్క డాధ్యుండు నే చాచినోద్భవనాశముతో

సానిది జేయ ముగంధపద్మజశ్రుశూలిసంజ్ఞల బ్రాకృత

స్ఫులితసత్త్వరజ సమంబుల న బొందు నందు శుభసేతుతో

హరి చరాచరగోటి కిచ్చు ననంతసత్త్వసిరూఢుండు.

60

వ. మఱియు నొక్క విశేషంబు గలదు కామంబుకంటె ధూమంబు ధూమంబుకంటె  
 ద్రవ్యాయుయం బయినవహ్ని యెట్లు విశేషం బగు నట్లు తమోగుణంబుకంటె  
 రజోగుణంబు రజోగుణంబుకంటె బ్రహ్మప్రకాశకం బగుసత్త్వగుణంబు విశిష్టం  
 బగు దొల్లి మునులు సత్త్వమయం డని భాగవంతు హరి సభోక్షణం గొలిచిరి.  
 కొందఱు సంసారమండలి మేలుకొనకు నన్యుల సేవింతురు మోక్షార్థు లయిన  
 వారలు ఘోరరూపులయిన భూతపతులవిడిచి నేనతాంతరనింద సేయక శాంతు  
 లు నారాయణకథ లనుభవించురు కొందఱు రాజసతామసు లయి సిరియు  
 వైశ్వర్యంబును బ్రజలనుం గోరి పితృభూతప్రజేశాదుల నారాధింతురు  
 మోక్ష విచ్ఛటంజేసి నారాయణుండు సేవ్యుండు వేద యాగ యోగ క్రియా  
 జ్ఞాన తపోగతిధర్మంబులు వాసుదేవపరంబులు నిర్గుణం డయినపరమేశ్వరుండు  
 గలుగుచు లే కుండుచు ద్రిగుణంబులతోడం గూడినతనమామచేత నింతయు  
 సృజించి గుణవంతుని చందంబున నిజమాయావిలసితంబు లయినగుణంబు  
 లతో బ్రవేశించి విజ్ఞానవిజృంభితుం డై వెలుగు నగ్ని గొంకరుం డయ్యుం  
 బెక్కుమ్రాకులందుం దేజరిల్లుచు బెక్కుండై తోచు తెఱంగున విశ్వాత్మకుం  
 డైనపురుషుం డొక్కండ తనవలనం గలిగినవిఖలభూతంబులందు సంతోర్యామి  
 రూపంబునదీపించు నతండు మనోభూతనూక్షేంద్రియంబులతోడంగూడి గుణ  
 వయంబు లయినభావంబులం దనచేత సిద్ధితంబు లైనభూతంబులందుం దగులు  
 వడక తద్గుణంబు లనుభవంబు సేయ లోకకర్త యైననతండు దేవతిర్యజ్ఞును

మౌదిజాతులందు లీల నవశరించి లోకంబుల రక్షింతు నని మఱియు నూతుం  
డి ట్లనియె. 61

నీ. మహాదహంకారత్రాత్రయముకుండై, చారుషోకశకశాసహాయై దగ్ధముఁ  
బంచమహాభూతభ్రాంతితుండై శుద్ధసత్త్వై సర్వాత్మశాయి యశురై  
జరణోగి భుజవృక్షై శ్రవణాక్షి నానాశిరముఖనానాసహస్రములువెలుగ  
నంబర కేయూర హారకుండల కీరీ, టామలు పెక్కువేళలమరు నుండఁ  
తే. 1 పురుషరూపంబు ధరియించిపరుల డశంతుఁ, డశలభువనైకవర్తకశాస్త్రముమర  
మానితాపారజలరాశిమధ్యమానన, యోగినిద్రావిలాసి యై యొప్పుచుండు.

భగవంతునియేకవింశత్యవతారములు.

వ. అది సకలావతారంబులకు మొదలిగని యైశ్వర్యమహారాయణదేవునిరాజ  
మానం బయినదివ్యరూపంబు జానిం బరమయోగీంద్రులు దర్శించు రప్పరమే  
శ్వరునాభికమలబువనన స్పృష్టికర్తలొన శ్రేష్టుడైన బ్రహ్మయుద్ధముంచె తని  
యవయవస్థానంబులయందు లోకవిస్తారంబులు గల్పించుబడియె మొదలు నదే  
వుండు కౌమారాఖ్యులర్థంబు నాశ్రయించి బ్రహ్మణ్యుండై దుశ్శరం బైన  
బ్రహ్మచర్యంబు చరియించె రెండవమారు జగజ్జనంబుకొఱకు రరాతలగత  
యునునభూమి నెత్తుడు యజ్ఞేసుం డయి పరామాదేహంబు దాల్చె. మూడవ  
తోయంబున నారదుం డనుదేవర్షి యై శర్మనిర్మోచకం బైనవైష్ణవకౌతలంబు  
సెప్పి నాలవపరికర్మభార్యాసర్గంబును నెరనారాయణాభిధానుండై దుశ్శరం  
బైనతంబు సేసె బంచమావతారంబునం గైపియిం డనుసిద్ధేసుం డయి  
యాసుని యనుబ్రాహ్మణులకుఁ దత్త్వగ్రామగర్జయంబు గలసాంఖ్యంబు నుపదే  
శించె నాఱవశరీరంబున నననూయాదేవియందు నత్రిమహామునినీడ గుహాయం  
డై యున్నునికి బ్రహ్మముఖ్యులకు నాత్మవిద్యఁ దల్లిపె. నేడవవిగ్రహంబున  
నాకూతియందు రుచికే జన్మించి యుజ్జుండనఁ బ్రకాశమానుండై యామానిదేవతల  
తోడం గూడ స్వాయంభువమన్వంతరంబు రక్షించె నవ్వుమమూర్తిని మేరుదేవి  
యందు నాభికే జన్మించి యురుక్ముం డనం బ్రసిద్ధుండై విద్యజ్ఞకులకుఁబరమ  
హంసమార్గంబు బ్రకటించె ఋషులచేతఁ గోరంబడి తొమ్మిదవదస్త్రంబునఁబృథు  
చక్రవర్తి యై భూమిని ధేనువుం జేసి సమస్త వస్తువులం బిడికెఁజాక్షుషమవ్వం  
తరసంప్లవంబున దశమం బయినమౌనావతారంబు నొంది మహీయాపం బగు  
నావనెక్కించి వైవస్వతమరువు నుద్దరించె సముద్రమథనకాలంబుంబదునొకం  
డవనూఱు కసుతాత్మతని మందరాదలంబుఁదవప్రవృత్తరంబున నేర్పుయై నిలిపె  
తానన్వంతరి యనఁ బండ్రెండవతనువున సురాసురమధ్యమానక్షీరపాశ్చోధియవృ  
భాగంబున నమృతకలశమాస్తుండై వెడలెఁ బరుమాదివది యయినమౌహిని

వేషంబుల సురాసురుల మోహితుల జేసి సురల నమ్మి తాహోదయం గావించె  
బహునాదగవడి యెసరిసిమామామయియు గంపింశీపు సంహరించె బహునేన  
వని యెసరిపటహామనావతారంబును బలిసి బహు ప్రయోజనంబు యాదించి మూడు  
లోకంబుల నాక్రమించె బహునాదంబు యెసరిపటహామనావతారంబును గుపిత  
భావంబు దాల్చి బ్రాహ్మణద్రోహులను సరాజుల నుండి దిగివచ్చి మాటు వధి  
యించె భూమి నీకుతలంబు గావించె బహునేనవది యెసరిపటహామనావతారంబును  
నమ్మి మఱి లయనపురుషులం గిడవేరించె వదివృక్షంబునకు శోభి లేర్పడించె  
బహునాదంబు దెసరామాభిధానంబును దేవతాంశురంబు రామత్వంబు నొంది  
సమాదని గ్రహదీపరాక్రమంబు లొడవించె సోపానంబులపరితమంబులైన  
రామకృష్ణరూపంబులచే యాచరించెంబునందు సంభవించె విశ్వంభరాభారంబు  
నివారించె, గలియు గాఢ్యవనతలంబును రామనామ ప్రవాసంబుకొలను నేకమితతి  
లిమం బై నబుద్ధగామధేయంబునం గీతచేతంబు బాసుతుం డను వర్తించు  
యగి సంధియందు వసుంధరాధీశులు చోరప్రాయులై సంచరింప విష్ణుయశుం  
డనుపిపునికీ గల్గి యనుపేర నిచ్చి వింపంగిలు డను యుట్లనియె. 63

మ. సరసిం బాసిం <sup>1</sup>నేయుకాళవలయోజక విష్ణునం దైన శ్రీ  
కరనానా <sup>2</sup>ప్రకటావతారము లసంఖ్యాతంబు లుర్విసులుక్  
సురలుక్ బ్రాహ్మణసంఘమిందులు మహామల్ విష్ణుసంశాంతజల్  
హరి కృష్ణండు బలానుజన్ముడ డెడలే <sup>3</sup>దావమ్మడ <sup>4</sup>నేర్పడన్. 64

క. భగవంతుం డగువిష్ణుం జగముల కెప్పోళి ధామనవ్యస గలుగుం  
డగ నవ్వేళల <sup>5</sup>దశయక, యుగయుగమునం బుట్టి కాదు <sup>6</sup>నుద్యల్లెలన్. 65

ఆ. అతిహాస్య మెనకహరిజన్మకథనంబు, మనుజుడ డెవ్వడ <sup>7</sup>ని <sup>8</sup>మాపు రేపుం  
బాల భక్తితోడ <sup>9</sup>ని జదివిన సంసార, యశురాశి <sup>10</sup>బాసి <sup>11</sup>ని తలంగి వోపు. 66

వ. వినుం డరూపుండయియేకరూపుండయి యాత్మీయసంబరంబుజేప్రసకి బరమేశ్వరు  
మాయాగుణంబులైన మహాదాదిహాపంబులచేరి నాత్మస్థానంబులందు పరిచి  
తంబైనస్థూలశరీరంబు గగనంబునందు. పవనా శ్రితిమేఘున మూహంబును గాలి  
యందు, బారివధూళిధూసరత్వంబును నేరీతి నారీతి ద్రవ్య యగునాత్మీయందు  
<sup>12</sup>దృశ్యమై బుద్ధిమంతులు గానివారిచేత నారోపంపంబడు నిసూలరూపంబుకంటె  
నదృష్టగుణం బులు యశుతంబైనవస్తువ డుటజేసి వ్యక్తంబు గాక సూక్ష్మంబై  
కరచరణాదులు లేక జీవునికి నొండొకరూపంబు పరదలించు యుండు సూ  
క్ష్మంబై నజీవునివలన నుత్క్రాంతిగమనాగమనంబులం బునర్జన్మంబుదోడు నెప్పు  
డీసూలసూక్ష్మరూపంబులు రెండుస్వరూపసమ్యక్జ్ఞానంబునం జేసి ప్రతిషిద్ధంబులగు

1. కాయ-బాలు-కాలవల. 2. ఘటనావతారము. 3. దశతో. 4. దృశ్యాత్మమివ్యక్తమై

నవిద్యుజ్జేసి యాత్మనుఁ గల్పింపంబడ్డ వనెడిహేతువువలన నప్పు డాజీవునకు బ్రహ్మవక్తనం బగు దర్శనం బన జ్ఞానంబునంజేసి యేకస్వరూపంబు విశారదుం డైనయీశ్వరుని దైక్రిడించుచు నవిద్య యనంబడుచున్నమాయ యపరత యై యెప్పుడు దాన విద్యాపరమంబునం బరిణత యగు నప్పుడు జీవోపాధి యునుననూలనూత్నరూపంబు దహించి జీవుండు గావ్వంబు లేక తేజరిల్లువహించందంబునం దాన యుపరతుం డు బ్రహ్మస్వరూపంబునం బొంది పరమానందంబున విరాజమానుండగు నట్లు తత్త్వజ్ఞులు నెప్పుడు రని నూతుండి ట్లనియె.

చ. జననము లేక కర్మములభాడలఁ బోక సమస్తచిత్తవర్తనుఁ డగుచక్రికిం గవు లుదారపదంబుల జన్మకర్మముల్ వినుతులు నేయు చుండుదురు శ వేదరహస్యములందు నెందుఁ జూచిన మఱి లేవు జీవునికి శ జెప్పినకెవడి జన్మకర్మముల్ . 68

మ. భువన శ్రేణి నమోఘలీలుఁ డగుచుం శ బుట్టించు రక్షించు నం తవిధిం జేయు మునుంగఁ డందు జహుభూతివ్రాతమం దా త్మతంత్ర విహరస్థితం డై వడిదిద్రయసమస్త ప్రీతి ముఖ దివ్యులఁ దవిభంగిన్ గొనుఁ జిక్క డంద్రియములం శ ద్రిష్టా సిబంధించుచున్ . 69

చ. జగదధినాథుఁ డైనహరినంతతిలీల నామరూపముల్ దగిలి మనోవచోగతులఁ శ దార్శికచాతురి యెంత గల్గినా మిగిలి కుతర్కవాది దగ శ మేరలు నేసి యెఱుంగ నేర్పునే యగణితన రనక్రమము శ నజ్ఞుఁ డెఱిగి నుతింప నోవునే . 70

ఉ. ఇంచుక మాయ లేక మది శ నెప్పుడుఁ బాయనిభక్తితోడ వర్తించుచు నెవ్వడేని హరిదివ్యపదాంబుజగంధరాశి నేవించు నతం డెఱుంగు నరితవిభవవాచుల కైన దుర్లభాదండితి మైనయీహరియురదారమవాద్యులికర్మమార్గముల్ . 71

మ. హరిపాదవ్యయధ కి మీవలన ని శ బూరూఢ మై యుండునే తిరుగంబాఱుచి తివృత్తి హరిపై శ పించి మీలోపలఁ ధరణీదేవతలార మీంలు మహాభిన్య సమస్తజ్ఞులఁ హరిదంతా మిముఁ జెంద వెన్నడును జగన్మాత్రతివ్యభాయోగముల్ . 72

— శ్రీమహాభాగవతరచ నాదివృత్తాంతము. —

సీ. పుణ్యాకీర్తనుఁ డైనభువనసమదరితి మై, బ్రహ్మతీర్థం బైనభాగవతము సకలపురాణరాజము చొల్లిలోకభ, ద్రముగ భిన్యముగ మోవముగఁ బ్రీతి భగవంతుఁ డగువ్యాసభట్టారకుఁ డొసర్చి, సుమఁ డనియెడుతత్కసుతునిచేతఁ జదివించె నింతయు శ సకలవేదేతిహాసములలోపల నెల్ల శ సార మైన

- ఆ. యీశ్వరాణ మెల్ల నెలమి భాసురమౌగా, గలనభమ వచ్చి న భువవిరక్తి  
యొనవి మునులతోడను పవిత్రులగుచున్నట్లు చే న్నరం దినుగంధబెప్పెనొందు.
- న. కృష్ణుడును ధర్మజ్ఞునాయకతోడం జనన కరుణులగు మనసిష్టులం గలికాల  
దోషాన్యకారంబు నవ్వవర్మలయిన జనులను పుష్కరపురాణంబు గమలబంధుని  
భంగి నున్నది నాఁ డనిచు భూతీశుం డిట్లు కీర్తించుచున్న విప్రర్షివలస నేఁ  
బతిచి నక్రమంబున నామఁదికి గోచరించినంతయు నిసిపించెన ననిన నూతునకు  
మునివరుండ్ల నశౌనకుం డిట్లనియె.

74

కా. సూతా యే యుగవేళ నేమిటికి నెవ్వోట<sup>1</sup> మునిశ్రేష్ఠు లే  
శ్రోతల్ గోరిన నేమిహేతువునకై న శోధించి లోకకంఠ  
ఖ్యాతిక వ్యాసుడు మున్ను భాగవతముం న గల్పించె దత్తున్తుం డే  
ప్రీతిక రాజున కీపురాణకథం బెప్పెం బెప్పవే యంతయున్.

75

వ. బుధేంద్ర వ్యాసపుత్రుని డైనశుకుం డనుచుహోయోగి ననువర్మనుం డేకాంత  
మతి మామూలశయనంబునలనం దెలిసివాఁడు గూఢుండు మూఢునిక్రియ  
నుడు నిరస్తభేదం డదియునుం గాఁ.

76

తరలము. శుకుండు గోచియు లేక వైఁ జనం న జూది తోయమలందు ల  
జ్జసుఁ జలింపక చీర లొల్లక న చల్లు లాడెడి జీవక  
నృతలు హా శుక యంచు వెన్నఁ జనంగ వ్యాసునిఁ జూది యం  
శుకములక ధరియించి సిగ్గున న స్తుక్కి రందలు ధినిధి.

77

వ. మఱియు నగుండు తరుణుండు నై చనుతనకొడుకుం గని పత్రుపరిధానం బొన  
రింపక పత్రుధారియు వృద్ధుండును నై నతన్నుం జూది చేలంబులు ధరించుచుదేవ  
రమణులం గని వ్యాసుడు కారణం బడిగన వారలు నీ పుత్రుండు (ప్రీతిపురుషు  
| లనెడుభేదదృష్టి లేక యుండు మఱియు నతండు నిర్వికల్పుండు గాన నీకు నతనికి  
మహాతరంబు గల దని రట్టిశుకుండు కురుజుంగలదేశంబులు సొచ్చి హస్తినా  
పురంబునఁ జౌరజనంబులచే నెల్లు జ్ఞాతుం డయ్యె మఱియు నున్నత్రుని  
క్రియ మూఁగ దెలిగున జనుభంగి నుండునమ్మహాయోగి రాక్షసి యొన  
పరిక్షి స్మహారాజతోడ సంవాదం బెల్లు సిద్ధించె బహుకాలకథనీయం బయిన  
శ్రీ భాగవతనిగమవ్యాఖ్యానం బేరీతి సాగి నయ్యోగిముఖుండు గృహస్థుల  
గృవాంబుల గోవులు బడికినయంతవడపు గాని నిలువబడం డతండు గో  
దోహనమాత్ర కాలంబు సంచరించినసంబులు తీర్థంబు లగు నందు పెద్ద  
కాలం బేకప్రదేశంబు నెల్లుండె భాగవతోత్తముడైన జనపాలునివన్మకర్మం  
బు లేపకాంబులు వివరింపుము.

78

- నీ. పాండవవంశంబు శ బలము మానంబును, వర్ధిల్లు గడిమి నెరవ్వఁడు మనియెఁ  
బరిపఁధిరాజులు శ భర్తాదిధనముల, నచ్చించి రెవ్వనియఁఁఘ్రియగమఁ  
గుంభదకర్ణాదికరుధలవ్రాహంబు, సాచ్చి చెండాడ నేకూరుతండ్రి  
గాంగేయసైనికాశ్రాంతగోవర్గంబు, విడిపించి తెచ్చె నేవీకతాత
- ఆ. యట్టిగాధకీర్తి శ యగుపరీక్షిస్తూ, రాజు విడున రానిరాజ్యక్షిప్తఁ  
బరిహరించి గంగఁ బ్రాయోపవిష్టుడై, యసువు లుండనేల శ యడఁగియుండె.
- ఉ. ఉత్తమకీర్తు లైనమనుజుజోత్తము లాత్మహితంబు లెన్నఁడుం  
జిత్తములందుఁ గోరరు హాసించియు లోకుల కెల్ల నర్థసం  
పత్తియు భూతియుకొ సుఖము శ భద్రముఁ గోరుదు రన్యరక్షణ  
త్యుత్తమ మైనమేళ విభుఁ శ ధూరక యేల విరక్తిఁ బాసెనో. 80
- క. సారముల నెల్ల నెఱుంగుదు, పారగుండవు భాషఁందు శ బహువిధకథనో  
దారుడవు మాకు సర్వముఁ, బారము ముట్టంగఁ దెలియఁ శ బలుకు మహాత్మా.

... వ్యాసుండు వ్యాకులచిత్తం దై చింతించుట. ...

- వ. అని యడిగిన శౌనకాదిమనిశ్రేష్ఠులకు సూతుం డిట్లనియెఁ దృతీయం బైన  
ద్వాపరయుగంబు దీక్షుసమయంబున నుపచరవసువువీర్యంబున జన్మించి వాసవి  
నాఁ దగు సత్యవతియందుఁ బరాశరునికి హరికళంజేసి విజ్ఞాని యయినవేద  
వ్యాసుండు జన్మించియొక్కనాఁడు బదరికాశ్రమంబున సరస్వతీజలంబుఁ స్నానాది  
కర్మంబులం దీర్చి శుచి యై పయలు లేనిచోట నొంటి గూర్చుండి సూర్యోదయ  
వేళ నతీతానాగతవస్త్రమానజ్ఞుం డయినయాముషి వ్యక్తంబు గానివేగంబు గల  
కాలంబునంజేసి యుగధర్మంబుఁ కు భవి సాంకర్ష్యంబు వొందు యగయుగం  
బుల భౌతికశరీరంబులకు శక్తిసంపన్నం బగుఁ బురుషులు నిస్సత్వులు ధైర్య  
శూన్యులు మంద ప్రజ్ఞు లల్పాయువులు దుర్బలులు నయ్యెద రని తఁదివ్యదృష్టిం  
జూచి సర్వసర్వాశ్రమంబులకు హితంబు నేయం దలంచి నలువురు హాతల  
చేత ననుష్ఠింపం దగి ప్రజలకు శుద్ధికరంబులయినవైదిక కర్మంబు లగుయజ్ఞంబు  
లెడ తేగ కుండుకొఱకు నేకం బైవవేదంబు ఋగ్వేదసామధర్మణంబు లను  
నాలుగునామంబుల విభాగించి యితీహాసపురాణంబు లన్నియుఁ బంచమవేదం  
బని పల్కె నందు. 82

- నీ. పైలుండు ఋగ్వేదరహితంబు దొరకొనె, సామంబు జైమిని శ చదువుచుండె  
యజువువైశంపాయనాఖ్యుండుగైకొనె, దుది సభర్వము సుమంత్రుండు పఠించె  
నఖిలపురాణేతిహాసముల్ మాతండ్రి, రోమహర్షణఁడు నిరూఢిఁ దాల్చె  
దమతమ వేద మార్తపసులు భాగించి, శిష్యసంఘమునకుఁ శ జెప్పి రంత  
తే. శిష్యులెల్లనాత్మీయశిష్యజనుల, కంతబహుమార్గముల<sup>1</sup> ద్రుంచియనుమతింపఁ



బెక్కకాఖలు గలిగి యీశపుణిలోన, నిగమ మొప్పారుభూసురశనివహమందు,  
 వ. ఇట్లు మేధావిహీను లయిన పురమలచేత నట్టి వేదంబులు ధరియింపంబడు  
 చున్నవి మఱియు దీనపత్నయం డయిన వ్యాసుండు స్త్రీశూద్రులకుల ద్రవర్ణికాధ  
 మాలకు వేదంబులు విన నర్హులు గావు గావున మాధుల కెల్ల మే లగు నని  
 భారతాఖ్యానంబు నేసియు నమ్మని భూతాంతంబునందుఁ దనహృదయంబు  
 సంఠసింప కున్న సరస్వతీతటంబున నొంటి కడుండి హేతువు విచిత్రించుదుఁ  
 దనలో నిట్లనియె. 84

సీ. వ్రతధారి నై వేదధరహిగారు శ్రేణి, మన్నింతు విహితకర్మములఁ గొఱత  
 వడ కుండ నడపుదు శ భారతవివమునఁ, బలికితి వేదార్థభావ మెల్ల  
 మునుకొని స్త్రీశూద్రమఖ్యధర్మము లంగడు, డలిపితి నేఁజెల్ల శ కీనఁజేసి  
 యాత్మ సంతస మంద శ బాత్మలో నీశుండు, సంతసింపక యున్నరజాడ దోఁచె  
 ట. హరికి యోగివరుల శ కళిలపీఠం బైన, భాగవతవిధంబు శ బలుకనైతి  
 మౌనమయ్యెఁదెలివీరమొనయదుమఱికితి, ననుచునగనుచున్నయనసరమున.

— శ్రీ వ్యాసునికడకు వారడండు వచ్చుట. —

సీ. తనచేతివల్లకీతంప్రీ<sup>1</sup>చయంబున, సతతనారాయణశబ్ద మొప్ప  
 నాననసంభూతశహరిగీతరవనుధా, ధారల యోగింద్రశ్రతులు సాక్కఁ  
 గపిలజటాభారకాంతిపుంజంబుల, దిశలు ప్రభాగదీధితి నహింపఁ  
 దనులగ్నతులసికాదామగంధంబులు, గగనాంతరాళంబుల శ గప్పికొవంగ  
 ట. వచ్చె మింఁడుండి శ వాసవీనందను, కడుగు మాటలాడ శ గజుడిలోడ  
 భద్రవిమలకీర్తిపారగుఁ డాయాథ, నయికి శారిదుండు శ నారదుండు. 86

క. కనియెన్ నారదుఁ డంతక, విన్యాయకపీలాసు నిగమశ్రవిభజనవిద్యా  
 జనితోల్లాసున్ భవదుఃఖని, రాసున్ గురుమనోవిశ్రకాసున్ వ్యాసున్. 87

వ. ఇట్లు నిజాశ్రమంబునకు వచ్చిననారదు నెఱింగి లేచి వ్యాసుండు వివిధక్రమం  
 బులం బూజించిన సతండు లేనగవు నెగఁజేమొగంబుతోడ విపంచికాతంత్రి  
 వ్రేల మీటుచు నిట్లనియె. 88

ఉ. ధాతవు భారతప్రతివిధాతవు వేదపదార్థజాల ని  
 జ్ఞాతవు కామమఖ్యరిపురవట్కుఁజేతవు బ్రహ్మతత్త్వని  
 ర్ణతవు యోగినేతవు విద్యవీతుండ వీవు చలింఁ చెల్లరే  
 కాతరుకైవడిక వగవఁ శ గారణ మేమి పరాశరాత్మజా. 89

వ. అనిపఁ బారాశర్యుం డిట్లనియె. 90

క. పుట్టితి వజ్రతనువునఁ జే, పట్టితివి పురాణపురుషుభజనము పదమల్  
 మెట్టితివి దిక్కులం దుది, మట్టితివి మహాప్రబోధకమున మునినాథా. 91

వ. అదియునుం గాక నీవు సూర్యుని భంగి మూడులోకంబులం జరింతువు వాయువు  
నగిది నఖిలజనులతోనక మెలంగుదవు నగ్గజ్జుగడ వగుటంజేసి. 92

క. నీ కెఱుంగ రానిధర్మము, లోకచ లను లేదు బహువిధలోకివి నీ వీ  
నాకొఱత యెట్టి దంతము, నాకక వివరింపవయ్య న నారద కరుణన్. 93

వ. అనిన నారదుం డి ట్లనియె. 94

ఉ. అంచిత మైనధర్మచయ న మంతయుఁ జెప్పితి వండులోన నీని  
చించుక గాని విష్ణుకథ న లేర్పడఁ జెప్పవు ధర్మముల్ ప్రపం  
చించిన మెచ్చునే గుణవిశేషము లెన్నినఁ గాక నీకు నీ  
కొంచెము వచ్చు తెల్ల హరిఁ న గోరి నుజింపమి నార్యపూజితా. 95

మ. హరినామస్తుతి సేయకావ్యము సువర్ణాంభోజహంసావళి  
సురుచిభ్రాజత మైవమానసనరసస్ఫుర్తిక మెలుం గొందు శ్రీ  
హరినామస్తుతి లేనికావ్యము విచిత్రాద్భాస్వతం బయ్యు శ్రీ  
కరమై యుండ దయోగ్యమర్చిలఁవరతాకొలగరాకృతిన్. 96

మ. అపశబ్దంబులఁ గూడియక హరిచరిత్రాలాపముల్ సర్వపా  
పపరిత్యాగము సేయుఁ గావున హరిక న భావించుచుం బాడుచుక  
జవముల్ సేయుచు వీనులక వినుచు నశ్రాంతంబుఁ గీర్తించుచుం  
దపముల్ సాధులు ధన్యులొదురు గదా న త త్సజ్జ చింతింపుమా. 97

వ. మునీంద్రా నిర్గతకర్మంబై నిరుపాధికం బైవజ్ఞానంబు హరిభక్తి లేకున్న  
శోభితంబు గాదు ఫలంబు గోరిక కర్మం బీశ్వరనకు సమగ్గుణంబు సేయ  
కున్న నది ప్రశస్తంబై యుండదు. భక్తిహీనంబు లయినజ్ఞానవాచాకర్మ  
కౌశలంబులు నిరర్థకంబులు గావున మహాభావుండవు యథార్థదర్శనండవు  
సకలదిగంతధవళీర్తివి సత్సరతుండవు ధృతవతుండవు నగునీవు నిఖిలబంధ  
మోచనంబుకొఱకు వాసుదేవుఁలీలావిశేషంబులు భక్తితోడ వర్ణింపుము  
హరివర్ణనంబు సేయక ప్రకారాంతరంబున నథాంతరంబులు వివక్షించి తద్వివ  
క్షాకృతరూపనామంబులంజేసి పృథగ్దర్శనూ డైనవానిమతి పెనుగాలిచేతఁ  
ద్రిప్పుంబడి తప్పుం జననాపచందంబున నెలవు సేర సేరదు కామ్యకర్మంబులందు  
రాగంబు గల ప్రాకృతజనులకు నియమించినధర్మంబులు సెప్పి<sup>2</sup>శాసకుండ వగునీ  
నడవడి దగ దది యెట్లు లనిన వార లదియె ధర్మం బని జుగుప్పితంబు లగుకామ్య  
కర్మంబులు సేయుచుఁ దత్సజ్జానంబు మఱితురు గావున బుద్ధిమోహంబు జని  
యింపక త త్త్వప్రదుండవై వ్యథావియోగంబు సేయు మని మఱియు నిట్లనియె.

చ. ఎఱిగెడువాఁడు కర్మచయ న మెల్లను మాని హరిస్వరూపమక  
నెఱయ నెఱుంగునవ్వలను న నేరువుఁ జూపు గుణానురక్తుఁ డై

1. నీ విం చుక. 2. కాంతుండ. 3. సఠింగడిక నలను \* సేరువు; నెఱుంగు దాను నుది \* సేడువు.

శ్రేష్ఠులైన శ్రీ కృష్ణులును శ్రీ దేహధనాద్యభిమానముండు యై  
యెఱుంగుచునికిం నెల్లొక శ్రీ నీశ్వరులీ. మునింద్ర చెప్పెను.

99

చ. భవకులధర్మమున్ వినిచి శ్రీ దానవవైరిపరాగముల  
కనివడి కేవలసేవి పరిపాకము వొందక యెవ్వఁడేని జ  
చ్చిన పలుమేన నైన నది శ్రీ సిద్ధి వహింపున దీయసేన బా  
సిన గులధర్మగౌరవము శ్రీ సిద్ధి వహింపున యెన్ని మేనున్.

100

చ. అదిగాన నెఱుక గలవాఁడు హరిసేవకుం బ్రహ్మలంబు సేయం దగుఁ గాల  
క్రమంబున సుఖదుఃఖంబులు ప్రాప్తంబు లయినను హరిసేవ విడువం దగదు  
దానంజేసి బ్రహ్మస్థావరవర్తంతంబు దిరుగుచున్న జనులకు నెయ్యది పొంద  
రాదట్టి నేలు సిద్ధించు హరిసేవకుం దగువాఁడు సేవజన్మంబు నొందియు  
నన్య క్రియ సంసారంబునం జిక్కిలిడు, క్రమము హరి వరణ స్మరణంబు జేయు  
భక్తిరసవశీకృతుం డయి విడువ నిచ్చుగొప్పండు, మఱియును.

101

సీ. విష్ణుండు విశ్వంబు శ్రీ విష్ణునికంటెను, వే తేమియును లేదు శ్రీ విశ్వమునకు  
భవవృద్ధిలయము లానరమేమచే నగు, నీ నెఱుంగును గాదె శ్రీ సముఖమున  
నెఱిగింపబడ్డది శ్రీ యేకదేశమున నీ, భువనభద్రమునకై శ్రీ పుట్టినట్టి  
హరికథాజాతుండ శ్రీ వని విచారింపుమా, రమణతో హరిపరాక్రమము తెల్ల  
ఆ. వినుతినేయు మీవు శ్రీవినికియుఁ జదువును, వాసమతులనరతుఁడవనుధృతియు  
గలిమి తెల్ల ఫలము శ్రీ గాదె పుణ్యశ్లోకం, గమలనాభుఁ బొగడం శ్రీ గలిగనేని.

— శ్రీ వారసుని పూర్వజన్మ వృత్తాంతము—

చ. మహాత్మా! నేను బూర్వకల్పంబునం దొల్లటిజన్మంబున వేదవాదులయింటిదాసికిం  
బుట్టి పిన్ననాడు వారలచే బహుపంబి యొక్క-వానకాలంబున జాతుర్తాస్యం  
బున నేకస్థలనివాసంబు సేయ నిశ్చయించినయోగిజనులకుం బరిచర్యసేయుచొట.

క. ఓటమితో నెల్లప్పుడు, బాటనమున బనులు నేసి శ్రీ బాలురకడ కే  
యాటలకు బోక యొకజం, బాటంబును లేక భక్తి శ్రీ సలుపుదు ననఘా.

104

క. మంగళ మనుచును వారల, యెంగిలిభక్షింతు వాన శ్రీ శెండకు నోడన్  
ముంగల నిలుతును నియతిన, వెంగలిక్రియఁ జనుదు నరువిరవేకముతోడన్.

చ. ఇట్లైన వర్షకాలశరత్కాలంబులు సేవించితి వాగును నాయుండుఁగృపసేసి రంత.

శా. వారల్ కృష్ణచరితముల్ నడువఁగా శ్రీ వర్ణింపఁగా బాడఁగా  
నారావంబు సుధారసప్రతిమ మై క్షయశ్రాంతమున్ వీనులం  
దోరంబై పరిపూర్ణమైనమది సంకతోపించి నే నంతటం  
బ్రారంభించితి విష్ణుసేవ కిరరప్రారంభమారుండ నై.

107

1. 'జనులకు దుఃఖంబులట్ల సుఖంబులు ప్రాకృతకర్మాధీనంబు లై సిద్ధించు నెయ్యది' అని అచ్చుపతి.

వ. ఇట్లు హరిసేవారతింజేసి ప్రసరిచాతీతుండనై బ్రహ్మరూపకుండ నయిననాయుడు  
సూలసూక్ష్మం బయినయూశరీరంబు నిజమాయాకర్షిణం బని యమ్మహాత్ము లగు  
యోగిజనులమూలంబున రజస్తవో విహవిహారిశి యయినభక్తి సుభవించె  
సంతఃజాతుర్జ్యోతిసునింపిన సయ్యోగిజనులయూత్ర సేయుచారితై రిష్టిభంబున.

మ. అపచారంబులు లేక నిత్యపరిచర్యభక్తియు క్తుండనై  
చపలత్వంబును మాని నేఁ గొలువఁగా నసంప్రీతు లై వారు ని  
ష్కలపటత్వంబున దీనపత్నలతతోఁ గ గారుణ్యసంయుక్తు లై  
యుపదేశించిరి నాకు సేవ్యరహస్యస్యోపాదవిజ్ఞానముతో.

109

వ. ఏకును వారియుపదేశంబున వాసు దేవునిమామూషభావంబు దెలిసితి సేవ్యరుని  
యందు సమర్పితం బయినకర్మంబు చాత్రయంబు మామప నావధం బగు  
నేద్రవ్యంబువలన నేరోగంబు జనియించె నాద్యవం బారోగంబు మామప  
నేరదు ద్రవ్యాంతరంబుచేత నైసచిల్లన మానుప హోపు నవ్విభంబునఁ గర్మం  
బులు సంసార హేతుకంబు లయ్యు నిశ్వరాస్పితంబు లై తామ తమ్ముఁజెలుగు  
కొన నోపియుండు సేవ్యరునియందుఁ జేయబడుకర్మంబు విజ్ఞాన హేతుకంబై  
యీశ్వరసంతోషకంబులు భక్తియోగంబులుం బుట్టించు సేవ్యునికుండేసి  
కర్మంబులు సేయువారలు కృష్ణగుణశామచర్చన స్మరణంబులు సేయుదురు ప్రణవ  
పూర్వకంబులుగా వాసుదేవ ప్రద్యుమ్న సంకర్షణానిరుద్ధమూర్తినాయకంబులు  
నాలుగు భక్తిం బలికి నమస్కారంబు సేసి మంత్రమూర్తియు మూర్తి  
శూన్యండు నయినయజ్ఞపురుషుం బూజించుపురుషుండునమ్మగర్భనుం డగు. 110

క. ఏ నివిధమునఁ జేయఁగ, దానవకులవైరి నాకుఁ గ దనయంతుల వి  
జ్ఞానము నిచ్చెను మదను, మానము నతఁ డెఱుగు నీపు న నలుపును దీనిన్. 111

క. ముసికులములోన మిక్కిలి, పనుకులు గలవాడ నీపు న విభుకేర్తులు నీ  
వనుకూలతఁ బొగడుము విను, <sup>1</sup>జనకులములదుఃఖ మెల్ల గళాంతిం బొందన్.

వ. ఇట్లు నారదుజన్మకర్మంబులు వివి క్రమము వ్యాసుం డిట్లనియె. 113

మ. విను మాభిక్షులు నీకు నిట్లు కరుణాన్ విజ్ఞానముం జెప్పి పా  
యిన బాల్యంబున వృద్ధభావమున ని గ్ర కేరీతి సంచారమున  
నన నీ కిష్టకు పూర్వకల్పమతి యేజాతం బ్రదీపించెఁ ద  
త్తనువుం బాసినచంద మెట్లు చెపుమా గ దానిసుత త్వంబుతోన్. 114

వ. అని యిట్లు వ్యాసుం డడిగిన నారదుం డిట్లనియె దానపుత్రుండ నయినయేను  
భిక్షులవలన పారివిజ్ఞానంబు గలిగి యున్నంత. 115

సీ. మమ్ము నేలినవారిముదిరంబునఁ గల, పలు లెల్లః గ్రహమున గ్ర భక్తిఁ జేసి  
తనపరాధీనతఁ గ దలఁచు సొలకతి, నొకతి నా. గొరె గ్ర నమకు నవి

- మాపును శేషును శ్రమగల్గి మోహము, నాంపార మద్రామం శాంతు మవ్వ  
దేహంబు నివృత్త మోహనంబు గొండలజెల్లు. సర్వలిపి న్నిట్లు శలవసి మనుప
- ఆ. నేను విడిచి పోక శయింపబడితి ననిట్లు మోహంబు యెఱుక శ్రమాసపోక  
మాటుచింత లే శ్రమానై యేసేడ, మోడసగునం గొన్నినవాసరములు.
- క. సదనము వెలుగడి తెనుప్తుం, జెరిగి మోలల్లి రాత్రి శ్రమిటివేళె  
మొదవుంబిడుకంగ నొకభణి, పదిభాగంబు గఱపెద్రొక్కతబడ మనినాథా.
- క. నీలాశురభోగభా, వ్యాళా లవిమచుహోగ్రపహ్నిజ్వాలా  
మాలావిరచితిత యె, వ్రాలెక ననుం గన్నట్లెల్లిననుమతిమీందన్. 118
- ఉ. తల్లి కల త్రిపై నొలుగి శతల్లడపాటుని జెరిగి చిత్తంబు  
బల్లటింబగఁబ్రాణములు శ్రవసిం జూచి కలంగి కేనుకా  
యల్లములోన<sup>1</sup> మోహముచి శ్రనొండె సంగమి నాసె మేలురా  
జిల్లె నటంచు విష్ణుపశుచింతయొత్పంగ బాధి: జీర్ణమన్. 119
- వ. ఉత్తరాభిషేకుండనై యేను మెడలి జనవిదంబులుం బరంబులుం బట్టణంబులు  
గ్రామంబులుం బల్లెలు నందఱుం గీరాత్మభ్రందనవాసంబులు వనంబులు నుప  
వనంబులుం జిత్రధాతువిచిత్రంబు లయిన పర్వతంబులు సమాదకరికరవిదళితశా  
ఖలు గలశాఖలు నవారితనివారితపథికజనశ్రమాతిరేకంబు లై నతటాకంబులు  
బహువిధవిహంగ నినదమనోహరంబులై వికచారవిదమఘపాసపరవశపరిభ్రమ  
దృఢమరసుందరంబు లైన సరోవరంబులు దాటి చనుచు క్షుత్తిపాసానమేతుండ  
నై యొక్కనదీహ్రదంబున గుంకు లిడి శుది నై నీగు ద్రావి గతశ్రముండనై.
- క. సాలావృక కపి భిల్లుక, కో శేధ లులాయ శిష్యభ్రముక శరభ శా  
ర్దుల శిశ గవయ ఖడ్గ, వ్యాళాజగ రాదిభముననమధ్యమునన్. 121
- వ. దుస్తరంబులైన నవవేణుకీచకగుల్మలతాగవ్వారంబులపాంతి నొక్క రావిమ్రాని  
డగ్గఱు గూర్చుండి యే విన్నచందంబున నాహ్లాదయగతుం బరమాత్మ  
స్వరూపు వారిం జింతించితి. 122
- శా. ఆనందాశ్రులు గన్నులక వెడల రోమాంచంబుతో దత్తుడ  
ధ్యానారూఢుడ నై ననాతఃపులో శ సద్దేవుడుందోచె నే  
నానందాభిగతుండ నై యెఱుగ లే శ నై తి ననున్న శ్వరున్  
నానాశోకపా మైనయత్తనువు గతనక లేని యట్లంతటన్. 123
- క. లేచి నిలుచుండి క్రమృత సద్దేవుడివ్యాకారంబుం జూడ సచ్చించుచుహృదయం  
బున నిలుపుకొని యాతురుండునుంబోలెఁబోచియుంగానలే నిర్మనుష్యంబైన  
వనబుంసం బరియించుచున్ననన్ను సుద్దేశించి వాగగోధరుం డైన వారి గంభీర  
మధురంబు లైనవచనంబుల శోకం బుపశిమింపం జేయుచందంబున సట్లనియె.

- ఉ. ఏల కుమార శోపిలగ శ నీజనసంబున నన్నుఁ గానఁగాఁ  
జూపు నీవు కామముఖవల్కుఁడు కర్దలితంబు చేసి ని  
రూలితకన్నుఁ డైనమునిశూఘ్నఁడు గాని <sup>1</sup>కుయోగి గానఁగాఁ  
జాలఁడు నీదుకోర్కె శాస్త్రవాగులకై నిజఁబూర్తిఁ జూపితివ్. 125
- క. నావలనికోర్కె యూరక, పోవకు విడిపించు దోషపుంజములను ను  
త్రేవం బుట్టును వైశమ, భావింపఁగ నాకుభక్తి శ బాలక వింతు. 126
- క. <sup>2</sup>నాయండులహతి గలిగిన, వాయదు జన్మాంతరమున శ బాలక నీ వీ  
కాయంబు విడిచి మీఁదట, మాయచుమతిఁ బుట్టె గలపురనున్న క్తుడవై. 127
- ను. విను మీస్పృష్టి లయంబు నొందు యుగముల్ శ వే యైవకాలంబు యా  
మిని యె పోయెడిఁ బోవఁగాఁ గలుగుఁ జూ శ మీఁదం బునస్పృష్టి యం  
దు నిరూఢస్పృతితోడఁ బుట్టెవపు నిర్దోషుండ వై నాకృతన్  
ఘనతం జెందెదు శుద్ధసాత్త్వికులలో శ గణ్యుండ వై యర్చకా. 128
- వ. అని యి ట్లాశాశంబు మూర్తియు బుగ్వేదాదికంబు నిశ్వాసంబును గా నొప్పి  
సర్వసమామకం బైనమహాభూతంబు నిలికె మూర కున్న నేను మస్తకంబు  
వంచి మ్రొక్కి తత్కరుణను సంతసించుచు మదంబు దిగనాడి మచ్చరంబు సిడిచి  
కామంబు నిర్దించి కోధంబు వర్జించి లోభమోహంబుల వెడలనడిచి సిగ్గు  
విడిచి యనంతనామంబులు పఠించుచుఁ బరమభద్రంబు లయినతచ్చరిత్రంబులం  
జుంతుమచు నిరంతరసంతోషుండ నై కృష్ణుని బుద్ధినిలిపి నిర్మలాంతఃకరణంబుల  
తోడ విషయవిరక్తుండ నై కాలంబున కెదురు సూచుచు భూమిం దిరుగుచు  
నుండునంతంగొంతికాలంబునకు మెఱుంగుమెఱసిన తెఱంగునపుత్సువుదోచినం  
బందభూతిమయం బయి కర్మస్వరూపం బయినపూర్వదేహంబు విడిచి హరికృపా  
వశంబున శుద్ధసత్త్వమయం బైన భాగవతిదేహంబు సాద్భితి సంతంద్రైలో  
క్యంబు సంహరించి పశ్చిమకాలపయోరాశిమధ్యంబున శయించి నిదుర వోవ  
నిచ్చగించునారాయణమూర్తి యును బ్రహ్మనిశ్వాసంబువెంట నతనిలోపలం  
బ్రవేశించితి సంత సహస్ర యుగపరిమితం బైనకాలంబు సనిన లేచి లోకంబులు  
సృజియింప నుద్యోగించుబ్రహ్మప్రాణులువలన మరీచిమఖ్యు లగుమునులును  
నేనును జన్మించితి మందు నఖండత బ్రహ్మచర్యుండనై యేచు మూఁడులోకంబుల  
బహిరంతరింబులందు మహావిష్ణుని యనుగ్రహంబున నడ్డుబులేక యీశ్వరదత్త  
యై బ్రహ్మభివ్యంజకంబు లె నె న పస్వరంబులుదమయంతిన మ్రోయుచున్నయా  
వీణాలాపనరితంజెన నారాముణ భాగానంబు సేయుచుఁ జరుంచు చుండుదు.
- ఆ. తీరహమిఁ డయినదేవుడు విష్ణుడు, తనచరిత్ర మేను శ దవిలి పాడఁ  
జ్ఞోబుడవానిచేలువున నెత్తించి, ఘుండు నాయుమునిఁ శ గాన వచ్చు. 130

- క. వినుమీ సంసారం బను, వననిధిలో<sup>1</sup> మునిగి కర్మరవాంఛలచే వే  
దనఁ బొందెడువానికి విష్ణు గుణార్థము చను ననుమి మునియై. 131
- చ. యమనియమాదియోగముల న నాశ్రయిత్రిత మయ్యెఁ గామిరో  
మములఁ బ్రచోదితుల యగు న శాంతి వహంపను విష్ణుసేవచే  
గ్రమమున శాంతి గైకొనినకై వడి నాడుతేరీరజన్మక  
ర్మములరహస్య మెల్ల ముసీరముడన చెప్పితి నిపు గోరిననీ. 132
- వ. అని యిట్లు భగవంతుం డగునారదుండు వ్యాసమునీంద్రుని వీడ్కొని వీణ  
వాయించుచు యదృచ్ఛార్థంబునం జనియె నని సూతుం డిట్లనియె. 133
- క. వాయించు వీణ నెప్పుడు, మ్రోయుచు ముకుందగీతములు జగములకుఁ  
జేయించుఁ జెవులపండువు, మ్రోయుచు నఘాళి నిట్టరయితి మఱి గలఁడే 134
- వ. అని నారదుం గొనియాడిన సూతునిం జూచి నారదుమాలలు విన్నవెనుక  
భగవంతుం డైనబాదరాయణుం డేమి సేసె నని శౌనకుం డడిగిన సూతుం  
డిట్లనియెబ్రహ్మదైవత్య యైవసరస్వతిపడమటితీరంబుం బుష్పలకున త్రకర్మవర్ధనం  
బు బదరితిరుండమండలంబు శమ్యాప్రాసం బనం బ్రసిదంబగునాశ్రమంబు  
గల దండు జలంబుల వార్చి కూర్చుండి వ్యాసుండు దనమది దిరంబు సేసికొని  
భక్తియుక్తం బయినచిత్తంబునం బరిపూర్ణుం డయినయీశర్వుం గాంచి యీశ్వ  
రాధీనమాయాకృతం బైనజీవునిసంసారంబు గని జీవుండు మాయచేత మో  
హితుం డై గుణవ్యతిరేకుం డయ్యు మాయాసంగతిం దనున ద్రిగుణాత్మకుం  
డని యభిమానించుచుఁ ద్రిగుణత్వాభిమానంబునం గర్తయు భోక్తయు నను  
ననర్థంబు నొందుననియు నయ్యనర్థంబునకు నారాయణభక్తియోగంబు గాని  
యపశమనంబు వేటొకటి లే దనియు సెప్పించి. 135
- మ. అవనిచ క్రములోన నేపురుషుఁ డేరయ్యామాయమున్ విన్న మా  
ధవువై లోకశరణ్యుడై భవములం న దప్పించఁగాఁ జాలు భ  
క్తివశేషంబు జనించు నట్టిధువనశ్రేయంకరిం బైన భా  
గవతామాయము బాదరాయణుండు దాఁ న గల్పించె నే రొప్పుంగన్. 136
- వ. ఇట్లు భాగవతంబు నిర్మించి మోక్షార్థి యైనశుకునిచే జదివించె నని చెప్పిన విని  
శౌనకుండు నిర్వాణతత్పరుండును సర్వోపేక్షకుండు నైనశుకయోగి యేమిటికి  
భాగవతం బధ్యసించె ననవుడు సూతుం డిట్లనియె. 137
- క. ధీరులు నిరపేక్షులు నా, త్మారాములు నైనమునులు న హరిభజనము ని  
ష్కారణము చేయు చుందురు, నారాయణుఁ డట్టివాడ న నవ్యవంత్తా. 138
- క. హరిగుణవర్ధనరతుం డై, హరితత్పరుఁ డైనబాదరాయణి పుధత  
త్పరతం బతింఁచె ద్రిదగద్వంతుగళి మైనభాగవతనిగముంబున్. 139

క. నిగమములు వేయఁ జదివిన, సుగమంబులు గావు ముక్తిసుధగత్వంబుల  
సుగమంబు భాగవత మను, నిగమంబుఁ బఠింప ముక్తివివసనము బుధా. 140

- యి అర్జునండు పుత్రహృతి యగునశ్వత్థామ నవమానించుట యి-

వ. అని పలికి రాజర్షి యైనఁ రీషీశ్వరాజు జన్మకర్మముక్తులును బాండవులమహా  
ప్రస్థానంబును గృష్ణఁ ధోదయంబును జెప్పెదం గౌరవశృష్టద్యున్నాదుల  
యద్ధంబున వీరు లైనవారలు స్వర్గంబునకుం జనినవెనుక భీముఁ దాఘాతంబున  
దుర్యోధనుండు దొడలు విడిగి కూలిన నశ్వత్థామ దుర్యోధనునకుం బ్రయంబు  
సేయువాఁడై నీదురవోవుద్రాపదీపుత్రులశిరంబులు ఖండించి తెచ్చి సమర్పించె  
నది క్రూరకర్మం జని లోకులునిందింతురు. 141

ఉ. బాలురచావు కర్ణములఁ గ బడ్డఁ గలంగి యలంగి యోధవం  
జాలక బాష్పతోయకణజాలము చెక్కుల రాల నేడ్చి పాం  
చాల తనూజ నేలఁబడి గ జాలిఁ బడం గసి యెత్తి మంజువా  
చాలతఁ జూపుచుం జకురజాలము దువ్వుచుఁ గ్రీడి యిట్లనున్. 142

మ. ధరణీశాత్మజ 1వీపు నీకు వగవన్ గ ధర్మంబె యా ద్రాణి ని  
మూరుణం దై విదళించె బాలకుల మగ్ధాండీవనిర్మక్తభీ  
కరబాణంబుల నేడు వానిశిరమన్ గ ఖండించి నేఁ దెత్తుఁ ద  
చ్చిరముం ద్రొక్కి జలంబు లాడు మిచటన్ గ శీతాంశుబింబాసనా. 143

వ. అని యిట్లుండంబడిచి తనకు మిత్రుండును సారథియు నైనహరి మేలనుచుండం  
గవచంబు దొడిగి గాండీవంబు ధరియించి కపిధ్వజం దై గురుసుతునివెంట  
రథంబు దోలించిన. 144

కా. తన్నుం జంపెద నంచు వచ్చువిజయున్ గ దర్శించి తద్ద్రాణి యా  
పన్నుం దై శిశుహంత గావున నిజప్రాణేచ్ఛ బాతౌ వడిన్  
ము న్నాబ్రహ్మ మృగాకృతిం దవయకున్ గ మోహించి క్రీడింప నా  
సన్నుం డౌహరుఁ జూచి పాటుపగిడిన్ గ సర్వేంద్రియభ్రాంతిలోన్. 145

వ. ఇట్లోపినంతదూరంబుం బరువిడి వెనుకఁ జూచి రథతురంగంబు లలయటఁ దెలిసి  
నిలిచి ప్రాణరక్షణంబునకు నొండుపాయంబు లేమి నిశ్చయించి జలంబుల వార్చి  
ద్రోణుండనుండు సమాహితచిత్తుం దై ప్రయోగంబ కాని యుపసంహారంబు  
నేరకయుఁ బ్రాణసంరక్షణార్థంబు సార్థమీ యద బ్రహ్మశిరోనామకాస్త్రంబుం  
బ్రయోగించిన నదిప్రచండతేజంబున దిగంతరాళంబు నిండిప్రాణిభయంకరం  
బై తోచిన హరికి నర్జునుం డిట్లనియె. 146

సీ. పద్మలోచన కృష్ణ భక్తాభయప్రద, వినుము సంసారాన్ని గ వేచు చున్న  
జనులసంసారంబు గ సంపారింపంగ నీవు, దక్క నన్యులు లేరు గ దలచిచూడ



సామౌత్కరించిన సర్వేశ్వరుండవు, ప్రస్థానికి నవరత్న వభుడ వాన్య  
పుష్కరంబు 1 నివు. ప్రబోధంబుచే మా య, నడచువు నిశ్చేయశక్తియందు

అ. మాయచేత మినిగి శ్రమనువారెకు గృహ. సేసి ధర్మమార్గరచివచ్చి మయిన  
శుభమా సేయు దీప్తసుజనుల నవనిలో. గావం బుట్టుదువు బరగనివాన. 147

క. ఇని యొక శేషము భూమియం, జనలును దిక్కులును నిండి శ్రవణగమ మై  
యెదురై వచ్చుచు నున్నది, విదితముగా నెఱుంగ జెప్పరవే దేవేశా. 148

వ. అనిన హరి యిట్లనియె. 149

కా. జిహ్వాత్వంబున బాటి ద్రోణజుడు దశశ్రీలుండు ప్రాణేచ్ఛసి  
బ్రహ్మాత్రం బదె యేసె వచ్చు నదె తదబ్ధానాన్ని భీభత్స సీ  
బ్రహ్మాత్రంబున గాని దీని మరలింపరాదు సాహార మీ  
బ్రహ్మపశ్య మెఱుంగఁ జేయుము వడిక శ్ర బ్రహ్మాత్రులు దీనినై. 150

వ. అనిన నర్జునండు జలంబుల వార్చి హరికిం బ్రదక్షిణంబు వచ్చి ద్రోణనందనుం  
డేసిన బ్రహ్మాత్రంబుమీఁద దశ బ్రహ్మాత్రులుం బ్రయోగించిన. 151

మ. అవనివ్యోమములందు నిండి తమలో శ్ర నారెండు బ్రహ్మాత్రముల్  
రవివహ్నిద్యుతిఁ బోరుచుం ద్రిభువనశ్రావంబు గావింపగా  
వివశభ్రాంతి యుగాంతమో యని ప్రజల్ గవీక్షింప నాచేశ మా  
ధవునాజ్ఞా విజయుండు సేసె విశిఖరశ్వద్యోపనంహారము నే. 152

వ. ఇట్లత్తవ్యయంబు నుపసంహరించి ధనజయుండు ద్రోణనందనుం గూడ వెగచి  
పట్టుకొని రోషాదణితలోచనంజై యాజ్ఞకుండు రజ్జువునం బశువుగట్టినచందం  
బున బంధించి శిబిరంబుకడకు గొని చని హింసించు నల దిగిచినం జూచి హరి  
యిట్లనియె. 153

ఉ. మాటుపడంగ లేనియనకమర్థుల సుపుల నత్రవిద్యుఁ  
డేఱఁపిన్నపాపల వశధించె నిశీధన నందుఁ గ్రూరుఁడై  
పాటుండు గాని పాతకుండు శ్ర ప్రాణభయంబున వెచ్చి మార్పుచుం  
బాటెడివీనిఁ 2 గావుము కృతపామతి నర్జున పాపచర్జరా. 154

చ. వెఱచినవాని దైన్యమున శ్ర వేదులు నొందినవాని నిద్ర మై  
మఱచినవాని సౌఖ్యమున శ్ర మద్యము ద్రావినవాని 3 భగ్నుఁడై

1. వనశీవు. 2. బోధంబుచే. 3. మాయన 'మైనం పార్థావక్తిత్రాకుం బ్రహ్మబంధు మిమం  
జహి' అని కృష్ణుండు ఆశ్చర్యమును గావక చంపుమని చెప్పినట్లున్నది. వ్యాతకృతులం దెల్లఁ  
'గావు' మనియే యున్నది. మాలమునుబట్టి దీనిని 'గావకు' మని పండితులు దిద్దియున్నను వ్యాత  
కృతులచొప్పున 'గావు' మనియే దిద్దఁబడియె. 4. భగ్నుఁడై.

పఱచినవాని సాధుజడభావమువానిని గావు మందు వా

చఱచినవానిఁ గామినులఁ గ జంపుట ధర్మము గాదు ఘోరము.

155

శా. స్వప్రాణంబుల నెవ్వఁ డేని గడఁచారసంగంబు సాలించి య  
స్వప్రాణంబుల చేత రక్షణము నేర మం జూచు వాఁ డంత్యలో  
కప్రాప్తం డగు రాజదండమున నరత్న-ల్యాలు డౌ నైన నీ  
విప్రుం దండితుఁ జేయ నేటికి మహావిభ్రాంతిచే నుండఁగన్.

156

వ. అని యివ్వధంబునఁ గృష్ణుం డానతిచ్చిన బ్రాహ్మణుండు కృతాఽరాధుండయ్య  
వధ్యుండు గాఁ డనుధర్మంబుఁ దలంచి చంపక ద్రుపదరాజపుత్రికిం దనచేసిన  
ప్రతిజ్ఞం దలంచి బద్ధుం డైనగురువందనుం దోడ్కొని కృష్ణుండు సారథ్యంబు  
నేయ శిబిరంబుకడకు వచ్చి.

157

క. సురరాజసుతుండు నూపెను, దురవధిసుతశోకయుతకు గ ద్రుపదునిసుతకుం  
బరిచలితాంగ శ్రేణిం, బరుషముచోపాశబద్ధపాణిన్ ద్రాణిన్.

158

—|| ద్రౌపది యశ్వత్థామను జూచి సంభాషించుట. ||—

వ. ఇ ట్లర్జునుండు డెచ్చి చూపిన బాలవధజనితలజ్జాపరాజుక్కుం డైనకృపికోడుకుం  
జూచి మ్రొక్కి సుస్వభావ యగుద్రౌపది యి ట్లనియె.

159

మ. పరంగ మామగవార లందఱును మాఁ గ బాణ ప్రయోగోపసం  
హరణాద్వాయుధవిద్య లన్నియును ద్రోణాచార్యుచే నభ్యసిం  
చిరి పుత్రాకృతి నున్నద్రోణుడవు నీకచిత్తంబులో లేకమాం  
గరుణాసంగము లేక శివ్యసుతులగా గ ఖండింపఁగా బాడియె.

160

క. భూసురుడవు బుద్ధిదయా, భూసురుడవు శుద్ధవీరభటసంబోహ  
గ్రేసరుడవు శిశుమారగా, మాసురకృత్యంబు ధర్మ గ మగునే తన్మిత్ర.

161

శా. ఉద్యోగంబున రాసు శస్త్రధరు లై గ యుద్ధాపనిఁ లేరు కిం  
చిద్యోహంబును నీకుఁ జేయరు బలోత్తేకంబుతోఁ జీఁకటిఁ  
భద్రాకారులఁ బిన్నపాపల రణభౌధ క్రియాహీనులగా  
నిద్రాసక్తుల సంహరింప నకటా గ నీచేతు లె ట్లాడెన్.

162

ఉ. అక్కట పుత్రశోకజనితాకులభారవిషణ్ణచిత్త నై  
పొక్కుచు నున్నభంగి నినుఁ గ బోరఁ గిరిటి నిబద్ధుఁ జేసి నేఁ  
డిక్కడ కీడ్చి తెచ్చుట న్యహింపని దై భవదీయమాత నేఁ  
డెక్కడ నిట్టిశోకమున గ నే క్రియ నేడ్చుచు బొక్కు చున్నదో.

163

వ. అని కృష్ణార్జునులం జూచి యి ట్లనియె.

164

1. ఇచటను 'తదసావధ్యతాం' అను మూలమునకు సరిగా 'దండితుఁ జేయు మేటికి'  
అని పాఠము దిద్దబడియున్నది. వ్రాతప్రతులం దెల్ల 'దండితుఁడేయ నేటికి'యనియే యున్నది.

- ఉ. దోణునితో శిఖం బడక శ్రద్ధాకుటుంబిని యన్న దిలట న  
 తీర్చి నూజతోకవివరశీకృత నై విరిపించుభంగి నీ  
 ద్రాణి దెరల్చి తెచ్చుటకు శ్రద్ధానము నొందు ను నెంత పొక్కునో  
 ప్రాణవియ క్తుఁడైన సతిరపాపము బ్రాహ్మణహింస మూలచే.
- క. భూపాలకులకు విప్రుల, గోపింపగ జేయఁ దగదను శ్రద్ధాపించినద  
 తో పాపలంబు మొదలికి, భూపాలాటప్రదాన లున్న శ్రద్ధాశంపముగాన్. 166
- వ. అని యిట్లు ధర్మంబును సకరుణంబును ధర్మశీకరంబును సమంజసంబును శ్లా  
 ఘ్యంబునుం గాఁ బలుకద్రాపదివలుకలకు ధర్మపరదమొడు సంగిసిల్లె నకుల  
 సహదేవ సాత్వకి ధనంజయ కృష్ణులు బ్రహ్మతించిరి సమ్రాటింపక భీముండిట్లనియె.
- చ. కొడుకులఁ బట్టి చంపె నని శ్రద్ధాపము నొందడు బ్రాహ్మణులకన్  
 విడువు మటంచుఁ జెప్పెడిని శ్రద్ధాపది ద్రాపది వీడు విప్రులచే  
 విడువఁగ నేల చంపుఁ డిటు శ్రద్ధాపిని మీరలు చంపలేని నా  
 పిడికిటిపోటునకా శిరమా శ్రద్ధాపము సేసెద. జూడుఁ డెందఱున్. 168
- వ. అని పనికి నశ్వత్థామకు ద్రాపది యడ్డంబు వచ్చె భీమునిసంరంభంబు నూచి  
 హరి చతుర్భుజం డయి రెండుచేతుల భీముని వారించి కడమరెంటను ద్రుపద  
 పుత్రికను దలంగించి నగుచుఁ భీమాన కిట్లనియె. 169
- ఉ. ఆవ్యండు గాఁడు వీడు శిశు శ్రద్ధాపంతు దురాత్మకుఁ డాతతాయు హం  
 తవ్యండు బ్రహ్మబంధుఁ డగుఁ శ్రద్ధాపదు నిక్కము “బ్రాహ్మణో నహ  
 న్నవ్య” యటంచు వేదము శ్రుతం బగుఁ గావున ధర్మదృష్టిఁ గ  
 ర్తవ్యము వీనిఁ గాచుట యశ్రద్ధాస్థితి జూడుము పాండవోత్తమా. 170
- వ. అని సరసాలాపంబు లాడి పవననగమ నొడంబటిచి యరుచుగ జూచిద్రాపదికి  
 నాకు భీమసేనునకు సమ్రాతంబుగ మున్ను శ్రద్ధాపప్రజ్ఞ సిద్ధించునట్లు నాపంపు  
 సేయు మని నారాయణుం డానతిచ్చిన నరునుండును దదనుమతంబున. 171
- శా. విశ్వస్తుత్యండు శ్రద్ధానూనుడు మహాశ్రవీరుండు ఘోరాసిచే  
 నశ్వత్థామశిరోజముల్ దటిగి చూడాంతర్మహారత్నమున్  
 శశ్వత్కీర్తి వెలుంగఁ బుచ్చుకొని పాశశ్రావతబంధంబులన్  
 విశ్వాసంబున నూడ్చి తోచె శిబిరోశ్రద్ధాభాగముం బాసి పోన్. 172
- క. నిబ్బరవు బాలహంతయు, గొబ్బనఁ జేజంబు మణియుఁ శ్రద్ధాపడి నతుండై  
 ప్రబ్బినవగచే విప్రుడు, సిబ్బితితో నొడలిగిబ్బు శ్రద్ధాపి వడిఁ జనియెన్. 173
- అ. ధనముఁ గొనుట యెండఁ శ్రద్ధాప దల గొలుగుట యెండఁ  
 నాలయంబు వెడల శ్రద్ధాపదును టొండఁ

గాని చంపఁ దగినకర్తృంబు నేసినఁ

జంపఁ దగదు విప్రజాతిఁ బతికి,

174

వ. ఇట్లశ్వతామం బ్రాహ్మణశిష్యుఁ జేసి వెడల నడిచి పొంతులు పొంచాలేసహితం  
లై పుత్రులకు శోకించి శిష్యులు త్రవలండువుల కెల్ల బహునాదికృత్యంబులు నేసి  
యుదక ప్రదానంబు నేయుకొనస స్త్రీల ముండల నిక్షిణాని గోవిందండునుం  
దారును గంగకుం జని తలోదకంబులు వోసి క్రమ్ముట విలపించి హరిపాదపద్మ  
పరాగపటలపవిత్రంబు లడునభాగీరథిజలంబుల స్నాతు లయి యున్నయెడం  
బుత్త్రోకాతురు లయిన గాంధారిధృతిరాష్ట్రులకు గుంతీద్రౌపదులను జూచి  
మాధవుండు మునింద్రులు దానును బంధుమరణశోకాతురు లయినవారలవగవు  
మానిచి మునించె నివ్వధంబున.

175

శా. పాంచాలీకబరీవికరణమహాపాపక్షతాయుష్కులం

జంచద్గద్వల ధార్తరాష్ట్రుల ననుర జుపించి గోవిందుఁ డి

ప్పించె రాజ్యము భర్తృపుత్రునకుఁ గల్గించె మహాఖ్యాతిఁ జే

యించె మూడుతులంగ మేములు దేరవేద్రప్రభావంబునన్.

176

—ఇతి క్రిష్ణః దుత్తరాగర్భసుం డనుగర్భకుని రక్షించుట. శ్లో—

వ. అంత వాసుదేవుండు వ్యాసప్రముఖభూయరహితం డయి ముద్గతసాత్యకులు  
గొలువ ద్వారకాగమనప్రయత్నంబునం బొండవుల వీడ్కొని రథావోహణంబు  
నేయునమమంబున భయంబునం దతఃపడుచు నుత్తర సమదెంచి కల్యాణ  
గుణోత్తరుం డైనవారి కిట్లనియె.

177

మ. ఇదె కాలానలతుల్య మైనవిశిఖం శ బేతెంచె దేవేశ నేఁ

డుదరాంతరతగర్భదాహమునకై శ యుగ్రప్రభా వచ్చుచు

న్నది దుష్లోక్యము మానుపన్ శరణ మరన్యం బేమియున్ లేదు నీ

పదపద్మంబులె కాని మొ డెఱుంగ నీరబాణాన్ని వారింపవే.

178

క. దుర్భరబాణానలమున, గర్భములో నున్నశిశువు శ ఘనసంతాపా

విర్భావంబునఁ బొరలెడి, నిర్భరకృపఁ గావ వచ్చు శ నిఖలస్తుత్యా.

179

క. చెల్లెలికోడల నీమే,నల్లుండు శత్రువులచేత శ హతుఁ డయ్యెను సం

పుల్లాలవిదలోచన, భల్లాన్ని నడంచి శిశువు శ బ్రదికింపఁ గడే.

180

అ. గర్భమందుఁ గమలగర్భాదశితములు, నిముడుకొన వహించునెక్వరేక

నీకు నొక్కమానినగర్భాక్షణ, మొలిచువు నిర్వహింతు గాక.

181

వ. అనిన నాశ్రితవత్సలం డగుంపుర మేశ్వరుండు సుధద్రోహదీకాలాపంబులాలిం  
చి యిది ద్రోణనందనుండు లోక మంతయు నవాంశవం బయ్యెను మని యేసిన  
దివ్యాస్త్రం బని యెఱింగె నంతఁ బొండవుల కభిముఖం బయి ద్రోణనందన

దివ్యాస్త్రనిర్గతనిశితమార్గములు డగ్గటి నెగ్గడిలక వారును బ్రత్యస్త్రంబు  
లందింప ని పెనంగునముంబున. 182

మ. తనసేవారతి చింత గాని పరచింతలా లేకమున్ లేని న  
జ్జనులం బొండుజనూజలన్ మునుచున్యాప్యంబుతో దోక్షణం  
దను బ్రహ్మాస్త్రము నడ్డపెట్టె బంధున్ పదైత్యుల సర్వార్థసా  
ధననిర్వక్తము రక్షితభలనుధాంధ్రశక్తముం జక్రమున్. 183

మ. సకలప్రాణిహృదంతరాళముల భాస్వజ్జ్యోతి యె యుండునూ  
క్షుకభృం డచ్యుతుం డయ్యెడన్ \*పరిటుమాల్ గొల్పిరిమిం గాం జక్రహ  
స్తకుం డై వైష్ణవమాయుం గప్పి కురుసంతానార్థి యె యడ్డ మె  
ప్రకటన్నుర్తి నడించె ద్రోణతనయన్ బ్రహ్మాస్త్రమున్ లీలతోన్. 184

వ. ఇట్లు ద్రోణతనయుం డేసినప్రతిక్రియారహితం బును బ్రహ్మశిరం బనియెడి  
దివ్యాస్త్రంబు వైష్ణవతేజంబున నిర్భరం బయ్యె నిజమాయచే సకలలోకసర్గస్థి  
సంహారంబు లాచరించునట్టివారికే ధరణీసుర బాణనివారణంబు విచిత్రంబు గాదు  
తత్సమయంబున సంతసించి పొడవపొచ్చాలసహిత యై గొంతి గమనోన్ముఖుం  
డయినహరిం జేర వచ్చి యిట్లనియె. 185

—ఇ కుంతిదేవి క్రికృష్ణుని నులించుట. ఇ—

క. పురుషుం డాధ్యుండు ప్రశ్నతికి, బరు డవ్యయుం వభిలభూతరహితరార్థా  
నురుం డనవలోక నియుండు, బరమేశ్వరుం డైననీకుం శ్ర బ్రణవయులు హరి. 186

వ. మతియు జవనికనులువున నాట్యంబు సలుపునటునిచందంబున మాయాయవని  
కాంతరాళంబున నిలువంబడి నీమహిమచే బరనుహంసలు నివృత్తరాగ ద్వేషులు  
నిర్మలాత్ములు నయిన మునులకు నదృశ్యమానుడ వయి పరిచ్ఛిన్నుండవు  
గాని నీవు మూఢదర్శనంబులు దర్శించుకుంటుబవతు లగుమాకు నెట్లు దర్శనీ  
యుండ వయ్యెడు శ్రీకృష్ణ వాసుదేవ దేవకిసందన సందగోపకుమార గోవింద  
పంకజనాథ పద్మమాలికాలంకృత పద్మలోచన పద్మసంకాశచరణ హృషీకేశ  
భక్తియోగంబునంజేసి నమస్కరించెద నవధరింపుము. 187

సీ. తనయులతోడనే శ్ర దహ్యమానం బగు, జతుగృహంబునయందుం శ్ర జావకుండ  
గురురాజు వెట్టించుఘోరివిమంబున, మారులపుత్తుండు శ్ర మడియ కుండ  
ధార్తరాష్ట్రుండు సముద్రద్వీప జీర లాలువంగ, ద్రౌపదిమానంబు శ్ర దలంగకుండ  
గాంగేయకుంభజకర్ణాదఘనులచే, నాబిడ్డ లనిలోన శ్ర నలంగ కుండ

తే. విరటువు త్రికకడుపులో శ్ర వెలయుమాలు, ద్రోణసందనుశరవహ్నిద్రుంగకుండ  
మతియు రక్షించితివి పెక్కుశ్రమార్గములను, నిన్ను సేమని వర్ణింతు శ్ర నిరజాక్ష.

మత్త. బల్లిదుం డగుకంసుచేతను శ్ర బాధ నొందుచు నున్న మీ

\* 'విరటాంగిర్యంబు' ననియే వ్రాతప్రతులు. అయ్యది చింతము.

తల్లిఁ గాచినభంగిఁ గాచితఁ యధార రాఘ్నేలచేత నేఁ  
దల్లడంబునఁ జిక్కి కుండఁగఁ యదాక్షిణ్యగుణవ్రజం  
బెల్ల సంస్తుతి నేసి నాపుఁగ యంతవాన జగత్పతి.

189

క. జననము నైశ్వర్యమును, ధనమును విద్యమును గలయీదచ్చుల కె  
చ నగోచరుఁ డగునిన్నుఁ, కనుటఁపఁగ లేరు నిఖిలవిభాషస్తుత్వా.

190

వ. మఱియు ధక్తధనుండునువృత్తకర్తార్థకామవిషయమును నాత్మారాముండును  
రాగాదిరహితుండును గైవల్యదానమర్థుండును గాలయాఁకుండును నియామ  
కుండును నావ్యంతరశూన్యండును విభుండును సర్వసముండును సకలభూతనిగ్ర  
హానిగ్రహాకరుండును నైననిన్నుఁ దలంచి నమస్కరించెన నవధరింపుము మను  
ష్యుల విడంబించుభవదీమనిలసనంబు సిర్జయింప నెవ్వఁడు సమర్థుండు నీకుం  
బ్రియాప్రియులు లేరు జన్మకర్మశూన్యండ్ వయనీవు తిర్యగావిజీవులయందు  
వరాహాదిరూపంబులను మనుష్యులందు రామాదిరూపంబులను ఋషులందు  
వామనాదిరూపంబులను జలచరంబులయందు మత్స్యాదిరూపంబులను నవత  
రించుట లోకవిడంబనార్థంబు గాని జన్మకర్మసహితుండ్ వగుటం గాదు.

191

ఉ. కోపమతోడ నీవు దధిరకుంభము భిన్నము నేయు చున్నచో

గోపిక ద్రాటఁ గట్టిన విశుంచితసాంజనబాష్పతోయ ధా

రాపరిపూర్ణవస్త్రముఁ గర్రంబులఁ బ్రాముచు వెచ్చ నూర్పుచుం

బాపఁడ వై నటించుట కృపాపర నామిది జోద్య మయ్యెడిన్.

192

క. మలయమునఁ జందనముక్రియ, వెలయగ ధర్మజాసకీర్తివెలయించుటకై  
యిలపై నభవుఁడు హరి యదు, కులమున నుదయించె నంద్రు య గొంద అనంతా.

క. వసుదేవ దేవకులు తా, పసగతి గతభవమునందుఁ యబ్రాంఢిన సం  
తనమునఁ బుత్రుల నొందితి, వసురలమృతి కందుఁ గొంద య అండు మహాత్మా.

క. జలరాశినడును మునిఁగెడు, కలముక్రియ భూరిభారకగ్నిత యగునీ  
యిలఁ గావ నజుఁడు గోరనఁ, గలిగితి వని కొంద అండు య గణనాతీతా.

195

తే. మఱచి మజ్జానకామ్యకర్మములఁ దిరుగు

వేదనాతులకుఁ దన్నికృష్ట త్రిజేమ

శ్రవణచింతనవందనార్పణము లిచ్చు

కొఱకు నుదయించి లెండు నిన్ య గొంద అభవ.

మ. నినుఁ జింతించుచుఁ బాడుచుం బొగడుచున్ యనీదవ్యచారిత్రముల్

వినుచుం జూతురు గాక లోకు లితరాన్వేషంబులం జూతురే

ఘనదుర్జ్మపరంపరావళనవక్షం బై మహాయోగివా

గ్విసుతం బై భవత్పదాబ్జముగమున్ య విశ్వేశ విశ్వోభరా.

197

వ. జేవా నిరాశ్రయుల మై భవదీమచరణారవిందంబు లాశ్రయించి నీవారలమైన

మమ్ము విడచి విచ్చేయ నేల నీసకరుకావలోకసంబుల నిత్యంబును జూడవేని  
యాదవసహితు లైనపాండవులు జీవుఁల బానిసయింద్రియంబుల చందంబునఁ  
గీర్తిసంపదలు లేక తుచ్ఛత్వంబు నొందుదురట. కల్యాణలక్షణాలక్షితంబు లైన  
యడుగులచేత సంకీర్తం బయినమదీయధరణీసుండలంబు లిప్పు నాసిన శోభితంబు  
గాదు నికృతావితానమృతంబున సక్కడిజనపదంబులు గునుమఘఃభరితంబు  
లై యోషధితిరులతాగుల్మనదసదీపమేతంబు లై యుండు, 198

ఉ. యాదవులందు బాండవులయందు నిధీశ్వర నాకు మోహవి  
చ్ఛేదము నేము మయ్య ఘనసింధువుఁ జేరెడిగంగభంగి నీ  
పాద సరోజచింతనముపై నుపశంబు మదీయబుద్ధి న  
త్యాదరవృత్తితోఁ గదియుకనట్లుగఁ జేయఁ గదయ్య యీశ్వరా. 199

శా. శ్రీకృష్ణ యదుసూషణా వరసఖా శ శృంగారరత్నాకరా  
లోద్రోహనరేంద్రవంశదహనా శ లోకేశ్వరా దేవతా  
నీకబ్రహ్మణ్యగంగా రిహరణా శ నిర్వాణసంధాయకా  
నికున్ మ్రొక్కదద్రుంపవే ధవలతల్ శ నిత్యానుకంపానిధి. 200

వ. అని యిట్లు సకలభాషణంబుల సుతియించుగొంతిమూలకు నియ్యకొని గోవిం  
దుండుమాయాసరూపమందహాస విశేషంబున మోహంబు నొందించి రథా  
యాభుం డై కరినగిరంబునకు వచ్చి కుంతిసుభద్రాదుల వీడ్కొని తనపురంబునకు  
విచ్చేయ గమకించి ధర్మరాజుచేఁ గించిత్కాలంబు నిలుపు మని ప్రార్థితుం డై  
సలిచె నంత బంధువధిశోకాతురుం డయిన ధర్మజుండు నారాయణవ్యాస  
ధౌమ్యాదులచేతఁదలుసంబడియఁ దెలియక మోహితుం డై నిర్వివేకం బగుచిత్తం  
బున నిల్చియె. 201

మ. తన జేహంబునకై యనేకమృగసంకరానంబుఁ జంపించుదు  
రజుభంగిఁ గురుబాలకద్వజతనూజభ్రాతృపంఘులు ని  
ట్లనఁ జంపించినవాపకర్మనకు రాజ్యాశంకుకీ నాకు హా  
యనలయొవధి నైన ఘోరనిరకృత్యానంగముల్ మానునే. 202

వ. మఱియుఁ బ్రజాపరిపాలనపరం డయినధర్మరాజు ధర్మయుద్ధంబున శత్రువుల వధి  
యించినం బాపంబు లే దనిశాస్త్రవచనంబు గల డయిననది విజ్ఞానంబుకొఱకు  
సమరంబు గాదు చెతురంగంబుల ననేకాక్షోహణీసంఖ్యాతంబులంజంపించితి హత  
బంధు లయిననెఱుల కేసు జేసింద్రోహంబు దప్పించుకొన నేర్పు లేదు గృహస్థా  
శ్రమిధర్మంబు లై నతురంగ మేనాదయ్యాగంబులచేతఁబురుషుడు బ్రహ్మహత్యాది  
పాపంబులవలన విడివడి సింధులు డగు నని నిగమంబులు నిగమించు బంకం  
బునఁ బంకిలస్థలంబునకు మద్యంబున మద్యభాండంబునకు శుద్ధి సంభవింపని

చందంబున బుద్ధిపూర్వకజీవహింసనంబు లయినయోగంబులచేతం బురుషులకుఁ బాపబాహుళ్యంబు కాని పాపనిర్మక్తి గాదని శంకించెద.

క. అనియిట్లు ధర్మసూతుఁడు, మొనసి నిరాహారిభావత్రయమున దేవనదీ తనయుఁడఁ గూలినచోటికిఁ, జనియెఁ బ్రజాద్లోహపాపశచలితాత్ముండై. 204

వ. అయ్యవసరంబునం దక్కిన పాండవులును ఫల్గునసహితుం డైనపద్మలోచనుండును గాంచనసమంచితంబు లయినరథంబు లెక్కి ధర్మజుం గూడి చనిన నతండు గుహ్యకసహితుం డయినక బేగునిభంగి నొప్పెనిట్లు పాండవులు పరిజనులు గొలువఁ బద్మనాభసహితులై కురుక్షేత్రంబున కేగి దివంబుననుండి నేలం గూలినదేవత తెఱంగున సంగ్రామరంగపతితుండైనగంగానందనునకు నమస్కరించి రంత బృహదశ్వ భరద్వాజ పరశురామ పర్వత నారద బాదరాయణ కశ్యపాంగిరసకౌశిక ధౌమ్య సుదర్శన శుక వశిష్టాశ్వినీక రావర్షి బ్రహ్మర్షులు శిష్యసమేతులై చనుదెందినం జూచి సంతసించి దేశకాలవిభాగవేది యైన భీష్ముండు వారలకుం బూజనంబు గావించి. 205

క. మాయాంగీకృతదేహుం, డై యభిలేశ్వరుఁడు మనుజుఁ య డైనాఁ డని ప్రజ్ఞాయ త్తచి త్రమున గాం, గేయుఁడు పూజనము సేసె య గృష్ణున్ జష్ణున్. 206

వ. మఱియు గంగానందనుండు వినయప్రేమసుందరు లయినపాండునందనులం గూర్చుండ నియోగించి మహానురాగజనితబాష్పసలిలసందోహసమ్మిళితలోచనుం డై యిట్లనియె. 207

ఆ. ధరణిసురులు హరియు ధర్మంబు దిక్కుగా, బ్రతుకఁడఁడఁచి మీరుశ్రబహువిధముల నన్నలార పడితి య రాపత్నరంపర, లిట్టిదిత్రకర్మ య మెండుఁగలదు. 208

ఉ. సంతస మింత లేదు మృగశ్రశాపవశంబునఁ బొందుభూవిభుం డంతయు నొంది యుండ మిము య నర్భకులం గొని వచ్చి కాంక్షతో నింతలవారిఁ గాఁ జెనిచె య నెన్నడు సౌఖ్యముపట్టు గాన దీ గొంతి యనేకదుఃఖములఁ య గుందుచు నుండుచు భాగ్య మెట్టిదో. 209

ఉ. వాయువశంబు లై యెగసి య వారిధరంబులు మిగుటఁ గూడుచుం బాయుచు నుండుకై వడిఁ బ్రపంచము సర్వముఁ గాలతంత్ర మై పాయుచుఁ గూడు చుండు నొకశ్రభంగిఁ జరింపదు కాలమన్నియుం జేయుచు నుండుఁ గాలము విశచిత్రము దుస్తర మెట్టివారికిన్. 210

ఉ. రా జట ధర్మజుండు సురశరాజసుతుం డట ధన్వి శాత్రవో ద్వేజక మైనగాండివము య విల్లట సారథి సర్వభద్రసం యోధకు డైనచక్రి యట య గ్రగదాధరు డైనభీముఁ డ య్యాజ్ఞిక దోడువచ్చు నట యూపదగల్గు టి దేమిచోద్యమో. 211



ఆ. ఈశ్వరుండు విష్ణుఁ డెవ్వేళ నెవ్వని, కేమి నేయుఁ బురుషుఁ డేమి యెఱుంగు  
నలెనిమాయఁ కు మగహాత్ములు విద్యాంసు,లడఁగి మెలఁగుచుండురెండు లగుచు.

వ. కావున దైవశాంత్రంబైన నానికి నగవం బనిలేదు రక్షకులు పోని ప్రజలు రక్షింపఁ  
బుండరీకాక్షుండు సాక్షాత్కరించిననారాయణుండు దేవోనిరూఢుండు గాక  
యాదవులందు నిగూఢుం డై తనమాయచేత లోకంబుల మోహతిరేకంబుల  
నొందించు నతనిరహస్యప్రకారంబు భగవంతుం డైన పరమేశ్వరుం డెఱుంగు  
మఱియు దేవర్షి యగునారదుండును భగవంతుం డగుకపిలమునియు నెఱుంగు  
దురు మీరు శృష్టుండు దేవకీపుత్రుం డగు-మానులేయఁ డని నలంచి దూత  
సచివసాధిబంధుమిత్రప్రయోజనంబుల నియమింతు రిన్నింటిం గొఱింత లేదు  
రాగాదిశూన్యుండు నిరహంకారుండు నర్జయిండు సమగర్వనండు సర్వాత్మ  
కుండు సయినయీశ్వరునకు నతోన్నతభావంబు లెక్క డివి లేనైన భక్తవర్త  
లుండు గావున నేకాంతభక్తులకు సులభుఁడై యుండు.

218

సీ. అతిథి కి నెవ్వనియందుఁ జిత్తముఁ జేర్చి, మొవ్వనినామ మూఁగిహించి పొగడి  
కాయంబు విడుచుచుఁ డ గామకర్మాదిని,రూపలనుం డై యోగిముక్తి నొందు  
నట్టిసర్వేశ్వరుం డ డఖిలదేవోత్తంసుఁ, డెవ్వేళఁ బ్రాణంబు డ లేను విడుతు  
నందాఁక నిదె <sup>1</sup>మహాహర్షుఁ డై వికసిత, వదనారవిందుఁ డై డ వచ్చె నేడు

తే. నాల్గుభుజములుఁగమలాభరణయనయగమ,నొప్పఁగన్నలముందట్రనున్నవాఁడు  
మానవేశ్వర నాభాగ్యరమహిమఁ జూడు, మేమిసేసితి నో పుణ్య డ మితనిఁగూర్చి.

వ. అని యిట్లు ధనంజయుసంప్రాప్తితశరపంజరుం డయినకురుకుంజరనివచనంబు లాక  
ర్ణించి మును లండఱు విను చుండ ధర్మనందనుండు మంగాకినిఁడనువలన నర  
జాతి సాధారణంబు లగు ధర్మంబులునువర్ణాశ్రమధర్మంబులును రాగవైరా  
గ్యోపాధులతోఁ గూడిన ప్రవృత్తినివృత్తి ధర్మంబులును దానధర్మంబులును రాజ  
ధర్మంబులును స్త్రీధర్మంబులును శమదమాదికంబులును పారితోషణంబు లగు  
ధర్మంబులును ధర్మార్థకామమోక్షంబులును నానావిధోపాఖ్యానేతిహాసంబులును  
సంక్షేపవిస్తారరూపంబుల నెఱింగె నంత రథికసహస్రంబులకు గమికా డైన  
భీష్ముండు స్వచ్ఛందమరణు లైనయోగీశ్వరులచేత వాంఛితం బగునుత్తరాయ  
ణంబు సనుదెంచిన నది డనకు మరణోచితకాలం బని నిశ్చయించి.

215

కా. ఆలాపంబులు మాని చిత్తము మనీరమాయత్తనుం జేసి దృ  
గ్జాలంబుఁ పారిమోముపైఁ బఱపి తరతాచుణ్యగృప్తి విని  
రూపలీభూతశరవ్యథానిచయుఁ డై డమోదించి భీష్ముండు సం  
శీలం బొప్ప నుతించె గల్మషగజశ్రేణీహరికా శ్రీహరిన్.

216

1. మండలిహనుఁ డై.

వ. ఇట్లు వీతాంబరధారియఁ జతుర్భుజుండునాదిపూరణుండుఁ బరమేశ్వరుండు నగు  
హరియందు నిష్కామం జై విష్ణుం బగుధ్యానవిశేషంబుచే నిరస్తదోషుం  
డగుచు ధారణావతియైబుద్ధిని సమర్పించి పరమానందంబు నొందిప్రకృతివలన  
నై నస్పృహరంపరలఁ బరివారించుతలంపున మందాకినీనదనం డిట్లనియె. 217

— శుభీష్ఠుఁడు శ్రీకృష్ణుని స్తుతించుట. యి—

మ. త్రిజగన్మోహననీలకాంతితను పురస్థిపింపఁ బ్రాభాత నీ  
రజబంధుప్రభ మైనచేలము పయికి రంజల్ల నీలాలక  
వ్రజసంయుక్తమృగారవింద మతిసేవ్యం బై విజృంభింప మా  
విజయుం జేరెడువన్నెలాఁడు మది నాశపేళించు నెల్లప్పుడున్. 218

మ. హయరింఖామృఖధూళిధూసరపరిస్వస్థాలకోపేత మై  
రయజాతశ్రవతోయబిందాయశ్ శ్రీ రాజల్లనెమ్మాముతో  
జయముం బాధన కిచ్చు వేక్క నని నాశస్త్రహాతింబాల నొ  
చ్చియఁ బోరించుమహామభావు మదిలోఁ ర జింతింతు నశ్రాంతమున్. 219

మ. నరుమాటల్ విని నవ్వుతో నుభయసేనామధ్యమక్షోణిలోఁ  
బరు లీక్షింప రథంబు నిల్చి పరభూపాలావళిం జూపుచుం  
బరభూపాయువు లెల్లఁ జూపులన శుంభభత్కేలి వంచించు నీ  
పరమేశుండు వెలుంగుచుండెడు సుహృత్పద్యాననాసీనుఁ డై. 220

క. తనవారిఁ జంపఁ జాలక, వెనకకుఁ బోనిచ్చగించురవిజయనిశంక  
ఘనయోగవిద్యఁ బాపిన,మునివంద్యునిపాదభక్తి ర మొనయున్ నాకున్. 221

సీ. కుప్పించి యెగసినఁ ర గుండలంబులకాంతి, గగనభాగం బెల్లఁ ర గప్పికొనఁగ  
నుటికిన నోర్వక ర యుదరంబులో నున్న, జగములవ్రేఁగున ర జగతి గడలఁ  
జక్రంబుఁ జేపట్టి ర చనుదెంచురయమునఁ, బై నున్నవచ్చని ర పటము జాట  
నమ్మితి నాలావు ర నగుఁబాటు సేయకు, షున్నింపుమని క్రీడి ర మరలఁ దిగువఁ  
తే. గరికి లంఘించుసింహంబురకరణిమెఱసి, నేఁడు భీష్మునిఁ జంపుదు ర నిన్నుఁగాతు  
విడుపు మర్జున యనుచుమద్యద్విశిఖవృష్టి, దెరలి చనుదెంచుదేవుండురదిక్కునాకు.

మ. తనకుఁ భృత్యుఁడు నీనిఁ గాచుట మహాధర్మంబు వొ మ్మంచు న  
రుససారధ్యమః పూని పగములు చేఁ ర జోడ్యంబుగాఁ బట్టుచున్  
మునికోల్ వడిఁ బూన్చి ఘోటకముఁ ర మోదించి తాదించుచున్  
జనులన్ మోహము నొందఁ జేయుపరమోత్సాహుం బ్రశంసించెదన్. 222

క. పలుకుల నగవుల నడపుల, నలుకల నవలోకనముల ర నాభీవధూ  
కులములనునములతాలిమి, కొలుకలు వడలించుఘననిరగొలిచెద మదిలోన్.

ఆ. మునులునృపులుఁజూడగమనుధర్మజనిసభా, మందిరమున యాగ్రమండపమునఁ  
జిత్రమహిమతోడఁ ర జెలు వొందుజగదాది, దేవుడమరునాడుఁ రదృష్టియందు.

మ. ఒకసూర్యుండు సమస్తజీవులకుఁ దా నొక్కొక్కఁడై నోంచునో  
లిక నేజీవుఁడు సర్వకాలము మహాశ్రీలకా నిజోన్మన్నజ  
స్యకదంబంబులహృస్పృహోరుహములకా నానావిధానూనరూ  
పకుఁడై యొప్పుచు నుండు నట్టివారి నేఁక బ్రార్థింతు శుద్ధుంక నై. 226

వ. అని యిట్లు మనోవాగ్దర్శనంబులం బరమాత్ముం డగుకృష్ణుని హృదయంబున  
నిలిపికొని నిశ్వాసంబు మాని నిరుపాధికం బున నాసుదేవబ్రహ్మంబునంకుఁ  
గలిపివేళిప్పుం జూచి సర్వజనలు దేవసావసానంబున విహంగంబు లూరక  
యందు తెఱంగున నుండిరి దేవమానవవాదితంబు లై దుందుభిసదంబులు  
మొరసె సాధుజనకీర్తనంబులు మొలసె గునువవర్గంబులు గురిసె మృతుం  
డయినభీష్మునికి ధర్మజుండు పరలోక క్రియలు నేరించి 1 (ముహూర్తమాత్రంబు  
దుఃఖతుం డయ్యె నంత నచ్చటిమనులు గృష్ణునిఁ నమహృదయంబుల నిలిపి  
కొని సంతృప్తాంతరంగు లగుచుఁ దదీయదివ్యావతార గామంబులచే స్తుతియించి  
స్వాశ్రమంబులకుం జనిరి. పిదప నయ్యుధిష్ఠిరుండు) గృష్ణసహిశుండై గజపురం  
బునకుం జని గాంధారీసమేతుండయినధృతిరాష్ట్రానొడంబుటది వారినమ్మతంబున  
వాసుదేవానుమోదితుం డై పితృపైతామహం బైనరాజ్యంబు గైకొని ధర్మ  
మార్గంబునం జేయు చుండె నని చెప్పిన విని సూతునకు శౌనకుం డిట్లనియె.

ఆ. ధనము లపహరించి న తనతోడఁ జెనకెడు, నాతతాయిజనుల నని వధించి  
బంధుమరణదుఃఖభరమున ధర్మజుం, డెట్లు రాజ్యలక్ష్మి న నిచ్చుగించె. 228

వ. అనిన సూతుం డిట్లనియె. 229

క. కురుసంతతికిఁ బరీక్షి, న్నరవరు సంకురముఁ జేసి న నారాయణుడీ  
ధరణీరాజ్యమునకు నీ, శ్వరుఁగా ధర్మజుని నిలిపి న సంతోషించెన్. 230

వ. ఇట్లు ధర్మనందనుండు భీష్మునివచనంబులంగృష్ణునిసంభాషణంబులం బ్రవర్ధమాన  
విజ్ఞానుండును నివర్తితశంకాకలంకుండును నై నాగాయణాశ్రయం డైన  
యింద్రుండునుబోలెఁ జతుస్సాగరవేలాంకృతం బగువసుంధరామండలంబు  
సహోదరసహాయుం డై యేలుచుండె. 231

సీ. సంపూర్ణవృష్టి బర్జ్యన్యండు గురియించు, నిల యెల్లకోర్కల నీను చుండు  
గోవులు షర్మించుశ్రువోషభూముఁ బాలు ఫలవంతములు లతాశాదపములు  
పండు సస్యములు దశపుక ఋతువుల నెల్ల, ధర్మ మెల్లెడలను న దనరి యుండు  
దైవభూతాత్మతంత్రము లగురోగాది, భయములు సెందవు న ప్రజల కెందుఁ

ఆ. గురుకులోత్తముండు న గుంతీతనూజుండు, దానమానవునుండు న ధర్మజుండు

1. ( ) ఈకుండలికరణములోని పాదము వ్రాతప్రతులందు లేదు. మాతమునబట్టి ఇందుఁ జేర్చబడిన దని లోచింపి, 2. బెనకెడు.

సత్యవాక్య<sup>1</sup>ధర్మచక్షుసకలమహీరాజ్య<sup>2</sup>విభవభాజి యయినరజేశయందు. 232

—ఇది శ్రీకృష్ణుడు ద్వారకానగరమున కరుగుట యిది—

వ. అంత గృష్ణుడు చుట్టాలకు శోకంబు లేకుండ జేయుకొఱకు సుభద్రకుఁ బ్రിയంబు నేయుకొఱకుఁ గజపురంబునం గొన్ని నెలలుండిద్వారకానగరంబు నకుం బ్రయాణంబు నేయవలసినది కొంతటికి నమస్కరించి కొందఱి గొఱిలించి కొని కొందఱు దనకు నమస్కరించిన గొఱిలించుకొని రథారోహణంబు నేయునవసరంబున సుభద్రయు ద్రాపదియుఁ గుంతియు నుత్తరయు గాంధారియు ధృతరాష్ట్రుండును విదురులకును యముత్పుండును గృపాచార్యుండును ధౌమ్యుండును \* (నత్సంగంబువలన యుక్తమస్సంగుడగుదుండు సకృత్కానంకీర్త్యమానం బై రుచికరం బగునెవ్వరియశంబు నాకర్ణించి విమన నోపం డట్టి) హరితోడివిమోగంబు సహింపక దప్పినస్వర్ణనాటాపశయనాసనభోజనంబులవలన నిమిషమాత్రంబును హరికి నెడ లేనివార లయినపాండవులం గూడి కొని హరి మరలవలయు నని కోరును హరి చనినమార్గంబు నూచుపహరివిస్వస్తచిత్తులయి లొచునంబుల బాష్పంబు లొలుక నంత నంత నిలువంబడి రయ్యవసరంబున. 233

నీ. కనకసాధములపైఁ గౌరవకారలు, గునుమనర్థంబులు గౌరి కురియ మా క్రికదానునకమంచితధవళాత, సత్రంబు విజయించు గ వట్టు చుండ నుద్ధవసాత్యకు గ లుత్సాహవంతు లై, రత్నభూషితచామరములు వీన గగనాంతరాళంబుఁ గ గప్పి కావళభేరి, పటహశంఖాదిశక్టములు మొరయ

ఆ. సకలవిప్రజనులు గ నగుణార్హులరూపభద్ర భావణములు గ వలుకు చుండ భవనమోహనంబు గ పుండరీకాక్షుండు, పుణ్యరాశి హస్తీపురమువెడలె. 234

వ. తత్సమయంబునం పౌరసుందరులు ప్రాసాదశిఖరభాగంబుల నిలిచి గోపాల సుందరుని సందర్శించి వర్గంబు లై మార్గంబురెండు దెసలఁ గరారవిందులులు సాచి యొడొరులకుం జూపుచుం దమలోనం దొలిగుణంబులం గూడక జీవులు లీనరూపంబు లై యుండం బ్రపంచంబు ప్రవర్తింపనిమయంబున నొంటి నీపించుపురాణపురుషుం డితం దమవారును జీవులకు బ్రహ్మాత్మంబు గలుగ లయంబు సిద్ధించుట యెట్లయవారును జీవోపాధిభూతంబు లయిన సత్త్వగుణశక్తిలయంబు జీవలయం బయవారును గ్రమ్మట నప్పఁ మేశ్వరుండు నిజవీర్యప్రేరిత యై నిజాంశభూతంబు లైన జీవులకు మోహని యైనస్మష్టి నేను

1. రతుడు. 2. విభవరాజి. 3. 'ధర్మనందనుకుఁ గృతాభిరందనం దగుదు నతనిచే నాలింగితుం డై యామంత్రణంబు వడసి...రథా' అని యిట అమృత్రతులసాతము. ఇది వ్రాత్రతులందు లేదు; ఇది యాలానుసారముగా నిట మార్పబడియి. 4. ఈపాతమును మూలానుసారముగాఁ జేర్చబడినది.

నిచ్చించుచూయా ననుసరణంబు నేడు ననువాయు నామరూపంబులు లేని  
జీవులందు నామరూపంబులు గల్గించుకొంటు సత్త్వగుండ నేదంబుల నిర్మించి  
మాయ ననుసరణంబు నేయు ననువాయులు నిష్కలభి కి సముక్తగరావిశేషంబుల  
సకుంతితు లై జితేంద్రియు లగువిద్యార్థులు శిష్యుహానుభావుని నిజరూపంబు  
దర్శింతు రనువారును యోగమార్గంబున గాని దర్శింపరా దనువారును నై  
మతీయును. 235

మ. రమణీ దూరము వోయెఁ గృష్ణురఘునాథ ౧ లా దంక వీక్షింప నీ  
కమలాక్షుని బాడగాన దేనిదనముల్ శ గల్పంబు లై నోయెను గ  
హములం దుండంగ నేల పోయి పటచక్ర్యల్ సేయుచున్ సమ్మ నుం  
దము రమ్మా యనె నొక్కచంద్రముఖ కంఠదర్పాశుగభ్రంత యై 236

మ. రమణీ యాదవరాజు కాం ఉలేడు వేదవ్యక్తుడై యుక్తుడై  
వరుసన్ లోకభవస్థితి ప్రశయముల్ శ ప రిల్లగాఁజేయుచు  
సంలీలారతుఁ డైనయాశుఁ డెసినన్ శ దర్శించితం బుభృభా  
సుర నే నంచు నటించె నొక్కత మహాశుద్ధాంతరింగంబునన్. 237

క. తామసగుణు లగురాజులు, ఘాటుం బ్రభవించి ప్రజలఁ శ బోలియుంపగ స  
త్త్వమలతనుఁ డై యారెడు, భామిని వారల వధించు శ బ్రతికల్పమునన్. 238

నీ. ఈ యుత్తమశ్లోకుఁ శ డెలమి జన్మింపంగ, యాదవకుల మెల్ల శ నశు మయ్యె  
సీపుణ్యవర్తనుఁ శ డేప్రొద్దు నుండంగ, మఘరావుఁడు దొడ్డమహిమఁ గనియె  
సీపూరుపశ్రేష్ఠు శ నీక్షించి భక్తితో, ద్వారకావాసులు శ ధన్యులైరి  
యామహబలశాలి శ యెఱిగి శిక్షింపంగ, సమ్మంటకం బయ్యెనిఖిలభువన  
తే. మీజగన్మహనాకృతి శ సెచ్చుగించి, పంచశిరభిల్లజాలభ్రభవ్యమాన  
వివశమానన మై వల్లభిసమూహ, మితంబుధరామృతముఁ గ్రొలుత నెల్లప్రొద్దు.

ఉ. ఈ కమలాక్షు నిసుభగు శ నీకరుణాంబుధిఁ బ్రాణనాథుఁ గాఁ  
జేకొని వేడ్కఁ గాపురము శ సేయుచు నుండెరుక్మిణీముఖ  
నేకపతివ్రతల్ నియతి శ నిర్మలమానస లై జగన్నుతా  
స్తోకవిశేషతీర్థములఁ శ దొల్లిటిబాముల నేమి నోచిరో. 241

వ. అని యిట్లు నానావిధంబు లగుపురసుందరీవచనంబు లాకర్ణించి కటాక్షించి  
నగుచు నగిరంబు వెడలె ధర్మజుండును వారికి రక్షణంబు లై కొలిచి నడవం  
జతురంగబలంబులం బండినఁ దత్సేనాసమేతులై తనతోడవియోగంబున శోర్వక  
దూరంబు వెనుడగిలినకొరపుల మరలించి కరుణాంగలసాంచాల దేశంబులు  
దాటి శూరసేనయామృతభూములం గడచి బ్రహ్మవ రికురుక్షేత్ర మత్స్యసారస్వత

మరుధన్వసౌవీరాభీరసైంధవనిషయంబు లతిక్రమించి తత్తద్దేశవాసులిచ్చిన కాసు  
కలుగై కొనుచు నానర్తమండలంబు సొచ్చి పన్నబంధుండు వశ్యమసింధునిమ  
గ్నం డయిన సమయంబునఁ బరిశ్రాంతివాహుం డై చని చని. 242

— యీ శ్రీ కృష్ణుండు ద్వారకానగరంబు ప్రవేశించుట. యీ —

మ. జలజాతాక్షుండు శౌరి డగ్గఱి మహాసౌధాగ్ర<sup>1</sup>భృంగారకం  
గలహంసావృత హేమపద్మ పరిఖాతానారకం దోరణా  
వళిసంఛాదిత తారకందరుల త్యావర్ణాసువేర్దయ  
తృలపుష్పాంకురకోరకన్ మణిమయశ్రాకారకన్ ద్వారకన్. 243

వ. ఇట్లు దనప్రియపునంబు డగ్గఱి.  
మ. తకోకిలము. అన్యసన్న తనావాసుండు మ. శౌరి యొత్తై యమాత్తమల్  
<sup>2</sup>ధన్యులై విఁచ బొంచదన్యము శ చారితాఖిలజంతుచై  
తన్యమున్ భువనైకమాన్యము శ దారుణధ్వని<sup>3</sup>భీతరా  
జన్యముం బడిమూర్చి తాఖిల శ క్తుదానవస్సన్యసున్. 245

శా. శంఖారావము ఏమలన్ పిని జనుల్ శ స్వర్ణాంబరద్రవ్యముతో  
<sup>4</sup> శంఖాద్యంబులఁ గొంచు వచ్చిరి దిద్దుకొదర్పితోత్కంఠన  
ప్రేంఖద్భక్తులు వంశ కాహళమహాశరీరజాశ్వావళీ  
రింఖారావము బుల్లసిల్ల దనుజాశరిం జూడ నానకులై. 246

క. బంధులుఁ పౌరులుఁ దెచ్చిన, గంధేభహయాదు లైన్యకాసుకలు దయా  
సింధుండు గైకొనె నంబుజ, బంధుండు గొనువ త్తదీప్రపంక్తులభంగిన్. 247

వ. ఇట్లు త్మారాముండును బూర్ణికాముండును నైనయప్పరమేశ్వరునికి నుపాయ  
నంబులిచ్చి నాగరులు విడిసితిముఖు లయు గద్దదభాషణంబులతోడ డయ్యకండ  
నడపునమ్మకు నెయ్యంబు నూప నడ్డుంబు లేనిబిడ్డలచందంబున మొక్కి  
ము ల్లనిరి. 248

శా. నీపాదాబ్జము బ్రహ్మపూజ్యము గదా శ నీసేవ సంసారసం  
తాపధ్వంసిన యశాఁ గదా సకలభద్రద్రక్షేణులం బ్రీతితో  
నాపాదంతు గదా ప్రసన్నలకుఁ గాలాధీశ కాలంబు ని  
ర్వాహారంబు గదయ్య చాలరు సనున్ శ వర్ణింప బ్రహ్మదులున్. 249

క. ఉన్నారము సౌఖ్యంబున, విన్నారము నీప్ర తాపశుక్తిమకథలన్  
మన్నారము ధనకుల మె, కన్నారము తావకాంఘ్రికమలములు హరి. 250

క. ఆరాటము మది నెఱుంగము, పౌరాటము లిండ్లకడలఁ శ బుట్టపు పురిలోఁ  
జోరాటన మెయము ని, దూరాటన మోర్పిలెము శ తోయజనేత్రా. 251

1. బృహరకం; శృంగరకం. 2. ధన్యమున్ విఁచ. 3. భీకరో, దన్యమున్ బరిమూర్చితా  
భీకరైత్యవాచక. 4. శంఖాతిరమాఁ, 5. మాజాట మెఱుంగ మెదనీ.

- ఉ. తండ్రుల కెల్లఁ దండ్రి యగుఁ ధాతకుఁ దండ్రిని దేవ నీవు చూ  
తండ్రినిఁ జల్లివిం బతివి శ్ర దైవమువుకా నభవికా గురుండవు  
దండ్రులు నీక్రియం బ్రజల శ్ర ధన్యులఁ జేసిరె వేల్పు లెన నో  
తండ్రి భవ్యఖాంబుజము శ్ర ధన్యులఁ గానరు మావిధంబునన్. 252
- క. చెచ్చెరఁ గరినగరికి నీ,నిచ్చేసినసమిష మైన శ్ర వేయండ్రగు మా  
కెప్పోటికి విచ్చేయక, మచ్చికతో నుండవయ్య శ్ర మానగరమునన్. 253
- ఆ. అంధకారవైరి శ్ర యపరాద్రియవ్యులఁ, జనిన నంధ మునునద్రగముభంగి  
నిన్నుఁ గానకున్న శ్ర సీరిజలాచన, యుధతిమనయుతులశ్రమగుదు మయ్య. 254
- వ. అని యిట్లు ప్రజ లాడెడిభక్తియు క్రమధురముంజులాలాపంబులు గర్లకలాలాపంబు  
లుగా నవధించి కరుణావలోకనంబులు ప్పరించుచు హర్షించుచుఁ దనరాక  
విని మహానురాగంబున సంరంభ వేగంబుల మజ్జనభోజనశయనాదికృత్యంబు  
లొల్లక యుగ్ర సేనాకూరపను దేవబలభద్రప్రగృహ్నాంబచారుధేష్ణగదప్రముఖ  
ఖయదుకుంజులు కుంజరతురగరథాయాను లై దిక్కుంజరసర్పభం బయిన  
యొక్క కుంజరంబు ముందల నడికొని సూతమాగధనటన రక్తవందినందోహం  
బులమంగళభాషణంబులును భూసురాశీర్వాదవేదఘోషణంబులును వీణావేణు  
బేరీపటహాశంఖకాహళధ్వనంబులును రథారూఢవిభూషణభూషితవారయవతీ  
గానంబులును ననమానంబులై చెలంగ నెరుగుకొని యథోచిత ప్రణామనమ  
స్కారపరిరంభ బాహుస్పర్శసంభాషణమందిహాససందర్శనాది విధానంబులబహు  
మానంబులుసేసి వారలుం దాసును భుజగేంద్రపాలింబయినభోగవతీసగరంబు  
చందంబున స్వనమానబలయదుభోజనశార్దూకును రాంధకవృష్టివీరపాలింబును  
సకలకాలసంపద్యమానాంకుంపల్లవకోరకకుట్టుల కుసుమఫలమందరీపుంజభారవిన  
మితలతాపాదపరాజివిరాజితోద్భానమహావనోపవనారామ లాలింబును వనాం  
తరాళరసాలసాలశాఖాంకురఖాదనక్షుణ్ణ కమాయకలతకలకంఠ మిధునకోలాహల  
ఫలరసాస్వాదపరిపూర్ణ శాంకాకీరకులకలకలల్వార పుష్పమకరిందపానపరవశ  
భృంగభృంగికదంబరుంకారసరోవరకనక కమలమృదులకాండఖండ స్వీకారమ  
తవరటాయత్తకలపాంససవహ కేంకారసహితంబును మహాన్నతసాధజాలరం  
ధ్రసిర్గతికర్పూం ధూషధూమపటలసందర్శనసంజాతజలధరభ్రాంతి విభ్రాంతిసముద్ర  
తిపంఛన ర్తన ప్రవర్తమానమత్రిమయూరి కేకారవమహితంబును నానారూపతో  
రణధ్వజవైదయంతి కాసకాయసరుద్రతాంకాగ్రపాప్ర కాశంబును ముక్తాఫలవిర  
చితరంగవల్లికాలంకృత మందిర ద్వార దేహళీవేదికాప్ర దేశంబును ఘననారగం  
ధనారికసూంకాసంవాసితమణిగ్రేవా గేహళీనిరంజనక గళంతికావికీర్యమాణసలిల  
ధారాసంసీకపిషణిమార్గంబును బ్రతినివాసబహిరంగణసమర్పితరసాలదండ ఫల  
కుసుమగంధాక్షరధూపదీపరత్నాంబరాదివివిధోపహారవర్గంబును బ్రవాళసీలమర

కతవ జవైదూర్యార్థిశగోవురార్థాలకంబును విభవనిర్జితమహేంద్రనగరకజేరా  
లకంబును నైనపురవరంబు బ్రవేశించి రాజమార్గంబున వచ్చుసమయంబున.  
మత్తకోకిలము. కన్ను లారంగ నిత్యముగా హరిఁ గాంచుచుగా మనువార ల  
య్య న్నవీనకుశా హలోత్పవ్యయు క్తి నాగరకాంత ల  
త్యున్నతోన్నతపాద్యై <sup>1</sup>రేఖల క నుండి చూచిరి నెక్కి చే  
సన్నఁగ రమతోనఁ దద్విభుకసాకుమార్యము నూఢచున్. 256

సీ. కలుముల నీనెడరకలకంఠి యెలనాఁగ, వర్తించు నెన్వానినవక్షమందు  
జనదృక్పకోరకనంఘంబునకు సుధా, సానీయసాత్ర మేరభవ్యముఖము  
నకలదిక్పాల్కనంహతి కెవ్వని, బాహుదండంబులు క పట్టుగొమ్మ  
లాశ్రితశ్రేణి కేరశధిపునిపాదరాజీనయగ్మంబులు క చేరుడలు.  
ఁ. భువనమోహనండు క పురుషభూషణుఁ డెవ్వఁ, డట్టికృష్ణుఁ డరిగె క పార్వ్యశిఖర  
రాజమాన బగుచు క రాజమార్గంబున, రాజముఖులు గుసుమరరాజి.గురియ.  
మ. జలహతాక్షుడు నూత నొప్పి ధవళశచ్చత్రంబుతోఁ జామరం  
బుఁతోఁ బుష్పపిశంక చేలములతో క భూపామణిస్థితుఁ డై  
నలిసిబాంధవుతో శశిశ్యజముతో క నక్షత్రసంఘంబుతో  
బలభిచ్ఛాపమతోఁ దట్టిబ్రతికతో క భాసిల్లుమేఘాకృతిన్. 258

వ. ఇట్లరిగి తల్లికంఠులనివాసంబు సొచ్చి డేవకీప్రముఖు లయినతల్లుల కేడ్వరకు  
మొక్కిన. 259

క. బిడ్డఁడు మొక్కినఁ దల్లులు, జడ్డన నంకముల నునిచి క చమ్మలతుదిఁ బా  
లొడ్డగిలఁ బ్రేమభరమున, జడ్డవడం దడిపి రక్షిజలములననఘా. 260

—ధృక్పిష్టం దంతఃపురకాంతం జాడఁ బోవుట. ధృ—

వ. తదనంతరంబ యజ్ఞోత్తరశతపాదశసహస్ర సౌవర్ణ సౌధకాంతం బయినశుద్ధాంత  
భవనంబు సొచ్చి వారి తనమనంబున, 261

మ. ఒక దేవీభవనంబు మున్ను సొర వేర తొక్క రు లోఁ గుందునో  
సుకరాలాపము లాడదో సొలయునో క సుప్రీతి నీక్షింపజో  
వికలత్వంబున నుండనో యచుచు న్యవ్వేళన్ పథాగేహకుల్  
ప్రకటాశ్చర్యవిభూతిఁ జొచ్చి బహురూపవ్యక్తుఁడై భార్గవా. 262

వ. ఆసమయంబువ. 263

క. శిశువులఁ జంగల నిడి తను, కృతలు విరహాగ్నిఁ బెలుప క గృహగేహభులన్  
రశనలు జాఱంగ సిగ్గున, కశిమ ఖు లేదు రేఁగి రవుదు క జలజాతునకున్. 264

మ. పతి నాయంటికి మున్ను వచ్చె నిదె నాప్రాణేశుఁ డన్మద్యహా  
గతుఁడయ్యెన్ మును నేరెబో తొలుత మరక్కాంతండు <sup>2</sup>నాళాలకే



- నితరాలభ్యనుఖంబు గంటి నని తా శ్రింగింటి నర్పించి ర  
య్యతివల్ గూలుఁ బదాఁజేలు ననయం శ్రింగవేళ నాశ్లేశ్వరున్. 265
- వ. వారలం జూచి హరియి ట్లనియె. 266
- మ. కొడుకుల్ భక్తివిధేయు లొదుగు గదా శ్రింగద్రు మివాశ్వముల్  
గడవం జాలక యందరా విబుధసత్కారంబు గావించురా  
తొడవుల్ నత్తములుం బదార్థసంగదోహఁబలుం జూచునా  
కడమల్ గావు గదా భవన్నిలయముల్ శ్రింగళ్యాము క్తంబులే. 267
- సీ. తిలక మేటికి లేదు శ్రింగిసీతిలకమ, పువ్వులు దులునువా శ్రింగబోడి  
కస్తూరి యలదఁవా శ్రింగస్తూరికాగంధి, తొడవులు దొడవవాతొడవుతొడవ  
కలహంసం జెంపుడే శ్రింగకలహంసగామిని, కీరమం జడివెంతె శ్రింగిరవాణి  
లతలఁ బోషింతువా శ్రింగలతకాలితదేహ, సరిసి నోలొడుదే శ్రింగసరిసిజాషీ
- ఁ. మృగికి మేతె లిడుదె శ్రింగమృగశాబహోచన, గురల నాదరింతె శ్రింగురువివేక  
బంధుజనులఁబ్రోతెబంధుచింతామణి, యనుచునతుల నడిగె శ్రింగనయ్యుండు. 269
- వ. అని యడిగిన వారలు హరిం బాసినదిసంబులంగు శరీరసంస్కార కేళివిహారహాస  
వదనమందిరగమనమహోత్సవదర్శనంబు లొల్లనిమిల్లాంధ్రు గావుర.
- మ. నీరి చాంచల్యముతోడి దయ్యుఁ దనకు శ్రింగజీవేశ్వరుం డంచు నే  
పురుషశ్రేష్ఠు వరించు నట్టిదరమృత్ శ్రింగబుద్ధి విలోకంబులం  
గరయుగ్మంబులఁ గౌఁగిలించిరి నతుల్ శ్రింగిల్యానామృతాబులా  
భరణశ్రేణులుగాఁ బ్రతిక్షణనన శ్రింగప్రాసరాగంబున్. 270
- మ. త్రికోటిలమ. పంచబాణుని నీటు నేసిన శ్రింగభర్తవం నాశ్లేషు వ  
ర్జించి మూర్ఖులఁ జేయఁ జాలువి శ్రింగశేషహాసవిలోకనో  
దంచితాశ్చతు లయ్యుఁ గాంతలు శ్రింగదంభచేష్టల మాధవుం  
జంచలింపగఁ జేయ నేమియుఁ శ్రింగజాలరైరిబుధోత్తమా. 271
- వ. ఇవ్విధంబున సంగవిరహితుం డైనకంసారి సంసారికైనడి విహరింప నజ్ఞాన  
విలోకు లయినలోకులు లోకసామాన్యమనుష్యు డని కలంకు రాత్మాశ్రయ  
యైఁబుద్ధి యాత్మయం దున్నయానందాద్యతోడం గూడనితెఱంగున నీశ్వ  
రుండు ప్రకృతితోడం గూడియు నాప్రకృతిగుణంబులైనసుఖదుఃఖంబులఁ  
జెందక యుండు బరస్పరసంఘర్షణంబులచే వేణుఫలవలన నహ్ని బుట్టించి  
వనంబుల దహించుమహావాయువుచందంబున భూమికి భారహేతువు లై యనే  
కాక్షోహిణులతోడంబ్రవృద్ధతేజ లగురాజుల కన్యోన్యవైరంబులు గల్పించి  
నిరాయధుం డై సంహారంబు నేసి కాంతుం డై పిదపం గాంతామధ్యంబునఁ  
బ్రాకృతమనుష్యుండునుంబోలె సంచరించుచుండె నానమయంబున. 272

క. యతు లీశ్వరునిమహాత్మ్యము, మిత మెఱుంగనిభంగి నప్ర క మేయుఁ డగుహరి  
స్థితి నెఱుంగక కాముకుఁ డని, రతములు సలుపుదురు తిగిచి క రమణులు సుమతీ.

క. ఎల్లప్పుడు నూయిండ్లను, వల్లభుఁడు వనించు నేమ క వల్లభలము శ్రీ  
వల్లభున కనుచు గోపీ, వల్లభుచే సతులు మమతృవలఁ బడి రనఁగూ. 274

వ. అని చెప్పిన విని శౌనకుండు సూతుఁ డిట్లనియె. 275

ఉత్తరకుఁ బరీక్షింతు జనించుట. ఛం

సీ. గురువందనుండు సక్రొధుఁ డై యేసిన, బ్రహ్మశిరోనామక బాణవహ్నిఁ  
గంపించును తర్కగర్భంబు గ్రమ్మఱు, బద్మలోచనుచేత క బ్రదికె నంద్రు  
గర్భస్థుఁ డగుబాలుఁ క గంపారి యేతీ, బ్రదికించె మృత్యువుకథయము వాపి  
జనియించి యతఁ డెన్నికసంవత్సరము లుండె, నెబ్బంగి వర్తించె క నేమి సేసె

ఆ. వినుము శుకుఁడు వచ్చి క విజ్ఞానపద్ధతి, సతని కెల్లు సూపె క సతఁడు పిదపఁ  
దనకరీర మేవిధంబున వర్జించె' విప్రముఖ్య నాకుఁ క విస్తరింపు. 276

వ. అనిన సూతుం డిట్లనియె ధర్మవందనుండు చతుస్సముద్రము ద్రితౌఖలజంబూ  
ద్వీపరాజ్యంబు నార్జించియు మిన్నుముట్టినకీర్తి నుపార్జించియు సంగనాతురంగ  
మాతంగసుభట కాంచనాదిదివ్యసంపదలు సంపాదించియు వీరసోదరవిప్రవిద్య  
జ్ఞనవినోదంబులఁ బ్రమోదించియు వైభవంబు లలవరించియుఁ గ్రతువు లాచ  
రించియు దుష్టశిక్షణశిష్టరక్షణంబు లొనరించియు ముకుందచరణారవిందసేవా  
రతుం డై సమస్తసంగంబులందు నభిలాషంబు వర్జించి యరిషడ్వర్గంబు జయించి  
రాజ్యంబు సేయుచు. 277

తే. చందనాదుల నాఁకట క స్రగ్గువాఁడు, దనివి నొందనికైవడి క ధర్మసుతుఁడు  
సంపదలు పెక్కు గలిగియుఁ క జక్రిపాద, సేవసంబులఁ బరిపూర్తి క సేందకుండె.

వ. అంతం గొన్నిదినంబులకు నభిమన్యుకాంతాగర్భంబునం దున్నడింభకుండు  
దశమమాసపరిచ్ఛేద్యుం డై గర్భాంతరాశంబున దురంతం బైనయశ్వత్థామ  
బాణాసలంబున దందహ్యమానుం డైతల్లడిల్లుచు. 279

ఉ. కుయ్యడ శక్తి లే మదరగోళములోపల నున్న వాడెది  
కైయ్యది దా ననాథ నని క యెప్పుడుఁ దల్లి గణింప విందు నే  
డియ్యఁపువహ్ని వాయుటకు క నెయ్యది మార్గము నన్నుఁ గావ నే  
యయ్య గలండు గర్భజనితౌపద నెవ్వఁ డెఱుంగు దైవమా. 280

క. చిచ్చుఱిశలవశంబునఁ, జచ్చి బహిర్గతుఁడఁ గ నికసమయమునను దా  
నుచ్చలితగర్భవేదనఁ, జచ్చును మాతల్లి గర్భసంతానమునన్. 281

క. చెచ్చెర బాణజ్వాలలు, వచ్చిన విష్ణుండు గావ క వచ్చు ననుచుఁ దా  
ముచ్చటలు సెప్పు సతులకు, నిచ్చలు మాయవ్వ నేడు క నిజ మయ్యెడినో.

కా, రాజా చూడ నమ స్తభూతమలలో శ రాజులువా జిష్ణుశ్రీ  
లేడా పాటనిచిచ్చులమ్మ దొలగెన్ శ లీలాగతిల ద్రోచి నా  
కీడా నే డభయ ప్రదాన మతః దూహింపన్ సతత్రాత మున్  
కాడా యెండఱ గానఁ డీయెడల మత్తగ్గంబు దా నెట్టిదో. 283

వ. అని గతాగతప్రాణం డై భూణాతం డై శశువు చింతించ సమయంబు. 284

నీ. నేఘంబుమిదిక్రొవెట్టఁగొక్కవడి మేని, నే నన్నవచ్చునీకటమవాడు  
గండభాగంబుల శ గాంచునవరోవయ, మకరికండల కాంతి శ మయవాడు  
శరవహ్ని నడఁగించునంబుమ నడఁగి, శన్నుల నునుగెంపు శ గలుగువాడు  
బాలార్క మండల ప్రతిమానరత్నహా, కక రాజుల రీతింబువాడు

తే. కంకణాంగదవన మ ల్లికావిరాజ, మాను. డనమా ను. డంగుష్ఠమాత్ర దేనుఁ  
దొక్క గదజేతఁదాల్చినేత్రోత్సవముగ, విష్ణు డావిర్భవించె స్రవ్యేయందు.

వ. ఇట్లు భ క్తపరాధీనుం డయినవరమేశ్వరుం డావిర్భవించి మంచు విరియించుమా  
ర్తాండుచందంబున శశువునకు దశదిశలం దసచేతియఖండి మహోల్కాజాల  
సన్నిధం బైనగద దండంబు మండలాకారంబుగ జిజిఱం ద్రిప్పి విప్రునిచి  
చ్చుటమ్మనేడిమిపోడిమిఁ జెటిచి డింభకునిపరితాపంబువిజృంభణంబు నివారించి  
గర్భంబు కండ కుండ నర్భకునికి నానండుంబు గల్పించి. 286

మ. గదఁ జే బట్టి పరిభ్రమించుచుగదాభూతంబుం 1 గూరశు  
కృద మై వచ్చుశరాగ్నిఁ దుత్తుమురుగ శ భంజించి రక్షించె నీ  
సదయుం డెవ్వఁ డొకో యటంచు మదిలో శ బర్పించుచున్ శాబకు  
డెదు రై చూడ నదృశ్యుఁ డయ్యె వారి స్రవ్యేశుంక. విప్రోత్తమా. 287

వ. అంత ననుకూలశుభ గ్రహోదయంబును మహోత్సర సూచకంబును నైన  
శుభలగ్నంబునం బాండవవంశోద్ధారకుం డయినకుమారుండు జన్మించిన ధర్మ  
నందనుండు ధోమ్యాదిభూసురవర్గంబు రప్పించి పుణ్యాహంబు సదివించి జాత  
కర్మంబులు నేయించి కుమారుజన్మమహోత్సవకాలంబున భూసురులకు విభవాభి  
రామంబు లయినగోభూహిరణ్యవాయగ్రామంబులును స్వాదురుచినంకన్నంబు  
లయినయన్నంబు లిడిన వారలు తృపులై ధర్మపుత్తున కిట్లనిరి. 288

చ. ప్ర కటిలెడైవయోగమునఁ శ బారవసంతతి యంతరింపగా  
వికలత నొంద నీక ప్ర భవిష్టుండు విష్ణుఁ డనుగ్రహించి శా  
బకు బ్రదికించె గావున నృపాలక శాబకుఁ డింక శాత్రవాం  
తకుఁ డగు విష్ణురాతుఁ డనగ్రధాత్రిఁ బ్రసిద్ధికి నెక్కుఁ బూజ్యుఁ డై. 289

వ. అనిన విని భూదేవోత్తములకు నరదేవోత్తమం డిట్లనియె. 290

శా. ఓపుణ్యాత్మకులార నాపలుకు మీ శ్రూహింపుడా మ్రొక్కెదన్  
మావెద్దల్ శ్రుతేస్తులై నదములై శ్రమన్నార 1రాజన్లులై  
యూపిన్నాతడు వారి బోలెడి గదా యెల్లప్పుడూ మాధవ  
శ్రీపాదాంబుజభక్తియక్తుడగుచున్ శ్రీజీంసునే చూడరే. 291

వ. అనిన విని నరేంద్రా భవదీయపాత్ముడు నుచువుత్పత్తిం శయ్యయిత్వోనుచందం  
బునం బ్రజల రక్షించు 2(1) శ్రీరామచంద్రునిధంగి బ్రహ్మణ్యంకు సత్యప్రశం  
డు నగు) డేగ నెంటు నంటిన బాట్రిల్లుభీతిమెము వెనుకకు సమానుతం బైన  
కపోతంబు గాచినశిచివక్రవర్తిశి శరణ్యంకును వితరణఖనియు నగదుమ్యంత  
సూనుం డునభరితుపగిడి సోనూన్వయజ్ఞాతివర్గంబులకు యజ్ఞులకు ననర్గళక్షేరి  
విస్తరించుధనంజయ కార్తవీర్యులకరణి భగవద్ధరాగ్రే సగుండగుంగిలిపోలిక మరదు  
డగు సమాద్రుని తెలుగున దుస్తయం డగు మృగేంద్రునికై వడి విక్రమశాలి  
యగు 3(వసుమతివోలె నక్షయఃకాంతియుక్తుం డగు భానునిలాగున బ్రతాప  
వంతుం డగు) వాసుదేవునడువున 4పర్వభూతహేతుం డగు నల్లిదండ్రులచూడ్కి  
సహిష్ణుం డగు మతియును. 292

శీ. సమదర్శనంబున శ్ర జలజాతభవుడన, బరమబ్రహ్మత 1 భర్త డనగ  
నెల్లగుణాబుల శ్ర నిందిరావిభుడన, నధికధర్మమున య శ్ర యూతి యనగ  
ధైర్యసంపద బలిగైత్యవల్లభుడన, నచ్యుతభక్తి బ్రహ్మాదుడనగ  
రాజితోదారత శ్ర రంతిదేవుం డన, నాశ్రయమహిమ హిమాద్రి యనగ

తే. యశము వర్ధించు బెద్దల శ్ర నాదరించు  
నశ్వమేధంబు లొనరించు శ్ర నాత్మసుతుల  
ఘనుల బుట్టించు దండించు శ్ర ఖలుల బట్టి  
మానధనుడు నీషనుమడు శ్ర మానవేంద్ర. 293

భుజాగప్రయాతము. హరించు గలిప్రీతితానుంబు లెల్ల  
భరించున్ ధరన్ రామధర్మకపోలెం  
జరించున్ సవా వేవశాస్త్రాచవృత్తి  
వరించున్ విశేషించి శ్ర నైకుకు భక్తిన్. 294

వ. ఇట్లు వెక్కొప్పు కీరించి సూరకు సూర ప్రేతు బయనకక్షకపర్వనిహలం  
బునం ననకు మరణంబు యెక్కిని సుగవర్జితు డును మునుదపవారవిద  
భజనంబు సేయుచు శుకయోగీంద్రునివలన నాత్మచిజ్ఞానసంపన్నుం డై గంగా  
తటాబున శరీరంబు విడిచి రక్తధమనోకుం బయల్గొందు బ్రవేశించు నని  
జాతకఫలంబు సెప్పి లబ్ధకాములను సూసురులు నని రంత. 295

1. రాజా తై. 2. (1) ఇది సూరకు సూరకు గా రితు శేర్వచిమి, 3. సోమ మాది  
మై న్నాతి. 4. (1) ఇది సూరకు సూరకు గా రితు శేర్వచిమి, 5. నక్షత్రముగాని శుక్రం.

- క. తనతల్లికడుపులోపల, మును నూచినవిభుఁడు విశ్వమున నెల్లఁ గలం  
డనుచుఁ బరీక్షింపఁగ జను, లనఘుఁ బరీక్షింపఁ రేండుఁడండ్రుముసింద్రా. 296
- ఆ. కళలచేత రాజు శ్ర గ్రమమునఁ బరిపూర్ణుఁ, డయినభంగిఁ దాతలనుదినంబుఁ  
బోషణంబు సేయఁ శ్ర బూర్ణుఁ డయ్యెను ధర్మ,పటలపాలకుండుశబాలకుండు. 297
- వ. మఱియు ధర్మనందనుండు బంధుసంహారదోషంబు వాయుకొఱకు నశ్వమేధయా  
గంబు సేయఁచుఁ బ్రజలవలనం గరదండంబుల సముపాత్తం బయినవిత్తంబు  
సాలక చిత్తంబునఁ జింతించునెడ నచ్యుతప్రేరితులై భీమాష్టనాదులు దొల్లిమరు  
త్తుం డనురాజు మఖంబు సేసి పరిత్యజించి నిక్షేపించినసువర్ణపాత్రాదికం బైన  
విత్తం బు త్తరదిగ్భాగంబువలన బలవంతులై తెచ్చిన నారాజసత్తముండుసమా  
యత్తయజ్ఞోపకరణుం డై <sup>1</sup>(శకలబఁ ధుసమేతంబుగఁ గృష్ణుని నాహ్వనంబు  
సేసి) <sup>2</sup>పురుషోత్తము నుద్దేశించి మూఁడజన్నంబులు గావించె <sup>3</sup>(దదనంత  
రంబ కృష్ణుండు బంధుప్రియంబుకొఱకుఁ గరినగరంబునఁ గొన్ని నెలలుండిధర్మ  
పుత్రులచే నామంత్రణంబు వడసి యాదవసమేతుం డయి ధనంజయుండు  
దోడ రా నిజనగరంబునకుం జనియె) నంత విదురుండు తీర్థయాత్ర సని  
మైత్రేయుముందటఁ గర్మయోగవ్రతాదివిషయంబు లయినప్రశ్నంబులఁ గొన్ని  
టిం జేసి యతనివలన నాత్మగతిజ్ఞానంబు దెలిసి కృతార్థుం డై హస్తీపురంబు  
నకు వచ్చిన. 298

- క. బంధుఁడు వచ్చె నటంచుచు, గాంధారివిభుఁడు మొదలుగ నందఱు సం  
బంధములు నెఱపి వీరి న,మంధరగతిఁ జేసి రవుకు శ్ర నున్నన లనఘా. 299
- వ. అంత ధర్మనందనుండు విదురునికి మజ్జనభోజనాదిసత్కారంబులు సేయించి  
సుఖాసీనుం డై తనవార లందఱు విన నిట్లనియె. 300
- నీ. ఏవ ర్తనంబున శ్ర నింతకాలము మీకు, సంచరించితిరయ్య శ్ర జగతిలోన  
నేతీర్థములు గంటి శ్ర రెక్కడ నుంటిరి, భావింప మీవంటిభాగవతులు  
తీర్థసంఘంబుల శ్ర ధిక్కరింతురు గదా, మీయందు విష్ణుండు శ్ర మెఱయుకతన  
మీరు తీర్థంబులు శ్ర మీకంటె మిక్కిలి, తీర్థంబు లున్నవె శ్ర తెలిసి చూడ  
తే. వేఱ తీర్థంబు లవనివైవెదక నేల, మిమ్ముఁ బొడగని భాషించుకమేల చాలు  
వార్తలే మండ్రులోకులుకనసుధలోన, మీకు సర్వంబు నెఱిగెడుకమేధగలదు.  
మత్తకోకిలము. తండ్రి సచ్చినమీఁద మాపెదత్రుడిబిడ్డలు దొల్లి పె  
క్కిండు సత్పవిత్రాన్ని బాధల శ్ర గాసిఁ బెట్టగ నుమ్ము ని

1. (1) ఇది మాలాసుసారముగా నిట చేర్చబడినది. 2. 'యజ్ఞేశ్వరుండగు పురుషోత్తమ'  
అని వ్రాసెను. 3. లవిచ్చిన్నసంపన్నంబులు గావించె. 4. (1) ఇది మాలాసుసారముగా  
నిట చేర్చబడినది. 5. 'మేర' గలదు.

ల్లాండ్ర నంతముఁ బొంద కుండఁగఁ లాలనంబున మీరు మా  
తండ్రిభంగి సముద్ధరింతురు శ్రీ తద్విధంబు వలంతురే.

302

క. పక్షులు తమతెక్కలలోఁ, బక్షంబులు రానిపిల్ల పడువుల మమతకొ  
రక్షించిన క్రియ మీరలు, పక్షికరణంబు సేయ శ్రీ బ్రదికతిమి గజే.

303

క. మన్నారా ద్వారకలో, సున్నారా యదువు లంబుజోదరుకరుణం  
గన్నారా లోకలచే, విన్నారా మీరు వారిశిష్య శుట్టిదియో.

304

చ. అన విని ధర్మరాజునకు శ్రీ నావిదురుండు సమస్తలోకవ  
ర్తనముఁ గ్రమంబుతోడ విశ్రదంబుగఁ జెప్పి యదుక్షయంబు సె  
ప్పిన నతఁ డుగ్రశోకమున శ్రీ బెగ్గిలి కుండెడి నంచు నేమియున్  
విలు మని చెప్పఁ డయ్యె యదుశ్రవీరులనాశము భార్గవోత్తమా.

305

ఆ. మేలు సెప్పె నేని శ్రీ మే లంధ్రు లోకులు, చెట్ట యండ్లు కీడు శ్రీ సెప్పె నేని  
యంతమీఁద శూద్రుఁ శ్రీ దైవకతంబున, శిష్టమరణ మతఁడు శ్రీ సెప్పె డయ్యె.

వ. అది యెట్లనిన మాండవ్యమహామునిశాసంబునం దొల్లి యముండు శూద్ర  
యోనియందు విదురుండై జన్మించియున్ననూలువత్సరంబు లర్యముండు యథా  
క్రమంబునం బాపకర్మల దండించె నిట్లు యుధిష్ఠిరుండు రాజ్యంబుఁ గైకొని  
లోకపాలనంకాశు లయినతమ్ములుం దానును గులదీపకుం దైవమనుమని ముద్దు  
సేయుచుఁ బెద్దకాలంబు మహావైభవంబున సుఖ యై యుండె నంత.

307

క. బాలాజనశాలాధన, లీలావనముఖ్యవిభవశ్రీనమసిపా

1. లాలసు లగు మానవులను, గాలము వంచించు దురవగ్రహము సుమతీ. 308

... గాంధారిభృతరాష్ట్రులు జేహత్యాగము సేసికొనుట. ...

వ. అది 2 మి త్తంబుగాఁ గాలగతి యెఱింగి విదురుండు భృతరాష్ట్రున కిట్లనియె. 309

మ. కనకాగరకళ త్రమిత్ర సుతనంభూతంబులకొ ముందటం

గని ప్రాణేచ్ఛల నుండుజంతువుల నేరకాలంబు దుర్లంఘ్యమై

యనివార్యసిథిఁ జంపు నట్టినిరుపాయం బైనకాలంబు వ

చ్చె నుపాంతంబున మాటు దీసికీ మదిం శ్రీ జింతింపు ధాత్రీశ్వరా.

310

శా. పుట్టంధుండవు పెద్దవాడవు మహాభోగంబులా లేవు నీ

పట్టెలం జెడి పోయె దుస్సహజరాశభారంబు పైఁ గప్పె నీ

చుట్టా లెల్ల ను బోయి రాలు మగఁడున్ శ్రీ శోకంబునకొ మగ్గు లై

కట్టా దాయలపంచ నుండఁ దగవే శ్రీ కౌరవ్యవంశా గ్రణి.

311

క. పెట్టితిరి చిచ్చు గృహమునఁ, బట్టితిరి తదీయభార్యఁ శ్రీ బాడడవులకుం

గొట్టితిరి వారు మనుపఁ గ, నెట్టయిన భరింపవలెనె శ్రీ యీప్రాణములన్. 312

క. చిడ్డలకు బుద్ధి సెప్పని, గ్రుడ్డికిఁ బిండంబు వండికొని పొం డెదె పైఁ

- క. కన్యయెడవో బిడ్డల నిక, వనియెడవో నొంటికంటె శ్రమనుములమాటల్  
నియెడవో యిచ్చెద ర, మృనియెడవో దానములకు శ్రవచనీసురున్. 313
- క. దేహము నిత్యము గా దని, మోహముం గల గోసి సిద్ధమనివర్తనంజై  
శేహము వెలువడునకుండు, తానహముతోడ జెరిగి ముక్తిగంపద ననఘా. 314
- న. అసి విడురుండు ధృతరాష్ట్రునికు విరక్తిచూర్ణం బునదేరించిన నతండు ప్రజ్ఞ  
చక్షుంజై సలసాంబు దిగనాడి మోహసాగరబహున నూడి విజ్ఞానమార్గం  
బునం నూడి నర్తనం బగుహిమనన్నసంబునకు నిర్గమించిన. 315
- శా. అంధుంజై నైతిక వలించి పతిభానానైతికీ నేత్రద్వయూ  
బాధాచ్ఛాదనమౌ ధరించి నిహమతప్రభాతయై యున్నత  
ద్వాంధారక్షితినాధుకూతుకును యోగిప్రీతి చిత్తంబులో  
సంధిల్లం బతివెంట నేగె నుదయతాస్వీకుశారూఢయై. 317
- చ. వెనుకకు రాక చొచ్చురణభీతినికై వడి రాజనంశనా  
బులకు భయంబు లేక వడి శ్రబోయెడధీగునిభంగి నష్టాశా  
వనిత దురంత మైసహిమతనంతముపొంతననాంతభూమికి  
బెనిమిటితోడ నించుకయు శ్రభీతి వహింపక యేగె భీతితోన్. 318
- వ. ఇట్లు విసురసహితు లై గాంధాకీధృతరాష్ట్రులు వనంబునకుం జనిన ముఖనాడు  
ధర్మనందనుండు ప్రభాతంబున సంధ్యావందనంబు సేసి నిత్యహోమంబు గా  
వించి బ్రాహ్మణోత్తములకు గోహిరణ్యతిలకస్తాదిదానంబులు సేసి నమస్కరించి  
గురువందనంబుకొఱకు బూర్వప్రకారంబునం దండ్రీమందిరంబునకుం జని  
యందు విసురసహితు లునుసతల్లిదండ్రులం గానక మంజుషీకంబున గూర్చున్న  
సంజయున కిట్లనియె. 319
- సీ. మాతల్లిదండు లీరమందిరంబున లేకు, సుజయ నా రెండు శ్రవని కీడు  
ముందర గానడు శ్రమసలి మాపెవతొడి, పుత్రకోకంబున శ్రబాగులుదల్లి  
సౌజన్యనిధి ప్రాణసఖుండు మాసినతండ్రి, మందబుద్ధుల మైరమమ్ము విడిచి  
యెటు వోయిరో మువ్వరైకేగింపు గంగలో, దన కుసంభావంబునదశవికొనుచు
- ఆ. భార్యతోడ దండ్రీపతేతాపమున బడు, గవల మిత లేకు శ్రవరూగలడు  
పాండుభూవిభుండు శ్రవరలోకగతుంజై న, మమ్ము బిన్ననాడుకరుచె నతండు
- వ. అనిన సుజయుడు 1. \*దయాస్నేహంబుల నతికర్షితుం డగుమః దనప్రభువు  
పోయినతెలు గెలుగక కొంతదడ పూకకుడి తద్వియోగదుఃఖంబున గ  
న్నీరు కరతలంబునం దుడిచికొనుచు బుద్ధిబలంబున జిత్తంబు దైర్యాయత్తంబు  
సేసి 2. (తనధర్మపాదంబుల మనంబున నెన్నుచు) ధర్మజాన కిట్లనియె. 321

తే. అఖిలవార్తలు మున్న నన్నడుగుచుండు, నడుగడిరేయిమితండ్రియవసనాథ  
మందిరముగోన పిచురుతోశ్రమంశనంబు, నిన్నయాడుచునుండెను నేడులేడు.

వ విదురగాంధార్వతరాష్ట్రులు నన్ను వంచింది యెందుబోయిరో <sup>1</sup>(\*వారలనిశ్చయంబు లెట్టివో) యెఱుంగనని సంయుండు దుఃఖించునమయంబునఁ దుంబురు సహితుం డై నారదండు వచ్చిన లేచి నమస్కరించి తమ్ములుం దానును నారదుం బూజించి కౌంతేయగ్రజం డిట్లనియె. 323

ఉ. ఆక్కట తల్లిదండ్రులు గృహంబున లేరు మహాత్మ వారు నేఁ  
డెక్కడఁ బోయిరో యెఱుంగఁ నెప్పుడు బిడ్డలపేరు గ్రుచ్చి తాఁ  
బొక్కచు నుండుఁ నెల్లియెటు నోయెనొకో విషదంబు రాశికిఁ  
నిక్కము కర్ణశారుడవు నీవు జన్మజన్మపారదర్శనా. 324

వ. అనిన విని సర్వజ్ఞుడైన నారదండుధర్మజునకీర్తియెనిశ్వరవశంబై <sup>2</sup>(\*నదివిశ్వం బీశ్వరుండ భూతంబుల నొకటితో నొకటి జేర్చు నడఁపావు సూచిభిన్ననాసిక లందు రజ్జుప్రోతంబు లగుచుఁ గంతరజ్జువులఁ గట్టంబడినబలీవర్దంబులుం బోలెఁ గర్తవ్యాకర్తవ్య వేదలక్షణయగు వాక్తంత్రియందు వర్ణాశ్రమలక్షణంబులు గల నామంబులచే బద్ధులై) లోకపాలసహితు బైనలోకంబు లీశ్వరాదేశంబు వహించు <sup>3</sup>గ్రీడాసాధనంబులకు నక్షింతుకాదు కెట్లు సంయోగవియోగంబు లట్లు క్రిడించునీశ్వరునికిం గ్రీడాసాధనంబు లైనజుతువులకు సంయోగవియోగంబు లగు చుండు సమస్తజనంబును జీవరూపంబున ధువంబును దేహరూపంబున నధువంబు నై యుండు మఱియొక్కపక్షింబున ధువంబు నధువంబునం గాక యుండు శుద్ధబ్రహ్మస్వరూపంబు నిర్వచిం రాక రెండు నై యుండు నజగరంబుచేత మ్రింగంబడిన పురుషుం డన్యుల రక్షింలేని తెఱంగునఁ బంచ భూతమయం బై కాలకర్మ గుణాధీనం బైనదేహంబు పరుల రక్షింప సమర్థంబు గాదు కరలంబులు గల జంతువులకుఁ గరంబులు లేని చతుష్పదంబు లాహారంబు లగుఁ జరణంబులు గలప్రాణులకుం జరణంబులు లేనితృణాదులు భక్షణీయంబు లగు సథికజన్మంబులకు నల్పజన్మంబులు భోజ్యంబులకు సకలదేహి దేహంబులందు జీవుండు గలుగుటంజేసి జీవునికి జీవుండ జీవిక యగు సహస్రాసహస్రాది రూపం బైనవిశ్వ మంతయు నీశ్వరుండు గాఁ దెలియు మతనికి నేఱు లేదు నిజ మాయావిశేషంబున మాయావి యై జాతిభేదరహితుం డైన యీశ్వరుండు బహుప్రకారంబుల భోగిభోగ్యరూపంబుల నంతరంగ బహిరంగంబుల దీపించుం <sup>4</sup>(\*గాన యనాథుల దీనులు నగునాదు తలిదండ్రులు ననుం బాసి యే మయ్యె దరో యెట్లు వర్తింతురో యని వగవం బనిలే దజ్ఞానమూలం బగున్నహలంబున నైనమనోవ్యాకులత్వంబు పరిహరింపు మని మఱియు నిట్లనియె.) 325

1, 2, 4 (\*) ఇది మూలానుసారముగాఁ జేర్చబడినది. 3. నిచ్ఛాప్రకారంబునఁగ్రడించు నీశ్వరు.



జ. అట్టికాఁదూపుఁజఱులాత్ముఁ డగువిష్ణుఁ, డనురనాశమునకుఁ ననతరించి  
దేవకృత్య మెల్లఁబ్రదీర్చి చిక్కినపని, కెదురుచూచుచుండునెప్పు డభివ. 326

మ. త్తకోకిలము: ఎంతకాలము గృష్ణుఁ డీశ్వరుఁ శ డిందరి త్రిఁ జరించు మీ  
రంతకాలమునుండుఁ డందఱు శ నవ్వలం బని లేదు వి  
బ్రాంతి మానుము కాలముం గడవంగ నెవ్వగు నోప రీ  
చింత యేల <sup>1</sup>నరేంద్రస త్రమ శ చెప్పెదన్ విను మంతయున్. 327

వ. ధృతరాష్ట్రుండు గాంధారివిదురసహితం డై హిమవత్పర్వతసక్షిణ భాగంబున  
నొక్కమునివసంబునకుం జని తల్లి సప్తరులకు సంతోషంబు నేయకొఱకు  
నాకాశగంగ యేడుప్రవాహంబు లు పాటినపుణ్యతీర్థంబుం గృతస్నానం  
డై యథావిధి హోమంబొనరించి జలభక్షణంబు గావించి సకలకర్మంబు  
లు విసర్జించి విఘ్నంబులం జెందక నిరాహారుం డు శాంతి నంగీకరించి  
పుత్రార్థదాఁడై యణంబులు వర్జించి విన్యస్తాసనుం డై ప్రాణంబుల నియమించి  
మనస్సహితంబు లైన యింద్రియంబుల నాటింటిని విషయంబులం బ్రవర్తిం  
ప నీక నివర్తించి హరిభావనచే ధారణయోగంబు నహించి రజస్సత్త్వ  
తమోరూపంబు లగుమలంబుల మూఁటిని హరించి మనఁబు నహంకారాస్పదం  
బైన సూలదేహంబువలనం బాపి బుద్ధియందు నేకీకరణంబునెసి <sup>2</sup>యట్టివిజ్ఞానా  
త్మను దృశ్యాంశంబువలన వియోగించి తేత్రజ్ఞనియందుఁ బొందించి దృష్టం  
బైన యీశ్వగునివలన తేత్రజ్ఞనిం బాపి మహాకాశంబుతోడ ఘటాకాశముం  
గలుపుకై వడి నాధారభూతంబైన బ్రహ్మమందుఁగలిపి లోపలిగుణాద్వీభంబును  
వెలుపలి యింద్రియ విక్షేపంబును <sup>3</sup>లేక నిర్మూలతమాయాగుణవాసనుం డగుచు  
నిగుడ్డంబులగు మనశ్చక్షురాదీంద్రియంబులు గలిగి యఖిలాహారంబుల వర్జించి  
<sup>4</sup>కొఱడుచందంబున. 328

మ. ఉటజాంతస్థులవేదికన్ నియతూ డై శ యన్నాడు నేఁ డాదిగా  
నిటపై నేనవనాడు మేన్ విడువఁగా <sup>1</sup>నిజ్యాగ్ని యోగ్ని త  
త్పటుదేహంబు దహింపఁ జూచి నియమప్రఖ్యాత గాంధారి యు  
ట్టటు వో నొల్లక ప్రాణవల్లభునితో శ నన్నిం బడున్ భూవరా. 329

క. అంతట వారలమరణము, వింత యగుచుఁ జూడఁబడిన శ విదురుండు చింత  
సంతాప మొదవఁ బ్రీత, స్వాంతం డై తీర్థములకుఁ శ జనియెడు నధిపా. 330

1 నరేంద్రచంద్ర విశేషమున్ విను చెప్పెదన్.  
2 'బుద్ధిసహితం దైవతన్న దృశ్యాంశంబువలన' అని వ్రాతప్రతులు.  
3 'తేనికొఱడుచందంబున' అని వ్రాతప్రతులు.  
4 నేతెంచుదావాగ్ని.  
5 'అంతట వయ్యాత్పర్వము, వింతయగుచుఁ జెవులఁ బడిన' ననియే వ్రాతప్రతులు.

—ఇతి ధర్మజాండు దుర్జిమి త్తంబులం గని చింతించుట: ఇతి—

వ. అని విదురాడలవృత్తాంతం బంతయు ధర్మనందనున కెఱింగించి తుంబురుసహి  
తుం డయిన నారదుండు స్వర్గంబునకు నిర్గమించినవెనుక ధర్మజాండు భీమునిం  
జూచి యిట్లనియె. 331

సీ. ఒకకాలమునఁ బండునోపధిచయము వేటొకకాలమునఁ బండ్రకుండు నండు  
క్రోధంబు లోభంబు శ క్రూరత బొంకును, దీపింప నరులు వర్తింతు రండు  
వ్యవహారములు మహోవ్యాజయు క్తము లండు, సఖ్యంబు వంచనాసహితమండు  
మగలతో నిల్లాండుగ్రమచ్చరించెద రండు, సుతులు దండులఁ దెగఁజూతు రండు  
తే. గురుల శిష్యులు దూషించికూడ రంగు, శాస్త్రమార్గము లెవ్వయుఁజాగవండు  
న్యాయపద్ధతి బుధులైన నడవ రండు, కాలగతి వింతయైవచ్చె శ గంట నేఁకు.

మ. హరిఁ జూడన్ నరుఁ డేఱినాఁడు నెల లే శ డయ్యెం గదా హరు గా  
లరు లెవ్వరును యాదవుల్ సమదలోలస్వాంతు లీవేళ సు  
స్థిరు లై యుండుదురా మురారి సుఖ యై శ సేమంబుతో నుండునా  
యెర వై యన్నది చిత్త మీశ్వరకృతం శ బెట్లో కడే మారుతీ. 333

క. మానసము గలఁగు చున్నది, మానవు బహుదుర్జిమి త్తమర్యాదలు న  
న్యనవదేహక్రీడలు, మాన విచారింప నోపు శ మాధవుఁ డకటా. 334

క. మనవులు సెప్పక ముందఱ, మనదారప్రాణరాజ్యమానశ్రీలన్  
మనువుదు నని మాధవుఁ డిట, మనమునఁ దలపోసి మనిచె<sup>2</sup>మనలం గరుణన్.

క. నారదుఁ డాడిన కైవడిఁ, గూరవుఁడాలంబు వచ్చె శ గుంభినిమిఁడన్  
ఘోరము లగునుత్పాతము, లారభటిం జూడఁబడియె శ ననిలజ కంటే. 335

సీ. ఓడక ముందట శ నొకసారమేయంబు, మొఱిఁగుచు నున్నది శ మోర యెత్తి  
యాదిత్యుడదయింపనభిముఖులై నక్క, వాపోయె మంటలుశ్రీవాతఁగలుగ  
మిక్కిలు చున్నవి శ మెఱసి గృధ్రాదులు, గర్ధభాదులు దీర్చి శ క్రందుకొనియె  
నుత్తమాశ్వంబుల శ కుదయించె గన్నీరు, మత్తగజంబులమదము లుడిగె

ఆ. గాలుదూతభంగి శ గదిసెఁ గపోతము, మండ దగ్గి హోమశ్రమందిరములఁ  
జట్టుఁ బొగలు దిశలసారిది నాచ్చాడించె, దరణి మాసెఁ జూడుధరణిగదలె.

క. వాతములు వినరి రేణువ్రాతము లాకసముఁ గప్పె శ వడి సుడిగొని ని  
ర్భ్రాతములు వడియె ఘనసం, ఘాతంబులు రక్తవర్షకలితము లయ్యెన్. 336

క. గ్రహములు పోరాడెడి నా, గ్రహముల వినఁబడియె భూతశకలకలములు దు  
స్సహము లగుచు శిఖిలీ, వహములక్రియఁ దోచె గగనవసుధాంతరముల్.

క. దూడలు గుడువవు చున్నలు, దూడలకున్ గోవు లీవు శ దుగ్ధము లొడలం  
బీడలు మానవు పశువులఁ, గూడవు వృషభములు దఱవీర కుఱ్ఱుల నెక్కున్. 340

1 మనువుగ నని. 2. 'మనముల' అనియే వ్రాతప్రతులు 3. వాంతి నేసి.

- క. కదలెడు వేల్పులరూపులు, వదలెడఁ గన్నీరు వానినలనఁ జెమటల్  
వాదలెడి బ్రతిమలు <sup>1</sup>వెలిఁ జని, మెడలెడి నొక్కొక్క గుడిని మేదినియందున్.
- క. కాకంబులు వాళ్ళో మెడి, ఘాకంబులు సగంఁ బగలు శ్ర గుండ్రలు గొలిచె  
లోకంబులు విభ్రష్ట, శ్రీకంబులగతి నశించి శ్ర శిథిలము లయ్యెన్. 342
- మ. యనపద్మాంకుశచాపచక్ర ఝష శేఖారింకృతం బైనమా  
ధవుపాదద్వయ మింక <sup>2</sup>మెట్టెడుపసిర త్రిత్వంబు నేఁ డాదిగా  
నవసీకాంతకు లేదు పో మఱి మదీరయూంగంబు వామాక్షి <sup>3</sup>బి  
హువు లాకంపము నొందు చుండు నిల కేరయుగ్రస్థితల్ వచ్చున్. 343
- వ. మఱియు మహాత్మాతంబులు పెక్కులు పుట్టు చున్నయవి మఱిగాంతకుని  
వృత్తాంతంబు వినగా దని కుంతీసుతాగ్రజండు భీమునితో విచారించు సమ  
యంబున. 344

అట్లునుండు ద్వారకనుండి వచ్చి కృష్ణునిరావణంబుఁ దెప్పట. అట్లు

- క. ఖేదమున నింద్రసూనుఁడు, యాదవపురినుండి వచ్చి శ్ర యగ్రజఁ గని త  
త్పాదముల నయనసలిలో, త్పాదకుఁ డై పడియె దీనుశధంగి నగేంద్రా. 345
- క. పల్లటినియల్లముతోఁ, దల్లడపడు చున్నదిన్నతమ్మునిఁ గని పె  
ల్లెల్ల నగు మొగముతో జను, లెల్లను విన ధర్మపుత్రుఁడె ట్లని పలికెన్. 346
- సీ. మాతామహుం డైన నరమఃశూరుఁ డున్నాడె, మంగళమే మననమాతులునకు  
మోదమే నలుగురు శ్ర ముగురు మేనత్తల, కానందమే వారిరయాత్మజాలకు  
నక్రూరకృతవర్త శ్ర లాయస్సమేతులే, జీవితుండే యుగ్ర శసేనవిభుఁడు  
కల్యాణయుక్తులే శ్ర గదసారణాదులు, మాధవులేమ్ములు శ్ర మానధరులు  
తే. నందమే మననత్యక్తఁడన నకు, భద్రమే శంబరాసురభండనునకుఁ  
గుళలమే బాణదనుజేంద్రకూతుపతికి, హర్షమే పార్థ మ సలికి శ్ర హాకి బలికి.  
వ. మఱియు న. ధకయదుభోజదశార్వా వృష్టిసాత్వతంబు మొద లొనయదువంశ  
వీరులును హరికుమారులైన సాంబసుమేణ ప్ర మఖులునునారాయణానుచరులైన  
యుద్ధవాదులును గృష్ణసహచరు లైననునందనందాదులును <sup>4</sup>(శ్రుభానందులే  
యని) యందఱ నడిగి ధర్మజుండు గ్రమ్మఱ ని ట్లనియె. 348
- సీ. వైకుంఠవాసులవడువున నెవ్వని, బలమున నానందభరితు లగుచు  
వెణవక యాదవవీరులు వర్తింతు, రమరులు గొలు వుండునట్టికొలువుఁ  
జవికె నాకరించి శ్ర చరణసేవకు లైన, బంధుమిత్రాదులనపదయుగముల  
నెవ్వఁడు ద్రోక్షింపె శ్ర నింద్రవీరముమీఁద, వజ్రంబు జళిపించి శ్ర వ్రాటవాని  
తే. పాణవల్లభకెంగేల శ్ర బాదుసేసి, యమృతజలములఁ బోషింప శ్ర నలరువారి  
జాత మెవ్వఁడు గొని వచ్చినత్యభామ, కిచ్చె నట్టిమహాత్మునకిపుడు శుభమె.

1. వెలుచని, 2. మట్టెడు, 3. (శ్ర) ఇది మాతానుసారముగాఁ జేర్చబడినది,

- శా. అన్నా ఫల్గున భక్తవత్సలుఁడు బ్రహ్మాణ్యుఁడు గోవిందుఁ డా  
పన్నానీకశరణ్యుఁ డీశుఁడు జగద్భద్రానుసంధాయి శ్రీ  
మన్నవ్యాంబుజపత్రనేత్రుఁడు సుధర్మమధ్యవీరంబునం  
దున్నాఁడా బలభద్రుఁ గూడి సుఖ యై యుత్సాహి యై ద్వారకన్. 350
- క. ఆరామకేశవులకుచు, సారామలభక్తి నీవు య సలుపుదువు గదా  
గారామాలు సేయుదురా, పోరాముల బంధులెల్లప్రాదు జితాఢి. 351
- శా. మున్నుగ్రాటవిలో వరాహమునకై య ముక్కంటితోఁ బోరుచో  
సన్నాహంబునఁ గాలకేయుల ననిం య జక్కాడుచోఁ బ్రాభవ  
స్కన్నుండై చనుకొరవేంపుపనికై య గంధర్వులం దోలుచోఁ  
గన్నీ రెన్నఁడుఁ దేవు త్పడి చెపుమా య కల్యాణమే చక్రికిన్. 352
- వ. అదియుచుం గాక. 353
- క. ఓడితివో శత్రువులకు, నాడితివో సాధుమాషణాలాపములం  
గూడితివో పరపతులను, వీడితివో మానధనము య పీరులనడుమన్. 354
- క. తప్పితివో యిచ్చైన నని, చెప్పితివో కపటసాక్షి య చేసినమేలుం  
దప్పితివో శరణార్థుల, రొప్పితివో ద్విజులఁ బసుల య రోగుల పతులన్. 355
- క. అడిచితివో భూసురులను, గుడిచితివో బాలవృద్ధగురువులు నెలిగా  
విడిచితివో యాశ్రితులను, ముడిచితివో పరులవిత్తములు లోభమునన్. 356
- వ. అని నలికినం గన్నీరు కరతలంబునం దుడిచికొనుచు గద్గదస్వరంబునఁ బెన్నిధిం  
గోలుపోయిన పేదచందంబున విట్టూర్పుల నిగిడించుచు నర్జునం డన్న కిట్లనియె. 357
- క. మనసారథి మనసచివుఁడు, మనవియ్యము మనసఖుండు య మనబాంధవుఁడు  
మనవిభుఁడు గురుఁడు దేవర, మనలను దిగనాడి చనియె య మనుజాధీశా. 358
- క. కంటకపుష్పపులు సూడఁగ, మింటం గన్నించుయంత్రతమీనముఁ గోలక  
గెంటించి మనము వాలుం, గంటిం జేకొంటి మతనిరకరుణన కాదే. 359
- క. దండి ననేకులతో నా, ఖండలుఁ డెదురయిన గెలిచి య ఖండవవనముం  
జండాఝికి నర్పించిన, గాండీవము నిచ్చెఁ జక్రి య గలుగుట నధిపా. 360
- శ. దిక్కులరాజుల నెల్లను, మ్రక్కించి ధనంబు గొనుట య మయకృతసభ ము  
న్నెక్కుట జన్నము సేయుట, నిక్కము హరి మనకు దండకనిలిచినఁగాదే. 361
- మ. ఇభజిద్విర్య మఖాభిషిక్త మగునీయిల్లాలిధమ్నిల్లమున్  
సభలో శాత్రువు లీడ్చినన్ ముడువ కాశచంద్రాస్య దుఃఖంపఁ గా  
నధయం బిచ్చి ప్రతిజ్ఞ సేసి భవదీరయారాతికాంతాశిరో  
జభరశ్రీల హరింపఁడే విధవ లై య సౌభాగ్యముల్ వీడఁగన్. 362
- శా. వైరుల్ గట్టినపుట్లముల్ విడువఁగా య వారింప నావల్లభుల్

రా రీవేళ నుపేక్ష సేయఁ దగవేళ రావే నివారింపవే

లేరే త్రాతలుఁ గృష్ణ యంచు సభలో శ్రీనాంగి యై కుయ్యడం

గారుణ్యంబున భూరివత్తుకలితం శ్రీ గాఁ జేయఁజే ద్రాపదిన్.

368

సీ. దుర్వాసుఁ డొకనాఁడుకర్మదుర్యోధనుఁడు వంపఁ, బదివేలశిష్యులుభక్తి గొలువఁ  
జనుదెంచి మనముఁ బాంశచాలియుఁ గుడిచిన, వెనుక నాహారంబు శ్రీ వేడికొనినఁ  
బెట్టెద ననవుడు శ్రీ బెట్ట కున్న శపింతు, ననుచుఁ దోయావగా శ్రీ హమున కేగఁ  
గడవల నన్న శాశ్వతములు దీటుటఁ జూచి, పాంచాలపుత్రిక శ్రీ పర్ణశాల

తే. లోనఁదలచిన విచ్చేసి శ్రీ లోవిలోని, శిష్టశాకాన్నలవముఁ బ్రాశించి తపసి  
కోప ముడిగించి పరిపూర్ణకుక్షిఁ జేసి, నిట్టిత్రైలోక్యసంతర్పియెందుఁ గలఁడు.

సీ. పందికై పోరాడ శ్రీ ఫాలాక్షుఁడెవ్వని, బలమున నా కిచ్చె శ్రీ బాసుపతము  
నెవ్వనిలావున శ్రీ సమ్మీన దేవేంద్ర పీఠార్థమున నండఁ శ్రీ బెంపుఁ గంటిఁ  
గాలకేయనివాతకవచాదిదైత్యులఁ, జంపితి నెవ్వని శ్రీ సంస్కరించి  
గోగ్రహణమునాఁడు శ్రీ కురులాంభోనిధిఁ, గడచితి నెవ్వనికరుణఁజేసి

ఆ. కర్ణసింధురాజరకారవేంద్రాదుల, తలలపాగ లెల్ల శ్రీ దడివి తెచ్చి  
యేమహాత్ముబలిమి శ్రీ నిచ్చితి విరటుని, పుత్రి యడుగబామ్మరపాత్తికలకు. 365

మ. గురుభీష్మాదులు గూడిపన్నినకురుక్షోణీశచక్రంబులో

గురుశక్తి రథయంత యై నొగలపైఁ శ్రీ గూర్పుండి మామేటి నా

శరముల్ వాఱక మున్న వారలబలోత్సాహాయురుద్యోగత

త్వరతల్ చూడ్కుల సంహరించు నమితోత్సాహంబు నా కిచ్చుచున్. 366

మ. అసురేంద్రుం డొనరించుకృత్యములు ప్రహ్లాదుం బ్రవేశించి గె

ల్వ సమర్థంబులు గానికైవడిఁ గృపాశ్శతామ గాంగేయ సూ

ర్యసుత ప్రోణ ధనుర్విముక్తబహుదిశ్వాత్మ ప్రపంచంబు నా

దెసకు రాక తొలంగు మాధవుదయాదృష్టి నరేంద్రోత్తమా. 367

చ. వసుమతి దివ్యబాణముల శ్రీ వ్రక్కలు వాపి కొలంకు సేసి నా

రసములు మాటుగాఁ బఱసి శ్రీ రథ్యములక రిపు లెల్ల జూడ నా

హసమున నీటఁ బెట్టితి రథణావని సైంధవుఁ జంపునాఁడు నా

కసురవిరోధి భద్రగతి శ్రీ నం డయి వచ్చినఁ గాదె భూవరా. 368

సీ. ఇలికాడ రమ్మని శ్రీ చీరు నన్నొకవేళ, మన్నించు నొకవేళ శ్రీ మఱిది యనుచు  
బంధుభావంబునఁ బాటించు నొకవేళ, దాతయై యొకవేళ శ్రీ ధనము లిచ్చు

మంత్రియై యొకవేళమంత్ర మాదేశించు, బోధియై యొకవేళ శ్రీ బుద్ధి సెప్పు

పారథ్య మొనరించు శ్రీ జన విచ్చి యొకవేళ, గ్రీడించు నొకవేళ శ్రీ గేలిసేయు

తే. నొక్కశయ్యాసనంబున శ్రీ నుండుఁ గన్న, తండ్రికై వడిఁ జేసినతప్పుఁగాచు  
మాస్తములు వట్టి పొత్తున శ్రీ నారగించు, మనుజువల్ల భ మాధవురపుటపు రాదు.

- క. విజయ ధనంజయ హనుమద్ధ్వజ ఫల్గున పార్థ పాండుశతనయ నర మహేం  
ద్రజ మిత్రార్జున యంచును, భుజములు తలకడవ రాకశవోకలఁ జీర్చున్. 370
- క. వారిజగంధులు మదిలో, వారింపఁగ రానిప్రేమరవాదము సేయన్  
వారిజనేత్రుఁడు ననుఁ దగ, వారిండ్లకుఁబనువు నలుక శ వారింప నృపా. 371
- క. నిచ్చలు లోపలికాంతలు, మచ్చికఁ దనతోడ నాడుకమాటలు నాకున్  
ముచ్చటలు సెప్పు మెల్లన, విచ్చలవిడిఁదొడలమీఁద విచ్చేసి నృపా. 372
- చ. అటమట మయ్యె నాభజన శ మంతయు భూవర నేడు సూడుమా  
యటువలె గారవించుజగదీశుఁడు గృష్ణుఁడు లేనిపిమ్మటం  
బటుతరదేహలోభమునఁ శ బ్రాణము లున్నవి వెంటఁ బోక నేఁ  
గటకట పూర్వజన్మమునఁ శ గర్మము లెట్టివి చేసినాడనో. 373
- శా. కాంతారంబున నొంటి దోడుకొని రాత్రుగాఁ జూచి గోవిందును  
ద్ధాంతశ్రీలఁ బదాఱువేల మదరాగాయత్తులై తాఁకి నా  
చెంతక బోయలు మూఁగి పట్టికొన నాశ్రమంతిసినంఘమున్  
భ్రాంతి భామినిభంగి నుంటి విడిపింపక లేక ధాత్రీశ్వరా. 374
- శా. ఆతే రారధికుండు నాహయము లాశ్రయస్థాననం బాశర  
వ్రాతం బన్యులఁ దొల్లి చంపుఁ దుదినిక శ వ్యర్థంబు లై పోయె మ  
చ్చేతోధీశుఁడుచక్రి లేమి భసిత్కషీప్తాభ్యమాయావిమా  
యాతంత్రోవరభామిబీజములమర్యాదక నిమేషంబునన్. 375
- మ. యదువీరుల్ మునినాథుశాపమునఁ గాళాధీను లై యందఱున్  
మదిరాపానవివర్ధమానమదస్యమృద్ధోగ్రరోహంధు లై  
కదనంబుల్ దమలోన ముష్టిహతులం శ గావించి నీ తైరి న  
వృదశం జిక్కిరి నల్లు రేగు రచటక శ సర్వంసహావల్లభా. 376
- క. భూతములవలన నెప్పుడు, భూతములకు జన్మమరణాపోషణములు ని  
ర్ణీతములు సేయుచుండును, భూతమయుం డీశ్వరుండు శ భూతశరణ్యా 377
- క. బలములు గలమీనంబులు, బలనిరహితమీనములను శ భక్షించు క్రియన్  
బలవంతు లయినయదువులు, బలరహితులఁ జంపి రహితభావములనృపా. 378
- మ. బలహీనాంగులకున్ బలాధికులకుం శ బ్రత్యర్థిభావోద్యమం  
బులు గల్పించి వినాశమున్ నెఱసి యీభాభారముం బాపి ని  
శ్చలబుద్ధి గృతకార్యుడై చనియె నాశన ర్వేశ్వరుం డచ్యుతుం  
డలఘుం డేమని చెప్పుదున్ భగవదీరయాయ త్త మువ్వేశ్వరా. 379
- వ. మఱియు దేశకాలార్థయుక్తంబులు నంతఃకరణసంతాపశమనంబులు నయినవారి  
వచనంబులం దలంచి చిత్తంబు పరాయత్తు బయియున్న దని యన్నకుం జెప్ప  
నిరు త్తమం డై నిరంతరహరిచరణారవింధచింతామయబుద్ధి యైకోకంబు వర్ణించి

సదాధ్యానభక్తివిశేషంబులం గామక్రోధాదుల జుంబి తొల్లితన కుభయ  
సేనామధ్యంబున నచ్యుతం జానతిచ్చినగీతలు దలంచి కాలభర్తృభోగాభినివేశం  
బులచేత నావృతం బయినవిజ్ఞానంబుఁ గ్రమ్మఱ నధిగమించి హేతుమద్యావం  
బునశోకహేతు <sup>1</sup>(\*వహంకారమమకారాత్మకంబున) ద్వైతభ్రమంబనియును  
ద్వైతభ్రమంబునకుఁగారణంబు దేహంబనియును దేహంబునకు బీజంబు లింగం  
బనియును లింగంబునకు మూలంబు గుణంబు లనియును గుణంబునకు నిదా  
నంబు ప్రకృతి యనియును బ్రహ్మహా మనియెడుజ్ఞానంబున లీనయై ప్రకృతి లే  
కుండుననియు <sup>2</sup>(\*ప్రకృతియహంగుటయనైర్గుణ్యంబనియును నైర్గుణ్యంబువలనఁ  
గార్యలింగనాశం బనియును గార్యలింగనాశంబున నసంభవం బగు) ప్రకృతిం  
బాసి క్రమ్మఱ స్థూలశరీరప్రాప్తుండు గాక పురుషుండు <sup>3</sup>సమ్యక్భోగంబున  
నండు ననియును నిశ్చయించి యర్జునుండు విరక్తుండు యూరకుండెధర్మజుండు  
భగవదీయమార్గంబు దెలిసి యాదవులనాశంబు విని నారదువచనంబుల దలంచి  
నిశ్చలచిత్తుం డై స్వర్గమార్గంబునకు యత్నంబు సేయు చుండె నానమ  
యంబున.

380

క. యదవులనాశము మాధవు, వదవియు విని కుంతి విసుర్లుభక్తిన్ భగవ  
త్పదచింతితత్పర యై, ముదమున సంసారమార్గమునకుం బాసెన్. 381

వ. ఇట్లు కంటకంబునం గంటకోన్మూలనంబు సేసి కంటకంబులు రెంటినిబరిహరించు  
విన్నాణితెఱంగున యాదవరూపశరీరంబునంజేసి యీశ్వరుండు లోకకంటక  
శరీరంబులు సంహరించి నిజశరీరంబు విడిచె సంహారంబునకు నిజశరీరపరశరీరం  
బులు ధరియించి క్రమ్మఱ సంతర్ధానంబు నొందునటునిశ్చయవి లీలాపరాయణుం  
డైననారాయణుండు మీనకూర్మాదిరూపంబులు ధరియించు బరిహరించు నని  
చెప్పి మఱియు నిట్లనియె.

382

క. ఏదినమున వైకుంఠుండు మేదినిపైఁ దాల్చినట్టిమేను విడిచినాఁ  
డాదినమున నశుభప్రతి, పాదక మగుకలియుగంబు శ్రాప్తం బయ్యెన్. 383

~~~~~ ధర్మరాజు పరీక్షితునకు బట్టము గట్టి మహాప్రస్థానంబున కేగుట. ~~~~~

సీ. కలివర్తనంబునఁ శ్రీ గౌర్యహింసాసత్య, దంభకౌటిల్యాద్యధర్మచయము  
పురముల గృహముల శ్రీ భూములఁ దమలోనఁ, గలుగుటదలపోసికరిపురమున  
మమమని రాజవై శ్రీ మమ మని దీవించి, సింధుతోయకణాభిషిక్తుఁడేసి  
యనిరుద్ధనందనుం శ్రీ డైనపజ్జనిఁ దెచ్చి, మధురఁ బట్టము గట్టి శ్రీ మమతఁబాసి  
కర్షుల హర్షుల భటులఁ శ్రీ గంకణాదికముల, మంత్రిజనుల బుధుల శ్రీ మానవతుల  
పక్షుల మయివధనము శ్రీ నభిమన్యుసుతునకుఁ నప్పగించి బుద్ధినా శ్రయించి. 384



వ. విరక్తుం డై ధర్మనందనుండు ప్రాజాపత్యం బనియెడియిష్టిఁ గావించి యగ్నుల నాత్మారోపణంబు సేసి నిరహంకారుండును నిర్దళితాశేషబలధనుండును నై సకలేంద్రియంబుల మానసంబున నడంచి ప్రాణాధీనవృత్తి యగుమానసంబును బ్రాణమందును బ్రాణము నపానమందును నుత్సర్గసహితం బయినయపానము మృత్యువునందును మృత్యువును బంచభూతంబులకు నైక్యం బైనదేహంబునందను దేహమును గుణత్రయంబునందును గుణత్రయంబు నవిద్యయందును సర్వారోపహేతు వగునవిద్యను జీవునియందును జీవుం డయినతనన్న నవ్యయం బయిన బ్రహ్మమందును లయింపఁజేసి బహిరంగవ్యాపారంబులువిడిచి నారచీరలు ధరియించి మానియు నిరాహారుండును ముక్తకేశుండును నై యున్మత్తపిశాచ బధిరజడులచందంబున నిర పేక్షత్వంబున. 385

క. చిత్తంబున బ్రహ్మము నా,వృత్తముఁ గావించికొనుచు శ విజ్ఞానధనా యత్నాలు దొల్లి వెలింగెడి,యు త్తరదిశ కేఁగ నిర్మలలోద్యోగమునన్. 386

సీ. అంత నాతనితమ్ము శ లనిలపుత్తాదులు, గలిరాకచే బాపకర్ము లగుచుఁ జరియించు ప్రజలసంగచారంబు లీక్షించి, యఖిలధర్మంబుల శ నాచరించి వైకుంఠచరణాబ్జవ ర్షితహృదయు లై, తద్భక్తి నిర్మలశ్రద్ధమును జెంది విషయయుక్తులకుఁ బ్రవేశింపఁగా రాక, నిర్ధూతకల్మషశనిపుణమతులు

తే. బహుళవిజ్ఞానదావాగ్నిభసితకర్ము, లైనయేకాంతులకు <sup>1</sup>లక్ష్మ్య శ మై వెలుంగు ముఖ్యనారాయణస్థానమునకుఁ జనిరి, విగతరజ మైనయాత్మల శ విప్రముఖ్య.

వ. అంత విదురుండు ప్రభాసతీర్థంబున హరియందుఁ జిత్తంబు సేర్చి శరీరంబువిడిచి పితృవర్గంబుతోడ దండధరుం డగుటంజేసి నిజాధికారస్థానంబునకుం జనియె ద్రుపదరాజపుత్రియుఁ బతులవలన నుపేక్షితయై జగత్పతి యైనవాసుదేవునందుఁ జిత్తంబు సేర్చి తత్పదంబు సేరె నిట్లు. 388

క. <sup>2</sup>పాండవులసంప్రయాణము, పాండురమతి నెవ్వఁ డైనఁ శ బలికిన విన్నకా ఖండితభవుఁ డై హరిదా,సుం డై కైవల్యపదము శ సొచ్చు నరేంద్రా. 389

వ. అంత నట పరీక్షిత్తుమారుండు జాతకర్మవిదులైనకోవిదులు సెప్పినచందంబున భాసురోత్తమశిష్యవశంబున మహాభాగవతశేఖరుం డై ధరణీపాలనంబు సేయు చు నుత్తరునిపుత్రిక నిరావతి యనుమత్తకాశినిం బెండ్లి యును జనమేజయ ప్రముఖు లైన నలువురుగొడుగుల నుత్పాదించి గంగాపురినతలంబునఁ గృపాచార్యుండు గురుత్వంబు సేయ యాభాగంబులకు వచ్చినదేవతల నీక్షించుచు సదక్షిణంబుగా మూఁడశ్వమేధంబు లాచరించి దిగ్విజయకాలంబున గోమధు నంబుఁ దన్ను చున్నశూద్ర రాజచిహ్నము ద్రితుం డగుకలిం బట్టి నిగ్రహించె నని చెప్పిన శౌనకుండు పౌరాణికున కిట్లనియె. 390



... పరీక్షి నృహారాజు భూధర్మదేవతలసంవాదం బాలించుట. ...

- క. భూవరదూపపుశూద్రుడు, గోవుండా నేల తన్నెఁగ గోరి పరీక్షి  
దూభవరుడు దిశల గెలుచుచు, నేవిధిఁ గలి నిగ్రహించె నెఱిగింపఁ గడే.
- మ. అరవిందాక్షపదారవిందమకరందాసక్తులై యున్నన  
త్పూరుషశ్రేష్ఠులవృత్తముల్ వినక దుశ్శర్మద్ధిక్<sup>1</sup> విలంఘించి దు  
ర్మరవాక్రాకథన ప్రపంచముల గర్జరస్థాప్తముల్ సేసి వా  
సరముల్ వ్యర్థతఁ ద్రోచుచుండ జన దీరసంసారమోహంబునన్. 392
- సీ. మనవు నిత్యము కాదురమరణంబు నిజ మని, యెఱిగి మోక్షసిద్ధినిచ్చయించు  
నల్పాయువు లగుమా న కన్యద ర్జనచరి, త్రము లోలిఁ గర్ణరంధ్రములఁ బెట్టి  
బంగారుపటఱియీ బ్రదికెడుకాలంబు, బో నాడఁగా నేల న పుణ్యచరిత  
మాధవపదపద్మమకరందపానంబు, సేయింపవే యేము న సేయునట్టి
- అ. సత్రీయాగమునకు న సన్మనీంద్రులు చీర, వాఁడె దండధరుడు న వచ్చెఁజూడు  
చంపఁ డొకనినైననజన్న మయ్యెడుదాఁక, వినుచు నుండుఁ దగిలి న విష్ణుకథలు.
- క. మందునకు మందబుద్ధికి, మందాయువునకు నిరర్థమార్గములను గో  
విందచరణారవిందమ, రందము గొనఁ దెఱిపి లేదు న రాత్రిందివముల్. 394
- వ. అని శౌనకుండు వలికిన నూతుం డిట్లనియెఁ బరీక్షిన్ను రేంద్రుండు నిజవాహినీ  
సందోహసంరక్షితం బగుకురుజాంగలదేశంబున యుద్ధకుతూహలంబు నంగీగరించి  
తీవ్రం బగుకలిసంచారంబు నాకర్ణించి యొక్కనాడు సముల్లాసంబున బాణాస  
ంబు గైకొని సీలసీరదనిభతుగంగనివహయోజితంబును గంఠీరవ కేతనవిభ్రాజ  
ితంబును ఫలితమనోరథంబునునైనరథంబు నారోహణంబుసేసి రథతురంగమను  
భటకరటిఘటాసంఘటితం బగువాహినీచ కంబు నిర్వక్తంబుగం గొలువ దిగ్విజ  
యార్థంబు వెడలి పూర్వదక్షిణపశ్చిమోత్తరసముద్రలగ్నంబు లయినయిలావృత  
రమ్యకహిరణ్యయహరివర్ష కింపురుషభద్రాశ్వ కేతుమాలాభారతివరంబులు నుత్తర  
కురుదేశంబులు జయించి<sup>2</sup> తత్తద్దేశవాసు లిచ్చినకానికలు గైకొనుచు మం  
గళపాతకసంఘాతజేగీయమానపూర్వరాజవృత్తాంతంబు లాకర్ణించుచుఁ బాతక  
పతితపద్యంబులవలనం బాండవులకు భక్తవత్సలుం డైనపుండరీకాక్షుం డాచ  
రించిన సారథ్య సఖ్య సాచివ్య సభాపతిత్వ వీరాసనత్వమాతభావాది కర్మంబులు  
<sup>3</sup>(నశ్వత్థామాత్రు తేజంబువలనఁ దన్ను రక్షించుటయు యాదవపాండవులందలి  
స్నేహనుబంధంబును వారలకుఁ గలిసనభగవద్భక్తి విశేషంబును విని <sup>4</sup>విశ్వం  
భుజుని భక్తవాత్సల్యంబునకు నాశ్చర్యంబు నొందుచు వందిబృందంబులకు సం  
బలాభరణ సుందరీసందోహంబుల నొనఁగించుఁ బద్మనాభపాదపద్మభజనపర

1. విడంపించి. 2. 'తత్తద్దేశమంగళపాతక' అని వ్రాఁతప్రతులు. 3. శిషి మాలానుసారముగఁ  
కర్మబడినది. 4. విశ్వంభరత్వంబునకు నాశ్చర్యంబు,

తంత్రపవిత్రమానసుం ధైయంధై నయ్యైశ వృషభరూపంబున నేకపాదం  
బున సంచరించుధర్మదేవుండు దనసమీకంబున లేగ లేని లేగటికుట్టిచందం  
బున మాతప్రభయై నేత్రగలింబులు గురియుచు గోరూపయై యున్నభాత్రి  
కి ట్లనియె. 395

మ. నయనాంభఃకణజాల మేల విడువన్ శ నాతిల్లి నీమేను సా  
మయ మై యుండదు మోము వాడినది సీమన్నించుచుట్టలకుఁ  
భయదుఃఖంబులు నేడు వొండవు గదా శ బంధించి శూద్రుల్ పడ  
త్రయహీనున్ ననఁ బట్ట వత్తు రనియో శ తాపంబు నీ కేటికిన్. 396

సీ. మఖములు లేమి నశమర్చుల కిటమీఁద, మఖభాగములు లేక శ మాను ననియె  
రమణులు రమణల శ రక్షింప రనియె తత్పుత్రులఁ దండ్రులు శ ప్రోవ రనియె  
భారతి గుజనులఁ శ బ్రాపించు ననియె సద్విప్రులు నృపుల సేవింతు రనియె  
కులిశహస్తండు వానశగురియింపకుండఁగ, బ్రజలు దుఃఖంబులఁబడుదు రనియె

ఆ. హీనవంశజాతు శ లేలెడ రనియె రాజ్యములు పాడి గలిగి శ జరగ వనియె  
మనుజు లన్నపానశ్రమైధునశయనాస, నాదికర్మసక్తు శ లగుదు రనియె. 397

మ. జనసి నీభర మెల్ల డించుటకు నై శ చక్రాయుధుం డిన్నిహా  
యనముల్ దాను నరాకృతిఁ మెలఁగి నిత్యానందముం జేసి పో  
యిన నే నింక ననాథ నైతిఁ గుజనుం శ డెవ్వఁడు శాసించునో  
పెనుదుఃఖంబులఁ బొందఁగంటి ననియో శ భీతిల్లి చింతించుటల్. 398

క. దెప్పర. మగుకాలముచే, నెప్పుడు దేవతల కైన శ నిష్ఠం బగునీ  
యొప్పిదము కృష్ణుఁ డరిగినఁ, దప్పెఁ గదా తల్లి నీవు శ తల్లడవడఁగన్. 399

వ. అనిన భూదేవి యి ట్లనియె. 400

క. ఈలోకంబునఁ బూర్వము, నాలుగుపాదముల నీవు శ నడతువు నేఁడా  
శ్రీలలనేఁకుడు లేమిని, గాలముచే నీకు నొంటిశకాలయ్యెఁ గదే. 401

వ. మఱియు సత్యశౌచదయాక్షమంబులును సంతోషత్యాగశమదమార్జవంబు  
లును దపంబును సమత్వంబును బరాపరాధసహనంబును లాభంబు గలయెడ  
నుదాసీనుం డై యుండుటయును శాస్త్రవిచారవిజ్ఞానవిరక్తులును నైశ్వర్యశౌ  
ర్యప్రభాక్షత్వంబులును స్మృతియును స్వాతంత్ర్యంబును గౌశలకాంతిదైర్య  
మార్దవ ప్రతిభాతిశయ ప్రశ్రయశీలంబులును జ్ఞానేంద్రియకర్మేంద్రియమనోబలం  
బులును సౌభాగ్యగాంభీర్యస్థైర్యంబులును శ్రద్ధాకర్తిమానగర్వాభావంబులును  
ననియెడి ముప్పదితోమ్మిదిగుణంబులు నవియునుం గాక బ్రహ్మణ్యతాశరణ్య  
తాదిమహాగుణసమూహంబును శ్రీకృష్ణదేవునియందు వర్తిల్లుం గావున. 402

- క. గణనాతీతము లగునద్గుణములు గలచక్రి ననిన శ్రీ ఘోరకలిప్తే  
రణమునఁ బాపనమూహ, వ్రణయతు లగుజనులఁ చూచి శ్రీ నగచేవఁ దండ్రీ.
- క. దేవతలకు ఋషులకుఁ బితృ దేవతలకుఁ నాకు శ్రీ సీమధీరులకును నా  
నావర్ణాశ్రమములకును గోళులకును బాధ యనుచు శ్రీ గుండెన ననఘా. 404
- సీ. బ్రహ్మాదు లెవ్వనిభద్రకటాక్షవీక్షణము వాఘింశురు శ్రీ సత్తపములు  
గమలాలయము మానికమల యెవ్వనిపాద, కమలాంబు సేవించుఁ గౌతుకమునఁ  
బరమయోగీంద్రులు శ్రీ భవ్యచిత్తములందు, నిలుపును లెవ్వని శ్రీ నియతితోడ  
వేదంబు లెవ్వనివిషలచారిత్రముల్, నిని తింపఁగా లేక శ్రీ వెగఁజువడియె
- ఆ. నట్టివాసు దేవు శ్రీ నబ్జవజ్రాంకుశచక్రమీనశింఖచాపకేతు  
చిహ్నతంబు లైనశ్రీచరణము లింకిఁ, జీవనమచు వగపు శ్రీ సోక సయ్య.
- క. హరిపాదంబులు సోకెడి, సిరికతమున నిలుభుననశ్రీసేవ్యత్వముతో  
స్థిర నైతి నిన్నిదినములు, హరి నాగర్వంబు మాన్చి శ్రీ యరిగ మహాత్మా. 406
- క. లీలాకారము దాల్చెను, శ్రీలలనేకుండు ఖిల శ్రీ భిక్షించి భవో  
న్మూలనము సేయుకొఱకును, నాలుగుపాదముల నన్ను శ్రీ నడపించుటకున్. 407
- ఉ. ఆమధురోక్తు లానయమ శ్రీ లాదరహాసము లాదయారసం  
బామరిపెంబు లాతగవు శ్రీ లాగమనక్రియ లామనోహర  
ప్రేమకరావలోకనము, శ్రీ బ్రీతిఁ గనుంగొన లేమి మాధవుం  
గామిను లేల నిర్దళితకర్మలు యోగులుఁ బాయ నేర్చురే. 408
- క. మెల్లన నాపై యాదవ, వల్లభు డడు గిడఁగ మోహావశ నై నేరం  
జిల్లగ రోమాంచముక్తియ, మెల్లములై మొలచు సస్యములు మార్గములన్
- వ. అని యిట్లు పూర్వవాహిని యైసంస్వతితీరంబున ధర్మదేవుండును భూమియు  
వృషభ ధేనురూపంబుల భాషింప రాజ్వి యైసఃపీషీద్భావరుండు డగ్గటియె  
నాసమయంబున. 410

... కలిపురుషుండు ధర్మదేవతను వస్తుట. ...

- తా. కైలాసాచలసన్నిభం బగుమహాగంభీరగోరాజమం  
గాలక్రోధుండు దండహస్తండు నృపాకరుండు క్రూరుండు జం  
ఘాలుం డొక్కఁడు శూద్రుఁ డాసురగతిం శ్రీ గారుణ్యనిర్ముక్తుఁడై  
నేలం గూలఁగఁ దన్నెఁ బంచితిలఁగా శ్రీ సర్వతపాదహతినే. 411
- వ. మఱియును. 412
- తా. ఆలోలాంగక సమ్రతోయఃకలితనాక్షి మహాంభరవణ  
బాలారూఢతృణావళీకబళలోభవస్త్రిష్టహస్త్విగ్ర నాం  
దోళస్వాంత సజీవవత్ప్ర సుదయఃకర్మభాన్వితః ఘర్మకీ  
లాలాపూర్ణకరీర నామొదవు సుగ్ధంఘించి తన్నెన్ వడిన్.

- వ. ఇట్లా ధేనువృషభంబులు రెంటిని గంటకుం డై తన్నుచున్న రాజలక్షణము ద్రి  
తుం డయినశూద్రుని జూచి సువర్ణరకరస్యందనారూఢుం డగునభిమన్యునంద  
నుండు గోదండంబు సగుణంబు నేసి మేఘగంభీరరవంబు లగువచనంబుల  
నిట్లనియె. 414
- శా. నిన్నుం గొమ్ములఁ జిమ్మెనో కదిసెనో శ నిశ్శీతి వై గోవులం  
దన్నం గారణ మేమి మద్భుజసనాధతోఁగి నేవేళలం  
దు న్నేరంబులు నేయ రాదెఱుంగవా శ ధూర్తత్వము భూమిభృ  
త్సన్నాహంబు నొనర్చె దెవ్వఁడవు నిశ శాసించెదన్ దుర్రతి. 415
- క. గాండీవియుఁ జక్రియు భూమండలిఁ బెడఁబాసి చనిన శ మదమత్తుఁడ వై  
దండింపఁ దగనివారల, దండించెదు నీవ తగుదు శ దండనమునకున్. 416
- వ. అని వృషభంబు నుద్దేశించి యిట్లనియె. 417
- మ. కురుధాత్రీశ్వర బాహువప్రయగళీగు ప్తమామండలిం  
బరికింపన్ భవదీయనేత్ర జనితాంభ శ్శ్రేణి దక్కన్ జనుల్  
దొరఁగం జేయ రధర్మసంజనితజంతుశ్రేణిబాష్పంబులన్  
గురుశక్తి విదళింతుఁ జూడు మితనిన్ శ గోమూర్తి దేవోత్తమా. 418
- క. జాలిఁ బడ నేల నాశర, జాలంబులపాలు నేసి శ చంపెద వీనిన్  
భూలోకంబున నిపు డే, నాలుగుపాదముల నిన్ను శ నడపింతుఁ జామి. 419
- ఉ. వాచవి యెనగడ్డిఁ దిని శ వాహినులందు జలంబు ద్రావఁ గా  
నీచరణంబు లెవ్వఁ డిటు శ నిర్దళితంబుగఁ జేసె వాడు దా  
భేదరుఁ డైన వాని మణిశ్రీలితభూషణయు క్తబాహులన్  
వే చని త్రుంచి వైతు విసుప్రీధికి నేఁగిన నేల డాఁగినన్. 420
- వ. అని మఱియు గోమూర్తి యయినభూదేవితో నిట్లనియె. 421
- చ. అగణితవైభవుండగుమురారంతకుఁ డక్కట పోయె నంచు నె  
వ్వగలఁ గృశించి నేత్రముల శ వారికణంబులు దేకు మమ్ము లో  
బెగడకుమమ్మ మద్విశిఖరబృందములన్ వృషలున్ వధింతు నా  
మగఁటిమిఁ జూడవమ్మ వెఱ శ మానఁ గదమ్మ శుభప్రదాయినీ. 422
- క. సాధువు లగుజంతువులకు, బాధలు గావించుఖలుల శ భజంపనిరా  
జాధమునాయుస్స్వర్గ, శ్రీధనములు వీటిఁబోవు శ సిద్ధము తల్లీ. 423
- క. దుష్టజననిగ్రహంబును, శిష్టజనానుగ్రహంబుఁ శ జేయఁగ నృపులన్  
స్త్రష్ట విధించెఁ బురాణ, ద్రష్టలు సెప్పదురు పరమధర్మము సాధ్వీ. 424
- వ. అనిన ధర్మనందనపౌత్రునకు వృషభమూర్తి నున్నధర్మదేవుం డిట్లనియె. 425

- ఉ. క్రూరులఁ జంపి సాధువులకు విజయం బొనరించునట్టియా  
పారవంశ జాతుఁడవు శ భాగ్యసమేతుఁడ వాడు తొల్లి మీ  
వారిటువంటివ రగుట శ వాఁజనేతుఁడు మెచ్చి చాత్య సం  
చారము సేసె గాదె నృపన తమ భ క్తిలతానిబద్ధుఁ డై. 426
- వ. సరేంద్రా యేము ప్రాణుఁ కు దుఃఖ హేతువులను గాము మావలన దుఃఖంబు  
నొందెడుపురుషుండు లేఁడు వానివాక్యభేదంబులఁ గొందఱు మోహితు లై  
భేదంబు నాచ్ఛాదించి తమకు నాత్మసుఖదుఃఖంబులు నిచ్చుప్రభు వని చెప్పుదురు  
గొందఱు గ్రహదేవతాదులకుఁ బ్రభుత్వంబు సంపాదించురు గొందఱు  
గర్వంబునకుం బ్రాభవంబుం బ్రకటింతురు గొందఱు స్వభావంబు ప్రభు  
వని పలుకుదు రిం దెవ్వరికిని సుఖదుఃఖప్రదానంబు సేయఁ బ్రభుత్వంబు  
లేదు పరులవలన దుఃఖంబు వచ్చిన నధర్మంబు పరులు సేసి రని విచారించ  
వలదు తర్కింపను నిర్దేశింపను రానిపరమేశ్వరునివలన నర్వంబు నగుచుండు  
ననిన ధర్మదేవునికి ధర్మనందనపాత్రుం డి ట్లనియె. 427
- ఆ ధర్మమూర్తి వయ్య శ ధర్మజ వృషభరూప, పరమధర్మ మీపు శ పలుకుత్రోవ  
సావకర్మ చేయకాపంబు సూచింపఁ, శబావకర్మఁ డేగుకపథము వచ్చు. 428
- వ. మఱియు దేవమాయవలన భూతంబులవాఙ్మనసంబులకు వధ్యఘాతుకలక్షణా  
వృత్తినులభంబుగం దెలియ రాదు సీవు ధర్మదేవతవు కృతయుగంబునం దప  
శ్శోచదయాసత్యంబు లను నాలుగు నీకుం బాదంబు లని చెప్పుదురు శ్రీత్రేతా  
యుగంబునం బూర్వోక్తపాదచతుష్కంబునం దొక్కపాదంబు క్షీణం బయ్యె  
ద్వాపరంబునఁ బాదద్వయంబు నశించె గలియుగంబందు నివ్వడువున) సిప్పుడు  
నీకుఁ బాదత్రయంబు భగ్నం బయ్యె నవశిష్టం బగుభగవదీయచతుర్థపాదంబున  
ధర్మంబు గల్యంతంబున నిగ్రహింపగమకించుచున్నయది విను మదియునుంగాక.
- మ. భరమం బాపి రమావిభుండు గనుణం శ బాదంబులం దొక్కఁగా  
స్థిర యై వేదక నింతికాలము సుఖశ్రీ నొందె భూదేవి త  
చ్చరణస్పర్శము లేమి శూద్రకులజల్ శ తాసీంతు రంచుక నిరం  
తరశోకంబుల నీరు గన్నుల నిడక శ ధర్మజ్ఞ పీఠించితే. 430
- ... యి పరీక్షిస్తృహరాజ గలిని నిగ్రహించి ధర్మపరిపాలనము సేయుట. యి ...
- వ. అని యిట్లు ధరణీధర్మ దేవతల బుజ్జగించి మహారథుం డయిన విజయపాత్రుండు  
క్రొక్కరుమెటుంగు తెఱంగు ధిక్కరించుచు దిక్కులకు వెక్కనం బయినయడి  
దంబు బెడిదంబుగ జడిపించి పాపహేతు వయనకలిరూపు మాప నుద్యోగి  
చిన వాడు రాజరూపంబు విడవాడి వాడిన మొగంబుతోడ భయవిహ్వలుఁ

1. 'యోగ్యతలు' అచ్చుప్రతి. 2. 'దైవజ్ఞులు' అ. ప్ర. 3. 'మోహంసకులు' అ. ప్ర.

4. 'భాకాయకలు' అ. ప్ర. 5. బుకేతీంప. 6. (†) ఇది పండితులు గూర్చినది.

దైహస్సంబులు సాచి తత్సామూలవిన్యస్తమస్తకుండైప్రణామంబు నేసి.  
క. కంపించె దేహ మెల్లం, జంపకు మోరాజతిలక శ శరణాగతు ర

క్షింపు మని తనకు మ్రొక్కినఁ, జంపక కలిరాజుఁ జూచి శ జనపతి వలుకున్.

క. అర్జునకీర్తిసమేతుం, డర్జునపౌత్రుండు భయరసావృతజనులన్  
నిర్జించి చంపఁ దలఁపఁడు, దుర్జనభావంబు విడిచి శ తొలఁగు దురాత్మా. 433

న. నీవు పాపజంధుండవు మనదీయశాసునిపాలితం బయినమహీమండలంబున నిలువ  
వలవదు రాజదేహంబునందు వర్ధించునన్ను ననన్యలోభ చౌర్యదార్జన్యదురా  
చారమాయాకలహ కపటకలుపాలత్యోద్విగ్రహైతరసమూహంబు లాశ్రయించు  
సత్యధర్మంబులకు నివాసం బగు బ్రహ్మనర్తదేశంబున యజ్ఞవిస్తారనిపుణు లయిన  
వారు యజ్ఞేశ్వరం డయినహరింగూర్చి యాగంబు సేయుచున్నవారు యజించు  
వారలకు సుఖప్రదానంబు సేయుచు సకలభూతాంతర్యామి యై భగవంతుం  
డయినహరి జంగమస్థావరంబులకు నంతరంగబహిరంగంబుల సంచరించువాయు  
పుచందంబున నాత్మరూపంబున మనోరథంబుల నిచ్చుం గావున నీ విం దుండ  
వలవ డనుచు దండహస్తుం డయినజమునికైవడి మండలాగ్రంబు సాచిన రాజ  
వద్యునకుం గలియి ట్లనియె. 434

క. జగతీశ్వర నీయడిదము, ధగధగితప్రభలతోడఁ శ దఱచఁగ మెఱవన్  
బెగడెం జత్తము గుండెలు, వగిలెడు నిక నెందుఁజొత్తు శ భావింపఁ గదే. 435

వ. నరేంద్రా నిన్ను నారోపితశరశరాసను సర్వప్రదేశంబులందును విలోకించుచు  
న్నవాడ నే నెక్కడ నందుదు నానతి మ్మనిన రాజన్య శేఖరుండు ప్రాణేంద్రస్త్రీ  
ద్యూతపానంబు లనియెడునాలుగుస్థానంబుల నిచ్చి మఱియు నడిగిన సువర్ణ  
మూలం బగునసత్యమదకామహింసావైరంబు లనియెడు పంచప్రదేశంబుల  
నొసంగి యితరస్థలంబుల స్పృశింప కుండ నియమించె నిట్లు కలినిగ్రహంబు  
నేసి హీనంబు లయినతపశ్శౌచదయ లనియెడిమూఁడుపాదంబులు వృషభ  
మూర్తి యయినధర్మదేవత కిచ్చి విశ్వంభరకు నిర్భరం బయినసంతోషంబు  
సంపాదించి. 436

క. గజనామధేయపురమున, గజరీపువీరమున భునుఁడు శ గడిదముఁడు మహా  
గజవైరిపరాక్రముఁ డే, గజబిజ లే కుండఁ దాల్చెఁ శ గౌరవలక్ష్మీన్. 437

వ. ఇట్లు కృష్ణనియనుగ్రహంబున నశ్వత్థామబ్రాణపావకంబువలన బ్రదికి వృషభ  
మూర్తి యయినధర్మదేవతకు నభయం బిచ్చిన పరీక్షిన్నరేంద్రుండు బ్రాహ్మణ  
శాపప్రాప్తతక్షకాహిభయంబువలనఁ బ్రాణంబులు వోవు నని యెఱింగి సర్వ  
సంగంబులు వర్జించి శుకునకు శిష్యుం డై విజ్ఞానంబు గలిగి గంగాతరంగిణీ తీరం  
బునం గళేబరంబు విడిచె వినుడు. 438

- క. హరివాగ్గ లెఱుగువారికి, హరిపదములు దలంచువారి క్కనవరతంబున్  
హరికథలు వినెడివారికి, మరణాగతమోహసంభ్రమము లే దనఘా. 439
- క. శుభచరితుండు హరి యరిగినఁ, బ్రభవించి ధరితి నెల్లఁ క్క బ్రబ్బియుఁ గలి దా  
నభిమన్యసుతునిచేతన, బ్రభవింపక యడఁగి యుండఁ క్క భార్గవముభాగ్య. 440
- వ. ఇవిధంబునఁ జనుస్సముద్రముద్రితాఖిలమహీమండలప్రాజ్యసామ్రాజ్యంబు పూ  
జ్యంబుగాఁ చేయుచు నాయభిమన్యసంభవుండు. 441
- ఉ. చేసినఁ గాని పాపములు క్క సెందపు చేయఁ దలంచినంతటం  
జేసెద నన్నమాత్రమునఁ క్క జెందుఁ గదా కలివేళఁ బుణ్యమల్  
మోసము లే దటంచు నృపముఖ్యుండు గాచెఁ గలిక మరంద ము  
ల్లాసముతోడఁ గ్రొలి విరుగలం దెగఁజూడని లేటికెవడిన్. 442
- వ. మఱియుం బ్రమత్తులై యధీరు లగునరులయందు వృకంబుచందంబున నొడిగి  
కాంచుకొని యుండి చేస్పించుఁగాని ధీరు లైనవారికిం గలివలనిభయంబు లే దని  
కలి సంతంబు నొందింపఁ డయ్యె ననిన విని ఋషులు నూతున కి ట్లనిరి. 443
- సీ. పారాణిోత్తమ క్క బ్రహ్మకుము పెక్కిండ్లు, తామరసాక్షునిధవళయశము  
మరణశీలుర మైన మా కెఱింగించితి, కల్పితం బగుకత్తుకర్మమందుఁ  
బాగలచేఁ బాగిలి యశబుద్ధచిత్తుల మైన, మము హరిపదపద్మమధురరసమఁ  
ద్రావించితివి నీవు క్క ధన్యుల మైతిమి, జన్మాంతరము లేనిస్వర్గ మైన  
తే. విష్ణుభక్తులసంగంబునెలకు రాదు, ప్రకృతిగుణహీనుడగుచ క్క క్కభద గుణము  
లీళకమలాసనాదులు క్క నెఱుగ లేరు, వినికి వినఁ జాల మనియెడికెవెట్టి గలఁడె. 444
- క. శ్రీపంబులు ఖండితనం, తాపంబులు గల్గిపాంధ్రతనుసమహోద్య  
ద్దీపంబులు పాపండుదు, రాపంబులు విష్ణువందనాలాపంబుల్. 445
- క. పావనములు దురితలతా, లావనములు నిత్యమంగళప్రభావనం  
జీవనములు లక్ష్మీసం, భావనములు వాసుదేవప్రపదసేవనముల్. 446
- ఆ. పరమభాగవతుండు క్క పాండవపౌత్రుండు, శుకునిభాషణమల క్క శుద్ధబుద్ధి  
యై విరాజమానుఁ క్క డై ముక్తియగువిష్ణు, పాదమూల మెట్లు క్క వడసె ననఘ. 447
- వ. మహాత్మా విచిత్ర యోగనిష్ఠాకలితంబును విష్ణుచరితలలితంబును బరమపుణ్యం  
బును సకలకల్యాణగుణగణ్యంబును భాగవతజనాపేక్షితంబును నైనపారిక్షిత  
భాగవతాఖ్యానంబు వినిపింపు మనిన నూతుం డి ట్లనియె. 448
- క. మిముఖోటిపెద్దవారలు, కమలాక్షునిచరిత మడుగఁగఁగాఁ జెప్పెడిభా  
గ్యముగలిగెనేడు నాజ, న్నము సఫలం బయ్యెవృద్ధమాన్యుడ నగుటన్. 449
- క. కులహీనుండు నారాయణ, విలసత్కథనములు గడఁగ క్క వినిపించినఁ ద  
త్కులహీనతఁ బాసి మహోజ్వలకులజత్వమును బొందు క్క సన్మనులారా. 450

సీ. ఎవ్వనిగుణజాల మెన్న జిహ్వాలు లేక, నలినగర్భాదు లనంతకుండ్రు  
కోరెడు విబుధేంద్రకోటి నొల్లక లక్ష్మీ, ప్రార్థించె నెవ్వనిపాదరజము  
బ్రహ్మ యెవ్వనిపాదరపద్మంబు గడిగిన, జలము ధన్వత నిచ్చెజనులకెల్ల  
భగవంతు డనియెడిభద్రశబ్దమునకు, నెవ్వ డ్రాక్ష్మతీర్థనేపు మిగులు

ఆ. నే మహాత్ము నాశ్రయించి శరీరాది, సంగకోటిన్లెన్లసంహరించి  
ప్రాభవమున <sup>1</sup>మునులుప్రారంభహంస్యంబు, నొందితిరిగి రాకరయంబు రెలమి.

చ. క్రమమున మింటికై యెగయ్యెగాక విహంగము మింటి దైనపా  
రము గన నేక్కునే హరిపరాక్రమ మోపినయంతః గాక స  
ర్వము వివరింప నెవ్వడు ప్రవర్తకు డౌ మునులార <sup>2</sup>నాదుచి  
త్తమునకు నెంత గానఁబడెదప్పక చెప్పెద మీకు నంతయున్.

452

క. వేదండుపురాధీశుండు, గోదండము సేతఁ బట్టికొని గహనములో  
వేదండాదుల నొకనాఁ, డేదండలఁ బోవ నీకరయెగ చె బలిమిన్.

453

క. ఒగ్గమ యద్రవ్య పడు మని, యొగ్గెడు పెనఁదెరలవలలర్రనురలుమృగములన్  
డగ్గటి చంపెనువేమక, వెగ్గల మై చిత్తమందు, వెంటాడింపన్.

454

క. కోలముల గపయవృకశా, ర్దూలములఁ దరతుఖడ్గరహితహరిశుం  
డాలముల శరభచమర, వ్యాళముల వధించె విభుడువడి నోలములన్.

455

→ పరిక్షితుండు వేటాడి శహికునిపై మృతసర్పము నెత్తి వైచుట. ←

క. మృగములు మెచ్చ నరేంద్రుండు, మృగరాజపరాక్రమమునశ్రమెఱసి హరించెన్  
మృగధరమండలమునఁ గల, మృగ మొక్కటిదక్క సర్వమృగముల నెల్లన్.

వ. ఇట్లు వాటంబున వేటతమకంబున మృగంబుల వెంబడింబడి యెగచుచుం  
జరించుటంజేసి బుభుక్షుపిపాసలవలన మిగులఁ బరిశ్రాంతుం డయి ధరణీకాం  
తుండు చల్లనినీటికొలకుం గానక కలంకితచిత్తుం డై చని చని యొక్కతపో  
వనంబు గని యందు.

457

సీ. మెలఁగుట చాలించి మిలితనేత్రుం డై శాంతుం డై కూర్చుండి ర జడత లేక  
ప్రాణమనో బుద్ధిపంచేంద్రియంబుల, బహిరంగవీధులఁబాట నీక  
జాగరణాదికరస్థానత్రయము దాటి పరమ మై యుండెడిపదముఁ దెలిసి  
బ్రహ్మభూతత్వసంప్రాప్త్యవిక్రియుం డయి, యశిషీర్ణజటలు ద ర న్నావరింప

తే. నలఘురుచరమధారయైయలరుచున్న, తపసిఁబాడగనిశోషిత్రతాలుండగుచు  
నెండి తడి లేక కుత్తుకనెలఁగు డింద, మందభావల నిట్లునమనుజవిభుండు.

క. తోయములు దెమ్ము మా కీ, తోయము వేటాడ వెరవుదొరకదు ఘనచే  
తోయుత డప్పి జనించెను, తోయమువారలును లేరుగ్గుస్సహ మనఘా. 459

1. ఘనులు. 2. బుద్ధిచి, త్తములకు. 3. తోయము వేటాడువేళఁ † దొల్లి పాడమ దీ, తోయముక్రియ జలదాహము.



వ. అని భూవరుండు శమీకమహాముని <sup>1</sup>సమాధినిష్ఠానిమిలితనేత్రుండును విస్మృత బాహ్యంతరింద్రియశ్రవణచారుండును హరిచింతాపరుండును నై యుండుట విచారింపలేక.

460

ఉ. కన్నులు మూసి బ్రహ్మణుడుగర్వముతోడుత నున్నవాడు చే సన్నల నైన ర మృనడుగసారజలంబులు చెచ్చి పోయఁ డే మన్నన లేనఁ జేయఁడు సరమగ్ర ఫలంబులు నెట్లఁ డింతసం పన్నత నొంచెనే తనత్రపశ్చరణా ప్రతిమ ప్రభావముతో.

461

ఆ. వారిఁ గోరు చున్నవారికి శీతల, వారి యిడు <sup>2</sup>యెట్టివారి కయిస వారితంబు గాఁగవలసినధర్మంబు, వారి యిడు <sup>3</sup>దాహవారి గాఁడు.

462

చ. అని రుచుజేశ్వరుండు మృగ్యయావసరాగతతోయదాహసం జనితదురింతరోషమునగ్రంథము దన్ను దిరస్కరించి పూ జనములు సేయఁ డంచు మృగ్యసర్పము నొక్కటి వింటికొప్పునం బని వడి తెచ్చి వైచె నటుగ్రహమునీంద్రునియంసవేడికన్.

463

వ. ఇట్లతండు <sup>4</sup>(\*ప్ర త్యాహృతబాహ్యంతరింద్రియండుగుటనిమిలిత లోచనండు గా నోపునో యట్లు గాక గతాగతు లగుక్షత్రిబంధులచే నేమియని మృషాస మాధినిష్ఠుండు గా నోపునో యని వితర్కించుచు) వృథారోషదర్పంబున ముని మూఁపున గతాసు వ మునసర్పంబు నిడి నరేశ్వరుండు దనపురంబునకుం జనియె నంత సమీపవర్తులైనమునికమారు లంతయు జెలియఁ జూచి శమీకనంద నుం డై సత్పంగికడకుం జని.

464

→ శమీకపుష్పం డగుశృంగి పరీక్షింపని శపించుట. ←

క. నరగంధగజస్యందన, తురగంబుల నేలురాజ్యతోయాతురుఁ డై పరగన్ నీజనకునిమెడ, నురగముఁ దగిలించి పోయెనోడక తండ్రి.

465

వ. అనిపలికిన సమానవయోరూపమునికమారలీలాసంగి యయినశృంగి శృంగంబు లతోడిమూర్తి <sup>5</sup>ధరియించినట్లు విజృంభించి రోషసంరంభమున నుదరిపడి (\*బ ల్యన్నంబుల భుజించి పుష్పంబు లగుపరపుష్పంబులుబోలె బలిసియు ద్వారంబు లం గాచికొని యండుసారమేయంబులపగిది దాసభూతు లగు క్షత్రియాభాసు లెట్లు బ్రాహ్మణోత్తములచే స్వరక్షకులుగ నిరూపితు లయి రట్టివార లెట్లు తద్గ హంబుల భాండసంగతం బగునన్నంబు భుజింప నర్హులగుదురు తత్కృతంబు లయిన ద్రోహంబు లెట్లు నిజస్యామిం జెందు నని మఱియు) నిట్లనియె.

466

1. 'సమాధి నుండి హరిచింతాపరుం డై' అని వ్రాతప్రతులు.

2. ధర్మవారి గాఁడు.

3. 5. (†) ఇది మూలానుసారముగాఁ జేర్చఁబడినవి.

4. ధరియించి విజృంభించురోషరసంబుభంగి నుదరి.

- ఉ. ఆడఁడు తన్ను దూషణము శ్రీ లాశ్రమవాసులఁ గాని వైరులం  
గూడఁడు కందమూలములు శ్రీ గూడు గఁ దించు సమాధినిష్ఠుఁడై  
వీడఁడు లోనిచూడ్కులను శ్రీ విష్ణునిఁ దక్కఁ బరప్రపంచముం  
జూడఁడు మద్దురుండు ఫణి శ్రీ జుట్టఁగ నేటికి రాచవానికిన్. 467
- ఉ. పోము హిరణ్యదానములఁ శ్రీ బుచ్చుకొనంగ ధనంబు లేమియుం  
దేము నవంచనంబులుగ శ్రీ దీవన లిచ్చుచు వేసరింపఁ గా  
రాము వనంబులకా గృహవిశ్రాముల మై నివసింపఁ జెల్లరే  
పామును వైవఁగాఁ దగునె శ్రీ బ్రహ్మముసీంద్రుభుజార్గళంబునన్. 468
- క. పుడఁమి గలజనులు నొగడఁగఁ, గుడుశురు గట్టుదురు గాకశ్రకువలయపతు లై  
యడవుల నిడుమలఁ బడియెడి, బడుగులయెడ నిడఁగఁ దగునెశవన్నగశవమున్. 469
- క. భగవంతుఁడు గోవిందుఁడు, జగతిం బెడఁబాసి చనిన శ్రీ శాసింపంగా  
దగువారు లేమి మర్జను, లెగసి మహాసాధుజనుల శ్రీ నేచెద రకటా. 470
- క. బాలకులార ధరిత్రీ, పాలకు శపియింతు ననుచు శ్రీ బలువడిని విలో  
లాలకుఁ డగుమునికుంజర, బాలకుఁ డరిగె ద్రిలోకపాలకు లదరన్. 471
- వ. ఇట్లు రోపించి కౌశికీనదికిం జని జలోపస్పర్శనంబు సేసి. 472
- ఉ. ఓడక వింటికోపున మృత్యుతోరగముం గొని వచ్చి మాటుమా  
టాడక యున్నమజ్జనకుఁ నంసతలంబున బెట్టి దుర్మద  
క్రీడఁ జరించురాజు హరకేశపు <sup>1</sup>లొడ్డిననైనఁ జచ్చు బో  
యెడవనాడుతక్షకఘోషేంద్రఁ మానలహేతిసంహతిన్. 473
- వ. అని శమీకమహామునికుమారుం డయిన శృంగి పరీక్షిన్నరేంద్రుని శపియించి  
నిజాశ్రమంబునకుం జనుడెంచి కంఠగన్నకాకోదరకశేబరుం డైనతండ్రింజూచి.
- క. ఇయ్యెడ నీకంఠమునకు, నియ్యురగశవంబుఁ దెచ్చి శ్రీ యీ నేర్చినయా  
దయ్య మిఁక నేమి సేయదు, నెయ్యంబులు లేవు సుమ్మృతస్మృతులకుఁ దండ్రి. 475.
- శా. పారంభంబున వేట వచ్చి ధరణీపాలుండు మాతండ్రిపై  
నేరం బేమియు లేక సర్పశవముకా శ్రీ నేఁ దుగ్గుఁ డైవెచినాఁ  
డిరితికా ఫణి గ్రమ్మఱకా బ్రదుకునో శ్రీ హింసించునో కోఱలకా  
రారే తాపసులార దీనిఁ దివరే శ్రీ రక్షింపరే మ్రొక్కెదన్. 476
- వ. అని వెఱునున సర్పంబుఁ దిగుచునేర్పు లేక యెలుంగెత్తి యేడ్చుచున్నకుమారకు  
రోదనధ్వని విని యాంగిరసుం డయినశమీకుండు సమాధి సాలించి మెల్లన  
కన్నులు దెఱచి మూఁపున వ్రేలు చున్నమృతోరగంబు నీక్షించి తీసి పాతి  
వైచి కుమారకుం జూచి. 477

1. లొంగినఁ జచ్చు నేటితో, నేడవ. 2. యీ నేర్చినయా, దయ్యమిఁక నేమి సేయదు.

- క. ఏకీడు నాచరింపము, లోకులకు మనము సర్వలోకసములమున్  
శోకింప నేల పుత్రక, కాకోదర మేల వచ్చెన్ శ గంధంబునకున్. 478
- వ. అని యడిగినఁ దండ్రికిం గొడుగు రాజు నచ్చి సర్పంబు వైచుటయుం దాను  
శపించుటయును వినిసించిన నమ్మని దనదివ్యజ్ఞానంబున సమ్మానవేంద్రుండు  
పరీక్షింపఁబెట్టెను డని యెఱింగి గొడుగువలన సంతసింపక యిట్లనియె. 479
- క. బెట్టిద మగుశాపమునకు, దట్టపుద్రోహంబు గాదు శ ధరణీకాంతం  
గట్ట యేల శపించితి, పట్టి తక్షకవిహగ్నిపా లగు మనుచున్. 480
- ఆ. తల్లికడుపులోన రదగ్ధుఁ డై కమ్మఱు. గమలనాభకరుణఁ శ కలిగినాఁడు  
బలిమి గలిగి ప్రజలఁ శ బాలించు చున్నాఁడు, దిట్టపడుచు రాజుఁ దిట్టదగునె.
- ఉ. కాపరి లేనిగొట్టియల శ కెవడిఁ గంఠకచోరకోటిచే  
నేపటి యున్న దీభవన శ మీశుఁడు గృష్ణుఁడు లేమి నిట్టిచో  
భూపరిపాలనంబు సమర్థబుద్ధి నితం డొనరింపఁ బెల్లరే  
యీపరిపాటిద్రోహమున శ కిట్లు శపింపఁగ నేల బాలకా. 483
- నీ. పాపంబు నీచేతఁ శ బ్రాపించె మన కింక, రాజు నశించినశరాజ్యమందు  
బలవంతుఁ డగువాఁడు శ బలహీనుపశుదారి, హయసువర్ణాదుల శ నపహరించు  
జారచోరాదులు శ సంచరితురు ప్రజ, కన్యోన్యకలహంబు శ నతిశయిల్లు  
వైదికం బై యున్నశ్రవణాశ్రమాచార,ధర్మమించుక లేక శ తప్పి పోవు
- ఆ. సంతమీఁద లోకు శ లర్థకామంబులఁ, దగిలి సంచరింప శ ధరణి నెల్ల  
వర్ణసంకరములుగవచ్చు మర్కటసార,మేయములకు వచ్చుమేరఁ బుత్ర. 483
- ఉ. భారతవంశజుం బరమభాగవతున్ హయమేధయాజి నా  
చారుపరున్ మహానయవిశారదు రాజకులైకభూషణున్  
నీరము గోరి నేడు మనఁ నేలకు వచ్చివయర్థి భ క్తిస  
త్కారము సేసి పంప జనుఁ శ గాక శపింపఁగ నీకు ధర్మమే. 484
- క. భూపతికి నిరపరాధమ, శాపము దానిచ్చె బుద్ధిచాపలమున మా  
పాపడు వీఁ డొనరించిన,పాపము దొలగింపు కృష్ణ శ పరమేశ్వ హరీ. 485
- క. పొడిచినఁ దిట్టినఁ గొట్టినఁ, బడుచుందురు గాని పరమభాగవతులు దా  
కొడఁబడరుమాటు సేయఁగఁ, గొడుకా విభుఁ డెగ్గు సేయఁగోరఁడు నీకున్.
- క. <sup>1</sup>చెలఁగరు కలఁగరునాథులు, మిళితము లును పరులవలన శ మేలుం గీడున్  
నెలగొనిన నైన నాత్మకు, నొలయవుసుఖదుఃఖచయముగ్గములగుచున్.
- వ. అని యిట్లు శమికమహాముసీంద్రుండు గ్రమ్మఱింప శ క్తి లేనిగొడుగు సేసినపా  
పంబునకు సంతాపంబు నొంది తనశిష్యు నొకమునికుమారునిం బిలిచి యేత  
ద్వృత్తాంతం బంతయు రాజున కెఱింగించి రమ్మని పంచె సంత నాయభిమన్యు

పుత్రుండు శమీకమునిశిష్యునివలన శాపవృత్తాంతంబు విని కామక్రోధాదివిషయాసక్తుం డగుతనకుం దక్షకవిపాగ్ని విరక్తిబీజం బగు ననుచుఁ గరినగరంబునకుం జని యేకాంతంబున.

488

— పరీక్షితుండు విప్రశాపం బెఱింగి ప్రాయోపవిష్టం డగుట. —

ఉ. ఏటికి వేట వోయితి ముగ్ధసింద్రుండు గాఢసమాధి నుండఁగా  
నేటికిఁ తద్భుజాగ్రమున న నేసితి సర్పశవంబుఁ దెచ్చి నే  
నేటికిఁ బాపసాహసము న లీక్రియఁ జేసితి దైవయోగమున్  
దాటఁగ రాదు వేగిరను న తథ్యము గీడు జనించు ఘోర మై.

489

ఉ. పామువిపాగ్నికీలములఁ బ్రాణమున లేగిన నేఁగుఁ గాక యీ  
భూమియు రాజ్యభోగములుఁ న బోయిన నిప్పుడ పోవుఁ గాక సా  
దామినిఁ బోలుజీవనముఁ న దధ్యముగాఁ దలపోసి యింక నే  
నే మని మాటు దిట్టుదు ముగ్ధసింద్రకుమారకు దుర్నివారకున్.

490

ఆ. రాజ ననుచుఁ బోయి న రాజ్యగర్వంబున, వనముకొఱకు వారివనము సొచ్చి  
దండశూకశవముఁ దండ్రిపైవెచినఁ, బాలియఁ దిట్ట కేల న పోవు సుతుండు.

క. గోవులకును బ్రాహ్మణులకు, దేవతలకు నెల్లప్రాద్దుఁ న దెంపునఁ బీడల్  
గావించుపాపమానస, మేవిధమునఁ బుట్ట కుండ న నే వారెందున్.

492

వ. అని వితర్కించి.

493

క. దామోదరపదభక్తిం, గామాదుల గెల్చినాఁడు న గావునఁ గరుణన్  
భూమీశుఁ డలుగఁ డయ్యెను, సామర్థ్యము గలిగి దోవనంగిన్ శృంగిన్.

494

వ. అంత మునికుమారుండు శపించినవృత్తాంతంబు దక్షకుండు విని యెడరు వేచి  
యుండె నిట తక్షకవ్యాళవిహాసలజ్వాలాజాలంబునం దనకు సప్తమదినంబున  
మరణం బని యెఱింగినవాఁడు గావున భూపాలుండు భూలోకస్వర్గలోకభోగం  
బులు హేయంబు అని తలంచి రాజ్యంబు విసర్జించి నిరశనత్వదీక్షాచరణంబు  
సంకల్పించుకొని.

495

మ. తులసీసంయుతదైత్యజత్నదరజనస్తోమంబుకంటన్ మహా  
జ్వల మై దిక్పతీసంఘసంయుతజగత్సౌభాగ్యసంపాది యై  
కలిదోషావళి నెల్ల బాపెడివియన్దంగాప్రవాహంబులో  
పలికిం బోయి మరివ్యమాణుఁ డగుచుం న బ్రాయోపవేశంబునన్.

496

క. చిత్తము గోవిందపదా,యత్తముఁ గావించి మోని న యై తనలో నే  
తత్తము లేక భూవర,నత్తముఁడు వసించె ముక్తనంగత్వమునన్.

497

వ. ఇట్లు పాండవపౌత్రుండు ముకుందచరణారవిందవందనానందకందాయమాన  
మానసుం డై విష్ణుపదీతిరంబునం బ్రాయోపవేశంబున నుండుట విని సకలలోక

పావనమూర్తులు మహానుభవులు సగుణులు దీర్ఘంబులకుం దీర్ఘత్వంబు నొసంగ  
సమర్థులైనయత్రి విశామిత్ర మైత్రేయ భృగు వసిష్ఠ షరాశర చ్యవన భర  
ద్వాజ పరశురామ దేవల గౌతమ కశ్యప కవచ కణ్వా కలశసంభవ వ్యాస ప  
ర్వతనారద ప్రముఖులైన బ్రహ్మరి దేవర్షి రాజర్షి పుంగవులును గాండదులయిన  
యరుణాదులును మఱియు నానాగోత్రసంజాతులైన మనులును శిష్యప్రశిష్య  
సమేతులై చనుదెంచిన వారలకుఁ బ్రత్యుత్తానంబునీసి పూజించి దండప్రణా  
మంబు లాచరించి కూర్చుండి నియోగించి.

498

క. క్రమ్యుఁడ నమ్మునివిభులకు, సమ్మునుజేంద్రుండు మ్రొక్కి- శ్రీ హర్షాశ్రుతతః  
గ్రమ్మఁగ ముకుళితకరుఁడై, సమ్ముతముగఁ జెప్పె నాత్మసంపారంబున్.

499

ఉ. ఓషిక లేక చచ్చినమహారగముం గొని వచ్చి కోసి నై  
తాపసుమూఁపుపై నిడిననదారుణచిత్తుండ మత్తుండఁ మహా  
పాపుండ మీరు పాపతృణాపావకులు తము లయ్యలార నా  
పాపము వాయుమార్గముఁ గృతపరులార విధించి చెప్పరే.

500

ఉ. భూసురపాపరేణువులు శ్రీ పుణ్యులఁ జేయు నరేంద్రులకే ధరి  
శ్రీ సురులార మీచరణరేణుకణంబులు మేను సోఁకి నా  
చేసినపాప మంతయు నశించెఁ గృతార్థుండ నైతి నెద్ది యేఁ  
జేసిన ముక్తిపద్ధతికే శ్రీ జెచ్చరఁ బోవఁగ వచ్చుఁ జెప్పరే.

501

క. భీకరతరసంసార, వ్యాకులతకా విసిగి దేహవర్జనగతి నా  
లోకించునాకుఁ దక్షిణ, కాకోదరవిషము ముక్తికారణ మయ్యెన్.

502

క. ఏవారునహంకార, వ్యాపారములందు మునిగి న న్నింపంగా  
నాపాలిఁహరి భూసుర, శాపవ్యాజమున ముక్తనంగుం జేసెన్.

503

మ. ఉరగాధీశువిషానలంబునకు మే శ్రీ నొప్పింతు శంకింప  
శ్వరిసంకల్పము నేడు మానదు భవిష్యజన్మజన్మంబులకే  
హరిచింతారతియక హరి ప్రణతిభాగ్యపాకర్ణనాన క్రియక  
హరిపాదాంబుజసేవయుం గలుగ మీ శ్రీ రథం బ్రసాదింపరే.

504

క. చూడుండు నాకల్యాణము, పాడుండు గోవిందుమీఁదిరపాటలు దయతో  
నాడుండు హరిభక్తులకథ, లే డహమలలోన ముక్తి శ్రీ కేఁగెద నిచటన్.

505

క. అమ్మా నినుఁ జూచిననరుఁ, బొమ్మా యని ముక్తికడకుఁ బుత్తు వట కృప  
లెమ్మా సీరూపముతో, రమ్మా నా కెదుర గంగ శ్రీ రమ్యతరంగా.

506

వ. అని తనకు మీఁద నయ్యెడిజన్మాంతరంబులందును హరిపాదభక్తిసౌజన్యంబులు  
సంధిలుంగాత మని గంగాతరంగిణీదక్షిణకూలంబునం బూర్వాగ్రదర్శనసంబున  
నుత్తరాభిముఖుం డై కియుపవేశించి జనమేజయు రప్పించి రాజ్యభారంబు సమ

1. ఓషిక, 2. దయతో, 3. కూర్చుండి.

ర్పించి<sup>1</sup>యత్నంబు సంసారబంధంబునకఁ దప్పించి చిత్తంబుహరికి నొప్పించి పర  
మభాగవతుం డైనపాండవ పౌత్రుండు ప్రాయోపవిష్టం డై యున్నసమయంబున  
క. బత్తిలి పొగడుచు సురలువి,య తలమున నుండె మెచ్చి యలరులవానల్  
మొత్తము లై కురుసిరి నృప,స త్తముపై భూరిభరిశబ్దంబులతోన్. 508

వ. అసమయంబున సభాసీను లయినబుష్ప లిట్లనిరి. 509

మ. క్షీతినాథో త్తమ సీచరిత్ర ము మహాచిత్తంబు మీ తాత లు  
గ్రతపోధన్యులు విష్ణుపార్శ్వవదవిం శ గామించి రాజన్యశో  
భితకోటిం మణిప్రభాన్వితమహాపీఠంబు వర్జింతు రు  
న్నతు లై నీవు మహోన్నతుండవు గదా శ నారాయణధ్యాయి వై. 510

మ. వసుధాధీశ్వర నీవు మర్త్యతనవుక శ వర్జించి నిశ్శోక మై  
వ్యసనచ్చేదక మై రజోరహిత మై శ వర్తించులోకంబు స  
ర్వసమత్వంబునఁ జేరునంతకు భవద్యాక్యంబులక వించు నే  
దెనకుం బోవక చూచు చుండెదము నీరదివ్యప్రభావంబులన్. 511

వ. అని ఇట్లు పక్షపాతశూన్యంబులును మహాసీయమాధుర్యంగాంభీర్యసౌజన్యధు  
ర్యంబులును నైనభావణంబు లాడుచు మూడులోకంబులకు నవ్వలి దైనసత్య  
లోకంబునందు మూర్తిమంతంబు లై<sup>2</sup> నెగడు చున్ననిగమంబులచందంబునం  
దేజరిల్లు చున్నబుష్పలంజాచిభూవరుండు నారాయణకథా శ్రవణకుతూహలం  
డయి నమస్కరించి యిట్లనియె 512

క. ఏడుదినంబుల ముక్తిం, గూడఁగ నేటి వచ్చు శ గురుసంసారి  
క్రీడన మేక్రియ నెడతెగుఁ, జూడుడు మాతంద్రులార శశ్రుతివచనమలన్.

శా. పాపుల్ పెద్దలు బ్రహ్మబోధనకళాపాఠీలు లాత్మప్రభా  
లుప్రాజ్ఞానమహాంధకారులు దయాశ్రుత్యాభిరాముల్ మనో  
గుప్తంబుల్ సకలార్థజాలములు మీశుం గాన వచ్చుంగదా  
సప్తాహంబుల ముక్తికేఁగెడుగతిం శ జర్పించి భాషింపరే. 514

వ. అని యుత్తరాసందనుం డాడినవచనంబులకు మను లందఱుఁ బ్రత్యుత్తరంబు  
విమర్శించునెడదై వయోగంబున. 515

—ఇంక మహర్షి పరీక్షిత్వహారాజనార్ద కేతెంచుట. ఇ—

సీ. ప్రతినిమేషముఁ బరశ్ర బ్రహ్మంబు నీక్షించి, మదిఁ జొక్కి వెలుపలశ్రమఱిచువాఁడు  
కమలంబుమీఁదిభ్రంశగములకై వడి మోము,పై నెఱసిన కేశశ్రవణలివాఁడు  
గఱ వ్రాసి మాయ నంశగీకరించినభంగి, వసనంబుఁ గట్టక శ వచ్చువాఁడు  
సంగి గాఁడని వెంటఁ శ జాటుభూతమ లు నా, బాలురహాసశ్రద్ధములవాఁడు  
తే. మహితపదజానుజంఘోరుశ్రమధ్యహస్త బాహువక్షోగళాననఃఫాలకర్ణ

- నాసికాగండమ స్తకనయనయుగళుఁ, డై నయవధూతమూర్తివాఁడరుగుడెంచి  
 ఉ. ఈ రని లోకులఁ గినిసి శ యెగులు వల్కనివాఁడు గోరికల్  
 గోరనివాఁడు గూటువలఁ శ గూడనివాఁడు వృథా ప్రపంచముం  
 జేరినివాఁడు దైవగతిఁ శ జేరినలాభముఁ జూచి తుష్టఁ డై  
 నేరినివానిచందమున శ నేర్పులు సూపనివాఁడు వెంశియున్: 517
- అ. అమ్మహాత్మ్య 'మోడశబ్దవయోరూప, గమనగుణవిలాసకౌశలములు  
 ముక్తికాంత సూచి శ మోహితయగునన, నితరకాంత లెల్ల శ నేమి సెప్ప 518
- ఆ. వెట్టితనము మాని శ విజ్ఞానమూర్తియై, బ్రహ్మభావము నను శ బిర్యటింప  
 వెట్టి యంచు శుకునిశ్వెంట నేతెంతురు, వెలఁడు లర్భకులును శ వెట్టులగుచు.
- వ. ఇట్లు వ్యాసనందనుం డైనశుకుం డరుగుడెంచిన నందలిమాసింద్రు లమ్మహానుభా  
 వుని ప్రభావంబు తెఱంగెఱుంగుదురు గావున నిజానంబులు డిగ్గి ప్రత్యుత్థా  
 నంబు సేసిరి పాండవపాత్రుండు నాయోగిజనశిఖామణికి నతిథిసత్కారంబులు  
 గావించి దండ ప్రణామంబు సేసి పూజించె మఱియు గ్రహనక్షత్ర తారకామ  
 ధ్యంబునం దేజరిల్లురాకాసుధాకరుండునుంబోలె బ్రహ్మర్షి దేవర్షి రాజర్షి మధ్యంబు  
 నం గూర్పుండి విరాజమానుం డైనశుకయోగీంద్రుం గనుంగొని. 520
- ఉ. ఫాలము నేల మోపి భయభక్తులతోడ నమస్కరించి భూ  
 పాలకులోత్తమండు కరకపద్మములక మకుళించి నేడు నా  
 పాలిటిభాగ్య మెట్టిదియై శ పావనమూర్తివి పుణ్యకీర్తి వీ  
 వేళకు నీవు వచ్చితి విరవేకవిభూషణ దివ్యభాషణ. 521
- మ. అవధూతోత్తమ మంటి నేడు నిను డారయం గంటి నీవంటివి  
 ప్రవరుం బేర్కొనునంతటక భసిత మా శ బాపంబు నాబోటికే  
 భవదాలోకనభాషణార్చనపద్య ప్రత్యక్షనస్పర్శనా  
 దివిధానంబుల ముక్తి చేపడుట చింతింపంగ నాశ్చర్యమే. 522
- క. హరిచేతను దనుజేంద్రులు ధర, ద్రుంగెడుభంగి నీపదస్పర్శముచే  
 గురుపాతకసంఘంబులు, పారిమాలుఁ గదయ్య యోగిభూషణ వింటే. 523
- మ. ఎలిమిక్ మేనమఱింది యై సచివుఁ డై శ యేమేటి మాతాతల్క  
 బలిమిం గాచి నముద్రము ద్రుతధరం శ బట్టంబుఁ గట్టించె న  
 య్యలఘుం డీశుండు చక్రి రక్షకుడు గా శ కన్యలో విపదక్షుకుల్  
 గలరే వేడెడ భక్తి నాగుణనిధిం శ గారుణ్యవారాన్నిధిన్. 524
- నీ. అవ్యక్తమార్గుండ శ వైననీదర్శన, మారడిఁ బో నేర శ దభిమతార్థ  
 సిద్ధి గావించుట శ సిద్ధంబు నేఁ డెల్లి దేహంబు వర్జితు శ దేహధారి  
 కేమి చింతించిన శ నేమి జపించిన, నేమి గావించిన శ నేమి వినిన

నేమి సేవించిన శ నెన్నడు సంసార,వద్దతిఁ బాసినరపదవి గలుగు

తే. నుండుమనరాదు గురుఁడవు యోగివిభుఁడ, వావుఁబిడికిన తడవెంత్రయంతసేపు  
గాని యొకదెస నుండవు శ కరుణతోడఁ, జెప్పవే తండ్రి ముక్తిఁజేయఁతెరువు.

వ. అని పరీక్షిన్నరేంద్రుండు బాదరాయణి నడిగె నని చెప్పి. 526

క. రాజేవపత్రలోచన, రాజేంద్రకిరీటఘటితరత్నమరీచి

భ్రాజితపాదాంభోరుహ, భూజనమందార నిత్యపుణ్యవిచారా.

527

మా. అనుపమగుణహారాహస్యమానారీవీరా, జనవితతివిహారాజానకీచిత్తచోరా  
దనుజఘనసమీరారాదానవశ్రీవిదారా, ఘనకలుషకతోరాకంధిగర్వాపహారా.

గద్యము . ఇది శ్రీ పరమేశ్వరకరుణాకలితకవితావిచిత్ర కేసనమంత్రపుత్రసహజ  
పాండిత్య పోతనామాత్యప్రణీతం బైనశ్రీమహాభాగవతం బనుమహాపురాణంబు  
నందు నైమిశారణ్యవర్ణనంబును శౌనకాదులప్రశ్నంబును సూతుండు నారా  
యణాకథాసూచనంబు సేయుటయు వ్యాసచింతయు నారదాగమనంబును నార  
దునిపూర్వకల్పవృత్తాంతంబును బుత్రశోకాతుర యైనద్దపదరాజనందన కర్ణ  
నుం డశ్వత్థామం దెచ్చి యొప్పుగించి గర్వపరిహారంబు సేయించి విడిపించుట  
యభీష్టునిర్యాణంబును ధర్మనందనురాజ్యాభిషేకంబును గోవిందునిద్వారకా  
గమనంబును విరాటకన్యకాగర్భవిద్యమానుం డైనయర్భకు నశ్వత్థామబాణాన  
లంబువలనం బాపి విష్ణుండు రక్షించుటయుఁ బరీక్షిజన్మంబును గాంధారీ  
ధృతరాష్ట్రవిదురులనిర్గమంబును నారదుండు ధర్మజానకుఁ గలసూచనంబు  
సేయుటయుఁ గృష్ణనిర్యాణంబు విని పాండవులు మహాపథంబునం జనుటయు  
నభిమన్యుపుత్రుండు దిగ్విజయంబు సేయుచు శూద్రరాజలక్షణలక్ష్మీతుం డగు  
కలిగర్వంబు సర్వంబు మాపి గోవృషాకారంబుల నున్నధరణీధర్మదేవతల నుద్ధ  
రించుటయు శృంగిశాపభీతుం డై యుత్తరానందనుండు గంగారంబున బ్రా  
యోపవేశంబున నుండి శుకసందర్శనంబు సేసి మోక్షోపాయం బడుగుటయు  
ననుకథలం గల ప్రథమస్కంధము. 529

ఓం తత్సద్బ్రహ్మర్పణ మస్తు.





శ్రీ  
శ్రీరామచంద్రాయ నమః పరబ్రహ్మణే నమః.

# శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవతము

ద్వితీయ స్కంధము

— ౧౭ —



మద్భక్తచకోరక  
సోమ వివేకాభిగామ శ సురనినుతగుణ  
స్తోమ నిరలంకృతాసుర  
రామానీమంతనీమ శ రాఘవరామా.

1

ప. మహనీయగుణగరిష్ఠు లగునమ్మునిశ్రేష్ఠులకు నిఖిలపురాణవ్యాఖ్యానవైఖరీసమేతుం డైనసూతుం డిట్లనియె నట్లు పఠిక్షిన్న రేంద్రునకు శుకయోగేంద్రుం డిట్లనియె.

2

— యి శుకుండు పఠిక్షిత్తునకు ముక్తిమార్గము జెల్పుట. యి...

నీ. షీతిప నీ ప్రశ్నంబు శ సిద్ధంబు మంచిది, యాత్మవేదులు మెత్తు శ రఘులశుభద మాకర్ణనీయంబు శ లయితసంఖ్యలు గల, <sup>1</sup>వందులోపల నిది శ యధికతరము గృహములలోపల శ గృహమేధు లగునరు, లాత్మతత్త్వము <sup>2</sup>లేశమైన నెఱుంగ రంగనారతుల నిద్రాసక్తి జను రాత్రి, పోవుఁ గుటుంబార్థబుద్ధి నహము

ఆ. పశుకళ త్రపుత్రబాంధవదేహాది, సంఘమెల్లఁ దమకు శ సత్య మనుచుఁ గాఁపురములు సేసి కడవటఁ జత్తురు, కనియుఁ గాన రంతశకాలసరణి.

3

క. కావున సర్వాత్మకుండు మ, హానిభవుండు విష్ణు డీశుఁ శ డాకర్ణింపకా సేవింపను వర్ణింపను, భావింపను భావ్యుఁ <sup>3</sup>డభవభాజికి నధిపా.

4

ఆ. జనుల కెల్లశుభము శ సాంఖ్యయోగము దాని, వలన ధర్మనిష్ఠవలన నమున నంతకాలమందు శ హరిచింత సేయుట, పుట్టువునకు ఫలము శ భూవరేంద్ర.

5

తే. అరసి నిర్గుణ బ్రహ్మంబు శ నాశ్రయించి  
విధినిపేధ<sup>4</sup>నివృత్తి సర్వద్విమలమతులు  
సేయు చుందురు హరిగుణాచరితనములు  
మానసంబుల నేపార్దు శ మానవేంద్ర.

6

సీ. ద్వైపాయనుఁడు నాదూతఁడై ద్వాపరవేళ, బ్రహ్మసమ్మిత మైనభాగవతముఁ  
బరసంబు సేయించె న బ్రహ్మతత్పరుడ నై, యుత్తమశ్లోకలీలోత్పవమున  
నాకృష్టచిత్తుండ నై యిందిలి నీవు, హరిపాదభక్తుండ న వగుటఁజేసి  
యెఱిగింతు విన వయ్య న యీభాగవతమున, విష్ణుసేవాబుద్ధి న విస్తరిల్లు

ఆ. మోక్షకామునకును న మోక్షంబు సిద్ధించు, భవభయంబు లెల్ల న బాసిపోవు  
యోగిసంఘమునకు న నుత్తమ వ్రతములు, వాసుదేవనామకవర్ణనములు. 7

తరలము. హరి నెఱుంగక యింటిలో బహుభూతానందంబులు మత్తుఁడై

పొరలు చుండెడివెట్టి ముక్తికిఁ న బోవనేర్చునె వాఁడు సం

సరణముం బెడఁబాయఁ డెన్నఁడు న సత్య మాహరినామసం

స్మరణ మొక్కముహూర్తమాత్రము న చాలు ముక్తిద మా నృపా. 8

సీ. కారవేశ్వర తొల్లి న ఖట్వాంగుఁ డనువిభుం, డిల నేడుదీవుల న నేలు చుండి  
శక్రాది దివిజులు న సంగ్రామభూముల, నుగ్రదానవులకు న నోడి వచ్చి  
తమకుఁ దో డడిగిన న ధరనుండి దివి కేఁగి, దానవవిభుల సంరదజ వధింప  
వర మిత్తు మనుచు దేవతలు సంభాషింప, జీవితకాలంబు న సెప్పఁ డిదియ

ఆ. వరము నాకు నొండుగవర మొల్ల ననవుడు, నాయువోకముహూర్తమంతదడవు  
గల దటంచుఁ బలుక న గగనయానమున న, మ్రానవేశ్వరుండు న మహికి వచ్చి.

క. గిరులం బోలెడికరులను, హరులం దనప్రాణదయిత న లై మనియెడిసుం  
దరులను హితవరలను బుధ, వరులను వర్జించి గాఢశవైరాగ్యమునన్. 10

క. గోవిందనామకీర్తనఁ, గావించి భయంబు దక్కి న ఖట్వాంగధరి  
తీర్తివిభుఁడు సూత గొనియెను, నైవల్యముఁ దొల్లి రెండుగడియలలోనన్. 11

వ. వినుము సీకు నేడుదినసంబులకుం గాని జీవితాంతంబు గాదు తావత్కాలంబు  
నం \* (బారతాకికసాధనభూతం బగు) పరమకల్యాణంబు సంపాదింప వచ్చు నం  
తకాలంబు డగ్గఱిసం బెగ్గడిలక దేహి దేహపుత్రకళత్రాదిసందోహంబునఱవి  
మోహసాలంబు నిష్కామకరవాలంబున నిర్మూలనంబు సేసి గేహంబు వెడలి  
పుణ్యతీర్థజలావగాహంబు సేయుచు నేకాంతశుచిప్రదేశంబున విధివత్ప్రకారం  
బునంగుళాజినచేలంబులతోడం గల్పితాసనుండై మానసంబున \* (నిఖలజగత్పరి  
త్రీకరణసమర్థం బై) యకారాదిత్రివర్ణకలితం బై బ్రహ్మబీజం బైన ప్రణవంబు  
సంస్మరించుచు వాయువుల జయించి విషయంబులవెంట నంటి గెంటి పాఠెడియు  
ద్రియంబుల బుద్ధిసారథి యై మనోనామకంబు లైనపగ్గంబుల బిగ్గఁ బట్టి  
మొగ్గం దిగిచి దట్టంబు లైనకర్మఘట్టం బుల నిట్టట్ట మెట్టెడుమనంబును శే  
ముషీబలంబున నిరోధించి భగవదాకారంబుతోడ బంధించి నిర్విషయం బైన  
మనంబున భగవత్పాదాద్యవయవంబులం గ్రమంబున ధ్యానంబు సేయుచు

\* కుండలీకరణములు మూలానుసారముగాఁ జేర్చఁబడినయధికపాఠము లని మీఁదఁబెల్లఁ చెలియునది.

రజ స్తమోగ్ధాణంబులచేత నాక్షిప్తం బైనచిత్తంబు విమూఢం బైన ధారణా వశంబునం దద్గణంబులవలన నయ్యేడిమలంబులం బెరిచి నిర్మలచిత్తంబునం బరిమం బైనవిష్ణుపదంబునకుం జను ధారణానియమంబున \* (సుఖాత్మకం బగు విషయంబు నవలోకించు) యోగికిభక్తిలక్షణంబైనయోగా శ్రయంబున వేగంబు మోక్షంబు సిద్ధించు ననిన యోగీంద్రునకు నచేంద్రుం డిట్లనియె. 12

క. ధారణ యేక్రియ నిలుచును, ధారణ కేరూప మెద్ది ధారణ యనగా ధారణ పురుషమనోమల, మేటిలి హరించు నాకు శ్ర నెఱిగింపఁ గజే. 13

వ. అనిన విని రాజునకు నవధూతవిభుం డిట్లనియె. 14

చ. పవనము <sup>1</sup>నియమించిరపరిహృతసంగుండై, యింద్రియముల<sup>2</sup>నర్థమెల్ల మాసి హరివిశాలరూపశ్రమందుఁ జిత్తముఁ జేర్చి, నిలుపవలయు బుద్ధిరనెఱసి బుధుఁడు.

వ. వినుము భగవంతుం డైనహరి విరాడ్విగ్రహంబునందు భూతభవిష్యద్వర్తమానం బైనవిశ్వంబు విలోక్యమానంబగు ధరణీనలిల తేజస్సమీరణగగనాహంకార మహాత్మత్వంబు కలినియెడిసప్తావరణంబులచేత నావృతం బగుమహాండకోశం బైనశరీరంబునందు ధారణా శ్రయం బయినవైరాజపురుషుండు దేజరిల్లు నమ్మ హాత్మనికి బాదమూలంబు పాతాళంబు పారిభాగపాదాగ్రభాగంబు రసా

తలంబు గుల్ఫంబులు మహాతలంబు జంఘలు తలతలంబు జానుద్వయంబు సుతలంబు దొడలు వితలాతలంబులు జఘనంబు మహీతలంబు నాభీవివరంబు నభస్తలంబు వక్షంబు గ్రహతారకాముఖజ్యోతిస్సమూహసమేతం బగు శిశువ ర్లోకంబు గ్రీవంబు మహర్లోకంబు ముఖంబు జనలోకంబు లలాటంబు దహ్లోకంబు శీరంబు సత్యలోకంబు బాహుదండంబు లింద్రాదులు గర్జంబులు దిశలు శ్రవణేంద్రియంబు శబ్దంబు నాసాపుటంబు లశ్వీదేవతలు స్థానేంద్రియంబు గంధంబు వదనంబు వహ్ని నేత్రంబు లంతరిక్షంబు చక్షురింద్రియంబు సూర్యుండు రేవగళ్లు జెప్పలు భూయగ్ధవిజృంభణంబు బ్రహ్మపదంబు దాలువులు జలంబులు జిహ్వేంద్రియంబు రసంబు వేదంబులు బ్రహ్మరంధ్రంబు దంష్ట్రలు దండధరుండు దంతంబులు పుత్రాదిన్నేహాకళలు నగవులు జనోన్మాదకరంబు లయినమాయావిశేషంబులు కటాక్షంబు లనంతస్థంబులు పెదవులు ప్రీడాభంబులు స్తనంబులు ధర్మమార్గంబులు వెన్నధర్మమార్గంబు మేధంబు ప్రజాపతి వృషణంబులు మిత్రావరుణులు జతరంబు సముద్రంబులు శిల్యసంఘంబులు గిరులు నాడినివహంబులు నదులు దనూరుహంబులు దరువులు నిశ్శ్వాసంబులు వాయువు ప్రాయంబు నిరవధికం బయినకాలంబు <sup>4</sup>గర్భంబులు నానావిధజంతునివహసంవృతసంసరణంబులు శిరోజంబులు మేఘంబులు గట్టు

పుట్టంబులు సంధ్యలు హృదయంబు ప్రధానంబు సర్వవికారంబులకు నాశ్రయం  
బైననుసంబు చంద్రుండు చిత్తంబు మహా తత్త్వంబహంకారంబు రుద్రుండు<sup>1</sup> డశ్వా  
శ్వతరుష్ట్రగజంబులు నఖంబులు కటిప్రదేశంబు పశుమృగాదులు విచిత్రంబు  
లైన<sup>2</sup> యాలాపనైపుణంబులు పక్షులు బుద్ధి మనువు నివాసంబు పురుషుండు వజ్రా  
దులై నస్వరవిశేషంబులు గంధర్వవిద్యాధరచారణాపురస్సమూహంబులు స్మృతి  
ప్రహ్లాదుండు వీర్యంబు దైత్యవాసవాసకం బు యుండు మతియు నమృహా  
విభునకు ముఖంబు బ్రాహ్మణులును భుజంబులుక్షత్రియులు నూరులువైశ్యులును  
జరణంబులు శూద్రులును నామంబులు నానావిధంబులు లైనవసురుద్రాదిదేవ  
తాభిధానంబులును ద్రవ్యంబులు హవిర్భాగంబులును గర్మంబులు యజ్ఞప్రయో  
గంబులును నగు నిట్టిసర్వయం డైనపరమేశ్వరునివిగ్రహంబు బుద్ధిమంతుండై  
ముముక్షు వైనవాడు మనంబున ననుసంధానంబు సేయ వలయు నని వక్కా  
ణించి వెండియు నిట్లనియె.

16

క. హరిమయము విశ్వ మంతయు, హరి విశ్వమయుండు సంశయము పని లేదా  
హరిమయము గాని ద్రవ్యము, పరమాణువు లేదు వంశశపావన వింటే.

17

సీ. కలలోన జీవుండు శ్ర గౌతూహలంబున, బెక్కుదేహంబుల శ్ర బేరు వడసి  
యింద్రియంబులవెంట, నెల్లవృత్తంబులు, నీక్షించి మఱితన్ను శ్ర నెఱుంగుకరణి  
నఖిలాంతరాత్మకుఁ శ్ర డగుపరమేశ్వరుఁ, డఖిలజీవులహృదయముల నుండి  
బుద్ధివృత్తుల నెల్ల శ్ర బోధి యై వీక్షించు, బంధబద్ధుండు గాఁడు శ్ర ప్రాభవమునఁ  
తే. సత్యుఁ డానందబహుళవిశ్వానమూర్తి, యతనిసేవింప నగుఁగాక శ్ర యన్యసేవఁ  
గలుగ నేరవుకై వల్యగౌరవములు, పాయ దెన్నఁడు సంసారబంధ మధిప.

18

మ. బహువర్షంబులు బ్రహ్మదొల్లి జగ ముత్పాదించి విన్నాణిగా  
క హరిప్రార్థనధారణావశమునం శ్ర గాదే యమోఘోల్లస  
న్మహాసీయోజ్జ్వలబుద్ధి యై భువననిర్మాణ ప్రభావంబుతో  
విహరించె నరనాథ జంతులవహావిరాభవనిర్ణేత యై.

19

వ. విను మూఁగుండు శబ్దమయవేదమార్గం బైనకర్మఫలబోధన ప్రకారంబున వ్యర్థం  
బు లైనస్వర్గాదినామలోకసుఖంబుల నిచ్చయించుచు మాయామయమార్గం  
బున వాస నామూలంబున నిద్రించువాడు గలలు గనుతే ఆంగునం బరిభ్రమిం  
చుచు నిరవద్యసుఖలాభంబుం జెందఁడు తన్నిమిత్తంబున విద్వాంసుండు నామ  
మాత్రసారంబు లగుభోగ్యంబులలోన నెంతట దేహనిర్వహణంబు సిద్ధించు  
నంతియ కైకొనుచు నప్రమత్తుండై సంసారంబు నుఖం బని నిశ్చయింపక  
యొందుమార్గంబున సిద్ధి గలదని మాది పరిభ్రమణంబు సేయు చుండు.

20

సీ. కమనీయమూమిభాగములు లేకున్నవే, పడియుండుటకు దూదిపఱువు లేల

సహజంబు లగుకరాంజలులు లే కున్నవే, భోజనభాజనశ్రవుంజ మేల  
వల్కులాజినకుశావళులు లే కున్నవే, కట్ట దుకులసంఘంబు లేల  
గొనకొని వసియింప శ గుహలు లే కున్నవే, స్రాసాదసాధాదిరపటల మేల

తే. ఫలరసాదలు గురియవే ? పాదపములు, స్వాదుజలముల నుండవే శ సకలనదుల  
పొసంగ భిక్షులువెట్టలే శ పుణ్యసతులు, ధనమదాంధులకొలు వేల శ తాపసులకు.

క. రక్షకులు లేనివారల, రక్షించెద ననుచుఁ జక్రిరా జై యుండక  
రక్షింపు మనుచు నొకనరు, నక్షముఁ బ్రార్థింప నేల శ యాత్మజ్ఞులకున్. 22

వ. లని యట్లు చిత్తంబున స్వతస్సిద్ధుండఁ నాత్మయు నిత్యుండును సత్యుండును  
భగవంతుండును నైనవానుడేవుని భజియించి తదీయసేవానుభవానందంబున  
సంసారహేతు పగునవిద్యవలన బుద్ధిమంతుండు విదీవడుం గావున. 23

మ. హరిఁ జింతింపక మత్తుఁ డై విషయచింతాయత్తుఁ డై చిక్కివా  
సరముల్ ద్రోసికువాడు కింకరగదానంతాడినోరిస్కుఁ డై  
ధరణీకోత్తమ దంశభృన్నివసనశద్వారోపకంఠోగ్రవై  
తరణీవహ్నిశిఖాఽరంపరలదే శ దగ్ధుండు గా కుండునే. 24

క. మొత్తుదురు గదల మంటల, కెత్తుదు రడ్డంబుదేహ మింతింతలు గా  
నొత్తుదు రసిపత్రికలను, హత్తుదురు కృతాంతభటులు శ హరివిరహితులన్. 25

వ. మఱియ హరిచరణకమలగంధరసాస్వాదనం బెఱుగనివారలు నిజకర్మబంధం  
బుల దండధరమందిరద్వారకేహళీసమీపజాజ్వల్యమానవై తరణీతరంగిణీదహన  
దారుణజ్వాలాజాలదందహ్యమానదేహులం గూడ శిఖిశిఖావగాహంబుల నొం  
దు చుండుదురు మఱియు విజ్ఞానసంపన్ను లై నున్న ప్రపన్నులు మాయాప  
న్నులుగాక విన్నాణంబునం దమతమహృదయంతరాళంబులం బ్రాదేశమాత్ర  
దివ్యదేహుండును దిగిభరాజశుండాదంశసంకాశదీర్ఘచతుర్భాహుండును గం  
దర్పకోటిసమానసుందరుండును ధృతిమఁ దరుండును రాకావిరాజమానరాజ  
మండలసన్నిభవదనుండును సౌభాగ్యసదనుండును బ్రభాతకాలభాసమాన  
భాస్కరబింబప్రతిమానవిరాజితపద్మరాగరత్నరాజీవిరాజమాన కిరీటకుండలుం  
డును శ్రీవత్సలక్షణలక్ష్మీతవత్సోమండలుండును రమణీయకౌస్తుభరత్నఖచిత  
కంఠికాలంకృతకంఠరుండును నిరంతరపరిమళమిళితవనమాలికాబంధురుండును  
నానావిధగంభీరహారకేయూరకటకకంకణమేఖలాంగుళీయక విభూషణవ్రాతసము  
జ్జ్వలుండును నిటలతటవిలంబమానవిమలస్నిగ్ధనీలకుంచితకుంతలుండును ధ  
రుణాశం ద్రచంద్రి కాధవళిమందహాసుండును బరిపూర్ణకరుణావలోకనభ్రూభంగ  
సరిసూచితసుభగసంతతానుగ్రహలీలావిలాసుండునుమహాయోగిరాజవిలసితవృ  
దయకమలకర్ణికామధ్యసంస్థాపితవిలసితచరణకిసలయిండును సంతతానందమ

యుండును సహస్రకోటిసూర్యసంఘాతసన్నిభుండును సుహావిభుండును నైనపర  
మేశ్వరుని మనోధారణావశంబున నిలిపికొని తదీయగుల్ఫచరణజానుసంఘాద్య  
వయవంబులం గ్రమంబున నొక్కొకటిని బ్రతిక్షణంబును ధ్యానంబుసేయుచు  
నంతకాలంబునకుఁ బరిపూర్ణనిశ్చల భక్తియోగంబుసిద్ధించు నంతకాలంబునుం  
దదీయచింతితత్పరులై యుందు రని మఱియు నిట్లనియె. 26

సీ ఆసన్నమరణార్థి శ్రయై నయతీసుండు, గాలదేశములను శ్ర గాచికొనఁడు  
తనువు విసర్జించుతలఁపు జనించిన, భద్రాసనస్థుఁడై శ్ర ప్రాణపవన  
మనసుచే నిరించి శ్ర మానసవేగంబు, బుద్ధిచే<sup>1</sup> భంగించి శ్ర బుద్ధిఁ దెచ్చి  
క్షేత్రజ్ఞశోకగూర్చి శ్ర క్షేత్రజ్ఞ నాత్మశోకపలఁ జేర్చి యాత్మను శ్ర బ్రహ్మమందు  
తే. గలిపి యొక్కటి గావించిశ్రగరవమున, శాంతితోడ నిరూఢుఁడై శ్రసకలకార్య  
నిరహమెల్లనుదిగనాడినైత్యసుఖము,వలయు నని చూచు నటమీఁదశ్రవసుమతీశ.  
వ. వినుము పరమాత్మయైనబ్రహ్మంబునందుఁగాలదేశన త్వరజస్తమోగుణాహంకార  
మహత్తత్త్వప్రధానంబులకుఁ బ్రభుత్వంబు లేదు కావునం బరమాత్మవ్యతిరి  
క్తంబు లేదు లే దని సకలం బుత్పన్నంబుసేసి దేహదులయం దాత్మత్వంబు పిన  
ర్జించి యన్యసౌజన్యంబు మాని పూజ్యం బయినహరిపదంబుం బ్రతిపదంబును  
హృదయంబున నాల్పిగనంబు సేసి పరమపదంబు వైష్ణవం బని నత్పురుషులు  
దెలియదు రివ్విధంబున విజ్ఞానదర్శనబలంబున నిర్దగవిషయవాసనం దై  
క్రమంబున నిరపేక్షత్వంబున. 28

సీ. అంఘ్రిమూలమున మూలధారచక్రంబుఁ, బీడించి ప్రాణంబు శ్ర బిగియఁ బట్టి  
నాభితలముఁ జేర్చినయముతో మెల్లన, హృత్స్రోజముమీఁది శ్ర కెగయఁబట్టి  
యటమీఁద నురమందుశ్రహ త్రించి క్రమృతః,దాలుమూలమునకుఁదడఱిమి నిలిపి  
మతముతో భ్రూయుగ్రమధ్యంబుఁ జేర్చి దృక్,కర్ణనాసాస్యమాఃర్గములుమూసి  
ఆ. యిచ్చ లేనియోగి శ్ర యెలమి ముహూర్తార్థ, మింద్రియానుషంగ శ్ర మింతలేక  
ప్రాణముల లయించిబ్రహ్మరంధ్రముచించి,బ్రహ్మమందుఁ గలయుఁ శ్ర శారవేంద్ర.  
వ. మఱియు దేహత్యాగకాలంబున నింద్రియంబులతోడిసంగమంబు విడువనివాఁ  
డు వానితోడన గుణసముదాయరూపం బగుబ్రహ్మాండంబునందు<sup>2</sup> భేచరసిద్ధివి  
హారయోగ్యంబును నణిమాదికసకలైశ్వర్యసమేతంబును నైనపరమేష్ఠిపదం  
బుఁ జేరు విద్యాతపోయోగసమాధిభజనంబు సేయుచుఁ బవనాంతర్గతలింగశరీ  
రులైనయోగీశ్వరులకు బ్రహ్మాండబహిరంతరాళంబులు గతి యని చెప్పుదు  
రగ్గతికి నేరికిం గర్మంబులం బోవరాదు యోగి యగువాఁడు బ్రహ్మలోకంబు  
నకు నాకాశపథంబునం బోవుచు సుషుమ్ననాడివెంట నగ్ని నధిదేవతం జేసి  
జ్యోతిర్మయం బైనతేజంబున నిర్మలుం డై యెందునుం దగులువడక తారా

1. బంధించి; బంధించి. 2. భేద...సమేతంబును గుణసముదాయరూపంబునునైన పరమే. బ్రాహ్మ.

మండలంబుమీఁద సూర్యాదిధ్రువాంతపదంబులఁ గ్రమక్రమంబున సత్తిక్రమించి హరిసంబంధం బయినశింశుమారచక్రంబుఁ జేసి (యొంటరి యగుచు) బరమాణుభూతం బయినలింగశరీరంబుతోఁడి బ్రహ్మవిదులకు నెల్లవై సమహారోకంబుఁ జొచ్చి మహాకల్పకాలంబు క్రిడించుచుఁ గల్పాంతరం బైన ననంతము ఖానలజ్ఞాల్పజాలదండహ్యమానం బగులోక త్రయంబు నీక్షించుచుఁదన్నిమిత్త సంజాతానలదాహంబు సహింపం జాలక.

30

సీ. ఇలమీఁద మనువు లీశరేడ్వురుఁ జనువేళ, దివస మై యెవ్వోటఁ గ దిరుగుచుండు మహానీయసిద్ధవిగ్రమానసంఘము లెందు, దినకర ప్రథము లై గ తేజరిల్లు శోకజరామృత్యుశోషణభయదుఃఖ,నినహంబు లెందు జగనింప కుండు విష్ణుపదధ్యానశ్రవిజ్ఞానరహితుల, శోకంబు లెందుండి గ చూడ నచ్చుఁ

ఆ. బరమసిద్ధయోగిభావణామృత మెందు, శ్రవణపర్వ మగుచు గ జరుగుచుండు నట్టిబ్రహ్మలోకక్రమందు వసించును, రాజవర్య తిరిగి గ రాఁడు వాఁడు. 31

వ. మఱియు నొక్కవిశేషంబు గలదు పుణ్యాతిరేకంబున బ్రహ్మలోకగతు లైనవారు కల్పాంతరంబున బుణ్యతారతమ్యంబుల నధికారవిశేషంబు నొందువార లగుదురు బ్రహ్మదిదేవతాభజనంబునం జనువారు బ్రహ్మజీనసనకాలంబున బ్రహ్మలోకంబున వసియించి ముక్తు లగుదురు నారాయణచరణకమలభ క్తిపరాయణత్వంబునం జనినవారు నిజేచ్ఛావశంబున నిరర్థశగమను లై బ్రహ్మాండంబు భేదించి మహాన్నతం. బగువైష్ణవపదంబు నారోహితు రీశ్వరాధిష్ఠితం బైన ప్రకృతియంశంబున మహత్తత్త్వం బగు మహత్తత్త్వంశంబున నహంకారం బగు నహంకారాంశంబున శబ్దతన్మాత్రం బగు శబ్దతన్మాత్రాంశంబున గగనం బగు గగనాంశంబున స్పర్శతన్మాత్రంబగు స్పర్శతన్మాత్రాంశంబున సమీరణం బగు సమీరణాంశంబున రూపతన్మాత్రంబగు రూపతన్మాత్రాంశంబునలనఁ దేజంబగుఁ దేజోంశంబున రసతన్మాత్రం బగు రసతన్మాత్రాంశంబునలనఁ జలం బగు జలాంశంబున గంధతన్మాత్రం బగు గంధతన్మాత్రాంశంబునఁ బృథివి యగు వానిమేళనంబునం జతుర్దశభువనాత్మకంబైనవిరాడ్రూపంబగు నారూపంబునకుఁ గోటియోజన విశాలంబైనయండకటాహంబు ప్రథమావరణం బైనపుష్పియగు దీనిఁ బంచాశతోక్తిపివిశాలం బనికొండఱువలుకును రియ్యావరణంబుమీఁద సలిల తేజస్సుమీర గగనాహంకారమహత్తత్త్వంబు లనియెషియావరణంబులు గ్రమంబున నొండొంటికి దశగుణోత్తరాధికంబు లై యుండు నట్టియేసింటిమీఁదఁ బ్రకృత్యావరణంబున మహావ్యావకంబగు బ్రహ్మాండంబు భేదించి వైష్ణవపదారోహంబునెయు వాఁడు సర్పముండై మెల్లన లింగ దేహంబునఁ బృథివ్యాత్మకత్వంబునొంది యట్టి పృథివ్యాత్మకత్వంబున స్థూణంబున గంధంబును జలార్మకత్వంబును రసనీంద్రియంబున రసంబును దేహోరూపకత్వంబున దర్శనంబున రూపంబునుసమీరణాత్మక



కత్వంబున దేహంబున స్పర్శంబును గగనాత్మకత్వంబున శ్రవణంబున శబ్దంబును నతిక్రమించి భూతనూత్నేంద్రియలయస్థానం బైనయహంకారావరణంబున సంస్థాప్తుండై యందు వనోమయంబును దేవమయంబును నైసర్జియై కాహంకారగమనంబున మహత్త్వంబు సొచ్చి గుణత్రయంబున లయించి ప్రధానంబు నొంది ప్రధానాత్మకత్వంబును దేహంబును నుపాధిపరంపరావస్థానంబునం బ్రకృతిం బాసి యానందమయుండై యానందంబునం బరమాత్మరూపం బైనవాసుదేవ బ్రహ్మంబునందుఁ గలయు నని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె. 32

ఆ. పరమభాగవతులు ౧ పాటించుపథ విది, యాపథమున యోగి ౧ యేగనేని మగిడి రాఁడు వాఁడు ౧ మఱి సంశయము లేదు, కల్పశతములైన యేగారవేంద్ర. ౩౩

వ. వినుము నీ వడిగిననద్యోమాక్షియుఁ గ్రమముక్తియు ననియెడు నీలంకుమార్గంబులు వేదగీతలందు వివరింపబడియె వీనిం దొల్లి భగవంతుం డైనవాసుదేవుండు బ్రహ్మచేత నారాధితుం డై చెప్పె సంసారప్రవిప్టుం డైనవానికిఁ దపోయోగాదు లయినమోక్షమార్గంబులు పెక్కలు గల వందు భక్తిమార్గంబుకంటె సులభంబు లేదు. 34

— ధృ శుకుఁడు పరీక్షితునకు భక్తిమార్గంబై ముఖ్యం బని తెలుపుట యి—

మ. విను మంభోజభవుండు మఃన్ను మదిలో ౧ వేదంబు ముమ్మాటలు 1 నె మ్మనమందుం దలపోసి యెంతయుఁ బరామర్శించి మోక్షంబు దక్కినమార్గంబునవెంట లేదనుచు భక్తికిం జింత సేసెన్ జనార్దను నాత్మాకృతి నిర్వికారుఁ డగుచో ౧ దన్వార్థనిర్ణేత యై. 35

నీ. అఖిలభూతిమూలందు ౧ నాత్మరూపంబున, నీశంకు హరియుండు ౧ నెల్లప్రాద్దు బుద్ధ్యాదిలక్షణంబులఁ గానఁబడును మ, హత్వేవనీయుఁ డప్రహర్షిశంబు వందనీయుఁడు భక్తవత్సలుం డత్యంత, నియతఁడై సతతంబు ౧ నియతబుద్ధి నాత్మరూపకుఁ డగు ౧ హరికథామృతమున, గర్జపుటంబులఁ ౧ గాంక్ష దీరఁ తే. గ్రోలుచుండెడుధన్యులు కుకుటిలబహుళ, విషయమలినికృతాంగముల్ ౧ వేగవిడిచి విష్ణుదేవునిచరణార్కవిందయుగమ, కడకఁ జనుదురు సిద్ధంబు ౧ గౌరవేంద్ర. 36

క. మానుషజన్మము నొందిన, మానవులకు ౧ భృమాన్యమరణులకు మహా జ్ఞానులకుఁ జేయ వలయువి,ధానము నిగదింపబడియె ౧ ధరణీనాథా. 37

వ. వినుము బ్రహ్మవర్చసకాముఁ డైనవానికి వేదవిభుండగుచతుర్ముఖుండును నింద్రియపాటవకామునకు నిందుండును బ్రజాకామునకు దయోద్రిఙ్గజాపతులును భోజనకామునకు నదితియు స్వర్గకామునకు నాదిత్యులును రాజ్యకామునకు విశ్వేదేవతలును దేశప్రజాసాధనకామునకు సాధ్యులును శ్రీకామునకు దుర్గయుఁదేజస్వామునకు నగ్నియు వసుకామునకు వసువులును వీర్యకామునకు వీర్యప్రదు



లగురుదులును నాయుష్కామునకు నాశ్వినదేవతలును బుష్టికామునకు భూమి  
యుఁ బత్తిష్ఠాకామునకు లోకమాత లైనగగనభూదేవతలును సౌందర్యకాము  
నకు గంధర్వులును గామినీకామునకు నప్పరస యైనయూర్వశియు సర్వాధిపత్య  
కామునకు బ్రహ్మయుఁ గీర్తికామునకు యజ్ఞంబులును విత్తసంచయకామునకుం  
బ్రచేతసుండును విద్యాకామునకు నుమావల్లభుండును దాంపత్యప్రీతికామునకు  
నమాదేవియు ధర్మార్థకామునకు నుత్తమశ్లోకుం డగువిష్ణువును సంతానకాము  
నకుఁ బితృదేవతలును రత్నకామునకు యక్షులును బలకామునకు మరుద్గణం  
బులును రాజత్వకామునకు మనురూపదేవతలును శత్రుమరణకామునకుఁ గోణ  
పాలకుం డైనరాక్షసుండును భోగకామునకుం జంద్రుండును భజనీయు లగు  
దురు మణియును.

38

క. కామింకయును సర్వముఁ, <sup>1</sup>గామించియు నైన ముక్తిఁ శ్ర గామించి తగఁ  
<sup>2</sup>లో మించి పరమపురుషుని, నేమించి <sup>3</sup>భజించుఁ దత్త్వనిపుణుం డధిపా. 39

మ. అమరేంద్రాదులఁ గొల్పుభంగి జనుఁ డాదయబ్రాహ్మ సేవింపఁగా  
విమలజ్ఞానవిరక్తిముక్తు లొదవున్ శ వేయేల భూనాథ త  
త్కమలాధీశకథానుధారసనదీరకలోలమాలాపరి

భ్రమ మెవ్వారికి నైనఁ గర్లయుగళీపర్వంబు గా కుండునే.

40

వ. అని యిట్లు రాజునకు శుకుండు సెప్పె ననిన విని శౌనకుండు సూతున కిట్లనియె.

క. వరతాత్పర్యముతో నిటు, భరతాన్వయవిభుండు శుకునిరక్షలుకలు విని స  
త్వరతాయతుం డై శ్రేయ, స్కరతామతి నేమి యడిగె శ్ర గణతింపఁ గదే.

క. ఒప్పెడిహరికథ లెయ్యవి, సెప్పెడినో యనుచు మాకుఁ శ్ర జితోత్కంఠల్  
గుప్పలుకొను చున్నవి రుచు, లుప్పతిలన్ నీమనోహరారోక్తులు వినుగన్. 43

వ. అనిన విని సూతుం డిట్లనియె.

44

క. తూలెడికూడటితోడను, బాలురతో నాడు చుండి శ్ర బాల్యమున మహీ  
పాలుండు హరిచరణార్చన, హేలాలసుం డగుచు నుండెనంతయు నియతిన్. 45

వ. అట్టి పరమభాగవతుం డైనపాండవేయునకు వాసుదేవపరాయణుం డైనశుకుం  
డిట్లనియె.

46

నీ. వాసుదేవశ్లోకకవార్త లాలించుచు, గాల మేపుణ్యుండు శ్ర గడపు చుండు  
సతనియాయువుఁ దక్కఁనన్యులయాయువు, లుదయాస్తమయములఁనన్రగకరుండు  
వంచించి కొని పోవునవాఁ డది యెఱుంగక, జీవించుఁ బెక్కిండ్లునెద్ద మనుచు  
నంగనాపుత్ర గేహారామవిత్తాది, సంసారహేతుకసంగనుభముఁ

తే. దగిలి వర్తింపఁ గాలంబురతటి యెఱింగి, దండధరకింకరలు వచ్చిరతాడనములు  
నేసి కొనిపోవఁ బుణ్యంబు శ్ర నేయ నైతి, బాపరతి నైతి నని బిట్లు పలవరించు.

వ. అది గావున.

48

సీ. అలరుజాంపములతో న భ్రంశమంబులై, బ్రదుకవే వనములఁ గ బాదకములు  
ఖాదనమేహనాశకాంతలఁ బశువులు, బీవింపవే గ్రామసీమలందు  
న యతిమై నుచ్చాస్వస్థనిశ్శ్వాసకవనమున, ప్రాసింపవే చర్మభస్మైకలును  
గ్రామసూకరశునకశ్రేణు లింజింటఁ, దిరుగవే <sup>1</sup> మర్యోగగీనవృత్తి [పు  
తే. నుష్టభరములు మోవనేకముగుభరములఁ, బుండరీకాక్ష నెఱుంగనిపురుషపశు  
లడవులందు నివాసములందుఁ బ్రాణవిషయభరయు క్తితోనుంటకవిఫల మధిప.

సీ. విష్ణుకీర్తనముల గ విననికర్ణంబులు, గొండలబిలములు గ గువలయేళ  
చక్రిపద్యంబులఁ గ జడుననిజహ్వలు, గప్పలజహ్వలు గ శారవేంద్ర  
శ్రీమనోనాథు నీగింపనికన్దులు, కేకింపింఛాక్షులు గ గీర్తిదయిత  
కమలాక్షుపూజకుఁ గ గానిహస్తంబులు, శవముహస్తంబులు గ సత్యవచన

ఆ. హరిపదతులసీదశభామోదరతి లేని, ముకు- పందిముక్కు గ మునిచరిత్ర  
గగుడగమనుభజనగతి లేనిపదములు, పాదకములపాదకపటల మనఘ.

50

సీ. నారాయణునిదివ్యనామాక్షరములపైఁ, గరంగనిమనములు గ గణిసశిలలు  
మురపైరికథలకు గ ముదితాశ్రురోమాంచ, మిళిత మై యుండనిమేను మొద్దు  
చక్రికి మొక్కనిజడునియాదల నన్న, కనకకిరీటంబు గ గట్టెమోపు  
మాధవార్పితమగా గ మననిమానవుసిరి, వనదుర్గచంద్ర కాశవైభవంబు

ఆ. కైటభారిభజన గ గలిగి యుండనివాఁడు, గాలిలోన నుండి గ కదలుశవము  
కమలనాభుపదముఁ గననివాని బ్రదుకు, పసిడికాయలోనిప్రాణి బ్రదుకు.

51

వ. అని యిట్లు పలికినవైయాసకివచనంబుల కౌత్తరేయుం డానందకందభితహృద  
యుం డై నిర్మలమతివిశేషంబున.

52

ఆ. సుతుల హితుల విడిచి గ చుట్టల విడిచి యి, ల్లాలి విడిచి బహుబ గ లాళి విడిచి  
రాజు హృదయ మిడియెర్రాజీవనయనుపై, ధనము విడిచి జడ్డుభదనము విడిచి.

వ. ఇట్లు మృత్యుభయంబు నిరసించి ధర్మార్థకామంబులు సన్న్యసింపి పురుషోత్తము  
నందుఁ జిత్తంబు విన్యసించి హరిలీలాలక్షణంబు <sup>2</sup>లుపన్యసించు మనుతలంపున  
నరేంద్రుం డిట్లనియె.

54

క. సర్వాత్మ వాసుదేవుని, సర్వజ్ఞుడ వై ననీవు గ సంస్తుతి సేయక  
సర్వభ్రాంతులు వదలె మ, హోర్వీసురవర్య మానకపోతనవ మగుచున్.

55

సీ. ఈశుండు హరి విష్ణుఁడీవిశ్వ మేరితిఁ, బుట్టించు రిక్షించుఁ గ బాలియఁజూచు  
బహుశక్తియుతుఁ డగుభగవంతుఁ డవ్యయుఁ, డాది నేకకుల గ నాశ్రయించి  
బ్రహ్మశక్రాదిరూపముల వినోదించెఁ, గ్రమముననో దే కకకాలముననో  
ప్రకృతిగుణంబులఁ గబట్టి గ్రహించుట, నేకత్వమున నుండునీశ్వరుండు

1. మర్యోగగీత మగుదు. 2. లుపన్యసించి మను.

ఆ. భిన్నమూర్తి యగుచుఁ గ జెక్కునిధంబులు, నేని యందు నతని శ కేమి చిక్కె  
నండ కున్నఁ దాఁసోత్తమ తెలుపనే, నేడ్క నాకు నన్యరవేని వీవు. 56

వ. అనిన నయ్యై తిరాగండన వచనంబులకు నిజు భిన్నండు నాక నదు త్తరప్రదానకు  
తూహలుండై లోకో తరగణో త్తరం డైనతాపనో త్తమండు ననది త్తంబున.

మ. పరుఁ డై యీశ్వరుఁ డై నుహామహిమఁ డై న ప్రాదుర్భవస్థానం  
హరణక్రిడనుఁ డై త్రిశక్తియుతుఁ డై యన్తార్థజ్యోతి యై  
పరమేష్ఠిప్రముఖామరాధిపులకుఁ గ బ్రాపింప రాకుండుడు

స్తరమార్గంబునఁ దేజరిలువారికిం గ దత్వార్థి నై మ్రొక్కెదన్. 58

వ. మఱియు సజ్జనదురితసంహరకుండును, దుర్జననివారకుండును సర్వరూపకుండును  
బరమహంసాశ్రమ ప్రవర్తమాన మునిజన హృదయకి ములకర్ణి కామధ్వప్రదీపకుం  
డును సాత్త్విక శ్రేష్ఠుండును నిఖిలకల్యాణగుణగర్వితుండును బరమభక్తియుక్తసుల  
భుండును భక్తిహింసజనదుర్లభుండును నిరతిశయనిరుపమనిరవధిగ ప్రకారుండును  
నిజస్వరూపబ్రహ్మవిహారుండును నైనయప్పరమేశ్వరునకు నమస్కరించెద. 59

ఉ. ఏవిభవందనార్చనము శ లేవిభుచింతయు నామకీర్తనం  
జేవిభులీల లద్భుతము శ లెప్పుడఁ సంశ్రవణంబు నేయ దో  
పావలిఁ బాసి లోకము పురభాయతప్పత్తిఁ జెలంగు నండు నే  
నావిభు నాశ్రయించెద నరహాఘనివర్తను భద్రకీర్తనన్. 60

ఉ. ఏపరమేశుపాదయుగ శ మెప్పుడుఁ గోరి భజించునేర్పరుల్  
లోపలిబుద్ధితో నుభయలోకములందులజడుఁ బాసి యే  
తాపము లేక బ్రహ్మగతిఁ గ దాగు జితశ్రము లై చరింతు లే  
నాపరమేశు మ్రొక్కెద నరహాఘనివర్తను భద్రకీర్తనన్. 61

చ. తపములఁ జేసి యైన మఱి శ దాసము లెన్నియుఁ జేసి యైన నే  
జపములఁ జేసి యైన ఘోరసంచయ మెవ్వనిఁ జేర్చ కన్న హే  
యపదము లై దురంతవిప్రదాసితి నెప్పుడు నొప్పు చుండు న  
య్యపరిమితుఁ భజించెద నరహాఘనివర్తను భద్రకీర్తనన్. 62

మ. యవనవ్యాధపులిందహూణక్షమకంఠకాభీరచండాలసం  
భవులుం దక్కినపాపవర్తనులు నేభద్రాత్ము సేవించి భా  
గవతశ్రేష్ఠుల డాసి శుద్ధతను లై శ కల్యాణు లై యుండు రా  
యవికారుం బ్రభవిష్ణు నాదుమదిలో శ సశ్రాంతముఁ మ్రొక్కెదన్. 63

మ. తపహల్ సేసిననో మనోనియతిలో దానవ తావృత్తిలో  
జపమంత్రంబులనో శుశిస్మృతులనో శ సద్భక్తిలో యెట్లు ల  
భపదుం డౌ నని బ్రహ్మరుద్రముఖుల్ శ భావించు రెవ్వని న

- య్యవర్ణాధిః పుడాత్మమూర్తి సులభం శ్చ ఙ్గానా కెప్పుడున్. 64
- క. శ్రీపతియు యజ్ఞపతియుఁ బ్రజాపతియుఁ బుద్ధిపతియు శ్చ జగదధిపతియుఁ  
భూపతియు యాదవశ్రేణీపతియుఁ గతియు నెన్గనిపుణ భజింతున్. 65
- మ. అణవో కాక కడుక్ మహావిభవుడో శ్చ యచ్ఛిన్నుడో ఛిన్నుడో  
గుణియో సిద్ధుణుడో యటంచు విబుధుల్ శ్చ గుణీభవత్తత్త్వమా  
ర్గణులై యేవిభుపాదపద్మభజనోత్కర్షరంబులం దత్త్వవి  
క్షణముం జేసెద రట్టివిష్ణు బరముక్ శ్చ సర్వాత్ము సేవింపెదన్. 66
- మ. జగదుత్పాదనబుద్ధి బ్రహ్మకు మదిక్ శ్చ సంధింప నూహించి యే  
భగవంతుండు సరస్వతిం బనుప నాపద్యాస్య దా నవ్యభుక్  
మగళం గా నియమించి తద్భువనసామ్రాజ్యస్థితిక్ సృష్టిపా  
రగుం జేసెక్ మును బ్రహ్మ నట్టిగుణి నాగరంభింతు సేవింపంగన్. 67
- సీ. పూర్ణుడ య్యను మహాభూతపంచక యోగ, చునమేచులనుపురగములు సృజించి  
పురములలో నుండు శ్చ పురుషభావంబున, దీపించు నెప్పుడు శ్చ ధీరవృత్తిఁ  
బంచభూతములను శ్చ బదునొకొంపిం ద్రియములఁ బ్రకాశింపించి శ్చ భూరిమహిమ  
జోడ శాస్త్రకుం డన శ్చ శోభిల్లి జవత్వ, నృత్తవినోదంబు శ్చ నెఱపు చుండు  
తే. నట్టిభగవంతుం డవ్యయం శ్చ డచ్యుతుండు, మానసోదితవాక్సువృత్తాలికలను  
మంజునవరసమకరందగమహిమ బుట్టి, శిష్టహృద్భావలీలల శ్చ జేయుఁగాత. 68
- ఉ. మాసధనుల్ మహాత్ములు సమాధినిరూఢులు యన్ముఖాంబుజ  
ధ్యానమరందపానమున శ్చ నాత్మ భయంబులఁ బాసి ముక్తులై  
లూనత నొంద రట్టిమునిశ్రలోకశిఖామణికి విశంకటా  
జ్ఞానతమోనభోమణికి శ్చ సాధుజనాగ్రణి కేను మ్రొక్కెదన్. 69
- వ. అని యిట్లు హరిగురువందనంబు సేసిశుక యోగీంద్రుండు రాజేంద్రున కిట్లనియె.
- మ. అవిరోధంబున నీవు న న్నడుగునీయర్థంబు ముక్ బ్రహ్మ మా  
ధవుచేతక్ విని నారదుం డడిగినం శ్చ దధ్యంబుగాఁ జెప్పె మా  
నవలోకేశ్వర నారదుండు వెనుకక్ శ్చ నాకుం బ్రసాదించె సం  
శ్రవణీయంబు మహాద్భుతంబు వినుచూ శ్చ సందేహవిచ్ఛేది వై. 70
- ఛి నారదుండు బ్రహ్మను బ్రపంచప్రకారంబు నడుగుట, ఛి—
- వ. నారదుండు బ్రహ్మ కిట్లనియె. 71
- మ. చతురాస్యండువు వేల్పుచెద్దవు జగత్కర్తారాసుసంధాయి వీ  
శ్రుతిసంఘాతము నీముఖాంబుజములక్ శ్చ శోభిల్లు శబ్దార్థసం  
యుత మై సర్వము నీకరామలక్ష్మై శ్చ యుండుం గదా భారతీ  
సతి యిల్లా లట నీకు నోజనక నాగసందేహముం బాపవే. 72

- శా. <sup>1</sup> పారంభించువివేక మెవ్వఁ డొసఁగుం య బ్రారంభసంపత్తి కా  
ధారం బెఱుద్ది యేమిహేతువు యధర్మం బేస్వరూపంబు సం  
సారానుక్రమ మూర్ధనాభిపగిదిం య జాగించె దొక్కప్పుడుం  
బారం బెన్నఁడు లేదు నీమనువు దుఃస్మాప్తంబు వాణీశ్వరా. 74
- శా. నాకుం జూడఁగ నీవు రాజ వంశ చుఁన్నాడొక్క మధారసిత్తి  
నీకంటె ఘనుఁ డొక్కరాజు గలఁడో య నీ పంఠిక రాజవో  
నీ కేలాభము రాఁ దలంచి జగముల్ య సర్పించె దీచితనా  
నీకం బెందు జనించు నుండు నడఁపన్ య నిక్కంబు భాషింపుమా. 75
- మ. సదసత్సంగతి నామరూపగుణవృత్త్యం బైనవిశ్వంబు నీ  
మృదధీనంబు గదా ఘనుల్ సములు నీ య కవ్వారలుల్ లేరు నీ  
పద మత్యున్నత మిట్టిసివు లపముం య బ్రావీణ్యము క్తుండ వై  
మది నేయీశ్వరుఁ గోరి చేసితివి తన్మార్గంబు నూచింపవే. 76
- శా. అంభోజానన నీకు నీకుండు గలం య డం టునిఁ డత్సత్తమం  
దంభోజాతభవాండ మేవిభుఁ లీలాపాంగసంభ్రాంతిచే  
సంభూతం బగు వర్తమాన మగు సంభవన్నం బగుం దద్విభుఁ  
సంభాషింప గ వచ్చునేఁ దలఁప నేరచందంబువాఁ డాశ్చర్యన్. 77
- క. తోయజసంభవ నా కీ, తోయము వివరింపు చాలఁ య దోచిన నే నా  
తోయమువారికి నన్యుల, తోయములం జెంద కుండ య ధ్రువ మెఱిగింతున్. 78
- వ. దేవా భూతభవిష్యద్వర్తమానంబు లగుచ్యవహారంబులకు నీవ వల్లభుండవు నీ  
యెఱుంగనియరం బొం డెద్దియు లేదు విశ్వప్రకారంబు వినింపు మనిన విని  
వికసితముఖుం డై విరించి యు ట్లనియె. 79
- క. రారా బుధులు విరక్తులు, గారా యీరీతి నడుగఁ య గా నేరరు వి  
స్తేరావహము భవస్మృత, మారా నాపసిఁడిమర్మ య మడిగితి వత్సా. 80
- శా. నానాస్థావరజంగమ ప్రకరముల్ య నాయంత నిర్మింప వి  
న్నాణం బేమియు లేక తొట్టుపడఁగా య సమస్తానుసం  
ధానారంభవిచక్షణత్వము మహోదారంబుగా నిచ్చె ము  
న్నే నాయీశ్వరునాజ్ఞఁ గాక జగముల్ య నిర్మింప శక్తుండనే. 81
- మ. అనఘా విశ్వము నెల్ల దీ ప్తముగఁ జేరయన్ నే సమర్థుండనే  
యినచంద్రానలతారకాగ్రహగణం య బేరీతి నారీతి నె  
వ్వనిదీప్తిం బ్రతిదీప్త మయ్యె నఖిలవ్రాతంబు దద్దీప్తిచే  
ననుదీప్తం బగు నట్టియీశ్వరున కే య సశ్రాంతమున్ మ్రొక్కెదన్. 82

1. పారంభాదివివేక, 2. వ్రాతప్రతుల నిట్లే పాఠము చూపట్టెడి, అచ్చుప్రతులందు  
'విజ్ఞానం బేమియు లేక తొట్టుపడఁవచ్చున్' నాకు సర్వానుసం' అని యున్నది.

మ. విను మే నీశ్వరుడృష్టిమార్గమున నా శ వేళింప శంకించి సి  
గ్గున సంకోచము నొందుమాయవలనం శ గుంతిభవత్ప్రిజ్ఞచే  
నను లోకేశ్వరుఁ డంచు మ్రొక్కమతిహీనవ్రాతముం జూచి నే  
ననిశంబుక నగి ధిక్కరింతు హరిమాత్రయాకృత్య మంచుక సుతా. 83

వ. మఱియు దేహంబునకు ద్రవ్యంబు లైనమహాభూతంబులును జన్మనిమిత్తంబు  
లైనకర్మంబులును గర్మక్షోభకం బైనకాలంబును గాలపరిణామహేతువైనస్వ  
భావంబును భోక్త యైనజీవుండును వాసుదేవుండ కా నెఱుంగుము వాసుదేవ  
వ్యతిరేక్తంబు లేదు సిద్ధంబు నారాయణనియమ్యంబులు లోకంబులు దేవతలు  
నారాయణశరీరసంభూతులు వేదయాగతపోయోగవిజ్ఞానంబులు నారాయణ  
పరంబులు జ్ఞానసాధ్యం బగుఫలంబు నారాయణాధీనంబు కూటస్థుండును సర్వా  
త్మకండును సర్వద్రవ్యయు నయినయాశ్వరునికటాక్షవిశేషంబున <sup>1</sup>సృజియింపం  
బడి పేరితుండైనై సృష్ట్యంబైన ప్రపంచంబు సృజియించుచుండుదు నిర్గుణుండైన  
యాశ్వరునివలన రజస్సత్త్వతమోగుణంబులు ప్రభూతంబులై యుత్పత్తిస్థితి  
లయంబులక బాలుపడి కార్యకారణకర్తృత్వభావంబులందు ద్రవ్యంబు లైన  
మహాభూతంబులును జ్ఞానమూర్తు లయినదేవతలును గ్రియారూపంబు లయిన  
యింద్రియంబులును నాశ్రయంబులుగా నిత్యముక్తుండయ్యును మాయాసమ  
న్వితం డైనజీవుని బంధించు జీవునకు నావరణంబు లయి యుపాధిభూతంబు  
లయినమూఁడులింగంబులు సేసి పరులకు లక్షితంబు గాక తనకు లక్షితం బైన  
తత్త్వంబు గలయాశ్వరుం డివ్విధంబునం గ్రీడించు చుండు. 84

క. ఆయా శుఁ డనెంతుండు హరి, నాయకుఁ డీభువనములకు శ నాకుక నీకుక  
మాయకుఁ బ్రాణివ్రాతము, కేయెడలక లేద యీశ్వరేతరము సుతా. 85

వ. వినుము మాయావిభుండైనయాశ్వరుండు దనమాయుండేసి దైవమోగంబునం  
బ్రాహ్మంబు లయినకాలజీవాదృష్టస్వభావంబులు వివిధంబులు సేయ నిశ్చ  
యించి కైకొనియె నీశ్వరాధిష్ఠితం బైనమహాతత్త్వంబువలన నగుకాలంబున  
గుణవ్యతికరంబును స్వభావంబునఁ బరిణామంబును జీవాదృష్టభూతం బయిన  
కర్మంబున జన్మంబును నయ్యె రజస్సత్త్వంబులచే నుపబృహితంబైన వికారంబు  
నొందినమహాత్తత్త్వంబువలనం దమఃప్రధానంబైన దివ్యజ్ఞానక్రియాత్మకం బగు  
నపాంకారంబు గలిగి నదియు రూపాంతరంబు లొంగుచు ద్రవ్యశక్తి యైవరా  
జసంబును గ్రియాశక్తి యైనతామసంబును జ్ఞానశక్తి యైనసాత్త్వికంబును నన  
మూఁడువిధంబు లయ్యె నందు భూతాది యైనతామసాపాంకారంబువలన నభం  
బు గలిగె నభంబునకు సూక్ష్మరూపంబు భూతదృశ్యంబునకు బోధకం బైన  
శబ్దంబు గుణం బగు నభంబువలన వాయువు గలిగె వాయువునకుం బరాన్వయం

బున శబ్దంబు స్పర్శంబు నను రెండుగుణంబులు గలిగి యుండునది దేహంబులం దుండుటఁజేసి ప్రాణరూపంబై యింద్రియమనశ్చరీరపాటవం బైనయోజస్సహో బలంబులకు హేతు వై వర్ధించు వాయువువలన రూపస్పర్శశబ్దంబు లని యెడుగుణంబులు మూఁటితోడఁ దేజంబు గలిగెఁ దేజంబువలన రసరూప స్పర్శశబ్దంబు లనియెడునాలుగుగుణంబులతోడ జలంబు గలిగె జలంబువలన గంధరసరూపస్పర్శశబ్దంబు లనియెడుగుణంబు లయిదింటితోడం బృథివి గలిగె వైకారికం బైన సాత్త్వికాహంకారంబువలనఁ జంద్రదైవతం బయినమనంబు గలిగె మఱియు దిక్కులును వాయువును సర్కుండును బ్రచేతనుండును నాశ్వి నులును వహ్నియు నింద్రుండును సుపేంద్రుండును మిత్రుండును బ్రజాపతియు ననియెడిదశదేవతలు గలిగిరి తైజసం బైనరాజసాహంకారంబువలన దిగ్దైవతం

బైనశ్రవణేంద్రియంబును వాయుదైవతం బైనత్యగింద్రియంబును సూర్యదై వతం బైననయనేంద్రియంబును బ్రచేశోద్దైవతం బైనరసనేంద్రియంబును నశ్విదేవతం బైనస్థూణేంద్రియంబును వహ్నిదైవతం బైనవాగింద్రియంబును నింద్రదైవతం బైనహస్తేంద్రియంబును సుపేంద్రదైవతం బైనసాదేంద్రి యంబును మిత్రదైవతం బైనగుదేంద్రియంబును ప్రజాపతిదైవతం బైనగు హ్యేంద్రియంబును ననియెడిదశేంద్రియంబులును బోధజనకాంతర్గతకైకభాగం బయినబుద్ధియుఁ గ్రియాజనకాంతఃకరణం బయినప్రాణంబునుం కలిగె నిట్టి శ్రోత్రాదు లగుదశేంద్రియంబులతోఁ గూడినభూతేంద్రియమనోగుణంబులు వేర్వేరుగ బ్రహ్మాండశరీరనిర్మాణంబునం దసమర్థంబులగుచుండు గృహనిర్మాణం బునకుం బెక్కుపదార్థంబులు సంపాదించినం గాని చాలనిచందంబున భూతేంద్రి యమనోగుణంబులవలన గృహంబుకైవడి(భగవచ్చక్తిప్రేరిగంబు లగుచు నేకే భవించినమష్టివృష్ట్యాత్మకత్వంబు నంగీకరించి చేతనాచేతనంబులు గల) బ్రహ్మాం డంబు కల్పితం బయ్యె నట్టియండంబు వర్షాయుతసహస్రాంతంబుననుక జలం బునం దుండఁ గాలకర్మస్వభావంబులం దగులువడక సమస్తంబును జీవయు క్తంబుగఁ జేయునీశ్వరుం డచేతనంబును సచేతనంబునుగ నొనర్చె నంతఁ గాలకర్మస్వభావప్రేరకుం డయినపరమేశ్వరుండు జీవరూపంబు మహావరణజల మధ్యస్థితం బయినబ్రహ్మాండంబునను సొచ్చి సవిస్తారంబు గావించి (యట్టి యండంబు భేదించి నిర్గమించె నెట్లం లేని).

86

క. భువనాత్మకుఁ డాయీసుండు, భవనాకృతితోడ నుండు, బ్రహ్మాండంబుక వివరముతోఁ బరుకాలుగు, వివరంబులుగా నొనర్పు, విశవంబులుగన్. 87

మ. బహుసాదోరుభవాననేక్షణిరఃఫలశ్రవోయుక్తుఁడై  
విహారిమక బహుదేహిదేహాగతుఁడై, విహారిమ బహుసాదోరుభవాననేక్షణిరఃఫలశ్రవోయుక్తుఁడై

ద్భహురూపావయవంబులకా భవనసంకల్ప త్రిన్ విచారించు రా  
మహానీయాద్భుతమూర్తి యోగిజనహృన్మానృండు మేధానిధి.

88

వ. వినుము చతుర్థశలోకంబులందు మీఁదటియేడులోకంబుల శ్రీమహావిష్ణువు  
నకుం గటిప్రదేశంబుననుండి మీఁదటిదేహావనియ ను గ్రిందటియేడులోకంబులు  
జఘనంబుననుండి క్రిందటిదేహ మనియును బలుకుదురు (ప్రపంచశరీరుం డగు  
భగవంతుని) ముఖంబువలన బ్రహ్మకులంబును బాహువులవలన క్షత్రియకులం  
బును నూరువులవలన వైశ్యకులంబును బాదంబులవలన శూద్రకులంబును జని  
యించె నని చెప్పుదురు భూలోకంబు గటిపర్యంత ప్రదేశంబు భువరోకంబునాభి  
సువరోకంబు హృదయంబు మహారోకంబు వక్షంబు జనలోకంబు గ్రీవంబు దపో  
లోకంబు స్తనద్వయంబు సనాతంబును బ్రహ్మనివాసంబును నైనసత్యలోకంబు  
శిరంబు జఘన ప్రదేశం బతలంబు దోడలు వితలంబు జానవులు సుతలంబు జం  
ఘలు దలాతలంబు గుల్ఫంబులు నుహతలంబు పాదాగ్రంబులు రసాతలంబు పా  
దతలంబు పాతాళంబు నని (లోకమయంగా) భావించురు కొందఱు మఱియుం  
1 బాదతలంబువలన భూలోకంబును నాభివలన భువరోకంబును శిరంబువలన  
స్వరోకంబును గలిగె నని లోకకల్పనంబు నెన్నుదురు పురుషోత్తమునిముఖం  
బువలన సర్వజంతువాచాజాలంబుం (దదధిష్ఠాత యగు) వహ్నియు నుదయించెం  
జర్మర క్షమాంసమేదశ్వల్పమజ్జాశుక్లంబులు సప్తధాతువు లందురు పక్షాంతరం  
బున రోమ<sup>2</sup> త్వక్మాంసాస్థిస్నాయుమజ్జాప్రాణంబులును సప్తధాతువు లని యందు  
రందూ దంతరోమంబు బుష్టిచ్ఛండం బనియు ద్వక్<sup>3</sup> ధాత్రీఛండం బనియు  
మాంసంబు త్రిష్టుప్ఛండం బనియు స్నాయ వనుష్టుప్ఛండం బనియు నస్థి జగతీ  
ఛండం బనియు మజ్జ పంక్తిచ్ఛండం బనియు బ్రాణంబు బృహతీఛండం బనియు  
నాదేశించురు హవ్యకవ్యామృతాన్నంబులకు మధురాదిషడ్రసంబులకు (రసనేం  
ద్రి యంబునకు) రసాధీశ్వరుండైనవరుణునికి హరిరసనేంద్రియంబు జన్మస్థానంబు  
సర్వప్రాణాదులకు వాయువునకు విష్ణునాశికావరంబు నివాసంబు సమీపదూర  
వ్యాపిగంధంబులకు నోషధులకు నశ్వీదేవతలకు దిశాంబురుపహ్రాణేంద్రియంబు  
నివాసంబు దేవలోకసత్యలోకంబులకుఁ దేజంబునకు సూర్యునకు సకలచతువు  
లకు లోకలోచనునిచతురింద్రియంబు స్థానంబు దిశలకు నాకాశంబునకు  
శుతిభూతంబు తై నయంశంబులకు శబ్దంబునకు సర్వేశ్వరునికణ్ఠేంద్రియంబు  
జన్మస్థానంబు వస్తుసారంబులకు వర్ణనీయసౌభాగ్యంబులకుఁ బరమపురుషుని  
గాత్రంబు భాజనంబు స్పర్శంబునకుఁ వాయువునకు సకలస్నిగ్ధత్వంబులకు దివ్య

1. 'బాదతలంబు భూలోకంబును నాభి భువరోకంబును శిరంబు స్వరోకంబు నగు నని. నిగ  
మించురు పురుషోత్తముని' అనియే వ్రాతప్రతులు. 2. త్వక్మాంసస్నాయూపశ్శమజ్జా. 3. సర్వ  
కర్ణంబులకు సర్వేశ్వరుని.



దేహునిదేహేద్దియంబు శేహంబు యూపసముఖయజ్ఞోపకరణంబు లగు  
తరగుల్మలతాదులకు బురుషోత్తమునిరోమంబులు మూలంబులు శిలాలోహం  
బులు సర్వమయ నినఖంబులు మేఘజాలంబులు హృషీకేశుని కేశంబులు మేఘం  
గులు విశ్వేశ్వరునిశక్తశ్రువులు భూర్భువస్సువర్లోకరక్షకు లైన లోకపాలకులచరా  
క్రమంబులకు (భూరాదిలోకంబులక్షేమంబునకు శరణంబునకు) నారాయణుని  
విక్రంబు నికేతనంబు సర్వకామంబులకు సుత్తమంబు<sup>1</sup>లైన వరంబులకు  
దీర్ఘాదునిపాదారవిందంబు లాస్పదంబులు జలంబులకు శుక్లంబునకుఁ జిర్జన్య  
నకుఁ బ్రజాపతిసర్థంబునకు సర్వేశ్వరునిమేఘంబు సంభవనిలయంబు<sup>2</sup>సంత  
బునకుఁ గామాదిపురుషార్థంబులకుఁ జిత్తసౌఖ్యరూపంబు లగునానందంబులకు  
శరీరసౌఖ్యంబునకు సచ్యతునియుపస్థేంద్రియంబు స్థానంబు యమనికి విత్తు  
నికి మఃవిసర్గంబునకు భగవంతునిపాద్వింద్రియంబు భవనంబు హింసకు నిర్భ  
తికి మృత్యువునకు నిరయంబునకు నిఖిలరూపకునిగదంబు నివాసంబు పరాభ  
వంబునకు సధర్మంబునకు నవిద్యకు సంధతారంబునకు ననంతనిపశ్చిమభాగంబు  
సదనంబు నదనదీనివహంబునకు నీశ్వరునినాడీసందోహంబు జన్మమందిరంబు  
పర్వతంబులకు నధోక్షజునిశిల్యంబులు జనకస్థలంబులు<sup>3</sup> ప్రధానంబునకు నన్న  
రసంబునకు సముద్రంబులకు భూతనిధనంబునకు బ్రహ్మాండగర్భనియదరంబు  
నివేశంబు మనోవ్యాపార<sup>4</sup>రూపం బగులింగశరీరంబునకు మహామహిమునిహృద  
యంబు సర్గభూమి యగు మఱియును.

89

- ఆ. నీలకంధరునకు ౧ నీకు నాకు సనత్కు, మారముఖ్యసుతసమాజమానకు  
ధర్మసత్త్వబుద్ధి ౧ తత్త్వములకు నీశ్వ, రాత్రి వినుము పరమ ౧ మైసనెలవు. 90
- సీ. నరసురాసురపితృనాగకుంజరమృగ, గంధర్వయక్షరాక్షసమహీజ  
సిద్ధవిద్యాధరగజమూతచ రణ, గ్రహతారకాస్పరోగణవిహంగ  
భూతతటిద్వస్యపుంజంబులును నీవు, ముక్కుంటియును మహానునులు నేను  
సలినభస్మలకరములు మొదలైన, వివిధజీవులతోడివిశ్వ మెల్ల
- ఆ. విష్ణుమయమ పుత్ర ౧ వేయేల బ్రహ్మాండ, మతనిజేనలోన ౧ నడచి యుండు  
బుద్ధి నెఱుంగ రాదు ౧ భూతభవదృశ్యలోక మెల్ల విష్ణులోన నుండు. 91
- క. <sup>5</sup>వదేనాకకర్మఫల, ప్రాదుర్భావ మగులోకప్రపాలనకే కా  
కాదేవుం డభయప్రతి, పాదక మగుమోక్షమునకుం ౧ బతి యెట్లన్నన్. 92

1. లైనపదంబులకు. 2. 'ప్రజాసుఖోపకరణంబులకు సచ్యతునిగు హ్యేంద్రియంబు స్థానం  
బు' అనియే వ్రాతప్రతులు. 3. ప్రధానద్రవ్యసమద్రంబులకు. 4. 'రూపంబులకు మహా' అనియే  
వ్రా. ప్ర. 5. ఈయధికపాతముమాత్రమన 'సోఽమృతస్యాభయస్య' అనుట మొదలుకొని; 'పురుష  
స్తాభయశ్రయః' అనువఱకుఁ గల నాలుగుశ్లోకములకును వానికి క్రిధరులు రచించినవ్యాఖ్యాన  
మునకును దానికై యుత్పత్తియైన నుండవలసినదయే. అయిన నిది పెక్కువ్రాతప్రతులను సచ్చు  
ప్రతులను గానరాదు.

వ. వినుము పరమాత్మయు నానందేశ్వరుం డగునవిష్ణునకుఁ బ్రపంచమాత్రాధికత్వం బేమి యద్భుత ముట్లగుటఁజేసి యతఃమహిమాతిశయం బన్మదాదులు నెఱుంగనేర్తురె నిత్యర్థపాదుం డగునీశ్వరునిపాదాంశంబులందు భూభువస్సున ర్లోకంబులు గుదురుకొనియుండుఁ దదీయవిలయసమయంబునం దదుపరిమహర్లోకంబు దపియింప నందుఁ గలజనంబు లంతరాళంబు నందక మహర్లోకశిరఃస్థానం బైనజనలోకంబుఁ బ్రవేశించి యత్యంతం బగునవినాశిసుఖంబు లనుభవించుదురు తపోలోకంబు సంకర్షణానలశక్తిచేత నధస్త్రిలోకంబులుం దందవ్యామానంబు లగునప్పుడు తదూష్మలం జెందక విలక్షణం బై డేమంబు గలిమిఁ దజ్జనం బంద సుఖంచు జన్మజరామరణభయంబులు లేక ముక్తికి బ్రత్యాసన్ను లగుటఁజేసి సత్యలోకపువాసు లంద యానందించుదురు భూభువస్సున ర్లోకంబు లవ్వెరాట్పురుషునిపదస్థలం బగుట నేకపాద్విభూతి యయ్యె మహర్లోకంబు మధ్యమవిభూతి యన నమరె జనతపోసత్యలోకంబు లమృతాపురుషునిశిరఃస్థానంబు గావున నది త్రిపాద్విభూతి యనంబడుఁ దదీయలోకంబు బ్రహ్మచర్యవానప్రస్థయతూలకం దక్క నితరుల కసాధ్యంబు గృహస్థు లయ్యు నతరత్రివిధాశ్రమధర్మంబులు గలిగినం జేకుఱు డేత్రజ్ఞుం డైనపురుషుండు స్వర్గాపవర్గహేతుభూతం బైనదక్షిణోత్తరకర్మజ్ఞానమార్గంబులు సృజించి యంతయుఁ దాని యై యుండు. 93

క. మండలములోన భాస్కరుం డుండి జగంబులకు వీప్తి నొసగెడిక్రియ బ్రహ్మాండములోపల నమృతంబు, డుండుచు <sup>1</sup>బహిరంతరములనొగి వెలిగించున్.

... ఇది మొదలుకొని వెలిగందల నారయక విత్వము. ...

ఉ. అట్టియనంతశక్తి జగదాత్మునినాభినరోజమందు నేఁబుట్టి యజింపఁగా మనసు న్ పుట్టిన యజ్ఞపదార్థజాతముల్ నెట్లన కాన రామికి విఃనిర్మల మైనతదీయరూపముక గట్టిగ బుద్ధిలో నిలిపి న్ కంటి నుపాయము నామనంబునన్. 95

సీ. పశుయజ్ఞ వాయూప స్తంభపాత్రమృద్ధుటశరావసంతకకాలములును స్నేహావధీబహుళలోహచాతుర్వోత్ర, మతనామధేయస్యన్మంత్రములును సంకల్పముగృహస్థాస్సమనియు క్తవ, మట్కారమంత్రాను, చరణములును

ఒకొనొక వ్రాతప్రతియందే చూపట్టు చున్నది: మతీయుఁ బోతన మూలమును క్షిధర వ్యాఖ్యానసహితముగాఁ దెనిగించినవాఁడు. కనుకఁ గ్రిందినాలుగుల్లోకములు పోతనకు లభించిన మూలమున లేకుండవచ్చు నని తలఁచినను వానివ్యాఖ్యానమునందైనను దప్పక కనుపట్టియుండును గాన వానిని దెనిగింపకుండఁడు అయిన నీ తెనిగింపు పోతనదానియంతసమంజసమును వ్రాథమును గాకున్నది. వెలిగందల నారయక విత్వ మాసన్నముగా నుంటచే నీభాగమును గొంత యుత్సన్నమై యుండు ననియుఁ గావున నారయక విత్వ మిందును గొంత చేరియుండు ననియుఁ గనుక నేయిది పోతనరచనవలె సమంజసమును వ్రాథమును గాదయ్యె ననియునూహింపఁ దగి యున్నది.

1. నావరణపటలి \* కొనఁగను దీప్తిన్.

దక్షిణాల్ దేవతాధ్యక్షాననుగత, తంత్రస్థానోద్దేశ్యధగణినురులు

తే. సర్పణంబులు బోధాయనాకర్త

సరణి మొదలగుయజ్ఞోపకరణానితి

యంతయును సమ్మహాత్మ్యానియవయవములు

గాగల గల్పించె విధివత్ప్రకారమును.

96

క. యజ్ఞాంగి యజ్ఞ ఫలదుఁడ, యజ్ఞేశుఁడు యజ్ఞ కర్త యగుభగవంతుఁ

యజ్ఞ పురుషుఁగా మానస, యజ్ఞముఁ గావించితిం దనసర్పణబుద్ధిన్.

97

క. అప్పుడు బ్రహ్మలు దమలో, దప్పక ననుఁ జూచి సముచితక్రియు లగుచు

న్నప్పరమేశున కభిమత, మొప్పగిం దగున ప్పతింతురపులు గావింపన్.

98

చ. మనువులు దేవదానవులు మానవనాథులు మర్త్యకోటి

రసయము వారివారికిఁ బ్రయం బగు దేవతలక గుఱించుచుక

ఘన మగునిష్ఠ యజ్ఞములఁ గైకొని చేసిరి తత్సంబు ల

య్యనుపమమూర్తి యజ్ఞ మయుఁడైన రమీవరుఁడుఁ జెందగన్.

99

క. సువ్యక్తతంత్రయాపకఁ, డవ్యక్త డనంతుఁ డభవుఁ గ డాధ్యుం డీశుం

డవ్యయఁ డగువారి సురిగణ, సేవ్యుఁడు క్రతుఫలదుఁ డగుటఁ గ జేసిరిమఖముల్

క. అగుణుం డగుపరమేశుఁడు, జగములఁ గల్పించుకొఱకుఁ గ జతుర మాయా

సగుణుం డగుఁ గావున వారి, భగవంతుం డనగఁ బరఁ గ గ భవ్యచరిత్రా.

101

క. విశ్వాత్మద విశ్వేశుఁడు, విశ్వమయుం డఖలనేత గ విష్ణుఁ డజుం డీ

విశ్వములోఁ దా నుండును, విశ్వము దనలోనఁ జాల గ వెలుఁగుచు నుండున్.

చ. అతనినియ క్షిజేసి సచరరాచరభూతసమేతసృష్టి నే

వితతముగా సృజింతుఁ బ్రభవవిష్ణుఁడు విష్ణుఁడు ప్రోచుఁ భార్యతీ

పతి లయ మొందఁ జేయు వారి గ పంకరుహోదరుఁ డాదిమూర్తి య

చ్యుతుఁడు త్రిశక్తియక్తు డగుశ్చుండును నింతకుఁ దాన మూల మై.

103

క. విను వత్స సీవు న న్నడి, గింపప్రశ్నకు ను త్తరంబు గ కేవలపరహం

బును బ్రహ్మం బీయఖలం, బున కగు నాధారహేతుభూతము సుమీ.

104

క. వారి భగవంతుఁ. డనంతుఁడు, గరుణాంబుధి సృష్టికార్యకారణహేతు

స్ఫురణుం డవ్యభుకంతుం, బరుఁ డన్యుఁడు లేడు తండ్రి గ పరికింపంగన్.

105

సీ. ఇది యంతయును నిక్కశ్రమే బాంక నుత్కంఠ, మతిఁ దద్ధానాధ్యానశ్రమహేమఁజేసి

పరికింప నేనేమి గ వలికిన నది యెల్ల, సత్యంబ యగు బుధశస్త్రత్య వినుము

ధీయు క్తమామ కేంద్రియములు మఱచియుఁ, బారయ వసత్పథస్ఫురణలెందు

నది గాక మత్తను గ వామ్నాయతుల్యంబు, నమరేంద్రవందనీయంబునయ్యె

1. 'లగుచు' స్పష్టరమేశు' అనియే వ్రా. ప్ర. 2. 'యన్, అనయము' వ్రా. ప్ర

3. మంత్రహం 4. చున్నతఁ డింతకు.

తే. దవిలి యద్దేవదేవునిభవమహాబ్ధి, తారణంబును మంగళకారణంబు  
నఖిలసంపత్కరంబు నై యలకుపాద, వనజమున కే నొనర్చెద శవందనములు.

ఉ. ఆనలినాక్షునందనుఁడ శ నయ్యుఁ బ్రజాపతి నయ్యు యోగవి  
ద్యావిపుణుండ నయ్యును బశదంపడి మజ్జనన ప్రకారమే  
యేను నెఱుంగ నవ్విభునిర్ముద్ధమహ త్స్య మెఱుంగ నేర్తునే  
కానఁబడు రమేశపరికల్పితవిశ్వము గొంతకొంతయున్. 107

మ. విను వే యేటికి దాపసప్రవర యశ్రవ్విశ్వాత్ముఁ డీశుండు దా  
దనమాయామహిమాంతముం దెలియఁగాఁ శ దధ్యంబుగాఁ జాలఁ డ  
న్నను నే నైనను మీర లైన సుర లై శ నక వామదేవుండు నై  
నను నిక్కం బెఱుంగంగఁ జాలుదుమె <sup>2</sup>జ్ఞానప్రక్రియాయుక్తులన్. 108

వ. అమ్మహాత్ముం డైనపుండరీకాక్షుండు సర్వజ్ఞుం డంటేని. 109

క. గగనము దనకడపలఁ దాఁదగ నెఱుంగనికరణి విభుఁడు శ దా నెఱుంగఁ డనక  
గగనప్రసవము లే దన, నగునే సర్వజ్ఞమునకు శ హాని దలంపన్. 110

చ. తలకొని యమ్మహాత్ముఁడు శ దాల్చినయమ్యవతారకర్మముల్  
వెలయఁగ నస్మదాదులము శ వేయివిధంబుల సన్నుతించు మ  
య్యఁ ఘు ననంతునిం జిదచిదాత్మకు నాద్యు నసీశు నీశ్వరుం  
దెలియఁగ నేర్తుమే తవిలి శ దివ్యచరిత్రున కేను మ్రొక్కెదన్. 111

మ. సరమాత్ముం డజుఁ డీజగంబుఁ బ్రతికల్పంబందుఁ గల్పించుఁ దా  
బరితీంచును ద్రుంచు నట్టియనఘుఁ శ బ్రహ్మాత్ము నిత్యుఁ జగ  
ద్భరితుం గేవలు నద్వితీయుని విశుద్ధజ్ఞాను సర్వాత్ము నీ  
శ్వరు నాద్యంతవిహీను నిర్గుణుని శశ్వస్మాత్కరిఁ జింతించెదన్. 112

చ. సరసగతి మునీంద్రులు ప్రసన్నశరీరహృషీకమానస  
స్ఫురణ గలప్పు డవ్విభునిభూరికళాకలితస్వరూపముం  
దర మిడి చూతు రెప్పుడుఁ గుర్రతర్కతమోహతిచేత నజ్ఞ తం  
బారసినయప్పు డవ్విభునిగమూర్తిఁ గనుంగొన లేరు నారదా. 113

వ. అని వెండియు ని ట్లను ననఘా యమ్మహానీయతేజోనిధి మొదలియవతారంబు  
సహస్రశీరాదియుక్తం బు ప్రకృతిప్రవర్తకం బగునాదిపురుషరూపం బగు  
నందుఁ గాలస్వభావంబు లనుశక్తు లుదయించె నందుఁ గార్యకారణరూపంబయిన  
ప్రకృతి జనించె బ్రకృతివలన మహ త్త్వత్వంబును దానివలన నహంకారత్ర  
యంబును బుట్టె నందు రాజసాహంకారంబువలన నింద్రియంబులును దామ  
సాహంకారంబువలన భూతకారణంబు లయినశబ్దస్పర్శరూపరసగంధతన్మాత్రం

1. దశీయపరికల్పిత. 2. విజ్ఞానక్రియాయుక్తులన్ . 3. 'సహస్రమస్తవం డగునాదిపురుషం  
దుద్భవం బయ్యె నంచు' అనియే వ్రాతప్రతులు.

బులునం బొడమెఁ బంచతన్మాత్రంబువలన గగనానిలవహ్నిసలిధరాదికంబైన భూతపంచకంబు గలిగెనందు జ్ఞానేంద్రియంబు లయినత్వకృతశ్చోత్రజిహ్వ ప్రాణంబులును గర్జేంద్రియంబు లైనవాక్పాణి పాదపాయూపస్థంబులును మనంబును జనియించె నన్నింటినంఘ్రాలంబున విశ్వరూపుం డయినవిరాట్పురుషుండు పుట్టె నతనివలన స్వయంప్రకాశుం డైనస్వరాట్టు సంభవించె నందుఁ జరాచరరూపంబుల సావరజంగమాత్మకం బయినజగత్తు గలిగె నందు సత్వరజస్తమోగుణాత్మకుల మయినవిష్ణుండును హిరణ్యగర్భుండు నయినయేనుసురుదుండునుం గలిగితి మందు సృష్టిజననకారణం డయినచతుర్ముఖుండు పుట్టె వానివలన దక్షుడు లగుప్రజాపతులు దొమ్మిండు గలిగి రందు <sup>1</sup>భగత్ప్రముఖు లైనసనక సనందనాదియోగీంద్రులును నాకలోకనివాసు (అయినవాసవాదు)లును (భగలోక పాలకు లగుగరుడాదులును సృలోక పాలకులకులగుమనుమాంధాత్మ ప్రముఖులును దలలోకపాలకు లగునంతవాసుకీ ప్రభృతులును) గంధర్వసిద్ధవిద్యాధరచారణ సాధ్యరత్నోయత్నోరగనాగలోకపాలురును మఱియుఁ బుష్పంబును బిశ్వదేవతలును దైత్యదానవభూతపేతపిశాచకూశాండపశుమృగాదులును నుద్భవించి యిట్టి జగత్ప్రభమోద్భవంబు మహత్తత్వసృష్టియును ద్వితీయం బఖండసంస్థితంబును దృతీయంబు సర్వభూతజననంబును గలిగియుండు నందు మహద్దత్వశ్వర్యతేజోబల సంపన్ను లైనపురుషులు సర్వాత్ముం డైననారాయణునిక శాంశసంభవులుగా నెఱుంగు మప్పుండరీకాక్షునిలీలావతారంబు లనంతంబులు దత్కర్తంబులులెక్క వెట్ట నెవ్వరికి నలవి గా దయినను నాకుం దోచినంత నీ కెఱింగించెద వినుము.

●●● శ్రీమన్నారాయణునిలీలావతారంబుల శుభవర్ణనము. ●●●

- ఉ. అన్యకథానులాపము లభిహరిశముకా వినునట్టిసత్త్రియా  
శూన్యము లైనకర్ణముల క సూరిజన స్తుత సర్వలోకస  
మాన్యము నై తనర్పుహరిమంగళదివ్యకథామృతంబు సా  
జన్యతఁ గ్రోల వయ్య బుధసత్తమ యే వివరించి చెప్పెదన్. 115
- వ. అని పలికి మఱియు ని ట్లనియె. 116
- మ. కనకాక్షుండు భుజావిజృంభణమునకా క యోచ క్రముం జూపఁ జ  
ట్టినమాడ్కిం గొని పోవ యజ్ఞమయ<sup>2</sup>దంష్ట్రీస్వాకృతిం దాల్చి య  
ద్దనుజాధీశ్వరుఁ దాకి యధ్ధినడుమకా క దంష్ట్రాహతిం ద్రుంప థా  
త్రిని గూలెం గులిశాహతిం బడుమహాకర్త్రం బోలి యత్యుగ్రతన్. 117
- వ. మఱియు సుయజ్ఞావతారంబు విను మని యి ట్లనియె. 118
- సీ. ప్రకటించిం బ్రజాపతికిని స్వాయంభువునికూతు రాకూతి క యనులతాంగి  
కర్ణిజనించి సుయజ్ఞుండు నా నొప్పు, నలండు దక్షిణ యనునతివయందు

1. 'భవశిశువులు లైన' వ్రా. ప్ర. 2. 'దంష్ట్రీరూపముకా' వ్రా. ప్ర.

సుయమనామామరస్సోమంబుఁ బుట్టించి, యింద్రుఁడై వెలసి యుగపేంద్రలీల నఖిలలోకంబులయ్యార్థి హరించిన, నతనిమాతామహుం యై నమనువు

తే. దనమనంబునఁ దచ్చురీతమున కలరి, పరమపుణ్యండు హరి యని పలికెఁగాన  
యంచితజ్ఞాననిధియై సురయజ్ఞుఁడైలమి, దాపసోత్తమ హరియవతార మయ్యె.  
వ. అని చెప్పి (సాంఖ్యయోగప్రవర్తకాచార్యవర్యుం డగు) కశీజనియవతారంబు  
విను మని యిట్లనియె. 120

చ. ధృతమతి దేవహూతికిని యదివ్యవిభుం డగుకర్ణమప్రజా  
పతికిఁ బ్రమోద మొప్ప ననభామలతోఁ గపిలాఖ్యుఁ బుట్టియే  
గతి హరి పొందు నట్టిసుభద్రగం బగుసాంఖ్యము దల్లి కిచ్చి దు  
ష్కృతములు వాపి చూపె మునిసేవిత మై తనరారుమోక్షమున్. 121

వ. మఱియు దత్తాత్రేయావతారంబు వినుము. 122

సీ. తాపసోత్తముఁ డత్రి యదనయునిఁ గోరి ర, మేఘ వేడిన హరి యేను నీకు  
ననఘ వత్తుఁడ నైతి యని పల్కుకతమున, నతఁడు దత్తాత్రేయుఁ యై జనించె  
నమ్మహాత్మునిచరణాబ్జరాగసం, దోహంబుచే బూతఁడేసలు లగుచు  
హైహయయ మనంశ్యుఁ యై హి కాముష్మిక, ఫలయాప మగుయోగశ్రవణము వడసి  
తే. సంచితజ్ఞానఫలసుఖైశ్వర్యశక్తి, శౌర్యములఁ బొంది తమకీర్తినదల వెలుంగ  
నిందు నందును వాసికి యెక్కి రట్టి, <sup>1</sup>దివ్యతరమూర్తి విష్ణు శూరింపఁ దరమె.  
వ. వెండియు సనకాద్యవతారంబు వినుము. 124

సీ. అనఘాత్మ యేను గల్గిల్పాదిని విశ్వంబు, సృజింపఁ దలచి యాశుచితతపంబు  
నర్థిఁ జేయుచు సన యని పల్కుటయు నది, కారణంబుగ ననాఖ్యులను గలన  
నందన సనక సనత్కుమార సనత్కు, జాతులు నల్వరు య సంతవింది  
మానసపుత్రులై యమహి నుతి కెక్కిరి, పోయినకల్పాంతమున<sup>2</sup>నశించి

తే. నట్టియాత్మీయతత్త్వంబు యవుట్టఁ జేసి, సాంప్రదాయికభంగిని యజగతి నెల్లఁ  
గలుగఁజేసిరి యవ్విష్ణుకళలఁ దనరి, నలుపు రయ్యును నొక్కఁడనయచరిత్ర.

వ. మఱియు నరనారాయణావతారంబు వినుము. 126

క. గణుతింపఁగ నరనారాయణు లన ధర్మనకు నుదయ యమందిరి దాక్షా  
యణి యైనమూర్తివలనం, బ్రణుతగుణోత్తరులు పరమసావనమూర్తుల్. 127

క. అనఘులు బదరీవనమున, వినుతతపోవృత్తి నుండ యవిబుధాధిపుండు  
మనమున నిజపదహానికి, ఘనముగఁ జొరించి దివిజకాంతామణులన్. 128

క. రావించి తపోవిఘ్నము, గావింపుం డనుచుఁ బనుపఁ యగడు వేడుకతో  
భావభవానీకిను లనఁ, గా వనితలు సనిరి బదరీకావనమునకున్. 129

వ. అందు. 130

1. దివ్య మగువిష్ణుమూర్తి. 2. వసించి.

- మ. నరనారాయణులున్నచోటికి మరునన్నారీసమూహంబు భా  
స్వరలీలం జని రూఢవిభ్రమకళాచాతుర్య మే పారంగా  
బరిహాసోక్తుల నాటపాటలఁ జరింపం జూచి నిశ్చింతతక  
భరితధ్యానతపఃప్రభావనిరతిం శ బాటించి నిష్కాము లై. 131
- క. గ్రోధము దమతపములకును, బాధక మగు తెఱిగి దివిజగ్రభామలపై న  
మృధాత్మకు లొకయింతయుఁ, గ్రోధముఁ బేరెరి సత్త్వగుణసంగతు లై. 132
- క. నారాయణుఁ డప్పుడు దనయూరువు వెనఁ జీఱ నందు శ మదయించెను బెం  
పారంగ సూర్యశీమఖ, నారీజనకోటి దివిజగ్రనాకులు మెచ్చన్. 133
- క. ఊరువులందు జనించిన, కారణమున సూర్యుని యన శ ఘనతకు నెక్కెన్  
వారలరూపవిలాసవి, హారములకు నోడి రంత శ నమరీజనముల్. 134
- వ. అంతం దాము నరనారాయణులతపోవిఘ్నంబు గావించం బూని చేయువిలాసం  
బులు (మానసికసంకల్పమాత్రంబున సృష్టిసితిసంహారంబు లొనర్పంజాలు)నమ్మ  
హాత్ములడెసం బడికి రాక కృతేఘ్ననకుం జేసి నుపకృతులుంబోలె నిష్ఫలంబు  
లైన సిగ్గునం గుందుచు సూర్యుని దమకు ముఖ్యురాలిగాఁ గైకొని తమవచ్చిన  
జాడన మరలి చని రంత. 135
- క. కామము దహించె గ్రోధము, హామహిమను దున్దుఁ డట్టికేయనమర్చంబున్  
ధీమంతలు గెలిచి రనం, గామము గెలుచుటలు సెప్పఁగ నేమిటికిన్. 136
- వ. అట్టిసరనారాయణావతారంబు జగత్సావనం బై విలసిల్లె సరిడియు ధ్రువావ  
తారంబు వివరించె వినుము. 137
- సీ. మానితచరితుఁ డుత్తాసపాదుం డను, భూవర్యేణునకు సత్సత్త్వ డనఁగ  
నుడయించి మహిమఁ బెం శ పొంది బాల్యంబున, జనకునిఁడ నుండి శ సవతితల్లి  
దను నాడువాక్యాత్మత్రైతతిఁ గుంది మహితత, పంబు గావించి కాయంబుతోడఁ  
జని మింట ధ్రువపదస్థాయి యై యటమీఁద, సర్గివ గ్గించుభృ శ గ్వాదిమునులుఁ  
తే. జతురగతిఁ గ్రింద వర్తించున ప్తముషులుఁ  
బెంపుఁ దీపింపఁ దన్ను నుతింపుచుండ  
ధ్రువుఁడు నా నొప్పి యవ్వెఘ్నాతుల్యుఁ డగుచు  
నున్న పుణ్యాత్ముఁ డిప్పుడు శ నున్నవాఁడు. 138
- వ. మఱియుఁ బృథునియవతారంబు వినుము. 139
- ఉ. వేసుఁడు విప్రభాషణోపవిప్రహరచ్యుతభాగ్యపారుషం  
డై నిరయంబునం బడిన శ నాత్మతనూభవుఁ డై పృథుండు నాఁ

132-వ 133-వ పద్యములకు నడుమ 'ఇట్లున్నయెడ' అనువచనము కొన్నిటఁ గాని  
పించుచున్నది. 1. 'కామని' అచ్చుప్రతి. 2. యనమహాస్మక్. 3. జతురగతి నిఁదు. 4. 'హావి  
చ్యుతభాగ్యవిహీనపారుషం, డై' అ. ప్ర.

బూని జనించి తజ్జనకఁ శ బున్నరకంబును బాపి మేదినిక  
 ఠేనువుఁ జేసి వస్త్రవిత్రతిం బిదికెఁ హరిసత్కళాంకుఁడై.

140

వ. అని మఱియు వృషభావతారంబు నెఱింగింతు విను మాగ్నిధ్రుం <sup>1</sup>డనువానికి  
 సుదేవివలన నాభి యనువాఁ డుదయించె నతనికి మేరుదేవియందు హరి వృష  
 భావతారంబు నొంది జడస్వభావంబైనయోగంబుదాల్చిప్రశాంతాంతఃకరుణం  
 డును బరిముక్తసంగుండును నై పరమహంసాభిగమ్యం బయినపదం బిది యని  
 మహర్షులు వలుకు చుండఁ జరించె మఱియు హయగ్రీవావతారంబు నెప్పెద  
 వినుము.

141

చ. అనఘచరిత్ర మస్త్రఖమునందు జనించె హయాననాఖ్యతఁ  
 వినుతసువర్ణ వర్ణుడును శ వేదమయుం డఖిలాంతరాత్మకుం  
 డనుపమయజ్ఞపూరుషుండు శ నై భగవంతుండు దత్సమస్తపా  
 వన మగునాసికాశ్వసనవర్ణములం దుదయించె వేదముల్.

142

వ. మఱియు మత్స్యవతారంబు వినుము.

143

సీ. ఘనుండు నైవస్వతఃమనవుకు దృష్ట మై, యరుదెంచినట్టియ్యుగ్ధాంత<sup>2</sup>సమయ  
 మందు విచిత్రమత్యావతారముదాల్చి, యఖిలావసీమయం శ బగుచుఁ జాల  
 సర్వజీవులకు నాశ్రయభూతుఁ డగుచు నే, కార్ణవం బైనతోయముననడుమ  
 మనుస్మిఖశ్లఘవేదమార్గంబులను జిక్కు, వడ కుండ శాఖ లేర్పడఁగ జేసి

తే. దివ్య లక్ష్మింప నాకర్ణిదెచ్చియిచ్చి, మనువు నెక్కినఁనావ శ వసథినడుమ  
 మునుఁగ కుండంగ నరసిన్తయనిమిషావ, తొరి మేరికినుతియింపఁదరమె వత్స.

వ. మఱియుఁ గూర్మావతారంబు వినుము.

145

మ. అమృతోత్పాదనయత్ను లై విబుధదైత్యానీకమల్ మందరా  
 గమఁ గవ్వంబుఁగఁ జేసి యభి దరువంగఁ గవ్వపుంగొండ వా  
 ర్థి మునుంగఁ హరి గూర్మరూపమున న్నద్రం దాల్చె దత్సర్వత  
 భ్రమణవ్యాజత వీఁపుఁదీట శమియింపఁ జేయఁగా నారదా.

146

వ. వెండియు నృసింహావతారంబు వినుము.

147

మ. సురలోకంబుఁ గలంచి దేవసమితిక శ సుక్కించి యుద్యద్దదా  
 ధరుఁడై వచ్చునిశాచరుం గని కనన్దంష్ట్రాకరాశాస్యవి  
 స్ఫురితభ్రాకుటితో నృసింహగతి రక్షోరాజవక్షంబు భీ  
 కరభాస్వన్నఖరాజిఁ దుంచె ద్రిజగత్కల్యాణసంధాయి యై.

148

వ. ఇంక నాదిమూలావతారంబు నెప్పెద వినుము.

149

1. 'డనువానికి నాభియను.....'మేరుదేవి యనునామాంతరంబు గల సుదేవియందు' అచ్చు ప్రతి. 2. మందు, నాన్నతల్లిల మత్స్యవతారము.



- మ. కనినాథుండు జలగ్రహగ్రహణదుఃఖాకాంతుఁడై వేయివ  
తృరముల్ గుయ్యిడు చుండ వేల్పులకు విశ్వవ్యాప్తి లే కుండుట  
హరి నీవే శరణంబు నా కనినఁ గు య్యానించి <sup>1</sup>వేదేగ వా  
శృంగమం ద్రుంచి కరిందుఁ గాచె మహితోత్సాహంబునం దాపసా. 150
- వ. మఱియును వామనావతారంబు వినుము. 151
- సీ. యజ్ఞేశ్వరుం డగు హరి విష్ణుఁ డదితినం, తానంబునకు నెల్లఁ శ్రవముఁడయ్యుఁ  
బెం పాదగుణములఁ శ్ర బెద్ద యై వాషణ, మూర్తితో బలిచక్రవర్తిఁ జేరి  
తద్భామి మూఁడుపాదముల నడిగి పదత్రయంబునకు జగత్త్రయంబు  
వంఁదించి కొనియ ను శ్ర వాసవునకు రాజ్య, మందింపనీశ్వరుం డయ్యు మొఱుగి  
తే. యర్ధిరూపంబుగైకొనియడుగవలసె, ధార్మికులసాము వివయోచితమలగాని  
వెడఁగుఁడనముననూరకవిగ్రహించి, చలన మందింపరాదు నిశ్చయముపుత్ర.
- చ. బలి నిజమాళి నవ్వటునిరపాదనరోదుహాభివ్యతీర్థము  
త్కలిక ధరించి తన్నును జగత్త్రయము హరి కిచ్చి కీర్తుల  
నిలిపె వసుంధరాస్థలిని శ్ర నిర్జరలోకవిభుత్వహానికిం  
డలచక శుక్రమాటలకుఁ శ్రదారక భూరివదాన్యశీలుఁడై. 153
- వ. మఱియు నప్పరమేశ్వరుండు నారదా నీకు హంసావతారంబు నొంది యతిశయ  
భక్తియోగంబున సంతృప్టాంతరంగుం డగుచు నాత్మతత్త్వప్రదీపకం బగు  
భాగవతమహాపురాణం బుపదేశించె మన్వవతారంబు నొంది స్వకీయతేజః  
ప్రభావంబున నప్రళహతం బైనచక్రంబు ధరించి దప్తవర్తను లైనరాజుల  
డండించుచు శిష్టప్రతిపాలంబు సేయుచు నాత్మీయకీర్తిచంద్రికలు సత్యలోకం  
బున వెలింగించె మఱియు ధన్వంతరి యన నవతరించి తననామస్మరణంబున  
భూజనంబులకు సకలరోగనివారణంబు సేయుచు నాయుర్వేదంబు గల్పించె  
నింకఁ బరశురామావతారంబు వినుము. 154
- మ. ధరణీకంటకు లై నమోహయనశ్రేంద్రవ్రాతము హరివి  
స్ఫురితో దారకుతారధారఁ గలనక శ్ర ముయ్యేడుమూఱుల్ పొరిం  
బారి మర్దించి సమస్తభూతలము విశ్రుల్ వేడఁగానిచ్చి <sup>2</sup>భా  
సురకీర్తి జమదగ్నిరాముఁ డన మింగుచుం దాపసేంద్రోత్తమా. 155
- వ. మఱియు శ్రీరామావతారంబు సెప్పెద వినుము. 156
- సీ. తోయబహితవంశశ్రద్ధుగ్ధపారావార, రాకావిహరణైరవహితుండుఁ  
గమనీయకోసలక్ష్యాభృత్సుతాగర్భ, శుక్తిసంపుటలసగ్నోక్తికంబు  
నిజపాదసేవకప్రజదుఃఖనిబిడాంధ, కారవిస్ఫురితపంక్తరుహసఖుండు  
దశరథేశ్వరకృతార్ధ్వరవాటికాప్రాంగ, నాకరదేవతానోకహంబుఁ

- కే. జటులదానవగహనవైశ్యానరుండు, రావణాటోపైలపురందరుండు  
నగుచు లోకోపకారార్థం నువతరించె, రాముఁడై చక్రీ లోకాభిరాముఁ  
క. చిత్రముగ భరతలక్ష్మణ, శత్రుఘ్నుల కర్ణి నగ్రజన్మం నగుచున్ [డగుచు.  
ధాత్రి రాముఁడు వెలసెఁ బ, విత్తుఁడు దుర్భవలతాలశ్విత్తుం డగుచున్. 158
- వ. అంత 159
- సీ. కిసలయఖండేందుభిసకుండ<sup>1</sup> పద్మాబ్జ, పదఫాలభుజరద్రపాణినేత్రఁ  
గాహళకరభచక్ర వియత్నులినశంఖ జంఘోరుకుచమధ్యజఘనకంఠ  
ముకురచందనబింబశకుకగజశ్రీకార, గండగంధోష్ఠకగమనకర్ణఁ  
జంపకేందుస్వర్ణశశభరధనుర్మీల, నాసాననాంగదృశ్యూర్భాగిరోజ  
తే. నలిసుధావర్తకుంతలహాసనాభి, కలిత జనకావసీపాలకన్యకాల  
లామఁ బరిణయ మయ్యె లలలాటనేత్ర, కార్ముకధ్వంస ముంకువనగాఁగ నతఁడు.  
వ. అంత. 161
- క. రాముఁ మేచకజలద, శ్యాముఁ సుగుణాభిరాము న సద్వైభవను  
త్రాముఁ దుష్టనిశాటవి, రాముం బా మ్మనియెఁ బంక్తిరథుఁ డడవులకున్.  
వ. ఇట్లు పంచిన. 163
- చ. అరుదుగ లక్ష్మణుండు జనకాత్మజయుం దనతోడ నేగుడే  
నరిగి రఘూత్తముండు ముద న మారఁగఁ జొచ్చెఁ దరతు సింహ సూ  
కర కరి ఘండరీక కపి న ఖడ్గ కురంగ వృ కాహి భల్ల కా  
సరముఖవన్యసత్త్వచయ్యచండతరాటవి దండకాటవిన్ . 164
- క. ఆననమున వసియించి నృపావనయశాలి యిచ్చె నభయములు జగ  
త్పావనమనిసంతతికే గృపావనగధి యైవరామభద్రుం డెలమిన్. 165
- క. ఖరకరకలజలనిధిహిమ, కరుఁ డగురఘురామవిభుండు న గణకటితోడన్  
ఖరుని వధించెను ఘనభీ, కరశరముల నఖలజనులుఁ న గర మరు దండన్. 166
- క. హరిసుతుఁ బరిచరుఁగాఁ గొని, హరిసుతుఁ దునుమాడి పనిచేహరిపురమునకున్  
హరివిభునకు హరిమధ్యను, హరిరాజ్యపదంబు నిచ్చె న హరివిక్రముఁ డై. 167
- వ. అంత సీతానిమిత్తంబునం ద్రిలోకకంటకుం డగుదశకంఠు దునుమాడుటకు నై  
కపిసేనాసమేతుం డయి చని మందట నతిదుర్గమం బయినసముద్రంబు పేర్చి  
తెరువు సూప కున్న నలిగి. 168
- మ. వికటభూకుటిఫాలభాగుఁ డగుచున్ న పీరుండు క్రోధారుణాం  
బకుఁ డై చూచినయంతమాత్రమువ నరప్పాథోధి సంతప్తతో  
యకణ గ్రాహ తిమింగిల ప్లవ ధులీ న వ్యాళ ప్రవాళోర్మిభృ  
ద్భక కారండవ చక్ర ముఖ్యజలసత్త్వశ్రేణితో నింకినన్. 169

1. పద్మాబ్జ. 2. శంపాధనుర్మీల.

వ. అయ్యవసరంబున సమద్రుండు గరుణాసమద్రుం డగుశ్రీరామభద్రుని శరణంబు సొచ్చినం గరుణించి యెప్పటియట్లు నిలిపి నలునిచే సేతువు ఒంధింపించి తిన్నారంబునం జని. 170

మ. పురముల్ మూడును నొక్కశాణమున నిగ్రూఢంబు గావించుశం కరుచందంబున నేర్చె రాఘవుడు లంకాపట్టణం నిర్దగో పురశాలాంగణమార్కరజభవనప్రద్యప్సితోభీకవా టరథాశ్వద్విషశత్రువందిరనిశాశటశ్రేణితో వ్రేల్చిడిన్. 171

క. రావణు నఖలజగద్విద్రావణుఁ బరిమాన్వి నిలిపె శరత్తోవిభుఁ గా రావణునుజన్మని నై, రావణునితేక్కిరి మెఱసి శరాఘవుఁ డెఱుఁన్. 172

సీ. ధర్మసంరక్షకశ్రద్ధప్రభావుం డయ్య, ధర్మవిధ్వంసకశ్రద్ధమునఁ బొదలి ఖరదండనాభిముఖ్యతఁ బొంద కుండియు, ఖరదండనాభిముఖ్యతను మెఱసి పుణ్యజనావనస్సూర్తిఁ బెం పొందియు, బుణ్యజనాంతకకస్సురణఁ దనరి సంతతాశ్రితవిభీషణుఁడు గా కుండియు, సంతతాశ్రితవిభీషణత నొప్పి

తే. మించెదనకీర్తిచేత వాసించె దిశలు, దరమె నుతియింప జగతి నెవ్వరికినైనఁ జారుతరమూర్తి నవనీశశచక్రవర్తి, బ్రకటగుణసాంధ్రు దశరథశరామచంద్రు.

వ. అట్టిశ్రీరామావతారంబు జగత్సావనంబు నస్మత్ప్రసాదకారణంబున నై నుతి కెక్క నింకఁ గృష్ణావతారంబు వివరించెద వినుము. 174

సీ. తాపసోత్తమ విను శ దైత్యాంశములఁ బుట్టి, నరనాథవితతి సేనాసమేతు లగుచు ధర్మేతరు శలై ధాత్రిఁ బెక్కుబా,ధల నలంచుటఁజేసి శ ధరణి వగలఁ బొందుచు వాపోవ శ భూభార ముడుపుట, శి హరి పరుఁడు నాశరాయణుండు 1తనమేనిధవళాస్రతవుఁకేశయఃగమఃన, బలరామకృష్ణరూపములఁ దనరి

తే. యడుకలంబున లీలతోనడయ మయ్యె, భవ్యయశుఁ డగువసుదేవుభార్యలైన రోహిణియుదేవకియునను క్రూపవతుల,యందునున్న తదైత్య2సంకహానియగుచు.

వ. ఇట్లు పుండరీకాక్షుం డగునారాయణుండు సమస్తభూభారనివారణంబు సేయం దనమేనికేకద్వయంబు చాలు నని యాత్మప్రభావంబు దెలుపుకొఱకు నిజకళాంశ సంభవులైనరామకృష్ణులదేహవర్ణంబులు శ్వేతకృష్ణంబు లని నిర్దేశించుకొఱకు సితాసితకేశద్వయవ్యాజంబున రామకృష్ణాఖ్యల నలరి యవతరించె నందు భగవంతుండును సాక్షాద్విష్ణుండును నైకకృష్ణుండు జనమార్గవర్తి యయ్యును నతిమానుషకర్మంబుల నాచరించుటంజేసి కేవలపరమేశ్వరుం డయ్యె నమ్మహాత్ముం డాచరించుకార్యంబులు లెక్కవెట్ట నెవ్వరికి నలవి గా దయినను నాకు గోచరించినయంత యెఱింగించెద వినుము. 176

క. నూతనగరభ స్తని యగు,పూతన బురిటింటిలోనఁ శ బాత్తులశిశు వై

చేతనమును మార్చుంచి ప, చేతనగరమునకు నలిచె శ గృష్ణుడు వెలుచన్.

క. వికటముగ నిజపదాహతిఁ, బ్రకటముగా మూఁడు నెలల బాలకుఁ డై యా  
శకటనిశాచరు నంతక, నికటస్థునిఁ జేసె భ క్తనికరావనుఁ డై. 178

క. ముద్దులకొమరుని ప్రేతల, రద్దుల కై తల్లి జోల శ రజ్జునఁ గట్ట  
1 న్నద్దుల న మిన్ను ముట్టిన, మద్దుల వడిఁ గూల్చె జననమాజము వొగడన్.

మ. 2 మదిఁ గృష్ణుండు యశోదబిడ్డఁ డని నశమ్మం జాల యోగీంద్ర త  
ద్వదనాంభోజములోఁ జరాచరసమస్త ప్రాణిజాతాటవి  
నదనద్యద్రిపయోధియు క్త మగు నానాలోకజాలంబు భా  
స్వదనూన క్రియఁ జూపెఁ దల్లికి మహాశ్చర్యంబు వాటిల్లఁగన్. 180

చ. వరయమునానదీప్రాదర్శనానకుఁ డై నిజవక్త్రనిర్గత  
స్ఫురితవిషాంబుపానమున శ భూజనులకొ మృతిఁ బొందఁ జేయుభీ  
కరగరళద్విజిహ్వంబుఁ జగురకాళియపన్నగుఁ దన్నదంబుఁ జె  
చ్చెర వెడలించి కాచె యమరసింహుఁడు గోపకగోగణంబులన్. 181

మ. తనయా 3 గోపకు లొక్కరేయితటి నిర్ద్రం జెందఁ గార్చిచ్చు వ  
చ్చినఁ గృష్ణా మము నగ్నివీశితుల రక్షింపం దగుం గావవే  
యనినం గన్నులు మీరు మోడ్చుఁ డిదె వాగ్వాగ్నికొ వెస న్నార్తు నే  
నన వా రట్ల యొనర్చ మింగె శిఖఁ బగ్దాతుండు లీలాగతిన్. 182

క. మందునిగతి యమునాంబువు, లందు సిసిం గ్రుంకి బద్ధుఁ డై చిక్కినయా  
నందుని వరుణునిబంధన, మందు నివృత్తునిగఁ జేసె శ హరి సదయుం డై. 183

మ. హ మసూనుం డగువానవుండు నిజమాత్రయకొ గోపరాజకొ గుహ  
4 శ్రయ యాన ట్లానరించి తత్పథము నీరంద్రంబు గావించినకొ  
రయ మొప్పం గుటిలాసురాధమునిఁ బోరం ద్రుంచి గోపావళికొ  
దయతోఁ గాచినకృష్ణుసన్మహిమ మేళనాత్మమే తాపనా. 184

క. దివిజేంద్రప్రీతిగ వ, ల్లవజను లేఁ టేటఁ జేయులాలితసవనో  
త్సవము హరి మానిషిన గో, పవరులు గావింప కున్న శ బలిరిపుఁ డలుకన్. 185

తే. మందగొందలమంద నశమందవృష్టి, గ్రందుకొనుఁడంచునింద్రుండుశమందలింపఁ  
జండపవనసముద్రాత్రచటులవిలయ, సమయసంవర్తకాభీలజలధరములు. 186

శా. సప్తస్కంధశిఖాకలాపరుచిమ్రత్యేదామనీవల్లికా  
దీప్తోదగ్రముఱు స్తమఃపిహితధాత్రిభాగనిరంధ్ర మై

1. 'బద్దులకు మిన్ను' అ. ప్ర. 2. 'మదిలోఁ గృష్ణుఁ డెశోద' అనియే వ్రాతప్రతులు.  
3. 'యొక్కనికందు గోపకులు నిద్రం' అనియే వ్రా. ప్ర. 4. 'శ్రయ అంగా నొనరించి' అనియే  
వ్రాతప్రతులు.

సప్తాశ్వస్ఫురదించుమండలనభశస్సంఘాతాశాంతగ

వ్యాప్తాంభోదనిరర్గశస్ఫుటశిలాశవాపూరధారాశ మై.

187

వ. కురియ వానజల్లు వెల్లున రిమ్మలు గొని సొమ్మలునోని గోకులం బాకులం బయి  
కృష్ణ కృష్ణ రక్షింపు రక్షింపు మని యూర్తిం బొంది కుయ్యడ నఖండకరుణా  
సముద్రుండును భక్తజనసురదుముండును సగుహు బుండరీకాక్షుండు.

188

శా. సప్తాబ్దంబుల బాలుఁడై నిజభుజాస్త్వంభంబునకొలీలతో

సప్తహంబులు శైలరాజము లసక్తచృత్రంబుగాఁ దాల్చి సం

గుప్తప్రాణుల జేసి మాధవుఁడు గోగోపాలకవ్రాతమున్

సప్తాంభోధిపరితభుధరున కాశ్చర్యంబు చింతింపఁగన్.

189

సీ. సాంద శరచ్చంద్రచంద్రి కాధవళిత, విమలబృందానవ్రవీధియందు

రాసకేళీమహోల్లాసుఁడై యత్ఫుల్లజలజాక్షుఁడొకనిశాసమయమునను

దనరాకుమంద్రమధ్యమతారముల నింపు, దభుకొత్త రాగభేదములఁ జెలఁగి

ధైవతముషభగాంధారనిషాదపం, చమషడ్జమధ్యమస్వరము లోలి

తే. గళలు జాతులు మూర్ఛనల్ గలుగ వేణు

నాళవివరాంగుళిన్యాసకలాలసమున

మహితగతిఁ బాడె నవ్యక్తమధురముగను

బంకజాక్షుండు దారువు గలంకురింప.

190

మ. హరివంశోద్గతమంజులస్వననినార<sup>1</sup>దాహూత లై గోపసుం

దరు లేతేర ధనేశుచారుఁడగు గంధర్వుండు గొంపోవఁ ద

త్తరుణుల్ గుయ్యడ శంఖచూడునిభుజాదర్పంబు మాయించి తా

బరిరక్షించినయట్టికృష్ణుని నుతింపక శక్యమే యేరికిన్.

191

చ. నరక ముర ప్రలంబ యవగన ద్విప ముష్టిక మల్ల కంస శం

బర శిశుపాల పంచజన గ పౌండ్రక పల్వల దంతవక్త్ర వా

నర ఖర సాల్వ వత్స బక గ నాగ విడూరథ రుక్మి కేళి ద

ర్బర వృష ధేనుక ప్రముఖదుష్టనిశాటులఁ దుంచె వ్రేల్చిడిన్.

192

వ. మఱియును.

193

మ. బలభీమాఘ్ననముఖ్యచాపధరరూపవ్యాజతం గూడులక

ఖలులక దుష్టధరాతలేశ్వరుల సంక్రామకపారీణదో

ర్బలకేళిం దునుమాసి సర్వధరణీభారంబు మాయించి సా

ధుల రక్షించినయట్టికృష్ణుని పనంతం గొల్చు నెల్లప్పుడున్.

194

వ. అట్టిలోకోత్కృష్టం డైనకృష్ణునియవతారమాహాత్మ్యం బెఱింగింపితి నింక  
వ్యాసావతారంబు వినుము.

195

1. 'దాహూత లై' అని వ్రా. 2. 'బలభీమాఘ్ననచాపధరరూపవ్యాజతం' అని వ్రా.

- చ. <sup>1</sup> ప్రత్యుగమందు సంకుచితభావులు నల్పతరాయపుల్ సుడు  
 ర్గతికులు నైనమర్దుల కగమ్యములన్ స్వకృతంబులున్ సజా  
 శ్వతములు నైనవేదతరుణాఖలు దా విభజించిట్టిన  
 న్నతుండు పరాశర ప్రియతనూజుడు నా హరి వుట్టె నర్మిలన్. 196
- వ. మఱియు బుద్ధానతారంబు వినుము. 197
- మ. అతిలోభాత్ములు సూన్యతేతరులు భేదాచారసంశీలురు  
 ద్ధతపాపంశమతోఽధర్మములు జగత్సంహారులై నట్టియా  
 దితిసంజాతు లధర్మవాసనల వర్తింపం దదాచారసం  
 హతి మాయించి హరించె ద నపులఁ బద్యాక్షుండు బుద్ధాకృతిన్. 198
- వ. మఱియుం గల్గ్యవతారంబు వినుము. 199
- మ. నవజాతు స్తవశూన్య లై మఱి వమర్యాహస్వధానాకృతో  
 భనరాహితులు సూన్యతేతరులునుం ట బాపండులు నైనవి  
 ప్రకాయంబును శూద్రభూవులు గలిం ట బాటిల్లినం గల్గి యై  
 జననం బంది యధర్మము న్నడచు సోనాపించు ధర్మం బిలన్ 200
- వ. అని మఱియుఁ బితామహుండు నారదున కిట్లనియె ముసీంద్రా పుండరీకాక్షుం  
 డంగీకరించిన లీలావతారకథావృత్తాంతంబు నేను నీకు నెఱింగించునితకుమున్న  
 హరి నరాహావ్యవతారంబు లంగీకరించి తత్ప్రియోజనంబులఁ దీర్చి మన్వంత  
 రావతారంబు లంగీకరించినవియు నంగీకరింప గలవియు నై యున్నయవి వర్త  
 మానంబున ధన్వంతరిపరశురామావతారంబులుం దాల్చియున్నవాండు భావికా  
 లంబున శ్రీరామావ్యవతారంబుల నంగీకరింపంగలవాఁడమ్మహాత్ముండు సృష్ట్యా  
 దికార్యభేదంబులకొఱకు మాయాగుణావతారంబు లందు బహుశక్తిధారణం  
 జైన భగవంతుండు సర్గాదిని వపస్సులును నేనును ఋషిగణంబులును నవప్రజా  
 పతులును నై యవతరించి విశ్వోత్పాదనంబు గావించుచుండు ధర్మంబును విష్ణుం  
 డును యజ్ఞంబులును మనువులును నింద్రాదిదేవగణంబులును ధాతృపతులును  
 నయి యవతరించి జగంబుల రక్షించు చుండు నధర్మంబును రుద్రుండును మ

1. "ఉ. ప్రత్యుగమందు సంకుచితభావులు నల్పతరాయపుల్ సుజా  
 ర్గత్యుగం లైనమర్దుల కగమ్యములన్ స్వకృతంబు నిత్యమున్  
 సత్యము నైన వేదతరుణాఖలు దా విభజించినట్టియా

సాత్త్వికతేయమూర్తియయి జాతమనొందె హరి ప్రసన్నుడై." అనియే వ్రాతప్రశులం  
 దీపద్యమచూపట్టుచున్నది. మరొకమును అచ్చుగాఁగొనిపూర్వస్వరముతో సంధిచేర్చుట నాగయ  
 కవనమునఁ బెక్కుచోట్లఁ జూపఁబడి. 'యజ్ఞాంగుఁ డెజ్జ ఫలమఁడు', 'మదిలోఁ గృష్ణుఁ డెకోద',  
 'ప్రత్యుగమందు' ఇత్యాదులు పెక్కుగలవు. పండితులుసాంత్కవనముతో వీరిని ద్విధరనితోఁచెడివి.

2. 'దితిసంతాన మనంతధామముల' వ్రా. ప్ర.

హారగంబులును రాక్షసానీకంబులును నై (యవతరించి) విలయంబు నొందించు  
చుండు నితైఱంగునకు బరమేశ్వరుండును సర్వాత్మకుండును నైన హరి విశ్వోత్ప  
త్తిస్థితి యహేతుభూతుండై విలసిల్లు ధర్మరేణువుల నమున గణపింప నలవి  
యగుం గాని యమ్మహాత్మునిలీలావ<sup>1</sup>తారాస్ఫురికక్రమములు లెక్కవెట్ట నెవ్వరికి  
సశక్యంబై యుండు నీకు సంక్షేపరూపంబున నుపన్యసించితి సవిస్తరంబుగా  
నెఱింగింప నాకుం దరంబు గా దనిన నన్యులం జెప్ప నేల వినుము. 201

మ. అమరః ద్రివిక్రమస్ఫురణ శ నందినయమ్మహితాత్ముపాదవే  
గమున హతంబు లైనత్రిజగంబుల కావల వెల్లునత్యల<sup>2</sup>  
కము చలియించినం గరుణః శ నైకొని కాచి<sup>3</sup> ధరించె బాదన  
దృమునను నట్టియప్రతిహతం బగుశక్తి గణింప శక్యమే. 202

మ. హరిమాయాబల మే నెఱుంగనల శక్యంబే సనందాదిన  
స్ఫురుషవ్రాతము కైన బుద్ధి నితరంబు మాసి సేవాధిక  
స్ఫురణం దచ్చరితానురాగ<sup>4</sup>గుణవిస్ఫూర్తి<sup>5</sup> సహస్రస్యగు  
స్తరతం బొల్పుగు శేషుండుం దెలియుఁ డగన్నజెప్ప నే లొండొరున్. 203

చ. ఇతరము మాని తన్ను మది శ నెంతయు నమ్మి భజించువారి నా  
శ్రితజనసేవితాంఘ్రిసరసీరుహుఁ డైనసరోజనాభుఁ డం  
చితదయతోడ నిష్కపటరచి త్తమునం గరుణించునట్టివా  
రతులదురంత మై తనరుసనవ్విభుమాయుఁ దరింతు రెప్పుడున్. 204

వ. మఱియును సంసారమగును లయి దివసంబులు<sup>6</sup> ద్రోచియు నంతంబున శునక  
స్థులభక్తుంబు లైనకాయంబులందు మమత్వంబు సేయక భగవదర్పణంబు  
సేసినపుణ్యాత్ములుం గొందఱు గల రెఱింగింతు వినుము సేను నీబ్రహ్మత్వంబునం  
జెందురాజసంబు విడిచి యమ్మహాత్మునిపాదారవిందంబుల భక్తినిష్ఠుండ నయి  
శరణాగతత్వంబున భజించునప్పుడు దెలియుదు రాజసగుణుండ నై యున్న  
వేశం దెలియం జాలఁ గావున శాస్త్రంబులు ప్రపంచంపక కేవలభక్తిజ్ఞానయో  
గంబున సేవింతు మఱియు సనకాదు లగుమీఁగును భగవంతుం డైనదుద్రుండును  
దైత్యపతియైన ప్రహ్లాదుండును స్వాయంభువమనువును సతనిపత్ని (యగుశతరూప)  
యుఁ దత్సత్త్వ (లగుప్రియవ్రతోత్తానపాదు) లునుం బ్రాచీనబర్హియు ఋభువు  
ను (వేనజనకుం డగునంగుండును) ధ్రువుండును వెండియు. 205

సీ. గాధి రఘూత్త మేత్వోక్తు దిలీప మాం, ధాతృ భీష్మ శుక యరయాతి సగర  
ఁ యు ముచుకుం దైశ శ రంతిదే వోద్ధవ, సారస్వ తోదంక శ భూరిషేణ  
శ్రుతదేవ మారుతి శ శతధన్వ పిప్పల, బలి విభీషణ శిబి శ పార్థ విదురు  
లంబరీష పరాశ శ రాలర్క దేవల, సాభరి మిథిలేశ్వ శ రాభిమన్యు

- తే. లార్జి పేణాదు లైనవగ్రహాత్ము లెఱుఁగి, దరిలి యర్జేవృథ క్తి జీ త్తముల నిల్చి  
తత్సారాయణు లాట దుర్గంత వైన, విష్ణుమాయఁ దరింతురు కవిమలచరిత.
- మ. అనఘా వీరల నెన్న నేమిటికిఁ దిర్యగ్గతుఁడంతానవ  
మీసెకటాటవికాఘజేషనిఁ మాఁకీశూద్రహాణాదు లై  
నను నారాయణభక్తియొగవహి తానందాత్ము లై లేని వా  
రనయంబుం దరియింతు రవిష్ణుభామాయానైభవాంభోనిధిన్. 207
- వ. కావున. 208
- క. శశ్వత్ప్రళాంతః నభయని, విశ్వాత్ముఁ బ్రబోధమాత్తు శ్ర విభు సంశుద్ధుఁ  
శాశ్వతు సదసత్పూరుషు, నీశ్వరుఁ జిత్తమున నిలుపు శ్ర మెపుడు మునీంద్రా. 209
- వ. అట్లయిన నష్టణ్యాత్ముల ననవద్యశీలర నవిద్య లజ్జావనతవదనయై పొందంజాలక  
వై ముఖ్యంబున దవ్వదవ్వలం దలంగి పోవు మఱియును 210
- చ. హరిఁ బరమాత్ము నచ్చుతు నగనఁతునిఁ జిత్తములం దలంచి సు  
స్థిరత విశోక<sup>1</sup>సాఖ్యములఁ శ్ర జెందినధీవిధు లన్యకృత్యము  
లృఱచియుఁ జేయ నొల్లరు తగలంచిన నట్టిద యా సురేంద్రుఁడుం  
బరువడి నుయ్య ద్రవ్వనె పిరపాసితుఁ డై సలిలాభిలాషితన్. 211
- ఉ. సర్వఫలప్రదాతయును శ్ర సర్వశరణ్యుఁడు సర్వశక్తుఁడు  
సర్వజగత్ప్రసిద్ధుఁడును శ్ర సర్వగతుం డగుచక్రపాణి యీ  
సర్వశరీరులున్ నిగమనంగతిఁ జెంది విశీర్షమాణు లై  
పర్వినచో<sup>2</sup> నభంబుగతి శ్ర బహ్మము దాఁ జెడ కుండు నెప్పుడున్. 212
- ఉ. కారణకార్యహేతు నగుకంజదళాతునికంటె నన్యు లే  
వ్వారును లేరు తండ్రి భగవంతు ననఁతుని విశ్వభావనో  
దారుని సద్గుణావళు లుగదాత్తమతిం గొనియాడ కుండినం  
జేరవు చిత్తముల్ ప్రకృతిఁ శ్రజెందనినిర్గుణ మైనబ్రహ్మమున్ 213
- మ. నిగమార్థప్రతిపాదకప్రకట మై శ్ర నిర్వాణసంధాయి గా  
భగవంతుండు రచింప భాగవతకల్పత్రుజ మై శాస్త్రరా  
జగర్జుం బగునీపురాణకథ సంక్షేపంబునం జెప్పితిన్  
జగతిన్ నీవు రచింపు దీని నతివిస్తారంబుగాఁ బుత్రకా. 214
- చ. పురుషభవంబు నొందుట యశ్వపూర్వము జన్మములందు నందు భూ  
సురకులమందుఁ బుట్టు టతిఁచోద్యము నిట్లగుటన్ మనుష్యు ల  
స్థిర మగుకార్యదుర్దశలరచేత సశింపక విష్ణుసేవనా  
పరతః దసర్పి నిత్య మగుభవ్యపథంబున బొందు టొప్పుదే. 215



- మ. ఉపవాస వ్రతశౌచశీలమఖసంధ్యోపాసనాగ్నిక్రియా  
జనదానాధ్యయనాదికర్మముల మోక్షక్షప్తాపి సేకూరద  
చ్చపుభక్తి<sup>1</sup> హరిః బుండరీకనయను<sup>2</sup> శ్రీ సర్వాతిశయా<sup>3</sup> రమా  
ధిపుః బాహ్మ్యం బరేశు నచ్యుతుని నగ్ధరిం గొల్వ లేకుండినన్. 216
- క. వనజాక్షుమహిమ నిత్యమ, వినుతించుచు నొరులవాగడ శ్రీ వినుచు<sup>4</sup> మదిలో  
ననుమోదించుచు నుండెడ, జనములు నన్నోహవశత<sup>5</sup> శ్రీ జనరు ముసీంద్రా. 217
- క. అని వాణీశుండు నారద, మునివరునకుఁ జెప్పినట్టి<sup>6</sup> ముఖ్యకథానూ  
చన మ<sup>7</sup> భక్తి<sup>8</sup> బరీక్షి, జ్ఞనపాలునితోడ యోగిచంద్రుండు నుడివెన్. 218
- శ్రీ పరీక్షితుండు శుకుని బ్రపంచోద్భవాదికంబు నడుగుట. శ్లో.
- సీ. విను శకయోగికి శ్రీ మనుజేశుఁ డిట్లను, మునినాథ దేవదత్తర్చనము గలుగ  
నారదమనికె బంధకేరుహభవుఁ డెఱింగించిన తెఱింగు స్రవ్యపదలిర్ప  
గణుతింప సత్వాదిగణుశూన్యం డగుహరి, కమలాక్షు లోకమంత్రగళములైన  
కథలు నా కెఱింగింపు శ్రీ కైకొని సిస్సంగ, మైననాహృదయాబ్జమందుఁ గృష్ణు  
తే. భవ్యచరితుని నాద్యంత<sup>9</sup> భావశూన్యం, జన్మయాకారు ననఘు లగ్నీశ్వరమేతు  
నిలిపి యస్థిరవిభవంబు శ్రీ నిఖిలహేయ, భాజనం బైనయొక శ్రేణిబరము విడుతు.  
వ. అదియునుం గాక యెవ్వం డేని శ్రద్ధాభక్తియుక్తుం డై కృష్ణగణకీర్తనంబులు  
వినుచుం బలుకుచుండు నట్టివానిహృదయపద్మంబునందుఁ గర్ణరంధ్రమార్గంబులం  
బ్రవేశించి కృష్ణుండు విశ్రమించి సలిగగతం బైనకలుషంబును శరత్కాలంబు  
నివారించుచందంబున నాత్మగతం బైనమాలిన్యంబు నపకర్షించుం గావున. 220
- మ. భరితోదగ్రనిదాఘతపుం డగునగ్ధాంధుం డరణ్యానిసం  
<sup>1</sup>చరణక్షేత్రముదృఢవం బగుసిపా<sup>2</sup>సం జెంది యాత్మీయమం  
దిరముం జేరి గతశ్రమం డగుచు నెంతదేనిం జనన్ బోసభం  
గి రమాధీశుపదారవిందయుగసంగీభూతుం డై మానునే. 221
- వ. అదియునుం గాక సకలభూతసంసర్గశూన్యంబైనయాత్మకు భూతసంసర్గం బేప్ర  
కారంబునం గలిగె నది నిర్నిమిత్తత్వంబునంజేసియో కర్మమూలంబునంజేసి  
యో యాకృతంబు నా కెఱింగింపుము. 222
- సీ. ఎవ్వనినాభియం శ్రీ డెల్ల శోకాంగసం, స్థానకారణపంకజంబు వొడమె  
నం దుదయించి సర్వావయవస్ఫూర్తి, దనరాదునట్టిప్రీతామసంబుండు  
గడగి యెవ్వనియనుగ్రహమున నిఖిలభూతముల సృజించె నుత్కంఠతోడ  
నట్టివిధాత యేయనువున సర్వేశు, రూపంబు గనుగొనె శ్రీ రుచిరభంగి  
దే. నాపరంజ్యోతి యైనప్రద్యాక్షునకును, నలినజనకుం బ్రతీకవిగ్నాసభావ  
గతులవలనను భేదంబుగలదె చెపుమ, యతిదయాసాంద్ర యోగికులౌభిచంద్ర.

వ. మఱియును భూతేశ్వరుం డయినచేశ్వరుండు తన త్రిస్థితిలయకారణం బైనతన  
 మాయను విడిచి రమానాయకుండై యేయేప్రదేశంబుల శయనంబు సేసె నది  
 యను గాక పురుషావయవంబులచే బూర్వకాలంబున లోకపాలనసమేతంబు  
 లైనలోకంబు లెత్తెఱంగునం గల్పితంబులయ్యె నదియును గాక మహాకల్పం  
 బులును నవాంతరకల్పంబులును (భూలభవిష్యద్వర్తమానకాలంబులును) దేహా  
 భిమానులై జన్మించినదేవశత్రుమనుష్యాదులకుం గలుగు నాయుఃప్రమాణంబు  
 లును (బృహత్సూక్ష్మ) కాలానువర్తనంబును (నేయేకర్మంబులంజేసి) జీవులే (యే  
 లోకంబుల నొందుదురు మఱియు నే) యేకర్మంబులం జేసి దేవాదిశరీరంబులం  
 బ్రాహ్మింతు రట్టికర్మ మార్గప్రకారంబును <sup>1</sup>సత్త్వాదిగుణంబులపరిణామంబు లగు  
 దేవాదిరూపంబులం గోచరజీవులకు నేయేకర్మసముదాయం బెట్లు సేయం దగు  
 నెవ్వనికి నర్పింపం దగు నవి యెవ్వనిచేత గ్రహింపంబడు భూవాతాళకకుజ్జ్యో  
 మగ్రహనక్షత్రపర్వతంబులును సరిత్యముద్రంబులును ద్వీపంబులును నేప్రకా  
 రంబున సంభవించె నాయాస్థానంబులం గలవారిసంభవంబు లేలాగు (వియ  
 ద్బాహ్యంతరంబులం, గలుగు బ్రహ్మాండప్రమాణం బెంత మహాత్ములచరి  
 త్రంబులెట్టివి వర్ణాశ్రమవినిశ్చయంబులును ననుగతంబులై యాశ్చర్యానహంబు  
 లగు హరియవతారచరిత్రంబులును యుగంబులును యుగప్రమాణంబులును  
 యుగధర్మంబులును బ్రతియుగంబునందును మనుష్యుల కేయేధర్మంబు లాచర  
 ణీయంబు (లట్టిసాధారణధర్మంబులును విశేషధర్మంబులును జాతివిశేషధర్మం  
 బులును రాజర్షిధర్మంబులును నాపత్కలజీవనాధనభూతంబు లగుధర్మంబు  
 లును) మహదాదితత్త్వంబులసంఖ్యయు సంఖ్యాలక్షణంబును నాతత్త్వంబులకు  
 హేతుభూతలక్షణంబులునుభగవత్సమారాధనవిధంబును నష్టాంగయోగక్రమం  
 బును యోగీశ్వరులయణిమాద్యైశ్వర్యప్రకారంబును వారలయర్చిరాదిగతులు  
 ను లింగశరీరభంగంబులును ఋగ్యజుస్సామవేదంబులును నుపవేదంబు లైన  
 యాయుర్వేదాదులును ధర్మశాస్త్రంబులును నితిహాసపురాణంబులసంభవంబును  
 సర్వభూతంబులయవాంతరప్రశయంబును (మహాప్రశయంబును) నిష్టాపూర్తం  
 బులును (యూగాదివైదికకర్మజాలంబులును) వాపీకూపతటాక దేవాలయాది  
 నిర్మాణంబులును నన్నదానం బౌరామప్రతిష్ఠ(మొదలగుస్మార్త) కర్మంబులును  
 గ్రామ్యంబు లైనయగ్నిహోత్రంబు (లయనుష్ఠానప్రకారంబు)ను జీవసృష్టియు  
 (ధర్మార్థకామంబు లనియెడు త్రివర్గంబునయాచరణప్రకారంబును మలినోపాధిక)  
 పాషండసంభవంబును జీవాత్మబంధమోక్షప్రకారంబును స్వరూపావస్థానవిధం  
 బును సర్వతంత్రం (జ్ఞానరూపస్వరూపం డాత్మమాయంజేసి సర్వకర్మసాక్షి య  
 య్య) సమ్యాయ నెడఁబాసి యుదాసీనగతిని (విభుం జ్ఞ) క్షీణించు తెఱంగును

1. గుణవంతు లయి పరిణామాపేక్షకు లయినవా రెవ్వరియందేకర్మము లాచరింపవలస  
 కెవ్వనిచేత గ్రహింపబడు.

గ్రమంబునఁ బ్రసన్నుండ నైననాకు నెఱింగింపుము బ్రాహ్మణశాపంబునంజేసి  
 శోకవ్యాకులితచిత్తుండ నై యనశనవ్రతుండ వైనసీపు వినట యెట్లని సంజే  
 హింపవలనదు (త్వదీయమఖారవిందవిసిస్సు)త)నారాయణకథామృతపానకు తూ  
 హలి నైననాకు నింద్రియంబులు వశంబు లై యుండు నది గావున నే నడిగిన  
 ప్రశ్నంబులకు నుత్తరంబులు సవిస్తరంబులుగా నానతిచ్చి కృతార్థునింజేయఁ  
 బరమేష్ఠితుల్యుండ వగుచీవ పూర్వసంప్రదాయానురోధంబున నర్హుండ వగుదు  
 వని విష్ణురాతుండయినపరీక్షిన్ను రేండుండు బ్రహ్మరాతుండైన శుకయోగినడిగిన  
 నతండు బ్రహ్మనారదసంవాదంబును నేకసంప్రదాయానుగతంబునుగతానుగతిక  
 ప్రకారంబును నై దొల్లిసర్వేశ్వరుండుబ్రహ్మకల్పంబున బ్రహ్మకుపదేశించిన  
 భాగవతపురాణంబు వేదతుల్యంబు నీ కెఱింగింతు విను మని చెప్పె నని  
 సూతుండు శౌన కాదిమహామునులకుంజెప్పె నట్లు శుకయోగిండు పరీక్షిన్ను  
 రేండున కిట్లనియె.

224

సీ. భూపాలకోత్తమ శ్ర భూతహితుండు సుజ్ఞానస్వరూపకుఁ శ్ర డై నయట్టి  
 ప్రాణికి దేహసంబంధ మెట్లగు నన్న, మహి నొప్పునీశ్వరశ్రమాయ లేక  
 కలుగదు నిద్రలోఁ గలలోనఁ దోచిన, దేహబంధంబులఁ తెఱిగెనులెను  
 హరియోగమాయామహాత్మ్యంబునం బాంచభౌతిక దేహసంబంధుఁ డగుచు

తే. నట్టిమాయాగుణంబుల శ్ర నాత్మ యోలి

బాల్య కౌమార యౌవనశభావములను

నరసుపర్వాదిమూర్తులఁ శ్ర బొరసి యేను

నాయ దిది యనుసంసారశ్రమాయఁ దగిలి.

225

వ. వర్తించుచు నిట్లున్నజీవునికి భగవద్భక్తియోగంబున ముక్తి సంభవించుట  
 యెట్లన్న నెప్పుడేని జీవుండు ప్రకృతిపురుషాతీతం బయినబ్రహ్మస్వరూపంబు  
 నందు మహితధ్యాననిష్ఠుండగు నప్పుడు విగతమోహుం డై యహంకారము  
 కారాత్మకం బయినసంసరణంబు దొఱంగి ముక్తుం డయి యుండు మఱియు  
 జీవేశ్వరులకు దేహసంబంధంబులు గానంబడు చుండు నట్టిదేహధారి యైనభగ  
 వంతునందలిభక్తింజేసి జీవునకు ముక్తి యెఱ్ఱెఱింగునం గలుగు నని యడిగితివి  
 జీవుఁ డవిధ్యామహిమంజేసి కర్మానుగతం బయినమిథ్యారూప దేహసంబంధుండు  
 భగవంతుండు నిజయోగమాయామహిమంబునంజేసి స్వేచ్ఛాపరికల్పితచిద్వనలీ  
 లావిగ్రహుండు గావున భగవంతుండు నయాశ్వరుండుస్వభజనంబు ముక్తిసాధన  
 జ్ఞానార్థంబు కల్పితం బని చతుర్ముఖునకుఁ 1 డదీయనిష్కపటతపశ్చర్వాదిసేవితం  
 డయి నిజజ్ఞానానందఘనం బయినస్వరూపంబు సూపుచు నానతిచ్చె నదిగావున  
 జీవునికి భగవద్భక్తి మోక్ష ప్రదాయకం బగు నిందులకు నొక్కయితీహాసంబు

గల దెఱింగింతు నాకర్ణింపుము దాన <sup>1</sup>భవదీయ సంశయనివృత్తి యయ్యెడు నని శుకయోగిండుండు రాజేంద్రున కిట్లనియె. 226

నీ. హరిపాదభక్తిరహస్యోపదేశ్యము, నఖిలదేవతలకు శ్రీ నధివిభుండు నైశవిధాత గ్రల్పాదియందను నిజా, శ్రయపద్మమున కధిష్ఠాన మరయ నర్థించి జలముల శ్రీ నన్వేషణము సేసి, నలినంబుమొదలు గానంగ లేక విసివి క్రమ్మటను దగ్గినిరహాసీనుఁ డై, సృష్టినిర్మాణేచ్ఛ, శ్రీ జిత్తమందుఁ తే. జాల నూహించి తత్పరజ్ఞానమహిమ, సరణి మనమునఁ దోపకళజడనుపడుచు లోకజాలంబుఁ బుట్టింపఁలేక మోహి, తాత్ముఁడై చింతనొందు నశ్రయ్యవసరమున వ. జలమధ్యంబున నుండి కాదిస్పర్శబోడ శాక్షరంబును సేకవింశాక్షరంబునుం గా నక్షరద్వయం బినుమాటు మహామునిజనధనం బయిన తపస్తపేతివాక్యంబు ని నంబడిన నవాక్యంబు వలికిన యప్పురుషుని వీక్షింపంగోరి నలుదిక్కులకుం జని వెదకి యెందునుంగానక మరలివచ్చి నిజస్థానంబైన పద్మంబునం దాసీనుఁడై యొ క్కింత చింతించి యట్టివాక్యంబు దన్నుఁ దపంబు సేయు మని నియమించుటగాఁ దలంచి పాణాయామపరాయణుండై జ్ఞానేంద్రియకర్మేంద్రియంబుల జయించియే కాగ్రచిత్తుం డై సకలలోకసంతాపహేతువగు తపంబు వేయిదివ్యవత్సరంబులు గావింప నీశ్వరుండు ప్రసన్నుండై పొడసూపిన నక్కమలసంభవుండు తత్త్వణంబ రాజసతామసమిశ్ర సత్త్వగుణాతీతంబును శుద్ధసత్త్వగుణావాసంబును సకాల విక్రమంబును సర్వలోకోన్నతంబును సకలసురగణస్తుత్వంబును లోభమోహ భయవిరహితంబును నపునరావృత్తిమార్గంబును ననంతతేజోవిరాజితంబును నైన వైకుంఠపురంబుం బొడగని యందు. 228

నీ. మూర్యచంద్రానలగ్నస్ఫురణలఁ జొర నీక, నిజదీధితిస్ఫూర్తి శ్రీ నివృట్టిల్ల దివ్యమణిప్రభాదీపితసాధవి, మానగోపురహర్మ్యమండపములుఁ బ్రసవప్లవగుచ్ఛరభరితకామితఫల, సంతానపాదప్రసముదయములుఁ గాంచనదండసంగతమారుతోద్ధూత, తరళవిచిత్ర కేతనచయములు తే. వికచక్రైరవదళదర్యవిండగతమ, రందరసపానమదవదింఁగిందిరప్ర భూతమంజులనినదప్రభుద్ధరాజ, హంసశోభితవరకమృలాకరములు. 229

నీ. వల నొప్పుగా నదైవం కేశవాత్పర, మృని పల్కు రాజకీరరావళియును మహిమ <sup>2</sup>సర్వం విష్ణుమయ మీజగత్తని, చదివెడుశారికాసముదయంబు నే పారఁగా జితం శ్రీ తే పుండరీకాక్ష, యని లీలఁ బొడుపిరకావళియును లలి మీఱఁగా <sup>3</sup>మంగళం భగవాన్ విష్ణు, వో యని పల్కుమృత్యూరములును

1, 'భవదీయశరీరబాధానివృత్తి' అని వ్రాతప్రతులు. 2, 3. ఈరెండును వ్యాకరణదుష్టము లయ్యు వ్రాతప్రతుల నిట్లే కానిపించుచున్నవి. 2. జగద్విష్ణుమయ మఖిల మృని, మంగళం మధుకూదన, యనుచుఁ బల్కెడు మయాశరావళియును. అ. ప్ర.

జే. దవిలి 'వవడితిస్వాహా' స్తోత్రానుశబ్ద

కలితముగ మ్రోయుమధుపనికాయగులును

గలిగి యశ్శలైకదివ్యమంగళవిలాస

మహిమఁ జెన్నొందు వైకుంఠమందిరంబు.

230

వ. మఱియుం బయోధరావలీలిభాసిలినభంగునం బోలె వెలుంగుచున్న యద్దివ్య  
ధానుంబునందు. 231

సీ. సలలితేందీవరశ్యామాయమానోజ్వలంగులు నవ్యపీతాంబరులును  
ధనశారవిందసుందరపత్రనేత్రులు, సుకుమారతనులు భాగసుగవినూత్న  
రత్నవిభూషణక్రైవేయకంకణహారకేయూరమంగళాదీధనులు  
నిత్యయావనులు విశ్వినిర్మలచరితులు, రోచిష్టులంచితారూఢయశులు

తే. సగునునందుండు నందుండునర్హుండు

బ్రబలుండును నాదియగు నిజపార్శ్వచరులు

మఱియు వైదూర్యవిద్రుమామలమృణాళ

తుల్యగాతులు దనుభక్తితో భజంప.

232

సీ. ఊళితాఖలకల్మష ప్రజామరనదీ, జనకకోమలపదాబ్జములవాని  
సఖిలసంపత్కారణాపాంగలక్ష్మీవి, లాసితవత్స్యలంబువాని  
బద్ధమిత్రామిత్రభాసితకరుణాతరంగితచారునేత్రములవాని  
భువననిర్మాణనైపుణభవ్యనిజజన్మ, కారణనాభివంశకజమువాని

తే. సహిహితాహితశయనవ్యాహములవాని, సేవితామరతాపస్యశ్రేణివాని

సఖిలలోకంబులకు గురుంధైవవాని, గాంచె బరమేష్ఠి గన్నులరకటపు దీప్తి.

క. కమనీయరూపరేఖా, రమణీయతఁ జాల నొప్పురమణీమణియ

క్కమలాలయ దనమృదుకర, కమలంబుల విభునిపాదరకమలము లొత్తన్. 234

వ. వెండియు

235

శా. శ్రీకాంతాతిలకంబు రత్నరుచిర్రాజిప్రేంభతస్వర్ణదో

లాకేళిక విలసింపఁ దత్కచభరాలంకార స్రగ్గంధలో

భాకీర్ణప్రచరన్మధువ్రతమనోజ్ఞాలోలనాదంబుల

స్తోకానుస్వరలీల నొప్పుగ నిజేశుక వేడ్కతో బాడగన్.

236

వ. అట్టి నిత్యవిభూతియందు.

237

మ. సతతజ్ఞానరమాయశోబలమహైశ్వర్యాదియుక్తుజగ

త్సతియజ్ఞేశు ననంత నమృతు దళితృం కేరుహాక్షు శ్రియః

1. 'క్రావద్యపట్వ్యధోత్యాదిశబ్ద' అచ్చుప్రతి. 2. భాషితపుష్పవన్నయనాభినవవదనంబువాని. 3. సృష్టికారణవిరించిప్రభుతస్థాన, కమనీయనాభి.

పతి నాన్యంతవికారమూఁ గరణాపాఘోనిధి సాత్వతాం

పతి వర్షిష్ణు సహిష్ణు విష్ణు గుణవిభ్రాజిష్ణు రోచిష్ణునిన్.

238

మ. దరహాసావృతపూరితాస్య నిజభక్త క్షత్రాణపారాయణః

న్నరుణాంభోరుహపత్రలోచనునిఁ 1 బీతావాసుఁ ద్రైలోక్యసుం

దరు మంజరీకరీటకుండలముఖోద్భవద్యుష్ణు యోగీశ్వరే

శ్వరు లక్ష్మీయతవత్సుఁ జిన్నయ. దయాసాంద్రం జతుర్బాహునిన్.

239

వ. మజీయ. ననర్థరత్నయయసింహాసనాసీనుండును సునందనందకుముదాదిసేవితం

డును బ్ర కృతిపురుషమహాదహంకారంబు లనుచతుశ్శక్తులును గర్భేంద్రియజ్ఞా

నేంద్రియమనోమహాభూతంబు లనుషోడశశక్తులును బంచతన్మాత్రంబులును ఒరి

వేష్టింపఁ గోటికోట్యర్కప్రభావిభాసితండును (స్వేతరాత్రిభ్యస్తాభావికసమస్త

భాగ్యోదయండును నై (స్వస్వరూపంబునఁ గ్రీడించునర్వేశ్వరుం డై) సరమ

పురుషుం బురుహోత్తముం బుండరీకాక్షు నారాయణుం జూచి సాంద్రానందకం

దళితహృదయారవిందుండును రోమాంచకంచుకితశరీరుండును నానంద బాష్ప

ధారాసిక్తకపోలుండును నగుచు.

240

క. వరపరమహంసగమ్య, స్ఫురణం దన రాగుపరమశ్రురుషునిపదపం

కరుహము లజుఁ డాత్మచతు, శ్చిరములు సోకంగ నతులు శ సేసిన హరియున్.

చ. 2 ప్రియుఁ డగుబాడ్డుఁడమ్మితోలిరబిడ్డఁడు వేలుపుఁబెద్ద భూతసం

చయములఁ జేయుకర్త నిజశాసనపాత్రఁడు ధాత మ్రొక్కినన్

దయ దళు కొత్తఁ బల్కెఁ బ్రమదస్మితచారుముఖారవిందుం డై

నయమునఁ బాణిపంకజమునన్ హరి యాతనిదేహ మంటుచున్.

242

వ. ఇట్లనియె.

243

ఆ. కపటమునుల కెంతశకాలంబునకు నైన, సంతసింప నేను శ జలజగర్భ

చిరతపస్సమాధిఁ జెంది వినర్గేచ్ఛ, మెలఁగునిన్నుఁ బరిణమింతుఁగాని.

244

తే. భద్రమగుఁగాక నీకు నోశపద్యగర్భ, వరము నిపు డిత్తు నెఱింగింపు శవాంభితంబు

దేవదేవుడ నగుసస్మృదీయపాద, దర్శనావధి వో విపర్యద్దశల కనఘ.

245

చ. సరసిజగర్భ నీయెడఁ బ్రసన్నత నొంది మదీయలోక మే

నిరపుగఁ జూపు పెల్లను నశహేతుకభూరిదయాకటాక్షవి

స్ఫురణన కాని నీ దగుతప్రపోవిభవంబునఁ గాదు సీతప

శ్చరణము నాదువాక్యములశసంగతిఁ గాదె సరోజసంభవా.

246

1. 'బీతాచ్ఛాదు' అచ్చుప్రతి. 2. 'ప్రియు...తోలిబిడ్డని...నం. చయములఁ బుట్టజేయు నిజశాసనపాత్రు నుపసీతున్ మనో. దయ దళుకొత్తఁ బల్కె' అనియే వ్రాతప్రతులు.

- క. 'తప మనఁగ మత్స్వరూపమా, తప మనుతరువునకు ఫలవిజ్ఞానము నే నా  
తపమాన కే జననస్థి, త్యుపసంహరణము లొనర్చు శ చుడుడుఁ దనయా. 247
- క. కావున మద్భక్తికి దప, మేవిధమున మూలధనము శ నిది నీమది రా  
జీవభవ యెఱిగి తప మిటు, గావించుట విగతమోహకర్ముడ వింకన్. 248
- క. అని యాన తిచ్చి కమలజ, యెనయఁగ భవదీయమానసస్సేత మే మై  
నను నిత్తు వేడు మనినను, వనరుహసంభవుఁడు వికచోవదనం డగుచున్. 249
- చ. హరివచనంబు లాత్మకుఁ బ్రయం బొనరింపఁ బయోజగర్భుఁ డో  
పరమపదేశ యోగిజనభావన యీనిఱిలోర్వయందు నీ  
యరయని యట్టి యర్థ మొకఁ శ డైనను గల్గునె యైన నామదికా  
బెరసికొర్కి దేవ వినిశ్చింతి దయామతిఁ జి త్తగింపవే. 250
- వ. దేవా సర్వభూతాంతర్యామి వై భగవంతుండవై ననీకు నమస్కరించి మదీయ  
వాంఛితంబు విన్నవించెద నవధరింపు మవ్యక్తరూపంబు లై వెలుంగుభవదీయ  
స్థూలసూక్ష్మరూపంబులును నానాశక్తుపబృంహితంబు లైనబ్రహ్మాదిరూపంబు  
లును నీయంత నీవేధరియించి జగదుత్పత్తినితలయంబులం దంతుకీటంబునుం  
బోలెఁ గావించుచు నమోఘసంకల్పండు వై లీలావిభూతిం గ్రీడించుమహిమం  
బుఁ దెలియునట్టిపరిజ్ఞానంబుఁ గృప సేయుము భవదీయశాసనంబున జగన్నిర్మా  
ణంబు గావించునపుడు బహ్మభిమానంబునంజేసి యవశ్యంబును మహాదహం  
కారంబులు నామదిం బొడచుం గావునఁ దత్పరిహారంబు నేఁడెద నన్నుం  
గరుణార్ద్రదృష్టి విలోకించి దయ సేయు మని విన్నవించిన నాలించి ఘండరీకా  
త్తుం డతని కిట్లనియె. 251
- క. వారిజభవ శాస్త్రార్థవిచారజ్ఞానమును భక్తిసమధికసాక్షు  
త్కారము లనునీమూఁడు ను, చారిత నీమనమునందు శ ధరియింప నగున్. 252
- నీ. పరికింప మత్స్వరూపస్వభావములును, మహిమావతారకర్మములుఁ దెలియఁ  
దత్త్వవిజ్ఞానంబు శ దలకొని మత్ప్రసాదమునఁ గల్గెడి నీకుఁ శ గమలగర్భ  
సృష్టిపూర్వమునఁ జర్చింప నేనొకరుండఁ, గలిగియుండుదు వీతకర్మినగుచు  
సమధికస్థూలసూక్ష్మస్వరూపములుఁ ద, త్కారణప్రకృతియుఁ శ దగ మదంశ
- ఆ. మందు లీన మైన శ నద్వితీయుండ నై, యందు నాకు నన్య శ మొకటి లేదు  
సృష్టికాలమందు శ సృష్ట్యమానం బగు, జగము మత్స్వరూప శ మగును వత్స.
- క. అరయఁగఁ గల్పప్రళయం, తరమన నాద్యంతవిరహితక్రియతోడం  
బరిపూర్ణ నిత్యమహిమం, బరమాత్ముడ నై సరోజభవ యే నుందున్. 254

1. 'తప మనఁగ నాదుకృపయమా, దప మన మద్రూప మనఘ † ధర్మము దప మా, తప  
మున నే జనవ' అనియే వ్రాతప్రతులు. 2. దృష్టమానం బగు,

వ. అదియును గాక నీవు నన్నడిగిన యీజగన్నిర్మాణమాయా ప్రకారం జెరింగింతు  
లేనియర్థంబు శుక్తిరజతభ్రాంతియుంబోలె నేమిటి మహిమం దోచి క్రమ్ముట  
దోషకమాను నదియె నామాయావిడంబనం బని యెఱుంగు మదియును  
గాక లేనియర్థంబు దృశ్యమానం బగుటను గలయర్థంబు దర్శ్యగోచరంబు గా  
కుండుటను ద్విచంద్రాదికంబును దమఃప్రభాసంబును దృష్టాంతంబులుగాఁ దెలి  
యు మే ప్రకారంబున మహాభూతంబులు భౌతికంబు లయిన ఘటపటాదులందుఁ  
బ్రవేశించి యుండు. నా ప్రకారంబున నేను నీహృతభౌతికంబు లయిన సర్వకార్యం  
బులందు సత్వాదిరూపంబులం బ్రవేశించి యుండుదు భౌతికంబులు భూతంబు  
లందు గారణావస్థం బొందుచందంబున భూతభౌతికంబులు గారణావస్థం బొంది  
నాయందు నభివ్యక్తంబులై యుండవు సర్వదేశంబులయందును సర్వకాలంబుల  
యందును నేది చోదితం బై యుండు నట్టిదియ పరబ్రహ్మస్వరూపంబు తత్త్వం  
బెఱుంగ నిచ్చుచుంచిన మిముబోటివారలకు నీచెప్పిన మదీయతత్త్వాత్మకం బైన  
యర్థంబు యర్థం బని యెఱుంగు మీయర్థం బుత్కృష్టం బయినయది యేకాగ్ర  
చిత్తుండ నై యాకర్షించి భవదీయచిత్తంబున ధరియించిన నీకు సర్గాదికర్మంబు  
లందు మోహంబు సెంద కుండెడి నని భగవంతుం డయినపరమేశ్వరుండు చతు  
ర్ముఖున కానతిచ్చి నిజలోకంబుతో నంతర్ధానంబు నొందె నని చెప్పి శుకుండు  
వెండియు నిట్లనియె.

255

సీ. అవనీశ బ్రహ్మ యి యిట్లంతర్హితుం డైనఁ, బుండరీకాక్షుని బుద్ధి నిలిపి  
యానందమునఁ బొంది యంజలి గావించి, తత్పరిగ్రహమునఁ దనదుబుద్ధి  
గైకొని పూర్వప్రకారంబును సమ, స్తప్రపంచంబును దగ స్పృశించి  
మఱియొకనాఁడు ధర్మప్రవర్తకుఁ డగు, చఖల ప్రజాపతి యైనకమల

తే. గర్భా డాత్మహితార్థమై య కాక సకలభవనహితబుద్ధి నున్నతస్సురణ మెఱసి  
నూనితంబైనయమనియమములరెంటి, నాచరించెను సమ్మోదితాత్ముడగుచు.

వ. అయ్యవసరంబున.

257

క. ఆనలినాసననందను, లై నసనందాదిమునుల య కగ్రేసరుడుకా

మానుగఁ బ్రియతముఁడును నగు, నానారదుఁ డేగుడెంచెనబ్జజాకడకున్. 258

క. చనుడెంచి తండ్రికిం బ్రియ, మొనరఁగ శుశ్రూషణంబు య లొనరించి యతఁడుం  
దనఁడెనఁ బ్రసన్నుడగుటయు, గని భగవన్నాయఁ దెలియఁ య గా నుత్సుకుండై.

సీ. అవనీశ నీవు న యిన్నడిగినపగిది నా,తఁడు దండ్రి నడుగఁ బితృతామహుండు  
భగవంతుఁ డాశ్రితశ్రవణజాతము హరి, గృపతోడఁ దన కెఱింగించినట్టి  
లోకమంగళ చతుఃశ్లోకమూలంబున, దశలక్షణంబులఁ దనరుభాగ  
వతము నారదున కున్నతిఁ జెప్పె నాతఁడు, చారుసరస్వతీతీరమునను

తే. హరిపదధ్యానపారీణఁ య డాత్మవేది, ప్రకటతేజస్వి యగు బాదరాయనునకుఁ



నోఁ యెఱిగించెనమ్మహోదారుఁ డెలమి, నాకు నెఱిగించె నెఱిగింతునీకునేను.

వ. అదియ. నుం గాక యిపుడు విరాటుక్కుడు ఘనీవలన నీజగంబు లేవిధమున జనియించె ననునవి మొదలయిన ప్రశ్నంబులు గొన్ని న న్నడిగితి వేను నన్నింటిక నుత్తరం బగునట్లుగ నమ్మహాభాగవతం బుపన్యసించెద నాకర్ణింపు మమ్మహాపురాణంబు చక్షుశ్లోకరూపంబును దశలక్షణంబును నై సంకుచితమార్గంబున నొప్పు నందు దశలక్షణంబు లెవ్వి యనిన సర్గంబును విసర్గంబును స్థానంబును భోషణం బును సూతులును మన్వంతరంబులును నీశానుచరితంబులును నిరోధంబును ముక్తియు నాశ్రయంబును ననం బదితెలుగు లయ్యె దశమాశ్రయవిశు ధ్యర్థంబు దక్షిణశ్లోక్మిదిలక్షణంబులు నెప్పుంబడ నవి యెట్టి వనన. 261

తే. మహాదహంకార పంచతస్మాత్త్రగగన, పవనశిఖితో యభూభూతప్రపంచకేంద్రి యప్రపంచంబు భగవంతునందుఁ గనుట, సర్గ మందుకు దీనిని శ్ర జనవరేణ్య.

క. సరిసిజగర్భండు విరాట్టురుఘనీవలనఁ జనించి శ భూతరచరా చరభూతసృష్టి జేయుట, పరువడిని విసర్గ మందు శ భరతకులేశా. 263

క. లోకద్రోహినరేంద్రానీకముఁ బరిమార్చి జగము శ నిల్పినవారి యా వైకుంఠనాథువిజయం, బాకల్పస్థానమయ్యె శ నవసినాథా. 264

క. హరి సర్వేశుఁ డనంతుఁడు, నిరుపమశుభమూర్తి సేయ్యునీజభ క్తజనో ధ్ధరణము పోషణ మవనీ, వర యూతు లనంగఁ గర్మశవాసన లరయన్. 265

తే. జలజనాభదయాకటాక్షప్రసాద, లబ్ధి నఖిలైకలోకపాశలకపభూతి మహిమఁబొందినవారిధర్మములువిస్త, రమునఁబలుకుట మన్వంతరములుభూప.

క. వనజోదరు నవతారక, ధనముఁ దదీయానువృత్తిఁ శ దచ్చారిత్రం బును విస్తరించి పలుకం, జనునవి యీశానుకథలు శ సౌజన్యనిధి. 267

సీ. వసుమతీనాథ సర్వస్వామి యైనగో, విందుండు చిదచిదానందమూర్తి సలలితస్వాపాధిశక్తిసమేతుఁ డై, తనరారునాత్మీయధామమందు ఘణిరాజమృదులతల్పంబుపై సుఖలీల, యోగనిద్రారతి శ నున్నవేశ నఖిలజీవులు నిజస్వాపారశూన్యులై, యున్నతతేజంబు<sup>1</sup>లురులుకొనఁగ

తే. జరుగునయ్యవస్థావిశేషంబు లెల్ల, విదిత మగునట్లు వలుకుట శ యది నిరోధ మన నిది యవాంతర ప్రళయం బనంగఁ, బరఁగు నితముక్తిగతి విమలపాధివేంద్ర.

సీ. జీవుండు భగవత్కృపావశంబునఁజేసి, దేహాధర్మంబులై శ ధృతి ననేక జన్మానుచరితదృశ్యము లైనయజ్జరా, మరణంబు లాత్మధర్మంబు లయిన ఘనపుణ్యపాపనిర్కాయనిర్మిచన, స్థితి నొప్పి పూర్వసంగచితము లైన యపహతపాపృవత్త్వాదృష్టశ్రద్ధణ, నంతుఁ డై తగ భగవచ్ఛరీర

తే. భూతుఁడై పారతంత్ర్యాత్మబుద్ధి నొప్పి. దివ్యమాల్యాదు లేపనభవ్యగంధ కలితమంగళదివ్యవిగ్రహవిశిష్టం, ఉగుచు హరిరూపమొందు క్రేయనాథు ముక్తి.

వ. మఱియు సుతన్మత్తిస్థితిలయంబు లెం దగు (చుట్ట కాకింపబడు) నది చూశ్రయం బనంబడు నదియ పరమాత్మ బ్రహ్మశబ్దవాచ్యంబు నదియ స్రుత్యమౌనాభవం బున విదితంబు సేయకొఱకు నాత్మ కాధ్యాత్మికాధివిభాగంబు సెప్పంబడియె నది యెట్లనిన నాత్మ యాధ్యాత్మికాధి దైవికాధిభౌతికంబులం ద్రివిధం బయ్యె నందు నాధ్యాత్మికంబు చక్షురాదిగోళకాంతర్వర్తి యై యెఱుంగంబడుఁ జక్షు రాదికరణాభిమాని యై ద్రష్ట యైనశరీరకుం ఉతంఁడె యాధిదైవికం ఉనం దగుఁ జక్షురాద్యధిష్ఠానాభిమాని దేవత యై సూర్యాదితేజోవిగ్రహంబు నగుచు నెవ్వ నియందు సేయుభయవిభాగంబునుం గలుగు నతంఁడె యాధిభౌతికంబును పరాశ్చి గ్రహంబును నగుం గావున ద్రష్టయు దృక్కును దృశ్యంబు ననం దగునీమూఁటి యందు నొకటి లేకున్న నొకటి గానరా దీత్రితయంబు నెవ్వఁ డెఱుంగు నతండు సర్వలోకాశ్రయం ఁడై యుండు నతంఁడె పరమాత్మయును నమ్మహాత్ముండులీలా ర్థం బై జగత్సర్వంబు సేయతలంపున బ్రహ్మాండంబు వినిర్భేదించి తనకు సుఖ శయనంబు నపేక్షించి మొదల <sup>1</sup>జలతత్త్వంబు సృజించె స్వతఃపరిశుద్ధండు గావున (స్వస్థులంబై) యేకార్ణవాకారం బైనజలరాశియందు శయనంబు సేయుటంజేసి<sup>2</sup> 'శ్లో, ఆపో నారా ఇతి ప్రోక్తా అపోవై సరసూనవః| అయనం తస్య తాః పూర్వం తేన నారాయణః స్మృత' యను (ప్రమాణముచొప్పున నారా యణశబ్దవాచ్యండు గావున నతని ప్రభావంబు వర్ణింప దుర్లభం బుపాదానభూ తం బయినద్రవ్యంబును ద్రివిధం బయినకర్మంబును గలాకాష్టాద్యుపాధిభిన్నం బయినకాలంబును <sup>3</sup>జ్ఞానాదికం బగుజీవస్వభావంబును (భోక్తయగు) జీవుండును నెవ్వనియనుగ్రహంబునంజేసి వర్తించుచుండు నెవ్వనియపేక్షంజేసి వర్తంప కుండు నట్టిప్రభావంబు గలసర్వేశ్వరుండు దా నేక మయ్యు ననేకంబుగాఁ దలంచి యోగతల్పంబునంబ్ర బుద్ధుం ఁడై యుండి యటమీఁద స్వసంకల్పంబునం జేసి హిరణ్మయం బైనతనవిగ్రహంబు నాధిదైవతంబును నధ్యాత్మికంబును నధి భూతంబును ననుసంజ్ఞాయుతం బై త్రివిధంబు గా సృజించె. 270

సీ. అట్టివిరా<sup>3</sup>ద్విగ్రహంబందు గగనతేజఃప్రాణముల సర్వజంతురతుండు నై నట్టిజీవుని క ననుసరింపుచు నుండుఁ, బంబి జీవుండు శరీరంబువలన నెలువడి చన జీవి క నెనుకొని ప్రాణముల్, చనుచుండు నిజనాథు క ననుసరించి భటులచందంబునఁ క బాటిలు డుత్తును, భూరిత్పప్లయు మఱి క ముఖమువలనఁ

1. జలతల్పంబు. 2. ద్రవ్యకాలాదిస్వభావంబును భోక్త. 3. 'దిగ్విళిహంతరాకాశంబు, వలన నోజస్వహా<sup>3</sup>బలము లయ్యెఁ, ప్రాణంబు నూక్మ్యరూపక్రయాశక్తిచే, జనియించి ముఖ్యాను శవనఁగఁ బరఁగ' అనియే అచ్చునతి.

తే. దాలుజహ్వాదికంబు లుద్భవము నొండె  
నందు నుదయించె నానావిధైకరసము  
లెనయ నవి యెల్ల జహ్వాచే, నెఱుంగఁబడును  
మొనసి పలుక నపేక్షించుముఖమువలన.

371

వ. \*మఱియు<sup>1</sup>వాగింద్రియంబు పుట్టె దానికి దేవత యగ్ని యూరెంటివలన భాష  
ణంబు వొడమె నాయగ్నికి మహాజలవ్యాప్తం బగుజలంబున నిరోధంబు గలు  
గుటంజేసి యాజలంబెప్రతిబంధకం బయ్యె దోహయమానం బైనమహావాయు  
పువలన పూణంబు పుట్టెం గావున వాయుదేవతాకం బైనపూణేంద్రియంబు  
గంధగ్రహణసమర్థం బయ్యె నిరాలోకం బగునాత్మ నాత్మయందుఁ జూడంగోరి  
తేజంబువలన నాదిత్యదేవతాకం బై రూపగ్రహకం బైనయక్షియుగళంబు  
పుట్టె ఋషిగణంబులచేత బోధితుం డగుచు భగవంతుండు దిగ్దేవతాకంబును  
శబ్దగ్రాహకంబును నైనశ్రోత్రేంద్రియంబు పుట్టించె సర్జనంబు చేయుపురుషుని  
వలన మృదుత్వకాఠిన్యంబులును లఘుత్వగురుత్వంబులును నుష్ణత్వశీతలత్వంబు  
లునుం జేసెడుత్వగింద్రియాధిష్ఠానం బగుచర్మంబు పుట్టె బహిర్గతం బును  
చర్మంబువలన రోమంబు లుదయించె వానికి మహీరుహంబు లధిదేవత లయ్యె  
నందు నధిగతస్పర్శగుణండును సంతర్భహిఃస్పదేశంబుల నావృతుండును నగువా  
యపువలన బలవంతంబులును నింద్ర దేవతాకంబులును నాదానసమర్థంబులును  
నానాకర్మకరణదక్షంబులును నగుహస్తంబు లుదయించె స్వేచ్ఛావిషయగతిస  
మర్థం డగునీశ్వరునివలన విష్ణుదేవతాకంబు లగుపాదంబు లుదయించె బ్రహ్మ  
నందామృతార్థి యగుభగవంతునివలనఁ బ్రజాపతిదేవతాకంబై స్త్రీసంభోగాది  
కామ్యసుఖంబులు గార్యంబులుగాఁ గలశిశ్నోపస్థంబు లుదయించె మిత్త్రం డధి  
దైవతంబుగాఁ గలిగి భుక్తాన్నాద్యసారాంశత్యాగోపయోగం బగుపాయు వ  
నెడిగుదం బుద్భవించె వానికికృత్యం బుభయమలమోచనంబు దేహంబుననుండి  
దేహంతరంబుఁ జేరంగోరి పూర్వకాయంబు విడుచుటకు సాధనం బగునాభి  
ద్వారంబు సంభవించె నట్టినాభియ పాణాపానబంధసానం బనంబడుఁ దద్బంధ  
విశ్లేషంబై మృత్యువగ్ననదియ్యూర్ధ్వాధోదేహభేదకం బనియును జెప్పఁబడు  
నన్నపానాదిధారణార్థంబుగ నాంత్రకుక్షినాడీనిచయంబులు గల్పింపంబడియె  
వానికి నదులును సముద్రంబులును నధిదేవతలయ్యె వాఃవలనఁ దుష్టిపుష్టులను  
నుదరభరణరసపరిణామంబులు గలిగియుండు నాత్మీయమాయాచింతనంబొనర్చు  
నపుడు కామసంకల్పాదిష్ఠానం బగుహృదయంబు గలిగె దానివలన మనంబును

\*ఈవచన మంతయు వ్రాతప్రతులపాఠమునకు భిన్నము. ఇట విస్తరభీతిచే నాభేదము తె  
లుపఁబడినది గాదు. 1. 'నగ్నియు శాగ్ధేవతయు నాసికవలన దోహయమానం బైనమహా' వ్రా.ప్ర.

జండుండును గాముండును సంకల్పంబును నుదయించె నంతమీద జగత్సర్జనంబు సేయువిరాడ్విగ్రహంబువలన సప్తభాతువులును బృథివ్య ప్తేజోమయంబులయినసప్తప్రాణంబులును వ్యోమాంబువాయువులచే నుత్పన్నంబులై గుణాత్మకంబులైనయంద్రియంబులును సహంకారప్రభవంబులైనగుణంబులును సర్వవికారస్వరూపం బగుమనస్సును విజ్ఞానరూపిణి యగుబుద్ధియును విజ్ఞేధం బగు నిది యంతయు సర్వేశ్వరునిసూలవిగ్రహంబునం బుట్టు మఱియును. 272

క. వరుసఁ బృథివ్యాద్యష్టావరణావృత మై సమగ్రవైభవములఁ బంకరుహభవాండాతీత,స్ఫురణం జెలు వొందు నతివిభూతి డలిర్పన్. 273

క. పొలు పగుసకలవిలక్షణ,ములు గలయాద్యంతశూన్యమును నిత్యము నైలలి సూక్ష్మమై మనోవా,క్కులకుం దలపోయఁగా నగ్రగోచర మగుచున్. 274

సీ. అలఘుతేజోరూప శ్రమైనరూపమునకు, షీతినాథ నాచేతఁ శ్ర జెప్పఁబడిన మానితస్థూలసూక్ష్మస్వరూపంబులు, వల నొప్పుఁగలభగవత్స్వరూప మమ్మహాత్మకునిమాయాబలంబులఁ జేసి, దివ్యమనీంద్రులు శ్ర డెలియ లేకు వసుధేశ వాచ్యమై శ్ర వాచకంబై నామ,రూపముల్ క్రియలునురూఢిఁ దాల్చి

ఆ. యుండునట్టియాశ్వర్యుండు నారాయణుం, డఖిలధృతి జగన్నియంత యైన చిన్మయాత్మకుండుశ్రవణియంచు నీ ప్రజావతుల ఋషుల మనులఁబ్రతివరులను.

వ. మఱియును. 276

సీ. సుర సిద్ధ సాధ్య క్రిన్నరవర చారణ, గరుడ గంధర్వ రాక్షస పిచాచ భూత వేతాళ కింపురుష కూశ్మాండ గుహ్యక డాకినీ యక్ష శ్రయాతుఢాన విద్యాధ రాపురోశవిషధర గ్రహ మాతృగణ వృక హరిఘృష్టిఖగ మృగాళి భల్లూక రోహిత శ్రపశు వృక్షయోనుల, వివిధకర్మంబులు శ్రవెలయఁ బుట్టి తే. జలనభోభూతలంబుల శ్ర సంచరించు, జంతురాసుల సత్స్వరజస్తమోగుణములఁ <sup>1</sup>దిర్యక్కురాసురనరధరాది,భావముల భిన్నులగుదురుప్రేరవేంద్ర.

మ. ఇర వొందఁ <sup>2</sup>ద్రుహిణాత్మకుం డయి రమ్యాధీశుండు విశ్వంబు సుస్థిరతఁ నిల్చి కృపాకటాక్షమున రక్షించున్ సమస్తప్రజోత్కరసంహారము సేయునప్పుడు హరాంతర్యామి యై యంతయున్ హరియించుం బవనుండు మేఘముల మాయం జేయుచందంబునన్. 278

క. ఈపగిదిన విశ్వము సంస్థాపించును మనుచు నడఁచు శ్రధర్మాత్మకుఁ డై దీపితతిర్యజ్జురసుర,రూపంబులు దాల్చి హరి పరదుం డజఁ డెలమిన్. 279

సీ. హరియందు నాకాశమాకాశమున వాయు, వనిలంబువలన హస్తతాశనుండు హవ్యవాహనునందు శ్రనంబువు లుదకంబు,వలన వసుంధర శ్రగలిగె ధాత్రి

1. 'సురసరతిర్యగః' నాగకాఠి; సురసరకీటకః' నాగకాఠి' అని వ్రాతప్రతులు.  
2. 'భువనావసం' డయి' అని వ్రాతప్రతులు.

వలన బహుప్రజావళి యున్నవం బయ్యె, నింతకు మూల మై యెసంగునట్టి  
నారాయణుడు చిదాశనందస్వరూపకుం, డివ్యమండజరుం డానంతరం డాధ్యుఁ  
జే. డాదిమధ్యాంతశూన్యం డానాదినిధనుం డతనివలనను సంభూత శ్ర మైనయట్టి  
సృష్టి హేతుప్రకార మీక్షించి తెలియఁజాల రెంతటిమునులైన శ్ర జనవరేణ్యు.  
వ. అదియునుం గాక. 281

మ. ధరణీశోత్తమ భూతసృష్టి నిల నిర్మలాపించి రక్షించునా  
హరి గర్భత్వము నొల్ల కాత్మగతమాశ్రయారోపితం జేసి తా  
నిరవద్యుండు నిరంజనుండుం బహుండు శ్ర నిష్కించును డాధ్యుండు  
నిరపేతుండును నిష్కళంకుం డగుచు శ్ర నిత్యశృంగుం బొందెడిన్. 282

వ. (బ్రహ్మసంబంధి యగు) నీకల్పప్రకారం (బహంతరకల్పంబుతోడ) సంకుచితప్ర  
కారంబున నెఱింగించితి నిట్టిప్రాకృతవైకృతకల్పప్రకారంబులును దత్పరిమాణం  
బులును గాలకల్పలక్షణంబులును విగ్రహంబును నవాంతరకల్పంబులు మన్వం  
తరాదిభేదవిభాగస్వరూపంబును సతివిస్తారంబుగ నెఱింగింతు విను మదియునుం  
బద్ధకల్పం బనం దగు నని భగవంతుం డైనశకుండు పరీక్షిత్తునకుం జెప్పె నని  
సూతుండు మహర్షులకు నెఱింగించిన. 283

క. విని శౌనకుండు సూతుం, గనుగొని యిట్లనియె నూత శ్ర కరుణోపేతా  
జననుతగుణసంఘాతా, ఘనపుణ్యసమేత విగతకలుషవ్రాతా. 284

వ. పరమభాగవతోత్తముండైనవిదురుండు బంధుమిత్రజాతంబులవిడిచి సకలభవన  
పావనంబులును గీర్తనీయంబులును నైనతీర్థంబు నగణ్యంబు లైనపుణ్యక్షే  
త్రంబులను దర్శించి క్రమ్మట నచ్చి కౌషారవి యగుమైత్రేయుం గని యతనివలన  
సద్భాగ్యశోధంబు వడసె నని వినంబడు నది యంతయు నెఱింగింపు మనిన  
నతం డిట్లనియె. 285

క. వినుఁ డిపుడు మీరు నన్నడిగిన తెఱఁగున శుకమునీంద్రశ్రేయఁ బరీక్షి  
జ్జనపతి యడిగిన నతఁ డాతని నెఱింగించినవిధంబుం శ్ర దగ నెఱింగింతున్. 286

వ. సావధానల రై వినుం డని. 287

ఉ. రామ గుణాభిరామ దినరరాజకులాంబుధిసోమ తోయద  
శ్యామ దశానన ప్రబలశసైన్యవిరామ సురారిగోత్రసు  
త్రామ సుబాహుబాహుబలదర్పతమఃపటుతీవ్రధామ ని  
ష్కామ కుభృల్లామ గరకంతసతీసుతనామ రాఘవా. 288

క. అమరేంద్రసుతవిదారణ, కమలాపతనూజరాజ్యకారణ భవసం  
తమసదినేశ్వర రాజోత్తమ డైవలసార్వభౌమ శ్ర దశరథరామా. 289

మాలిని. నిరుపమగుణజాలా శ్చ నిర్మలానందలోలా

దురితఘనసమీరా శ్చ దుష్టదైత్యప్రహారా

శరధిమదవిశోషా శ్చ చారుసద్భక్తపోషా

సరిసిజదళనేత్రా శ్చ సజ్జనస్తోత్రపాత్రా.

290

గద్యము. ఇది శ్రీపరమేశ్వరకరుణాకలితకవితావిచిత్ర కేసనమంత్రిపుత్రసహజపాం  
డీత్య పోతనామాత్యప్రణీతం బైన శ్రీమహాభాగవతపురాణంబునందుఁ బరీక్షిత్తు  
తోడ శుకయోగి భాషించుటయు భాగవతపురాణవైభవంబును ఖట్వాంగు  
మోక్షప్రకారంబును ధారణాయోగవిషయం బయునమహావిష్ణుని శ్రీపాదా  
ద్యవయవంబుల సర్వలోకంబులు నున్న తేటంగును సత్పురుషవృత్తియు మోక్ష  
వ్యతిరిక్తసర్వకామ్యఫలప్రదదేవతాభజనప్రకారంబును మోక్షప్రదుండు శ్రీ  
హరి యనుటయు హరిభజనవిరహితు లైనజనులకు హేయతాపాదనంబును  
రాజప్రశ్నంబును శుకయోగి శ్రీహరిస్తోత్రంబు సేయుటయు వాసుదేవప్రసా  
దంబునం జతుర్ముఖుండు బ్రహ్మధిపత్యంబు వడయుటయు శ్రీహరివలన బ్రహ్మ  
రుద్రాదిలోకప్రపంచంబు వుట్టుటయు శ్రీమన్నారాయణాదివ్యలీలావతారపరం  
పరావైభవృత్తాంతనూచనంబును భాగవతవైభవంబును బరీక్షిత్తు శుకయోగి  
నడిగిన ప్రపంచాదిప్రశ్నంబులును నందు శ్రీహరి ప్రధానకర్త యని తద్వృ  
త్తాంతంబు సెప్పుటయు భగవద్భక్తివైభవంబును బ్రహ్మతపశ్చరణంబునకుం  
బ్రసన్నుండై హరి వైకుంఠనగరంబుతోడఁ బ్రసన్నుండయిన స్తోత్రంబు సేసి  
తత్ప్రసాదంబునం దన్మహిమంబు వినుటయు వాసుదేవుం డానతిచ్చిన ప్రకారం  
బున బ్రహ్మ నారదునికి భాగవతపురాణప్రధానదశలక్షణంబు లుపన్యసించు  
టయు నారాయణవైభవంబును జీవాదితత్త్వసృష్టియు శ్రీహరినిత్యవిభూత్యాది  
వర్ణనంబును గల్పప్రకారాదినూచనంబును శౌనకుండు విదురమైత్రేయసంవా  
దంబు సెప్పు మని నూతు నడుగుటయు ననుకథలం గలద్వితీయస్కంధము.

ఓం తత్సద్బ్రహ్మేణ మస్తు.



శ్రీ  
శ్రీరామచంద్రాయ నమః పరబ్రహ్మణే నమః.

# శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవతము

తృతీయ స్కంధము

—॥—



మహితవినుతదివిజ

స్తోమ యశస్వీమ రాజ్యస్తోమ సుమేరు

స్థేమ వినిర్జితభార్గవ

రామ దశాననవిరామ శ్రీ రఘుకులరామా.

1

వ. మహానీయగుణగరిష్ఠ లగునమ్మునిశ్రేష్ఠులకు నిఖిలపురాణవ్యాఖ్యానవైఖరీసమేతుం డైనసూతుని డిట్లనియె నట్లు ప్రాయోపవిష్టుం డైనపరీక్షిన్ను రేండునకు శుకయోగీంద్రుం డిట్లనియె.

2

ఉ. పాండునృపాలనందనులు శ్రీ బాహుబలంబున ధార్మరాష్ట్రులక భండనభూమిలో గెలిచి శ్రీ పాండురశారదచంద్రచంద్రికా భండయశఃప్రసూనకలిశకాతతిః గౌరవరాజ్యలక్ష్మీ నాం డొండ యలంకరించుచు జరయొన్నతి రాజ్యము సేయు చుండఁగన్.

3

క. మనుజేంద్ర విదురుఁ డంతక, మును వనమాన కేఁగి యచట శ్రీ మునిజనగేయుక వినుతతపోధారేయు, న్ననుపమగుణజనవిధేయు శ్రీ నమ్మైత్రేయున్.

4

క. కనుఁగొని తత్పాదంబులుఁ దనఘాలము సొంత మ్రొక్కి శ్రీ లగ నిట్లనియెక మునవర సకలజగత్పావనచరితుఁడు గృష్ణుఁ డఖిలవంద్యుం డెలమిన్.

5

క. మండితతేజోనిధి యై, పాండవహితమతిని దూత్రభావంబున వే దండపురి కేఁగి కురుకుల, మండనుఁ డగుధార్మరాష్ట్రమందిరమునకున్.

6

తే. చనఁగ నొల్లక మద్భవాంఘ్రునకు భక్త వత్సలుం డగుకృష్ణుండు శ్రీ వచ్చుటేమి కతము నా కది యెఱింగింపు శ్రీ కరుణతోడ ననుచు విదురుండు మైత్రేయు శ్రీ నడిగె ననిన.

7

క. విని వెఱుఁ గంది పరీక్షి, న్మనుజవరేణ్యుండు విమలమతిని స్తంధ్రుక

- చు నికులజలనిధిచంద్రున్, సునిశితహరిభక్తిసాంద్రున్ మకయోగీంద్రున్. 8
- క. కిని యిట్లు నె మైతేయుని, ననఘం డగువిదురుఁ డేరహస్యము లడిగెన్  
ముని యేమి సెప్పె నేపగి, దిని దీర్ఘము లాడె నెచటఁ దిరుగుచు నుండెన్. 9
- తే. ఇన్నియును దెలియఁగ నానతిచ్చి నన్ను, నర్థి రక్షింపవే విమలంతరంగ  
ఘనదయాపాంగ హరిపాదకమలభృంగ, మహితగుణసంగ పాపత్రమఃపతంగ.
- చ. అనవుడు బాదరాయణి ధర్మరాధిపు కి ట్లనుఁ బూరువంశవ  
ర్ధన పిను కమ్మఁ డైనధృతరాష్ట్రనృపాలుఁడు పెంపుతో సుయో  
ధనముఖపుత్రులం గడు ముదంబునఁ బెంచుచుఁ బాండురాజు ద  
ప్పినపిదపం దదాత్మజులు న వెల్కుఱి త న్నని చేర వచ్చినన్. 11
- వ. ఇట్లు సేర వచ్చినపాండవులయెడ నసూయానిమగ్నతై సుయోధనాదులు. 12
- క. పెట్టిరి విషాన్న మంటం, గట్టిరి ఘనపాశములను న గంగానదియం  
దొట్టిరి రాజ్యము వెడలం, గొట్టిరి ధర్మంబు విడిచి న కుటిలాత్మకులై. 13
- క. క్రూరాత్ము లగుచు లాటౌ, గారంబున వారు నిద్రఁ నైకొని యుండెన్  
దారుణశిఖి దరికొలిపిరి, మారణకర్మముల కప్రమత్తత వెలయన్. 14
- తే. సూరిజనగేయ మగురాజసూయయజ్ఞ, విలసదవభృథసేకపర విత్ర మైన  
ద్రావదీవారువేణీభరంబు వట్టి, కొలువులోపలి కీడ్చిరి న కుచ్చితమున. 15
- క. కావున వారల కపకృతి, గావింపని దొకదినంబుఁ న గలుగదు తమజ  
న్మావధి నిజనందనులను, వావిరి నయ్యంధనృపతి న వల దనఁ డయ్యెన్. 16
- తే. మాయజూదంబు వన్ని దుర్మార్గవృత్తిఁ  
బుడమిఁ గొని యడవులకుఁ బో నడువ నచటఁ  
దిరిగి వారలు సమయంబు న దీర్చి యేగు  
దెంచి తమయంశ మషిగినఁ బంచి యీక. 17
- వ. ఉన్నయెడ. 18
- చ. సకలసయంత యైనహరి న సర్వశరణ్యుడు మాధవుండు సే  
వకనవకల్పకంబు భగవంతుఁ డనంతుఁడనంతశక్తి నం  
దకధరుఁ డబ్జలోచనుడు న ధర్మతనూభవుచే నియుక్తుఁ డై  
యకుటిలభక్తియోగమహితాత్మకుఁ డై ధృతరాష్ట్రపాలికిన్. 19
- క. చని యచట భీష్మగురుత, తనయకృపాచార్యనిఖలభావప్రీ పతులున్  
విని యనుమోదింపఁగ ని, ట్లనియెన్ ధృతరాష్ట్రతోడ న వననీనాథా. 20
- క. కౌరవపాండవు లిరువురు, నారయ నీ కొక్కసమము న యవనీవర నీ  
వేరీతి నైనఁ బాండుకు, మాయలపా లొసంగి తేని న మచు నుభయంబున్. 21
- క. అని ధర్మబోధమునఁ బలి, కినమాటలు సెవుల నిడమిఁ న గృష్ణుఁడు విదురున్



- ఘనసీతిమంతం బిలువం, బనిచినఁ జనుడెంచి గురుస్థభాస్థలమనకున్ 22
- వ. చనుడెంచి యచటిజనంబులచేత నుపసీతం బునుకార్యంబు దెలిసినవాఁ డయి  
ధృతరాష్ట్రు నుద్దేశించి యిట్లనియె. 23
- మ. ధరణీనాయక పాండుభూవిభుఁడు నీత్రమ్ముండు దత్తుత్తులం  
బరిరక్షించిన ధర్మపుం దగవునుం శ బాటిల్లు వంశంబు ను  
స్థిరసాఖ్యోన్నతిఁ జెందు శత్రుజయముం శ జేకూరు గోపాలశే  
ఖరుచిత్తంబును వచ్చునట్లగుట యాఁ శ గౌరవ్యవంశాగ్రణీ. 24
- ఆ. వారితండ్రిపాలు వారికి నొసఁగి నీ, పాలు సుతుల కెల్లఁ శ బంచి యచ్చి  
చలము విడిచి ధర్మ శ మలవడ నీబుద్ధిఁ, జోనుపవయ్య కులము శ మనుపవయ్య. 25
- చ. వినుము నృపాల నాపలుకు శ వేయును నేల సమీరసూతి నీ  
తనయులపేరు విన్నఁ బదకతాడితదుష్టభుజంగమంబుచా  
డునఁ గన లొందు నింతయును శ మున్నును జెప్పితిఁ గాఁబ వానిచే  
తన భవదీయపుత్రులకుఁ శ దప్పదు మృత్యు వ దన్నిభంగులన్. 26
- వ. అదియునుం గాక. 27
- క. నీపుత్రులశౌర్యంబును, జాపాచార్యాపగాత్మజాతకృపభుజా  
టోపంబును గర్ణధురా,లాపంబులు నిజముగాఁ దలం తె మనమునన్. 28
- వ. అట్లేని వినుము. 29
- ఉ. ఏపరమేశుచే జగము శ లీనచరాచరకోటితోసము  
ద్దీపిత మయ్యె నేవిభునిగదివ్యకళాంశజు లబ్ధగర్భగా  
రీపతిముఖ్యదేవమునిబృందము తెవ్వఁ డనంతుఁ డచ్యుతుం  
డాపురుషోత్తముండు గరుణాంబుధి గృష్ణుండు వో నరేశ్వరా. 30
- ఉ. అట్టిజగన్నివాసుండు మురరాసురశేధి పరాపరుండు చే  
పట్టి సఖుండు వియ్యమును శ బాంధవుండు గురుండు విభుండు నై  
యిట్టల మైసప్రేమమున శ నెప్పుడుఁ దోడ్పడు చుండ వారలన్  
జుట్టనవేల నెవ్వరికీ శ జూపంగ వచ్చునె పార్థివోత్తమా. 31
- ఉ. కావునఁ బాండునందనులఁ గాఁజియిపెట్టక రాజ్యభాగమున్  
వావిరి నిచ్చి రాజ్యమును శ వంశముఁ బుత్రుల బంధువర్గముం  
గావుము గాక లోభి యగుకష్టసుయోధనుమాట వింటివే  
భూవర నీయుపేక్ష నగుఁ శ బో కులనాశము బంధునాశమున్. 32
- తే. ఒకనికై యిట్లు కుల మెల్ల శ ను క్కడంప  
నెత్తికొనఁ జూచె దిది నీతియే నృపాల  
వినుము నామాట నీసుయోధుని విడిచి  
కులము రాజ్యంబు దేదంబు శ నిలుపవయ్య. 33

- క. అని యిట్లు దఱిమి చెప్పిన, విని దుర్యోధనుడు రోషభవముం డగుచు  
స్నిహితనయశక్తిగి దుష్కాననుబ నిశీక్షించి తామసమునఁ బలికెన్. 34
- క. దాసీపుత్రుని మీర యదాసీచరి జేయ కీటకు డగుచే కలువఁగా  
నాసీనుఁ డై నేలెడు, గాసిలి చేరి యోవ వెడలఁగా నడువ రసా. 35
- వ. అని యిట్లు దుర్యోధనుం డాసీన దురాలాపంబులు దనకు మనస్తాపంబు నేయం  
గార్యంబు విచారించి ధైర్యం బవలంబించి యొండు వరుక నొల్లక శరశరాసం  
బులు విడిచి క్రోధంబు నడచి వనంబునకుం జని యందు. 36
- సీ. విష్ణుస్వయంవ్యక్తవిమలభూములను బ, విత్రంబు లగుహరిజ్ఞేత్రమలను  
నెలకొని దేవతానిర్మితహరిదివ్యభూముల గంగాద్రపుణ్యనదుల  
సిద్ధపురాణప్రసిద్ధపుణ్యాశ్రమ, స్థలముల నుపనయస్థలములందు  
గంధమాదనముఖ్యక్షౌభ్యతటంబుల, హంజులగిరికంజశ్రుంజములను  
తే. వికచైతరీవద్యహల్లకమరంజ, పానవశిమ త్తమధుకరగ్రానబుద్ధ  
రాజహంసవిలోలవిశ్రాజమాన, మగుచుఁ జెలు వొందుపంకేరుహాకరముల, 37
- క. మఱియును ఋష్యాశ్రమ వన, సరి దుపవన నద పుళింద శ జనపద గిరిగ  
హ్వార గోష్ఠ యజ్ఞశాలా, పుర దేవాయతన పుణ్యభూములయందున్. 38
- క. కూరలుఁ గాయలు నీళ్ళా, హరమాగాఁ గొనుచు నియమ మలవడఁగ నసం  
స్కారశరీరం డగుచు ను, దారత నవధూతవేషధరుఁ డై వరుసన్. 39
- క. హర్షము గదురఁగ భారత, వర్షమునం గలుగుపుణ్యవరతీర్థము లు  
త్కర్షం జూచుచు విగతా, మరుం డై సంచరించె శ్రమనుజవరేణ్యా. 40
- వ. ఇట్లు సంచరించుచు బ్రభానతీర్థమ్మునకు వచ్చునప్పుడు. 41
- చ. అరుగుచు దైత్యభేదనద్రయాపరిలబ్ధసమ స్తమేదినీ  
భరణధురంధరుం డగుచుఁ క బాండుసుతాగ్రజుఁ డొప్పు <sup>1</sup>చుండు న  
త్తఱి విదురుండుఁ దత్సరిదుగ్ధదంతసాల రసాల మాధవి  
కురవక మాతీ వకుళ శ్ర కంజ లసత్తటమందు నున్నెడన్. 42
- చ. నరవర వేణుజానలవిశ్నవప్తమహావిమాడ్కిఁ బాండుభూ  
వరధృతరాష్ట్రనూను <sup>2</sup>లనివారణఁ జాల విరోధ మెత్తి యొం  
డొరుల జయింపఁ గోరి కదనోర్విఁ గురుక్షితిపాలముఖ్యులం  
దఱు మృతు లొటయున్ విని ఘనంబుగ శోకనిమగ్నచిత్తుఁ డై. 43
- ఉ. ఆయెడఁ గాలు దన్నక రయంబున నేఁగి సరస్వతీనదీ  
త్తోయములందుఁ గ్రుంకి మునితుల్యుడు వే చనియెం దనూనపా  
త్తోయరుహాప్తభార్గవప్రభుత్రితనోచు<sup>3</sup>సుదాసశక్తిభృ

1. 'చుండ భూ, వర విదురుండుఁ దన్నికటావర్యతహాలసాల' అ. పు. 2. 'లనివార్య  
నిమాధవిరోధ' అచ్చుప్రతి. 3. 'కుమారగోసుధా, వాయు' వ్రా. ప్ర.



ర్మలగతిఁ గన్నపట్టి సుఖమారతమండు విరోధభంజనో

త్కలిక సుఖంఁచనే గుణకరవంబుండు సాంబుండు వృష్టిపుంగవా.

54

క. హరిపదసేవకుఁ డరిభీ, కరుఁ డర్జునులను మిగులఁ గ గార్ముకవివ్యల్

<sup>1</sup>దిరముగఁ గఱచిన సాత్యకి, వరసుఖవిభవముల నున్నవాడె ధరి త్రిన్.

55

మ. జలజాతాంకుశచక్ర చాపకులిశఁచ్చత్రాదిరేఖాకతో

జ్వలగోవిందపదాబ్జలక్ష్మితవిరాజనాన్మధూళిచ్చూటా

కలితాంగుండు విధూతకల్పఘండు నిఃస్కామైకధర్ముండు

త్కులజాతుం డన నొప్పునట్టిఘండు డరకూరుండు <sup>2</sup>జీవించునే.

56

క. శ్రుతులుచు గ్రతుజాతము స, మృతిఁ గాల్చిన మట్టివేద! మాతగణిన్ శ్రీ

పతిఁ దనగర్భంబున రక్షితుఁ జేసినగరిత జేవణీపతి సుఖమే.

57

వ. మజీయు మహాత్మా మహితోపాసకు లగువానలకోర్కులు నింకింపం జాలిన

భగవంతుండుచు శబ్దశాస్త్రంబునకుం గారణం బని తన్ను సఖిలదేవతాజనంబు

లగ్గింపం గలమేటియుచు సకలజీవచక్రధారితఃకరణంబు లయనచిత్తాహం

కారబుద్ధిమనంబులకు గ్రమంబున వాసుదేవ సంకర్షణ ప్రద్యుమ్నానిరుద్ధు

లధిదైవతంబు లగుదు రట్టిచతుర్విధతత్వంబులకుఁ మర్శం బైనతత్త్వంబు

మనస్సు తన్మనోమయుండు నైనయనిరుద్ధకుమారుండు సంతోషచిత్తుం డగునే

యని.

58

మ. ఇతరారాధన మాని కృష్ణఁ గమలాధీశుం బయోజాసనా

ర్చితు భక్తిన్ నిజనాథుఁగా సలితమున్ గ సేవించుపుణ్యల్ జగ

న్నతు లధ్యాత్మవిదుల్ మహాభుజులు మానస్యల్ ధర్మమార్గుల్ సము

న్నతి సత్యాత్మజచారుధేష్ఠగదు లానందాత్ములే యుద్ధవా.

59

తే. క్రోధమాత్సర్యధనుండు సుఖయోధనుండు

నొలుచునెవ్వనిసభఁ జూచి గ కలుష మొదవి

మనములోన నసూయానికమగున్ డ డయ్యె

నట్టిధర్మజుఁ డున్నాడె గ యనఘచరిత.

60

తే. ఘనగదాభ్యాసచిత్రసంగ్రాతుల మెఱసి, కురుకుమారుల భూరిసంగరములోన

హతులఁ గావించి వెలసెనయట్టిజెట్టి, నాయుతనయుండు గుశలియైవఱునయ్య.

చ. హరికరుణాతరంగితకరటాక్షనిరీక్షణలబ్ధశౌర్యవి

స్ఫురణఁ దనర్చి తన్ను నని గ బోయగతి న్నభవుం డెదిర్చినన్

బరవస మొప్పఁగా గెలిచి గ పాశుపతాస్త్రముఁ గొన్నశత్రుభీ

కరుండు ధనంజయుండు సుధర్మగస్థితి మోదము నొందునే కదా.

62

<sup>1</sup> 1. 'గఱచిన బలియుండు సాత్యకి, వఱలినసుఖలీల నున్నవాడె' వ్రా. ప్ర. 2. 'భక్తాత్ముడే' అ. ప్ర. 3. 'సుఖమే' వ్రాతప్రతులు.

- మ. తెలుఁ గొప్పకా జననీవియోగమునఁ గఁతీ స్తన్యపానంబు సో  
దరసంగక్షయఁ గల్గి దేవవిభునకృష్ణామృతంబుకా భాగే  
శ్వరుఁ డర్థిం గయికోన్నమాడ్కిఁ గురువంశశ్రేణి సిద్ధించి య  
ద్ధరణీరాజ్యముఁ గొన్నమాడ్కిఁ కోడుకుల్ శ ధన్యాత్ములే యుద్ధవా. 63
- తే. పాండుభూమిశ్వరుండు సంప్రాప్తమరణంబు, ప్తజనశిష్యులు భోచుటకై నిజేశుఁ  
గూడి చన కున్నయట్టియాకుంతిభోజనయ బేపంచునే నేడు శ మనుచరిత్ర.
- వ. అని వెండియు. 65
- మ. అనుసంభూతుఁడు పాండుభూమిభుండు నిరర్వాణంబునం బొంద నా  
తనిపుత్రుల్ దనుఁ జేర వచ్చినను మూర్ధన్యస్యంబుఁ బోఁ దట్టి యె  
గ్గొనరించెకా 'ధృతరాష్ట్ర'భూమివిభుఁ డ శ ట్లూహింపఁగా నెగ్గు సే  
సినవాడే యగుఁ గాక మేలు గలదే శ చింతింపఁగా నుద్ధవా. 66
- క. అనుజుండు వీఁ డనకయ తని,తనయులు నను వెడల నడువఁదా నూరక యం  
డినధృతరాష్ట్రండు సరకంబునఁబడు నా దైనదుఃఖమున ననఘాత్తా. 67
- వ. అదియునుం గాక పరమశాంతుండ వైననీమనంబున దుఃఖంబు గర్తవ్యంబుగా  
దంఱుని.
- క. సరలోకవిడంబనమున, హరి పరమపరుండు మానసవాక్యతితో ని  
ద్ధరఁ బుట్టి యాత్మమాయా,స్ఫురణా మోహింపఁజేయు శ భూజనకోటిన్. 69
- ఉ. కావున నమ్మహాత్ముని విశ్కారవిదూరుని సర్వమోహమా  
యాఁలమానసుండ నగున నప్పుడు సంస్మృతి దుఃఖ నౌడు న  
దేవునిసత్కృపామహిమఁ శ దేలిన వేళి సుఖంతు నేన కా  
దావిధిశంకర ప్రభృతు శ లవ్వభిమాయఁ దరింప నేర్తురే. 70
- వ. అయిన నమ్మహాత్ముని కరుణాతరంగితాపాంగపరిబంధవిజ్ఞానదీపాంకురనిరస్తనమస్త  
దోహంధకారుండ నగుటను మదీయచిత్తంబు హరిపరాయత్తం బయినఁ దన్తా  
ర్థంబు సతతంబు నిరీక్షించుచు నుండుదు మతయును. 71
- సీ. అట్టిసరోజాక్షుఁ శ డా త్తీయపదభక్తు, లడవుల నిడుమలఁ శ గుడుచు చుండ  
దౌత్యంబు సేయఁ గొందఱు విరోధులు పట్టి, బద్ధునిఁ జేయ ససన్నద్ధులైన  
బలహీనుమాడ్కి మూర్ఖుడై తేడ యసమర్థుఁ, డని లిలంచెదవేని శ నచ్యుతుండు  
పరుల జయింప నొకక కాదు విద్యాభి, జనధనమత్తులై శ జగతిఁ బెక్కు
- తే. బాధల నలంచుదుష్టభూతపతుల నెల్ల, సైన్యయుక్తంబుగా నని శ సంహరించు  
కోటకు నభిలోన నప్పుడొసరుకుమారు,లాడుదుర్భాషములకునలుగఁడయ్యె.

1. 'మదిఁ బాండుభూమిభుంకు † న్నూహింపఁగా' వ్రా. ప్ర. 2. 'దావిధిరద్రముఖ్యులకు †  
నవ్వ...వచ్చునే.' వ్రాతప్రతులు. 3. 'బయిశ్కారణంబునను వత్తవంబు సతతంబు' అచ్చుప్రతి.  
4. 'జాత్యధనంబుల † జగతిఁ' అ. ప్ర.

- మ. జననం బండుట లేనియీశ్వరుడు దా క జన్మించు తెల్ల విరో  
ధినిరాసార్థము పీతకర్ముడగునక్షద్దేవుండు గర్మప్రవ  
ర్తనకు డౌ తెల్ల జరాచరప్రకటభూత శ్రేష్టులం గర్మవ  
ర్తనులం జేయఁ దలంచి కాక కలవే క డై త్యానికి గర్మముల్. 73
- క. హరి నరుల తెల్లఁ బూజ్యుడు, హరి లీలామనుజుఁడను గుణాతీతుఁడు నై  
పరఁగినభవకర్మంబులఁ, బొరయం డెట హరికిఁ గర్మములు లీల లగున్. 74
- క. మదిఁ దనశాసన మిడి నిజ, పదములు సేపించులోకకృపాలాదులఁ 1 బెం  
పొందవింప యదుకులంబున, నుదయించెను భువిని. బలస్రహోదరుఁ డగుచున్. 75
- తే. చలన మంతక భూరిసంసరణతరణ, మైననత్కిర్తి దిక్కుల క నతిశయిల్లి  
వజ్రుల సమమతి యై యున్న క వాఁడె కృష్ణుఁ  
డనుచు విదురుఁడా యుద్ధవు క నకుగుటయును. 76
- వ. అట్టియెడ నయ్యుద్ధవుండు. 77
- క. యదుకలనిధి యగుకృష్ణుని, పదజలజవియోగతాపభరమున మాటల్  
ప్రేదులక హృదయం బెరియఁగఁ, బెదవులు దడుపుచును వగలఁ బెంపటియుండెన్. 78
- క. అని చెప్పి బాదరాయణి, మనుజేంద్రునినలను సూచి క మఱి యి ట్లనియెన్  
విను మొకనాఁ డయ్యుద్ధవుఁ, డనమమునై దేండ్ల బాలుఁ క డైయున్నతఱిన్. 79
- వ. మున్ను కృష్ణుని గూడె యాడుబాలకులలో నొక్క బాలునిఁ గృష్ణునిగా  
భావించి పరిచర్య సేయు చుండ గుణవతీమతల్లి యగుతల్లి ననుదెంచి యాఁ  
కొంటి వది యేల రా నన్న యని పిలిచిన జననీవాక్యంబులు గైకొనక యఖండ  
తేజోనిధియైనపుండరీకాక్షుపాదారవిందమకరందసేవానర క్తింజేసి యున్నయుద్ధ  
వుండు నేడు కృష్ణవియోగతాపంబున హరివార్త విదురునకుఁ జెప్పం జాలక  
(యొ ప్పటి)యందుట యేమివిచిత్రం బని వెండియు నిట్లనియె నంత నుద్ధవుండు  
సరోజాక్షపాదారవిందమకరందసుధాజలనిధిమగ్నమానసుం డై సముత్కంఠం  
జింతించి యొక్క ముహూర్తమాత్రంబునకు బాష్పజలపూరితలోచనం డై  
గద్గదకంఠం డగుచు. 80
- క. ఘనముగ నెమ్మనమున 2 మించినకృష్ణవియోగజనితశిఖి దరికొనఁగాఁ  
గనుఁగవఁ బెడచే నొత్తుచుఁ, బెను పొందినదురితశిఖిరీభిదురున్ విదురున్. 81
- వ. కనుంగొని యి ట్లనియె. 82
- క. యముఁ డనుమనకాలభుజం, గమపుంగవుఁ డెగచి పట్టఁ క గా యదువంశో  
త్తములచరిత్రలుఁ దత్కుశలము లే మని చెప్పుదుం గగలంకెడి మనమున్. 83
- సి. మునిజనముఖపద్మములు ముకుళింపంగ, ఖలజనలోచనోత్పలము లలర  
జారచోరులకోర్కి క సఫలత నొందంగ, దానవదర్పాంశతమన మడర

1. బెం. పొదవింపుట కడుకులమున. 1. 'మం, చిన....దరికొలుపన్' అచ్చుప్రతి.

వరయోగిజనచక్రవాకంబు లడలంగఁ, గలుషజనానురాగంబు పర్వ  
భూరిదోహగమగ్రస్ఫూర్తి వాటిల్లంగ, నదితధర్మక్రియ శ్రీ లుడిగి మడఁగ  
తే. మానుషాకారరుచికోటి శ్రీ మందపటిచి, యనఘ యేమననేర్చుంగృ శ్లాభిధాన  
లోక బాంధవుఁ డుత్తమశ్లోకమూర్తి, మించు తేజంబుతోన స్త్రమించె నయ్యు.  
వ. మఱియును. 85

క. హలకులిశజలజరేఖా, లలితశ్రీకృష్ణపాదరక్షిత యై ని  
ర్మలగతి నొప్పెడుధరణీ, లలనామణి నేఁ డభాగ్యశలక్షణ యయ్యెన్. 86

క. యాదవులవలన రాజ్య, శ్రీ దొలఁగెను ధర్మగతి నశించెను భువి ము  
ర్యాదలు దప్పె నధర్మోక్తి, త్పాదనమున దైత్యభేదిరదప్పినదిపన్. 87

వ. మఱియు లలితనికవణ విరాజమాన మణిగణకిరణసుషమావిశేషవిడంబితవిమల  
సలిలంబులందుఁ బ్రతిఫలితసంపూర్ణచంద్ర మండలరుచినిరీక్షించి జలచరబుద్ధింజేసి  
తజ్జలవిశోలమీనంబు లనూనన్నేహంబునని దలంచుచుచంబునఁ గృష్ణానుచరు  
లైనయదువృష్టికుమారు లమ్మహానీయమూర్తిం దమకు నగ్రేసరుం డని కాని  
లీలామానుషవిగ్రహుం డైనపరమాత్ముం డని యెఱుంగక హరిమాయాజనితం  
బగునసద్భావంబునం జేసి భోజనశయనాసనానుగమనంబులం జేరి సహోదరా  
దిభావంబుల గూడి చరియింతు రట్టిదేవుని మాయాపయోనిధినిమగులు గా  
కుండ నబ్జభవభవాదులకైనం దీఱదు సర్వగుణగర్భిణులును సత్పురుషశ్రేష్ఠులును  
నగుపరమభాగవతులకుం దక్కఁ దక్కినవారలకుం జెప్ప నేల యదియునుం గాక  
యభిజనవిద్యాధనబలగర్వమదాంధీభూతచేతస్కులైన శిశుపాలాదిభూపాలకు ల  
మృహాత్మునిం బరతత్త్వంబు యెఱుంగక నిందించుదుర్భాషలు దలంచిమనస్తా  
పంబు నొందు చుండుదు నని వెండియు. 88

మ. అవిత్తప్రవ్రతధీసమాహితతపోవ్యాసంగు లై నట్టిభా  
గవతశ్రేష్ఠుల కాత్మమూర్తి నిఖలైశ్వరజ్యోతిమైఁ జూపి శో  
కవిశోకంబులు నిర్దహించి కమలాకాంతుండు కాంతుండు మా  
నవరూపం బగుదేహమున్ వదలి యంత్రధానుఁ డయ్యెం జూపి. 89

సీ. మర్త్యవికాసైకకమాన మై తనకును, విస్మయజనక మై శ్రీ వెలయునట్టి  
యాత్మీయయోగమాయాశక్తిఁ జేపట్టి, చూపుచు సత్యంత్రసుభగ మగుచు  
భూషణంబులకును శ్రీ భూషణం బై వివేకముల కెల్లను బరశ్ర కాష్ట యగుచు  
సకలకల్యాణసంస్థాన మై సత్యమై, తేజరిల్లెడునట్టిరదివ్యమూర్తి

తే. తాన తనమూర్తి నిజశక్తిఁదగ ధరించి, యమతనూభవురాజసూరయాధ్వరంబు  
నందు నెవ్వనిభుభమూర్తి శ్రీ నర్థతోడ, నిండువేడుకఁ జూచి వర్ణించు చుండు.

1. 'యల్ల మడఁగఁ బల్లి పడఁగ' వ్రా. ప్ర. 2. 'వైసయసజ్ఞేదంబునంజేసి' వ్రా. ప్ర.  
3. 'శో, కవిశోకంబులు' వ్రా. ప్ర.

- క. ప్రకటమగఁ గమలభవపుష్పికిఁ గారణ విష్ణుహాత్మకై యనుచును ను  
త్సుకు లై తన్మూర్తిని ద,ప్పక చూచిరి గాదె తత్సభాజను లెల్లన్. 91
- వ. మఱియు శాంతోగ్రహాధరుం డైనసర్వేశ్వరుండు శాంతరూపుండు గావునఁ  
బరికృతాపరాధనివీడ్యమానమానసుం డయ్యు<sup>1</sup>ననుకంపాయ త్తచిత్తుండై వర్తిం  
చుపరాధుండును బ్రకృతికార్యం డైనహహత్తత్వరూపుండును జననకరహి  
తుం డయ్యును దాదాపులవలన ననలంబు దోచుచుండఁబున జననంబు నొందు  
చుండు నట్టిసరోజనాభుని హాసరాసలీలానురాగలోకన ప్రతిలబ్ధమాన లైన  
సోపకామినులు దన్మార్గిదర్శనానుషక్తమనీషలం గలిగి వర్తించి రదియునుం  
గాక. 92
- చ. దివిజలకోర్కిఁ దీర్చ వసుదేవునియింట జనంచి కంసదా  
నవుడు హరించు నన్భయమునం జని నందునియింట నుంటకన్  
యవనజరాసుతాదులకు శ నాజి నెదుర్పడ లేక సజ్జన  
స్తవ మధురాపురిక విడిచి శ దాఁగుటకు మదిఁ జింత నొందుదున్. 93
- వ. అదియునుం గాక. 94
- సీ. కడఁగి పెక్కిడుమలఁ గుడుచుచుఁ జిత్రమల్, గలఁగఁగ బంధనాగారములను  
వసరిన దేవకీవసుదేవులను డాయఁ, జనుడెంచి భక్తివంశదన మొనర్చి  
తలిదండ్రులార యే శ గలుగంగ మీరలు, కంసుచే నలజడిఁ శ గ్రాగు చుండఁ  
గడిఁదిశత్రునిఁ జంపఁగల లేక చూచుచు, నున్ననాతప్పుఁ బ్రసన్ను లగుచుఁ  
తే. గావుం డని యానతిచ్చినదేవదేవు, నద్భుతావహామధురవాక్యములఁ దలఁచి  
తలఁచినాచి త్తమునఁబెద్దగలఁగుచుండుఁ,బృథులపాతకభూషభృద్భిదుర విదుర.
- క. విమలమతిఁ దలఁప నెవ్వని,బామముడిమాత్రమున నఖిలభూదేవీభా  
రము వాయు నట్టిహరిపద,కమలమరందంబుఁ గ్రోలుకొనునఁ డెవ్వఁడో. 95
- క. మందప్రజ్ఞుడ నై గో,విందుని మురదైత్యహరుని శ విష్ణునఁ బరమా  
నందుని నందతనూజుని, మందరధరుఁ జిత్తమందు శ మఱితునె యెందున్. 96
- చ. అదియును గాక మీరు నృపు శ లందఱుఁ జూడఁగ ధర్మనూతి వెం  
పొదవినరాజనూయసవనోత్సవమందును జన్మ మాదిగాఁ  
బదపడి యె గ్గొనర్చుశిశువులుండు యోగిజనంబు నిట్టి ద  
ట్టి దని యెఱుంగ నోపనికఁడిందిపదంబునఁ బొందెనే కదా. 97
- చ. కురునృపపాండునందను లకకుంతిత కేళిఁ జమూసమేతు లై  
యరిది రణోర్వి నెవ్వనిముఖాంబురుహామృత మాత్మలోచనో  
త్కరముల, గ్రోలి పార్థవిశిఖప్రకరక్షితపూతగాత్మై  
గురుతరమోక్షధామమునకకుం జని సౌఖ్యము పొందిరే తుదిన్. 98
- 99



పీ. అట్టిసరోజాక్షుఁ డాద్యంతశూన్యండు, సుభగండు త్రైలోక్య సుందరుండు  
గమనీయసాగరకన్యకాకుచకుంకు, మాంకితవిపులభాహంతకుంకు

నకలదిక్ష్వాభాస్వత్కిరీటస్యస్త, పద్మరాగారుణ్యపాదపీఠః

డజః డనఁతుండు సమానాధికవిరహితుం, డిద్ధమూర్తిత్రయైధిశ్చిరుండు

తే. నైనహరి యుగ్రసేనుని క నఖిలరాజ్య, రుచిరసింహాసనమానఁ గూర్చుండఁజెట్టి  
భృత్యభావంబునొంది సంప్రీతి నతని, పనుపు సేయుట కెపుడునాగమనముగొందు

వ. అని వెండియు నిట్లనియె ననఘా పరాత్పరుండును యోగీశ్వరేశ్వరుండును నగు  
కృష్ణుండు భగవద్భక్తుండును బరమభాగవతో త్తముండును నైనయుగ్రసేనని  
సేవించుట యాశ్చర్యంబు గాదు తన్నుహరియింపం దలంచి క చంబుల విషంబు  
ధరియించి స్తన్యపానంబుసేయించిన దుష్టచేతన యైనపూతనకుం జనిచ్చి పెంచిన  
యశోదాదేవికి నైన నందరానిజపదంబుఁ గారుణ్యాయ త్తచిత్తుం డై యొసంగ  
ననిన నిజపదధ్యానపరాయణు లగువారల ననుసరించి సేవించుట సెప్ప నేల  
యనిన నుద్ధవునికి విదురుం డిట్లనియె భక్తవత్సలుండును గారుణ్యజలనిధియై (నై  
భాగవతజల ననుగ్రహించు) పుండరీకాక్షుండు భాగవతసేవ సేసెం గ క నిజ  
దాసలోకంబున కొసంగుపరమపదంబు నుగ్రకర్ములై నరాక్షసుల కెట్లా సంగ  
నతైఱం గెఱింగింపు మనిన విదురునకు నుద్ధవుం డిట్లనియె.

101

మ. దనుజానీక మనేకవారములు దోర్దర్శనంబు సంధిల్లఁగా

విసతానూనుభుజాధిరోహఁ డగునశ్వప్రస్థం సునాభాయ ధూ

న్ననీలో మోక్షాని పోకు పోకు హరి దైత్యత్యారాతి యందఁ దదా

ననముం జూచుచుఁ గూలి మోక్షపదము నాప్రిపింతు రత్యున్నతిన్

102

క. ధీరజనో త్తమ నవసిత, సారసలోచనుండు గృష్ణభజననంబును ద

చ్చారి త్తము నెఱింగింతు ను, దారత నీవిపుడు వినుము క తద్విధ మెల్లన్.

103

చ. ధరణిధరంబు వాపుటకుఁ క దామరసాసనుప్రార్థనన్ రమా

వరఁ డలకంసబంధననిర్వాసమునన్ వసుదేవదేవకీ

వరులకు నుద్భవింప బలవంతుండు గంసుండు హింస సేయు న

న్వేషింపున నర్థరాత్రి సుతునిం గొని యవ్వసుదేవుఁ డిమ్ములన్.

104

క. నందునిమందకుఁ జని త, త్సుందరితల్పమునఁ బరులు క సూడకయుండన్

నందనుని సునిచి యానక, దుండుభి మరలంగ నేగెఁ క దొల్లి టిపురికిన్.

105

క. హరి యేకాదశసంవ, త్సరములు నందవ్రజమునఁ క దను హరి యనియె

వ్యరు నెఱఁగ కుండ నాహల, ధరుతో<sup>1</sup> గ్రీడించు చుండఁ క దద్దముఁబ్రీతిన్.

క. గోపాలవరుల కైనను, నాపోవఁగ దనసమంచితాకార మొగిం

జాపనిశ్చిప్తివేదక, గోపాలురఁ గూడి కాచె క గోవత్సములన్.

107

- వ. ఆయ్యవసరంబునం గృష్ణుండు లీలావినోదంబులు దోషగోపాలబాలురకుం  
జూపం దలంచి. 108
- చ. వరయమునానదీపలివ్రవర్ధితసారభయు క్షపుష్పమే  
దురమకరందపాన<sup>1</sup> పరితృప్తమధువ్రతయూథమాధవీ  
కురవకకుందచందననికకుంజములందు ముయూరశారికా  
పరభృతరాజకీరమృదుభామలభంగిఁ జెలంగి పల్కుచున్. 109
- ఉ. శ్రీరమణీమనోవిభుండు శ సింహాకిశోరముఁబోలె లీలఁ గౌ  
మారదశక్ రమావిములమందిరముం బురుడించుగోతతిన్  
వారక మేపుచుం దరభక్తనంశరవస్సుటమాధురీసుధా  
సారముచేత గోపజన్యసంఘములన్ ముద మందఁ జేయుచున్. 110
- వ. మఱియును. 111
- మ. చిరకేళీరతి బాలకుల్ తృణములన్ శ సింహాదిరూపంబులం  
గర మొప్పన్ విరచించి వాని మరలన్ శ ఖండించుచందంబునం  
గరుణాశీతులఁ గామరూపు లగునక్కంసప్రయుక్తక్షపా  
చరులం గృష్ణుండు సంగరస్థలములం శ<sup>2</sup> జక్కాడె లీలాగతిన్. 112
- చ. వరయమునానదీజలనిశ్వాసమహారగవిస్తృతాస్యవి  
స్ఫురితవిమానల ప్రభలస్పోకునఁ గ్రాగినగోపగోధనో  
త్కరముల నెల్లఁ గాచి భుజ్యగప్రవరున్ వెడలంగఁ దోలి త  
త్సరిదమలాంబుపానమున శ సంతస మందఁగఁ జేసె గోతతిన్. 113
- మ. దివిజాధీశుగుఱించి వానకొఱ కై శ దీపింప నందాదివ  
ల్లపు లేఁ టేట ననూనసంపదల నుల్లాసంబునం జేయును  
త్సవముం గృష్ణుండు మాన్చి గోపగణముల్ శ సంప్రీతి నొందన్ శచీ  
ధవుగర్వం బడఁచుగ నవ్యయముగాఁ శ వాఁ జేసె గోయాగమున్. 114
- చ. హరిహాయుఁ డంత రోషవిన్యశావిలమానసుఁ డై సరోరుహో  
దరుమహిమం బెఱుంగక మృదం బడరంగ వలాహకాదిభీ  
కరఘనపంక్తిఁ బంపిన నశ్విండశిలామయభూరివర్షముల్  
గుసె ననూనగర్జనల శ గోకుల మాకుల మంది మ్రందగన్. 115
- ఉ. ఆ తఱి మంద గొందలము శ నందఁగ వల్లపు లెల్లఁ గృష్ణ కృ  
ష్ణేతివిభీతవాక్యములఁ శ జిందఱవందఱ లై కలంగుచుం  
గాతరులై మముం గరుణఁ శ గావుము కావు మనాథనాథ ని  
ర్ధూతకళంక భక్తపరితోషణభూషణ పాపశోషణ. 116
- మ. అని యిబ్బంగి విపన్ను లై పలుకఁ గురయ్యాలించి కృష్ణుండు న

జ్జనవరిష్టుఁడు గోపగోనివహ రక్షయోదయుఁడై దేవతా

జను లగ్గించఁ గరాంబుజాతమున సరచ్చత్రంబుగఁ నాల్ప బో

రన గోవర్ధనశైలముం దటచరద్రమ్యామరీజాలమున్.

117

వ. వెండియు.

118

సీ. శరదాగమాకంభకంపూర్ణపూర్ణిమా, చంద్రసాంబ్రాతపోజ్జ్వలిత మగుచు  
వెలయుబృందాటవీధివిధియం దొకనాఁడు, రాసకేళిమహోల్లాసుఁ డగుచు  
రుచిరసాభాగ్యతామయమనోరమ, స్ఫూర్తి జెన్నొందినకమూర్తి దనర  
సలలితమఖచంద్రచంద్రిక గోపికా, నయనోత్పలమాల కాశనంక మొదవ

తే. భవ్యచాతుర్యభంగి ద్విభంగి యగుచు, సబ్జనాభుండు సమ్మోదక మతిశయిల  
లీలఁ బూరించువరమరళీనినాద, మర్ధి వీతేర విని మోహితాత్మలగుచు. 119

చ. పతులు మఱుదులుక సుతులు క బావలు న త్తలు మామలుక సము  
న్నతి వల దన్న మానక మనంబునఁ గృష్ణపదాబ్జసేవనా  
న్వితరతి గోపకామినులు క వే చనుదేఁ గరుణాపయోధి శో  
భితగతి రాసకేళి సత్ప్రపెం దరుణీనవపుష్పచావుఁ డై.

120

ఉ. రాముఁడు దాను గూడి మధురాపురికిం జని యందు వైభవో  
ద్దామనృపాననంబున ముదంబున నున్నదురాత్ముఁ గంసు దు  
ష్టామరశత్రుఁ డుంచి ముదక మారఁగఁ దల్లని దండ్రి నంచిత  
శ్రీమహితాత్ములై తనరఁ క జేసె సరోరుహనాభుఁ డున్నతన్.

121

మ. నలు వొప్పంగ షడంగయు క్తమహితా<sup>1</sup>మ్నాయంబుఁ జొవ్వువి  
ద్యలు సాదీపనిచే నెఱింగెఁ జెలు వొందక విన్నమాత్రంబులో  
పలనే లోకగురుండు దాన తనకుక క భావింప నన్యుల్ గురు  
లలరే లోకవిడంబనార్థ మగు లీలల్ గావె యమ్మేటికిన్.

122

ఉ. <sup>2</sup>మించి ప్రభాసతీర్థమున క మృత్యువశంబునఁ బొంది పోయి యా  
పంచజనోదరస్థుఁ డగు బాలకు దేశికునందనుం బ్రభో  
దంచితలీలఁ దెచ్చి గురుదక్షిణగా నతిభక్తియుక్తి న  
ర్పించె గురుండు చిత్తమునఁ క బెం పెసలార మురారి వెండియున్.

123

సీ. ఘనుఁడు విదర్భేశుఁ క డన నొప్పుభీష్మకు, వరసుతామణి నవరవారిజాక్షిఁ  
బద్మాసమాన రూపశ్రీవిభాసితఁ, గమనీయభూషణఁ క గంబుకంతఁ  
జతురస్వయంవరోత్సవసమాగతచైద్య, సాల్వమాగధముఖ్యజనవరేణ్య  
నికరసమావృతఁ క బ్రకటసచ్చారిత్ర, రుక్మిణి నసమానరక్తకాంతి

తే. నమరగుప్తాపుతంబు విరహంగవిధుఁడు, గొనినకైవసి మనుజేంద్రకోటిఁ దొలి

1. 'మృయాదివైర్మల్యవి, ద్యలు' వ్రా. ప్ర. 2. 'పంచప్రభాసతీర్థజలమధ్యమునన్ మృతి  
నొంది పోయి' వ్రా. ప్ర.

- కమలనాభుండు నిజభుజాగర్వ మలర, దెచ్చి వనియించె నతని నుత్తరింపవశమె.  
చ. పరువడి భూరిన ప్లవృషభంబుల ముక్కుల గుట్ట దద్బల  
స్ఫురణ సహింప జాలక నృపుల్ దలపడ్డ జయించి నగ్నజి  
ద్ధరణీపునందనక వికచక్రతామరసాక్షి బ్రమోది యై స్వయం  
వరమునఁ బెండ్లి యాడె గుణవంతుఁ డనంతుఁ డనంతశ్చ క్తిశ్న్. 125
- మ. ప్రతివీరక్షయకారి నాఁ జరగి సత్త్రాజి తనూజాహ్మదీ  
ప్సితముం దీర్చు దలంచి నాకమునకుం శ బెంపారఁ గా నేగి వ  
ర్ణితశౌర్యోన్నతిఁ బారిజాత మిలకు శ స్త్రీలాగతిం దెచ్చె ను  
ద్ధతి దేవేంద్రు జయించి శృష్టుఁ డన నేత్రస్మాత్త్రుఁడ చూడఁగన్. 126
- సీ. మానితాఖిలజగత్సత్యదేహమునఁ బొల్చు, ధరణిదేవికిఁ బ్రియతనముఁడైన  
సరకదానవుని సుగనాభాఖ్యఁ జె న్నెందు, ఘనచక్రధారావిఖండితోత్ర  
మాంగునిఁ జేయ న్యయ్యవసీలలామంబు, వేడినఁ దత్పుత్రు శ విపులరాజ్య  
పదమున నిల్చి లోకపలిమందిరమునకుఁ, జేరఁగ నరకుండు శ సెఱులఁ బెట్టి  
తే. నట్టికన్యలు నూఱు బ్రదాటువేలు, నార్తబాంధవుఁ డైనపద్మాక్షుఁడొచ్చి  
హర్ష బాష్పంబుధారాప్రవహ మొదవఁ, బంచశరబాణవిర్భిన్నభావ లగుచు.  
చ. లలితతదీయసుందరవిశ్రలాసవిమోహిత లైనవారి నిం  
పొలసినశోర్కిఁ దీర్చుటకు శ నొక్కముహూర్తమునకా వరించి క  
న్యల లలితావరోధభవనంబుల నందఱ కన్నిరూపు లై  
కలసి సుఖినితిం దనిపె శ గాంతల భక్తినితాంతచి త్తలన్. 128
- క. చతురతతో నం దొక్కొక, యతివకుఁ బదురేసి సుతుల శ నాత్మసముల ను  
న్నతభుజశక్తులఁ గాంచెను, వితతం బై కీర్తి దిశల శ వినతికి నెక్కన్. 129
- సీ. మధురాపురముఁ జతుర్విధభృతాఘములతో, నావరించినకాలాయవనసాల్వ  
మగధభూపాలాదిశమనుజేంద్ర లోకంబు, సైన్యయుక్తము గాఁగ శ సంహరించి  
తనబాహుశక్తిఁ జిత్రముల నర్థించిన, భీమపార్థులకు సుగద్దామవిజయ  
మొనఁగి తద్వైరుల శ నక్కడంగఁగఁ ద్రుంచి, బాణశంబరమరకపల్వలాది  
తే. దనుజనా యకసేనావిశ్రాంతములను, హలధరాదిసమేతుఁ డై శ హతులఁ జేసి  
1దంతవక్త్రాద్దైత్యులుడన్ను నెదుర, భండనములోనఁద్రుంచెదోర్బలముఁ మెఱిసి.
- వ. వెండియుం గృష్ణుండు గౌరవపాండవభండనంబునకుం దోడ్పడి రాజన్య లన్యో  
న్యమాత్సర్యోత్సాహసమేతు లై సైనికపాదఘట్టనంబుల ధరాచక్రంబు గంపింప  
ననన్యనామాన్యంబు లయినశంఖశరీప్రముఖతూర్వఘోషంబులు నింగి మ్రొంగఁ  
దురంగమరింఖాసముద్ధూతధూళిపటలపరిచ్ఛన్న భానుమండలంబునుం గాఁ జను  
దెంచి కురుక్షేత్రంబున మోహరించిన నుభయపక్షబలంబులం దునుమాడి నిఖిల

రాజ్యవైభవమదోక్తైః డయ ననుయోధనుండు నిఖిలరాజసమక్షంబున గర్జ  
శకునిడు శ్యాననాడులు దర్శిత్రంబున నిరంతరంబు గుంతినందనుల కెగు చేసిన  
దోషంబునంజేసి సంగరరంగంబున భీముగదాఘాతంబునం దొడలు విడిగి  
పుడమిం బడి గతాయశ్శ్రీవిభవుం డై యంజి సవరితోవడిత్తుండ నై చూచి  
తిని గదా యవరిమితబాహుబలోత్సాహు లై నభీష్మద్గోణభీమార్జునులచేత  
సఖిలధరాధిపతులు సహృద శాక్షోహిణీబలంబులతోడం దునిమించితినింకను మత్స  
మానబలు లయిన యదుక్షీరుల జయింప నెంతవారలకైనం దీరదు మధుపానమద  
విఘ్నార్థి తతామృతిలో ననులై వర్జించుయాదవుల కన్యోన్యవైరంబులు గల్పించి  
పోరించి యితరేతరకరాఘాతంబుల హతు లై తన్నుం గలసినం గాని భూభారం  
బుడుగ జని చి త్తంబునం దలంచి యంతధర్మి నందనుచే నిస్సవత్తుంబగురాజ్యంబు  
పూజ్యంబుగాఁ జేయించుచు మర్త్యులకుం గర్తవ్యంబు లై నధర్మపథంబులు  
సూపుచు బంధుపుత్రులనెల్ల బరితోవంబునొందించుచుం దత్సరోక్షంబున వారి  
వంశం బుద్ధరింపం దలంచి యభిమన్యునివలనియు త్తరాగర్భంబు నిలిపి గురు  
తనయస్య క్షమహితబ హ్మత్రుపాతంబునం దద్గర్భదళనంబు గాకుండ నర్భకుని  
రక్షించి నిజపదారవిందసేవారతుం డై నధర్మసుతుచే గీర్తిప్రతాపంబులు నివ్వ  
టిల్లం దురంగమేధంబులు మూడు సేయించి వెండియు. 131

- సీ. వల నొప్పు లొకకవైదికమార్గాముల్, నడపుచు ద్వారకాశ్రయగరమందు  
నవిదితాత్మీయమాయాప్రభావమున నిస్సంగుండై యండి సంసారిపగిదిఁ  
జెంది కామంబులఁజేతి విమోహితుం, డై సుఖించుచు మదితాత్మక డగుచు  
సంచితస్మిగ్ధస్మితావలోకముల సుధాపరిపూర్ణ స్కల్పాపములను
- తే. శ్రీనికేతన మైనశరీరమునను, బాండునందనయదు కలఁగ్రకరములను  
లీలఁగారుగ్య మొలయఁబోలించుచుండె, నార్ధక్షోచణుండు నారాయణుండు.
- సీ. సంపూర్ణపూర్ణిమాయచంద్ర చంద్రిక నొప్పు, రమణీయశారదశ్రావ్యులందు  
సలలితకాంచనస్తంభసౌధోపరి, చంద్ర కాంతో పల్లవసలములందు  
మహితక రేణుకాశ్రమధ్యదిగ్గజముల, గతిని సౌదామిన్సీలతలనడిమి  
సీలమేఘంబులరలీల <sup>1</sup>ముక్తానయ, కస్మిగ్ధసీలరత్నములభాతి
- తే. సతితయావనసుంధరీయతవిహారు, డగుచు సతు లెంద అందఱ కన్నిరూప  
ములను గ్రీడించె టెక్క బ్జములు సెలంగి, నందనందనుఁ డభినవానందలీల. 133
- వ. అంత నొక్కనాడు. 134
- చ. మునివరు లేగుదేర యదుభోజవరేణ్యులు గూడి ముట్టఁ బ  
ల్కినఁ గన లొంది వారు దమకించి శపించినఁ గొన్నిమానముల్  
చనునెడ దైవయోగమున క బారరఁ బో సమకట్టి వేడుకల్

1. ముక్తాయుక్త, లాలితస్మిగ్ధసీలములభాతి. 2. 'ముఖ్యులు గొందఱు గూడి'ల .ప్ర.

- మనములఁ దొంగలెంపఁ గరిరమక నిజయానము లెక్కి యాదవుల్. 135
- ఉ. కోరి ప్రభాసతీర్థమునకఁ జని తన్నడిఁ గ్రుంకి నిర్మలౌ  
దారత నందు దేవమునితర్పణముల్ పితృతర్పణంబులుక  
వారనిభక్తి జేసి నవరవత్సలతోఁ బాలుపారుగోవులక  
భూరిసదక్షిణాకముగ న భూసురకోటికి నిచ్చె వెండియన్. 136
- క. అజినపట రత్నకంఠశ, రజత మహారజత తిః ధర్మరావరకన్యా  
గ జ తురగ రథమ లను స,ద్విజకోటికి నిచ్చెఁ బెంపు న దీపింఁగన్. 137
- వ. ఇట్లు సఖలంబు లయిన భూదానంబుమొదలుగాఁ గలదానంబు లనూనంబులుగా  
భగవదర్పణబుద్ధిం జేసి యనంతఃంబ. 138
- తే. ఎనఁగుమోదంబు సందల్లు న నిష్టమైన, రసికమృదులాన్న మధ్విః భారణాలు సేసి  
మంజులాసవరసపానమత్తులగుచుఁ గడఁగియన్యోన్యహాస్యవాక్యములఁగలఁగి. 139
- వ. ఇట్లు దమలోన మది రాపానమదవిఘూర్ణితతామ్రలోచను లయి మత్సరంబుల  
నొండొరులం బొడిచి సమస్తయాదవులును వేణుజాతానలంబునఁదద్వంశపరం  
పరలు దహనంబు నొందుచందంబున బాలిసి రది యంతయుం గనుంగొని  
శ్రీకృష్ణుం డప్పడు. 140
- క. చతురతతో నిజమాయాగతిఁ జూచి లసద్విలోలకల్లోలసమం  
చితవిమలకమలసార,స్వతజలముల విహితవిధులు న సలిపినవాడై. 141
- క. ఒకవృక్షమూలతలమున, నకలంకగుణాభిరాముఁ న డాసీనుం డై  
యకుటిలమతి <sup>1</sup>బదరీవన,మునకున బొమ్మనుచు మొఱంగిరపోయిన నేనున్. 142
- క. క్రమమన నిజకులసంహారము సేయఁ గడంగు తెఱిగి న రమణీయశ్రీ  
రమణుచరణాబ్జయ గవిర,హామ నకు మది నోర్వలేక న యనుగమనుఁడ నై. 143
- క. హరి నరయుచుఁ జని చని యొక,తరుమూలతలంబుందుఁ న దసదేహరుచుల్  
వరఁగఁగనున్నమహాత్మునిఁ, బరునిఁ బ్రహ్నార్తిహరుని న భక్తవిధేయన్. 144
- వ. మఱియును. 145
- సీ. అస్మత్ప్రియస్వామి న సమ్యతుఁ బరస త్వ,గుణగరిష్టుని రజోగుణవిహీను  
సురుచిరద్వారకాశ్రపురసమాశ్రయ ననా,శ్రయ నీలనీరదశ్యామవర్ణు  
దళదరవిందసుందరపత్రనేత్రు ల,క్ష్మీయతుఁ బితృకాశేయవాసు  
విలసితవామాంకవిన్యస్తదక్షిణ,చరణారవిందు శతశ్వత్ప్రికాశు
- తే. ఘనచతుర్బాహు సుందరారాకారు ధీరుఁ, జెన్నుగలలేతరావిపై వెన్నుమోపి  
యున్నవీరాసనాసీను న నన్నుఁ గన్న,తం ద్రినానందపరిపూర్ణు న దనుజహరుని.
- మత్తకోకిలము. కంటిఁ గంటి భవాబ్ధి దాటఁగఁ న గంటి నాశ్రితరక్షకుం  
గంటి యోగిజనంబుడెందముఁ న గంటిఁ జుట్టముఁ గంటి ము

కృంక్షిం గన రానియెక్కటిఁ ॥ గంటిఁ దామరకంటిఁ జే  
కొంటి ము క్షినిధానమం దలకొంటి సౌఖ్యము లండఁగన్.

147

వ. అయ్యవసరంబునం బరమభాగవతోత్తమండును ముజననత్తమండును ద్వై  
పాయనసఖుండును బరమతపోధనుండును సఖశూన్యండును సఖబజనమాన్యం  
డును బుధజనవిధేయండును నగుమైత్రేయండు దీర్ఘాచరణంబు సేయుచుం జని  
చని.

148

మ. కనియెం దాపసవుంగవుం డఖిలోకఖ్యాతవర్ధిష్ఠ శో  
భనభాస్వత్పరిపూర్ణయావనకళాభ్రాజిష్ఠ యోగీంద్రహృ  
ద్వనజాతైశ్చరిష్ఠం గౌస్తుభమఖోద్యద్భూషణాలంకరి  
ష్ఠ నిలఁప హితజిష్ఠ విష్ఠం బ్రభవిష్ఠం గృష్ఠ రోచిష్ఠనిన్.

149

క. తడఁంతరంబ హరిఁ దన,వృద్ధయాంభోరుహము ముకుళితేక్షణముల స  
మృదమనఁ జూచుచునానత,వదనుండై యుండై ముదముగవలఁగ సనఘా.

వ. అంత దగ్గఱ నేతెంచి యున్నమైత్రేయండు వినుచు నుండ దరహాసచంద్రితా  
సుందరవదనారవిందుండును నానందసుధానివ్యందకందళితహృదయండును భ  
క్తానురక్తదయాసక్తవిలోకనుండును నగువుండరీకాక్షుండు నన్ను నిరీక్షించి  
యిట్లని యానతిచ్చె బూర్వభవంబున వసుబ్రహ్మలు సేయసత్త్రయాగంబున  
ననువై భవదీయహృదయంబుననితరపదార్థంబులు గోరకమరీయపాదారవింద  
సేవం గాఁగిరితివి గావునం దన్నివిత్తంబున నేను నీహృదయంబున వసి  
యించి నను స్తంబును గను చుందును నాత్మరాముండ నై న నన్ను నెవ్వరేని  
సదసద్వివేక లై యెఱుంగం జాలరు వారలకు నేను నగోచరుండ నై యుండుదు  
మతపరిగ్రహంబు గలనీకు నీజన్మంబు కాని పునర్భవంబు నొంద కుండుటకు  
భవదీయపూర్వజన్మకృతసుకృతవిశేషఫలంబుకతన నియ్యాశ్రమంబున మత్సా  
దారవిందసందర్శనంబు గలిగె నదియుం గాక పద్మకల్పంబునందు మన్నాభి  
షడ్మమధ్యనిషణ్ణం డయినపద్మసంభవునకు (జన్తమరణాదినంసృతినివర్తకంబును  
నవిరతానశ్వరసౌఖ్యప్రవర్తకంబునగు) మన్మహత్త్వంబుఁ దెలియఁజేయునట్టి  
దివ్యజ్ఞానంబు నీకు నెఱింగింతు నని యమ్మహాసీయతేజోనధి యానతిచ్చినసుధా  
సమానసరసాలాపంబులు గర్భకలాపంబులై మనస్తాపంబులం బాపినరోమాంచ  
కంచుకితశరీరుండను నానందబాష్పధారాసిక్తకపోలుండను బరితోషసాగరాంత  
ర్ముగ్ధమానసుండను నయి యంజలిపుటంబు నిటలతటంబున ఘటించి  
యిట్లంటి.

151

క. పురుషోత్తమ నీపదసర,నిరుహధ్యానామృతాభిక్షిప్తకస్పరణం

గర మొప్పిననాచిత్తమి,తరవస్తువులందు వాంఛఁ ॥ దగులు నెయెందున్.

152

- చ. జననము లేనిసేపు భవసంగతి నొందట కేమికారణం  
బనియును గాలసంహరుడ శ్రీ వై జగముల్ విలయించునీవు పా  
యనిరిపుభీతి కై సరిదుర్దంచితదుర్గము నాశ్రయించు పె  
ట్లనియును దేవ నామనమృతనందుఁ దలంతు సరోజలోచనా. 153
- వ. అదియునుం గాక. 154
- క. శ్రీరమణీశ్వర నీ వా, త్మా రాముడ వయ్యు లీలః శ్రీ దరుణీకోటిం  
గోరి రమించితి వనియును, వారక యేఁ దలఁతు భక్తవత్సల కృష్ణా. 155
- క. పరతత్త్వజ్ఞులు గరుణా, కర నిను సంసారి వనుమః శ్రీ గడఁక దలంపక  
అరసి ననుఁ గాచు పెల్లను, గర మరుదు తలంచి చూడఁ శ్రీ గమలాధీశా. 156
- వ. దేవా నీ వఖండితవిజ్ఞాననిర్మలాంతఃకరణుండ వయ్యును ముగ్ధభావంబునఁ బ్రమ  
త్తునిచందంబున విమోహికై వడింబ్రవర్తించుచు నెందేని నొడిఁగి యుండుటం  
దలంచి నాడెందంబు గుందు చుండు నరవిందలోచన పురందరవందిత ముకుంద  
యిందిరాసుందరీరమణ సరస్వతీరమణునకుం గరుణించి యానతిచ్చినసుజ్ఞానంబు  
ధరించుకై గాకుం గల దేనిఁ గృపసేయుము భవవీయశాసనంబు ధరియించి భూరి  
సంసార పారావారోత్తరణంబు సేయుదు నని విన్నవించి బహుభంగులం బ్రస్తు  
తించిన భగవంతుండును బ్రహ్మపారిజాతంబును నైనకృష్ణుండు పరతత్త్వనిర్ణ  
యంబు నెఱింగించిన. 157
- క. సరసిజలోచనకరుణా, పరిలబ్ధజ్ఞానకలితభావుడ నగుటం  
బరతత్త్వవేది నై త, చ్చరణసరోజముల కెఱఁగి శ్రీ సమ్మతితోడన్. 158
- క. హరిపదజలరుహవిహారతరణి దుర్దంతమఃఖ్యతోయధిఁ గడవక  
వెర వేది తిరుగ వలసెను, సరసిజభవకల్పచిలయశసమయము<sup>2</sup>దాకన్. 159
- వ. ఇట్లు దిరుగుచు. 160
- మ. నరనారాయణతాపసాశ్రమపదోన్నత్యంబునం బొల్పుభా  
సురమందార రసాల సాల వకు థాశో కామ పున్నాగ కే  
సర జంబీర కదంబ నింబ కుట జాశ్వత్థ స్ఫురన్మల్లికా  
కరవీరక్షితిజాభిరామ బదరీకాంతార సేవారతిన్. 161
- క. చను చున్నవాడ నని ప, ల్కినపలుకుల కులికి కళవశించుచు విదురుం  
డనుపమశోకార్ణవమున, మునిఁగియు నిజయోగసత్త్వమునఁ దరియించెన్. 162
- వ. ఇట్లు విదురుండు శోకపావకునిం దనవివేకజలంబుల నార్చి యుద్ధవుని కిట్లనియె.
- మ. అనఘా యుద్ధవ నీకుఁ గృష్ణుఁ డసురేంద్రరాతి మన్నించి చె  
ప్పినయథ్యాత్మరహస్యతత్త్వవిమలాభిజ్ఞానసారంబు బో  
రన నన్నుం గరుణించి చెప్పినఁ గృతార్థత్వంబునం బొందెదన్



- విను పుణ్యాత్ములు శిష్యసంఘముల నుద్ధరిం బ్రోవరే వెండియున్. 164
- క. భగవద్భక్తులు సుజనులు, దగ వెఱిగి పరోపకారతాత్పర్యవివే  
కగణ్యులై చరింతురు, జగతిం బొగ డొంది వృష్టిస త్తమ యెందున్. 165
- క. అనవుడు నుద్ధవుఁ డవ్వెడు, దున కి ట్లను ననఘ మునివరరుఁడు సాక్షాద్వి  
ష్ణునిభుం డగుమైత్రేయుఁడు, దనమనమున మనుజగతి వరదలఁ దలచి తగన్. 166
- క. హరి మురళిదిఁ బరాపరుఁ, గరుణాకరుఁ దలఁచునట్టిభునుఁ డమ్మునికుం  
జరుకడ కేగిన నాతఁడు, గర మర్థిం దెలుపు సా త్త్వికజ్ఞానంబున్. 167
- వ. అని యుద్ధవుండు విదురుం గూడఁ జని చని. 168
- ఉ. ముందటఁ గాంచె నంత బుధశ్రముఖుఁడు హల్లకపుల్లపద్మని  
వ్యంధమరందపానవిలసత్సదభృంగఁ జల త్రరంగ మా  
కందలవంగలుంగలతికాచయసంగ సురాంగనాశ్రితా  
నందితపుణ్యసంగ యమునన్ భవభంగ శుభాంగ నర్మిలిన్. 169
- క. కని డాయ నేగి మోదం, బునఁ దత్సరిదమలపులిన్తభూములఁ దగ నా  
దినశేషము <sup>1</sup>నివసించెను, వనజోదరపాదపద్మరవళమానసుఁ డై. 170
- క. మఱునాఁడు రేపకడ భా, సురపుణ్యుఁడు ఘనుఁడు మధునిగ్రహాదనచరణ  
స్మరణ క్రీడాకలితుఁడు, దరియించెం గలుషగహన<sup>2</sup>దమునన్ యమునన్. 171
- వ. ఇట్లు యమునానది ను త్తరించి యుద్ధవుండు బదరికాశ్రమంబునకుం జనియె  
ననిన విని రాజేంద్రుండు యోగీంద్రున కి ట్లనియె. 172
- క. శౌరియు నతిరథవరులు మ, హరథసమరథులు యదుబరలాధిపు లెల్లం  
జోరి మృతిఁ బొంద నుద్ధవుఁ, డేరీతిక బ్రదికె నాకు న నెఱిగింపు తగన్. 173
- సీ. నావుడు రాజేంద్రునకు శుకయోగీంద్రుఁ, డి ట్లను మున్ను లోక కేళుచేత  
సంప్రార్థితుం డైన న జలరుహనాభుండు, వసుమతిపై యదువంశమందు  
నుదయించి తనుఁదాన న మదిలోనఁ జింతించి, తెలివొంది యాత్మీయకులనినాశ  
మొనరించి తాను బంకచోపనిషణ్మయ, మగుదివ్యదేహంబునందుఁ జెందఁ  
తే. దలచి విజ్ఞానత త్వంబు న ధరణిమీఁదఁ, దాల్చి జనకోటి కెఱిగింపఁదగినధీరుఁ  
డుద్ధవుఁడుదక్క నెలరులేనోపరితఁడు, నిర్జితేంద్రియుఁ డాత్మసరన్నిభుఁ డటంచు. 174
- క. ఊతిపై నిలిపినకతమున, నతనికి మృతి దొరక దయ్యె న నవసిత రమా  
పతిమభిమానము గలిగిన, యతిపుణ్యుఁడు సనియె బదరికాశ్రమమునకున్. 175
- వ. అంత. 176
- క. ఉద్ధవుఁ డరిగినపిదప స, మిద్ధపరిజ్ఞాను సుజనశహితు మైత్రేయున్  
వృద్ధజనసేవ్యుఁ దాపన, వృద్ధ శ్రవుఁ జూడఁ గోరి న విదురుఁడు గడఁకన్. 177

1. నివసించి...మానసులై. 2. దమునశృబ్దము సాంతము గాన 'దమునసన్' అని యుండఁ  
దగు. అయినను వ్రాతప్రతులందు 'దమునన్' అనియే కానిపించుచున్నది.

వ. యమునానది దాటి కతిపము ప్రయాణంబులఁ బుణ్యనదులను హరితే త్రంబు  
లనుదర్శించుచు నతిత్సరితగమనంబున. 178

క. చని చని ముందటఁ గనుఁగొనె, ఘనపాదతమఃపతంగం క గరుణాపాంగం  
గనదుత్తంగతరంగకా, జనవరనుతబహుళపుణ్యసంగకా సంగన్. 179

క. అందు నరవిందసారభ, నందితపఃమానధూతశనటమార్చిపరి  
స్పందితకందళశీకర, నందోహలనశ్చివాహజలమజ్జనుఁ డై. 180

సీ. ఘనసారరుచివాలుకాసము నందిత, సైకతవేదికాస్థలమనందు  
యమవియమాదియోగ్యంగ క్రియానిష్ఠఁ, బూని పద్మాసనాసీనుఁ డగుచు  
హరిపాదసరసీరుహస్థ స్థచిత్తఁ డై, బాహ్యేంద్రియవ్యాప్తిః క బాహు దోలి  
సకలవిద్యజ్ఞఁ క స్తవనీయఁ ముచితా, చార వ్రతోపవాసములఁ గుస్తి  
తే. యన్నపుణ్యాత్ము విగతవ్యయోవికారు, వినతసంచారు భవనపావనవిహారు  
యోగిజనగేయసత్తతిభాగధేయు, శ్రీ తివిధేయు నమేయ మైత్రేయఁగాంచె.

... విదురమైత్రేయసంవాదము. ...

వ. ఇట్లుగనుంగొని యమ్మునీంద్రుని పాదంబులకుం బ్రణమిల్లి ముకుళితహస్తండ్లై  
యిట్లనియె మునీంద్రా లోకంబున సకలజనంబులు మనంబులఘనంబులగుసౌఖ్యం  
బు లందందలంచి తత్ఫలప్రాప్తి హేతువులైన కర్మంబు లాచరించి డైవోపహా  
తు లై తత్కర్మంబులచేత సిష్టలారంభు లగుదురు కర్మంబులు బంధకంబులును  
దుఃఖహేతువులును గాని సౌఖ్యదాయకంబులై పాపసిష్టులై జేయనోప వది  
య ట్లుండె భూరిదుఃఖానుసారం బైనసంసారచక్రంబునందుఁ బరిభ్రమించుచుం  
గామవిమోహితు లై పూర్వకర్మానుగతంబు లైన శరీరంబులు దాల్చుచుం  
జచ్చుచు మరలం బట్టుచు శంతకాలంబునకుం బాపనిష్కృతిఁగానకమాత్మ  
యావనవనకుతారు లై జరయించి వర్తించుమూఢాత్ముల బశుప్రాయులరక్షించు  
కొఱకుఁ గాదె నారాయణపరాయణు లైన మీవంటిపుణ్యాత్ములు లోకంబునం  
జరియించుట యదియునుం గాక. 182

మ. అవివేకానుగతస్వకార్యజలవేలాక్షిర్ణ మై మిత్రబం  
ధు వధూ పుత్ర జలగ్రహాగ్రయత మై క దుర్దాంత మైనట్టిదు  
ర్భవపాథోధిఁ దరించువారె హరిసంబంధ క్రియాలోలభా  
గవతానుగ్రహనావ లేనియధముల్ క గాగుణ్యసంధాయకా. 183

క. మునినాథచంద్ర ననుఁ గై, కొని కాచుతలంపు బుద్ధిఁ క గూడినయేనికొ  
వినుమ మదీప్తిత మది నా, చనవునఁ గావింపవయ్య క సజ్జనతిలకా. 184

వ. అని వెండియు విదురుండు మైత్రేయుం జూచి మునీంద్రా <sup>1</sup>త్రి గుణాత్మకమాయా  
నియంత యగుభగవంతుండు స్వతంత్రుం డయ్యు నవతరింపి యేయేయవతారం

1. 'పురుషోత్తమం డై నభగవంతుండు.' బ్రా. ప్ర.

బుల నేదేకర్కంబు లాచరించె నదియు <sup>1</sup>నిష్క్రియుం డగునీశుండు మొదలం  
బ్రహ్మచంబు నేవిధంబునం గల్పించి దేవీతిం బాలించె (మఱియు నీవిశ్వంబు)  
నాత్మీయహృదయాకాశగత<sup>2</sup>ముం జేసి నిష్పత్రవృత్తి యగుచు యోగమాయ  
యందెట్లుననియించె బ్రహ్మాండంబునందు నేలీలవర్తించె నందు బ్రహ్మాదిరూపం  
బులం బొంది బహుప్రకారంబుల నెట్లు క్షీణించె భూసురగోసురాదులం బరి  
రక్షించుటకై మత్స్యోద్వయతారంబులు భయించి యేయేస్సయోజనంబులం  
దీర్చె బయోరుహగర్భాండకటాహంతర్గతంబు <sup>3</sup>లై లోకపాలసహితంబు లైన  
లోకంబులను లోకాలోకపర్యతంబులను బహిర్భాగంబులను నేయే తత్త్వభేదం  
బులను నెత్తెఱంగునం బుట్టించె నందుఁ (బ్రదీపితం బగు)జీవకోటియెవ్వనింగొల్పి  
బ్రదుకు జనులకుఁ <sup>4</sup>గర్భనామరూపభేదంబులెట్లు నిర్దేశించె నింతయు సవిస్తరం  
బుగా వివరింపు ముత్తమశ్లోకమాళీమండనుండనుయోగీశ్వరేశ్వరుండును నైన  
పుండరీకాక్షునిచరిత్ర శ్రవణంబునంగాని (జన్మమరణాదిసకలదుఃఖాకరంబులును  
దుష్కర్మప్రాప్తంబులును నగు) భవబంధంబులు దెగ వని వెండియు నిట్లనియె.

తరలము. సతతముఁ సరసిరుహోదరసత్కథామృతపూరముఁ

శ్రుతిపుటాంబలిచేత నిమ్మల శ్ర జుట్టియుం దనివోదు భా

రతకథామిష మూని విష్ణుఁ బరరాశరప్రియసూతి స

స్మృతి నుతించినచోట సన్మన్తనాథ నామది నుబ్బుదున్.

186

క. ఇతరకథావర్ణనములం నతిహేయత నొందె జిత్త శ్రమనఘాత్మ ర మా

పతిచరితామృతరతి సంస్మృతివేదన లెల్ల బాయు శ్ర జేయు మునీంద్రా.

187

తే. భూరివిజ్ఞాననిధు లగునారదాది నిర్మలాత్మల కయిన వర్ణింప రాని

హరికథామృతపానంబునందు విసివి, యెల్ల ననువాఙ్మవో వెట్టిగొల్ల డనఘ.

వ. అదియునుం గాక.

189

సీ. అరవిందనాభునియపరావతార మై, జననమందినప రాశరసతుండు

<sup>1</sup>చతురవర్ణాశ్రమాచారధర్మములును, తవణింప లోకవిడంబనములు

నగుగ్రామ్యకథలు పె శ్ర క్కర్ణి గల్పించుచు, హరికథావర్ణన శ్ర మందులోన

నించుకొనుక గాని శ్ర యేర్పడఁ జెప్పమి, సంచితవిజ్ఞాన శ్ర మాత్మ నిలువ

తే. కున్నఁ జింతించి మఱి నారదోపదిష్టుఁడగుచు హరిక్షీర్తనామృతమాత్మఁగ్రోలి

విమలసుజ్ఞాననిధి యన శ్రవినుతికెక్కి, ధన్యుడయ్యెనులోకై క్రమాన్యుడగుచు.

వ. కావున.

191

క. సరసిరుహోదరుమంగళ, చరితామృత మాత్మఁ గ్రోలుజనుఁ డితరకథా

1. 'సృష్టిపూర్వంబునఁ బ్రహ్మచంబు' ప్రా. ప్ర. 2. 'యైనయోగమాయ' వ్రాతప్రతులు.  
3. 'లైనలోకాంతరంబులను లోకాలోకపర్యతంబులను లోకపాలరను విశ్వంబును నెత్తెఱంగునఁ  
బెట్టించె' వ్రాతప్రతులు. 4. జాతకర్మనామ. 5. మహిషాష్టవర్ణాశ్రమాచారధర్మముల్. అ. ప్ర.

- గరళముఁ గ్రోలునె హరిసం, స్ఫురణము జీవులకు నఖిలసౌఖ్యవ మనఘా. 192
- క. శ్రీవనితాధిపనామక, ధావిముఖుల కిహముఁ బరము & వత్సై సిదపం  
బోవుదురు వరకమునకున్, వావిరి నే హరిఁ జూచి & వగతు మునీంద్రా. 193
- క. ఏనరుడే నొకఁనిమఁ, బైన వృథావాదగతిని & హరిపదకమల  
ధ్యానానందుఁడు గాఁడే, నానరుచు నాయు నల్ప & మగు మునినాథా. 194
- చ. మృదుగతిఁ బువ్వుఁడేనియ రక్తమిందుఁడు బాసము సేయఁ బాటు &  
ట్పదవిభుపోల్కి నా ర్తజనభాంధవు విశ్వభవస్థితివ్యయా  
స్పదమహితావతాపఁడగుపంకరుహోదరునిత్యమంగళ  
ప్రదగుణకీర్తనామృతముఁ & బాయక గ్రోలవఁ జెప్పవే దయన్. 195
- క. అసి విదురుఁడు మైత్రేయుం, డనుమునినాయకుని నడిగె & నని వేదవ్యా  
సునితనయుం డభిమన్యుని, తనయునకుం జెప్పి మఱియుఁ & దగ ని ట్లనియెన్. 196
- వ. ఇట్లు విదురుండు మైత్రేయు నడిగిన నతం డతనిం గని యతిమృదుమధురవచన  
రచనం జై యి ట్లనియె నఁఘా కృష్ణకథాశ్రవణతత్పరుండ నై నీవు న న్నడి  
గితివి గావున భద్రం బయ్యె నీవు భగవద్భక్తుండవు గావున హరికథాసక్తుండ  
వగుట విచిత్రంబు గా దదియును గాక మాండవ్యశాపంబున సాత్వవత్తేయు  
వలన (భాతృక్షేత్రంబున) శూద్రయోనిం బుట్టినట్టి (ప్రజాసంయమనుండ వగు)  
ధర్ముండవు పరమజ్ఞానసంపన్నుండవు నారాయణునకుం బ్రియతముండవుగావునఁ  
గృష్ణుండు నిర్యాణకాలంబునం దననన్నిధికిం జనిననన్ను డాయం జేరి విజ్ఞానం  
బెల్ల నుపదేశించి నీకు నెఱిగింపు మని యానతిచ్చుటంజేసి యవశ్యంబును  
నీకు నెఱిగింతు దత్తావధానుండు నై వినుము. 197
- క. వనజాక్షయోగమాయా, జడతం బగువిశ్వజననశసంస్థానవివా  
శనముల తేజఁ గెఱిగించుచు, ననఘా విష్ణునిమహత్త్వ & మభివర్ణింతున్. 198
- సీ. సకలజీవుల కెల్లఁ & బ్రకటదేహము నాత్మ, నాఘంకుఁ బరుఁడు నానావిధైక  
మత్యుపలక్షణమహితుండు నగుభగ, వంతుండు సృష్టిపూర్వంబునందు  
నాత్మీయమాయ లభయంబు నొందిన విశ్వ, గర్భుఁడై తాన యెక్కటి వెలుంగు  
పరమాత్ముఁ డభవుం డుపద్రష్ట యయ్యు వ, స్వంతరపరిశూన్యుఁ & డగుటఁజేసి  
తే. ద్రష్ట గాకుండు మాయాస్రధానశక్తి, నతులచిచ్ఛక్తిగలవాఁడునగుచుదన్ను  
లేనివానిఁగఁ జిత్తంబుఁలోనఁ దలఁచి, ద్రష్ట యగుఁ దనభువననిర్మాణవాంఛ.
- తే. బుద్ధిఁ దోచిన నమృతాశ్రపురుషచరుఁడు, గార్యకారణహూప మై & ఘనతెక్కి  
భూరిమాయాభిధానవిస్ఫురితశక్తి, విచితి కెక్కినయట్టియృవిద్యయందు. 200
- క. పురుషాకృతి నాత్మాంశ, స్ఫురణము గలశక్తి నిలిపి & పురుషోత్తముఁ డీ  
శ్వరుఁ డభవుం డజుఁడు నిజో, దరసంస్థితవిశ్వ మపుడు & దగఁ బుట్టించెన్. 201

సీ. ధృతిఃబూనికాలచోదితము నవ్యక్తంబుఁ బ్రకృతియు సనుపేశ్యకబరఁగుమాయ  
వలన మహత్తత్త్వ మెలమిఁ బుట్టించె మా, యాంశకాలాదిగుణాత్మకంబు  
నైనమహత్తత్త్వ ముచ్చుతదృగ్గోచర మగుచు విశ్వవిశ్రాణవాంఛ  
నందుఁ జేసి రూపాంతరంబునఁ బొంది, నట్టిమహత్తత్త్వమందు నోలి

తే. గార్యకారణకర్తృత్వకత్వమైన, మహితభూతేంద్రియకమనోశమయ మనంగఁ  
దగునహంకారతత్త్వముఁ తప్పన్నమయ్యెఁగోరిన త్వరజస్తమోగుణకమగుచు.

వ. వెండియు రూపాంతరంబులం బొందు చున్నసాత్త్వికాహంకారంబువలన మనం  
బును వైకారికకార్యభూతంబులైనదేవతాగుణంబులును సంభవించె నింద్రియా  
ధిష్ఠాతలైనవ నివలన శబ్దంబు పూర్వంబునఁ బ్రకాశంబగుటంచేసి జ్ఞానేంద్రియం  
బులయిన త్వక్పక్షుశ్శోత్ర జిహ్వఘ్రాణంబులును గర్తేంద్రియంబులయినవాక్పా  
ణిపాదపాయాపస్థములును దైజసాహంకారంబున నుత్పన్నంబు లయ్యెఁదామ  
సాహంకారంబువలనశబ్దస్పర్శరూపరసగంధంబు లుదయించె నందు శబ్దంబు నిజ  
గుణం బయినశబ్దంబువలన నాకాశంబుఁ బుట్టించె గగనంబు <sup>1</sup>గాలమాయాంశ  
యోగంబునం బుండరీకాక్షునిరీక్షణంబునస్పర్శతన్మాత్రంబువలన వాయుపుంగలి  
గించెఁ బవనుండు నభోబలంబున రూపతన్మాత్రంబువలన లోకలోచనంబైన  
తేజంబు నుత్పాదించెఁ దేజంబు గాల<sup>2</sup>మాయాంశయోగంబున నుత్తమశ్లోకుని  
విలోకనంబునఁ బవమానయుక్తం బగుచు రసతన్మాత్రంబువలన నంబువులం  
బుట్టించె సలిలంబు గాల<sup>3</sup>మాయాంశయోగంబునం బరమేశ్వరానుగ్రహంబు  
గలిగి తేజోయుక్తం బైనగంధగుణంబువలనఁ బృథివి గలిగించె నందు గగనంబు  
నకు శబ్దంబును వాయువునకు శబ్దస్పర్శంబులును దేజంబునకు శబ్దస్పర్శరూపంబు  
లును సలిలంబునకు శబ్దస్పర్శరూపరసంబులును పృథివికి శబ్దస్పర్శరూపరస  
గంధంబులును గుణంబులై యుండుఁగాల<sup>4</sup>మాయాంశలింగంబులు గలిగి మహదా  
ద్యభిమానంబులు నొందినదేవతలు విష్ణుకళాకలితు లగుదు రట్టిమహదాది  
తత్త్వంబు లైక్యంబు సాలమిం బ్రపంచంబులు గల్పింప సమర్థంబులు గాక  
కృతాంజలు లై యోగీశ్వరేశ్వరుం డైననారాయణు నిట్లని స్తుతియించె. 203

దండకము. శ్రీనాథ నాథా జగన్నాథ నమ్రోకరతువిపక్షక్షమాభృతపహస్రాక్ష  
నీరేజపత్త్రీక్షణా దేవదేవా భవద్దాసనగ్గోపతాపంబులం బాపఁగానోపుదివ్యాతప  
త్రంబు నాఁ బొల్చుయుష్మత్సదాంభోజమూలంబు పుణ్యాలవాలంబుగాఁ బొంది  
యోగీంద్రు లుద్దామసంసారతాపంబులం బోవఁగా మీఁటి వర్తింతు రోతంధ్ర  
యీశా సమస్తాఘనిర్ణాశ యీవిశ్వమం దెల్లజీవుల్ భవోదగదుర్వారతాపత్ర  
యాభీల దావాగ్నిచేఁ గ్రాగిదుఃఖాభిలోఁ దోగి యేకరక్తముఁ ధర్మముంబొందఁ

గా లేక సంకరచక్రంబునందుం బరిభ్రామ్యమాణాత్ములై యుందు రమూఢుఁ  
చేతస్కులం జెప్పఁగా నేల యోదేవ విజ్ఞానదీపాంకురం బైనమీపాదపంకేకుహ  
చ్ఛాయఁ బ్రాపింతుమభాక్ష సన్మానిసంఘంబులై కాంతికస్వాంతతం బేర్చిదుర్దాం  
తపాపాఘనిర్ణాశ కాంబుప్రవాహభగంగావివాసంబు గా నొప్పుమీపాదయుగ్మం  
బు యుమ్మస్మభాంభోజనీదోద్ధతం బైనవేదాండజశ్రేణిచేతం గవేషించి సంప్రా  
ప్తులై యుందు రోనాథ వైరాగ్యశక్తిఘటజ్ఞానబోధాత్ములై నట్టిధీరోత్తముల్  
నిత్యనైరర్తల్యభవ్యాంతరంగంబులందే పరంజ్యోతిపాదాబ్జపీఠంబు గీలించి  
కైవల్యసంప్రాప్తులై రట్టినిర్వాణమూర్తిం బ్రశంసించు మింద్రాదివంద్యా ము  
కుందా సమస్తంబుఁ గల్గింపఁ బాలింపఁ మానింపఁగాఁ బెక్కుదివ్యావతారం  
బులం బొందునీపాదపంకేకుహధ్యానపారీణసుస్వాంతులై యొప్పు భక్తాభిక్షేమో  
శుభంబైన నీపాదకంజాతముల్ గొల్తుమీశారమాధీశ పుత్రాంగనామిత్రసంబం  
ధబంధంబులం జెంది 1 నిత్యంబు ముష్టియాలోలురై దేహగేహంబులం దోలి  
వర్తింపుదుర్మాచనశ్రేణులం దంతరాత్ముండ వై యుండియున్ దూరమైతోచు  
నీపాదపద్మంబు లర్పించు మోదేవ బాహ్యేంద్రియవ్యాప్తి మవ్వత్తులైనట్టి  
మూఢాత్ము లధ్యాత్మతీర్త్వప్రభావాఘ్నై నీపదాబ్జాతవిన్యాసలక్ష్మీకళావాస  
ముం గన్నయయ్యుత్తమశ్లోకులం గానఁగాఁజాల రప్పణ్యు<sup>2</sup>లాదుష్టులం జూడఁగా  
నొల్ల రంభోధిరాట్కున్యకాకాంత వేదాంతశుద్ధాంతసిద్ధాంత మై యొప్పునీసత్కు  
థాసారచంచత్సుథాసారపూరంబులం గ్రోలి సాఖ్యోన్నతిక్ సోలి ధీయుక్తు  
లై వ్రాలి తాపంబులం దోలి మోదంబులం దేలి సంసన్నులై మన్ననిత్యప్ర  
పన్నుల్ మహోత్సంతతం బేర్చి వైకుంఠధామంబు నల్పక్రియాలోలురై  
కాంతు రద్దివ్యవాసైకసంప్రాప్తికిం గోరు చున్నార మోదేవ వైరాగ్యవిజ్ఞాన  
బోధాత్మయోగక్రియామాధి సంతర్భహిర్వాప్తిః జాలించి శుద్ధాంతరంగంబు  
గావించి హృత్పద్మవాసుండవైచిన్మయాకారత న్నున్ననియున్నతానంత తేజో  
విలాసోల్లసన్మూర్తిః జిత్తంబులం జేర్చి యానందలోలాత్మతం బొల్పుయోగీశ్వర  
శ్రేణికిం దావకీనానుకంపానులబ్ధస్ఫుటజ్ఞానముం గల్గుటజేసి యాయాసమున్  
లేద యోదేవతాచక్రవర్తీ సదానందమూర్తీ జగద్ధితకీర్తి<sup>3</sup>లసదృభతవర్తీ భవ  
ద్దాసులైనట్టిమమ్మున్ జగత్కల్పనాసక్తచిత్తుండ వై నీపుత్రైగుణ్యవిన్యాసం  
బుట్టించినం బుట్టుటే కాక సేభవ్యలీలానుమేయంబుగా సృష్టినిర్మాణముం జేయ  
నేమింత వారాదు మీశక్తియుక్తిక్ భవత్పూజ గావించు మట్లుండ నిసర్క  
లాజాతులై నట్టిమ మ్రొన్న నే మున్న దధ్యాత్మతత్త్వంబ వన్నం బరంజ్యోతి  
వన్నం బ్రపంచంబు కెల్ల న్నధిపాత వన్నన్ సదాసాక్షి వన్నన్ గుణాతనివే

1. 'సోహం మమేతిక్రియాలోలురై' వ్రా. ప్ర. 2. లామర్యదాంధాత్ములన్. 3. శుభా  
వర్తినీభాసుల మ్రొవమమ్మున్' వ్రా. ప్ర. 4. రమ్ము.

కదా పద్మపత్రాక్ష సత్త్వాది త్రైగుణ్యమూలంబు గా నొప్పు మాయాగుణంబందు  
నుద్యన్మహాతత్త్వ మైనట్టినివీర్యముం బెట్టుటం జేసి నీ వింతకుం గారణం  
బాదు నాయాయకాలంబు లన్నియు సౌఖ్యంబు లే మెట్లు గావించు మేరీతి నన్నం  
బు భక్షించు మెట్లుంగి వర్తించు మేరీతి న్నుంగు మీజీవలోకంబ యాధా  
రమై యుండి భోగంబులం బొందుచు నున్న మేరీతి భక్షించు నిష్కార్యసం  
ధాను <sup>1</sup>తైనట్టిమాకుం జగత్కల్పనాశ క్షిణ్ దేవ సీత క్షి దోడ్పాటు గావించి  
విజ్ఞానముం జూపి కారుణ్యసంధాను నై మమ్ము రక్షించు లక్ష్మీమనఃపల్వలకోడ  
యోగీంద్ర చేతస్సరోహంస దేవాదిదేవా నమస్తే నమస్తే నమస్తే నమ. 204

సీ. ఆనినఁ బ్రసన్నుడై యహరి మహదాదుల, కన్యోన్యమి త్ప్రత్యక్ష మందకున్న  
కతమున నిఖిలజగత్కల్పనాశ క్షి, నొకము కండుటఁ దనబుద్ధి నెఱిగి  
కైకొని కాలవేగమున నుద్రేకంబు, నొందిన ప్రకృతితోఁబొంది నిజ బ  
లము నిల్పి తా నురుక్రముఁడన సప్తవింశతితత్త్వము లయందునమతనొక్క  
తే. పరిప్రవేశించి యాతత్త్వభవ్యగుణము, నందు జ్యేష్ఠానుకూపబులలరఁజెంది  
యొకటినికటినిగలయకముండివిశ్వ, రచన నెఱుంగనియాతత్త్వనిచయమునకు.

వ. ఇట్లు విశ్వనిర్మాణపుణత్వంబు నెఱుంగు జూపుచు నన్నింటికి నన్యోన్యతం  
గల్పించి తనయనుగ్రహంబునం బ్రేరేపం బై కానంబడి క్రియాసామర్థ్యంబునం  
జె న్నొందినతత్త్వనితానంబు <sup>2</sup>దేవ ప్రేరితు బుని స్వకీయంబు లగునంశంబుల  
చేతం బుట్టించిన విరాడ్విగ్రహంబై తత్త్వవితతి దమయదు: జెందినపుండరీకా  
క్షునికళాంశంబున నొకటికొకటి నైక్యంబు వాటిల్లి పరిణతం బై రూపాంతరం  
బునుం జెందె నేతత్త్వంబున నేనియు: జరాచరలోకపుంజంబులు నిండి యుండు  
నా హిరణ్మయం బైనవిరాడ్విగ్రహంబు నొందినపురుషుండు సర్వజీవన సమేతుం  
డై యుండె నంత. 206

క. జలములలోపల నిమ్ముల, జలదుహా<sup>3</sup>తాండమందు య సాహస్రాబ్దం  
బులు నిలిచె: గార్యరూపాకలితు బుని <sup>4</sup>సద్విరాట్పుంగర్భము వసుం. 207

తే. దైవకర్మాత్మశక్తివికాసములను  
దగిలి తనచేతఁ దనుఁ దాన యదైవశక్తి  
యగుచు వెలు: గొందుచును బ్రకారాంతరమునఁ  
దనువు వితతంబు గానిచైతన్య మొంది. 208

తే. రూపసంసక్తిజేసి నిరూపకర్మ, శక్తి యగుచు: గ్రియామరాసక్తి దశవి  
ధములు గలిగినప్రాణరూపమున నాత్మ, శక్తితోక్తుత్వముగదన్నశక్తిగలిగి.

క. త్రివిధం బగుచును నాధ్యాత్మ్యవిభేదంబులను బాసి యమతీ యభిభూతా

1. అమైకమాకుం. 2. 'అంగూడిస్వకీయం బైనకళచేత' వ్రాతప్రతులు. 3. తఘటమందు. 4. 'సద్విరాట్పుంగర్భము' వ్రా. ప్ర. 5. 'అమితము బునిసాంధునిరాశం బగుకర్మము' వ్రా. ప్ర.

తృవిరాడ్రూప మ్మగు నిది, వివిధప్రాణులకు <sup>1</sup>నాత్మ్యవిధ మై మఱియున్ . 210

క. జీవం బై పరమాత్మకుఁ, దావల కై. యాదిమావతారం బగున  
జ్ఞేవుని గర్భంబున భూ, తావలితోడం బ్రహంచ శ్ర మ్మం దోచెన్. 211

వ. ఇట్లు దోచిన విరాట్పురుషుం డాధ్యాత్మికాధిదైవికాధిభౌతికంబు లన శబ్దంబు  
లచే బూర్వోక్త క్రమంబున వెలుగొందు ననుచు విదూరునకు మైత్రేయం  
జెఱింగించె నని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె. 212

చ. హరి పరమాత్ముఁ డీశుఁ డజు శ్ర డాధ్యు డనంతఁ డనంతమూర్తి సా  
గరతనయాహృదీశుఁడు వికారవిదూరుఁడు సిత్యమంగళా  
కరుఁడు గృహపయోనిధి యశకలమచిత్తుఁడు సర్వశక్తి దా  
మరసవిలోచనండు బుధగమాన్య చరిత్ర పవిత్రఁ డిమ్ములన్. 213

వ. ఇతైఃసంగున (నీశుండగు నధోక్షజుండు) మహాదాది<sup>2</sup>తత్త్వంబులమనంబుల ఘనం  
బు లగుతలంపులు దా మనంబున నెఱింగి (యట్టితత్త్వంబుల వివిధవృత్తిలాభం  
బునకై స్వకీయచిచ్ఛక్తిచే నిట్లు లొనర్తు నని చింతించి) నిజకళాకలితం బగు  
విరాడ్విగ్రహంబునందు (నగ్నిప్రముఖం బగు)<sup>3</sup>దేవతావళి కెల్ల నివాసంబగుచు  
గానంబడినవై రాజపురుషుని యాస్యాద్యవయవంబుల వినిపింతు దత్తావధానుండ  
వై వినుము. 214

నీ. సరసుత యాదివ్యోపురుషోత్తమునిపుథ, గ్భావంబు నొంది ముఖంబునలన  
భవనపాలకుఁ డై నరపవమానసఖుఁ డంత, రాత్ము నీశ్వరునంశగమైనవాని  
కనయంబు ననుకూల శ్ర మగుచు నిజస్థాన, మనఁ బ్రవేశించెనగ్రమునందుఁ  
బరఁగ జీవుండు శక్రబ్రహ్మ నుచ్చరించు బృథగ్భావము లగునేత్రములనినఁడు  
తే. చక్షురింద్రియయుక్తుఁ డై నరవిఁ జెంది, రూపవిజ్ఞానమహిమ నిరూఢినొందు  
మఱియుఁజర్మంబులనుబవనమానుడిశ్వ, రాంశమైతత్త్వగింద్రియగమందుఁగూడి.

వ. నిజవాసంబు నాశ్రయించిన జీవుండు స్పర్శేంద్రియగతుండగు బృథగ్భావంబైన  
శ్రోత్రంబుల దిక్కులచ్యుతకళాంశం బగు శ్రవణేంద్రియయుక్తంబులై నిజస్థానం  
బునం బొందిన జీవుండు శబ్దజ్ఞానగతుం డగు (వెండియుఁదాలువు నిర్భిన్నంబయిన  
లోకపాలుం డగువరుణుం డందుఁ బ్రవేశించి రసనేంద్రియంబుచే బ్రకాశించినం  
బ్రాణిరసంబులగ గ్రహించె బరమేశ్వరునాసికేంద్రియంబుపృథగ్భావంబునొంది  
యాశ్వినేయాధిష్ఠానంబై ఘ్రాణాంశంబు నొందిన జఁతువు గంధగ్రహణనమర్కం  
బయ్యె) వెండియు భిన్నం బయినచర్మంబును నోవధులును బరమపురుషాంశంబు  
లయిన కేశంబులం గూడి నిజవాసంబు నొందిన జీవుండు <sup>4</sup>కంఠాయమానుం  
డగు భిన్నభూతం బైనమేథ్రంబునం బ్రజాపతిరేతంబున నిజస్థానంబునొందినజీవుం  
డానందంబునం బొరయు భిన్నభావంబైన గుదంబునమిత్త్రుం డచ్యుతాంశంబును.



బొందుసాయువుంగూడి నిజాధిష్ఠానంబు నొందుడు జీవుండు విసర్గంబుఁ జెందు  
వేటువేటైన బాహువులం ద్ర దశాధీశ్వరుండయినపురందరుండఁడు క్రయవిక్రయాది  
శక్తియుక్తుండగుచు నిజస్థానంబు నొందినజీవుండు వానిచేత జీవితంబొందు (మఱి  
యఁ బాదంబులు నిద్రిన్నంబులయి నవిష్టుండస్వావాసంబుగై కొని గతిశక్తింబొం  
దిన జీవుండు గమనాగమనార్హుండయ్యె)వెండియు భిన్నభావంబయినహృదయం  
బును మనఁబుతోడం గలిసి(నిజాధిష్ఠానంబుగఁ) జంద్రుండు ప్రవేశించిన జీవుండు  
శరీరసంకల్పాదిరూపం బగుచితారంబునంబొందు భిన్నభావంబైనయహంకారం  
బు నహంప్రకృతియుక్తుండై రుద్రుండు(నిజస్థానంబుగా) వసియించిన నాయహం  
కృతిచేశరీర కర్తవ్యంబులనడపు బద్ధి వాగీశ్వరావాసంబై హృదయంబుతోడం  
గలిసి నిజాధిష్ఠానంబున <sup>1</sup>(ః)బాధాశంకలుచే వెలింగిన శరీరి బోధవృత్తం బొందు  
భిన్నం బైనచిత్తంబు బ్రహ్మవాసంబై చేతనాంశంబు నొందినఁ బ్రాణివిజ్ఞానంబు  
నం బొందు నట్టివిరాట్పురుషునిశీర్షంబున స్వర్గంబును జరణంబుల వసుమతియు  
నాభియుండు గగనంబునుం గలిగె సత్త్వాదిగుణపరిణామంబుల నమరులై యాజిత  
సత్త్వగుణంబున నద్వైతతలు త్రిదివంబును బొందిరి రజోగుణంబున మను  
జులును గవాదులును ధరణిం బొందిరి తామసంబున భూతాదు లైన రుద్ర  
పారిషదులు (ద్యావాపుథివ్యంతరం బగు) వియత్తలంబునుం బొందిరి ముఖంబు  
వలన నామ్నాయంబు లుత్పన్నంబు లయ్యె వెండియు. 216

క. ధరణీదివిజులు సుతులును, నరవర యమ్మేటిముఖముననం బొడముట భూ  
సురుఁ డఖిలవర్ణ ములకన్, గురుడున్ ముఖ్యుండఁ నయ్యె శ గుణరత్ననిధి. 217

క. ధర బ్రాహ్మణాదికము ద, స్మరబాధల బొందకుండఁ శ గైకొని కావం  
బురుహోత్తముబాహువులన్, నరనాథకులంబు వుట్టె శ నయతత్త్వనిధి. 218

క. గణుకింపగఁ గృషిగోర, తుణవాణిజ్యాదికర్మకలితంబుగ నా  
గుణనిధియూరువులందుం, బ్రణుతింపగ వైశ్యజాతి శ ప్రభవం బయ్యెన్. 219

తే. తివిరి సేవకధర్ములై శ దేవదేవు, పదములన. శూద్రసంతతు శ లుదయ మైరి  
వీర లందఱుఁ దమతమవిహితకర్మ, మలరజేయుచు జనకుండు, శ నాత్మగురుఁడు.

క. అగుసర్వేశుఁ బరాత్పరు, జగదేశ ప్రభుని పాదకజలజాతంబుల్  
దగిలి భజింతురు సతతము, నిగమోక్తి భక్తియోగనిపుణాత్మకు లై. 221

తే. మహిమ దీపింపఁ గాలకర్మస్వభావ  
శక్తిసంయుక్తుఁ డగుపరేశ్వరునిభూరి  
యోగమాయావిజృంభణోద్యోగ మెవ్వఁ  
డెఱిగి నుతియింపగా నోపు శ నిధచరిత.

- ఉ. అన్య<sup>1</sup>కథాకలాపము లభహర్నిశముం బయ్యించి చాలమా  
లిన్యము నాత్మశోభనవిశ్రీ<sup>2</sup>నత నొండుమదీయజహ్వా సా  
జన్యముఁ జెందె నేడు హరిసద్గుణవిష్ణుకథామృతంబు న  
నాన్యశోచరిత్ర మై నెగడుకొమ్మదువాక్యవంబుఁ జెందంగన్. 223
- మ. హరినామాంకితసత్కథామృతరసవ్యాలోలుఁ డైనట్టిస  
త్పురుషశ్లేష్ఠుఁ డసత్కథాలవణవాఃపూరంబుఁ దాన్ గ్రోలునే  
వరమందారమరందపానకుతుకస్వాంతద్విరేఖంబు న  
త్వర మై పోవు నె చేతివేములకుఁ దగ్గరంధానుమోదాత్మ మై. 224
- క. హరిమహిమముఁ దగ్నాభీ, సరసిజనంజాతుఁ డైనచతురాననుఁడుం  
బరికించి యెఱుంగఁ డన్న ని. తరమనుజులఁ జెప్ప నేల శ త త్త్వజ్ఞునిధి. 225
- తే. శ్రుతులు దమనోన వివరించి శ మావి పుండ, రికలోచను నుత్తమశ్లోకచరితు  
నమరగణవంద్యమానపాదాబ్జయుగళు, వెదకికనుఁగొనలేవండుశ్రవిమలమతులు. 226
- క. <sup>4</sup>హరియుం దనమాయాగతిఁ, బరికించియుఁ గానఁ డయ్యె శ బరిమితి లేమి  
మఱి మాయావిని మోహిని, చరితముఁ గనుఁగొందు రెట్లు శ చతురాస్యాదుల్. 227
- క. ఆ దివిజాధీశుఁడు మహా, దాదులు దిక్పతులుఁ బంక్తజాననుఁడున్ గౌ  
రీదయితుఁడు గనఁ జాలని, శ్రీదేవునిపదయుగంబుఁ శ జింతింతు మదిన్. 228
- క. అని మైత్రేయుం డవ్విడు, రున కెఱిఁగించిన తెఱుగు శ రుచిరముగా న  
ర్జునపాత్రునకుఁ బరాశర, మునిమనుమం డెఱుంగఁ జెప్పి శ ముదము దలిర్పన్. 229
- వ. వెండియు ని ట్లనియె. 230
- క. భూమిశ్వర మైత్రేయమ, హాముని విమరునకు నట్లు శ హరిగుణశుభలీ  
లామాహాత్మ్యముఁ జెప్పిన, నామైత్రేయనకు విదురుఁ శ డనియెన్ మఱియున్. 231
- క. అగుణుం డగునిశ్వరునకు, జగదవనోద్భవవినాశకసత్కర్మములుం  
దగులీల లైన నాతఁడు, సగుణుం డై యుండు రెట్లు శ సౌజన్యనిధి. 232
- సీ. అనిన నర్భకుగతి శ ననవుడు మైత్రేయ, మునిఁ జూచి విదురుఁ డి ట్లనియె మరల  
బాలుఁడు క్రిడావిఘ్నలోలమానసమున, దీపించి లీలానుగ్రహాపుం డగుచుఁ  
గైకొని కామానుగతుఁ డై రమించును, నర్భకుఁ డధి వశ స్వంతరమున  
నర్భకాంతరమున శ నైనను బాలకే, లీసంగుఁ డగుచు నోశలిని జరించు
- తే. <sup>5</sup>దనుజభేదనుఁ డెట్లు స్వతంత్రవృత్తి  
వెలయ వర్తించె నేరితి శ విక్రమించె

1. కథానులాపము. 2. 'సము నైసమదీయ' వ్రా. ప్ర, 3. 'చరిత్రుఁ డై నెగడు' వ్రాత ప్రతులు. 4. ఈపద్యము పెక్కుప్రతులఁ గనుపట్టును. 5. 'గానిచో' అచ్చుప్రతి. 6. 'హరియు నెపుడు నివృత్తుఁ డంత్యంతతృప్తు, డగుట వర్తించు రెట్లు క్రిడాదులందు' అచ్చుప్రతి.

మఱియుఁ ద్రిగుణాత్మకం బైనమామఁ గూడి

యఖిలజగములఁ గల్పించి యంతమోద.

233

సీ. అమాయచేత స్వయంభుంబు<sup>1</sup>ద్రుంచిన, శశ్వత్ప్రకాశుఁ డీశ్వరుఁడు పరుఁడు  
ననఘాత్మ దేశకాలావస్థలందును, నితరులయందు నశహీన మైన  
జ్ఞానస్వభావంబుఁ య బూని యాప్రకృతితో, నెబ్బంగిఁ గలసెఁ దానక మయ్యుఁ  
గోరి సమస్తశరీరంబులందును, జీవరూపమున వ్రసించి యున్న

తే. <sup>2</sup>జీవుని దగువిభూతి ప్రసేది యేమి, కర్మమున సంభవించెను కడఁగి నాడు  
చిత్త మజ్ఞానదుర్గమ స్థితిఁ గలంగి, యద్భుతంబునఁ బొందెడు య ననఘచరిత.

వ. అది గావున సూరిజనోత్తముండ వైనసీపు మదీయవాంఛితంబు నెఱింగింప న  
ర్హుండ వని పిడురుండుమైత్రేయమహామునీంద్రు నడిగెనని బాదరాయణతనూ  
భవుం డభిమన్యునంగనున కిట్లనియె.

235

క. సరసిరుహోదరుమంగళ, చరితామృతపానకుతుక క్రసంగంబున ని  
ర్భరుఁ డగువిదురునకు మునీశ్వరుఁ డగుమైత్రేయుఁ డనియె య సజ్జనతిలకా.

236

చ. మినుము వితర్క<sup>3</sup>వాదములు య విష్ణుని పుల్లసరోజప త్రినే  
త్రుని ఘనమాయ నెప్పుడు విరోధము సేయుఁ బరేశు నిత్యశో  
భనయుతు బంధనాదికవిప్రద్దశలుం గృపణత్వభావము  
న్ననయముఁ బొంద లేవు విభుఁ య డాద్యుఁ డనంతుఁడు నిత్యుఁ డౌటనున్.

237

వ. మఱియును.

238

చ. పురుషుఁడు నిద్రవోఁ గలలఁ య బొందుసమస్తసుఖంబు లాత్మసం  
హరణశిరోవిఖండనము య లాదిగ జీవునికిం బ్రబోధమం  
దరయఁగఁ దోచు చున్నగతి య నాదిఁ బరేశుఁడు బంధనాదులం  
బారయక తిక్కుఁ బెట్లనుచు య బుద్ధిని సంశయ మందె దేనియున్.

239

వ. అవ్వీధం బతనికిం గలుగ నేర దది యెట్లంటేని.

240

చ. లలితవిలోలనిర్మలజలప్రతిబింబిత పూర్ణచంద్రమం  
డలము దదంబుచాలనవిడంబనహేతువు నొందియున్ వియ  
త్తలమునఁ గంప మొందనివిధంబున సర్వశరీర కర్మముల్  
గలిగి రమించునీశునకుఁ య గల్గగ నేరవు కర్మబంధముల్.

241

వ. కావున జీవునకు నవిద్యామహిమంజేసి కర్మబంధనాదికంబు సంప్రాప్తం బగుం  
గాని సర్వభూతాంతర్యామి యైనయీశ్వరునకుం బ్రాప్తంబు గానేర దని వెం  
డియు.

242

చ. నరునకు నా త్మదేహజగుణంబులఁ బాపంగ నోవుఁ బంకజో

1. 'సృజించి, పాలించి పాలించి య పరమపురుషుఁ డనఘాత్మ' అచ్చుప్రతి.

2. 'జీవునకు దుర్భగక్షేత్ర యిది యెట్టి' అచ్చుప్రతి. 3. 'వాక్యములు' వ్రా. ప్ర.

దరచరణారవిందమహితస్ఫుటభక్తియ యంద్రియంబు లీ  
శ్వరవిషయంబు లైన మది ; సంచితనిశ్చలతత్త్వ మైచో  
సరసిజనేతుక్తి ర్నమే క చాలు వివక్షతల జయించునో.

243

చ. హరిచరణారవిందయగళకార్పణముతిభక్తియోగము  
నిరతముఁ గల్గువారు భవసీరిజగన్ముల కింక రానిభా  
సురపదమందుఁ జేరుదురు క నూరిజన స్థవనీయ యట్టిస  
త్పురుషులపూర్వజన్మఫలముగ గణతింపఁ దరంబె యేరికిన్.

244

వ. అని చెప్పిన విదురుఁడు మైత్రేయం గనుంగొని ముకుళితహస్తంజై తనమనం  
బున వినమితమ స్తకుండుగాఁ దలంచుచుఁ (దనమనంబున శ్రీహరిం దలంచుచు)  
వినయపచనరచనుం జై యిట్లనియె మునీంద్రా భవదీయవాక్యంబుఁచేత నా  
మనంబున నారాయణుండు లోకైకనాథుం డెల్లయెల్ల ననియు శరీరధారి యైన  
జీవునికిఁ గర్మబంధంబు లేరీతి సంభవించె ననియుం బొడిమినసంశయంబు  
నేడు నివృత్తం జయ్యెఁ బూర్వమున నేను నామనంబున లోకంబున కేశ్వరుండు  
హరి యనియు జీవుండు పరతంత్రుం డనియును దలంపుదు నారాయణభక్తి  
ప్రకారంబు ప్రాణగోచరం బైనయవిద్యకు<sup>1</sup>నధిష్ఠానం బనం దనరుచుండు(నారా  
యణుండు) దనకు నాధారంబు లేక సమ స్తంబునకుం దాన యాధారభూతుం  
డై విశ్వంబుం బొదివి విశ్వంబులోనఁ దా నుండుతెఱుం గెట్లు శరీరాభిమానం  
బును బొంది యెవ్వఁడు (మూఢతముం దై) సంసారప్రవ ర్తకుం డగు నెవ్వఁడు  
(భక్తిమార్గంబునఁ) బరమాత్ముం డైన పుండరీకాక్షునిం జెందు వీర <sup>2</sup>లిద్దఱును  
(సంశయకేశంబులు లేమింజేసి) సుఖానందసంపూర్ణు లై యభివృద్ధి నొందు  
వార లగుదు రెవెండు సుఖదుఃఖాను సంధానంబుచే లోకానుగతుం డగుచుం  
బ్రమోదభేదంబుల నొందు నతండు దుఃఖాశ్రయుం డగు నారాయణభజ  
నంబున సమ స్తదుఃఖనివారణం బగుటను భవదీయచరణసేవానిమిత్తంబునను  
బ్రపంచంబు ప్రతీతమాత్రంబు గలిగి యున్న దయిన నందులకుఁ గారణంబు  
లే కుండుటంజేసి తెలియనివాడ నై వ ర్తింతు నని వెండియు.

245

క. అలి నామదిఁ దలంపుదు సుమ, తులు గొనియాడంగఁ దగినశ్రోయజనాభుం  
డలవడ నల్పతపోవృత్తులతలపోతలకు మిగుల క దుర్లభుఁ డనియున్.

246

సీ. ఇంద్రియంబులతోడ క నెలమి నొప్పెడిమహా, దాదుల నితరేతర్రానుషంగ  
ముగఁ జేసి వానియం క దొగి విరాడైహంబు, పుట్టించి యందుఁ జేరపట్టి తాను  
వసియించు నాతఁడు క వరుస సహస్ర సంఖ్యాకంబు లగుమ స్తకాంఘ్రిబాహు

1. నాశనకారణం. 2. 'లిద్దఱియందును సుఖానందపరిపూర్ణుం డైయభివృద్ధి నొందువాడె  
వ్వం దని సంశయంబు నొంగు మానవుండు దుఃఖాశ్రయుం డగు' వాచి. పృ. 3. 'కుంటఁ చెలిసిన  
వాడ నై యది నివ ర్తింతు నని' వాచి. పృ.

- కలితసత్పురుషునిఁ గా బ్రహ్మవాచులు, వలుకుదు రావిరాట్పుభువునందు  
 తే. భవనజాలంబు లలజడిఁ గ బొంయ కుండుఁ  
 బ్రాణదశకంబు నిందియాశ్శక్తిములుఁ నింది,  
 యాధిదైవతములుఁ గూడ గ ననఘ త్రివిధ  
 మగుచు విప్రాదివర్ణము గ <sup>1</sup>లయ్యె నట్టి. 247
- క. ఇలఁ బుత్తపౌత్తినప్తులఁ, గలిగివంశములతోడఁ గ గడుఁ జోద్యముగా  
 లలిఁ బ్రజ లేగతిఁ గలిగిరి, గలిగినయాప్రజలచే జగము లెట్లుండెన్. 248
- క. చతురత దీసింపఁ బ్రజాపతులకుఁ బతి యనఁగ వెలయునపద్యాపతి యే  
 గతిఁ బుట్టించెను నప్తు, ప్రతతులచే నవవిధప్రకపంచము మఱియున్. 249
- తే. వానిభేదంబులును మనుకవంశములును, మనుకులాధీశ్వరులును దగ్గనకులాను  
 చరితములు నేవిభూతి నేజాడ దీని, నింతయును బుట్టజేసె నాశకెఱుంగఁబలుకు.  
 క. <sup>2</sup>ధరణిం గ్రిందట మీదట, ధరణికిఁ గలలోకములను గ దత్తత్తత్తులక  
 వరుసలుఁ బరిమాణంబులు, నెఱింగింపఁ గదయ్య నాకు గ నిద్రచరిత్రా. 251
- క. సుర తిర్య జ్వర రాక్షస, గరు డోరగ సిద్ధ సాధ్య గంధర్వ నభ  
 శ్చరముఖ భవములు మునికుం, జరి గర్భస్వేదజాండ్రజముల తెఱంగున్. 252
- క. త్రిగుణప్రధానకంబులు, నగునవతారములఁ బూర్ణ గ మై వెలసినయా  
 జగదుత్పాదనరక్షణ, నిగమములవిధంబు వానిశ్రనిలుకడలుఁ దగన్. 253
- క. చక్రాయుధుసౌందర్యప, రాక్రమముఖగుణములును ధర్మరామరముఖప  
 ర్ణక్రమములు నాశ్రమధర్మక్రియలును శీలవృత్తమతభావములున్. 254
- తే. యోగవిస్తారమహిమలు గ యోగములును  
 జ్ఞానమార్గంబులును బర్యజ్ఞానసాధ  
 నములు నై యొప్పుసాంఖ్యయోగములు వికచ  
 జలజనయనకృతంబు తాళాస్త్రములును. 255
- సీ. సావండధర్మంబుఁ గ బ్రతిలోమకులవిభా, గములు జీవులగుణకర్మములును  
 బలుకులగతులను గ గలిగెడిధర్మమో, త్తములయందులపరగస్సరవిరోధ  
 ములు తేనిసాధనమును భూమిపాలక, నీతివార్తలు దండ్రనీతిజాడ  
 యును బృథగ్భావంబులును విధానములును, బితృమేధములునుదగ్గిత్పవినృప్తి  
 తే. గతులుఁ దారా గ్రహంబులుఁ గ గాలచక్ర  
 మున వసించిననిలుకడ్రులును దపములు  
 దానములుఁ దత్ఫలంబులుఁ గ <sup>3</sup>దగుప్రవాన  
 ధర్మములుఁ బ్రజ లొనరించుకర్మములును. 256

1. 'లయ్యె నందు' అ. ప్ర. 2. 'సరనిం గ్రిందన్ మీదన్' అ. ప్ర. 3. 'దనరుప్ర  
 బు, ధర్మ' అచ్చుప్రతి.

- చ. వదలక భూజనావళికి న వచ్చునిపద్దశధర్మముల్ సరొ  
జదశనిభాక్షుడేగతిని న సంతస మందెడ నెట్టివారి కిం  
- పొదవగఁ గానవచ్చు గరుభాల్ ప్రియశిష్యులు గొల్చు వారు స  
మ్మదమనఁ గోరునర్థములు న మానుగ నె ట్లెఱింగింతు యములన్. 257
- క. విలయాదిభేదముల న, య్యలఘునిఁ బరమేశు నెవ్వ నరంచితభక్తిం  
గొలుతు ర దెవ్వరిలోను, త్కలికన్ సుఖమంచు నవత్రత్వము మఱియున్. 258
- క. గోవిందునిరూపంబున, జీవ బ్రహ్మలకు నైక్యశిష్యియు నెటు స  
భావన నుపనిషదరం, <sup>1</sup>బై వెలసెడిజ్ఞాన మెట్టి న దార్యస్సుత్యా. 259
- తే. ఉచిత మగునట్టిశిష్యప్రయోజనములు  
సజ్జనులచేత విజ్ఞానసాధనములు  
నేమి పలుకంగఁబడు వాని నెల్ల మఱియుఁ  
బొలుచునై రాగ్యమునఁ దగుపురుషభక్తి. 260
- తే. ఇన్నియఁ దెలియ నానతి న యిచ్చి నన్ను, నర్థి రక్షింపు యజ్ఞదానాదిపుణ్య  
ఫలము వేదంబునదివిన న ఫలమునార్త, జనులఁగాచినఫలముతో న సమముగావు.
- క. అని విదురుఁడు మైత్రేయుని, వినయంబునఁ దెలియ నడుగునవిధ మెల్లను వ్యా  
సునిసుతుఁడభిమన్యునిసం, దనున కెఱింగించి మఱియుఁ న దగ నిట్లనియెన్. 262
- చ. ఇలఁ గలమానవావళికి నెల్ల నుతింప భజింప యోగ్యమై  
వెలసినపూరువంశము పవిత్రము సేయఁగఁ బుట్టి సద్గుణ  
కలితయశః ప్రసూనలతికాళతికిం బ్రతివాసరంబుఁ బెం  
పలరఁగఁ బ్రోది వెట్టుదు గర్వదయ్య ముకందకథామృతంబునన్. 263
- తే. అల్పతర మైనసుఖముల న సందుచున్న, జనులదుఃఖంబు మాన్పంగఁగజాలునట్టి  
<sup>2</sup>పుండరీకాక్షగుణకథాప్రౌఢ మైన, వితతనిగమార్థమగుభాగవతము నీకు. 264
- వ. ఎఱిగింతు విను మని యిట్లనియె. 265
- సీ. అమ్మహాభాగవతతామ్రాయ మొకఁనాడు, గై కొనివాతాళలోకమందు  
నప్రతీకజ్ఞాని న యై వాసుదేవాఖ్యుఁ, బొలుచుసంకర్షణమూర్తిదివ్య  
పురుషుండు దనుఁ దానబుద్ధిలోఁ జూచుచు, సలలితధ్యానమునకుళితనేత్రుఁ  
డై సనందాభ్యుదయార్థంబు గను విచ్చి, చూచిన వారుసం నె స్తుతులొనర్ప  
తే. సమర గంగావగాహను న లై యహింద్ర, కన్యలార్ద్రజటాబంధకలిత లగుచు  
భర్తృవాంఛానుబుద్ధిసప్తరమపురుషుఁ, గదియనే తెంచితత్పాదకమలయుగము.
- క. సేవించి భక్తితో నా, నావిధపూజోపహారనతినుతులను నా  
దేవునిహృదయము వడసిరి, యావేళ సనందనాదు న లమ్మహితాత్మున్. 267
- మ. ఘనసాహస్రకిరీటరత్నవిలసత్కాంతి ప్రసిద్ధచ్ఛటా

జనితోదగ్రుచిప్రకాశితఘనాసాహస్రునిజేవతా

వనదక్షున్ననరూపకృత్యమలూగిత్రవాంఛం<sup>1</sup> బ్రశంసించివా

రనురాగస్థలితోక్తులొప్పనడగత్రమార్చించియాజేవుడన్. 268

తే. భూరినిగమార్గసారవిశచారమగుచు, దనగుసిభగవతము సాదరితంబలిక  
నలినభవనూతియైనసనత్కుమార, కునకునెఱిగించె<sup>2</sup>నతఁడు సాంత్వనకుడగను.

క. ఓటిగించిన నతఁడు పరాశరునకు నుపదేశమిచ్చెనసన్మతి నతఁడు  
సురగురున కొనఁగెనాతఁడు, గరమరుదుగ నాకుఁ జెప్పెనగైకొనియేనున్.

క. నీకీప్పుడు వివరించెద, నాకర్ణింపుమునరోరుహక్షుండగును  
శ్లోకనిచరితామృతపరి, పేకుండవై మదముగ దురతజెలఁగుమువిదురా. 271

వ. ఇట్లు భగవత్ప్రేక్షంబును ఋషిసాంప్రదాయకింబును బురుషోత్తమస్తో  
త్రంబును బరమపవిత్రంబును భవలతాలవిత్రంబును నయినభాగవతకథాసూ  
త్రంబు (శ్రద్ధాభండవ భక్తుండవు నగు) నీకు నుపన్యసించెద వినుము. 272

సీ. అనఘయేగోడకత్రపై యున్నవేళ నం, తర్నిరుద్ధానలరదారువితతి  
భాటిఁ జిచ్చక్తిసరమేతుఁడై కపటని, ద్రాలోలుఁడగుచు నిగమిలితాక్షుఁ  
డైననారాయణుండుండంబుమధ్యమనభా, సురిసుభాషేనపాంశరశరీర  
రుచులు సహస్రశిరోరత్నరుచులతో, జెలిమిసేయఁగ నొప్పుశేషభోగ

తే. తల్పమునఁ బవ్వలించి యనలన్నతత్వ  
దీప్తిఁ జెన్నొందఁగా నద్విగతీయుఁడగుచు  
నభిరతుండయ్యఁ గోర్కలయందుఁ బాసి  
ప్రవిమలాకృతి నానందభరితుఁడగుచు. 273

తే. యోగమాయావిదూరుడైత్రయగసహస్ర  
కాలపర్యంతమఖిలలోకములమ్రొంగి  
పేర్చి మఱి కాలశక్తుప్రబంహితమున  
సమత సృష్టిక్రియాకలాపములఁ దగిలి. 274

క. తనజతరములోపలఁ దాఁచినలోకనికాయముల స్వజుచుటకు నా  
ధనమగుసూక్ష్మార్థము మన, సునఁగని కాలానుగతరజోగుణ మంతన్. 275

సీ. పుట్టించె దద్గుణంబునఁ బరమేశ్వరు, నాభిదేశమనందుత్రనలిననాశ  
ముదయించె మఱియప్పుయోరుహముకుళంబు, గర్మబోధిత మైనరకాలమందుఁ  
దనతేజమునఁ బ్రవృద్ధంబైనజలముచే, జలజాఘృతఁ బ్రకాశంబు నొందఁ  
జేసి లోకాశ్రయస్థితి సర్వగుణవిభా, సితగతి నొప్పురాజీవమందు

తే. నిజకళాకలితాంశంబునిలిపిదాని, వలననామ్నాయమయ్యుడునునవరగుణుడు

1. 'బ్రశంసించుచు. స్వ...నడగ త్రవాంజేవుడన్ వాణిన్.' వ్రా. ప్ర.

2. 'సాంఖ్యయశమకు నతఁడు' కి. పరఁగ నతం డంతఁ బరా' అ. ప్ర.

నాత్మయోనియనై నతోశ్రయజభవుండు, సరవిజతురాననుండునాశజనమయ్యె.

తే. అతఁడు దత్పద్యకర్ణికాయందు నిలిచి  
వికచలోచనుఁ డై లోకకవితతి దిశలు  
నంబరంబుచు నిజచతుర్రాసనములఁ  
గలయుఁ బరికించి చూచుచుఁ శ గమలభవుఁడు.

277

చ. అలఘుయుగాంతకాలపవననాహతసంచలమార్మజాలసం  
కలితజల ప్రభూత మగుకంజముఁ దద్వనజాతకర్ణికా  
తలమున నున్నతన్ను విశ్రదక్రియ గల్గినలోకతత్త్వమున్  
నలిఁ దెలియంగ నోపక మృనంబునఁ జాల విచార మొందుచున్.

278

వ. ఇట్లు నితర్కించె.

279

ఉ. ఈ జలమందు నీకమల శ మేగతి నుద్భవ మయ్యె నొంటి యే  
నీజలజాతపీకమున శ నేగతి నుంటి మచాఖ్య యెద్ది నా  
కీజనంబు నొందుటకు శ నెయ్యది హేతువు బుద్ధిఁ జూడ నే  
యోజ నెఱుంగ లే నని ప్రయోయహగర్భుండు విస్మితాత్ముఁ డై.

280

క. ఆ వనజనాళిమూలం, బా వనములలోన నర్థి శ నరయుటకొఱకై  
యా వనజాతప్రభవుం, డా వనరుహనాళివివరముం దభిముఖుఁ డై.

281

మ. అతిగంభీరవిశాలవారినిధితో యాంతర్నిమగ్నాంగుఁ డై  
చతురాస్యం డొగి దివ్యవత్సరసహస్రం బబ్జమూలంబు స  
న్మతి నీక్షించియుఁ గాన లేక భగవత్సన్మాయామహత్త్వంబు వి  
స్మృతిఁ గావింప విభీతుఁ డై చురలఁ జేరెం దత్సరోజాతమున్.

282

తే. అట్లు గ్రమ్మఱఁ జేరి యగ్రయ్యబ్జపీక, మందు నప్టాంగయోగ క్రిశయానురక్తిఁ  
బవను బంధించి మహిత త్రపస్సమాధి, నుండి శతవర్షములు సమృచుండ నంత.

ఆ. అట్టియోగజనిత శ్రమైవవిజ్ఞానంబు, గలిగి యుండి దానఁ శ గమలనయనుఁ  
గాన లేక హృదయకమలకర్ణికాయందు, నున్నవానిఁ దన్నుఁ శ గన్నవాని.

284

మ. కనియెన్ నిశ్చలభక్తియోగమహిమం శ గంజాతగర్భుండు శో  
భనచారిత్రు జగత్పవిత్ర విలసత్పద్మాకళిత్రున్ సుధా  
శనముఖ్యస్తుతిపాత్రు దానవచమూర్తజైత్రున్ దశత్పద్యనే  
త్రు నవీనోజ్జ్వలనీలమేఘనిభగాత్రున్ బక్షిరాట్పత్రునిన్.

285

వ. మఱియును.

286

చ. అలఘుఫణాతపత్రనిచక్రయాగ్ర సమంచితనూత్నరత్నని  
ర్మలరుచిచే యుగాంతతిమిరంబు నడంచి యకల్మషోల్లస  
జ్జలములఁ జేసి యందు సవనసారసనాళస్థితైకభోగముం  
గలిగినశేవతల్పము శ గైకొని యుష్మమహాత్ము నొక్కనిన్.

287



సీ. వరప్రీతకౌశేయ్యపరిధానకాంతి సం,ధ్యాంబువరుచినిచగ్రయంబుఁగాగ  
గమనీయనవహేమ్యకలితకీటంబు, రమణఁ గంచసఖిభ్రరంబు గాఁగఁ  
మానితమాక్తికమాలికారుచి సాను,పతితనిర్భరపరంభవరలు గాఁగఁ  
జెలు వొందునవతులగ్రనీదామకములు లా,లితతటజిహ్వధీశ్వరలు గాఁగఁ

తే. వరభుజంబులు నికటస్థఃపృశములుగఁ, బదము లంగణపాదపరప్రచయములుగ  
లలితగతి నొప్పుమరకతాఃచలవిశంబి, తాత్మ దేహంబు గలుగుమఃహత్ము హరిని.

వ. మఱియు నపరిచ్ఛిన్నంబును నిరుపమానంబును నిఖిలలోకసంగ్రహంబును నతి విస్తారపర్వలాయామంబును నై వివిధవిధిత్రదివ్యమణిభూషణంబుల నాత్మీయ నిర్మలద్యుతిచేతం బ్రకాశంబు నొందంజేయుదివ్యదేహంబు దనర వివిధంబులగు కామంబు లభిలషించి విశుద్ధం బైనవేదోక్తమార్గంబున భజించుపురుషశ్రేష్ఠులకుఁ గామధేను వనందగిన పాదపద్మముగంబును నలిక ఫలకలలితరుచినిచయంబులకు నోటువడి కృపాపాత్రుం డై చంద్రుండు బహురూపంబులఁ బదనరోజంబుల నాశ్రయించె నన నొప్పవదనఖంబులును గమలాభూకాంతలకు నుపధాన రూపంబు లనం దగి నీలకదళికాస్తూభంబులడంబు విడంబించుచూరుయుగళంబును గనకమణిమయమేఖలాకలాపాభిరామంబుఁ గదంబకంజలఁజోభితపీతాంబరాలంకృతంబు నై విలసిల్లుకటిమండలంబును శృంగారవాహినీజలావర్తంబు నాఁ బాలుపొందునాభివివరంబును జతరస్థనిఖిలబ్రహ్మాండముహూర్గుహూరుద్భవ కృశీభూతం బనం దగుమధ్యభాగంబును మహితముక్తాఫఃమాలికావిరచితరంగ వల్లివిరాజితంబు నవతులసీదామకీసలయతల్పూబుఁ గుసుమమాలికాలంకృతంబు ఘనసారకస్తూరికాచందనవిలిప్తంబుఁ గొస్తుభరత్నదీప్తిప్రదీప్తంబుశ్రీనత్పలక్షణ లక్ష్మీతాంబు నై యిందిరారమణికేఁ గేళీమందిరం బనం బొల్పువత్సస్థలంబును సుఖకేళీసమారంభపరిరంభణాంభోధిరాట్కన్య కాకరాంభోజకీలితకనకమణికంకణానిమంబు లనం బొలుపారురేఖాత్రయవిరాజమానం బైనకంధరంబును సుమ హితానర్ఘదివ్యమణిప్రభావిభాసిత కేయూరకంకణము ద్రికాలంకృతంబు లయిన బాహువులును సకలలోకార్ధినివారకదరహాసచంద్రికాధవళితంబు లైనకర్ణకుండలమండనమణిమకీచులు నర్తనంబులు సలుపం దనరి నిద్దంబు లగుచెక్కుటద్దంబులును బరిపక్వబింబఫలప్రవాళపల్లవాధరశోణాయితంబును నఖిలభువనపరిపాలనంబునకు నేన చాలును నని వివాదించునయనయుగళంబునకు నీమాస్తంభంబుఁ జంపకప్రసూనరుచివిభాసంబు నగునాసాదండంబును గమలకుముదంబులకుం బెంపు సంపాదించుచుఁ గరుణామృతతరంగితాపాగంబు లై కర్ణాంతవిశ్రాంతంబులై చెలువొందునేత్రంబులును సలలితశ్రీకారంబునకు నక్షరత్వంబు సార్థకం బయ్యె ననం దగుకర్ణంబులును నిక్షువాపవాపద్వయంబురూపంబునఁ జూపట్టు భూయుగళంబును నపరపక్షౌప్యమీశశాంకశంకాస్పదఫాలఫలకంబును నీలగిరి

ప్రశ్నంగసంగతబాలనూర్తాండమండలవిడంబిత పద్మరాగమణిఖచితకాంచనకీరీ  
టంబునం బొలుపారి నూర్వేందుపవనానల ప్రకాశంబులకు ననకాశంబు నూకక  
త్రిలోకవ్యాపకసమర్థంబు లగుతేజోవిశేషంబునఁ జెలువొంది సంగరరంగంబుల  
దాననానీకంబుల హరింపం జాలురుదర్శనాదిదివ్యనాథనంబులచే నురాసదం  
బగుదివ్యరూపంబునం గలిసి మఱయును. 289

ఉ. హారకలాపపుష్పనిచక్రయంబులఁ జంచదనరరత్నకే  
యూరకరాంగుళీయకమహోజ్జ్వలభాసజనమాస్త్రశాఖ 1లొ  
పార్వరంగ జూడ నొప్పి భవనాత్మకలీల నన్పష్టమూలని  
స్ఫారితభాగ వేష్టితక్షణా సితచందనభూరుహాకృతిన్. 290

మ. విలసత్కుండలిరాజసఖ్యమ న నుగర్విభృత్సమాఖ్యక 2ము  
జ్వలితోదారశిరోఽభూషణసహస్రస్వర్ణకూటంబునకొ  
సలిలావాసతఁ జారుకొస్తుభవిరాజిత్తుగర్భంబునకొ  
నలినాశుండు గనుంగొనంగఁ దగె మ్రేనాకావనిభృద్గతిన్. 291

క. వితతార్థజ్ఞానజప, స్తుతిమకరంద ప్రహృష్టప్రతిజాతమధు  
వ్రతగణపరివృతశోభా, గతకీర్తిప్రసవమాలికలు గలవానిన్. 292

వ. కనుంగొని చతురాననుండు 293

సీ. అనఘు సర్వేశ్వరు శ నాద్యంతశూన్యుని, ధన్యుని జగదేకమాన్యచరితుఁ  
2దన్నాభిసరసిజోద్భవసరోజంబును, నప్పుల నడలుని శ సంబరమును  
మానితభవననిరర్మాణదృష్టిని బొడ, గ నెఁ గాని యితరముఁ 3 గానలేక  
యాత్రీయకర్మనీకాంకురంబున రజో, గుణయుక్తుడగుచు నశకుంతితప్ర

తే. జాభిసర్గాభిముఖత నశవ్యక్తమార్గుఁ, డైనహరియందుఁ దనహృద్రయంబుఁజేర్చి  
యమృహాత్మునిఁ బరము నశనంతు నభవు, నజునిమేయుని నిట్లనియభినుతించె.

సీ. నలినాశు మాయాగుణవృతకరశూనఁ, జేసి కార్జుం బైనశస్త్రస్థిరూప  
మునఁ బ్రకాశించునీశునరూపవిభవంబు, రూపింప దేహధాతులకు దుర్వి  
భావ్యంబు దలపోయ 4 భగవంతుడవు నైన, పదాక్షు నీస్వరూపంబుకంటె  
నన్య మొక్కటి సత్య శ మై బోధకంబైన, యదిలేదు గాన సీయతులదివ్య

తే. మైనరూపంబు నాకుఁ బ్రశత్యక్ష మయ్యె, నదియుఁ గాక వివేకోద్రయమునఁజేసి  
వరద నీరూప మజ్ఞానగురుతమోని, వారకం బయ్యె నాకు శక్త్యత్ప్రదీప. 295

క. ఘనశత్రురుషానుగ్రహ, ముసకై యమితౌవతౌరగమూలం బగుచుం  
దనరెడినీరూపము శో, భన మగు భవదీయనాభిపద్మమునలనన్. 296

1. 'ల, న్నాశయః జూడ, వ్రా. ప్ర. 2. 'దన్నాభిసరసముద్భవసరోజంబును' వ్రా. ప్ర.

3. 'నమేయు నశేయు ని ట్లని నుతించె' వ్రా. ప్ర. 4. 'శత్రురుషపరిగ్రహ' వ్రాతప్రతులు.

క. జనసంబంధినాచే, ననయము మొదలనె గృహీత శ్రమయ్యె జగత్సా  
 వన సిదునుస్వరూపము, సుననచిరం బై స్వయంప్రకాశక మగుటన్. 297

వ. మఱియు జ్ఞానానంద<sup>1</sup>వివర్ధమాత్మంబును, (ననాన్యతప్రకాశంబును) భేదరహి  
 తంబును బ్రపంచజనకంబును బ్రపంచవిలక్షణంబును భూకేంద్రియాత్మకంబును  
 నేకంబును నైనరూపంబు నొంగియు నెంచున బాడగానెట్టినిన్న నాశ్రయించె  
 ద నదియునుగాక జగత్సంగశస్వరూపధరాండై న్నే నీయపానకల మైనమామం  
 గళంబులకొఱకు నిరంతరధ్యానంబున నీదివ్యరూపంబునం గాంబడితి విట్టిసివు  
 నిరయభాక్కు లై నిరీశ్వరవాదంబునంజేసి కుండలంబులు శాసించుభాగ్యర  
 హితులచేత నాదృతుండవుగావు. మఱియం గొండలు కృతార్థులైనమహాత్ములు  
 భవదీయశ్రీచరణారవిందకోశగంధంబు వేదమూరతాసీతం బగుటంజేసి తమ  
 తమకర్ణకుహరంబులచేత నాఘ్రాణించుచుండదును. వారలహృదయకమలంబుల  
 యందు భక్తిపారితంత్ర్యంబున గృహీతపాదారవిందంబులు గలిగి ప్రకాశింతు  
 వదియునం గాక ప్రాణులకు ద్రవ్యగారసుహృత్సమిత్తం బయినభయంబును  
 దన్నాశనిమిత్తం బయినశోకంబును దవ్యాకస్పృహయును దన్నిమిత్తం బయిన  
 పరిభవంబును (మఱియు నందుఁ దృప్తయ నది ప్రయాసంబున లబ్ధంబైన నార్తి  
 మూలం బగు)<sup>2</sup>తడియం బైనవృథాగ్రహంబును నీశీపాదారవిందంబులందు నై  
 ముఖ్యం బెంతకాలంబు గలుగు సంతకాలంబును బ్రాప్తంబు లగుం గాని మా  
 న వాత్మనాయకుండ వగునిన్న నాశ్రయించిన భయశీవృత్తిహేతు వైనమో  
 క్షంబు గలుగు మఱియనుం గొండలు సకలపాపసవర్తకం బయినత్వదీయనామ  
 స్మరణార్థసంబులందు విహఙ్మలై కామ్యకర్మసావీర్యంబునం జేసి నష్టమతులై  
 యింద్రియవిరతంతులై యమంగళంబు లైనకార్యంబులు నేయుచుందురు దా  
 నంజేసి వాతాదిత్రిధాతుమూలంబైన (క్షుత్తృడాది)దుఃఖంబులచేతను శీతోష్ణ  
 వర్షవాతాదిదుఃఖంబులచేతను నతిదీర్ఘంబైనకామాగ్నిచేతను (నవిచ్ఛిన్నంబగు  
 క్రోధంబుచేతను) దవ్యమాను లగుదురు వారల గనన నాచిత్తంబు గలంకం  
 బొందు జీవుండు భవదీయమాయా<sup>3</sup>పరిభ్రామ్యమానుం డై యాత్మ పే ఆని యె  
 ప్పుడు దెలియు సంతదాత (నిరర్థకం బై దుస్థిరం బైన) సంసారసాగరంబు దరి  
 యింపం జాల కిందు సన్నసింద్రు లైనను భవదీయనామస్మరణంబు మఱచి  
 యితరవిషయాసక్తులై లేని వారలు దివంబులందు వృథాప్రయత్నంబు లై సంచ  
 రించుచు రాత్రులయందు నిద్రాసక్తులై స్వప్నగోచరంబు లయినబహువిధ  
 సంపదలకు నానందించుచు శరీరపరిణామాదిపీడలకు దుఃఖించుచుం బ్రతిహతంబు  
 లైనయద్యోగంబుల భూలోకంబున సంసారు లై వర్తంతరు నిష్కామధర్మ

1. 'స్వరూపమాత్రంబును' వ్రా. ప్ర. 2. 'ద్రవ్యశరీరమహ్య' వ్రా. ప్ర. 3. 'మఱియం  
 బువృథాగ్రహ' వ్రా. ప్ర. 4. సంక్రాంతం డై.

- త్రైనిపు భుజియించునత్పురుషులకర్తవ్యమార్థములు బ్రతీశించి భవదీయభక్తి  
యోగపరిశోధితం బ్రహ్మభూమిలోనికర్తవ్యకావీర్యముల వసియుండు నదియునుంగాక.
- మ. వరయోగిండులు యోగమార్గముల కావంబులు చేరిమనో  
హరిహరసంబు 1 దలంబి యోగగణాధ్యక్షులను గావించు ర  
ప్సరుషశ్రేష్ఠులని హంబులని నై నా లాంబుల నభ్యాసగో  
చరము రికా ధరింతు గాత వరయోగింబులకు వై మాధవా. 309
- తే. అరయ నిష్కామధర్మ త్రైవిధ్యభక్తులందు వీధి ప్రసన్నుండ 3 వై నరసిం  
హృదయముల బద్ధకాయత్రైదేవముడేన, గణములందు బ్రహ్మతత్వగుగవిపు.
- చ. అరయ సమస్తభూతహృదయములందు వసించి యేక మై  
వరం సుహృద్భాగ్యముగనుణభాసి కృష్ణాశ్రయం బరాపతే  
శ్వరుడభి నై తన కృప నున్నట్లునగుర్చి మైనయట్టిను  
సీర మనుసర్వభూతములచే బాధగాని వత్తు నమృతా. 301
- మ. క్రతుదానోగ్రతనస్సయాధిజగత్కర్తాశ్రాంతి హోత్రాఖిల  
త్రతచర్యాదుల నాచరింప వఖిలవ్యాపారపారాయణ  
స్థితి నొప్పారెడినపదాబ్జము 4 నీ సాఖిపూజాసను  
ద్వితధర్మం డగునానిధిని నసురాని నీవఃసూడామణి. 302
- తే. తిలి శశ్వత్సూర్యపక్షైతన్యహరి, హరిగుచేత నహస్తపరమస్తభేద  
మోహుడ వఖిలవిజ్ఞానమునకు నాశ్రయంక వసనకు మ్రొక్కెదనోరమేశ.
- క. జననస్థితివియంబుల, కనయంబుల హేతుభూత 3 మగుయూహీ  
లను జెంది నలన నలీనీతి, ననఘాత్మక 3 కొనర్తు 3 నభివందనముల్. 304
- సీ. అనఘాత్మ మతి భవనవతారగుణాకర్త, ఘనవిదంబవహేతుకంబు లయన  
రమణీయ మగుదాశరథిసనుడేనకు, మారాదిదివ్యనాగమంబు లోలి  
వెలయంగ మరుజులు 3 వివశాత్ములై యన, నానకాలంబున 3 సంస్మరించి  
జన్మజన్మాంతరసంపితమనితము, నాచి కైవల్యపూర్వాత్తు లగుదు
- తే. రట్టిదివ్యావతారంబు 3 లవతిరించు, నజుక నగునీకు మ్రొక్కెద 3 ననఘచరిత  
చిరఘభాకార నిత్యలక్ష్మీవహార, భక్తమందార మర్చనభయవిహార. 305
- తరలము. జననవృద్ధినినాశ హేతుకసంగతిం గలయేను నీ  
పును హరుండు ద్రిశాఖ తై మరువుల్ మరీచిముఖామరుల్  
2 వానర నం దుపశాఖ తై చెలువొంద నింతకు మూల మై  
యవయము 3 భవనద్రుమాకృతి 3 వై నరసి కిదె మ్రొక్కెదన్. 306
- మ. పురుషాధీశ భవత్పదాబ్జముగల్గీపూజాదికర్మక్రియా

1. ధరించి తస్యగణ' వ్రా. ప్ర. 2. 'దనర నం దుపశాఖతై భవనీనాక్య దీనికి మూలమై' అచ్చుపతి.

పరతం జెందనిమూఢచితునిఁ బశుప్తాయుక్ మనుష్యాధముక్  
జరయు న్నంతఃసు నొండ జేయ నతిదగ్ధుం బైనకాలంబు త  
ద్గురుకాలాత్మకడ వైనసీకు మది సంతతి వంబునన్ మొక్కెదన్.

307

సీ. సర్వేశ కల్పాంతస్సంస్థిత మగుజల, జాతమం దేను సంజనన మంది  
భవదీయసుస్వరూపముఁ జూడ నర్థించి, బహువత్సరములు దగ్ధపంబు సేసి  
క్రతుకర్మములు పెక్కు శ గావించియును నినుఁ బొడిగానఁగాలేక శ బుద్ధి భీతిఁ  
బొందిననాకు నిఘ్నపడును నిర్దేతుక, కరుణచే నఖిలలోకైకవంద్య

తే. మాన సతత ప్రసన్నకోమలముఖాబ్జ, కలీతభవదీయదివ్యమంగళవిలాస  
మూర్తిదర్శింపఁగలిగెభక్తకారిహరిణ, కరణతుభ్యంస<sup>1</sup> మోయనిమరలఁబలుకు

సీ. ఆమరతిర్యజ్జనుష్ఠ్యాదిచేతనయోను, ఎందు నా తేల్చుచే శ జెందినట్టి  
కమనీయశుభము ర్తి శ గలవాడ వై ధర్మ, సేతు వనంగఁ బ్రఖ్యాతి నొంది  
విషయసుఖంబుల శ విడిచి సంతతినిజానందానుభవసమున్నతఁ దనర్చు  
వది గాన పురుషోత్తమాఖ్యుఁ జెన్నొందుదు, వట్టిని న్నెప్పుడు శనభినుతింతు

తే. సర్వి భవదీయపాదంబు శ లాశ్రయింతు, మహితభక్తిని నీకు నమస్కరింతు  
భక్తజనపోషపరితోష శ పరమపురుష, ప్రవిమలాకార సంసారభయవిదూర.

సీ. తలకొని పంచభూత ప్రవర్తక మైన, భూరిమాయాగుణస్ఫురణఁ జిక్కు  
వడక లోకంబులు శ భవదీయజతరంబు, లో నిల్చి ఘనసమాలోలచలుల  
సర్వంక పోర్తిభీషణవార్ధినడుమను, ఫణిరాజభోగతల్పంబునందు  
యోగనిద్రారతి శ నుండంగ నొకకొంత, కాలంబు సనఁగ మేల్కొనినవేళగఁ

తే. నలఘుభవదీయనాభిలోయజమువలసఁగడఁగిముల్లోకములుసోపకరిణములు  
బుట్టఁ జేసితి వతులవిభూతి మెఱసి, పుండరీకాక్ష సంతతభవనరక్ష.

310

క. నిగమస్తుతి లక్ష్మీపతి, జగదంతర్యామి వగుచు శ సర్గము నెల్లం  
దగుభవదైశ్వర్యంబున, నగణితసౌఖ్యానుభవము శ నందింతు గజే.

311

సీ. జలజాత యెట్టివిజ్ఞానబలంబునఁ, గల్పింతు వఖిలలోకంబు లోలి  
సతజనప్రియఁడవు శ నా కట్టినుజ్ఞాన, మర్కిమై గృహసేయు శ మయ్య వరద  
సృష్టినిర్మాణేచ్ఛఁ శ జెంది నాచి త్తంబు, దత్కర్మకౌశలత్వమునఁ దగిలి నట్టి  
యును గర్మవైషమ్యమునఁ బొందుకతిముస, దురితంబు బారయక శ తోలగు

తే. వెరపు నాకెల్లు గలుగు నశ్వధముదలఁచి, కర్మవర్తను నను భవత్కరుణమెఱసి  
తగఁ గృతార్థునిఁ జేయవే శ నిగమపనుత, సత్కృపామూర్తయోదేవశ్రవక్రవర్తి.

చ. భవదుదరప్రభూతి మగుపద్మమునందు వసించి యున్ననే  
నవిరళతావకీసకలి, తాంశమునం దనరారువిశ్వముం

దవిల్చి రచించుచున్ బహువిధంబులఁ బల్కెడేవదజాలముల్

శివతర మై ఫలింపఁ గృపఁ నేయుము భ క్తభలప్ర నాయకా.

313

చ. అని యనుకంప దోష విశయంబునఁ జాగ్రత్తి మ్రొక్కి చారులో  
చనఁరసీరుహుం డగుచు న సర్వజగత్పరికల్పనారకం  
దనఁరినఁ నుం బ్రోచుటకుఁ న దా నెటు సన్నిధి యైనయీశ్వరుం  
డనయము నాదుదుఃఖము దనయామతిఁ బాపెను నంచు నమ్ముడై.

314

క. వనకుహసంజానుఁడ నె, మృతమున హర్షించె ననుచు మ్రోత్రయమహా  
ముని ఘనుఁ డగుచిమరుచకుఁ, విశయంబున నెఱుంగఁజెప్పి వేంపియుఁబలికెన్.

మ. వఁజాతప్రభవుండు కేవలతపోవ్యాసంగుఁడై పద్మలో  
చను గోవిందు ననంతం నాశ్వుఁ డనవాక్సృక్తి నుతింపన్ సుధా  
శనవంశ్యుండు ప్ర సన్నుఁడై నిఖిలవిశ్వస్థాపనాలోకనం  
బునఁ జూచెన్ విలయప్రభాతబహువాఃపూరంబులన్ ప్రేల్పిశిన్.

316

తే. అట్లు నొడగని యార్తుఁడైనట్టిపద్మభవునివాంఛిత మాత్రుఁ డీర్పంగఁదలఁచి  
యతినిమోహనివారక మైనయట్టి, యమృతరసమృత్యుమధురవాక్యములననియె.

చ. తలఁగొని నీయొనర్చుపని న దప్పి మడిచి దలపోయుదుఃఖముం  
దలఁగుము నాదులీలకు బ్రధానగుణం బగు సృష్టికల్పనం  
బలవడఁ జేయుబుద్ధి హృదయంబునఁ జొన్ని తపస్సమాధిని  
వృల నతిభక్తులన్ ననుఁ బ్రసన్నునిఁ జేయుము చెంచు కోరికల్.

318

క. నీ వొనరించుతపోవి, ద్యావిభవవిలోకనీయ న మగునీసృష్టి  
గావింపుము లోకంబులలో వెలిఁగెడినన్నుఁ గందు న లోకస్తుత్యా.

319

క. నాలోనిజీవకోటులు, వాలాయము నీకుఁ గానవచ్చు నిపుడు నీ  
వాలోకింపుము దారువి, లోలహూతాశమనికరణి న లోకస్తుత్యా.

320

సీ. నలు నొంద నఖిలజీవులయందుఁ గలసన్నుఁ, డెలిసి సేవింపుము న నలినగర్భ  
భవదీయదోషముల్ నవాయును భూతేంద్రి, యాశ్రయవిరహిత న మై విశుద్ధ  
మైనజీవుని విమలతారాత్ముడ నైన, నను నేకముగఁ జూచునరుండు మోక్ష  
పదమార్గవర్తి యై న బాసిల్లు బ్రహ్మాండ, మందును వివిధకర్మరానురూప

తే. పద్మతులఁజేసి పెక్కురూపముల నొందు, జీవతతి రచియించు నీచిత్తమెపుడు  
మత్స్యదాంబుజయగళంబుమరగి మున్న, కతన రాజసగుణమునఁగలుగదఘము.

క. విను మదియుఁ గాక ప్రాణుల, కనయము నెఱుంగంగ రానియనఘుండఁ దేజో  
ధనుడఁ బరేశుడ నీచే, తను గానంబడితి నిదె పితౌతామహ కంటే.

322

వ. మఱియు భూతేంద్రియగుణాత్ముం డనియు జగన్మయుం డనియు నన్ను నీచిత్తం  
బునందుఁ దలంపుము తామరసనాళవివరపథంబువెంటం జని జలంబులలోనం  
జూడం గోరినట్టిమదీయస్వరూపంబు.

323

- క. నీ కిష్కండు గానంబడ, నాకులకును నురగఁగతిసిఁగనాకుల కై నన్  
 1వాక్యోన్మఁగం దలపోయను, రా కంఠు మునీయరూపఁరమ్యత్వంబుల్. 324
- క. కావున మచ్చారి త్రక, భావిలసిత మైననుమహిత స్తనము జగ  
 త్పావనము విగతసంశయ,భావుఁడ నై బుద్ధి నిలుపు న సంకజజన్మా. 325
- క. సగుణుడ నై లీలార్థము, జగములఁ గల్పించె సలఁచుచతురుని నన్నున్  
 సగుణునిగా నుతియించితి, దగ సంతస మయ్యె నాకుఁ గ దామరసభవా. 326
- క. ఈమంజు స్తవరాజము, నీమనమునఁ జింత దక్కి న నిలుపుము భక్తిన్  
 ధీమహిత నీమనంబునఁ, గామించినకోర్కు లెల్లఁ గ గలుగు జుమ్మా. 327
- క. అనుదినమును ద్రిజగత్పావన మగునీమంగళ స్తనంబుఁ బరింపన్  
 వినినను జనులకు నే బొడ, గనఁబడుదు నవాస్త్య సకలకాముండ సగుడున్. 328
- తే. వనతటాకోపనయనవిభవామాదేవ భవనసిర్దాణాహూమ్యుద్వివివిధాన  
 జపతపో వ్రతయోగయజ్ఞములఫలము, మామక స్తవఫలమునఁగలంబు గాదు.
- క. జీవావలిఁ గల్పించుచు, జీవావలివోనఁ దగ వ్రసించుచు బ్రియవ  
 స్త్వావలి లోపలఁ బ్రియవ, స్త్వావలి యై యుండునచు న సనిశము. బ్రీతిన్. 329
- క. తలఁపుము మత్స్యీతికి నై, కలిగించితి నిన్ను భువనకారక సాలో  
 పల నడఁగి యేక మై నిశ్చలగతి వసియించి యున్నజగముల నెల్లన్. 331
- తే. తగ నహంకారమూలతః త్వంబునొంది, నీవు వృట్టింపునుచురాజీవభవుఁడు  
 వినఁగ నానతియిచ్చియ్యవ్విష్ణుఁడభవుఁడంత నంతర్వి తుండయ్యోననఘచరిత.
- క. అని చెప్పిన మైత్రేయుని, గనుఁగొని విదురుండు పలికెఁ గ గడుముద మొప్పున్  
 జనసుత నభినదశాక్షుఁడు, సనినం బద్యజుఁడు దేహసంబంధమునన్. 333
- క. మానససంబంధంబును, బూనినయీసర్గ మెట్లు న పుట్టించె దయాం  
 భోనిధి వై నాకింతయు, మానుగ నెఱిగింపవయ్య న మహితవిచారా. 334
- వ. అనవుడునమ్మునివరేణ్యుండు విదురున కిట్లనియెఁ బుండరీకాక్షవరదాన ప్రభావం  
 బునం బంకజాసనుఁడు శతదివ్యవత్సరంబులు భగవత్సరంబుగాఁ దపంబుగావించి  
 (తత్కాలవాయువుచేఁ గంపితం బగునిజనివాసం బయిన) పద్మంబును వాయు  
 వును జలంబులకు గనుఁగొని యాత్మీయతపశ్చక్తిచేత నభివృద్ధిం బొందినవిద్యా  
 బలాబున వాయువు బంధించి తోయంబులతోడ నొక్కతోయంబ సమస్తం  
 బును గ్రోలి యంత గగనవ్యాపి యగుశలంబును గనుఁగొని. 335
- ఉ. వారిజసంభవుండు బుధసమన్వయంబు చిత్తమునం దలంచె దై  
 త్యారిఁ బయోవిహారి సముద్రదంచితహారి నతాఖిలామృతా  
 చారి రమాసతీహృదయశహారి నుదారి విహారభూరిసం  
 సారి భవప్రహారి విలసన్నుతసూరి నఘారి సయ్యోజన్॥

1. 'వాక్యోన్మఁగ' వ్రా. ప్ర. 2. 'రమణీయంబు' వ్రా. ప్ర.

తే. అట్లు దలచి సరోజజం 1డంబుజమును, గగనతలమునఁ జూచి యాశ్రయమలకోశ  
లీన మై యున్నలోకవిశ్రాంతములను, నొయ్యి బాడగని హరిచే నిర్యయక్తుడైన.

తే. వానిఁగాఁ దన్నుఁ దలచి యగ్రవ్యవహంబు

లోఁపలికిఁ బోయి ము సన్నందుభోజన నున్న

మజ్జగంబులఁ జూచి యగ్రముక్తుల సృజించె

హత చతుర్దశభువనములీ శ్ర మహిమఁజేసి.

343

క. 2:0:0 గ సుధాశనశీర్ష్యజ్వరవివిధస్థావరా దినానాస్పష్టి

స్ఫురణ నజం డొకరించెం, ఒరువడి నిష్ఠామధర్మభలరూపమునన్.

349

వ. ఇట్లు భువనంబులఁ బడతజండు గల్పించె నని మైత్రేయండు విదురున కెఱిం  
గించిన.

340

క. విద రుండు దురితావనిభృద్భిదురుండు మనవరునిఁ జూచి శ్రీ యము మనమునం  
గదురుఁగ నిట్లని పలికె న, తిదురంతం బయినవిష్ణుశ్రదేవునిమహిమన్.

341

తే. అమరే భువనంబు లలనికాశలాఖ్యతయును, గణుతి సేయుతదీయలక్షణము లర్థి  
నాకు నెఱిగింపు మయ్యవిశవేకచరిత్రయనిన మైత్రేయఁ డవ్వదురునకుననియె.

సీ. ఆద్యంతశూన్యంబు శ్ర నవ్యయం బై తగు, తత్త్వ మింతకు సుపారదాన మగుట  
గుణవిషయములు గైకొనికాలమును మహా, దాదిభూతములు దశన్నాశ్రయంపఁ  
గాలానురూపంబు శ్ర గైకొని యీశుండు, దనలీక్షై తనుఁ శ్ర దా సృజించె  
గర మొప్పనఖిలలోకములందుఁ దా నుండుఁ, దనలోన నఖిలంబుఁ దనగుచుండుఁ

తే. గాన విశ్వమృగంకుఁ గార్యకారణములు

దాన యమ్మహాపురుషునితనువువలనఁ

బాసి విశ్వంబు వెలి యై ప్రభాస మొందె

మానితాచార యీవ ర్తమానస్పష్టి.

343

క. తెఱఁ గొప్ప నఖిలవిశ్వముఁ, బురుషోత్తమహిమాయచేతఁ శ్ర బుట్టుం బెరుఁగుక  
విరతిం బొందుచు నుండుం, గర మర్థి భూతభావికలములందున్.

344

వ. అట్టిసర్గంబు నవవిధం బందుఁ బ్రాకృతవైకృతభేదంబులు గలద్రవ్యగుణంబులను  
త్రివిధంబులకుఁ బ్రతిసంక్రమంబు లగుచునుండు నందు మహా తత్త్వగుణాశ్రయం  
బుప్రథమసర్గం బది నారాయణసకాశంబున గుణవైషమ్యంబునం బొందుద్రవ్య  
జ్ఞానక్రియోదయంబైనయహంకారతత్త్వంబు ద్వితీయసర్గంబు శబ్దస్పర్శరూపరస  
గంధంబులను పంచతన్మాత్రద్రవ్యశక్తియై నపృథివ్యాదిభూతసర్గంబుమూఁ  
డవది యైయుండు<sup>4</sup>జ్ఞానేంద్రియంబు లైనతత్త్వచ్ఛక్తిశోభితజిహ్వఘ్రాణంబులుఁ  
<sup>5</sup>గర్భేంద్రియంబు లైనవాక్పాణిపాదపాయూపస్థములు నను దశవిధేంద్రియ

1. డంబువులను. 2. మజ్జియ. 3. దేహమందు. 4. 'జ్ఞానయైక్యంబు లైన' వ్రాతప్రతి.

5. 'గర్భకలాపంబు లైన' వ్రా.ప్ర.



జనసంబు చతుర్దశర్థంబు సాత్త్వికాహంకారజనితం బైనమనోమయసుమ  
 నోగణసర్గం బైదవసర్గం బై యొప్పు జీవలోకంబునకు నబుద్ధికృతంబు లైన  
 యావరణవిక్షేపంబులం జేయతామససర్గం బాజవద్దయంకు నియ్యాటు నీశ్వ  
 రునకు లీలార్థంబు లయినప్రాకృతసర్గంబు లయ్యె నింక వైకృతసర్గంబు లేడవది  
 మొదలుగాఁగలుగు నవి వినిపింతు వినుము<sup>1</sup> అపుడొత్పత్తిరహితంబులై ఫలించెడు  
 నశ్వత్తోదుంబురవననన్యగ్రోధాదు లైవనస్పతులును బుష్పితంబులై ఫలపాకాం  
 తంబు లైన(వీహియవముద్గా)ద్యోషధులును నారోహణానపేక్షంబులైన (మా  
 లటీవల్లికాది)లతలును ద్వక్ష్వాంబు లైన నేణ్యాదులును<sup>2</sup> గఠినీభూతమూంబు  
 లును శిఖావిస్తృతంబులును నగులతావిశేషరూపంబులైన వీరుధంబులును బుష్ప  
 వంతంబు లయి ఫలప్రాప్తంబు లగు(చూతాది)ద్రుమంబులును నవ్యక్షచైతన్యం  
 బులు నూర్ధ్వస్థాంబులు సంతస్పర్శంబులుఁ దమఃప్రాయంబులు నై స్థావరం  
 బు లయినయాయాఁ నేడవసర్గంబయ్యెనెనిమిదవసర్గంబు తిర్వక్సర్గంబిరువదియె  
 నిమిదిభేదంబులుగలిగిశ్వస్థనాదిజ్ఞానశూన్యంబు లయి యాహారాదిజ్ఞానమాత్ర  
 నిష్ఠంబు లయి ఘ్రాణంబువలన నెఱుంగం దగినవాని నెఱుంగుచు హృదయం  
 బున దీర్ఘానుసంధానరహితంబు లైవర్తించుద్విశేషంబులు గలవృషభమహిషాజ  
 కృష్ణ సూక రోష్ఠి గవయరురు మేష ముఖరనవకంబును నేకశేఫంబు గలఖరా  
 శ్వాశ్వతరగౌరశరభచమర్వాదిషట్కంబును బంచనఖంబులు గలశునకస్పగాల  
 వృక వ్యాఘ్ర మార్జార శశ శల్యక సింహ కపి గజ కూర్మ గోధాముఖభూఁర  
 ద్వాదశకంబును మకరాదిజలచరంబులును గంక గృధ్రబక శ్వేన భాస భల్లూక  
 బర్హి హంస సారస చక్రవాక కాకోలూకాది(\*ఖేచరంబులు నయ్యె) (నర్వా  
 కోస్తీతం బై యేకవిధం గు) మానుషసర్గంబు రజోగుణపేరితం బై కర్మ  
 కరణదత్తంబై దుఃఖం బందును సుఖంబు గోరు నిది తొమ్మిదవసర్గం బనం  
 దగు నీత్రివిధసర్గంబులు వైకృతసర్గంబు లనంబడు నింక దేవసర్గంబు విను  
 మదియు నెనిమిదితెఱంగులు గలిగి యుండు నందు విబుధ పితృ సురాదులు  
 మూండును గంధర్వాపురన లోకటియు యక్షరక్షస్సు లేకంబును భూతప్రేత  
 విశాచంబు లోకటియు సిద్ధ చారణ విద్యాధరు లేకంబును గిన్నర కింపురుషు  
 లోకటియునుంగా దేవసర్గం బయ్యెనిట్లు బ్రహ్మనిర్మితంబులైన దశవిధసర్గంబులు  
 నెఱింగించితి (నింక మనువులం దదంతరంబుల నెఱింగించెదఁ గల్పాదులయందు  
 నీప్రకారంబున స్వయంభూతుండును) నమోఘసంకల్పండును నగునప్పండరీ

1. 'అపుష్పఫలవంతంబు లై వనస్పతులును, వ్రా. ప్ర. 2. లతలు మదిరి కాశిన్యంబునొంది  
 యారోహణానపేక్షంబు లైనవీరుధంబులును' వ్రా. ప్రతి. 3. 'యీస్థావరంబు లాఱు సప్తమసర్గం  
 బయ్యె' వ్రా. ప్ర. 4. (1) 'ఖేచరంబులు మొదలుగాఁ గలది తిర్వక్సర్గం బయ్యె' అ. ప్ర. 5. కర్మా  
 రంభంబునం గలిగి తొమ్మిదవసర్గం బనం' వ్రా. ప్ర.

కాక్షుండు రక్షోగుణయుక్తం దై సప్త యగుచు స్వస్వరూపం బయినవిశ్వంబు నాత్మీయసాహర్ష్యంబునం గల్పించె నయ్యాత్మకరునిమామూవ్యాపారంబులచే నీ పృష్ఠియందు నద్యావర్తంబులం బడి భ్రమించుచున్నమహిమంబులుంబోలెఁ బూర్వాపరభావంబు లెఱుంగంబడ కుండు నీకల్పంబునం ముందుదేవాసురాదులు ప్రతిమన్వంతరంబునందును నిట్లు నామరూపంబులచే సిద్ధికింపంబడుదును మఱియుండు నొక్కవిశేషం జెఱింగించెదఁ గౌమారసర్గం బననది దేవసర్గారంభ రూపం బయ్యుచు బ్రాకృతతైత్తికతో భయాత్మకంబై దేవత్వమనుష్యత్వరూపం బైననత్కుమారాదిసర్గం బనంబడె నమౌఘసంకల్పం దైనపుండరీకాక్షుండు దనుఁ దాన యిట్లు విశ్వభేదంబును గల్పించె నని మైత్రేయుండు విదురునకుం జెప్పి కాలలక్షణం జెఱింగించువాఁడై యిట్లనియె.

345

- సీ. భువిఁ దనకార్యాంతరమునకు సంతయు నన్యవస్తుయోగంబు నేవలన లేక ఘటపటాదిక జగత్కార్యంబునకు నిజనమవాయకారణత్వమునఁ బరఁగి జాలనూర్యమరీచిరసంగతగగనస్థ, మగుత్రసరేణుషడ్దంత మరయః బరమాణు వయ్యెఁ దగ్ధృరచూణవం దర్క, గతి యెంతదడవుదగ్ధత్కాలమగును తే. సూక్ష్మకాలంబు విను మది 3 సూర్యమండ,లంబు ద్వాదశరాశ్వాత్మకంబనంగఁ గలుగుజగముననొక యేడుగడచించినఁ, గాలమెంతగునదిమహాత్కాలమనఘ.
- వ. అందుఁ బరమాణుద్వయం బొక్కయణు వగు నణు త్రితయం బొక్కత్ర సరేణు వగు నవి మూడు గూడ నొక్కత్రుటి యగు నాత్మజితం బొక్కవేధ యనం బరఁగు నట్టివేధలు మూడు గూడ నొక్కలవం బనందగు నవి మూడైన నొక్కనిమేషం బనం జను నిమేష త్రయం బొక్కక్షణం బగు క్షణపంచకం బొక్కకాష్ఠ యనందగు నవి పది యైన నొక్కలఘు వన నొప్పు నట్టిలఘుపంచదశకం బొక్కనాడి యనం బరఁగు నట్టినాడి కాద్వయం బొక్కముహూర్తం బయ్యెనట్టి నాడిక లాతైన నేడైన మనుష్యులకు నొక్క ప్రహరంబగు నదియు యామంబనం జను దివసపోమాణవిజ్ఞేయంబగునాడికోన్ఱానలక్షణం జెఱింగింతు వినుమఃపట్ఫల తామ్రంబునం బాత్రంబు రచియించి చతుర్మాషసువర్ణంబునం జతురంగుళా యామశలాకంబుఁ గల్పించి దానం దత్పాత్రమూలంబున ఛిద్రంబుఁ గల్పించి తచ్చిద్రంబునం బ్రస్థమాత్రతోయంబు పరిపూర్ణంబు నొందునంతకాలంబొక్క నాడిక యగు యామంబులు నాలుగు సన నొక్కపగ లగు రాత్రియు నిప్పగిది జరుగు నట్టియహర్నిశంబులు గూడ మర్త్యుల కొకదివసం బగు నవి పదునేనైన నొక్కపక్షం బగు శుక్లకృష్ణ (నామంబులం బరఁగినయ) పృథ్వింబులు రెండు గూడ నొక్కమాసం బగు నది పితృదేవతలకు నొక్కదివసం బగు నట్టిమాసం బులు రెం డైన నొక్కఋతు వగు మణ్మాసంబు లరిగిన నొక్కయయనం బగు నవి దక్షిణోత్తరాయణంబులు రెండు గూడి ద్వాదశమాసంబు లైన నొక్క

సంవత్సరం ఒగు నది దేవతలకు నొక్క దివసంబు నట్టి సవత్సరశతంబు నరులకుం  
ఒరమాయు డై యండఁ గలాత్ముండను నీశ్వరుండను నైనసూర్యుండుగ్రహ  
సక్షతతారాచక్రస్థం డై షరిమాణాదిసంవత్సరాంతం బైనకాలంబునంజేసి  
ద్వాదశరాశ్యాత్మకంబైనజగంబున సౌరిబౌర్హస్పత్యసావనచాంద్రనాక్షత్రమాన  
శేదంబులం గానంబడుచున్నవాఁ డై సంవత్సర పరీవత్సరేడావత్సరానవత్సర వ  
త్సరనామంబుల సృజ్యం బైనదీజంకరంబులశక్తిం గాలరూపంబైన స్వశక్తిచేత  
సభిముఖంబుగాఁ జేయఁచుం బరమలకు నాయురాదివ్యయంబులం జేసి విష  
యాసక్తి నివర్తింపం జేయఁచుం గోరికలు గలవారికి యజ్ఞముఖంబులంజేసి గుణ  
మయంబు లైనస్వరాదిఫలంబుల విస్తరింపం జేయఁచు గగనంబునఁ బరువు వెట్టు  
వత్సరపంచక ప్రవర్తకుం డగుమార్తాండునకుం బూజఁ గావింపు మని మైత్రే  
యుండు వలికిన విదురుం డిట్లనియె.

847

క. నరపితృదేవగణాయః, పరిమాణము లెఱుంగ నాకుఁ ॥ బలికితివి మనీ

శ్వర యెఱిగింపు త్రిలోకో, పరిలోకవిలోకనైకకృపరు లగువారిన్.

848

ఉ. పూనినయోగసిద్ధి దగఁ ॥ బొందిననేత్రయుగంబునన్ బహి

రానము గల్గి యుండి భువనంబునఁ జూచుచు నుండువారికి

స్మానుగఁ గల్గు కాలగతి ॥ నాకెఱిగింపు మనీంద్రనావుడు

నానయశాలి యవ్వదురు ॥ నాదర మొప్పుగఁ జూచి యిట్లనున్.

349

సీ. జననత కృతయుగసంఖ్య నాలుగువేలు, దివ్యవర్షములు దక్షిణసంధ్య

లెనివిఁదనూజేండ్లు ॥ విను శ్రేత వత్సర, త్రిహస్తము లగఁ దక్షిణసంధ్య

లాఱునూజేడలు ॥ నగు ద్వాపరము రెండ, వేలవత్సరముల ॥ వెలయసంధ్య

లోలి నన్నూజేడలోగిఁ గలియుగము సహస్ర వర్షములు సంధ్యాశ మరయ

తే. <sup>1</sup>రెండనూజేడలును నిల్చియుండుఁ జువ్వె

యనఁగు సంధ్యాంశమధ్యంబులందు ధర్మ

మతిశయించును సంధ్యాంశమందు ధర్మ

మల్పమై కానబడు చుండు ॥ ననఁగుచరిత.

350c

వ. మఱియు ధర్మదేవత గృతయుగంబున నాలుగుపాదంబులును ద్రేతయందు మూ

డుపాదంబులును ద్వాపరంబునం బౌదద్వయంబును గలియుగంబున నేకపాదం

బును గలిగి సంచరించు నట్లగుటంజేసి.

351

క. పాదవిశేదంబున మ,ర్యాదలును దఱుంగు నధర్మ ॥ మాళొలఁదినె య

త్పాదిల్లి వృద్ధి బొందు ధ,రాదివిజలు <sup>2</sup>పాదబుద్ధిరతు లగుదు రిలన్.

352

సీ. భూర్భువస్వలోకములకంటఁ బొడువునఁ, గడు నొప్పునత్యలోకంబునందు

నుండుబ్రహ్మకుఁజతుర్ముగసహస్రములేగ, దివ మొక్కటియగురాయ త్రియునునిట్ల

చన ధాతనిద్రవోజగములు మడగు మేల్కనిచూడ మరలలోకములుపుట్టు  
 డద్దినమున జతుర్దశమును లగుదు రం, దొక్కొకమనువున క్కొనర దివ్య  
 తే. యుగయులోలినిజెబ్బదియొక్కమాట, సనినమనుకాలమయ్యెనకమ్మనుకులంబు  
 సులలు మునులును సప్తర్షులరయ భగవదంశమున బుట్టిపాలింతురఖిలజగము.

క. హరి పితృసుపర్వతిర్య, జ్ఞురరూపములక జరించి కనయమున మన్వం  
 తరముల నిజసత్త్వంబున, బరిపాలనసేయు జగము జౌరుష మొప్పన్.

క. క్రమమున ద్రైవిర్దికసర్గము సెప్పంబడె సరోజకర్మగుడు దివసాం  
 తమున దమఃపితపరాక్రముఁ డై శయనించు నిద్ర కైకొని యంతన్.

సీ. ఆ రాత్రి భువనత్రయము దమఃపిత మై, భానుచంద్రులతో విగ్రహ మైన  
 సర్వాత్ముడగుహరి క్కశక్తి సమేత మై, కడగి వెలుంగుసంకర్షణాగ్ని  
 భువనత్రయంబును కదవిలి దహింప నయ్యనలకీలల బొడకమిసమహోష్మ  
 లలమిసఁ గమరి మఃహర్లోకవాసులు, జనలోకమునకును కజనుదు రపుడు

తే. విలయసమయసముత్కటకవిపులచండ  
 వాతఘాతోర్మిజాలదుర్వారవార్ధి  
 భువనములు మున్న నమ్మాడుభువనములను  
 దత్తయోరాశిమీఁదఁ బడ్యావిభండు.

356

ఉ. చారుపటీర హీర ఘన క సార తుషార మరాళ చంద్రికా  
 పూర మృణాళ హీర పరి క పూర్ణ సుధాకర కాశ మల్లికా  
 సారనిభాంగశోభితభుజంగమతల్పమునందు యోగని  
 ద్రారతిఁ జెందియుండు జతకరస్థిరభూర్భువరాదిలోకుఁ డై.

357

క. జనలోక నివాసకు లర్థిని వినుతింపంగ నతులకదివ్యప్రభచేఁ  
 దనరుచు మీలితనిజలోచనుఁ డై వసియించు నతఁడునముచితలీలక.

358

వ. ఇవ్విధంబున.

359

సీ. కైకొని బహువిధకాలగత్యుపలక్ష్మితము లై యహోరాత్రత్రతులు జరగ  
 శతవత్సరంబుబురజనులకుఁ బరమాము, వై నసంగతిఁ బుకరజాననునకుఁ  
 బరమాయువగు శతౌర్బంబు లందుల సగ, మరిగిన నదియ పరార్థ మండు  
 గాన పూర్వార్థంబుగడచుటఁజేసి ద్విత్వపరార్థంబు క దీనిపేరు

తే. గడగి పూర్వపరార్థాదికాలమందు, బ్రహ్మకల్పాఖ్య నెంతయుఁ<sup>1</sup>బరఁగునందు  
 బ్రహ్మాయుదయించుటఁజేసిబ్రహ్మకల్పమనియుశబ్దాత్మకబ్రహ్మమనియు నెగడ.

క. విను మెన్నఁడు పంకజనా, భునినాభీసరసి మందుభవనాశ్రయ మై  
 తనరినపద్మము వొడవడు, ననఘా యది పద్మకల్ప క మన విలసిల్లున్.

361

1. 'బరఁగుచుండు, బ్రహ్మకల్పంబు శబ్దంబు బ్రహ్మమనుచు, బలుకఁబడు నట్టి బ్రహ్మ  
 కల్పంబు తుదిని.' బ్రా. ప్ర.

- వ. పూర్వపరాధాదినింగలిగిన<sup>1</sup> బ్రహ్మకల్పంబుఁ జెప్పితి సొంక ద్వితీయపరార్థంబుమొదల నెన్నఁడేని హరి నూకరాకారంబు చాల్చు నది వరాహకల్పం బనందగు నట్టివరాహకల్పం బిపుడు వర్తమానం బగుచున్నది వెండియు. 362
- సీ. దీపింపఁ గాలస్వరూపుఁడై నట్టిప, ద్వాక్షుఁ డనంతఁ డశనాదిపురుషుఁ డఖిలవిశ్వాత్మకుఁడగునీశునకుఁ బర, మాణ్వాదియగపరార్థాంత మగుచు జరుగునీకాలంబు శ చర్చింప నొక్క ని, మిషమాత్ర కాల మైశమెలఁగుచుండుఁ గాని యీశ్వరునకుఁగ ర్తగాఁజాల దిక్కాలంబు విను మది శ గాకదేహ తే. మందిరార్థాదికర్మాభిమానశీలు, రై నవారికి నాశ్రయం శ బగుటఁ జేసి యరయ హరి తద్గుణవ్యతిరేకరుండు గాన, కాల మమ్రేటి కెన్నఁడుఁగ ర్త గాదు. 363
- వ. మఱియుఁడోడశవికారయుక్తంబై పృథివ్యాదిపంచభూతపరివృతం బయి దశావరణంబులు గలిగి పంచాశతోక్తివిస్తీర్ణం బై బ్రహ్మాండకోశంబు దనర్చుచుండు. 364
- చ. హరి పరమాణురూపమున శ నందు వసించి విరాజమానుఁడై సరి వెలుఁ గొందు నిమ్మల న్నసంఖ్యము లై నమహాండకోశముల్ నెఱిఁ దనయందు డింద నవసీరజనేత్రుఁ డనంతఁ డాద్యుఁ డక్షురుండు పరాపరుం డఖిలకారణకారణుఁ డప్రమేయుఁడై. 365
- క. నిరతిశయోజ్జ్వలతేజ, స్ఫురణం దనరారుపరమపురుషుని విష్ణుం బురుషోత్తము వర్ణింపను, సరసిజధవభవుల కై నశశక్యమె చెపుమా. 366
- క. అని మైత్రేయుండు విదురుం, గనుఁగొని వెండియును బలికెఁగలాలాహ్వయుఁడై తనరనహరి<sup>2</sup> మహిమల నే, వినిపించితి సృష్టిమహిమశ్రవిను మెఱిఁగింతుక. 367
- వ. పరమేష్ఠి యీశ్వరప్రభాది నహ మ్మనుదేహాభిమానబుద్ధిం గలమోహంబును నంగ నానంగమసక్తచందనాదిగ్రామ్యభోగేచ్ఛలు గలమహామోహంబును దత్ప్రీతి ఘాతభాతం బైనకోధంబునందుఁ గలుగునంధతామిస్రంబును దన్నాశంబునం దహ మేవ మృతోఽస్మి యనుతామిస్రంబును జిత్తవిభ్రమంబును ననునవిద్యా పంచకమిత్రంబుగా సర్వభూతావలం బుట్టించి యాత్మీయచిత్తంబునం బాప సృష్టి గల్పించుటకుఁ బశ్చాత్తాపంబు నొంది భగవద్ధ్యానామృత పూతమానసుఁడై యూర్ధ్వరేతస్కులును బరమబలిత్రులును నై నననక సనందన సనత్కుమార సనత్కుజాతు లనుమునులఁ బుణ్యవర్తనుల నటన త్వగుణగరిష్ఠుల ధీరజనోత్తముల నార్యులహరిప్రసన్నులంగా దివ్యదృష్టింగల్పించి వారలంజూచిమీమీ యంశంబులం బ్రజలం బుట్టించి ప్రపంచంబు వృద్ధి బొందింపుం డనినవారలు తద్వచనంబు లవహసించుచుఁ బద్మజుం గని మోక్షధర్మములు నారాయణపరాయణులును నై ప్రపంచనిర్మాణంబునకుఁ బ్రతికూలవాక్యంబులు పలికిన<sup>3</sup> నుదయించిన కోధంబు బుద్ధిచే నిగ్రహింపఁబడినను నరవిందసంభవుని భూమధ్యంబు

వలనఁగ్రోధస్వహంబున నీలలోహితుఁడు నిఖిలసూర్యజంఘై యదయంచే  
నెవ్విధంబున. 368

మ. జననం బందిననీలలోహితుఁడు గంగజాతాననుం జూచి యి  
ట్లను నోడేవ బుదాభ్యు యెట్టిది మోడించినాన మెచ్చోటు నా  
కనయంబు న్నెఱింగింపనే యనున నయ్యుభోజగర్భండు లా  
లనముం దోఁపఁ గుమార నిజనవవేళకా రోదనం విన్నుటన్. 369

జే. రుద్రనామంబు పికు నిరూఢ మయ్యెఁ, జంద్రసూర్యావలావిలసలిలగగన  
పుణివిప్రాణతపోహృదిం, ద్రియము లనంగఁ, గలుగు నేకాదశస్థానములువసింప.

వ. అర వెండియు ముక్కు మును మహాకాల మహాచ్ఛివ ఋతధ్వజోరు రేతో భవ  
కాల వానుడేవ ధృతవ్రతు లునేకాదశనామంబులు గలిగి ధీవృత్త్యశ  
నోమానియుచ్చిష్టిరి లాంచి కేరావతీ సుభా దీతో నామపత్నీసమేసుండ వై  
పూర్వసియుక్తంబు లునుననామంబులం దత్తర్షివాసంబుల వసియించి ప్రజలం  
గల్పింపు మన విద్దేంచిన భగవంతుం డననీలలోహితుఁడు విశ్వగురుం డైన  
పితామహునిచే నియుక్తుండై సత్త్వాకృతిస్వభావంబుల నాత్మసము లైన ప్రజ  
లం గల్పించె. 371

ఉ. రుద్రునిచేత సిగతి నిరూఢమతిన్ సృజయింపఁబడ్డయా  
రుద్రగణంబు లోలి నవరూఢత విశ్వము మ్రింగె నమ్మహా  
పద్రవశాంతికై యజుఁడు భర్గులఁ జూచి కుమారులార మీ  
రాద్రవిలోకనానలభ్యరంబునఁ గ్రాగె నమస్తలోకముల్. 372

క. మీసృష్టిసాలు నింకక, ధీసత్తములార వినుఁడు భృతి మీకు తపో  
వ్యాసంగచిత్తు లై చనుఁ, డా సన్మంగళము లగు ద్యౌఢంబుగ మీకున్. 373

మ. భగవంతుం బురుషోత్తముక హరిఁ గృపాపాథోధి లక్ష్మీశ్వరుక  
సుగుణభ్రాజతు నచ్యుతుం బరుఁ బరంబ్రహ్మేతిం బ్రభుక పర్వభూ  
తగుహావసు సథోక్షజక శ్రితజనకత్రాణకదత్తు న్నజక  
జగదాత్ముం గను చుందు రావ్యులు తపశ్శక్తి స్ఫుటజ్ఞులు లై. 374

వ. అనిన విని. 375

ఉ. కైకొని యిట్లు పంకరుహ, గర్భనిమం త్రితు లై నరుదు లు  
దేకముఁ దక్కి కాసలకు భీయుతు లై తపమాచరింప న  
స్తోత్రచరిత్రు లేగిరి చక్రఃక్రుకుఁ డంతఁ బ్రపంచకల్పనా  
లోకి నుఁ డై సృజించె జననలోకశిరిణ్యుల ధీవరేణ్యులన్. 376

తే. విషము భగవద్బలాన్వితఁవినుతగుణులు, భువనసంతానహేతువిఃస్ఫురణకరులు  
పద్మసంభవతుల్య ప్రభావయుతులు, పదురు గొడుగులు పుట్టిరి భవ్యయశులు.

నీ. అరవిందసంభవు సంగుష్ఠమున దత్తుఁ, డూరువువలనను స నారదుండు

నాభిఃబులఃకుఃకుగర్జ్మములఃబులస్తుండు, త్వక్కునభృగువుహస్తమునఁ గ్రతువు  
 నాన్యంబువలన సోయ్యంగిరసుండు ప్రాణ, చున జన్మింతుండు మనశ్మన మరీచి  
 గన్నుల నత్రియుఁ గాఁ బుత్రదశకంబు, గలిగిరి వెండియు శ సలిగగర్భ  
 తే. దక్షిణస్థనమువలన శ ధర్మ మొదలై, వెన్నువలనను సుదయించె, శ్వేతభయద  
 మైనమృత్యువధర్మంబు శనందగలిగె, నాత్మిగాముండుజననము శ నందెమఱియు.  
 సీ. భూమిధృతలమునఁ శ గోధంబు నధరంబు, నందులోభంబునాశ్రయమునవాణి  
 యును మేఘమందుఁ బడయోధు లపానంబు, నందు నఘ్రాశ్రయుఁడైనరృతి  
 లాలితచ్ఛాయవలన దేవహూతివి, భుండు గర్జమండును శ బుట్టింత  
 సబ్జుఁ డాత్మ దేహమున జనించిన, భారతిఁ జూచి విభ్రాంతిఁ బొరసి  
 తే. పంచశరబాణనిర్భిన్నభావుఁ డగుము, గూఁతు రనిపాపమునకు సైకోచపడక  
 కవయః గోరినజనకునిఁ గని మరీచి, మొదలు గాఁగలయమ్మునిఁముఖ్యు<sup>1</sup> లెఱిగి.

380

వ. ఇట్లరి.

ఉ. చారుఁ బురే సరోజభవ శ సత్సకవృత్తిఁ దొఱుగి కూతుఁ ని  
 ట్లారి వైరమింప హృదయంబునఁ గోకుట ధర్మ<sup>2</sup>రీతియే  
 బేరి వైతి సీతగవుఁ శ బెద్దతనంబును నేల పాలు గా  
 శీలము వోవ డట్టి యిటు శ సేసివారలు మున్ను గల్గిరే.

381

ఉ. నీవు మహామభావుఁడ వనింద్యచరిత్రుఁడ విట్టిచోట రా  
 జీవభవుండు దా విధిని<sup>3</sup> పేదము లాత్మ నెఱుంగఁ డయ్యె నీ  
 భావభవప్రచూరశర శ బాధితుఁ డై తనసూతుఁ బొందె బో  
 వావి దలంప లే కనుచు శ వారక లోకులు పువ్వఁ దిట్టరే.

382

క. పాపము దలంపక నిమిషము, లోపల జెడుసౌఖ్యమునకు శ లో నైతివె యిం  
 తే పో భావణి 'గామా, స్తో<sup>2</sup>పి న పశ్యతి' యవంగఁ శ దొల్లియు వినమే.

383

మ. అని యిబ్బంగి ముసింద్రు లాడినకఠోరాలాపముల్ వీరుల  
 న్విని లజ్జావసతాననుం డగుచు నాసీరేజగర్భుండు స  
 య్యన దేహంబు విసర్జనీయముగఁ జేరయ<sup>3</sup> దిక్కు లే తెంచి త  
 త్తరువు గైకొనఁ బుట్టె దిక్కలిత మై తామిస్రసీహారముల్.

384

వ. అంత.

385

చ. ఉడుగక పకజాతభవుఁ శ డొండొకదేహముఁ దాల్చి ధైర్యము<sup>4</sup>  
 విడువక సృష్టిపూర్వసమరవేతమున<sup>5</sup> సృజించునై పుణిం  
 బాడమమి కాత్మలోనఁ దలఁపోముచు నుండఁ జతుర్ముఖంబుల<sup>6</sup>  
 వెడలి నమానరూపముల శ వేదము లందితధర్మయు క్తమే.

386

తే. మజియు మఖములు మహితకర్మములుఁ దంత్ర  
ములును నడవల్ల నాశ్రమములుఁ దడియ  
ముఖచతుష్కమునందున క పొడమె ననిన  
నిని ముసేంద్రునిఁ జూచి యోగివిదురుఁ డనియె.

387

- క. తోయజనంధవుఁ డెవ్వడు, నేయేముఖమండలమున క నేయేస్పృశిక్  
ధీయ తుండై స్మరించెనా, బ్రాయకయతైఃకగుఁ డెలియఁబలుకుమనాకున్.
- వ. అని యిట్లు విదురం డడిగిన మైత్రేయుం డతనితో ని ట్లనియె ఋగ్యజుస్సా  
మాధర్మంబు లనువేదంబులును <sup>1</sup>హోతృకర్మంబు లయిన ప్రగీతమంత్రస్తో  
త్రంబు లగు శస్త్రంబులును నధ్వర్యుకర్మం బైన యజ్ఞయః సంప్రగీతస్తోత్రం  
బయిన న్మతియను నుద్ధాత్మప్రయోజ్యం బైన ఋక్సముదాయరూపంబగు స్తోమం  
బును బ్రాయశ్చిత్తం బగు బ్రహ్మకర్మకంబును నాయుర్వేదధనుర్వేదగాంధర్వ  
వేదంబు లను నుపవేదంబులును విశ్వకర్మశాస్త్రం బగు స్థాపత్యంబును బ్రాగది  
ముఖంబుల నుత్పన్నంబు లయ్యెఁ బంచమవేదంబగు నితిహాసపురాణంబులు  
సర్వముఖంబులం గలిగె మఱియఁ గర్మతంత్రంబు లయిన పోడమ్యుక్త్యలును  
యజ్ఞనాగ్నిష్టోమంబులును నాప్తోర్యామాతిరాత్రంబులును హజపేయగోసవం  
బులును ధర్మపాదంబు లైన విద్యాదానతపస్సత్యంబులును బ్రహ్మచర్యగృహస్థ  
వాసప్రస్థయత్యాశ్రమంబులును ననువీనికి నొక్కొక్కటికిం జత ర్విధంబు లైన  
వృత్తులును గలిగియుండు నందు సావిత్రం బన బ్రహ్మచర్యంబదియు పసయనం  
బాదిగా దివసత్రయంబు గాయత్రి జపించుటయ ప్రాజాపత్యం బన వేద  
వ్రతచతుష్టయం బందుఁ బ్రతివ్రతంబును వ్రతులు సంవత్సరవర్షంతంబుగా  
నాచరింప నగు బ్రాహ్మంబు వేదగ్రహణాంతంబు నాచరింపం దగు బృహత్తన  
నైష్ఠికం బియ్యవి యను బ్రహ్మచారివృత్తిచతుష్టయంబును ననిషిద్ధకృష్యాదివృత్తి  
యగు వార్తయు యజ్ఞనాది <sup>2</sup>కర్మోపయుక్తంబైన యాచార్యాదిరూపధనసంచయంబును  
బరుల యాచింప కుండు నయాచితం బగు శాలీనంబును తే త్రపతితకణిశకణసంగ్ర  
హణరూపం బగు శిలోంధంబును ననుగృహస్థవృత్తులు నాలుగును నకృష్టపచ్యా  
హారు లగు వైఖానసులును న్నూతనఫలంబు లబ్ధం బైనఁ బూర్వసంచిత పదార్థత్యా  
గంబుగల వా లఖిల్యులును బ్రాతఃకాలంబున నేదిక్కువిలోకింతు రద్దిక్కునకుం జని  
యచ్చట లభించుపదార్థంబుల భుజించి జీవించునొడుంబరులును దమంత ఫలించి  
తరుపతితంబు లగు ఫలంబులఁ దినుచుండు శేసపులును ననుచతుర్విధవృత్తులు  
గలవానప్రస్థులును స్వాశ్రమవిహితకర్మప్రధానకుం డగు కటిచకుండును

1. హోతృకర్మకం బైన శాస్త్రంబును నధ్వర్యుకర్మం బైన యజ్ఞయః స్తుతియు హమగానం  
బును స్తోమంబును గాత్మప్రయోజ్యం బైన ఋక్సముదాయంబును బ్రాయశ్చిత్త. వ్రా. ప్ర.  
2. 'కర్మంబులు గలయర్థసంపాదన మనుసంచయంబును' వ్రా. ప్ర.



గర్వోనర్జనంబు నేసి జ్ఞానప్రధానం జయివబహుమందును గేవలజ్ఞానాభ్యాస నిష్ఠం డగుహంసుండును బ్రాహ్మంబులైనవర్జబహుతత్వంబుగ నెమ్మియుండును నచనన్నాస్యశివతుర్వికృతములును (మోక్షఫలప్రదం బై నూతనాత్మ వివేకవిద్యారూపం బగు)నాస్యోక్షి(యు స్వరాదిఫలప్రదం బై కర్మవిద్యారూప మగు) త్త్రయ(యు జీవనఫలప దానం బై కృష్ణాదిరూపం బగు)వార్త(యు శర సంపాదనైక ప్రయోజనం బగు) సంక్షసితియ మోక్షధర్మ కాచార్యంబు లైన న్యాయవిద్యాచతుష్టయంబును భూర్భువస్సువ యనువ్యాహృతులును బూర్వాది ముఖంబుఁ వలన నుదయించె మఱియు నతఃపృథమీకాశంబువలనం బ్రణంబును రోమంబులనలనఁ నస్థిచ్ఛందంబును ద్వగింద్రియంబులన గాయత్రిఛందంబును మాంసంబువలనఁ ద్రిష్టుచ్ఛందంబును స్నాయువువలన ననుష్టుష్ఠందంబును నస్థివలన జగతీచ్ఛందంబును మజ్జనలనఁ బంకిచ్ఛందంబును బ్రాణంబు వలన బృహతీచ్ఛందంబును గకారాదిపంచవర్గాత్మకంబు లయినస్పర్శంబు లనుజీవుండను నకారాదిస్వరాత్మకం బైనదేహంబును నూమ్మంబు లను శవనహవర్ణ చతుష్టయరూపంబు లగునింద్రియంబులును సంతస్థులు లగుయరలవ యను వర్ణంబులు వడ్డాదిస పస్వరూపంబు నాత్మబలంబు నయిన శబ్దబ్రహ్మంబును జతుర్ముఖునిలీలావిశేషంబున నుత్పన్నం బయ్యె వ్యక్తావ్యక్తం బై వైఖరీప్రణ వాత్మకం బైనశబ్దబ్రహ్మంబునలనం బరమాత్మ యవ్యక్తాత్మకం డగుటంజేసి పరిపూర్ణుండును వ్యక్తాత్మకం డగుటంజేసి యంద్రాదిశక్త్యుపబృంహితుండును నై కానంబడు నయ్యనవరింబున నజంబు భూరివీర్యవతు లయినయుషిగణంబులసంతతి యవి స్మృతం బని తలంచె పూర్వజనుపరిగ్రహంబు సాలిగచి యః పీఠకామ సక్తంబైన దేహంబిరపరిగ్రహంబునేసి నిత్యంబుఁ బ్రజాసృష్టియందు వ్యాస క్తుండ నైనం బ్రజ లభివృద్ధి నొండక యుండుట కేమి కారణం బగు నని యచ్చెరు వొంది తద్వృద్ధి యగుడిం బాలోచించుచు దైవం బిచ్చట విఘాతు కంబు గాన తదానుకూల్యం బావశ్యకం బని భాని నెదురు చూచుచు యథోచిత శృత్యకరణడక్షుం డగుచుండుచతుర్ముఖునిదేహంబు ద్వివిధం బయిన నట్టి రూపద్వయవిభాగంబు స్వరా ట్టగున్నాయంభువమసువును దక్షహిషి యగు శతరూప యనుకన్యకయుం గా మిథునం బయి జనియించె నమ్మిథునంబువలనం బ్రియవ్ర శోతానపాదు లనుపుత్రద్వయంబు నాకూతి దేవహూతి ప్రసూతు

1. నింద్రాదిశక్త్యుపబృంహితుండును వ్యక్తాత్మకంబును బరిపూర్ణుండు నగు నారాయణుండు కానంబడును, 'త్రా. ప్ర. 2. మిథునపుష్టిగల్పిచుండలంచెనని శుకుండు పరీక్షితునకుఁ జెప్పిననతం డిట్లనియె నిత్యంబై వ్యాపకంబై యథోచితకార్యకరణసమర్థం బైనచతుర్ముఖునిరూపద్వయంబు నందు నొక్కరూపంబునందుఁ బ్రజాసందోహసంకోచంబును నొక్కరూపంబునఁ బ్రజావిస్తారంబు నెట్లు సంభవించె ననిన రూపద్వయవిభాగంబువలన మనువును శతరూపయనుకన్యకయం.త్రా.ప్ర.

అనుకన్యకాత్రయంబునుం గలిగి రందు నాకూతుని రుచికునకును దేవహూతిం  
గర్భమునకును బ్రమాణం దక్షునకును నిచ్చె పీఠలవలనఁ గలుగు ప్రజాసంతతుల  
చేత జగంబులు పరిపూర్ణంబు అయ్యె. 389

... స్వాయంభువమనువు ప్రజావృద్ధి కేయుట. ...

క. అని మైత్రేయుఁడు పలికిన, వివి మనమున హర్ష మొనవ న విదురుఁడు మునినా  
ధునిఁజూచి పలికె గ్రమ్మట, వనజోదరపాదభ క్తివశమానసుఁ డై. 390

క. ఘనుఁడు స్వాయంభువునకుఁ బ్రియతనయుఁడు స్వాయంభువుండు న దైతేయ విధి  
దనసేవాచతురుండును, జనవినుతుఁ డాదిరాజసత్తముఁ డౌటన్. 391

క. అతనిచరిత్రం బవ్వా, హతసుఖదము నిఖిలమంగళావహము సమం  
చితముం గావున బుధసే, విత నా కెఱుంగంగఁ బలుక వే మునితలకా. 392

క. అదియును గాక ముకుందుని, పదకమలమరందపానసరవళు లై పెం  
పాదవినచారిచరిత్రము, సదమలమతి వినిన భవము న సఫలము గాడే. 393

చ. అని విదురుండు వల్కిన దగ్ధయాన్వితుఁ డై మునినాథచంద్రుఁ డి  
ట్లును సుతిశాస్త్రపాఠకలితాత్మకుఁ డైననరుండు పద్మలో  
చనచరణారవిందయుగసంగము గల్గినసజ్జనుండు వొం  
దినఫల మొందు భాగవత్తదివ్యకథాశ్రవణుండు ప్రేల్చిడిక్. 394

క. అని చెప్పి మునికులగ్రణి, దనుజారికథాసుధాప్లుతస్వాంతుం డై  
తనువునఁ బులకాంకురములు, మొనయంగ నానందబాష్పములు జడిగురియన్.

సీ. వినిపింపఁదొడఁగె నాఘనుఁడు స్వాయంభువు, డంగనాయక్కుడై న యబ్జగర్భు  
నకుఁమ్రొక్కి వినయవిగ్రహమితోత్తమాంగుడై, హస్తముల్ మొగిచియిట్లునియొల్లె  
జీవరాసులకు రాజీవసంభవ సేవ, జననరక్షణవిన్యాసముల కరయ

హేతుభూతుఁడవు మా న కెద్ది యాచరణీయ, మొనకర్మము దాని న నానతిముక్తి

తే. ఎట్టికర్మంబు సేసిన న నెనఁగు నికు, నవహితం బైవసుతోష న మాత్మజుండు  
జనకునకు భక్తిఁ బరిచర్యఃసలిపి కీర్తి, చంది మతికెక్కి వ ర్తించు న నందు నిందు

వ. 1 కావున నెఱింగింపు మట్టిసత్కర్మంబు.

క. అని పలికినస్వాయంభున, మరుమృదుభావలకు నలరి న మనమునఁ గమలా  
సనుఁ డనురాగము ముప్పిరి, గొనఁ బ్రియతముఁ డైనసుతునకును ని ట్లనియెన్.

చ. మునుకొని తండ్రిమాజ్ఞఁ దల న మోచి నిజోచితకృత్య మేమి వం  
చినఁ దనశక్తియుక్తి నెడనెయక చేయుట పుండరీకలో

చనపద సేవ సేయుట ప్రజాపరిపాలనశాలి యౌటయున్  
జనకునకున్ సుతుండు పరిచర్య లొనర్చుట సువ్వె పుత్రికా.

393

1 'కావ మొకఁగింపు మట్టిసత్కర్మమనఘ' అని యిదిక్రింది కేటగిరిలో వైదవపాదముగాఁ  
గొన్నిప్రతులఁ గనుపట్టెడి.

వ. కావున.

399

మ. వివరింపఁ హరి యజ్ఞముఁ ర్ది బరమున్ శ విష్ణున్ హృషీకేశుఁ గే  
శవుఁ బదాఙ్ముగుజించి జన్నములు శశ్వద్భక్తిఁ గావింప మా  
ధవుఁ డాత్మం బరితోష మొందు నతఁ డుద్వృత్తీతుఁ డై యున్న లో  
కవితానంబులు దుష్టి నొందు ననఘా శ కావింపుమా యజ్ఞముల్. 400

చ. అకుటిలభక్తిఁ గేశవనగమర్పణబుద్ధిఁ గ్రతుక్రియల్ వాన  
ర్సక పవనీతు లై యుముకకరాసులు దంచి ఫలంబు నంగఁ గా  
నక చెడునీతి నూరక ధనవ్యయ మాటయ కాని మోక్షదా  
యక మగు చున్న సత్పులము శ నందరు విష్ణుపరాబ్రుఖక్రియల్. 401

ఉ. కావున యజ్ఞముల్ హరి వికారవిహంగుజేంచి చేయు నీ  
భావము సూన్యత స్రుత శుభస్థితిఁ జెందెడు నీకుమారులున్  
నీవును నీధరాధరము శ నెమ్మి వహింపుము సజ్జనానలం  
బోవుము ధర్మమార్గమునఁ శ బుత్రిక దోషలతావిత్రకా. 402

క. ఆనవుడు సతనికి సతఁ డి, ట్లయె న్ననునాశ నీదుఁనానతి యె ట్ల  
ట్లానరించెద నాకును నా,తనయులకు వసించి యుండఁ శ దగునెలవెందున్. 403

శ్రీయజ్ఞవరాహవతారాభివర్ణనము

తే. అరయ లేదు విధాత యీయఘటజంతు, జాతముల కెల్ల నాధారభూత మైన  
ధరణి యిప్పుడు ఘనజలాంతర్నిమగ్న, మైనకతమునఁ జోటు లేదంటిఁ దండ్రి.

క. కావున భూమ్యుద్ధరణము, గావించునుపాయ మిప్పుడు శ గైకొని నాకున్  
దేవా నీ వెఱిగింపుము, నావుడు బద్మజాంబు దనమనంబునఁ దలఁచెన్. 405

మ. జలమధ్యంబున లీన మొందినధరాచక్రంబు నేనేర్చునన్  
నిలుపన్ వచ్చును బూర్వమందు జగముల్ శ నిర్మించునాఁ డాది న  
ష్టలఁ బుట్టించినమీఁద నవ్వసుమతిం బుట్టించితి న్నట్టియ  
ష్టలలోఁ గ్రుంకి రసాతలాంతరమునం శ బొందెం గదా పృథ్వీయున్. 406

నీ. అఖిలజగత్కల్పనాటోపమునకుఁ బాల్పడిననాచేత నెల్లభంగి నిపుడు  
దగిలి విశ్వంధరోద్ధరణంబుఁ గావింప, నగు నని సర్వభూతాంతరాత్ముఁ  
బురుషోత్తముని నవ, పుండరీకాక్షు ల, క్షీపతిఁ దనమనస్థితునిఁ జేసి  
తలపోయు చున్న బద్మజానాసికావివ, రమ్మన యజ్ఞవరాహమూర్తి

తే. యర్థి నంగుష్ఠమాత్రదేహంబుతోడ, జనన మంది వియ త్తల్కస్థాయి యగుచు  
క్షణములోపల భూరిగజప్రమాణ, మయ్యె సచ్చటిజనములకద్భుతముగ. 407

అంతఁ బ్రజాసర్గమందు నియక్తులై, <sup>1</sup>నట్టిమరీచ్యాదు శ లెనమునులు

నీ. మనుకుమారకులు <sup>2</sup>సకమ్మనసహితంబుగ, యజ్ఞవరాహంబు శ నర్థి జూచి

యిట్టియాశ్చర్య మె యెంతోనె గలదె నా. సారంధ్ర నిర్గతః సబ్ధోమ  
లోకంబు మనమా విలోకింప నగగః. మాత్ర మై యాతీతమాత్రలోన  
తే. మహిమ దీపింప దంతి స్రవమాణమును మహాన్ననంబై నగింజతైలోపమంబు  
నయ్యెనని వితర్కించినయ్యట్లభవ్వడు. హర్ష మిగుల త్రాచాని యిట్లనితలంచె.

క. నామనమున గలదూఁఖి. ర మముఁ గావించుకొఱకు రాజేవాత్సం  
డీమేర యజ్ఞపోత్తి, శ్రీమూర్తి వహించె నిది విశేషము దలఁపన్. 409

వ. అని వితర్కించు సమయంబున నూకరాకారుం డయిన భగవంతుండు. 410

తే. ప్రళయజేమాతసంఘాతశ్చ యదభూరి, గర్జనాటోపలోభకృద్భ్రష్టగభీర  
రావమడరింపనపుడు రాజేవభవ్వడు. మనలునానందమ నబొందిరనఘచరిత.

వ. అంత మాయామయవరాహ ఘర్జరాకావంబు బ్రహ్మాంశకోటరవరిస్ఫూటనంబు  
గావింప విని జనస్తవస్మిత్యలోకనివాసు లయిన మనలు ఋగ్యజుస్సామమంత్రం  
బల విసతించిరి యజ్ఞవరాహరూపధరుం డయిన సర్వేశ్వరుండు నత్పురుష  
పాలనదయాపరుండు గవున దిగ్గజేంద్ర లీలావిలోలుండై. 412

సీ. కఠినసటాచ్చటోత్కటజాతవాత నిర్ఘాతజేమాత సంఘాతముగను  
క్షురనిభసునిశితక్షురపుటాహత చల. త్పణిరాజదిగ్గజప్రచయముగను  
జండదంష్ట్రోత్థవై శ్వానరార్పిస్త్రీవ, ద్రజతహేమాద్రివిస్రంభముగను  
ఘోరగంభీరఘర్జురభూరినిస్వన, పంకిలాకిలవార్ధిసంకులముగఁ

తే. బారలుఁగెరలునటించు సంఘరముదెరల, రోషనుస్ఫుర మెకయనుఁగొప్పరించు  
ముట్టెదిగియుంచు మునముస క్షమా దుకొనుచు, నడరుసంరక్షితక్షోణిః క్షయజ్ఞఘోణి.

వ. మఱియు నయ్యజ్ఞ వరాహంబు. 414

సీ. తివిచితుర్దశభవనంబు లనదొంతు, లొరగఁ గొమ్మలఁ జిమ్మఁ నొక్కమాటు  
పుత్తడికొండ మూఁపుర మనునొరగంట, నొరకి రా రాపాడ. క నొక్కమాటు  
ఖరముల సప్తసాగరమున<sup>2</sup> సేతువు, లొనరొత్తమట్టాడు క నొక్కమాటు  
నాభీలవాలవారతాహతిచేమిన్ను, నొదివించు బయలుగా క నొక్కమాటు

తే. గన్నుఁగోనల విన్నులింగములు సెదరు  
నురుభయంకరగతిఁ దోచు క నొక్కమాటు  
పరమయోగీంద్రజనసేవ్యభవ్యవిభవ  
యోగ్య మై కానఁ గా నగు క నొక్కమాటు. 415

వ. ఇట్లు విహరించుచుఁ బ్రాతర్మధ్యందినతృతీయసవనరూపుం డయినయజ్ఞవరాహ  
మూర్తి యగుసర్వేశ్వరుండు మహాప్రళయంబునందు యోగనిద్రావశుం డై  
యుండుననసరంబున నుడకన్గ బైనభూమి రసాతలగతం బైనదాని నుద్ధరించు

1. 'బంగారుకొండ మూఁపక వన నొరగింజ' వ్రా. ప్ర. 2 'రొంకిగా, నొక్కంజెవట్టాడు' ఆ. ప్ర. 3. వింజి, నొరసి 12 డల కేయ క నొక్కమాటు, అచ్చుప్రతి.

టకు సముద్రోదరంబుఁ దటీయం జొచ్చువేగంబు సైరింపం జాలక సముద్రం  
 డూర్పు లనభజంబు లెత్తి కిశిల్లహృదయం దై యా రునిఁగిది యజ్ఞవరాహ  
 నన్న రక్షింపు రక్షింపు మని యాక్రొశింఁ నిశితకరాశక్షురతీక్షణంబు లైన ఖరా  
 గ్రంబుల జలంబులు విచ్చిన్నంబులు గావించి యపారంబునరసాతలంబుఁబ్రవే  
 శించి భూమిం బూడగననవసరంబున. 416

క. శరనిధిలోన మహాగ్రా, మరకంతుకుఁ జెడరఁ గాంచెఁమఱుమయగ్రాత్రి  
 ఖరవిదళితకులగ్రాత్రిన్, ధరణీకళత్రిన్ గవేషణధాత్రిం బోత్రిన్. 417

వ. ఇట్లు పొడగని దైత్యుండు రోషభీషణకారుం డై. 418

మ. గద సారించి యసహ్యవిక్రమ సమగ్రస్ఫూర్తితో వేయఁగా  
 నది దప్పించి వరాహమూర్తి నిజదం ధ్రువాహతిం ద్రుంచె బెం  
 పొదవం గ్రోధమదాతిరేకబలశోర్యోదారవిస్తారసం  
 పదఁ బంచాస్యము సామజేంద్రుఁ జల మొకప్పుం ద్రుంచుచందంబున. 419

మ. దితిజాధీశుని నీగతిం దునిమి యుగద్వృత్తిం దదీయాంగశో  
 నీతపంకాంతగండతుండుఁ డగుచు న్నిష్ఠుండు దా నొప్పె వి  
 స్ఫుతసంధ్యాంబుదధాతుచి త్రితసమృద్ధీప్రతిమాభృద్దతిన్  
 క్షీతి దంష్ట్రాగ్రమునన్ ధరించి జలరాశిం బాసి యేతేరఁగఁ. 420

తే. బాలశీతాంశురేఖావిభాసమాన,ధవళదంష్ట్రాగ్రమున నున్న ధరణి యొప్పె  
 హరికి నిత్యసపాయినియైనలక్ష్మీ, నెరయఁ బూసినకస్తూరినికర మనఁగ. 421

❦❦ శ్రీయజ్ఞ వరాహమూర్తిని బ్రహ్మాదులు స్తుతించుట. ❦❦

వ. అట్టియట్టి పోత్రిమూర్తిం జూచి కమలాసన ప్రముఖు లిట్లని స్తుతియించిరి. 422

సీ. దేవ జితం జితం న తే వరమేశ్వర, జితయజ్ఞభావనశ్రుతిశరీర  
 కారణనూకరాశకారుండ వగునీకు, నతిభక్తిమొక్కెద న్మయ్య వరద  
 భవదీయరోమకూకృపములందు లీసంబు, లై యుండు సంబుధు న్నట్టియన్వ  
 రాత్మక మైతినరరాసునీరూపంబు, గానంగ రాదు దుశ్శర్మకరులకు

తే. నట్టిసీకుఁ బ్రణామంబు న్న లాచరింతు, మఖలజగదేకకీర్తిద్యయానువర్తి  
 భవ్యచారిత్ర పంకజశ్రవత్రకేత్ర, చిరశుభాకార యిందిరాశచిత్తవోర. 423

వ. అని వెండియు నిట్లు స్తుతియించిరి. 424

సీ. త్వక్కున నఖలవేదముల రోమంబుల, యందుఁ బర్హిస్తులు న్న నక్షులందు  
 నాజ్యంబు పాదంబులందుఁ జాతుర్వోత్రకలితంబు లగుయజ్ఞశ్రవకర్మములును  
 స్తుక్కు తుండంబున న్న స్రవము నాసికను ని,డాపాత్ర ముదరకోటరమునందు  
 గర్జరంధ్రంబులగ్రహపాత్రచమనముల్, గళమునందు నుపసక్తులును జిహ్వా

1 'నగుచుఁ బూసినకస్తూరినిగమ మనఁగ వ్రా వ్రా.

2 ఇందులకు మూలము 'చమసాః కర్ణరథే'। ప్రాక్రిత మాక్ష్య గ్రంథాగ్రహస్తుతే య ఛ్చ

తే. దగుఁ బ్రవర్త్యపాత్రయును దంతంబులందుఁ

బ్రాహ్మణీ<sup>1</sup>యోదయనలు శిరమున నవన  
రూపమునఁ బంచస్రాణముల్ శ్రుతాధి యగుచు

సభ్య మవసభ్యమును నగ్నిచయన మయ్యె. 425

వ. వెండియు ముఖంబులనఁ బ్రాశ్రితారణ్యగ్నిహోత్రహవిర్భక్షణంబులును నభి  
వ్యక్తిదీక్షయు, శేతంబున సోమంబును, నవస్థానంబున సవనంబులును, ధాతు  
వుల సప్తసంస్థలును, సంఘల సర్వయాగంబులు నై యొప్పుచుండు. 426

క. హవరూపివి హవనేతపు, హవభోక్తపు నిఖిలహవఫలాధారుడవున్  
హవరక్షకుడవు నగునీ, కవితథ మగునుతు లొనర్చు శ్రమయ్య ముకుందా. 427

తే. సత్త్వగుణమున నద్భుక్తి శ్రంభవిండు, భిక్తియ తమగఁ జిత్తంబుభవ్యమగును  
హృదయపద్మంబునందుల శ్ర నెఱుంగఁబడిన, యట్టిసీకు నమస్కారమయ్య వరిద.

మ. అరవిందోదర తావకీనసితదంష్ట్రాగ్రావలగ్నక్షమా  
ధరనద్యభినదాటవీయతసమస్తత్తొత్తలం బొప్పె భా  
సురకాసారబలావతీర్ణమదవ్యచ్ఛండాలరాడ్డత శే  
ఖరసంసక్తసప్తపంకజము శేఖం బొల్పు దీపింపఁగన్. 429

వ. మఱియును. 430

మ. చతురామాయవపుర్విశేషధర చంద్రచత్సుకరాకార నీ  
సితదంష్ట్రాగ్రావలగ్న మైనధర రాజిల్లం గులాగేంద్ర రా

ర్వణంతే భగవత్సన్నిహోత్రమ్॥ దీక్షానుజన్మోపసదశ్చిరోధరత్వం ప్రాయశ్చియోదయనీయదం  
ప్రసాదః । జిహ్వప్రకర్షణం ప్రవక్ష్యకం క్రతో స్సభ్యావగత్యం శివోదా ౭౪౦౫౧ తే॥ సోమస్తుశేత  
స్సవనాన్యవస్థితిఃసంప్రావిభేదా ప్రవక్ష్యధాతవః । సర్వాణిగత్రాణి శరీరసన్ధయత్వం సర్వయజ్ఞక్రతు  
రిష్టిబధనః<sup>2</sup> దీనికీ బయి తెనుఁగు కొంత యందంద విరుద్ధముగాఁ గానిపించుటచే నచ్చుప్రతులందు  
'శ్రవణాన్యలిలములఁ జమన ప్రాశ్రితముల్, గళమున నిష్ప్రీతికంబు జిహ్వఁ

తే. దగుఁ బ్రవర్త్యము నగ్నిహోత్రములు నీడు, చర్వణంబున సభ్యావగత్యములు  
మాంగ మునువులు చయనము లగుఁ గీటిక, యనుచు నుతియించి రత్తరి<sup>3</sup> యజ్ఞ విధుని.

వ. వెండియు ముహుర్ముహుర్భగవదావిర్భావం బుదీక్షాచీయేష్టి యగునీదుదంప్రీతిప్రాయశ్చీయంబును  
దీక్షానంతశ్చేష్టియు నుదయనీయం బనుసమాప్తేష్టియు యుష్మద్రేతంబుసోమంబును ద్వవీయావస్థా  
నంబుప్రాతస్సవనాదులనీదుత్వజ్ఞాంసాదిన ప్రధాతువులగ్నిష్టామోక్త్యహోదాశివాజుసేయాతిరాత్రా  
ప్రోక్తామంబు లనుసంస్థాభేదంబులును ద్వాదశాహోదిరూపంబులై నవిహుయాగసంఘాతరూపంబు  
లు నగుసర్వసత్త్రింబులుభవదీయశరీరసంఘలు సపోమాసోమంబులగుయజ్ఞక్రతువులు నీవ మఱి  
యును నీవు యజనబంధనంబులచే నొప్పుచుండు వదియునుం గాక<sup>4</sup> అని మూలమునకును  
క్రిధరవాగ్భటకును ననుగుణముగా నొకపాతము గూర్చుబడె నని లోచించెడిని.

1. 'ఉదయనీయ' మని శబ్దరూపము

జతశృంగోఽరిలగ్న మేఘముగతిం ॥ జెల్వారె విద్యజ్ఞనాం

చితహృత్పల్లవాకోల భూరమణ లభిష్కీనాథ దేవోత్తమా.

431

సీ. సమధికస్థావరజంగమాత్మక మైన, వసుమతీచక్ర ముగవక్రలీల

నుద్ధరింపుము కరుణతోవేతడత్తుండ, వగుచు నశ్రున్నాతర యయ్యె ధరణి

మాత యామెట్లని ॥ మదిఁ దలంచెదనేనిఁ. జర్పింప మాకు విశ్వమున కీవు

జనకుండ వగుట యుష్మల్పిత్తి భూదేవి, యగుట మాకున దల్లియయ్యెనిశ్చదు

తే. ధరకు సీతోడఁగూడ వందన మొనర్చుమరణియందును యాజ్ఞకుఁడగ్నినిలపు

కరణి మీతేజ మీధరాకాంతమందు, నిలువ ధరణి పవిత్రయై నెగఁజెగాన.

వ. అదియునుం గాక.

433

చ. తలఁప రసాతలాంతరగతక్షీతిఁ గ్రమ్మట నిల్పినట్టిసి

కలితన మెన్న విస్మయము ॥ గాదు సమస్తజగత్తు లొలిమైఁ

గలుగఁగ జేయుటద్భుతము ॥ గాక మహోన్నతి నీ వొనర్చువెం

పలెనకార్యముల్ నడచు ॥ నన్యలకుం దరమే రమేశ్వరా.

434

చ. సకలజగన్నియామకవిచక్షణతీలఁ దనర్చునట్టిసం

దకధర తావకస్ఫురదుఁడారత మంత్రసమర్థుఁడైనయా

జ్ఞకుఁ డిడరణిఁ హుతాశనుని ॥ నిల్పినకైవడి మన్నివాస మా

టకుఁ దలపోసి యాక్షితి దృఢంబుగ నిల్పితి వయ్య మాధవా.

435

చ. సలలితవేదశాస్త్రమయరసాకరమూర్తిఁ దనర్చుచున్ రసా

తలమున నుండి వెల్వడును దారత వేను విదుర్నఁ దత్సతో

చ్చులితశివాంబుబిందువుల ॥ సాధుజన స్తపనత్యలోకవా

సుల మగుమేము దోఁగి పరిశుద్ధి వహించితి మహ్య మాధవా.

436

ఉ. విశ్వభవసిథి ప్రళయవేళలయందు వికారసత్త్వమున్

విశ్వము నీవ యై నిఖిలవిశ్వము లోలి సృశింపు దిందిరా

ధీశ్వర యీశ కేశవ త్రయూమయ దివ్యశరీర దేవ నీ

శాశ్వతలీల లిట్టివని ॥ సన్నుతి సేయఁగ మాకు శక్యమే.

437

సీ. పంకజోదర నీ వసపారకర్మంశపు, భవదీయకర్మముల్ ॥ పార మెయ్య

నెఱిగెద నని మది ॥ నిచ్చయించినవాఁడు, పరికింపఁగా మతిభ్రష్టు గాక

విజ్ఞానియే జూడ ॥ విశ్వంబు నీయోగ, నూయాపయోధిని ॥ మగ్న మాటఁ

దెలిసియఁ దమబుద్ధి ॥ దెలియనిమూఢుల, నే మన నఖిలలోకేశ్వరేశ

తే. దాసజనకోటి కతిసౌఖ్యదాయకములు, వితలకరుణాసుధాతరంగితము లైన

నీకటాక్షేపణములచే ॥ నేలను మమ్ముఁ, జూచి సుఖులనుజేయవేసుభగ చరిత.

క. అని బ్రహ్మవాదు లగున, న్మునివర్యులు భక్తియోగమున వినమితు లై

మనమున మోక్షము ముప్పిరి, గొనఁ బొగడిరి ఖరవిశ్రితగోత్రిం బోత్రిన్.

ఉ. కంఠట లీలవోలె జగదాత్ముఁడు యజ్ఞవరాహమూర్తియ  
త్యంతగభీరభీషణ మహార్ణవతోమచయబులక ఖరా  
క్రాంతముఁ జేసి క్రవ్యుట ధర్మాతల మప్పుఁ మోక్ష నిల్పి వి  
శ్రాంతి వహింపఁ జేసి గుణశాలి దిరోహితుఁ డయ్యె నయ్యెకన్. 440

ఉ. మంగళ మైన యీ కథ నగ్రమంచితభక్తిఁ బఠించు విన్నవా  
రి గరుణార్ద్రవృష్టి గని శ్రీహరి నాలఁ బ్రసన్నుఁ డౌను న  
త్యుగతుఁడైన విష్ణుఁడు ప్రసన్నుఁడు దా నగునేని వారికిన్  
మంగళమల్ లభించు ననుమానము లే దది గాక వెండియున్. 441

చ. హరి నిజదాసకోటికి గుహశయ్యుడై రవియించు నట్టిర  
త్సహషుల కిట్టవస్తువర్జపూర్ణమనోరథసిద్ధి గల్గును  
స్థిర మగు చున్న మోక్ష మటఁ చేతిది యె చెలు నారు నన్న న  
స్థితరతుచ్చవస్తువులు శ సేకఁబుటల్ మఱి చెప్ప నేటికిన్. 442

ఉ. కాన సరోజలోచను జగత్ప్రవసీయకథాసుధారసం  
బాసనయట్టిజిహ్వా యిత్రరాసుకథాలవణోదకంబులం  
బానము సేయఁ జూచునె సురపర్వమహీజమరందపానశో  
భానయశాలి యైనమధుఃప్రభుఁ డేగునె వేపచెట్టుకన్. 443

క. అని మైత్రేయముసింద్రుం, డనఘుఁడు విదురునకుఁ జెప్పినట్టితెఱంగ  
ర్జునపాత్రునకున్ వ్యాసుని, తనయుఁడు వినిపించి మఱియుఁ శ దగ నిట్లనియెన్.

క. అని చెప్పిన<sup>1</sup> మైత్రేయుని, గనుఁగొని విదురుండు పల్కు శ ఘనతర మగునా  
దనుజకులాంతకుచరితము. విని తనియదు నామనంబు శ విమలచరిత్రా. 345

చ. సవనవరాహమూర్తికథసర్వము నీదయ వింటి వెండియున్  
వివరముగా వినం బలుకవే గుణసాంద్ర ముసింద్రచంద్రమా  
ధవగుణకీర్తనామృతవిఠానముఁ గర్ణపుటాంజలికా వెసం  
జవి గొన కేల మాను జననసంతతికా భవతాపవేదనల్. 446

వ. కావున. 447

సీ. శ్రీహరి యజ్ఞవరాహరూపముఁ దాల్చి, మించి హిరణ్యాక్షుఁ శ ద్రుంచె ననుచు  
నప్పుడు మునినాథ శ చెప్పితి నాతోడ, నవ్వరాహంబు దంష్ట్రాగ్రమునను  
ధరణి నెబ్బంగిని శ ధరియించె హరికి హి, రణ్యాక్షుతోడ వైరమున కేమి  
కారణ మసుర నేగతి సంహరించె దా, నింతయు నెఱిగింపు శ మిద్ధచరిత  
తే. యనిన మైత్రేయముని విదురునకు ననియె, హరికథాకర్ణనమునఁ బెంపారునెకు



జన్మఫలసిద్ధియగుటకునందియంబు, వలదు హరిమాయవిధికైన న వశమెఱియ.

క. అనఘాత్మ నన్ను నీ వశి, గిన యీకథ ధ్రువుఁడు విష్ణుశక్తిర్నపరతం

దనరిననారదు నడుగ న, తని కతఁ డెఱిగింప హరికథాశ్రవణమునన్. 449

తే. దండధరుఁ బెల్చి డాకాలఁగ దన్నిధువుఁడు, నిందు నందున వానికి నెక్కెనట్టి  
విష్ణునంక్షీర్తనం బరవిందభవుఁడు, దివిజలకుఁ జెప్పె నది నీకుఁ గ దేస పఱతు.

వ. ఆకర్ణింపుము.

451

... మైత్రేయమహాముని విదురునకు విరజ్యాత విరణ్యకశిపులవృత్తాంతం బెఱిగించుట. ...

నీ. బలిసి దక్ష ప్రజాపతితనూభవ దితి, సంతానవాంఛితఁచింత వాడమ

నొకనాఁడు పుష్పస్థాయకశరనిర్భిరఁ, భావ యై విరహతాపమున వచ్చి

పతిసమాగమవాంఛ న ప్రభవింప నిజనాథు సన్నిధి నిలిచి యగ్రస్థలితనియతి

నగ్నిజహ్వండును న యజరధీశుండును, నగువిష్ణుఁ దనచిత్తమందు నిలిపి

తే. తగఁ బయస్సున నగ్నిహోత్రంబు నేసి

కమలహితుఁ డస్తలైలసంగతుఁడు గాఁగ

హోమశాలాంగణమునఁ గూర్చున్నవిభునిఁ

గత్యపునిఁ గాంచి విమలవాక్యముల ననియె.

452

చ. గజవిభుఁ డుద్ధతి న్ననఁటికంబములన్ విదళించులీలఁ జి

త్తజఁడు ప్రసూనసాయకవిశ్రాంతముచేత మదీయచిత్తమున్

గజబిజి నేసి పెన్వగలఁ గ గాతీయ పెట్టఁగ నాథ నీపదాం

బుజములఁ గాన వచ్చితఁ బ్రభుత్వ మీలర్పఁగ నన్నుఁ గావవే.

453

వ. అదియుచుం గాక నాతోడిపవతు లెల్లను భవత్కృపావిశేషంబున గర్భాధానం

బులు వడసి నిర్భరానందంబున నుం డం జూచి శోకవ్యాకులించి తత్త నై యున్న

నన్ను రక్షించుట పరమధర్మంబు నీవు విద్వాంసుండవు నీమెఱుంగనియర్థంబు

గలదే నీవంటిమహానుభావు లయిననన్నును లార్తు లైనవారికోర్కెలు వ్యర్థం

బులు గా కుండఁ దీర్చుట ధర్మపథం బని మెఱియు నిట్లనియె.

454

క. పతిసమ్మానము వడసిన, సతులకు నభిమతఫలార్హసంసిద్ధియు నూ

ర్జితయశముఁ గలిగి లోక, స్తుత మై చెలువారు చుండుఁ గ జన్మే మహాత్మా. 455

క. తనధర్మపత్నివలనను, ముచుకొని తాఁ బుత్రరూపమున నుదయించున్

విను దీపమందు ముట్టి, చిరదీపము రెండు గావె న శిఖియొక్కఁ డయ్యున్. 456

క. కావున నీయర్థము మా, తా నై పుత్ర యని వేదకథలం దోలిన్

వావిరిఁ బలుకుట వినవే, ధీరర ననుఁ గావు మధిక న దీపం గరుణన్. 457

457

చ. వర కరుణామతిన్ దుహితృవత్సలతా దనరాసునట్టిమ

ద్గురుఁ డొకనాఁడు మమ్ముఁ దనకమాఁతుల నందఱుఁ బిల్చి మీమనో

హరు నెఱిగింపుఁ డిత్తుఁ గమనానకలార య టన్న నందులోఁ

బరుషవ రేణ్య యేమః పరుషమువ్వర మర్చిలి నిక వరింపమే.

458

క. దితి యీగతిఁ గామవిమోహితహతి బహుచచనముల మృగదీనునిఁ జలుకన్  
ధృతిఁ గృపణురాలి నిజసియ,నకిఁ గని కశ్యపుఁడు నలికె న సల్పాపమునన్.

వ. నీవు చెప్పినయట్ల పురుషులకు నంగన వలన భక్తార్థకామంబులు సిద్ధించుఁ గర  
ధారుండు నావచేతం బయోధిఁ గడచుచుండంబున గృహమేధి సర్వాశ్రమవాసుల  
నరసి రక్షించుచు విజా శ్రమంబున వ్యసనార్థవంబుఁ దరించుచు నట్లు సేయుపురు  
షునందుల నర్థంబు భార్య భార్యయందు సకలగృహ కార్యభారంబును జేర్చిపురు  
షుండు నిశ్చింతండై సుఖించుచుండు మతియు నితరాశ్రమదుర్జయంబులైన  
యింద్రియశత్రువర్గంబుల భార్యాసమేతుండైనగృహస్థుండు దుర్గాధిపతి యైనరా  
జ శత్రుసంఘంబుల జయించుచుండంబున లీలామాత్రంబునం జయించు నిట్టి  
నీకుం బ్రత్యుపకారంబు సేయ సకలగుణసంపన్న లగుసత్పురుషులు నూజేండ్ల  
కును జన్మాంతరంబులకు నైన సమర్థులు గారనిన మముబోటివారలు సేయ  
నోపుదురే యైన నీమనంబునం గలమఃఖంబు దక్కు మని యిట్లనియెఁ

460

తే. తరళలోచన నీవు సంశతానవాంధఁ, జేసి వచ్చితి వౌఁ గులశీలవర్త  
నములుగలభార్యమనమునగనమరుకొర్మిఁ, దవిలి తీర్పుటపతికిఁ గర్తవ్యమరయ.

మ. తరుణి యొక్క ముహూర్త ముండు మది సంధ్యాకాల మిక్కాలమం  
దరయన్ భూతగణావృతుం డగుచుఁ గానూరాతి లీలన్ వృషే

శ్వరయానంబున సంచరింపట నభావ్యం బయ్యె నీయుగ్రవే

శ రమింపగ నిషిద్ధకర్త మగు నేల భర్తమున్ విడఁగన్.

462

మ. అరవివానన వీడె నీమఱిది లీలలాటోపరుద్రక్షపా

చరఘోషూనిలహూతసాంసుపటలఁబ్బన్నుండు ధూమ్రైకదు

ర్భరవిద్యోతవిక్షిప్త భీషణజటాబద్ధుండు భస్మావలి

ప్తవచిస్ఫారసువర్ణవర్ణుడును నై న భాసిల్లు నత్కుగ్రుండై .

463

క. అనలసుధాకరరవిలోచనముల చికసింపఁ జేసి న సమధికరోషం

బురఁ జూచు చున్నవాఁ డెవె, వనితాబంధుత్వ మరయనవలవదు సుమీమా.

464

క. అతనిఁ దలపోయ హితాహితులును సమూహ్యులును విక్రహితులు నతిగ

ర్హితులును కే రీసుండు సమ,మతియును నిఖిలైకభూతకముండై యుండున్.

క. కావున మద్భాత భవఁ దేవరుఁ డని తరుణి నీయగిది జూడకు మా

దేవాదిదేవుఁ ద్రిజగ, త్సానను నిఖిలైకనేత న భగవంతు హరున్.

466

వ. ఏమును సత్పురుషులైనవిద్వాంసులును భుక్తభోగంబై మారతోన్యస్తంబైన  
పుష్పమాలికయునుం బోలె నమృహాత్ముచివరణారవిందపందనాభిలాషిణి యైన  
యవిద్యాదేవి ననుసరించి వర్తింతు మదియునుం గాక.

467

- సీ. ఎవ్వనికగణ బ్రహ్మాండదిదికొలనను లాత్మపదవైభవములఁ దనరి  
 రెవ్వనిమాజ్ఞ నఁపించి కర్తించును, విశ్వనేత్ర యగునవిద్య యెపుడు  
 నెవ్వనిమహిమంబు లిట్టి వట్టివి నుని, తిరిగింప లేవు వేదంబు లయిన  
 నెవ్వని నేతలు లెల్లవారును సమానాధికరిహితుఁ డై యలరు నెవ్వఁ
- తే. డట్టిదేవునిఁ ద్రువునంఘోరకరుని. నస్థిమాలాధరుండు భీకృతాశనుండు  
 భూతిలిపాంగుఁ డుగ్రవశరేతభూమి, వాసుఁ డనియు హసించెమగవారు మఱియు.
- క. ధర శుభకభాగ్యమును విహ పరమారము నైనతను వ్రుపాదేయముగా  
 నజీ నమ్మి వస్త్రమాల్యా, భరణంబు లలంకరించుకామరజసులున్. 469
- క. ఘననిర్భాగ్యులుగా నుడి, గను మని యాతీతిఁ బ్రియకుఁ ల గళ్యపుఁ డెఱిగి  
 చిన దితి గ్రన్ముఁ బలికెనా, మనసిజసాయకవిభిన్నమానస యగుచున్. 470
- క. మునుగొని లజ్జాననతమ, దన యె పాణేశుకొంగుఁ ల బాలిమి మాలు  
 బెనఁగొనియె వారకామిని, యచువున వివిషిధకర్మముం దభియు యై. 471
- వ. ఇట్లు సేసినభార్యానిర్భాగంబునకుం కొలంగనేరక యీశ్వరనమస్కారం బొన  
 రించి యేకాంతంబు విజకాంతానంగమాబు దీర్చి సంగమానంతరంబున  
 వార్చి స్నాతుం డై ప్రాణామామంబును జేసి విరజంబును సూతనంబును నైన  
 బ్రహ్మ గాయత్రి జపియించె నంత. 472
- క. దితియును వివిధకర్మ,స్థితకై మనిలోన సిగ్గు ల చిట్టాడఁగ నా  
 నతవదన యగుచు నాపసు,పతివలచిభయంబు గల్గి ల పరమప్రీతిన్. 473
- వ. 'కళ్యపు గనుగొని యిట్లుయె నను పునాతనతియెనపగమేష్వరుగూచేస  
 యపరాధులు నహించి మద్యభపరిపాలనంబు సేయుగాక రుద్రుండును మహా  
 త్ముండును స్వయం ప్రకాశుండును నలంకృతుండును సకామజవభలప్రాపకుండును  
 నిష్కామజనమోక్ష ప్రదుండును నృస్తనండును ధృతనండును దుష్టశిక్ష  
 కుండును బరమాత్ముండును జగదంతర్యామియు నిర్గుణుండును నిష్కాముండును  
 భక్తసులభుండును భగవంతుండును నగునపురమేష్వరునకు నమస్కరించెద  
 మఱియు వస్తుశైశ్వర్యసంపన్నుండును జగద్భర్తయు మహానుగ్రహశీలుండును  
 నిర్దయపరిపాలనసూక్ష్మకుండును సతీదేవిపతియు నైనయాసర్వేశ్వరుండు  
 నన్ను రక్షించుం గాత మని సన్నుతిచి. 474
- క. ఆర్భకులులేని జగుటను, గర్భము విజనాభువలనఁ ల గమలాననకా  
 విరూభత మొక గర్మ వినిర్భరపరితోష మాత్ర ల నెలకొన నుండెన్. 475
- వ. అంతఁగళ్యపుండు నత్కాలపము నితసాధ్యావందనంబులు దీర్చి. 476
- క. ఆచెలువగర్భనిహ్నము, లేచినఁ బరితోష మాత్ర ల సేపారక మా  
 రీచి తగ విజతలోదరి, జూచి యగర్మమున కాత్మ ల స్తుక్కుచుం బలికెన్. 477

- మ. సతి నీ వేగతి నింద కోడక హనోజాతేక్షకోదంశని  
గ్రతనారాచపరంపరాహతవిశేషస్సాంత నై హావం  
గతి లజ్జాభయధర్మముల్ విడిచి దుఃస్కలంబు నాతో రవిం  
చితి బిమ్మిక్ వెలయలికైవో ముగ్ధశీలక్తియాలోలతన్. 478
- వ. అట్లుగుటంజేసి. 479
- క. 1 సతి విను భూతగణప్రేరితు లై సుద్రానుచరులు 1 పృథువేక్షనను  
న్వితు లుగ్రకర్మ లతేశౌర్యతమలు భద్రానుభద్రు 1 అనునామములన్. 480
- క. పరగిసడరోష్ఠధతు లి, ద్దలు గొడుకులు నీకుం బుట్టి 3 ధరణికి ప్రేం గై  
నిగతము బుధజనపీడా, పరు లై వర్తింతు రాత్మరబలగర్వమునన్. 481
- తే. అట్టిదుష్కర్మలకును ముహూర్తము లిగి, విశ్వవిదుః ధైరవారికిని 3 విన్నవించ  
నతడు కోపించి హరి కలిశాయధమన, గిరుల నటకింగతి వారి ధరణిగూల్చు.
- క. అని కశ్యపుఁ డెఱిగించిన, విని దితి భయ మంది చాల 3 విహ్వలమతి యై  
తనహృదయేశుముఖాబ్జముం, గనుఁగొని యిట్లనియెవిగతకౌతుక యగుచున్.
- చ. ధర సుజనాపరాధు లగుతామసచిత్తుల కెందు నాయువుకొ  
సిరియు నశించి పోవు మృతి 3 సేకులు శత్రులచేత నింత యా  
నరయంగ నిక్కువంబు భవదాత్మజు లార్యుల కెగు 2 సేసిం  
గరణను వారు వారి మది 3 గైకొని కావ ననుగ్రహింపరే. 484
- చ. అనవుడుఁ గశ్యపుండు గమకలానన కి ట్లను నింతి నీవు చే  
సినవిపరీతకర్మమునఁ 3 జేకుట నిట్టియవస్థ దీనికి  
మనమునఁ దాప మొందుటను 3 మాధవుపాదసరోజయుగ్మచిం  
తనమునఁజేసియొక నను ముదంబునఁ గొల్చుటఁజేసియుం దగన్. 485
- తే. రమణి నీదుసుతులలో హిరణ్యకశిపు, వలన నుదయించువారిలోకల ముకుంద  
పదసరోజాతవిన్యస్తభ వుడైన, తనయుఁ డుదయంపఁ గలఁ డతిభ్రాత్రికుండు.
- వ. మఱియును. 487
- క. ఘనపుణ్యం డన్వయపా,వనుఁ డగునప్పణ్యతమునివరకీర్తిలతల్  
వనభభవాంధోదర మె,ల్లను నిండఁగఁ బర్వ బుధలలాముం డగుటన్. 488
- తే. వామలోచన వినుము దుర్వర్ణహేమ, మగ్ని<sup>4</sup>పుటమునఁ బరిశుద్ధమైవెలుంగు  
నట్లు దుష్టాత్మనఁభవుఁ 3 య్యు వంశ, పావనుం డగు హరిపాదార్పణక్షుం డగుట.
- తే. అంచితాష్టాంగయోగ కి యోకలావు, లై నయోగిశ్వరుని నమ్మిజూనువావు  
నతులశీలస్వభావవిజ్ఞానసరణి, దానుఁ జెందింప నొక్కలఁ 3 దలయు రెవుడు.
- ఉ. ఆ మహితాత్మకుండు సుగుణాంబుధి భాగవతోత్తముండు ల

1. ఈపద్యము వ్రాతప్రతులం జూపట్టెడి. 2. 'సేయభూ, సురలకృష్ణపాల్పడక  
3. శోభన హాహరిచేతిపంచతన్' అ. ప్ర. 3. ధర్మమునఁ. 4. ముఖమునఁ.

క్షీమహితాధినాథుఁ దుల్యసేవితదామఁ బరేశు నాత్మవృ  
త్తామరంబునందుఁ బ్రహరంబున నెల్ని తదన్యవస్తువుం  
దా మదిలో హసించు హరిదాన్యవిహరవిశ్వేతాత్మకఁడై.

491

వ. అట్టిసిపాత్తుండా.

492

సీ. మహితదేహాద్యభిమానంబు దిగనాడి, చిరతరాలంకటశీలుఁ డగుచుఁ  
బరసమృద్ధికి నాత్మకఁబరితో ముందుచుఁ, బరదుఃఖమునకుఁ దాఁగమున బొందు  
సీవిశ్వ మంచయి య నేభిమయ మని, యెవ్వనకరుణచే య నెఱుంగ నయ్యె  
నట్టియాశ్వరునకు య నాత్మనాటికి మోద, మడిరంగం జూచు నశనన్యదృష్టి  
తే.నతినద ఘోగ్రసమయంబునఁదునిఖిల,ఁతునంతావమడిఁగించునచంద్రమాడ్చి  
నఖిలజగముఁదుఃఖంబు య లపనయించు, రూఢి నాతఁ డజాతవిరోధి యగుచు.

వ. <sup>1</sup>మఱియు హరిధ్యాననిష్ఠాగర్విష్టుఁ డగుఁనమ్మహాభాగవతాగ్రగణ్యుండు.

494

క. విమలాంతరంగబహిరంగములనుఁ స్వేచ్ఛానిరూపకలితం డగునా  
కమలాధీశ్వరుకుండల, రమణీయముఖంబుఁ జూచుఁ య బ్రమదం బెనఁగన్.

495

తే.మఱియు సీవిశ్వమాహర్షిమయముగాఁగి, మనములొపలఁదలంచునశ్రమ్మనునిభుండు  
మనుమహాత్ములలోనసీతమనుమఁడి ధికుఁడనఁగ నుతికెక్కు నంచుఁగ్రశ్యపుఁడువలుక.

క. విని తనతనయలు మధునూ,దనుచేహతులగుదురనుచుఁ య దనమనుమఁడు స  
జ్జననుతభాగవతం డగు, ననుచు మదిం జాల దుఃఖహర్షము లొదవన్.

497

వ. ఉండునంత నాదితియఁ గశ్యపవీర్యసంభృతం బైనగర్భంబు దుర్భరతేజోభిరా  
మంబును నన్యతేజోవిరామంబును దినదినప్రవర్ధమానంబునునై నివృట్టిల్ల నిజో  
దరస్థితు లై నకఃమారు లమరదనునలై వ ర్తింపఁగల రని చింతించుచు గర్భంబు  
శతవర్షంబులు ధరియించి యన్నయనంతరంబ.

498

ఉ. ఆ దితిగర్భమందు రుచిశరాకృతితో నొకతేజ మన్యతే  
జోదమలీల వెల్వడి వ్యసంధరయుక్ గగనంబు నిండి సం  
ఛాదితపద్మబాంధవనిశాకరదీపులు గల్గి సూచికా  
భేదమహాగ్రసంతమసభీషణ మైన భయాకులాత్ము లై.

499

చ. అమరగణంబు లెల్లఁ గమలాసనుపాలికి నేఁగి తత్పదా  
బ్జములకు మ్రొక్కి యంజలులు య ఫాలములం గదియంగఁ జేర్చి చి  
త్తముల భయంబు సంభ్రమముఁ య దార్కొన నిట్లని విన్నవించి రో  
యమరకులాగ్రగణ్య దురితార్ణవతారణ సృష్టికారణా.

500

ఉ. సీవు చరాచరప్రచయనేతవు ధాతవు సర్వలోకపా  
లావళిహాళిభూషణుడ య వంచితమూర్తివి దేవదేవ వా  
ణీవర యీయజాండమున య సీవు నెఱుంగనియర్థ మున్నదే

1. ఈవచనము వ్రాతప్రతులఁ గనుపట్టదు.

భావమునం దలంపుము విగ్రహముల మమ్ము భవత్ప్రపన్నులన్. 501

ప. దేవా<sup>1</sup> కార్యరూపం బగుచేతనాచేతనాత్మకప్రపంచమునకుఁ గారణుండ నైననీ  
చేత సమస్తభవనంబులును సృజింపఁబడియె నీవు సర్వభూతాత్మభావవిదుం  
డవు లోకనాథశిఖామణిభూతుండవు విజ్ఞానవీర్యుండ వవిద్యుంజేసి యట్టిస్తవ్య  
రూపంబు నొందితి గృహీతరజోగుణుండవు నీయందుఁ బ్రపంచంబు లీనం బై  
యందు సుపక్వయోగంబు నొంది నిష్కాము లై ధ్యానంబున నిస్సరయచు  
నిర్జితశ్వాసేంద్రియాత్ము లై భవత్ప్రసాదంబు వడసినవారలకుం బరాభవంబు  
లెక్కడి వెవ్వ<sup>2</sup>వాక్యాశోద్ధు లై శశువులచందంబున నిఖిలజీవులు వర్తింతు  
రట్టివీరు నమస్కరింతు (మహారాత్రవిభాగాభావంబున లుప్తకర్మంబు లగు)  
లోకంబులకు నేమంబు గావింపుము శరణాగతుల మైనమమ్ముఁ గరుణాకటాక్షం  
బుల నీక్షించి రక్షింపుము కశ్యపువీర్యంబు దితిగర్భంబుననుండి సకలదిగ్గుల  
యంబు నాక్రమించి దారువందులహుతాశనుచందంబున (లీనం బై) ప్ర  
వృద్ధం బగుచున్న దని విన్నవించినబృందారకసందోహంబులకు నానందకంద  
శితంబుగా నరవిందనందనుం డి ట్లనియె. 502

—ఇథి సనకసనందనాదులు వైకుంఠంబున కరుగుట. ఛాం.

క. గీర్వాణులార యుష్మత్సూర్యజు లాత్మీయసుతులు శ పుణ్యులు విచర  
నిర్వాణులు సనకాదులు, సర్వంకవశేముషీవిచక్షణు లెందున్. 503

క. వారలు నిస్సప్తమాు లగుచు న,వారణ భవనంబు లెల్ల శ వజ్రి గుమ్మరుచుకొ  
ధీరు లొకనాడు ఇక్తి<sup>1</sup>, శ్రీరమణీశ్వర<sup>2</sup> దాబ్జశనీవానిరతిన్. 504

చ. చని చని కాంచి రంత బుధశత్రుము లంఠితనిత్యదివ్యశో  
భనవిభవాభిరామముఁ బ్రహన్నజన స్తవనీయనావముఁ  
జననవిరామ మార్ద్రజననన్నతభూషణ భక్తలోకపా  
లనగుణధామముం బురలభలామముఁ జారునికుంతధామమున్. 505

ఉ. ఆ మహనీయపట్టణమునందుల నుండెడువార లాత్మని  
ష్కామఫలంబు సల్పలముగ్గాఁ దలపోసి ముముక్షుధర్ము లై  
శ్రీమహిళాధిపాంఘ్రిసరగనీరుహపూజ లొనర్చుచుకొ మహా  
ద్దామతదీయరూపములఁ శ దాల్చి సుఖించుచు నుండు రెప్పడున్. 506

చ. విగతరజ స్తమోగుణుడు శ విశ్రుతచారుయశుండు శుద్ధస  
త్త్వగుణుఁ డజుం డనాది భగవంతుఁ డనంతఁ డనంతశక్తియుకొ

1. 'కార్యకారణరూపంబును జేతనాచేతనప్రపంచకారణంబును నైనసమస్తభవనంబులు నీ  
చేతంస్రవ్యంబడినవనియు నీవు సర్వభూతాత్మభావుండ వనియుసుపక్వయోగంబునొంది నిష్కాము  
లైనవారు ధ్యానంబున నరయుదురు నిర్మితేంద్రియాత్ములై' వా. ప. 2. 'వాక్యాలంబుచేత కాశ  
బద్ధంబు లైనపశువుల' అ. ప.

నిగమచయంతవేద్యుడు విశిష్టలనిర్మలధర్మమూర్తియు  
న్నగహరివేరఁ జెం వెనఁగు నన్నగరోపవనమ్ము లిమ్మలన్.

507

వ. మఱియఁ దైవల్లత్నంబు మూర్తిభవించిన తెఱంగునం బాలు పాదచూపై శ్లేశ్శి  
యనామంబున నక్షరామంబై నతలంబును నకలర్థధర్మంబులు గలిగి యభిజనం  
బుల మనంబుల ఘనంబులుగ నీరిక తెల్లినగోరికలు సారికలు గొన నొసంగుచు  
నితరలరఁగిహితంబులును గావదోహనసహితంబులును బుష్పఫలభరితంబులును  
పై తనర్చుసంతానవనసంతానంబులు సమంచితవనంజనమయ సౌభాగ్యసంపదశ్శో  
భిలవానతికాకుసుమవిసరఁగిమళ విశేతగళితవకరండలీతా మోడముదిలవృ  
దయులై యభిండేశోభి యగువుండరీకాక్షుచరిత్రంబు లుగ్గడింప లేక ఖండిత  
జ్ఞాను లయ్యును నిరతిశయవిషయసుఖానుభవకారణం బగుట నిండిరాసుండరి  
రమణచరిణసేవావిరమణకారియై యన్నదని తలంచి దద్గంధప్రాపకగంధవహు  
నిం దిరస్కరించి నారాయణభజనపరాయణులై చరియించుసుండరియుక్త  
వైమానికలును వైమానికమానసోత్సేకంబునుం బౌరావత హంస సారస శుక  
పిక చాతక తిత్తిరి మయూర రథాంగముఖ్యవిహంగ కోలాహలవిరామంబునుం  
గా నరవిందనయనకథాగానంబు లనూనంబులుగా మొరయ మదవదిందిదిర  
సందోహకలితపుష్పవల్లీమతల్లికలును నకుంతితచరిత్రుం డైన వికుంతనిలయుని  
కంతంబునం దేజరిలువిలసితతులసీదామంబుం గనుంగొని యీతులసీదామంబు  
హరిమంగళగళవిలగ్నంబై యందు సౌభాగ్యంబు వడయట<sup>1</sup> కేమితనంబు గావిం  
చెనో యని ఒహూకరించుచందంబున నొప్పుచందనమందారకుందారవిందపున్నా  
గనాగవకుళాశోకకురవకోత్పల పారిజాతాదిప్రసూన మంజరలును మంజరీపుంజ  
రంజితనికుంజంబులయందు నుత్తుంగ పీనకుచభారాకంపితమధ్యంబులుఁ గటితట  
ఘటితకనకమేఖలాకలాపనినదోషలాలిత నీలదుకూలశోభిత పృథునితంబభరాలస  
యానహాసితకలహంసమయూరగమనంబులు నసమ శర కుసుమ శర విలసితంబు  
నపహసించునయనకమలంబులుం గలిగిన సుందరీ సందోహంబులం దగిలికందర్ప  
కేళీవిహారంబుల నానందంబు నొందక ముకుందచరణారవిందసేవాపరిలబ్ధమర  
కతనైడూర్యహేమమయవిమానారూఢులై హరిదాసులు విహరించుపుణ్యప్రదే  
శంబులును నిందిరాసుందరి త్రైలోక్యసౌందర్యఖని యైన మనోహరమూర్తి ధరి  
యించి రమణీయరణితమణినూపురచరణారవింద యై నిజ హృదయేశ్వరుం డైన  
సర్వేశ్వరునిమందిరంబునం జాంచల్యదోషరాహిత్యంబుగ వర్తింపం గరకమల  
<sup>1</sup>భీముణీకృతలీలాంబుజాత యై తననీడ కాంచనస్ఫటికమయకుడ్మప్రదేశంబులం  
బ్రతిఫలింప శ్రీనికేతను నినికేతనసమ్మార్జనశైలకర్యంబ పరమధర్మంబని తెలుపు  
చందంబునం జూపట్టచు నిజనంబునం దనరుసారిభాభిరామంబు లగుతులసీదవ

దామంబుల నాత్మనాయకునిచరణారవిందంబుల నర్పించుచు నొసలిమృగమదపు  
టంబులమనలుకొని<sup>1</sup>తుం వెనలుగునిముకురులచలతితల ప్రసూనరుచిరాభనాసం  
దనరుమోముఁదామర విమలశలిలంబులఁ బ్రతిబింబింప నిజమనోనాయకుఁడేతం  
జుంబితం బగుట గాఁదలంచి లజ్జావసతనవచ్చయై యుండుం జేయు ప్రవాళలతీకాకు  
లంబు లైనకూలంబులు గలనడబావులును గలిగి పుణ్యంబునకు శరణ్యంబును  
ధర్మంబునకు నిర్మలస్థానంబును సుకృతమూలంబునకు నాలవాలంబును నయి  
పోలు పొందుచుండు.

508

చ. హరివిముఖాత్మ్య లన్యవిషయస్పృహచిత్తులుఁ బాపవర్తులు  
నిరయనిపాతహేతువులు ॥ నిండ్యచరిత్రము నైనదుష్కథా  
నిరతిఁ జరించువారలును ॥ నేరరు పొండఁగ నిందిరామనో  
హరచరణారవిందభజనాత్మకు లుండెడుగొంది నాగయన్.

509

వ. వెండిము.

510

చ. హరిః భరమేషుః కేశపు నరనంతు భజింపఁగ ధర్మతత్త్వధీ  
ఁగిణితాధనం బగుష్వభావముః చాల్పితయత్తిమర్ష్యులా  
సరసిజనేత్రుమాయును భృశంబుగ మోహితు లై తదంఘ్రిపం  
కరువాము లర్థిమైఁ గొలువఁ ॥ గానమిం బొందరు తత్పదంబునన్.

511

చ. ముఱియు సరోరుహోదరునిమంగళచివ్యకథానులాపని  
ర్భరపరితోష బాష్పకణబంధురచారుకపోలగద్గద  
స్వరపులకీకృతాంగు లగునవారలు నిస్సృహచిత్తులు న్నహం  
కరణవిహారులు న్నగురునకర్ములయుండెడిపుణ్యవాసముల్.

512

వ. అందు.

513

మ. వరవైకుంఠము సారసాకరము దిగవ్యస్వర్గశాలాకగో  
పురహామ్ర్యావృత మైనతద్భవన మంభోజంబు ద న్మందిరాం  
తరవిభ్రాజితభోగి గర్జిత తమ్రద్యచ్ఛోగపర్యంకమం  
దిర పొందక వసియిం మమాధవుఁడు దా ॥ నేపారు భృంగాకృతిన్.

514

వ. అంత.

515

మ. హరిచేఁ బాలిత మైనకాంచనవిమలానానూభ మైనట్టిస  
త్పురుషాసీకముచేఁ దనర్చి విభవాఘృష్ణవృభావోన్నతిం  
గర మొప్పారుతదీయధామము జగత్కల్యాణమూర్తు మునీ  
శ్వరు లర్థిగా నిజయోగశక్తిఁ బరితుష్టస్వాంతు లై చెచ్చెరన్.

516

వ. డాయం జని.

517

చ. మరకతరత్నతోరణసరమందితకుడ్యకవాటగేహళీ



విరచితకవ్యపట:- సురభివిందదళాడవిలోకనోత్సవా  
దరమతి నవ్యముం గనక శ్రీ గాఢి యనంతరికవ్యయందు ని  
ద్రులు దదీయపాలుర సురభివనమానవయోవిశేషులన్.

518

సి. కాంచనవరత్నకటకాంకుశీయక, శ్రీ కేయూరమంథరధరుల  
గమనీయసౌరభాగశమ త్తమధుకర, కలితపద్మన సూరికావిరాజి  
తోరస్థులు గవాధారుల ఘనచతు, రాబహుల సున్నతోరత్నాహమతుల  
నారూఢరోహనలారుణితాక్షుల, భూలతాకౌటిల్యరూపాలతలు

తే. వేత్రదండభిరాముల శ్రీ నెలయునమ్మ  
కుండశుద్ధాంతిమందిరాళిందభూమి  
నున్నయిద్దఱు సనకాదియోగివరులు  
సూచుచును వృద్ధులయ్యు నాశుభగమతులు.

519

క. ధీరతః బుచ్చాబ్దుముల సుమారకు లై కాన బడుచు శ్రీ మరమున శంకం  
గూరక చతురాత్మకు లని, వారితగమరముల డాయరవచ్చిన నెదురన్.

520

క. శ్రీలనేశ్వరదర్శన, లాంసు లై యేగుబుధలలాముల నతిదు  
శీలతః పద్మచనప్రతి, కూలమతిం బోవ కుండః శ్రీ గుళిలాత్మకులై.

521

క. వారింపిన వారలు బృం, దారకు లీక్షించు చుండ శ్రీ దారుణపటురో  
మారుణితాంబకు లై రొద, వారింపుచు వారు చచటిగవారుచు వినగన్.

522

వ. ఇట్లనిరి.

523

చ. పరము ననంత భక్తపరిపాలు సుహృత్తము విష్ణు సీత్యరే  
శ్వరు భజియింపఁ గోరి యనివారణ నిద్రలు నేగి నిచ్చలుక  
భరితముదాత్ములై కొలువః శ్రీ బాహుక తద్భజనాంతరాదుత  
త్సరమతి మాకు నిప్పు డరి, పడ్డదురాత్ముల నేడు గంటిరే.

524

వ. అని మఱియు సనకసనందనాదులు జయవిజయులం జూచి యిట్లనిరిమీమనంబుల  
స్వామిహితార్థంబై నిష్కపటవర్తనులమైనమాబోటులఁ గుహకవృత్తి గలయు  
తరజనంబులు భగవత్సదనంబుఁ బ్రవేశింతురో యను శంకంజేసి కొందఱంబ్రవే  
శింపం జేయుటయుఁ గొందఱు వారింపుటయు దావారికస్వభావం బని వారింపం  
దలంచితిరేనిఁ బ్రశాంతదివ్యమృగశవిగ్రహుండును గతవిగ్రహుండును భగవం  
తుండును విశ్వగర్భుండును వైనయూశ్వరుండు ప్రాప్యంబును బ్రాపకంబును బ్రాప్త  
యు ననుభవహృన్ముండుగావునమహాకాశంబునందు ఘటపటాద్యాకాశంబులువే  
ఱులేక యేకంబై తోచుచందంబున విద్వాంసు లగువారమ్మహాత్ముని సకలాత్మ  
భేదరహితునిం గాఁ బొడగందు రదియును గాక లోకంబునందుల రాజులు సాప

రాధు లయినకింకరజనంబుల నాజ్ఞాపించుచుండంబున నీశ్వరుండు దంపించునో  
యచుభయంబునం జేసి వారించితి మని తలంచితి రేని భూసురవేషధారులు మైన  
మాక ను వైకుంఠనాయకుం డైనసర్వేశ్వరునకును భేదంబు లే కుండుటంజేసి  
శంక సేయం బని లే ది ట్లగుట యెఱింగి మందబుద్ధుల రై మమ్ము వారించినయ  
నుచితకర్మ లగుమీరలు మదీయశావార్తు లగుదురు గావున భూలోకంబున  
లోభమోహంబు లనుశత్రువులు బాధింపం బుట్టుం డన్ పలికిన. 525

క. వారలు విని తమమనముల, భూరిస్ఫుటనండ్ కాండ్రపూగంబులచే  
వారింప రానిభూసుర, దారుణవాక్యముల కులికి ి తల్లడపడుచున్. 526

క. పరితాపంబును బొందుచు, సరసిజలొచనునిభటులు ి సనకాదిమునీ  
శ్వరులపదాంబుజములకుం, గర మర్ధిక్ మ్రొక్కి నిటలగుఱుటితాంజలులై. 527

వ. ఇ ట్లైరి. 528

మ. వరయోగీశ్వరులార మమ్ము మది నోవ్వ నిట్లు మీ రన్నని  
ష్ఠరవాక్యంబుల కింక మామనములన్ ి శోకింపఁగా రాదు స  
త్పురుష శ్రేణి బరాభవించినవృథాభూతాత్ములన్ మమ్ము మా  
దురితం బింతకుఁ దెచ్చె మీఁద శుభముం ి మాకొందు మే మారయన్. 529

వ. అని యె ట్లంటి రేని. 530

ఉ. మీకరుణావలోకనస్యమేతులఁ గా మముఁ జేయఁ జి త్తముల్  
మాకొనె నేని మాచనవుఁ ి ద్రోయక యీఁదగు లోభమోహముల్  
గైకొని పుట్టుచోట నవగంజదళాక్షునినామవిస్మృతిం  
బైకొన కుండ దాననె శుభం బగు మీఁదిమదీయజన్మముల్. 531

వ. అనుసమయంబున. 532

మ. హరి సర్వేశుఁ డనంతఁ డాకలకలం ి బాలించి పద్మాలయా  
సరసాలాపవినోదసౌఖ్యరచనల్ ి సాలించి శుద్ధాంతమం  
దిరమాణిక్య<sup>1</sup>కవాటముల్ గడచి యేతెంచెం బ్రపన్నార్తిసం  
హరుఁ డై నిత్యవిభూతిశోభనకరుం ి డై మానితాకారుఁ డై. 533

వ. మఱియును. 534

చ. శరనిధికన్యకామణియు ి సుభ్రమ మొప్పఁగఁ దోడ రా మనో  
హరనిజబీలమైఁ బరమహంస<sup>2</sup>మునంద్రగవేషపాదపం  
కరుహములన్ వినూత్నమణిశాంచననూపురమంజుఘోషముల్  
వరుసఁ జెలంగ నార్యజననవంధ్యుఁడు యోగిజనైక సేవ్యుఁ డై. 535

చ. కరమణిహేమకంకణనిశ్శకాయఝణంకృతు లుల్లసిల్ల న  
చ్చర లిడుహంసపక్షునితరచామరగంధవహోచ్చలత్పుధా

కనకుచిరాతపత్రము భావ విలంబితకారవల్లరి  
సరసగళిత్రామాకరణ బాలనిరాజితమంకికాంకితై.

536

వ. మఱియును.

537

సీ. నిఖలముగిం ద్రుకర్ణిత్తపస్మితప్రస్నన్నానాంబుడమఁచే నలరువాడు  
విశ్రుతస్నేహార్ద్రవిమలనిలభక్తజగదుశశయుండనం దనరువాడు  
మానితశ్యాదూయమానమఱియున సంఘితవైజయంతి రాజల్లువాడు  
నతదనాననకృపామృతతరంగితము లై, భాసిల్లునోచనాబ్రహ్మలవాడు

తే. నఖలయోగీంద్రజనసేన్ద్రుః కైకవాడు

సాధుజనముల రక్షింపఁ జాలువాడు

భువనచూడావిభూషణభూరినుహిమ

మించువైకుంఠపురిము భూమిఁ చువాడు.

538

సీ. కటివిరాజింపిత, కాశేయశాటితో, వితతకాంచీపరద్యుతి నటంప  
నాలుబికంఠహారాభి పథలతో, గౌస్తుభరోచులు క గ్రంధుకొనంగ  
నిజకాంతిజలతటి ద్విజకరకుండల, రుచులు గండద్యుతుల్ క ప్రోదిసేయ  
మహాసింహవరత్నముయికిరీట ప్రభా, నిచయంబు దిక్కుల క నింక బర్వ

తే. వైనతేయాంసవిన్యస్త్రవామహస్త, కలితకేయూరవలయకంఠకణము భొప్ప  
నన్యకరతలభ్రమణీకృతాసమోద, సుందరాకారలీలార్యనింద మమర.

539

వ. మఱియుఁజరణారివిందమంజుకింజల్క పుంజప్రభారంజితతులసీమరందబంధురగం  
ధానుబంధనుగంధిగంధవహస్వాదకలితసేవాతిత్పతి లై చనుడంచుయోగీంద్రు  
లకు మాననానందకారయు బహిఃకరణాంతఃకరణపరితోషప్రక్లిరోమాంచరుచి  
దాయకంబును బ్రభాపూర్తియు క్తంబును నగుమూర్తితోడ నిజసౌందర్యవరకళా  
విసర్జితశ్రీరమణీసౌందర్యభాసమానుం డగుచుఁ బాదచారి యై యఖివిశ్వ  
గురుం డైనసర్వేశ్వరుండు వేంచేసె నప్పుడు.

540

చ. స్థిరశుభిలీల నట్లరుగుఁడెంచినయవ్వభువిద్రుమాంబు  
ధరనవపల్లవస్ఫురద్రదంచితకుందరుచిస్మితైకసుం  
దరవదనారిండుము మృదంబునఁ దప్పక చూచి యుమ్ముని  
శ్వరులు నిజాత్మలం దనివి క సాలక వెండియుం జూచి రిమ్ములన్.

541

చ. సునిశితభక్తిఁ దన్మిత్రముం క జూచినచూడుకులు ద్రిప్ప లేకయుం  
గనుగొని రెట్టకేలకు నకల్మషభక్తవిభూతభేదముల్  
మునిజనచిత్తమోదములు క ముక్తినివాసకవాటభేదముల్  
వినుతవినుతనూపురిత్రవేదము లమ్మహానీయుపాదముల్.

542

చ. కని నఖపద్మరాగమణికాంతిపిభాసితపాదపద్మము  
లృనములయందుఁ గీల్కొలిపి క లబ్ధమనోరథయు క్తులై పునః

పునరభినందనంబులు విభూతి కలిర్ప నొనర్చి యోగమా  
బ్రహ్మచిత్తులకా వెదకి క్ర కానగ లేనిహాహనుభావనిన్.

543

క. మునగమున నిలిసిరి తృద్ధానాస్థుడు కైవసానిఁ గ నర్పణలకుం  
గాన నగువాని భక్తజనాంధ్ర కైకము ది గ నుచు నాచిన్.

544

వ. మఱియుం జత్తురింద్రి యగ్రాహ్యుం బగువిషమంబుగఁ బ్రహంబు భక్తియంద్రియంబు  
పురుషోత్తము నుదాత్తతేజోనిధిం హించి నరకాదు లిట్లని స్తుతియించిరి.

545

— సరకాదులు నాగాదులజేవుని స్తుతించుట. —

చ. వనజవళాక్ష భక్తజనవత్సల దేవ భవత్పుతుండు ము

జ్జనకుండు నైనపంకరుహజాతుండు మాకు రహస్య కైంపుఁ జే  
ప్సి భవదీయమంగళగర్భరపరిగ్రహవిగ్రహంబు నే

మనయముఁ జూడఁ గంటిమి కృతార్థుల మై తన నొంటి నూర్చురా.

546

సీ. దేవ దుర్జనులకు న భావించు హృదయంబుగఁ గతుండ నై యందీయుఁ గ నానందవపు  
కడఁగి నీదివ్యమంగళవిగ్రహంబుగఁ, జేసి సమంచితాశ్రితుల నెల్లఁ  
జేకొని సంప్రీతచిత్తులఁగాఁ జేయు, దతిశయకారుణ్యముతః దనర్చి  
కమలాక్ష సర్వలోకప్రజాధిప భవ, దనుదర్శనాభిలాషాన తాప

తే. విదిలదృఢభక్తియొగ ప్రగణిం బగుచు, నర్థిమై వీతగాగు లై కట్టియోగి

జనమనఃపంకజాతనిర్వహణమూర్తి, కని యెఱుంగుదు రయ్య నిన్దూత్యవిదులు.

క. యుక్తిం దలచు భవద్యుత్తినిక్తము లై కట్టియిగిరిదృఢకర్మరంబుల్

ముక్తిదము లయిన నీపద, భక్తులు తత్కర్మములను న భావించ నిలన్.

548

ఉ. కావునఁ గీర్తనీయగతకల్పమమంగళతీర్థకీర్తిను

శ్రీవిభవప్రశస్తసుచక్రిత్రుండ నై నభవత్పదాబ్జనే

వావిమలాంతరంగబుధవర్గ ముర్ధశభంగి నన్యమకా

భావను నం దలంచునె కృపాగుణభూషణ పాపశోషణా.

549

చ. పరమతపోవిభూతభవత్పాపుల మై చరించుచుమాకు నే

డరయ భవత్పదాశ్రితుల నల్లి శపించిన భూరిదుష్కృత

స్ఫురణ ససత్పథేకపరిభూతుల మై నిజభర్మహాని గా

నిరయము నొందఁగా వలసె న నేరము వెట్టక మమ్మాఁ గావవే.

550

చ. కర మనురక్తి పట్టుదము న గమ్రసుగంధమరందవాంఛచే

దర మిడి శాతకంటకవృతస్ఫుటనవ్యతరప్రసూనమం

జరులను డాయుపోలిక భృశం బగువిష్ణుములకా జయించి నీ

చరణసరోజముల్ గొలువ న సమ్మతి వచ్చితి మయ్య కేశవా.

551

చ. అలరుభవత్పదాంబుజయ్యగార్చిత మై పెను పొందునట్టియీ

తులసి పనిత్ర మైనగతిఁ ॥ దోయజనాభ భవత్కథాసుధా  
కలితము లైనవాక్కుల నక్షకల్మషయు క్రిని విన్న గర్లముల్  
విలసిల్లెలమై భువి బ్రవిత్రము లై విలసిల్లు మాధవా.

552

చ. మహితయశోవిలాసగుణమండన సర్వశరణ్య యింద్రియ  
స్పృహలకుఁ గాన రాక యత్సేకసుమద్యతి నొప్పుచున్ననీ  
సహజశరీర మిప్పుడు భ్రౌశంబుగఁ జూచి మదీయ<sup>1</sup>దృక్కు లిం  
దహహ కృతార్థతం బొరసె ॥ నచ్యుత మ్రొక్కెడ మాడరింపవే.

553

క. అని సనకాదులు దత్తద,వనజములకు మ్రొక్కి భక్తివశమానసు లై  
వినిపించిన గోవిందుడు, మునివరులం జూచి పలికె ॥ ముదితాత్మం డై.

554

ప. ఈయరువురు జయవిజయాభిధానంబులు గలమదీయద్వారపాలకులు వీరు  
మిమ్ముం గైకొనక మదీయాజ్ఞాతి క్రమణు లయి చేసినయపరాధంబునకుఁ దగిన  
దండంబు గావించితి రది నాకు నభిమతం బయ్యె నదియునుం గాక భృత్య  
వర్గంబు సేయనపరాధంబు స్వామిదియ కాన యీతప్పునకు మాననీయండ  
నైననన్న మన్నించి ప్రసన్ను లగుదుకు గాక యని వెండియు నిట్లనియె.

555

చ. తనువున బుట్టినట్టిబెడిగదం బగుకుష్ఠమహాగదంబుచే  
వనరి తదీయచర్మము <sup>2</sup>వివర్ణత నొందినరీతి భృత్యు లొ  
పునిపని సేసినకా విభులు ॥ బంధురచారుయశంబుఁ బేరుఁ బెం  
పును జెడి పోయి దుర్యశముఁ ॥ బొందుచు నుండురు లోకమందునన్.

556

చ. అలవడ నాకు మీవలన ॥ నబ్బినతీర్థసుకీర్తనీయస  
ల్ల లితఁనిర్మలామృతవిశ్రాంతయశోవిభవాభిరామ మై  
వెలయువికుంఠనామ మప్రవి త్ర మనశ్శృపచాధమాదిలో  
కులచవి సోకఁక దత్తణమ ॥ కోరి పునీతులఁ జేయు వారలన్.

557

తే. అట్టినేను దలంప మీయట్టిసాధు జనుల కపకార మర్థి జేసిన మదీయ  
బాహుసము లైనఁ ద్రుంతు నుత్సాహాలీల, నన్ననితరులమిమ్మోలనెన్ననేల.

క. ధరణిసురోత్తమసేవా, పరిలబ్ధం బయినయట్టిపాతకనాశం  
కరనిఖలభవనపూత, స్ఫురితాంఘ్రిసరోజతోయములు గలనన్నున్.

559

క. అలఘుమతి విరక్తునిఁ గాఁ, దలంపక నిజశుభకటాక్షదామకకలితా  
ఖలసంపద్విభవశ్రీలలనారత్నం బురస్థలంబును జెందున్.

560

చ. క్రతువులు సేయుచో శిఖముఖంబున వేలుచునట్టిసద్భుత  
పుతచరుక్షభణ్ ముదముఁ ॥ బొందదు నిస్సృహాధర్మమార్గసం  
గతుఁ డగుభూసురోత్తముముఖంబున వేడ్క భుజించునట్టి వి  
స్మృతకబళంబునకా మనము ॥ తృప్తి వహించినరీతి నిచ్చులున్.

561

- సీ. సతతంబు ప్రతిహతయోగమాయావిభూతిచే బ్రభూతిఁ శ బొందునేను  
నేమహీనురులసగమిదనిర్మలపాద, నలినరజోవితానములు భక్తి  
హాటకనవరత్నకోటిరమనఁ దాల్చు, నట్టినాచరణాంబుజాంబువులను  
దవలి ధరించి సద్యఃపునీతాత్ములై, రథిఁ జంద్రావతంసాదిదేవ  
తే. చయము లెవ్వఁడు బ్రహ్మణజనులు దమకు  
సప్యతుల్ సేసిరేని మా శ జలుగఁ డతఁడు  
విప్రులను నన్నుగాఁగ భావించునతఁడు  
ధర్మవద్దతి నాప్రియతముఁడు వాఁడు. 562
- ఉ. గోవితతిక్ ధరాదివిజకోటిని నన్నును దీనవర్గమున్  
వావిరి ఖేదబుద్ధిఁ గనుగవార లధోగతిఁ బొంద నందు నా  
శీవిషరోషవిస్ఫురణఁ శ జెంది కృతాంతభటుల్ మహాగ్రగృ  
ధ్రావలివోలఁ జంచువుల శ నంగము లుద్ధతిఁ జింతు రెప్పుడున్. 563
- చ. ధరణిసురోత్తముల్ బహువిధంబులఁ దమ్ముఁ బరాభవించినన్  
దరహసితాస్మృతై యేతిముగ్ధంబున నిచ్చులుఁ బూజ సేయుచున్  
సరసవచోవిలాసముల శసన్నతి సేయుచుఁ దండ్రి నాత్మజుల్  
గర మనురక్తిఁ బిల్చుగతిఁ శ గైకొని పిల్చినవారు నాసముల్. 564
- క. వినఁ డయ్యనఘచరిత్రుల, కనయముఁ బ్రియతముఁడనగుచు శ నమ్ముడువోదున్  
మును నన్న భృగువు దన్నినఁ, గనలక పరితోషయుక్తిఁ శ గైకొంటిఁ గదే.
- సీ. పొలుచునా<sup>1</sup> బిత్తవంధులయధిప్తయఁబు, దెలియంగలేక యుగద్వైతములగుచుఁ  
గడఁగి మీయ నజిఁ శ గడచినఁ డద్దోష, ఫలము వీరలకు సంప్రాప్తమయ్యె  
మనులార నాచిత్తమున నన్న తేజఁగున, నిట్టిజ భూమిజైఁ శ బుట్టి వీర  
లచిరకాలము న నాయంతికంబునకును, నరుడెంచునట్లుగా శ నమమతింప రేణ్యు  
తే. వలయు నని యమ్ముకుందుఁడ శవలుకటయును, విని మనంబున సనకాదిశ్రమనివ  
లమ్ముహాత్మునిమ్మదులభాషామృతంబుఁ, దవలి క్రోలియు రోషసంధమ్మలగుచు.
- సీ. మునివరుల్ దమచిత్తములఁ దృప్తి బొందక, పంకజాతాత్ముఁడు శ వలికినట్టి  
పరిమితగంభీరభహుశార్థదురవగా, హములును విస్ఫురదతిసుధోప  
మానమాధుర్యసగమన్విత్తములు విని, ర్గతశబ్దరోషనిశ్చకాయములును  
నైనవాక్యములకు శ నాత్మలఁ బరితోష, మంది<sup>2</sup>యి ట్లగి న్నెయ్యమున మనల  
తే. నొడయఁ డిప్పుడు నందించియో తలంప, నర్థి నిందించియో మత్స్యైకతైకదండ  
మునకుసంకోచమందియోయనుచుసంశ, యాత్ములగుచువివేకించి శ యంతలోన.
- క. నలినాత్ముఁడు దమదెసఁ గృప, గలిగినభావంబుఁ దెలిసి శ కౌతుక మొలయం  
బులకీకృతాంగులై యుత్కలిక వార్షించి నిలలరఘటితాంజలులై. 568

- క. భరితనిజయోగమాయా, స్ఫురణం దనరారునతిశ్రభూతియు బలముం  
బుమోత్కర్షముఁ గలయూశ్వరునకు నిట్లనిరి మునులు శ సద్విసయమనన్.  
తే. పొలుపు దీక్షింప నిత్యవిభూతినాము. కుండపు భగవంతుండపు సనకముండపు నీవు  
మత్స్యతం బిష్టు నీ కభిమత మంటంటి వీశ శ పదీయచారి త్రమెఱుంగఁజరమె  
డి. కేవగళాలి కెల్ల బరదేవత లై తనరారు నట్టివి  
ప్రావలి కాత్మనాయకుండ శ నై వెను పొందిననీకు నీధరా  
దేవత లెల్ల నెన్న నధిదేవత లై రఁట యెట్టిచోద్యమో  
దేవ సమ స్తపావన సుధీజనతావన విశ్వభాషనా.
- చ. కమలదళాక్ష సీవలనఁ గ గల్గినధర్మము దావకావతా  
రచుల సురక్షితం బగుఁ దిశరంబుగ నీశ్వర నిర్వికారత  
త్వమునఁ దనర్చుని న్నరయఁ గ దత్ఫలరూపముఁ దత్ప్రధానగో  
ప్యము నని పల్కు చుందురు కృపామయలో చన పాపమోచనా.
- చ. మహిఁ దలపోయ నెవ్వనిసకమగ్ర పరిగ్రహము లభింప ని  
స్సృహమతు లై మ నీశ్వరులు శ మృత్యుభయంబునఁ బాతు రట్టిస  
న్మహితవివేకళాలి గుణశ్రమండన నీ కిల నన్యసత్పరి  
గ్రహ మది యెట్టిచోద్యము జగత్పరిపాలన నిత్యఖేలనా. 573
- నీ. సతతంబు సర్థార్థజనశిరోలంకార, పదరేణువులు గలకపద్మ <sup>1</sup>నేడు  
జః జంజల్క నిఃపద్మందమండలలో, భాగతభ్రమర<sup>2</sup>నాశయకివిధమున  
భన్యజనార్పితోదంచితతులసికా, దామంబునకు నిజభామ మగుచు  
బాసిల్లుభవదీయకపాదారివిందముల్, విలసితభక్తి సేవించు చుండఁ  
తే. గమలనయన కృపావలోకనము లొలయ, నర్థి <sup>3</sup>బాడపు భాగవతానురక్తిఁ  
డేసి భవదీయమహిమంబు శ చిత్రమరయ, చిరశుభాకార యిందిరాశ్చిత్రవోర.
- మ. చిరభాగ్యోదయ దేన దేవ లలితశ్రీవత్సృజ్యోంగ యీ  
వరవిప్రానుపదైకపుణ్యరజమే శ వర్ణింప నీమేని కా  
భరణం బంటివి సర్వలోకులకు విశ్వ శ్రేణిమాహాత్మ్య మీ  
వెఱుంగం జెప్పుట కై ధరించితిగదా శ యెన్నం బునీతాకృతిన. 575
- వ. అదియునుం గాక. 576
- నీ. ధర్మమూర్తివి జగత్కర్తృవు నగునీవు, ప్రోవంగఁ దగువారిఁ శ బోవ వేని  
నవిరళవేదోక్త శ మగుధర్మమార్గ ము, సన్మార్గ మగుఁ గాన శ సత్త్వగుణవి  
శిష్టుండ నగుచు నీరజీవరాసులసేమ, మరసి రక్షింతు నీరక్షైవశక్తి  
చేతను ధర్మవిఘాతుల దండించు, నీకు నంచిత మైననగమధర్మ  
తే. మార్గనాశకరంబులు శ మదికి నింపు, గావు విపులయందు సత్కరుణ మెఱసి

ఘనతః జలికనవినయవాక్యములు పిమ్మ. యుక్తమగుచుండునతతంబుభక్తవరద.  
 న అట్లుయిన బతులయొక్క వివరములు వలికనఁ బ్రాధాన్యముని యగు నని తలం  
 చితజేసి. 57

తే. విశ్వమూల కెల్లఁ గర్తృత్వ విశ్వవిధివి. విశ్వభారము కుశల నై వెలయునీకుఁ  
 గళిప్రాధాన్యముని యెక్కడిది దలఁప, చివరములు కలఁగి లెల్ల వెలయుం గాన.

తే. మునుల మగుచుము నతిమోదము నను పిమ్మ. సత్కర్మముల లెల్ల సజ్జనపరిగ్ర  
 హార్థమైయుండు గాదె మహాత్మయొకటి, పన్నువించెద మీజయ్యవిజయులకును.

తే. అల్లి యేము కపించిన యంతకంటె, జెడిద మగునాజ్ఞసేయ నభీష్ట మేనిఁ  
 జేయు మదిగాక సమధిక్తశ్రీదనర్పణ, జేసి రక్షించితేని రక్షింపు మీశ. 581

వ. అట్లుయిన మాకుం బ్రీయంబగుం గావున ననపరాధులు సత్సర్వలాంతఃకరి  
 నాలు నై సవరలకు నన్యతంబులు వలికతిమేనియు మమ్మునం జిత్తంబుకొలంది  
 నాజ్ఞాపింపు మని కరకమలంబులు మొగిచి కృతాంజలులై యన్నమునులం  
 గరుణార్తదృష్టిం గనుంగొని. 582

క. అప్పుడు భగవంతుం డి, ట్లనియెన్ మనులార పితః పనయము భువికిం  
 జని యచట ససురయోనిక, జనియించి మహాగ్రహాభాసంగతు లగుచున్. 583

క. దేవజనావళి కుపహతిక, గావించుచు నిఖిలభువనకంటకవృత్తిక  
 జీవించుచు నాయెక సంభావితవైకానుబంధభావను లగుచున్. 584

క. ఆహవముఖమున నను నతిసాహసమున నెదిరి పోరి శ్ర చక్రనిశితధా  
 రాహతిఁ దెగి వచ్చెద రుత్సాహ మెల్లర్పంగ నాదుకసన్నిధి కంతన్. 585

న. అదియునుం గాక. 586

క. నను వైరంబున నైనను, మనమునఁ దలఁచుటను నానఁ మక్షమున మదా  
 నన మీక్షించుచు నీల్లుట, ననభూక్తికు లై వసెంతు శ్ర రస్మత్పదవిన్. 587

క. వినుఁ డిలమీద నెఁ కెన్నటికిని బుట్టువు లేదు పీరికిని మీరలు వ  
 ల్కినయట్ల నాదు చిత్తము, ననుఁ దలఁతుం గాన మీమనంబుల నెంకన్. 588

ఉ. దీనికిఁ జింతఁ దక్కుఁడు సుధీజనపుంగవులార నావుడు  
 న్నానలినాసనాత్మజు లనంతునిభావము దా మెఱింగి పెం  
 పూసనవేడ్కఁ దేలి తెల్పివొందిన చిత్తములక నుతించి రం  
 భోనిధిశాయి నార్తజనః పోషణభూషణుఁ బాపశోషణున్. 589

వ. మఱియును. 590

ఉ. ఆననకాదు లంతఁ బులకాంకురముల్ నన లొత్త బాష్పధా  
 రాసుభగాతు లై మునిశ్రరణ్యవరేణ్యు నగణ్యు దేవతా  
 గ్రసరుదివ్యమంగళశక్తిరముఁ జారుతదీయధామముక



భాసురలీలఁ జూచి నవప్రపద్మదళాక్షునకున్ విసములై.

591

క. తమపలికెనభాషణములు, కమలోదరు<sup>1</sup>వాక్యసరణిగఁ దలంచుచు నె  
య్యమునన్ వైష్ణవలక్ష్మీం, బ్రమదంబునఁ బ్రస్తుతించి శ పరమేశ్వరుచేన్. 592

క. ఆమృతితులై తగ నిజభాములకుఁ జనిరి వారు శ దడయక లక్ష్మీ  
రాముఁడు జయవిజయుముల నభి, రామంబుగఁ జూచి పలికె శ రయ మొప్పారన్.

క. మీ రసురయోనియం దని, వారితలులై జనన మంద శ వలసెను నే దు  
ర్వారబలాధ్యుడ నయ్యును, వారింపఁగ నోప విప్రవచనము లెందున్. 594

క. అది గాన దనుజయోనిం, బదపడి జనియించి మద్విశ్రవతుల రై మీ  
మది నెపుడు నన్నె తలంచుచు, వదలక నాచేతఁ జచ్చి శ వచ్చెద రిటకున్. 595

ఉ. సాం డని యాన తిచ్చి హరి శ పుల్లసరోరుహపత్ర నేత్రుఁ డా  
ఖండలముఖ్యదిగ్దరనిశ్కాయకిరీటలసన్మణిప్రభా  
మంశితపాదపీఠుఁడు రక్తమారమణీమణి దోడ నేగుచే  
నింపినవేళ్ళు సేగె నిజశిరస్థులమందిర పుణ్యభూమికిన్. 596

వ. అంత. 597

క. నిజతేజోహాని గ జయ, విజయులు ధరఁ గూలి రపుడు, విహ్వలు లగుచుం  
ద్రీజగముల సురవిమాన, వ్రజముల హాహారవంబు శ గ్రంధుగఁ జెలంగన్. 598

క. వారలువో దితిగర్భా, గారంబున నున్నవారు శ గడఁగి తదీయో  
దారఘన తేజ మిపు డని, వారణ మీతేజ మెల్ల శ వమ్ముగఁ జేసెన్. 599

ఉ. ఇంతకు మూల మాహరి రక్తమేశ్వరుఁ డర్థి నొనర్చు కార్యముల్  
వింతలై సర్వభూతభవప్రవృద్ధివినాశనహేతుభూతుఁ డా  
ద్యంతవికారశూన్యుఁడు దగ్ధయానిధి మీయెడ మేలు సేయు నీ  
చింత దొఱంగి వే చనుఁడు శ చేకుఱు మీఁద మకోరథార్థముల్. 600

క. అని వనజాసరుఁ డాశిర, విని తవ్వృత్తాంత మెఱిగి శ విబుధులు నాకం  
బున కేఁగిరి దితి నిజనా, ధునిమాటలు దలంచి యపరితోషముతోడన్. 601

— యి జయవిజయులు దితియందు హిరణ్యాక్షహిరణ్యకశిపు లై పుట్టుట. యి—

తే. ఇంతి తనసుతుల్ సురలఁ గారెంతురనుచు, దలంచుచుండంగనంత వశ్రుతశతంబు  
సనఁగ నటమీఁద గనియెఁగ శ్రవ్యపునిదేని, యఖిలలోకైకకంటకులైనసుతుల.

వ. అమృతసరంబున. 603

తే. ధరణి గంపించె గుంపర్వతములు వడఁకె  
జలధులు గలంగెఁ దారకావళులు డులై  
గగన మగ లెను మ్రొగె దిక్కుదులు దిశల  
మిడుగులు చెదరెఁ బిడుగులు శ పుడమిఁ దొరఁగె. 604

- సీ. హోమానలంబులభూహంబు లడరెను, బ్రతికూలవాయువుతో క బలసి వీచె  
దరువు లెల్లడ విల్వతాబంబు లై కూలె, గ్రహతారకావళికాంతి మానె  
బెరసి మొోళ్ళు నెత్తుకువాన గురిసెను, మెఱుంగులు దెసల మిగిల్చిట్లు గొలిపె  
స్వస్థానం డొగి నెవర్వమున భనుని బట్టె, కైకొని చిమ్మచీకట్లు పర్యే  
తే. మొనసి కుక్కలు మొటి నెను మోరలెత్తి పగలుచక్కలుచాహోయభగములార్త  
రవములిచ్చెను దేవతాశ్రమమలొంగె, గన్నులనునశుకణములు గ్రంథుకొనంగ.  
క. మొదవులు నెత్తురు జీమును, బిదికెక నార్దభరవంబు క భీషణ మయ్యెన్  
మద ముడిగె గడలకటముల, బొదివె దురంగములవాలముల నిప్పు లొగిన్.  
క. గుహలు కొడ లిచ్చె బాప, గ్రహమిత్రతఁ జెంది వక్రగమం ను సౌమ్య  
గ్రహములు వర్తించెను మ, స్పృహతేజోదితితనూజనంభవవేళన్. 607
- మ. భయదప్రక్రియ నల్లు దోచినమహోత్సాతంబు లీక్షించి సం  
క్షయకాలం బని కాని సాధుమానశో గ్రహురజీవాహితో  
దయసంక్షోభము నా నెఱుంగక నమస్త్వపాణిజాతంబు ను  
దృఢు మందెక సచకాదియోగిజనముతో క దక్కన్ బుధేంద్రతమా. 608
- వ. అట్లావిర్భవించినయనంతరంబ. 609
- మ. కులశైలాధశరీరముతో దనర రథతో నాథు లత్సు గ్రదో  
ర్బల మొప్పం బదఘట్టనక ధర చలింపక రత్న కేయూరకుం  
డల కాంచీకటకాంగుళియకకిరీటస్వర్గ మంజీరని  
ర్మలకాంతుల దులకింప నాత్మరుచిచే క ముదీకృతార్కాంశు లై. 610
- వ. ఉన్ననను ముంబున గశ్యపుండు విజతహృదయుఁ జూడం దలంచి దితియందెరంబు  
నకుఁ జనుదొంచి సుతులం గనుంగొని వారలకు నామకరణంబు సేయఁ దలంచి.
- చ. దితిజతరంబునందుఁ దనశ్రేణిము మున్నిజినట్టిపుత్తు న  
ద్భుతచరితున్ హిరణ్యకశిపుం డనుపేరుఁ బ్రసూతివేళ నా  
దితి మును గన్నపట్టి రవిశ్రేణిని గాంచనలోచనండు నా  
హితమతిఁ బేరుఁ బెట్టి చనియెన్ నిజనిర్మలపుణ్యభూమికిన్. 612
- వ. అయ్యవశరంబున నశుల తేజోవిరాజితుం డై హిరణ్యకశిపుండు హిరణ్యగర్భవర  
దానగర్వంబునను దుర్వారపరిపంథిగర్వనిర్వాపణాఖర్వభుజావిజృంభణంబునను  
నిఖిలలోకపాలాదుల జయించి (స్వవశం బొనర్చి) సంకుష్టాంతరంగుం డై  
యెందునుం దనకు మృత్యుభయంబు లేక నిర్భయుం డైసుఖం బుండెఁ దత్సదరుం  
డైన హిరణ్యక్షుండు ప్రతివాసరంబుఁ జండవేదండశుండాదండమండితభుజాదం  
డంబున గదాదండంబు ధరియించి తన్ను నెదిరి కదనంబు సేయఁజాలినయరివీ  
రునిం గానక భూలోకం బెల్ల గ్రుమ్మరి దివంబునకు దాడివెట్టి యందు సమర  
విముఖు లునునబద్ధిర్ముఖులం గనుంగొని వనజాసనవర ప్రదానంబుఁ జింతించి

హితులు సేయిం. హితులు గలరగ నువహితవై జయంతికాదామం బభిరామం  
బై వెలుం జరిణంబుల దుణిసూక్తిరంబులు మొరయ నిజదేహద్యుతి దిక్కు  
లం దిక్కుదీర్చు జయించువానిం గని విభేతపిష్ట లయి దేవతాగణంబులు గరు  
డనిం గని పజచు నురగః కరంబులుంబోలె నిజనివాసంబు లర్కసివాసంబులుః  
గాంచనావాసంబులుః గా నొనర్చి యెక్కటి కేనియుం జనిన. 613

ఉ. శౌర్యము వోవఁ దట్టి నిజసాధనముల్ దిగ్గజుడి కిక్కమా  
దార్యపరాక్రమక్రమము శ్రీదప్పచి భీతిలి వాటి రిక్కటా  
కార్యముఁ దప్ప నాకుఁ బిఁగైకొని యూర్చి సుమేరుపర్వత  
స్థైర్యము వాక్కిఁ బొచ్చె నట్టి దర్శితభూరిభుజావిశ్రంభి యై. 614

వ. ఇట్లు నొచ్చిన. 615

క. వరుణనిబలములు దినాజేత్యును జేజులుఁ దేటి చూడఁ క జాలక శౌర్య  
స్ఫురణము సెడి యెందేనియుఁ, అచెం దజ్జలధిమధ్యభాగమునందున్. 616

క. అమరారిపిపులనిశ్చాస్త్యసములం బ్రభవించుట్టి జలనిధిక్లౌ  
లములను విపులగదాదం, జమునం బో నడిచె నతివృథం బగుశక్తిన్. 617

చ. మఱియును నమృతజలధిమధ్యమునకొ సురవైరి పెక్కువ  
త్సరములు గ్రీడ సల్పి రిపుసైన్యవిదారణశౌర్యఫలనా  
పరతఁ జరించి యవ్వరుణాపాలిత మైనలసవ్యభాసరీ  
పురమున కేగి యందుఁ బరపూర్ణత నున్నపయోధినాథునిన్. 618

వ. మఱియును. 619

సీ. యాదోగణాధిపఁ క డగుచుఁ బాతాళభువనపరిపాలుఁ డై శ్రీ తనరు చున్న  
వరుణునిఁ గనుంగొని శ్రీ పరిహసితోక్తుల, నిట్లను విశ్వమం శ్రీ దెన్నఁ గలుగు  
సకలలోకైకపాళకులలో నతిబలాధికుఁ డని జగము నుత్తింపఁ దగిన  
శూరుండ విపుడు సకపౌరుష మొప్పుంగఁ గదనరంగమున న శ్రీ న్నెదిరి చూడు.

తె. నీభుజావిక్రమంబును శ్రీ బ్రాభవంబు  
నడఁతు సని పల్కులయు విన శ్రీ యభివిభుండు  
పగఱజయమును వృద్ధియు శ్రీ బలము నాత్మ  
జలముఁ దలపోసి పనుజతో శ్రీ బవరమునకు. 620

క. సమయము గా దని తనద, త్తమునం గలరోషవహ్నిం శ్రీ దాలిమి యనుతో  
యములం దగినార్పుచు నుపశమితోక్తుల బలికె దనుజున త్తముతోడన్. 621

చ. మనమున శౌర్య బూని నియమంబున సంగర మజ్జించి యే  
మమయము నున్నవార మిపు డాహవకేళి జరింప రాదు నీ  
ఘనభుజవిక్రమస్ఫురితగ్రాధవిజృంభణమున్ జయింపఁ జా

- లిన ప్రతివీరు లెవ్వరను శ్రేయముగనుండుడు దక్క నెక్కడన్. 622
- చ. గొనకొని యమ్మహాత్ముడు విశకుంకపురంబున నున్నవాడు దా  
నిమొనఁ బెక్కుమాటు లభ్యయూతుల నోలి జయించి క్షేపం  
పున నడిసన్నవీరుఁ డని శ్రీ భూజానతోట నుండి పంపెను నే  
చును నుతఁ డిచ్చు నీకు నని శ్రీ చుక్కమూల కీతాను చంద్రావతార్. 623
- ఉ. నందకు నోర్చి యాజమొన శ్రీ నిర్వ్యాగ నోపక పీఠి వాటున  
పందల వెంటఁబెట్ట మగధపంతమె పర్యశరణ్యుఁడై నగో  
పింగుఁడు దీర్చు నీపని విశ్వేకవిహీన చనంగ నోపుడ  
నందుల కేగు మాతఁ డమరారులఁ బోర జయించు నిచ్చలున్. 624
- వ. అదియుచుం గాక. 625
- క. పురుషాకృతిఁ బ్రతియుగమునఁ, బురుషోత్తముఁ కనితరించె శ్రీ భూరిభూజావి  
స్ఫురణా దుష్టనిశాటుల, హరించుచును నుండు ముంగళాద్వితవమండై 626
- ఉ. కావున నావిభు దొడరి శ్రీ కయ్యము దయ్య మెఱుంగఁ జేసె ర  
క్షోవర నిభుజాబలమునాం పతి మేదినిఁ గూలి సారమే  
యావలి కాశ్రయం బగుదు శ్రీ వచ్చటి కిప్పుడ యేగు జేని నీ  
చేవయు లావు నేర్పడును శ్రీ జెప్పంగ నేటికి మీఁదికార్యముల్. 627
- చ. అని వరుణుండు వల్కిన దుగ్రాహ మెత్తి హిరణ్యలోచనుం  
డనయము మానసంబున భయము బొకఁడంతయు లేక సంగరా  
వని నెదిరింతు నేఁ డమరశ్రవర్ధను దుష్టవిఘ్నద్రుశా జనా  
ర్థను ననుచు వికుంతనగ్రరస్సుటసంచితమార్గపర్తియై. 628
- క. చనునవసరమున నారద, మనివరు. డెదు లేగుడెంచి శ్రీ ముదము దలిర్పక  
దను జేంద్ర యెందుఁ బోయెద, వని యడిగిన నారదునకుఁ శ్రీ నతఁ డిట్లనియెన్. 629
- చ. సరసిరుహోదయం దొడర శ్రీ సంగర మే నొనరించి యిందిరా  
వరుని ననంతఁ డ్రుంచి సురశవైరికులంబుల కెల్ల మోదవి  
స్ఫురణ భుజింపఁ జేయుటకుఁ బూని వికుంతపురానువర్తి నై  
యరిగెద నన్న నమ్మునికులగ్రాణి దానవనాథు కిట్లనున్. 630
- చ. గురుభుజుఁ డమ్మహాత్ముడు విశకుంకపురంబున నేడు లేడు భూ  
భరము వహింప నాడికిటిభావము చాల్చి రసాతలంబునం  
దిరవుగ నున్నవాఁ డచటి శ్రీ కేగఁగ నోపుదువేని నేగు మం  
దరయఁగఁ గల్గు నీకు నసురరాంతకుతోడిరణం బవశ్యమున్. 631

... హిరణ్యాక్షుఁడు యజ్ఞవరాహం బగుహరి నెదిరించి పోరుట. 300

- చ. అనవుడు దానవేంద్రుఁడు హస్తతాళనుకై వడి మండి పద్మలో  
చను నెదిరించువేడుకలు శ్రీ సందడిగొల్పు ననల్ప తేజుఁడై

- ఘనగదఁ గేలఁ బూనితి యగగ్భయదాకృతిఁ దాల్చి ప్రేల్పిడిం  
జనియె రసాతలంబునకుఁ శ్ర జండ్లిభుజాబలదర్ప మేర్పడన్. 632
- వ. చని జలమధ్యంబున. 633
- క. దివిజారి యెదురఁ గాంచెను, నవిరళదంష్ట్రాభిరాము శ్ర నమరలలాముం  
గువలయభరణోద్దాముక్, నవనమయ స్తబ్ధరోమ శ్ర జలదశ్యామున్. 634
- వ. అయ్యవసరంబున నూకరాకారుం డైనహాయి. 635
- క. వనజరుచీసన్నిభము లగు, తనలో చనయుగళదీ స్త్రీక్షణసరఁ దదాలో  
కనముల దనుజాధీశుని, తనుకాంతి హరింపఁ జేసె శ్ర ద తణమూత్రన్. 636
- వ. మణియు నయ్యాదివరాహం బవార్యశౌర్యంబున మాటు లేనివిహారంబునం  
జరించునట్టియెడ. 637
- సీ. తుదమొదళ్లకుఁ జిక్కఁగదునిసిపాటఁగమోరఁ, గులైలమ లఁజిమ్ముఁగొంతదడవు  
బ్రహ్మాండభాండంబుఁపగిలి చిల్లులువోవఁ, గొమ్మలఁ దాటించుఁ శ్ర గొంతదడవు  
జలధు లేడును బంకశసంకులం బై యింక, ఖరమాల మట్టాడుఁ శ్ర గొంతదడవు  
నుడురాజునూర్పుఁడునొక్కమూలకుఁ బోవఁ, గుటుచవాలము ద్రిప్పుఁగొంతద  
టే. గునియుఁ గుప్పించు లంఘించుఁ శ్ర గొప్పరించు [డవు
- నెగయు ధరఁ ద్రవ్వు బొటియఁగా శ్ర నేపు మిగిలి  
దానవేంద్రునిగుండెలు శ్ర దల్లడిల్లఁ  
బండి మెల్లన రణపరిస్పంది యగుచు. 638
- వ. మణియును. 639
- క. కనుఁగవ నిప్పులు రాలఁగ, సునిశితడఁప్పొగ్గ యుతవ్రసుంధరుఁ డగుచుం  
దన తెదు రేతేరిఁగ నీ, వనచర మేరీతి సిపుడు శ్ర వనచర మయ్యెన్. 640
- క. అని య శ్చర్యభయంబులు, దనమనమనఁ దొంగలంపఁ శ్ర దనుజాధిపుఁ డి  
ట్లనియె భీకరసూకర, తను వొంది చరించుదనుజశ్రదర్పాపహుతోన్. 641
- క. ఘనసూకర మూఢాత్మక, వనరుహసంభూతద త్రవరదానమునం  
గనినరసాతలగతభువి, యనయంబును నాయధీన శ్ర మై వ రించున్. 642
- క. గొనకొని నీ వీధరణిం, గొని పోకుము విడుము కాక శ్ర కొని యేగెద వే  
గొనియెద నీప్రాణముఁ గై, కొను నావచనములు సలము శ్ర కొన నేమిటికిన్. 643
- క. మాయావి వగుచు నిప్పుడు, వాయక యీపుడమిఁ జోర్రభావంబున <sup>1</sup>నీ  
వీయెడఁ గొని పోఁ జాతువె, యాయత భుజబలముచేత శ్ర నడఁపక యనుచున్. 644
- సీ. అవిరళయోగమాయాబలంబునఁజేసి, యల్పపౌరుషమునగనలరునిన్ను  
వర్తి సంస్థాపించి శ్ర యస్మత్సుహృద్భృత్య, కులులకెల్లను మోదశ మొలయఁజేయఁ  
జెలు వేది మద్గదాశీర్ణుడ వగునిన్ను, గనుఁగొని దేవతాగణము లెల్ల

- నిర్మాలు లై చాల క నెటి ననించెద రన్న, విని యజ్ఞపాత్రి యైవలయుచున్న  
తే. పరి క రోజాతభవమభామరల కెల్ల, వచ్చుదురవస్థ కాట్మలో క వంత నొంది  
నిశితదంష్ట్రాగ్నిశిత యై క గడధరణి, దేవితో నొప్పె నాదేవదేవుడంత.  
క. సురనిష్ఠ వాక్యాంకుశమల, గురుకుపితస్యాంతుః డగుచు క గొమరారె వసుం  
ధరతోడ కీతి నొందిన, కరిణిం గలకరికులేంద్రుకరణిం బెలుచన్. 646
- తే. కరితసితనితరిచులు క సింగి బర్జుం, గంధి కెడలి భయంకరాకారలీల  
నరుగుజీవణమఖివరాహావతార, మొనరం దాల్చినపద్మలోచన నివెనుక. 647
- క. కరివెనుక నగులున క్రము, కరణిం జని డైత్యవిభుండు క గదిసి యటు లనుక  
డరితపయోనిధితరికిం, గరికిఁ ఖరదళితమేరుగిరికిఁ వదిన్. 648
- క. నిందకు రోయక లజ్జం, జెందక వంచనను రణము క సేసి జయంబుం  
బొందెద నని తిలంచుచు నిటు, పందగతిం బాట బంటుకంతమె నీకున్. 649
- వ. అగయాక్షేపించినం బుండరీకాక్షుండు గోపదీప్తితమానసుం డై. 650
- క. తోయములమీంద భూమి న, నాయాసత నిల్చి దాని క కాధారముగాఁ  
దోయజనాభుండు దనబల. మాయలేమతిఁ బెట్టె సురలు క హర్షము వొందన్.
- తే. కుసుమములవృష్టి బోరనం క గురిసె సంత  
విభవ మొప్పార దేవదుంధుభులు మొరసె  
గడక వీతెంచె గంధర్వగౌరవము  
సందితము లయ్యె నప్పరోన ర్తనములు. 652
- వ. అయ్యవసరంబున నయ్యజ్ఞవరాహమూర్తిధరుం డైన కమలలోచనుండు గనక  
కుండల కేయూరగైవేయకటకాంగుళీయకభూషణరోచులు నింగి బర్వ సమర  
సన్నద్ధుం డై. 653
- చ. ఘనగదఁ గేలఁ బూని మణిశాంచననవ్యవిచిత్రవర్మ మిం  
పానరంగఁ దాల్చి దానవిక్రయ క్తదురు క్తినిశాతబాణముల్  
దనఘనమర్మముల్ గలఁచ క దానవహంత నితాంతశౌర్యుం డై  
కనలుచు వచ్చునద్దనుజుం క గన్గొని రోపవిభీషణాకృతిన్. 654
- వ. ఇ ట్లనియె. 655
- మ. వినరా యో రి యమంగళాచరణ యుద్వృత్తి ననుక నీమది  
న్ననయంబుక వనగోచరం బగు మృగం క బంచుం దలం తొర నే  
సెనయక వన్యమృగంబ యాదు బలిమి క నేతెంచునీజోటి యీ  
శునక క్రేణి వధింతు నే డనిమొనం క జోఁ కోర్చి వర్తించినన్. 656
- క. బలిమి గలదేని నాతోఁ, గలనను నెదిరించి బోరం క గడగుము నీకో

- కులు చేచు కీర్తనారక, తలపోయ నికళనంబు ? దగదు దురాత్మా. 657
- చ. విను మిదిగాక సంగరకీర్తనకవిశారదు లైనయట్టిన  
జ్ఞనములు మృత్యుపాశములఁ గ జాల నిబద్ధులు నయ్య నీవలెన్  
గొనకొని యాత్మసంస్తుతులకున్ ముద మంద రి చేల యీ విక  
త్తనములు బంటుకంతములె క దైత్యకులాధమ యెన్ని చూడఁగన్. 658
- మ. ధృతిఁ బాతాళమునందు నీ వ నెడిసంగడిప్రోగ్గనిక్షేప మే  
నతిదర్పంబునఁ గొందుఁ జూడు మిదె దేవారాతి న న్నెన్నె దా  
గతలజ్జుం డన దాగి యుండి రణముం క గావించు యవృద్ధదా  
వితతద్రావితుం డన్న నన్నెదురుమా క వే తీర్తు నీకోరికల్. 659
- ఉ. ఎన్నఁ బదాతియూధముల కెల్ల విభుండవు పోటుబంట వై  
నన్న రణోర్వి నేఁ డెదిరినక భవదీయబలంబు నాయువున్  
మిన్నక కొందుఁ జూడు మిది క మేరఁగ మేదిని పితదైత్య మై  
వన్నెకు నెక్కఁ జేసెద సకవార్యపరాక్రమవిక్రమంబునన్. 660
- చ. నను నెదురంగఁ జాలినఘనం బగుశౌర్యము ధైర్యమున్ బలం  
బును గలవేని నిల్చు రణభూమిని నీహితు లై నవారికిం  
గనుఁగవ బాష్పపూరములు క గ్రమ్మఁగ మాన్మఁగ నోపుడేనిఁ జ  
య్యనఁ జనఁ బొమ్మ దానవకులాధమ యూరక రజ్జు లేటికిన్. 661
- క. నను నిట సంస్థాపించెద, నని పలికితి వంతవాడ క పొదువు నీకున్  
నెన లైనచుట్టములఁ బొడ,గని రాయచె యమునిపురికిఁ క గాఁపుర మరుగన్.
- మ. అని యిబ్బంగి సరోరుహాక్షుండు హిరణ్యాక్షున్ విడంబించి ప  
క్షింస హస్తోక్తుల కుల్కి రోషమదసంగీభూతచేతస్కుం డై  
కనుఁగ్రేవక మిడుఁగుర్లు సాలఁ బొడమంగఁగఁ గిన్నమై దోకఁ ద్రొ  
క్కినకృష్ణోరగరాజమాడ్కి మదిలోఁ క గీడ్పాటు వాటిల్లఁగన్. 662
- క. చలితేంద్రియుం డై నిట్టూర్పులు నిగిడించుచును బొమలు క ముడివడ రోష  
కులమానసుం డై గదఁ గొని, జలజాక్షున కెదురునడచె క సాహస మొప్పున్.
- వ. అత్తటి హిరణ్యాక్షుం డతిభయంకరాకారుం డై. 665
- మ. గద సారించి మదాసులేంద్రుండు సమగ్రకోధుం డై మాధవుం  
గుదియన్ వేసిన వేటు గైకొనక రక్షింపంత శౌర్యోన్నతిన్  
గద గేలన్ ధరియించి దానిఁ దునకల్ క గ్రావించినం దైత్యుండు  
స్మదుం డై యొందుగదన్ రమావిభుని భీమప క్రియన్ వేసినన్. 666
- చ. అది దను దాక కుండ దనుజుజారి గదారణకోవిద క్రియా  
స్పదకరలాఘవ క్రమముఁ క బైకొని చూపి విరోధిపేరురం  
బదయత వ్రేయ వాడు వివరణాకులభావము నొంది యంతలో

మదిఁ దెలి నొంది వేసె నిపుఁమాననిమర్శను నాజ్ఞాద్దనున్. 667

వ. ఇట్లు దలఁపడి యన్యోన్యజయకాంతల వితరేతులగుతరంగతాశితంబు లగు దక్షిణోత్తరసముద్రంబులకొద్దంబునఁ బరస్పరకుండాదండఘట్టిత మదాంధగంధ సింఘరయుగంబుచందంబున రోషభీషణాబోషంబులం దలఁపడుబెబ్బులులగబ్బున నతిదర్పాతిలేకంబున నెదిర్చి జంకెలు వెచుడుదవృషభంబులరథసంబున నస హ్యసింహపరాక్రమంబున విక్రమించి హోరునెడ హిరాణ్యాక్షుండు సవ్యమండల భ్రమణంబునఁ బరివేష్టించినం బుండరీకాక్షుండు దక్షిణమండలభ్రమణంబు నం దిరి విజక్షువక్షుం బశనిసంకాశం బగుగదాదండంబులం బగిల్చిన వాఁడు దెప్పటి తెలివొంది లేచి దనుజపరిపంథిఫాలంబు నొప్పించె నప్ప డమృటివీరులు శోణితసిక్తాంగులై పుష్పితాశోకంబులం బురుశించుచుం బాయుచు డాచుచు ప్రేముచు రోయుచు నొండొరులరుధిరంబు లాఘ్రాణింతుచుఁ దిరస్కారపరి హానాక్షుల నిచ్చుచుఁ బోరుసమయంబున నమ్మహాబలులసమరంబుఁ జూచు వేక్షుఁబద్మరంధ్రవుండు నిఖిలమునింద్రసిద్ధసాధ్య దేవగణంబులతోడఁ జరుదెంచి ధరిత్రీపతి తుంబున ననుభవమనితోడం బోరుయజ్ఞవరాళుల కిట్లనియె. 668

ఉ. అంచితదివ్యమూర్తి పరమాత్మక యీకలుమాత్మక డైనన క్తంచరుఁ డన్మదీయవరఃగర్వమునన్ భువనంబు లెల్లఁ గా రించు మదించి యిట్టివిపరీతచరిత్రునిఁ ద్రుంప కిట్లువే ష్టించుట గాదు వీని బలిఃసేయు వసుధరకున్ శుభం బగున్. 669

క. బాలుఁడు గరమున నుగ్ర,వ్యాళము ధరియించి యాడుకవశువున రక్షః పాలునిఁ ద్రుంపక యూరక, పాలార్పుట నీతియే పుకభ ప్రద యింకన్, 670

వ. అదియునుం గాక. 671

మ. అనఘా యీయభిజన్మహూర్తమున దేవారాతి మర్దింపవే ననయంబున్ మఱి దైత్యవేళ యగుసంధ్యాకాల మేతెంచినన్ ఘనమాయాబలశాలి ధైర్యదనుజున్ విఖండింపఁగా రాదు గా వున నీవేళన త్రుంపు నజ్ఞనహితప్రోవోద్యోగరక్తుండ వై. 672

క. అని సరసిజగర్భుండు వ,ల్కినవచనము లర్థి విని నిశ్చింపులు గుంపుల్ గొని చూడ నస్మితానన,వనజము సెలువొంద నసురీవరు కభిముఖుండై. 673

తే. పుండరీకాక్షుఁ డయున్ ౩ భూరిరోష,నిరతిఁ దరుణాయణాంభోజనైత్రుఁడగుచు ఘనగదాదండ మెత్తిరాక్షసునిహనువు,నుగ్రగతి మొత్తైవాఁడునున్సరించె.

క. పరువడి దితిసుతుఁ డతిభీ,కరగదఁ జేఁ బూని చిత్రగతులను బద్మో దరు డాసి చేతిగద సా,గరమునఁ బడ నడిచె బాహుగర్వ మెలర్పన్. 675

వ. అంత. 676

తే. హరి నిరాయుధుండైన సురారి సమర,ధర్మమాత్మను దలంచి యుగ్రధంబుఁదక్కి-



- నికేచి చూచుచు నుండెనుననిగి యమర, నరులకోహారసంబులభరిత మయ్యె.  
 క. సరసిజనేత్రుడు జనుజే, శ్వేతుసంగరధర్మమునకు శ్రీ సమధికశౌర్య  
 స్ఫురణకుఁ దనచి త్తంబునఁ, గర మాశ్చర్యంబు నొందికడఁక దలిర్పన్. 678
- మ. కుతలోద్ధర మనంబునఁ దలఁచె రక్షతోరాష్ట్రధార్మింబుగా  
 దితిసంతానకులాటవీనుహితసంధి ప్లవభాశుక్రమున్  
 సతతోద్ధృజయశబ్దసన్ముఖరభాస్వచ్ఛక్రమున్ సంతతా  
 శ్రీతనిర్వక్రముఁ బాలిత ప్రకటధాత్రిచక్రముం జక్రమున్. 679
- వ. అదియునుం బ్రచండమార్తాండమండలప్రభాపటలచటులవిద్యోతమానంబును  
 బటునటజ్జ్వలికాపాస్తసమస్తకుటిలారాతిబలాఖర్వదుర్వారబాహుర్వాంధకారం  
 బును నసహ్యాకహకహనినదాధరీకృతసాగరఘోషంబును సకలదేవతాగణ  
 జేగ్గియమానంబును ననంతతేజోవిరాజితంబును నిజప్రభాపటలపూరితబ్రహ్మాండ  
 కటాహంబును నైరయంబునం జనుదెంచి దమజారిదక్షిణకరసరోజంబు నలంక  
 రించిన నాశుభాంగుండు రథాంగపాణి యై దివంబున నమరగణంబులు జయ  
 జయశబ్దంబులు వలుక నసురవిభున కెదురుగా నడచిన. 680
- క. పొడగని దనుజుఁడు పెదవులు, దడుపునుఁ బాలివోనిబంటుతనమున బీరం  
 బుడుగక భీషణగదఁ గొని, యడిచెన్ మఖమయవరాహునమితోత్సాహున్.
- క. త్రిదశాది దన్ను ప్రేసినఁ గదఁ బదమునఁ బోవఁ దన్ని శ్రీ కమలాక్షుండు పెం  
 పొదవఁగ మనమున మోదము, గదురఁగ లేనగవు వదనకమలము<sup>1</sup>బాదువన్.
- వ. ఇవ్విధంబున గదఁ బోవం దన్ని యసురవిభునితో నిట్లనియె. 683
- చ. ఘనగదఁ గేలఁ బూని భుజశగర్వ మెలర్పఁగ నన్ను సంగరా  
 వని నెదిరించు రార యనివారణ దైత్యకులేశ్వరాధమా  
 యనవుడు వాడు <sup>2</sup>నుచ్చి గద శ్రీ నంబుజనాభుని ప్రేసె ప్రేసినం  
 దనుజవిభేది వట్టికొనె శ్రీ దార్పుడ హింద్రుని బట్టుకెనడిన్. 684
- క. దితిజుఁడు దనబల మప్రతి, హతతేజం డగుసరోరుహాక్షునిశౌర్య  
 న్నతిమీఁదఁ బెట్ట కుండుట, మతి నెఱిగియుఁ బెనఁగె దురభిమానముపేర్కిన్.
- వ. అంత. 686
- సీ. కాలానలజ్వలజ్జ్వాలావిలోలక, రాశ మై పెంపొందుశూల మంది  
 సురవైరి యజ్ఞసూక్తరహాపథరుఁ డైన, వనజనాభునిమీఁద శ్రీ వైవ నదియు  
 సద్విజోత్తముమీఁదఁ శ్రీ జపలత గావించు, నభిచారకర్మంబునట్ల బెండు  
 పడి పఱిలే గని శ్రీ పద్మోదరుండు దానిఁ, జక్రధారాహతిఁ శ్రీ జండవిక్ర  
 తే. మమున నడుమన వడిఁ ద్రుంచెనమరభర్త, మహితదంభోళిచే గరురత్తంతుపక్ష  
 మతిరయంబునఁ ద్రుంచినగతిఁజెలంగి, సురలు మోదింప నసురులుసొంపుపింప.

- వ. అయ్యవనరంబున నయ్యసుర దనశూలంబు చక్రంబుచేత నిహతం బగుటం గని.  
 క. దితిజుడు రోహిణిక్షతుడై, యతినిష్ఠురముష్టి బాసించె ? హరి నాలోకా  
 న్నతుఁడొప్పెఁ గుసుమమాలాహతి దిగ్గజరాజుబోలె నతదిద్వితుఁడై 689
- మ. సామీక్షాదక్ష దితిసంభవుండు ఘనమోహాశోట్లు వృట్టించినక  
 ధరణీచక్రము భూరిపాంసుపబలశ్చాంతంబునం గప్పె భీ  
 కరపాపాణపురిషమూ త్రఘనదుర్ధర్మధానిరక్తావళుల్  
 గురిసెన్ మేఘము లభ్రవిధిలి మహాశక్తి భక్తియాలోల మై. 690
- వ. మఱియును. 691
- చ. తవిలి విముక్తకేశపరిధానము లుగ్రకరాశదంతతా  
 లువులును రక్తలోచనములుం గలభూతపిశాచధాకినీ  
 నిఘహము లంతఃకీటుమున న్ నిల్చి నిజాయుధపాణులై మహా  
 రణముగ యక్షదైత్యచతురంగబలంబులఁ గూడి తోచినన్. 692
- వ. అంత. 693
- క. త్రిసవనపాదం డగునా, బిసవహనేత్తుండు లోకశ్రభీకర మగునా  
 యసురాధిపు మాయావి ని, రసనకరం బైనశత్రురరాజముఁ బనుపన్. 694
- క. ఆచక్రభానుదీప్తిభ, రాచక్రమునందు నిండి న్ రయమున నమ్మా  
 యాచక్రము నడఁగించెను, నీచక్రముఁడైనయామిరసీచరునెదురన్. 695
- వ. అంత నిక్కడ. 696
- క. దితి దనవిభునాక్యంబుల, గతి దప్పద యరుచుఁ దలఁపఁగఱఁ జమ్మల శో  
 ణితధార లాలిక రక్షఃపతి యగుకనకాక్షుపతనశభావము దోచన్. 697
- వ. అయ్యవనరంబున నసురవిభుండు దన వేసినమాయాశతంబులు గృతఘ్నునకుం  
 గావించినయుపకారంబులుబోలె హరిమీదఁ బని నేయక విఫలంబు లయినం  
 బాలిహోవనిబంటుతనంబునఁ బుంకరీకాక్షుఁ జేరం జనుదెంచి బాహుయుగళంబు  
 సాంచి పూచి పొడిచి రక్షోవైరివక్షంబుఁ బీడించిన నయ్యధోక్షజుండు దప్పిం  
 చుకొని తలంగినఁ జెలంగి దైత్యుండు నిష్ఠురం బగుముష్టిఁ బొడిచిన నసురాంత  
 కుండు మిసిమింతుండు గాక రోషభీషణాకారంబున వాసపుండు వృత్రాసురుండెగ  
 పొచ్చినచందంబున వజ్రసన్నిధం బగుపఱచేతం <sup>1</sup>గజకుటసురకటితటంబుఁ  
 జటులగతి వ్రేసిన (నాహిరన్యాక్షుండు దిర్విరం దిరి యుద స్తలోచనుండై సోలి  
 యెట్లకేలకు నెదుర నిలువంబడె సంత) 698
- క. దిట చెడి లోబడె దైత్యుండు, సటికి దంష్ట్రావిభిన్నశత్రు మహార  
 స్తటికి ఖరఘురపుటిం, గటితటహతకమలజాదరసుడికి గిటికిన్. 699
- వ. ఇట్లు లోబడిన. 700

మ. <sup>1</sup>దివి నిండ్రాదు. సంతసింప హరి మొగ్గతైం గర్జములంబునం

బహిసంకాశకతోరహ స్తమున శుభభల్లీల మై దాన దా  
నవలోకేశుఁ డుడ స్తసేత్తుఁ డగుచు శ నైవ్యంబు వాటిల్లగా

భువిమీచక వగిఁ గూలె మాకుతూతోన్మూలావనిశాకృతిన్. 701

క. బుడబుడ నెత్తురు గ్రక్కచు, వెడరూపచు బాల్చి స్త్రుష్టు శ వెలికుటుక నిలం

బడి పండ్లు గీటున్ నుచును, విడిచెం ప్పాణములు దైత్యవీరుం డంతన్. 702

తే. పడినదనుచేర్చెనుఁ జూచి శ పద్మసంభ, వాదిదివిజలు వెలుఁ గంది శ రాత్మలండు  
నితెఁడు వొందుట యెట్లాకోఁ యాయవన్ధ, సరితలంచుచు మఱియునిశ్చల్లనిరి వరుస.

మ. ఎరయోగిందులు యోగసూర్ధముల నేర్పావ్వాన్ మనోవిధి ను  
స్థిరతక లింగశరీరభంగమునకై శ చింతింతు రావంకజో

దరుపాణ్యాహతి. పిన్మఖాంబురుహమున్ శ దర్పించుచుం జచ్చె దు  
ర్భరితోత్తంసుఁడు దైత్యవల్లభుని సోభాగ్యంబు దా నెట్టిదో. 704

చ. సమమతి వీరు దైత్యకులశాసనపారిషదుల్ యునింద్ర శా  
పమున నికృష్టజన్మమునఁ శ బైకొని పుట్టియు నేఁడు విష్ణుచే  
సమయుటఁజేసి మీఁద సగుఁజన్మమునకొ జలజాతునిత్యవా

సమున వసిండు రెన్నటికిఁ శ జావును బుట్టువు లేవు విరికిన్. 705

క. అని వెలుగందుచుఁ ద్రి సవస, తను వొందినయట్టిపికచర తామరసాక్షు  
న్ననిమిషమునియోగిజనా, వననక్షున్ దనుజకరత్రివరహార్యక్షున్.

706

వ. కనుంగొని.

707

చ. వనజదళాక్ష యాజగతిరవారలమర్మము లీ వెటొగి యి

సునఁ బగఁ బుట్టునదివిజ్రసూదనుఁ బంపితి గాన యింక శో

భన మగు నంచు హస్తములు శ ఫాలముల గదియించి యందఱున్

విసమితు లై నుతించిరి విశ్వేకవిశాలునిఁ బుణ్యశీలునిన్. 708

వ. అంత.

709

చ. సవనవరాహమూర్తి సురశాత్రవుఁ ద్రుంచినమీఁద భారతీ

ధవముఖదేవతామునకదంబము దన్ను నుతించునట్టిసం

స్తవమున కాత్మలోనఁ బ్రమదంబునఁ బొంది సమగ్రమంగళో

త్సవము దలిర్ప నందఱఁ బ్రసాదవిహోకన మొప్పఁ జూచుచున్. 710

చ. అరిగె విశుంఠధామమున శ కమ్మహితోత్సవనూచకంబు గా

మొరసె సుపర్వమందుభు లగమోఘము లై ధరిణీతలంబునం

1. 'దివి నిండ్రాదులు సంతసింప హరి యుగ్గదేకం బ నేకంబుగాఁ, బహిసంకాశకతోరహ స్తమున శుభభల్లీల మై ప్రేయ దానవ'—వ్రాతపతులు. 2. తోదాత్తుఁడు. 3. యాభాగ్యంబు.

గురిసెఁ బ్రనూనవృష్టి నీజ్జకుండము లెల్లడఁ జేజరిల్లె భా  
 క్షరశీమండులంబులు నిజదృష్టితో వెలుఁ గొండె వత్తజేన్.

711

క. అని యీపుణ్యచరిత్రము, వనకుహరంభపుడు మైత్రేయవాసులకుం దె  
 ప్పినయది మైత్రేయుండు నిను, నాని నెఱిగించినవిధంబుఁ బదము గాగన్.

క. శుకయోగి పరీక్షితున, కకుటబుధుతి వెలుంగఁ జెప్పె నని సూతుండు శౌ  
 నకమఘ్యులైనమునివరులకుఁ దెలియఁగఁ జెప్పె వాఁడెయి బాలన మొప్పున్.

వ. ఇవిధంబున మైత్రేయుండు నెప్పిన విని వినుకుండు పంతసిల్లె నని. 714

క. అనఘం బగునీచరితము, వినినఁ బఠించిన బభించు న విశుభకీర్తు  
 వనజోదరుపదభక్తియు, మనుకొని యిహపరసుసౌఖ్యములు జనములకన్.

వ. అని చెప్పి వెండియు సూతుండు మహర్షుల కిట్లనియె నట్లు పరీక్షింపఁ దొందుకు  
 శుకయోగిండుం గనుంగొని మాసింద్రా హిరణ్యాక్షవధానంతరంబున మహిం  
 ధర సమస్థితి బొందినవిధంబును స్వామంభవమహిపుర బుట్టించినయనంతరం  
 బున విరించి దిర్బగ్జాతిజంతుస్పృష్టిసమిత్తంబు లైనమార్గంబు లెన్ని సృజించె  
 మహాభాగవతోత్తముం దయనవిదూరండు గృష్ణున కపకారంబు దలంచినపాప  
 వర్తన లగుభృతరాష్ట్రపుత్తులం బాసి జనకుం దగుకృష్ణద్వైపాయనునకు  
 సముం దగుచుఁ దనమనోవాక్కాయకర్మంబులు గృష్ణునంద చేర్చి భాగవత  
 జనోపాసకుం డై పుణ్యతీర్థసేవాసమాలభయశోభితకల్మషుం దగుచు మైత్రేయ  
 మహామని నేమిప్రశ్నంబు లడిగె నవి యెల్లం దెలియ నానతి మృనిన రాజేం  
 దునకు శుకయోగిండుం డిట్లనియె. 716

సీ. విమలాత్ముఁ డైనయశ్వద్విదురుండు మైత్రేయ, మునివరుఁజూచి యశ్శ్రునియెఁ బ్రీతిఁ  
 జతురాత్మ సకల ప్రజాపతి యెనట్టి, జలజగర్భుడు ప్రజానర్థమందు  
 మును ప్రజాపతులకుఁ బుట్టించి వెండియుఁ, జిత్రముం దేమి సృజింపఁ దలంచె  
 మును సృజించినయట్టిమును లమ్మరీచ్యాదు, లబ్ధజనాదేశఁ మాత్రుఁ నిలిపి

తే. యర్థి నెట్లు సృజించిరీయఖిలజగము, మెఱసి మఱివారు భార్యాసమేతు లగుచు  
 నేమి సృజించి రదిగాక న కామినులను, బాసియేమి సృజించిరార్యభద్రయశులు.

క. అండలు, దమలో నైక్యముఁ, జెందినచో నేమి దగ సృజించిరి కరుణా  
 కండలితహృదయ యిన్నియుఁ, బొందుగ నెఱిగింపు మయ్య న బుధనుత నాకున్.

... చతుర్ముఖుం డొనర్చుయత్నాదిదేవతాగణసృష్టిఁ జెలుపుట. ...

సీ. అనిన మునీంద్రుఁ డిట్లనియె జీవా దృష్ట, పరుండు మాయాయుక్తపురుషవసుండుఁ  
 గాలాత్మకుండు ననుగారణంబున నిర్వి, కారుండై నట్టిజగన్నివాసుఁ  
 డాది జాతీయోభుఁ న డయ్యె నమ్మేటివ,లనను గుణత్రయంబును జనించె  
 నాగుణత్రయమునం న దయ్యె మహత్తత్త్వ, మది రజోగుణహేతు నైన దాని  
 తే. యం దహంకార మొగిఁ ద్రిగుణాత్మకమునఁ

బాడమె మఱి దానివలనఁ బ్రభూత మయ్యె

బంచతస్మాత్త్ర లందు సంభవము నొందె

భూతపంచక మీసృష్టిహేతు నగుచు.

719

వ. అవియును దమలోనఁ బ్రత్యేకంబ భువననిర్మాణకర్తృంబునకు నమరంబులు గాక  
యన్నింటినంఘాతంబునఁ బాంచభౌతికం బైనహిరిణ్మయాండంబు సృజించె  
నదియును జలాంతర్వర్తియై వృద్ధిఁ బొందుచుండె నందు. 720

సీ. నారాయణాఖ్య నశన్నతి నొప్పుబ్రహ్మాంబు, సహస్రదివ్యవక్త్రంబు లోలి  
వసియించి యుండె నానవాసు దేవునినాభియంచు సహస్రసూర్యప్రదీప్తిఁ  
దనరుచు సకలజీవనికాయయత మగు, పంకజాకంబు సంభవము నొందె  
బరంగంగ నందులో శభగవదధిష్ఠితుం, ధైర్యరాట్టగుచతురరాననండు

తే. జనన మందెను దత్పద్యనంభవుండు<sup>1</sup> నామరూపగణాదిసంశ్లాసనమేతుఁ  
డగుచునిర్మాణమొనరించెనఖిలజగము, వనజబండు నిజచ్ఛాయనవలన మఱియు.

సీ. తామిస్రమఃసనంధశతామిస్రమ నదమ, మునుమోహనమ మహామోహనంబు  
ననుపంచమోహరూపావల్లక మైనయ, విద్యుఁ బుట్టించి యశ్వేధఁ దనకు  
నది తమోమయదేహ శ్రమని మది రోసి త, తనవు విసర్జించె శ్రధాత్పముక్త  
దేహంబు సతతక్షుత తృప్తల కావాస, మును రాత్రిమయము నశయ్యెను దలంప  
తే. నందులోయక్షరక్షుస్సృలన జనింప, వారి కప్పుడు త్సుతృప్తవల్లవఱల గొంద  
తాచతుర్ముఖ భక్షింత శ్రమనిరి కొంద, అతని రక్షింత మని తగనాడి రంత.

వ. ఇట్లు వలుకుచు భక్షించువార లయి ధాతనన్నిధికిం జనిన నతండు భయవివ్వా  
లుండై యేను మీజనకుండిను మీరలు మత్పుత్రులరు నన్న హింసింపకుం  
డనుచు మా మాజక్షిత రక్షిత యనుశబ్దంబులు వలకం దన్నిమిత్తంబున వార  
లకం గ్రమంబున యక్షరక్షి<sup>1</sup>నామంబులు ప్రకటంబు లయ్యె వెండియుం బ్రభా  
విభాసితం బైనయొక్క కాయంబు ధరియించి సత్స్వగుణగర్వితులం బ్రభావం  
తులు నగునుపర్వలం బ్రముఖులంగా సృజించి తత్ప్రభామయగాత్రవిసర్జనం  
బు సేసిన నది యహోరూపం బై దేవతాళికి నాశ్రయం బయ్యె మఱియు జఘ  
నంబువలన నతిలోలుపులైనయసురలం బుట్టింప వార (లతికాముకు లగుటంజేసి  
య)య్యజానిం జేరి మిథునకర్తం బపేక్షించిన విరించి నగుచు నిర్జలయినయసు  
రులు దనవెంటఁ దగులం బఱచి ప్రపన్నార్తిహరుండును భక్తజనానురూపనం  
దర్శనుండును నైననారాయణుం జేరి తత్పదంబులకుం బ్రణమిల్లి యిట్లనియె.

క. రక్షింపుము రక్షింపు ము, పేక్షింపక వినుతనిఖిలభృందారక వి

శ్వజేమంకర విను మిటు, దక్షత నీయాజ్ఞ నేను శ్రదల నిడి వరుసన్.

724

తే. ఈ ప్రజాసృష్టికల్పనం బే నొనర్చ, నందుఁ బాపాత్ములైనయీయసురులిపుడు

నను రమింపంగ జాయ వచ్చినఁ గలంగి, యిటుకు వచ్చితి ననుఁగావు శ మిద్ద చరిత.  
వ. అనియ నుం గాక లోకంబువారలకుం శ్లేశంబు నొసరింపం శ్లేశంబునం బొందిన  
వారల శ్లేశంబు లపనయింపను నీవ కాక (యితరులు గలచే)యని స్తుతియించినఁ  
బద్మజకార్పణ్యం శౌకుంఠ వనధరించి వివిక్తాభ్యాశ్మవర్షచుండగుచుఁగమలసం  
భవ భవన్లోతనతాత్పర్యంబు నేయచని చూడతిచ్చిన నరకుం గల్ల చేసె నంత  
నదియును. 726

సీ. నవ్యకాంక్షనకణ్ఠకేనూపురారావ, విలసితపాదారవింశయుగళ  
కాంచీలావనంకలితదుకూలవ, శ్రుస్సారపులినస్థితంబవింబ  
రాజితాన్యోన్యకర్మకవీనకరికుంభ, పృథుకుచభారకంకశితవలగ్న  
మచివారసాస్వాద్యమదవిఘ్నూర్ణితచారు, సితనవవికచరాశజీవనయన  
తే. యవరవక్షాప్తమీ శశాంశకాశి నిటల, మదవదలికులకుచిరోవసూనచికుర  
లలితచంపకకుసుమవిలాసనాన, హాసలేలావలోకన శ యబ్జపాణి. 727

క. అనఁ దగి సంధ్యారూపంబున లలనారత్న మవుడు శ పుట్టిన దానిం  
గనుఁగొని దానవు లుఁగూ, హన మొగిఁ గావించి కలికి శ రందఱుఁడమలోన్.

క. ఈ సౌకుమార్య మీవయ, సీ సౌందర్యక్రమంబు శ సిద్ధైర్యంబు  
న్నీ<sup>1</sup>సౌభాగ్య విశేషము, నేనతులకుఁ గలదు చూడఁగిది చిత్ర మగున్. 729

చ. అని వెఱుఁ గండి యద్దనుజ శ లందఱు ని ట్లని కితలోదరిం  
గని మన మంతనుండియను శ గముకన్పత్తిఁ జరించు చుండఁగా  
మనయెడ దీనిచి త్తమున శ మక్కవ లేమికి నేమిహేతువో  
యని ఒహుభంగులం బలికి శ రాప్రమదాకృతి యైనసంధ్యతోన్. 730

వ. ఇ ట్లనిరి. 731

క. ఓ కదళీస్తంభోరువ, యేకల మేజాడదానశవెవ్వరిసుత వి  
శ్లేకాంతంబున నిచ్చట, నేకారణమునఁ జరించె శ డెఱిఁగింపు తగ్గ. 732

క. భవదీయచారురూప, ద్రవిణలసత్పుణ్యభూమిఁ శ దగుమోహమునం  
దవిలినదుర్భరులను మమఁ, గవయపు పుష్పాస్తుబాధ శ ఘన మయ్యెఁ గడే.

వ. <sup>2</sup>అని యంత. 734

సీ. గురుకుచభారసంకరుచితావలగ్నంబు, దనరారునాకాశ్శతలము గాఁగ  
లలితపల్ల వపాణిశతలమునఁ జె న్నొందు, చెండు పతత్పతంగగుండు గాఁగ  
సలలితసీలప్రేశలపృథుధమ్మిల్ల, బంధంబు ఘనతమఃపటలి గాఁగ  
బ్రవిమలతరకాంతశభావవిలోకన, జాలంబు దారకాశసమితి గాఁగ

తే. గడఁగి మైవూత సాంధ్యరాగంబు గాఁగ  
నంగనాకృతి నొప్పుసంధ్యావధూటిఁ

గదిసి మనముల మోహంబు క గడలుకొనంగ

ననురు లందఱుఁ గూడి యి థ్టనిరి మఱియు.

735

క. వెలయంగఁ జవ్వుం జేక, స్థలము ననే యొప్పుఁ గాని క త్వత్పదపద్మం

చిల ఒకూగతుల ననేక, స్థలములఁ దనరాహఁ గాడె థ్ట తరుణాబ్జముఖి.

736

క. అని దనుజులు దమమనకుల, ననురాగము లుప్పతిల్ల క నందఱు నానం

ధ్యను బట్టికొనిరి వనజాననుఁ డప్పుడు హృదయమందు క సంతస మందెన్ . 737

క. సరసిజభవుఁ డయ్యెడఁ దన, కర మాఘాణింప నవుడు క గంధర్వులు న

స్థరసలుఁ బుట్టిరి ధాతరహఁ బుడవడి నాత్మీయతనువుఁ క బాసిన నదియున్ . 738

వ. చంద్రికాదూషంబైనఁ దద్దాత్రంబు (విశ్వావసుపురోగము లగు) గంధర్వాపురో

గణంబులు గైకొనిరి వెండియుం గమలగర్భండు తంద్రోన్మాదజృంభికానిద్రా

యాపం బైనశరీరంబు జాల్పి శిశాచగుహ్యకిసిద్ధభూతగణంబులం బుట్టించిన

వారలు దిగచిబరులు మా క్తకేసులు నయనం జూచి ధాతలోచనంబులు ముకు

ళించి తద్దాత్రంబు విసర్జనంబు గావించిన నది వారలు గైకొనిరి వెండియు

నజుండు దన్ను నన్నవంతునిఁ గాఁ జింతించి యదృశ్యదేహుం డగుచుం బిత్తు

సాధ్యగణంబులం బుట్టించిన వారలు దమ్మం బుట్టించినయదృశ్యశరీరంబునకుం

గార్యం బగుదేవభాగంబుఁ గైకొనినం దత్కారణంబునం బిత్తుసాధ్యగణంబుల

నుదేశించి శ్రాద్ధంబుల హవ్యకన్యంబు లాచరింతురు మఱియును.

739

సీ. నజ్జనుత కను క చతురతఁ బంకిజాననుఁడు దిరోధానశక్తివలన

నరసిద్ధవిబుధకీర్తిన్నరులకు బుట్టించి, తవిలి వారికిఁ దిరోధాననామ

ధేయ మైనట్టియాదేహంబు నిచ్చెను, వెండియు భారతీరవిభుఁడు దనకుఁ

బ్రతికింబ మగుశరీరమునఁ గిన్నరులఁ గిం, పురుషులఁ బుట్టింపఁ బూని వారు

తే. ధాతృ పతివింబదేహముల్ కదాల్చివరుస, నిర్దాతృలు గవఁగూడి క్కంబులొదవ

బ్రహ్మపర మైనగీతిముల్ కదాడు చుండి. రంతఁ బంకజసంభవుఁ క ధాతృలోన.

క. తనసృష్టి వృద్ధి లేమికి, గనలుచు శయించి రంతఁ క గరచరణాదుల్

గొనకొని కడలొడంగ నొలిసరోమము లుగ్ర కుండలివ్రజ మయ్యెన్ . 741

క. వనజజుడు దనకుఁ గృతకృత్యునిఁ గా భావించి యాత్మం క దుష్టి వహింపక

మనమున నిఖిలజగత్పా, వను లగు<sup>1</sup>మనులం ద్రిలోకవరల సృజించెన్ . 742

సీ. పుట్టించి వారికిఁ క బురుషరూపం బైన, తనదేహ మిచ్చినఁ క దగిలినారు

గనుఁగొని మున్ను పుట్టినవారిఁ గూడి యా, వనజసంభవున కి క ట్టనిరి దేవ

యఖిలజగత్ప్రిప్త క వైననీచేతఁ గా, వింపంగఁబడినయ్యావితతసుకృత

<sup>2</sup>మాశ్చర్యకరము యజ్ఞాది క్రియాకాండ, మీమనుసర్గ మం క దీడ్య మయ్యె

1. బ్రహ్మణ్యముఖ్యవరుల. 2. మాశ్చర్యకర మయ్యె. † నందు యజ్ఞాదిక్రి, యాకాండ మిది

నిశ్చయంబు వొందె.

తే. దర్శవిర్భాగములు మాకుఁ గలవలె జూపి  
లందు నాస్వాదనములు సేయఁగలవలె.  
ననుచు ముఁదుల పార్శ్వంబుల నుత్తరముల  
వినుతి నేసిరి భారతీ; భువన జీవనము

743

వ. చరతపోయో విద్యాసమాధియు క్తం బగును ముప్పేనువంతుల హృదయకాత్మం  
మునునై యుప్పేగణంబులందున్నచి నమోధియో శైవ్యైకవేదవిద్యావేద క్తి యు క్తం  
బగునాత్మీయశరీరాంశంబు వారికిం గమంబున నొక్కొక్కటికి నున్న నమమైతె  
యందు సెప్పి వి వివరుండు భరమానంబునం బొంది గోవిందుచరణాం  
వింబులు కెందంబునం దలంచి వెండియు మైత్రేయుని జూచి యుల్లనియె.

సీ. మననాథ స్వామిభువన వసుననువంతులంబు, భరమసమృద్ధియు సప్తసతలంక  
నొనకొని తద్వ్యవస్థాన సంధున క్రియం. తేసి నభావ్యుద్ధిం దెప్పే తీపు  
అదియను గాక కర్మముంభవమగువునం, బూని ప్రియవ్రతాత్మాపాదు  
లనునంగులు గల కెందటిని వాసున, ప్రద్యోవవతి యెనఁదాత్రి నెల్ల

తే. భర్తమార్గంబు లేమియుఁదప్పకుండ, ననఘులై యెల్లు పాలింపరయ్య వారి  
చరిత మెల్ల ను సత్కృపానిరతబుద్ధి, నెఱుంగ వినిపించునాకు ముగ్ధసింద్రచంద్ర.

వ. అదియునుగాక తత్మనుపుత్రియు యోగక్షణసమేతయు నగుదేవహూతియును  
కన్యకారత్నంబును స్వామిభువుండు కర్తమునకు నేవిధంబునఁ జెండ్లిచేసె నా  
దేవహూతియందు మహాయోగి యునికర్తముండు ప్రజల నేలాగునం బుట్టించె  
నదియును గాక కర్తముండు రుచి యనుకన్యను దక్షప్రజాపతికి నిచ్చె నని  
చెప్పితి వారుచియందు నమ్మహాత్ముం డీసృష్టి యేలాగునం బుట్టించె నవి యన్ని  
యుం జెలియ నానతీయవలయు నని యడిగిన విదురునకుమైత్రేయుం డిట్లనియె.

— ఇ కర్తముండు భగవదనుజ్ఞ వనసి దేవహూతిని జెండ్లియాడుట. —

క. విను మనఘ కృతయుగంబున, మనినాథుం డయినకర్తముఁడు ప్రజల సృజిం  
పను వనజసంభవునిచేత నియుక్తుం డగుచు మది ముగ్ధము సంధిల్లన్. 747

తే. ధీరగుణుండు సరస్వతీతీరమందు. దవిలి పదివేలదివ్యవత్సరము లోలి,  
దపముసేయుచునొకనాఁడుఁజపసమాధి, నుండి యేకాగ్రతత్వంబునొందువేళ్ళ.

క. వరదుఁ బ్రసన్న మనోరథ, వరదానసుశీలు సమరవంద్యురమేశుఁ  
దురితవిహారు సుదర్శన, కరు బూజించిన నతండు కరుణాకరుఁడై. 749

వ. అంతరిక్షంబునం బ్రత్యక్షం బైన. 750

సీ. తరణినుధాకర<sup>1</sup> కిరణసమంచిత, సరసీరుహోత్పలప్రగ్విలాసుఁ  
గంకణనూపుర<sup>2</sup> వేయముద్రకా, హారకుండలకిరీటాభిరాముఁ  
గమనీయసాగరకన్యకాకాన్తుభ, మణిభూషణోద్భాసమానవత్స



సలలితదరహాసోచం ద్రి కాధవలిత, చారుదర్పణవిరాజితృపోలు

తే. కంఖ వ క్ర గదావక్రూ చారుహస్తు, నలిసులాలకరుచిభాస్వదలిక ఫలకుఁ  
దీతకాశేయవాసుఁ గృహతరంగి, తస్మి తేక్షణుఁ బంకజోదరుని హరిని. 751

వ. మఱియు శబ్దబ్రహ్మశరీరవంతుండును సదాత్మకుండును జ్ఞానైక వేద్యుండునువైన  
తేయాంసవిన్యస్తచరణారవిందుండును నయినగోవిందునిఁ గనుంగొని సంజాత  
హర్షలహరీపరవశుండును లబ్ధమనోరథుండును నగుచు సాష్టాంగదండ ప్రణా  
మంబు లాచరించి తదనంతరంబు. 752

క. ముసులితకరకమబుం డయి, యకుటిలసద్భక్తిపరవశాత్మకుఁ డగుచుకా  
వికచాంభోరుహలోచను, నకు ని ట్లనియెం దదాననముఁ గనుంగొనుచున్. 753

సీ. ఆబ్లాక్ష సకలభూతాంతరాత్మక వచఁ, దనరు చుండెడిభవద్దర్శనంబుఁ  
దలకొని సుకృతస్యత్ఫలభరితంబు లై, నట్టియనేకజగన్మానుసరణిఁ  
బ్రకటయోగ క్రియాభ్యాసనిరూఢు లై, నట్టియోగీశ్వరు లాత్మ నిచ్చ  
యింతురు యోగీశ్వరేశ్వర యే భవ, త్పాదారవిందసంధర్శనంబు

తే. గంటి భవవార్ధి గడవంగఁగంటి మంటిఁ, గడఁగి నాలోచనంబులకలిమి నేడు  
తలలి సఫలత నొందె మార్గధవ ముకుండ, చిరదయాకార నిత్యలక్ష్మీవిహార.

వ. అదియునుం గాక దేవా భవదీయమాయావిమోహితు లై హతమేధస్కు లై  
సంసారపారావారోత్తారకంబు లైనభవదీయపాదారవిదంబులు దుచ్చవృత్తి  
కాము లయి సేవించి నిరయగతు లైనవారికిం దత్కామయోగ్యంబులగు  
మనోరథంబుల నిత్తు వట్టిసకాము లైనవారి నిందించునేనుచు (గృహమేధధేను  
పునశేషమూలయుం) ద్రివర్గకారణయు సమానశీలయునయినభార్యం బరిణయం  
బుగా నపేక్షించి కల్పితరుమూల (సద్భవ)ంబు లైనభవదీయపాదారవిదంబులు  
సేవించితి నయిన నొక్కవిశేషంబు గలదు విన్నవించెద నవధరింపుము బ్రహ్మాత్మ  
కుండ వయినభవద్వచస్త్రీనిబద్ధు లై లోకులు కామహతు లైరట యేనును  
వారల ననుసరించినవాడి నై కాలాత్మకుండ వైనసికు నభిమతం బగునట్లుగాఁ  
గర్వమయం బైనభవదాజ్ఞాచక్రంబు ననుసరించుటకుఁ గాని మదీయకామంబు  
కొఱకుఁ గాదు భవదీయమాయావినిర్మితంబును (1) గాలాత్మకభూరివేగసమాయు  
క్తంబును నక్షరంబును నైనబ్రహ్మంబునందు భ్రమణిలంబును) నధిమాససమేత  
త్రయోదశమాసారంబును షష్ట్యంతరశతత్రయాహా రాత్రమయపర్వంబును  
ఋతుషట్కాసమాకలితనేమియుం జాతుర్యాన్యత్రయవిరాజితనాభియు నపరమిత  
క్షణలవాదిపరికల్పితపత్తిశోభితంబునుం గాలాత్మకభూరివేగసమాయుక్తంబును  
నైనకాలచక్రంబు సకలజీవనికరాయుర్నిసతత్పరం బగుంగాని కామాభిభూత  
జనానుగతపశుప్తాయు లగులోకుల విడిచి భవపరితాపనివారణకారణం బయిన

భవదీయచరణాలోపతచ్ఛానానమా శయః. తై తావక్సగ్గుణకథనమభాస్వానన  
కుమిలవారే రజితనలశేషభాగం. తై నదీ జన్మ క్షణనాయుర్న రణమధ్యంబు గా  
కుంబు చని వెండియు. 755

మ. అనభా యొక్కంకి దముని చాత్మస్త్వ. గూ. వివాహాదివత్సాదిక  
క్షినికాయస్థితి నిజగజ్జగన్మద్విష్ణోభి షోపి న చ  
వసయాశిం దగు మాన్య నాభితి విశ్వస్థుత్వ సత్వోక ని  
మునలేలామహిమార్థవంబు నిజవంశా వచ్చుచే యేరికిన్. 756

వ. దేవా శబ్దావిషయభిభక్తం బుచూపంబు విస్తరింప జేయు పెల్ల పుష్పదను  
గ్రహాంబుగాని సోజంబు గా నాత్మమనూయాసరివ రితలోకతంత్రంబు గలిసి  
మదీయచునోరథసుధాక్షన్య వైదికు నమర్చుచుండెన. 757

మ. అని యబ్బంగి. సుతింబిరక విని సుగో బాహుం బు మోదంబురక  
విసతానంబునకంధరోపరిచరద్రుభాదమానాగుడు  
న్నమరాగస్థితపంధ్రికాకలితకోభాలోకుంబు నై మునిం  
ద్రువిం గారుణ్య మెల్లంబు జూచి పలికెన్. 758

క. ముంపర యేకోరిక నీ, ముంపున గాబుంచె నను సగమందితభ క్తికా  
నెనరున బూపించితి నీ, కనయము నానోర్కి సఫల శ్రమయ్యెడు జుమియ. 759

వ. అని మాన తిచ్చి ప్రహపతిపుత్తుండును సమాట్టును నైనస్వాయంభునమనువు  
బ్రహ్మవర్తదేశంబునందు సప్తార్థవమేఖలామండితమహీమండలంబు బరిపాలించు  
చున్నవాడ మృహాత్ముం డపరదవసంబున విందులకు శతరూప యనుభార్యా  
సమేతుం డై భర్తృకామ యగుకూంతు దోడ్కొని భవదీయపన్నిధికిం జను  
దెంచి నిను ననురూపనయశీలసంకల్పగుణాకర యైనతనవు త్రిం బరిణయంబు  
గావించు భవదీయమనోరథంబు సిద్ధించు నను జిత్తుంబున సంస్కరించు చుండు  
నమ్మునుకన్య విను వరించి భవదీయంబువలన సతిపాదర్యవతు లమునకన్యలం  
దొమ్మండ్రం గను నాకన్యకానవంబునను ముందులు పుత్రోత్పాదనంబులు  
సేయంగలరు నీవు మదీయశాసనంబును ధరించి మదర్పితాశేషకర్మండవగుచు  
నై కాంతికస్వాంతంబున భూతాధిపానదయాచరిజ్ఞాని నై నాయుడు జగం  
బులు గల వనియు నీయలదు నే గల ననియు నెఱింగి సేవింపుము చరమకాలం  
బున ననుం బొందగలవు భవదీయవిర్యంబువలన నేను నీభార్యగర్భంబు బ్రవే  
శించి మత్కళాంశంబున (బుత్తుండ నై) సుభవించి నీకుం దత్వసంహితనుప  
న్యసింతు నని జనార్దనుండు గర్దమున కెఱిగించి యతండు గనుంగొను చుండ  
నంతర్నితుం డై. 760

చ. అతులసరస్వతీనదిదుండంచితబాలరసాలసాలశో

లితత్వత్తుంగరంగ మగుబిందునరంబు వివిధించి యుం

చిత్తులదావోహాదాదా సేసి తపయగ త్వభూతము

కృత్తిలివిడదొక్క మునిగాజతనామము నెంచు మోది యై.

761

చ. అరిగె విహంగధామమున శ కంఠ చక్రామంబు డై నరద్రముం

దనియ నెమోహ యై చునముగంజలిముందట ద్విశోకికల్

విరిగొనియంబు వల్ల నానంద బిందునరంబున కేగి యునిరా

వనుఁ బులకము ముంకె జులవందుయ్యడు భ క్తినితాంతచిత్తుఁ డై.

762

వ. అంత న్నాయకభావంబు గనకరిభాహుధంబు డగుచు నిజభార్యాసమేతుండై భర్తృ

వాంఛాపర మై నత్తికం దోడ్కొనిచు నిజతనూజకుం దగినవరు నన్నేసిం

చుచు భుజనంబునం బలయం గ్రుమ్మరి యెందునుం గానక వచ్చి వచ్చి.

763

ఉ. ముండిలుఁ గాంచె మిత బుధ్యముఘ్నము విష్ణుడు గర్దముక్ దయా

నంద మెల్లంబు జూచె నయఁనంబుల రాలినబాష్పముల్ ధరన్

బిందువు లై వెనం బోరెడి శ పేర్చి సరస్వతీ జుట్టి పాటుటన్

బిందునరవరం బనెడిపేరం కదనర్చినపుణ్యతీర్థమున్.

764

ఉ. అందుఁ దమాల నాల వకు శ శార్జున నింబ కదంబ పాటలీ

చందన నాడికేళ ఘనసార శిరీష లవంగ టుంగ మా

కంద కుచందన క్రముక శ కాంచన బిల్వ కపిత మల్లికా

కుంద మధూక మంజులనిఁకుంజములం దనరారి వెండియున్.

765

క. పరివర్ణభుభరానతి, తరుశాఖానిక రనివస్థితస్ఫుటవిహారో

త్కరబహుకోనాపాలరస, భరితదిగంతములు గలిగి భవ్యం బగుచున్.

766

క. అతనిశితిచంచుగళన, ఉతనర్ధతపక్వఫలరసాస్వాదనమో

దితరాజకుకవచోర్ధ, సుతెఘోషము నెలక శ్రవణసముఖం బగుచున్.

767

క. లలితసహకారిపల్లవ, కలితాస్వాదనకచామకంఠవిరాజ

త్కలకంఠపంచమచ్చర, కలసాదము టుల్లసిల్లం గడు రమ్యము లై.

768

క. అక్షులతమాలమహీజ, ప్రతిక్షణజాతజలదప్రితంకాంగీ

కృతతాండవభేలదవిల, సిరెపంఛవిధానిబాంబిఖసేవ్యం బై.

769

క. కారండింబ జలకంక్కుట, నారిన బా చక్రకాకి మట్టద హంసాం

భోదహ కైరవ నిమి, హారి విరాజితసరోవరహాకరముల యై.

770

క. కిరి పుండరిక వృక్ష కా, సుర శశే భల్లూక హరిణ శ చమరీ హరి సూ

కర ఖడ్గ గవయ వలిముఖ, కేరభ వచుఖోగ్రవన్ద్యసత్త్వాశ్రయ యై.

771

వ. ఒప్పునప్పురిమతానో త్తమునిమూ శ్రయంబుఁ గనుంగొని మితపరిజనంబులతో

డం జొచ్చి యందు.

772

నీ. అందితబ్రహ్మచర్యవ్రతయోగ్య మై, విలసిల్లుచునతపోవృత్తిచేత

దేహంబు కుచిరహాదీప్తమై చెలువొడగ, గమః గృహీభూతాత్మకాయాండయు  
నలినోదరాలావళవసుధాపూరంబు, ప్రోక్తంజ్వలంబు, ద్రావిణచోకియన్న  
కతనఁ గృహీభూతకాయండు గాక బహుశక్తిలావణ్యశ్రీవైభవం

తే. గమలశత్రువిశాలశ్రేణులు దవర, నలినపంక్తాకరంబుతావర్ణసూత్ర  
రత్నమును బోలియున్నకన్నములు జూచి భక్తివర్జితమనెబ్బది భక్త్యానమలక.

వ. ఇట్లు వందనంబు గావించినం గర్జమాండు కన్యహంబునకు వింద్రైచనుడెంచిన  
యమ్మనవు నాదరించి యత్నపద్యాదివిధులం బరితుష్టఃసింగావించివు ర్వోక్తం  
బైనభగవదాదేశంబు సంగమించి స్వాహంభవున కిట్లనియె. 774

నీ. వరగుణాకర భగవద్భక్తియుక్తుడ, నైనత్నదీప్తపర్యటన మెల్ల  
శిష్టపరిగ్రహావస్థుల గహముల, బోజకుఁ గదా పుణ్యభక్తుల మజీయు  
వనజహితాహితవహ్నిమీరవై. వస్త్రతనాధిపత్యదానాత్మ  
కుండవు హరిస్వరూపాడ మోనీకులు, మానితభక్తి వర్జితమందు

తే. ననఘ నీ విష్ణు డే నేమియభిలలోక, దైత్ర మగుహేమమనమయస్యందనంబు  
నెక్కి కోదండపాణి వై కయిద్దసైన్య, కదవిఘట్టనచే భూమిభాగ మగల. 775

మ. తరణింబోలె జరింప కున్న ఘననిద్రం బొంది యెందేని భూ  
వర పద్మోదరకల్పితంబు లగునీవర్ణాశ్రమోదారవి  
స్తరపాథోనిధిసేతుభూతమహిమాచారక్రియల్ దప్పి సుం  
కర మై చోరభయంబునక నిఖలలోకంబుల్ నరించం జూచి. 776

వ. ఆర పలికి భవదాగమంబుకు నిమిత్తం బెయ్యది యనవుడు సమాహితసకల  
నిత్యకర్మానుష్ఠానం దైనమనీంద్రునకు స్వాహంభవున కిట్లనియె. 777

క. సరసిజగర్భుడు ననచే, విరచిత మైనట్టివేదగవితతుల నెల్ల  
ధర వెలయించుటకై బుద్ధివర మిమ్ముం దవకు, ఖంబుననాన పృజించెన్. 778

క. దురితస్వరూపపాట, చ్చరపీడం బొంద కుండ క నకలతోణి  
బరిపాలించుట కై మము, నరవింభవుండు భుజములందు పృజించెన్. 779

క. నెటి నట్టిజలజభవునక, కిర మంతకరణాత్మకము లై కనునం  
బరగిన బ్రహ్మత్వ త్రిము, లరయ సమాధీశ్వరనకు క నననియంబుల్. 780

వ. కాపుర హరిస్వరూపుండ వై దుర్జనదుర్దర్శనుం. వయనోచినుం గనుట మదీను  
భాగ్యంబున సిద్ధించె భవత్పాదకంజకింజల్కపుంజరంజితం బైనమదీయమ స్తకం  
బును దావఃవచనసుధాపూరితంబు లైన శ్రవణంబులును మంగళాకరత్వంబున  
సాఫల్యంబునం బొందె నేను గృతార్థుండ నైతి దుహితృన్నేహదఃఖపరిచ్చి  
న్నాంతఃకరణుండ (నైకలదేశభృమణిన్నండ) నయిననానన్నపం బవధరింపు  
మని యిట్లనియె. 781

- మ. నామోగిక్వర జేవహూతి మహాశివ మాక్షి మత్స్యత్రి దా  
నరలావణ్యగుణాధ్యైకా కిరియ నేహ్యోక మది గౌర కా  
తుర యై నాకడువంపునక విమ మంత్రితు న్నెంచు నేతెంచె నీ  
తదనేక్షితం బరిగిహింపుము శుభాదా త్రక్రియాలోతన్. 782
- క. అమలినగృహమేధికక, ర్మములకు ననురూపగుణవిశ్రాజితశీల  
క్రమములఁ దనరినతరుణిం. బ్రహ్మహంస పరింపుమయ్య శ భవ్యచరిత్రా. 783
- క. అనఘ విరిక్తుల కైసం, నినయంత లభించుసౌఖ్యతతి పిరింపం  
జన దులు కామకులకు న, ప్పిన మా నిదురే లభించుశ్రీయసౌఖ్యంబుల్. 784
- క. వినుము ఫలాశంభుఁడు గృహ, ణని నడిగినఁ దనయశంబుగనుం దగమానం  
బును జెడుఁ గావున నీవును, నెనయ వివాహేచ్ఛుఁ దగులు<sup>1</sup> పెటింగి యిచటికిన్.
- క. చనుదెంచితి మస్మ త్ప్రార్థనఁ, కైకొని మత్తనూజఁ శ దగ వరియింపుం  
డన మ ని స్వాయంభువునిం, గనుగొని మరలంగఁ బలికెఁగడుముద మొప్పన్.
- సీ. అనఘ నీచేత న్ననన్యద త్తమగఁ బ్రతిష్ఠితం జైనయీశతీవబోడి  
కమసీయరూపరేఖాపిలాసంబుల, మానితలక్ష్మీసక్రమాన యగుచు  
నొకనాటిరాత్రియం శ దుడురాజచంద్రికా, ధవళితనిజసౌధశ్రవణమునందు  
మహిత<sup>2</sup> హిరణ్మయగమంజీరశోభిత, చరణయై నిజసఖీసహిత యగుచుఁ  
తే. గందుక క్రీడఁ జరియింప శ గగనమందు, వరవిమానస్థుఁ డగుచు విశ్వావసుండు  
నాగఁడనరినగంధర్వనాయకుండు, తరుణి జూచి విమోహియైధరణి బడియె.
- తే. పుండరీకాక్షు నెఱుంగనిపురుషపశువు, లీతలోదరిఁ బొడగాన శ రేమి సెప్ప  
నట్టికొమరాలు భాగ్యోద్భయమునఁ దాననచ్చి కామింపనొల్లనివాఁడుగలఁడె.
- క. ఈ కన్యారత్నమునకు, నాకును గుణరూపం ర్భవఁబులయెడ నా  
లోకంప సమమ కావునఁ, కైకొని వరియింతు విగతకల్మషవృత్తిన్. 789
- క. విమలాత్మ దీని కొకసమ, యము గల దెఱింగింతు విను గుణాకర యగునీ  
రమణికి నంత్యపర్యం, తము వ ర్తింపుదు గృహస్థధర్మక్రియలన్. 790
- ఆ. అంతమీఁద విష్ణునాజ్ఞయాదలఁ దాల్చి, శమదమాదియోగసరణి బొంది  
సన్న్యసించువాఁడ శ జలజనేత్రునివాక్య, కారణమునఁజేసి శ ధీరచరిత. 791
- క. శ్రీవిభునివలన నీలో, కావళి యుదయించుఁ బెరుగు శ నడఁగును విను రా  
జేవభవాదుల కతడే, భూవర నిర్మాణహేతుభూతుం డరయన్. 792
- వ. అది గావున నమ్మహాత్మునియాజ్ఞోలంఘనంబు నేయ రా దని కర్దముండు వలికిన  
విని స్వాయంభువుండు నిజభార్య యెనశతరూపతలంపును బుత్రి యైన దేవ  
హూతిచి త్తంబును నెఱింగినవాఁడై మునిసమయంబున కియ్యకొని ప్రహృష్టహృ  
దయం డగుచు సమంచితగుణగణాధ్యం డయినకర్దమునకు దేవహూతిని విధ్య

క్రపకారంబున వివాహంబు నేర్పించె. నదనంతరంబ శతరూపయునుబారిబర్హ  
సంజ్ఞకంబులై నవివాహోచితదివ్యాంబరభరణంబులు దేవహూతికర్తృమలకొ  
సంగ నిష్కంధంబుననిజకలాచారపరణింబరిణయంబుగావించివిగతచింతాభదం  
స్వామ్యంభువుండుమహితృవియోగవ్యాకలితచిత్తం దగ్గుచు గూతుం గొని.  
లించుకొని చుబుకంబు బుగ్గచు జెక్కిలిముద్దుగొని శిరంబు మూర్ఖప్రే  
మాతిలేకంబున శాస్త్రధారాసి కమ సకంజేసి తల్లి పోషణచెప్పడని శాస్త్రకర్త  
మనిచేత నామంత్రితుండై నిజభార్యాసమేతుండై రథంబెక్కి సవరివాడుండై.

చ. తరళితరంగవీచినముదంచితబిందుపరస్పరస్పృహ

సరిజరవిందతుందిలలన తరుతీరనివాససన్మునీ

శ్వరనికరాశ్రమా కలితసంపదలం గనుగొంచు వేడ్కము

ప్పిరిగొన నేగె నాత్మపుటభేదవిస్ఫుటమార్గవ ర్థయై.

794

వ. ఇట్లు సనిచని బ్రహ్మవర్తదేశంబునందు.

795

నీ. ఎంచేని దొల్లి లక్ష్మీమండు యజ్ఞసూకరమూర్తి గైకొని శ సరభసమున

నొడలు జాడించిన క బుడమిపై రాలిన, రోమజాలంబులు శ రుచిరహరితి

వర్ణ మై పొలు పారువరక శకాశమ, యంబును యజ్ఞక్రియాకలాప

యోగ్యంబు నై చాల శనోప్పరి బర్హిస్సు, సంభవించిన దాన శ సకలముఖులు

తే. గ్రతువులొనరించితద్విఘ్నకాటతైన, యసురులను ద్రుంచిరట్లస్వామ్యంభువుండు

విష్ణువరముగ నుఖముగొవించి రుచిర, మేధజెలువొందె నట్టియాత్మీయపురము

క. డాయం జనం బురజనము లు, పాయనములు దెచ్చియిచ్చిబహుగతుల నుతం

నేయంగ మంగళితుర్యము, లాయతగతి మొరయం జొచ్చె శ సంతాపురమున్.

వ. ఇట్లు ప్రవేశించి తాపత్రయోపశామకం బగుభగవద్భక్తి వృద్ధి బొందించుచు

బుత్తమిత్రకళ త్రసుహృద్బాంధవసహితుం డై పరమానందంబున.

798

మ. అతిభక్తిం బ్రతివాసరంబును హరిశ్వాసంగుం డై మాధవాం

కితగంధర్వవిపంచికాకలితసం శ గీత ప్రబంధానుమో

దితుం డై యిష్టవిభూతులందు ననురక్తిం జెంద కేప్రాద్దున

చ్యుతసేవైకపరాయణుం డగుచు నశస్త్రక ప్రభావోన్నతిన్.

799

మ. హరిపాదాంబురుహద్వయార్పితతుల్యస్వామోదముం గొంచుం ద

చృరితంబుల్ దలపోయచుం బొగడుచుం శ జర్పించుచున్ విచుం ద

త్పరిచర్యావ్యతిరిక్తసంసరణసద్ధర్మార్థకామంబులం

పరిభూతంబుల జేసి మోక్షపదసంప్రాప్తిక్రియారంభుం డై.

800

క. నిగమార్థగోచరుం డనె, దగుహరిచరిత్రప్రసంగతత్పరచిత్తుం

డగునతనికి <sup>1</sup>మన్వంతర, మగుయామము లొగి నయాత్రయామము లయ్యెన్.



[illegible]

సీ. దివ్యసుఖస్థంభాక్షి ఖిం జెన్నొందుచు. మరకకన్యలగునామ దవర  
వరవల్ల మద్యోక్తవాబుభితములై, విప్రుచుదేహితీ విధు లుపరః  
గొను తొప్ప నవనాత్యంశంభములపై, హరిశిలకలవిచ్చరణ మొకయః  
వగం బడ్రురాగింపు. మొగడిలం జెలువొందు. వైమూర్తన భువం నన్నెం జూపః  
తే. దవరతర్కనూత కేతుప్రతాక లాలయ, వంజశిరజత్నమంచితి మిథుపకలిత  
సురుదిరాలం మూప వస్త్రూప రాజి, మాలికల నొప్పవిధిగృహళి దవరి. 809

క. మఱియును మహాలచీనాం. బరకౌశేయాదివివిధః పరివర్తనముం  
దిరసుభగాకారం బై, యథా నార విచిత్ర పట్టి కాలంగృత మై.

మ. లలితోద్ధానవనాంతసంచరణీభూలోలహంసశిరో  
 కిలపారాసతతక్రవాకశుకః క్షకిప్యాహ మంతస్సము  
 త్కలికం గృత్రిమపక్షుః నివిహంగిశ్రేణి యంచుం గుతూ  
 హలి యై పక్షుః చ నాను చుంశుః బ్రతిశ్యాభూరోహావ్యాప్తులన్.

ಬ. ಪಂಡಿತ್ಯು. 812

క. మనసాధాంతరశయ్యా, సునకేళిగవాక్యతక్రజుతీధరశో  
భనచంద్రకాంతదారుభ, వనఫలభరితావనీజవంతము లగుచున్. 813

క. సకలద్యుశోభితంబును, సకలశుభావహము సకలసంపత్కరమున్  
సకలోపభోగమొగ్గము, సకలప్రీతికామదంబు సకలంకృతమున్. 814

వ. అగుచు నొప్పుదివ్యవిమానంబుఁ గల్పించి తదీయసుషమావిశేషవిచిత్రంబులు నిర్మించినతానును దెలియం జాలనియమృతకర్మం బై సవిమానంబు దేవహూతికిం జూపినం జూచి యమ్ముద్రియ సంతసింప పుడుట యెఱిగి సర్వభూతాంతరాశయాభిజ్ఞుండును సంతృప్తాంతరంగుడును నైనకర్తయుం డిట్లనియె.



తే. అతివ భగవత్ప్రతింబును : నఖలమంగ, కా కరణమును నగునీడలలాశయమునఁ  
జవిల్లి క్రువినడఁతువితానములకు, గాఢస్థిఘలసిద్ధి నేనుకూఁ : గాని సేవు. 816

క. ఇజ్జలముల నతిధి క్షిని. మజ్జన మొనరించి మూవి మానము వేర్కొన్  
లజ్జావతి యెక్కవె యని, బుజ్జవ పిఱగిఁ దోఁపఁ గర్దమూడు వల్కుటయన్.

వ. పని యీకువలయాతీ. పతిసేవామానములినాంబుల ను వేణీపూతశిరోజయు ధూ  
భిఘాసరి<sup>1</sup> తాతికృతీభూతాంగయు శబలస్తనయు నై భర్తృనియోగంబున సర  
స్వతీఘ్రిసంభూతజలచరాశ్రయం బగుటయునరోవరంబుఁ బ్రవేశించి తజ్జలం  
బులఁ గుంకు లిడునవ యంబునఁ దద్భావ్యూరమధ్యంబున<sup>2</sup> పరుచిరిసూక్ష్మైంశుక  
ధారిణులుఁ గిశోరవయఃపరివాకశోభిరలు నుత్పలగింధులు నగుకన్యాసహస్రం  
బులు దేవహూతిం గనుంగొని యిట్లనిరి. 818

క. తరుణీ సంచితకర్మాచరణల మగుమేము నీకు శ సదమలభ క్తిం  
బరిచర్య సేయ నేర్తుము, కరుణాకలితేక్షణములఁ : గనుంగొను మమ్మున్. 819

సీ. అని పల్కి డాసి యశ్చ్యుతివకు నభ్యంజనోద్వర్తనములు పెం శ పానరఁ జేసి  
మలయజఃర్పూరితమహితవాసితహేను, కలశోదకంబులు : జలక మార్చి  
భవశేవత్రంబులఁ : దడిమార్చి సర్వాంగ భూషంబు లొసఁగి కృష్ణూరి యలఁది  
మంజుశంజనస్రణిమంజీరకంకిణీ, కలరవాకలితమేఖలలు<sup>3</sup> పూన్చి

తే. కనకతాటంకము ద్రికాకంకణాది, సముచితానర్హేమభూషణము లొసఁగి  
భవ్యమాల్యానులేపనాంబరము లిచ్చి, వడ్రసోపేతవివిధాన్న సమితిఁ దనిపి.

వ. మఱియుం గనకపాత్రరచితంబు లయినకర్పూరసిరాజనంబుల నివాళించిగుచిరాన  
నంబునఁ గూర్చుండఁ బెట్టి దర్పణంబు సేతి కిచ్చినం దత్ప్రతిఫలితనిజదేహంబు  
గనుంగొని కర్దముని మనంబునం దలంచిన నతంశునుం గన్యకాసహస్రంబును  
దత్త ణంబునఁ దనసన్నిధి నుండుటం జూచి నిజభర్తృయోగమాయూపభావంబు  
నకు నద్భుతంబు నొందె నంతఁ గర్దమునుకూచం గృతస్నాన యైనదేవహూతిం  
గనుంగొని వివాహంబునకు మందట నేచందంబునం దనకు చుండె నాచందం  
బునం జె న్నొందుచుండుటకు నానందభరితుం డై భార్యసహితంబుగఁ  
దత్కన్యకాసహస్రంబు గొలువ నిజవిమానారూఢుం డై తారాగణపరివృత  
రోహిణీయుక్తుం డగుసుధాకరుంశునుబోలె నొప్పుచుం దదనంతరంబ. 821

చ. చిరశుభమూర్తి యమ్ముని యశేషదిగీశవిహారయోగ్యమున్  
సురుచిరమందగంధవమృశోభితమున్ నికటప్ర ధాతుని  
రరసదంబుశీతలత్యువారము నై తనరారుమేరుకం  
దరమున కేగి దేవవనితాయుతుం డైనకుబేరుచాడ్పునన్. 822

వ. మజ్జిమము.

823

మ. అమరోద్వాసవన ప్రదేశమునఁ నగ్రవ్యాఘ్రామభూముల్ దళే  
త్కుముచాంభోజవిభాసిమానససరఃకూలంబులున్ మంజుకుం  
జములుం జై త్రరథంబు విస్ఫులితవిస్త్రంభంబునం జూచె నె  
య్యమునం గర్దమయోగి గామ విమోహనామాదుఁ జై చెచ్చెరన్. 824

వ. ఇవిధంబున సమ స్తభూభాగంబును వాచువేంబున గలయం గ్రుమ్మరి నిఖిల  
వైమానికలోకంబు నతికలుంచి (లోకంబులం జరించె) మోక్షదామకుండుఁ  
దీర్ఘపాదుండు నగుపుండరీకాక్షుని సన్నుతించి సేవించుపుణ్యాత్ములకుం బొంద  
రానిపదార్థంబులు గలవే యిట్లు కర్దముండు దేవహూతికి నిఖిలధరాచక్రం  
బంతయుం జూపి మరల విజనివాసంబునకలం జనుదెంచి కామకేళీవినోదాత్మిక  
యై యున్నభార్య నుపలక్షించి రతిప్రసంగవ్యాసంగంబు గైకొని బహువిధంబు  
లయినయిష్టోపభోగంబుల బహువత్సరంబు లొక్కముహూర్తంబుగా జరుపుచు  
నన్యోన్యసరసావలోకనంబుల సముచితాలింగనసంభాషణంబులం గాలరూప  
ణంబు సేయ నేరక శతవత్సరంబులు గడపి తదనంతరంబ.

825

క. మునివరుఁ డొకనా డిమ్మలఁ, దననిజదేహంబు నవవిధంబులు గావిం  
చి నయంబునఁ దద్విర్యముఁ, దనసతిగల్గియున నవవిధంబుగ నిలిపెన్. 826

క. అది కారణంబుగాఁ బెం, పొడవినమునివలన <sup>1</sup> దేవహూతియుఁ గూఁతుల్  
ముదమునఁ గనె దొమ్మండ్రుక, ముదితయు మది సంతసించెమునివరుఁ డంతన్  
తే. సన్నయసింపంగఁగోరుట : సతి యెఱింగి, మాతృక బాడమనసంతాపశ్రమగ్గలింపఁ  
జిత వాటిల్లఁ జెక్కిటఁజేయి సేర్చి, పదమునను నేలవ్రాముచుఁబలికెఁబలికి.

సీ. అనఘ సంతానపర్యంతంబు ననుఁ గూడి, వర్తింతు ననుచుఁబూర్వమునఁబలికి  
కూతుల నిచ్చితి శ కొమ రార నిప్పు డీ, తరుణులు పతులను : దమకుఁ దార  
యరసి వర్తింతురో యని భీతి నొందెదఁ, గావున నీపుత్రికలకుఁ దగిన  
వరుల సంపాదించి శ పరిణయంబులు సేసి, తత్త్వసంహిత నాకుఁదవలి తెలుపు  
తే. సుతునిఁ గృప సేసి ననుఁగావు సుజనవినుత, మర్థిసంసారదుఃఖంబునపనముంప  
నర్హుడవు నీవ కావె మోహమున నింత, కాల మూరకపోయె నేగతియు లేక.

చ. <sup>2</sup> శివరతి వృత్తి నైహికసుఖోపగతానుభవంబులందు మున్  
చపలతఁ గామభోగరత్నిసంగముఁ గోరి మహాత్మ నిన్ను న  
చ్చవుఁడలఁ పొప్పఁగాఁ దెలియఁ శ జాలకయున్ వరియించుటన్ భవ  
త్కృప ఫలియించె ముక్తి నినుఁ శ గేవలభక్తి భజింపఁ గల్గదే. 830

వ. అదియునుం గాక.

831

1. 'దేవహూతికిఁగూఁడు, పుదయించి తొమ్మండ్రు, ముదితయు' త్రా. ప్ర. 2. 'అపరతివృత్తి  
నీయనానుభూతానుభవంబులందు మున్ను సేఁ జపలత' త్రా. ప్ర.

- చ. చనుమనీ నోడల న్నిండు పక్షముల న్నెత్తి రూంబు నీ  
చనుమనీలో పిమ్మనకు సఖ్యము ముద్రతహేతుం బుండు జ  
త్తుమునఁ దిండు దేహానిగఁగొనితి నుమ్ము భజితేం బాణినం  
గనుమునఁ బుణానాపములు శ్లోకొని పొందు యెత్తివారలకో. 832
- క. బలములు చేసెదాధునకును కలదుకును కలుకెం గర్వము దు మనుపుత్రిం  
గనుగొని నుపే నయ వచ్చునఁ బుది సుభాగి పిత సతి కిట్లయెన్. 833
- క. మనుమని నీచుది నీవుని బునఁ బొది పు మచిరకాలమున భగవంతుం  
డనఘం గతి పునఁ బనార్థములు భవద్దర్శనము, శ్లోక వినియించున్. 834
- క. వరనిగమి వ్రతము, చరణముకాంతింగనమధిక వై సెం  
భరితవధననాన భరిత శ్రద్ధానుభక్తి పూర్వము గుంజన్. 835
- మ. హరి నారాయణుని దనద్రుమిలు సమ్యక్భక్తి బూజంపు త  
త్పురుష శ్రేష్ఠుని చూసనంబున భవత్సూచానుసంపీతుం డై  
రీర మర్థిం దుణికిరిమణి భవద్దర్శనం డై యుండ తా  
గరుణం జేయు భవత్సనోజితశంకా గ్రంథివిచ్ఛేదమాన్. 836
- అ. దేవహూతిగర్భంబున విష్ణుండు గపిలాచార్యుండు గాఁ బుట్టుట. యి—
- చ. అనవుడు దేవహూతి హృదయంబున సంతస మంది యమ్మునిం  
దునివచనక్రమంబునఁ బరుగ్ భగవంతు ననంతఁ బద్మలో  
చను <sup>1</sup>హరి విష్ణు నర్చనము శ సమిచు నుండగఁ గొన్నియబ్దముల్  
చనునెఱి దావవాంతకుండు సమ్మతెం గార్తమ మైనతేజ నున్. 837
- క. ధర్మమున యమ్మునిదుర్భితరుణీగర్భంబునలన శ దనుజారి శమీ  
తకుకోరికమున ప్రశ్నాననుం దువయించినవిధంబునకొ జనియించెన్. 838
- సీ. అయ్యవసరమున నాకాశమున దేవతూర్వభూషణములు గుముల నుయ్యె  
నందితదేవతాబృందంబు లందంద, కుచిరి మంచారకటసునివృష్టి  
గంధర్వకన్నరగణంబు నీతెంచె, సప్తరోగణములకూట లొప్పి  
వావిరి దిక్కులం గావిరి పరిసెను, దవిలి వారులకలంతలును మానె  
తే. సాధుజనముల ముములు, సంతసితై, హోమాహూతులు ప్రభలఁజేసెనొంది వెలిగె  
గునుమఘ భ రహి లనొప్పెగుజము లెల్ల సర్వసన్యాసఁ బెన్నొండ్రజగతియెల్ల.
- వ. ఇట్టిమహాత్మియంబున దేవహూతిసం దిత్వబోధంబు గావించుకొఱకుం దదీ  
యగర్భంబున నువయించివరబ్రహ్మస్వరూపుం డైననారాయణుని దర్శించు  
కొఱకు మరీచప్రముఖమునగణసమేతుం డై చతుర్ముఖుండు సనుదెంచియమ్మహా  
త్ముని దర్శించి కర్తమదేవహూతులం గనుగొని యిట్లనియె. 840
- క. నుతచరితులార మీరిలు, కృతకృత్యులు విష్ణుబూజఁ శ గేవలభక్తి



బునకుం జని యచ్చటఁ గఱిలునికీ వందనం బొచరించి యిట్లనియె. 850

సీ. చతురాత్మ విను మాతృకృతములై నట్టియు, మంగళభూతకర్మంబు లనెడి  
దావాగ్నిశిఖలచే నడండ్లమానులై. నట్టిజీవులు దుడ న ముట్టలేక  
పాయకఁపారబద్ధులై యందురు, <sup>1</sup>తద్భవ హేతుభూతంబు లయిన  
సకలదేవతలుఁ <sup>2</sup>బ్రహ్మనుబు నగుదురు, బహుజన్మపరిచితప్రాప్తయోగ  
తే. చిరసమాధితపోష న చే వివిక్త, దేశముల యోగిజనములఁ నధృతుల నేను  
హానుభావు విలోకింతు న రట్టిదీప్య, పురుషరత్నంబ నాయంటఁ న బుట్టి తీవు. 851

వ. మఱియు సంసారచక్రపరిభ్రామ్యమాణుల మగుచు గ్రామ్యుల మయినమావర్త  
నంబులకు గణింపక మదీయగృహంబునం బూర్వంబునం బ్రతిశ్రుతంబులై నభవ  
దీయవాక్యంబులు దప్పకుండ ననుగ్రహింపనదయించి తనివెండియు నిట్లనియె.

క. తలపోయఁగ నప్రాకృత, బలయు క్తచతుర్భుజాదిభవదవతారం  
బులు నీ కనురూపములై, పాలుపొందుం గాదె షరమపురుష మహాత్మా. 853  
వ. అదియునుం గాక. 854

క. అనయము భవదీయాశ్రిత, జనసంరక్షణముకొఱకు న సమ్మతితోదా  
ల్చినమానవరూపంబులు, ననురూపము లయ్యెం గాదె న హరి నీకెపుడన్. 855

క. సుమహితతత్త్వజ్ఞానా, రము విద్వజ్జనగణంబు న దవిలి నమస్కా  
రము లోలిఁ జేయు పదపీఠము గలనినుఁ బొగడ వశమె న రవణిల్లంగన్ 856

సీ. సమధికవద్దుడై శ్వర్యకారణుడవు, పరమేశ్వరుండవు న ప్రకృతిపురుష  
మహదహంకారతేనాత్రతత్తోభక. హేతుక లాత్మవిఖ్యాతధృతివి  
జగదాత్మకుడవు చిరచ్ఛక్తి నాత్మీయ, జతరణి ప్రవిశ్వప్రపంచ  
మును గలసర్వజ్ఞమూర్తివి స్వచ్ఛందశక్తియుక్తుండవు న సర్వనాత్మీ  
తే. వగుచుఁ గపిలాఖ్యుఁ దనరారునట్టినీకు, ననఘమ్రుక్కదబుత్తుండవగుచునీవు  
నాకుఁ బుట్టినకతన ఋణాత్రయంబు, వలనఁ బాసితి నిక్కమోవరద నేను.

తే. మానిత వ్రతయోగసమాధినియతి, జెంది భవదీయపాదారవిందయుగము  
డెందమునఁ జేర్చి శోకంబులందుఁ దొలఁగి, సంచరించెద నంచిత్రస్థలములందు.

క. అని యిట్లు విన్నవించిన, మునిపుంగవుఁ డై నకర్తృమునివచనంబుల్  
విని భగవంతుం డగున, య్యనఘుండు కపిలుండు వలికె న నర్మిలిహోషన్. 859

సీ. నాచేతఁ బూర్వంబునం బ్రతిశ్రుత మైవచనముల్ దప్పక న వరమునీంద్ర  
నీయింటఁ బుట్టితి నీదునిర్దోతుక, భూరిదయాగుణంబున సవాప్త  
సకలకాముడ నేను న సమ్మతివేషంబు ధరియించు తెల్ల నాకొఱకుఁగాదు  
విను మహాత్మకులై నశ్రమునులకు బరమాత్మ, గురుసద్వివేకంబు న నరసి చూపు

1. 'బహుళ కాలం విట్లు వలలు చుండ, 2. బ్రహ్మత నొందిరి. 3. పద, యగ్ము గల... గణుతింపగాన్' బ్రా. ప్ర.

తే. తత్త్వబోధంబుకొఱకును శ దాల్పబడిన, యంచితవ్య కమార్గ మైనట్టిదేహ  
మన తలంపుము మత్స్యద్రధ్యానభక్తి, ధీశరాయణమహిమంబు శ దేబర్జిల్ల. 860

క. సమధికనిష్ఠం గృతయోగమునకొ సన్నన్వస్తకలకర్మక్షయై మో  
హముః బాసి భక్తిచేమోత్తము<sup>1</sup>కై భజియింపు నన విశ్వాకారిహితుండై. 861

క. ననుఁ బరమేశుఁ బరంజ్యోతిని ననఘు ననంత దేశదేశపు సకలభూ  
తనికాయగుహశయు నా, ద్యుని నజ నాద్యంతశూన్యు శ దురితవిదూరున్. 862

క. తిరమగ భవదీయాంతఃకరణసరోజాతకర్ణికాతలమున ను  
స్థిరుఁ జేసి యంద్రియంబులు, నిరిసించి మనోంబకమున శ నెఱిగెను మనఘా.

వ. అట్లైని. 864

క. తనరినమోత్తము నొందెడఁ వని శలికినఁ గర్దముండు శ నమ్మునికులచం  
ద్రుని వలగొని వందనములు, ఘనముగ నతిభక్తిఁ జేసి శ కౌతుక మలరన్. 865

క. మునిగణసేవిత మగువన, మునకుం జని యందు మానగమున నిస్సంగం  
డును వహ్నిరహితుఁ డనికే, తనుఁడును నాత్మైకశరణతత్పరుఁ డగుచున్. 866

వ. పరబ్రహ్మంబుఁ జిత్తంబున నిల్చి యహంకారంబు విడిచి మమత్వంబు నిరసించి  
దయాగుణంబునంజేసి సకలభూతంబులందు సమత్వంబు భజియించి శాంతశే  
ముషీగరిష్ఠం డగుచు నిస్తరంగం బగువార్ధి చందంబున ధీరుం డై నిఖిలప్రపం  
చంబును హనుదేవమయంబుగాఁ దలంచుచు భక్తియోగంబున భాగవతగతిం  
బొందె నని చెప్పి వెండియు మైత్రేయండు విదురుని గనుంగొని కర్దముండు  
వనంబునకుం జనిన యనంతరంబ మాతృషత్పలుం డయినకిపిలాండు బిందసరం  
బున వసియించి యుండ దేవహూతి తత్త్వమార్గప్రదర్శకుం డయినసుతుని  
గనుంగొని బ్రహ్మవచనంబులు దలంచుచు ని ట్లనియె. 867

→ దేవహూతి పుత్రుం డైనకపిలునిచే దత్త్వజ్ఞానంబు వడయుట. →

క. అసదింద్రియ<sup>2</sup>ఘర్ణణమున, వసుమతి నిర్విణ్ణ నగుచు శ వనరెడినా కే  
యసదృశమోహతమోపిని, రసనం బనఘాత్మయేవైరవున ఘటించున్. 868

క. పటుఘననీరంధ్రతమః, పటలపరీవృతజగత్ప్రపంచమునకు నె  
క్కటిలోచన మై మహితో, త్కటరుచి వెలుగుదువు భానుకైవడి ననఘా. 869

ఉ. భూరిమదీయమోహతమగముం బెడఁబాప సమర్థులన్యు లె  
వ్వారలు నీవ కాక నిరశవద్య నిరంజన నిర్వికారసం  
సారలతాలవిత్ర బుధశత్రుమ సర్వశరణ్య ధర్మవి  
స్తారక సర్వలోకశుభకదాయక నిత్యవిభూతినాయకా. 870

చ. నిను శరణంబు సొచ్చెద నగనిండ్యతపోనిధి నన్నుఁ గావవే  
యని తను దేవహూతి విస్మయంబున సన్నుతి సేసి వేడిన

న్ననుమకృత్యకలితః కైకపిలుం దనురాగ మొప్ప న  
జ్ఞానచయావవృథలసాధన మై దిగుచ్చివాక్యమున్.

871

క. విని మందిస్థిలాలితా, నాకమలుం దగుచు భక్తునమునం బ మోదగ్ని  
బయంబు గడలాకొన విజృంభనవిశి ని ధ్వినియెం బరమకృతాంతం దగుచున్.

872

క. విను జీవునిచి త్తము దా, యనభవబంధావర్తకారణ మదియే  
చీనం దిగుతాన కం బయినను సంసృతిబంధకారణం బగు మాటియున్.

873

తే. అదియు నారాయణాన క్త మిహ్యోనేని. మోక్షకారణమగు ననిక నునికులాభి  
చంద్రుడన నొప్పుకపిలుండు క జనితోడ, నర్థవినఁజెప్పి మాటియ నిర్మ నియోజీతి.

వ. మాటియఁజ త్రం బహంకారమవకారరూపాభిమానజాతంబు లగు (కామలోభాది)  
కలుషప్రాతంబులచేత నెన్నఁగ విముక్తం బై పరిశుద్ధం బగు విష్ణుని సుఖదుఃఖ  
వివర్తితంబు నేకరూపంబు) నై ప్రకృతీకంఠం బరుండును బరమపురుషుండును  
నిశ్చేదనుండును స్వపంజ్యోతియు సూక్ష్మస్వరూపుండును నితరవ స్వంతరాహరి  
చ్ఛిన్నుండును సదాసీతండును నైనపరమాత్మునిం దదీయమహోపాతౌజస్కం  
బైన పంచంబును (జ్ఞానవైరాగ్యభక్తియుక్తం బగు మనంబుచే) బొడగాంచి  
యోజనులు పరతత్త్వసిద్ధికిఁగకు నిఖిలాశ్మకుండై ననారాయణునందు సంయు  
జ్యమానం బయినభక్తిబావంబునలగ నుదయించినమార్గంబునకు నితరమార్గం  
బులు సరి గా వండు <sup>1</sup>విద్వాంసులు సంగం బింద్రియాధ్యాత్మ్యాద్యవయంబుగ  
నొనరింపంబడి జీవునకు నశిథిలం బగుబంధంబునకుం బరణం బగు నాయనదియె  
సద్విషయం బైన సంతకరణసంయమన పాశభూతం బగును సాధుజనులకు  
ననర్గళమోక్షద్వారం బగునయిం దెలియుదురు (సహజశీలం) సమ సత్సరీరధారు  
లకు సుహృత్తులును బరమశాంతులను గాగఁగకులును నై పరిత్యక్తకర్మఫలస్వ  
భావులును (విసృష్టస్వజనంధుజనులు) నై మత్సదాశ్రయలును మద్ధుణధ్యాన  
పారీణులును మత్కథాప్రసంగనశితశ్రవణులును సగుచు (మనీయకథల  
నొడవుచు వినుచు) నుండుపరమభాగవతోత్తముల (నాధ్యాత్మికాది) తాపత్ర  
యంబు దపింపఁ జేయం జాల దట్టివర్జనలగవివర్తితు లగుపరిమభాగవత (జనుల  
సంగం బకేతుణీయం బది సకలదోషసవారకం బగు నట్టి) సత్సంగంబునను (సర్వ  
పాణిహృత్కర్మరసా యనంబు లగునుదీయకథాప్రసంగంబులు గలుగు) మద్ధుణా  
కర్ణనంబునఁజేసి శీఘ్రంబుగఁ గ్రమంబునం, <sup>2</sup>గైవల్యమార్గదంబులగు శ్రద్ధాభక్తు  
లుడయించు (నదియంగాక) యేపురుషుండైననేమి మద్విరచితజగత్కల్పనాది  
విహారచింతనంబున నుదయించినభక్తింజేసి యింద్రియసుఖంబులవలనను దృష్టపు

1. 'ఇదియ విద్వాంసులు కత్సంగంబునంగా చరంబును గానంతఃకరణసంయమనపాశభూతం బునంగా సాధుజనులకు ననర్గళమోక్షద్వారంబునంగా దెలియుదురు' వ్రా. ప్ర. 'గైవల్యమార్గ దం బగుభక్తి యుదయించు' వ్రా. ప్ర.

తింబులైనయెహికామస్మికంబుః వలనను విముక్తుం గగుచుం జిత్రగ్రహణార్థంబు  
ముజువు లై యోగ మార్చున అతఁ డిందుకుం దగు శక్తియొనఁ ప్రకృతిగుణ  
సేవనంబుచేసి నై యిచ్చునునట్లునిరేనఁ జేసజాతయోగంబుచేతను మహర్షిత  
భక్తియోగంబుచేతఁ బ్రకృత్యాత్మనింజ నై ననిచ్చి నుండకరణనియుక్తులం  
గావించు నను చెప్పిన విని జేవహూతి గరింబు కిట్లనియె. 875

క. ఏభక్తి భవద్గుణపర, మై భవహాప ప్రణాశః కై మై ముక్తిప్ర  
లాభము రయఁబునఁ జేయునొ, మాభక్తినింబుఁ దెలియఁనానతి యీవే. 876

వ. అదియుచుం గాకి భవదుపేతం బునునయోగంబును వదంగంబులును దద్గతత  
త్వావహోధంబును సహకల్యంబుగ మందబుద్ధి నై ననానఁ స్ఫుటంబుగాఁ దెలియ  
నాని తి మ్మనినఁ గపిలుం డిట్లనియె. 877

సీ. జనుయిత్రి విను మఱి క్కలపదార్థపద్ధి నానఁ త్వపాక్షిణి మగుచు  
నాహ్నాయవిహితకర్మాచారములు గల్గి, తిచ్చబ్రహ్మ వర్తిండు క దేవగణము  
పూని నై సర్గికం క బై ననిర్దేహిత, ముంభావతేన వ దగలి ముక్తి  
కంటె గరిష్ఠంబు క గావున నదియు భుక్తాన్నంబు జీర్ణంబు క నందఁ జేయు

తే. దీప్తజతరాగ్నిగతి లింగః దేహానాశ, కంబు గావించు నదియును క గాక విష్ణు  
భక్తివైభవములఁ దేజఃపలుతు విమము, సద్గుణవ్రాతి యోగల క్క ఊణసమేత.

చ. అమలినభక్తిః గోంబులు ముహూర్తములు మచ్చవహంకరంబయి  
గ్గుము హృదయంబునకొ నెలిపి క కొలుకు లై మితలేతరాసలా  
పముల మదియదివ్యతనూపారుషముల్ గొనియెడు మండి మో  
క్షము మదిఁ గోర నొల్ల రనికంబు మహర్షితసర్వకర్ము లై. 879

సీ. పరికింపఁ గోంబులు క భాగవతోత్తముల్, ఘనత కెక్కినపురాతనము లైన  
చారు ప్రసన్నవక్త్రాహారోచనములు గల్గి పరహాస కలితములుగఁ  
దరుఁడొద్దిన్యావృతారవైభవములు, మది నొప్పు దమయోగ మహిమఁజేసి  
యనుభవించుచుఁ దదీమాలాపములు సుస్సుతించుచుఁ దిరుటఁ దద్దివ్యవిలస  
తే. దివయవోదారసుందరిఁ నవలిలాస, మందహాసమనోహరఁ మధురవచన  
రచనచే నపహృతిమనఃప్రాణులగుచు, నెలమి నుందుకు నిశ్చేయిసేచ్చ లేక.

ను. కణఃకణ వారలు వెండి మోక్షనిరపేక్షన్వాంతు లై యుండయు  
న్నణిమాద్యవ్యభిభూతిసేవితము నిక త్యనందసంధాయియొక  
గణనాతీతము సప్రమేయము సమగ్ర గ్రంథీ కముక సర్వల  
క్షణయుక్తంబును నై నమోక్షపదివిం క గైకొందు రత్సున్నతిక. 881

వ. ఇట్లు వొంది. 882

1. 'యోగయుక్తుం వగుచుం బ్రకృతిగుణంబులఁ కై కొనక భావవైరాగ్య...మహర్షిభక్తిం  
జేసియు సతిమాత్మ్యం దైననన్ను సంతఃకరణ' వ్రా. ప్ర.



- క. తనకును రఘునాథులు, జగయిత్రి మదీనుకాలచక్రగ్రసనం  
బును నొడవక నిత్యంబగు, సమపమమభివృత్తి నుందు శరదియెట్లన్నన్. 883
- మ. <sup>1</sup>సము: డై సేహుచే సుతత్వమాను విశ్వాసంబుచేతక సఖ  
త్వముఁ జాలక హింసృత్తిచేతను సుహృత్ త్వంబుక సుమంత్రోపదే  
శముచేతక నిజదేశికుం నీనగ విశ్చల్ బోచుదు నిష్ప్రదే  
వము నై వారికి గాలచక్రభయముల్ శ వారింపుదుం గావునన్. 884
- వ. అని యిట్లు దెలుస్తామ మఱియ నీ టనియె. 885
- చ. విను మది గాక యీభువి దిగిం బలుచూఱు: జరించునాత్మ దా  
ధనపశుపుత్ర నిత వని:తారతిపై, దగులంబు మాని న  
న్ననఘుని విశ్వశోములు నగనశ్యగతిక భజియించెనేని వా  
నిని ఘనమృత్యురూపభవగీరధి నే: దరియింపఁ జేయుదున్. 886
- సీ. రూఢి బ్రహ్మపూజనమరాయకుండను, భగవంతుండను జగత్ప్రభుండ నైన  
నాకంటె నవ్యుల: శ గైకొని తగిలిన, మాతృలు భవభయం శ బండు నెపుడు  
గావున నామూర్ఖ: గడవంగ నోడుట, జేసి వాయువు విమ శ శిఖ వెలుంగు  
నినుడు దపించు: దానందుండు వరించు, భయమంది మృత్యువృక్షమవువెట్టు  
తే. దాన విజ్ఞానవైరాగ్యకలిత మైన, భక్తియోగంబునంజేసి శ పరమపదము  
కొఱకువయ్యోగివరులు మృచ్ఛరణభజను, లగుదుఁ జరియింపుచునుగిర్భరమాత్ము
- క. గురుభక్తిం జిత్తము మత్సర మై విలసిల్లునంత్రపర్యంతము స [లగుచు.  
త్పురుషుల కిహాలోకంబునఁ జిరతరమోక్షోదయంబు శ సేకుఱు చుండున్. 888
- క. అని యిట్లు సమృద్ధిండుడు జగనికి హరిభక్తి యోగసంగతి నెల్లఁ  
వినిపించి వెండియును ని, ట్లయెక సమ్మాదచిత్తు: శ డగుదుఁ గడంకన్. 889
- వ. అవ్యావిధిధంబున భక్తియోగప్రకారంబు సెప్పితి నింకఁ దత్త్వలక్షణంబు  
వేఱువేఱు యెఱింగింతు నేతత్త్వగుణంబుల నెఱింగినరులు ప్రకృతిగుణంబులవలన  
విముక్తు లగుదురు హృదయ గ్రంథివిచ్ఛేదకంబు(నాత్మవర్జనరూపంబు)నగునాజ్ఞా  
నం బాత్మకు నిశ్చేయసకారణంబుగావున దానినెఱింగింతునందునాత్మకు స్వరూ  
పంబెట్టి దనిన ననాదియు: బురుషుండును సత్త్వాదిగుణరూప్యండును బ్రకృతిగుణ  
విలక్షణుండును బ్రత్యక్షస్వరూపుండును స్వయం ప్రకాశుండును నెవ్వని డెవ్వని  
తోడనీవిశ్వంబు సమన్వితం బగు నతండుగుణత్రయాత్మకత్వంబున వ్యక్తంబును  
భగవత్సంబంధియు నగు ప్రకృతియందు యదృచ్ఛచేలీలావశంబునం బ్రవేశించిన  
నా ప్రకృతి గుణతయమయం బై స్వరూపం బయిన ప్రజాసర్గంబు: జేయం గనుం  
గొని యప్పుడు మోహితుం డయి విజ్ఞానతిరోధానంబునంజేసి గుణత్రయా  
త్మకం బయినప్రకృత్యధ్యాసంబున ననోన్యమేశనం బగుటయు నంతం బ్రకృతి

గుణంబుఁ దననంగ. నారోగింనుకొని క్రియమాణంబులగు కార్యంబులవలనం గర్భత్వంబు గలిగి సంసారబద్ధుం డై పాకతం తత్వంబు గలిగియుండు గర్భత్వ తోన్మయం డగునీశ్వరుండు నానీ యగుటఁజేసి యాత్మకం గాకకారణకర్తృత్వంబులు ప్రకృత్యధీనంబు లనయు నుత్పాదకభోక్తృత్వంబులు ప్రకృతివిలక్షణం దయినపురుషుని వనియు నెఱుంగుదు రని చెప్పిన దిని దేవహూతి గతి లున కిట్లనియెఁబురుషోత్తమా ప్రకృతిపురుషులు(ప్రదనదాత్మక ప్రపంచంబునకుం) గారణభూతులు గావున వానిలక్షణంబు సదసద్వివేక పూర్వకంబుగా గాన తిమ్మనిన భగవంతుం డైనకసిలుం కిట్లనియె.

890

క. క్రమమునఁ ద్రిగుణము నవ్యక్తము నిత్యము సదనదాత్మకము మజీయుంబ్రధానము ననఁగాఁ బ్రకృతివిశేషము లదియు విశిష్ట ముఖ్య సద్విషయంబై యున్. 891

వ. అందుఁ బ్రకృతి చతుర్వింశతితత్త్వాత్మకం బై యుండు నది యెల్లనినఁ బంచమహాభూతంబులును బంచతన్మాత్రలును జ్ఞానకర్మాత్మకంబు లయినతత్త్వకృతు శ్చోత్పత్తిజహ్వస్థానంబులు వాక్పాణిపాదపాయూపస్థంబులు ననుదేశేంద్రియంబులును మనోబుద్ధిచిత్తాహంకారంబు లనునంతఃకరణచతుష్టయంబును ననుచతుర్వింశతితత్త్వాత్మకంబైననగుణబ్రహ్మసంస్థానంబునెప్పితినిటమీఁదఁ గాలంబనుపంచవింశతితత్త్వంబు నెప్పెద నది గొందఱు పురుషశబ్దవాచ్యుం డైన యీశ్వరునిపేరువంబు గాలశబ్దంబునఁ జెప్పంబడు నందు రందు సహంకారమోహితుండై (ప్రకృతి నొందుజీవుం డుభయంబుఁ జెందు) బ్రకృతిగుణసామ్యంబునఁజేసి వర్తించి నిర్విశేషుం డగుభగవంతునిచేష్టావిశేషంబు (దేనివలన నుత్పన్నంబగు నదియు) కాలం బని చెప్పంబడు నదియు జీవరాశ్యంతర్గతం బగుటంజేసి పురుషుం డనియు వాని బహిర్భాగవ్యాప్తింజేసి కాలం బనియుఁ జెప్పంబడు నాత్మమాయంజేసి తత్త్వాంతర్గతం డయినజీవునివలన తుభితం (బయి జగత్కారణం) బగు ప్రకృతియందుఁ బరమపురుషుండుదనవీర్యంబు వెట్టిననాప్రకృతి హిరణ్మయం బైనమహత్తత్త్వంబు పుట్టించెనంత సకలప్రపంచోపజభూతుండును లయవిత్క్షేపశూన్యుండును నగునీశ్వరుండు దనసూక్ష్మపరమాంబునందు (నాత్మగతం బైన)మహదాది ప్రపంచంబుల కివేఁగించుచున్నతేజోవిపత్తింజేసి యాత్మప్రస్వాపనంబు నేయనట్టితమంబును గ్రసించెననచెప్పి వెండియు నిట్లనియె. 892

క. దివ్య మగువాసుదేవా, దివ్యూహచతుష్టయంబు ? త్రిజగములందుఁ నేవ్యం బని చెప్పంబడు, భవ్యగుణా దాని నెఱుంగఁ ; బలికెద నీకున్. 893  
సీ. సత్త్వప్రధాన మై ; స్వచ్ఛ మై శాంత మై. యూర్మిషట్కంబుల ; నోసరించి

1. గాలపురుషుండు పంచవింశతుం డనంబడు 2. నదియు నంతఃప్రదేశంబునఁ బురుషుం డనియు బహిఃప్రదేశంబునఁ గాలం బనియుఁ జెప్పంబడు. 3. కారణంబును. 4. జూచుచు స్వతేజో. 5. నేయు నది తమ స్వయ్య నని చెప్పి వెండియు' వ్రా. ప్ర.

సురుచిరమాడ్లణ్యపరివృత్తమై నిత్య, వై భక్తజనసేవ్య మై తనర్పి  
వల నొప్పుచుండునశవ్యాసుడేవవ్యాహ, మంత మహాతత్త్వ శ్రమందు నోలి  
రూఢిఁ గ్రియాశక్తిరూపంబు గలుగనహంకార మత్పన్న శ్రమయ్యె నదియు

తే. సరివి వైకారికంబుఁ దైజసముఁ దామ

సంబు నా మూఁడుదెఱుఁగుల శ్ర జరుగు నందుఁ

దనరు వైకారికము మనస్సునకు నింది

యములకును గగనముఖభూతముల కరయ.

894

వ. అది దేవతారూపంబున నుండుఁ దైజసాహంకారంబు బుద్ధిప్రాణంబులుం గలిగి  
యుండుఁ దామసాహంకారం బింది యమేశనంబున నర్థసూత్రం బై యుండు  
మఱియును.

895

సీ. అట్టియహంకారశ్రమం దధిష్ఠించి సా,హస్రఫణామండలాభిరాముఁ  
డై తనరారునగనంతుఁడు సంకర్షణుం డనఁ దగుపురుషుండు ఘనుఁడు  
మహితభూతేంద్రియశ్రమాననమయుఁడు నై, కర్మత్వకార్యత్వకారణత్వ  
ప్రకటశాంతత్వభూతత్వమూఢత్వాది, లక్షణలక్షితోల్లాసి యగుచు

తే. నుండు నమ్మేటి రెండవవ్యాహ మనఁగ, ఘనవికారంబుబొందువై శకారికంబు  
వలనవినుము<sup>1</sup> మన స్తత్వమెలమిబుట్టె మఱియ వైకారికంబునశ్రమా తవినుము.

వ. <sup>2</sup>సామాన్యచింతయు విశేషచింతయు ననం దగుసంకల్పవికల్పంబులంజేసి  
కామసంభవం బయ్యె నదియ యనిరుద్ధాఖ్యం బయినవ్యాహం బదియ హృషీ  
కంబులకు నధిశ్వరం బయి సకలయోగీంద్ర సేవ్యం బగుచు శరదిందీవర  
శ్యామం బయి యుండి వెండియుం దైజసంబువలన బుద్ధితత్త్వంబు పుట్టె  
దానిలక్షణంబులు ద్రవ్యప్రకాశకం బైనజ్ఞానంబును నిందియానుగ్రహంబును  
సంశయంబును మిథ్యాజ్ఞానంబును నిద్రయు నిశ్చయంబును స్మృతియు ననం  
దగి యుండు మఱియుఁ దైజసాహంకారంబువలన జ్ఞానేంద్రియకర్మేంద్రియంబు  
లును గ్రియాజ్ఞానసాధనంబులును గలిగి యుండు బ్రాణంబునకుం గ్రియాశక్తియు  
బుద్ధికి జ్ఞానశక్తియు నగుటంజేసి యింద్రియంబులకుఁ దైజసత్త్వంబు గలిగి  
యుండు భగవద్భక్తిప్రేరేతం బయినతామసాహంకారంబువలన శబ్దతన్మాత్రంబు  
పుట్టె దానివలన నాకాశంబును నాకాశంబువలన శోతేంద్రియంబును బుట్టె  
శోత్రంబు శబ్దగ్రాహి యయ్యె శబ్దం బర్థంబునకు నాశ్రయంబై శోతకు <sup>3</sup>జ్ఞాన  
జనకం బయ్యె మఱియు శబ్దతన్మాత్రంబువలన నాకాశం బయియాయాకాశంబు  
భూతంబులకు బాహ్యభ్యంతరంబుల నవకాశం బిచ్చుటయు నాత్మసాక్షేంద్రి  
యాదులకు నాశ్రయం బగుటయు ననులక్షణంబులు గలిగి యుండుఁ <sup>4</sup>గాలగతిచే

1. తమ స్తత్త్వ. 2. 'అది యెట్లు లంఘిని సామాన్య...కామసంభవం బనంబడు నెద్ది  
యదిదృక్' 3. ప్ర. 3. జ్ఞానకం దయ్యె 4. నధిశ్వరైకస్మత్ప్రణవలక స్పర్శంబున.

వికారంబునొందు శబ్దతన్మాత్రలక్షణాబగుచభంబువలన స్పర్శంబును స్పర్శంబు  
వలన వాయువును వాయువుచే స్పర్శగ్రాహియై త్వగింద్రియంబును (బుట్టె)  
మృదుత్వంబును గతినత్వంబును శైత్యంబును శుష్కత్వంబును నకుచివి (స్పర్శంబు  
నకు స్పర్శత్వం బని)చెప్పంబడు మఱియు వాయువునకుఁ జాలనంబును (బరస్పర  
విభాగకరణంబును ద)న్మేళనంబును <sup>1</sup>ద్రవ్యశబ్దనేతృత్వంబును నగు నందు గంధ  
వంతం బగు ద్రవ్యంబును స్పృశేంద్రియంబు నొందించుట ద్రవ్యనేతృత్వం  
బు మారణం బగు శబ్దంబును శ్రోత్రేంద్రియగ్రాహ్య మగునట్లొనరించుట  
శబ్దనేతృత్వంబు చర్యేంద్రియాత్మకత్వంబు ననునని లక్షణంబు లై యుండు  
(దైవప్రేరితం బై) <sup>2</sup>స్పర్శతన్మాత్రగుణకం బగువాయువువలన రూపంబును దాని  
వలనఁ దేజంబును బుట్టె (రూపంబు నేత్రేంద్రియగ్రాహకం బయ్యె) నేత్ర  
గతం బయిన రూపంబునకు నుపలంభకత్వంబును ద్రవ్యాకార <sup>3</sup>సమత్వంబును  
ద్రవ్యంబునకు నుపసర్జనం బగుటయు ద్రవ్యపరిణామప్రకీతియు నివి రూప  
వృత్తు లనంబడుఁ దైజసంబునకు సాధారణంబు లగు ధర్మంబులు ద్యోతం  
బనం బ్రకాశంబు పచనం బనఁ దండులామలపాకంబు పిపాసానిమిత్తం బైన  
పానంబు (క్షున్నిమిత్తకం బైన(యోదనంబు (హిమమర్దనం బగు) శోషణంబు  
ననునివి వృత్తు లై యుండురూపతన్మాత్రంబువలన దైవచోదితం బై వికారంబు  
నొందుతేజస్సువలన రసతన్మాత్రంబు వుట్టె రసతన్మాత్రంబువలన జలంబు వుట్టె  
జహ్వ యనురసనేంద్రియంబు రసగ్రాహకం బయ్యె నారసం బేకం బై యుండి  
యు భూతవికారంబునం జేసికపాయ తిక్తక ట్వామ్ల మధు రాదిభేదంబుల ననేక  
విధం బయ్యె వెండియు సాంసర్గిక ద్రవ్యవికారంబునంజేసి యార్ద్రం బగుటయు  
ముద్గ గట్టుటయుఁ దృప్తిదాతృత్వంబును జీవనంబును దదైక్లకబృన్దివ ర్తనంబును  
మృదూకరణంబును దాపనివారణంబును గూపగతం బయినజలంబు దివియ మఱి  
యు నుద్గమించుటయు ననునివి జలవృత్తు లనంబడు రసతన్మాత్రంబువలన దైవ  
చోదితం బై వికారంబునం బొందినజలంబువలన గంధతన్మాత్రంబు వుట్టె దాని  
వలనం బృథ్వియుఁ గలిగె ఘ్రాణంబు గంధగ్రాహకం బయ్యె నందు గంధం  
(బేకంబయ్యు వ్యంజనాదిగతంబయి హింగాదిఘ్నిత్తంబయిన(మిశ్రమగంధంబును  
కరంభంబును గృంజనాదిగతం బయిన) పూతిగంధంబును ఘనసారాదినిమిత్తం  
బైననుగంధంబును (శతపత్తాదిగతం బగుశాంతగంధంబును లఘునాదిగతం  
బైనయుగ్రగంధంబును బహ్యపితచిత్రాన్నాదిగతం బయినయామ్లగంధంబును  
ద్రవ్యావయవవైషమ్యంబునం జేసి) యనేకవిధం బై యుండు నదియునుం గాక  
ప్రతిమాదిరూపంబులంజేసి సాకారతాపాదనం బగుభావనంబును జలాదివిలక్షణ

1. ద్రవ్యసంబంధంబును ద్రవ్యకబ్ధంబులనుఁ బ్రాపకత్వంబును చర్యేంద్రియవ్యాపకత్వంబు నను  
లక్షణంబు లై యుండు, 2. వాయుస్పర్శతన్మాత్రంబువలన రూపంబును, 3. సమర్థకత్వంబు.

త్రియాంతానిని పోషించుచున్నట్లును. బ్రహ్మాధారిత యనుధారణంబును నాకా శాశ్వతచ్ఛేదకర్తృత్వంబును నులవాదాత్మకావ్యాభివ్యక్తికరణంబును ననునివి పృథ్వి వృత్త్యులకంటె నుచు చెప్పి నానీయ నిష్కలయ నభోఽసాధారణ) గుణ(శబ్ద)విశేష (గ్రాహక)ంబు నో యెందును కా(య)నాధారణ) గుణవిశేష(గ్రాహక)ంబు స్పర్శంబును షేజోఽసాధారణ) గుణవిశేష(గ్రాహక)ంబు చక్షురిందియంబును నభోఽసాధారణ) గుణవిశేష(గ్రాహక)ంబు రసనేందియంబును భౌ(మ్యసాధారణ) గుణ విశేష(గ్రాహక)ంబు స్పృశేందియంబును నాకాశాదిగుణంబు లగుచు శబ్దాది కార్యంబు గుణావ్యాధులందుఁ గారణాన్వయంబున నన్నఁజేసిం బ్రక్ష్మీనంబంధంబు నుండును. భూమియందు శబ్దస్పర్శరూపరసగంధంబులు గలుగుట మహాపాదిపృథ్వివృత్తంబు లగు నీయేడు తత్త్వంబులు పరస్పరమిశితంబు లై భోగామరంబగుప్రయమగు గల్పింప సమర్థంబు లై యున్నం జూచి (కాలా దృష్టసత్త్వాదులు గూడి) జగత్కారణండును దైగుణ్యవిశిష్టండును నశేష నిరూపకండును నిరంజనాకారుండును నగు సర్వేశ్వరుం డందుఁ బ్రవేశించు నంత నశ్వోన్యక్షుభితంబు లై మిశితంబు లై నమహాపదులవలన నధిష్ఠాత్మ చేతనరహితం బగునొకయండంబు వృత్తె నందు.

897

సీ. గురుశక్తితో విరాట్పురుషుండు సంభవం, బయ్యె నయ్యండంబునర్థి బాదివి యంబుముఖాపర్యణంబు లొక్కొకటికి, దశగుణితంబు లై శతవిలియావ రణము లై యుండును గ్రమమున లోకంబులకు మేలుకట్లపోలిక దనర్చు పంకజోదరునిరూపము విలసించును, లోలత జలములోఁ శదేలు చున్న

తే. హేమముమైఁ జుండంబులో మహాసభావుఁ డభవుండుహరిదేవదేవుఁడఖిల జేత నారాయణుండు ప్రవేశించి యపుడు, విష్ణుపద ఛేదనంబు గావించి యందు.

సీ. కరమొప్పగా విరాట్పురుషుండు వెలుంగొందు, నావిరాట్పురుషుఁడయాననంబు వలనను వాణియు, వాణితో వహ్నియు, నానరంబువలనఁ బ్రాణములు గూడి ఘ్రాణేంద్రియంబుఁ బయ్యెఁగ్రాణంబువలనను, వాయువులును బ్రాణఃపాయువులును నందు నక్షులు చక్షుఃపదు సూర్యుండును, నందభిధ్యానంబు శనర్థి జేయఁ

తే. గర్భములు జాత మయ్యె దృత్కర్ణసమితి వలన శోతేంద్రియంబు దిక్కులును గలిగెఁ దద్వక్త్రచే శ్చక్షురోఽపఃతానకములు నోమధివాతములు భవి శ మొందె మతీయు.

899

తే. దానివలనను వేధింబు ? గాఢబుడియె, బరగ రేతంబువలన నాఃపంబు వృత్తె

1. 'వాయువీర్యకారణంబు లగుటజేసి శబ్దస్పర్శములు వాయుగతంబు లిన్నింటికిం బ్రక్ష్మీ...గంధంబులు గలుగుట నవి యన్నియు నసంహతంబులై యున్నం జూచి 2. జలధిలో 3. గ్రాణమును. 4. మలు రసధారణంబును. 5. పృథ్వువలనను గోమతితానములును' వ్రా. ప్ర.

గుడమువలన నపానంబు నుదయమయ్యె, దానివలనను మృత్యువుదగ నినించె.

క. కరములవలనను బలమును, నిరవుగ నారెంటివలన నుండ్రును బాదాం  
బురుహంబులవలన గతియు, నరుదుగ నారెంటివలన హరియునుగలిగెన్. 901

క. ఘనగాఢీపుంజమువలనను రక్తము దానివలన నదులును నుదరం  
బున నాఁలియును దిప్పియు, ననయము కారెంటివలన నభిలు వృష్టెన్. 902

క. విను హృదయమువలనను మన, మును మనముండుహినుఁ డును నభియుజ త్తం  
బున బ్రహ్మము తే త జ్ఞుండును గలిగిరి యవ్వరాజుఁడుం బూరుషతన్. 903

వ. (మఱియు విరాట్పురుషునం దుదయించినవ్యష్టిరూపంబు లగునాకాశాదిభూతం  
బులును శబ్దంబు మొదలగు భూతతన్మాత్రంబులును వాగాదీంద్రియజాతంబును  
దడధిదేవతలును దమంతన సమష్టిరూపుం డగుతే త్తజ్ఞుం బ్రవృత్తిప్రవర్తకుం  
జేయ ననమర్థంబు లయ్యె నెట్లనిన దేవాధిష్ఠితంబులగుండియంబులు దాము  
వేర్వేరు యయ్యాశ్వరుం బ్రవృత్త్యుక్తులుం జేయ నోడక క్రమంబునం దత్త  
దధిష్ఠానాదుల నొందె నందు నగ్ని వాగింద్రియంబుతోడ ముఖంబు నొంది  
ప్రవర్తించిన విరాట్కార్యం బగువ్యష్టిశరీరజాతం బనుత్పన్నం బయ్యె నంత  
నానయు ఘ్రాణేంద్రియంబుతోడ వాయువుం గూడిన సట్టిద యయ్యె నాది  
త్యండు చక్షురీంద్రియంబుతోడ నేత్రంబుల నొందిన వృథాభూతం బయ్యె  
ద్వితీయతాకం బగు శర్లంబు శ్రోత్రేంద్రియంబుతోఁ గూడిన విరాట్కార్య  
ప్రేరణామోగ్యం బయ్యె నోషధులు రోమంబులం ద్వగింద్రియంబుఁ జెంద  
విఫలం బయ్యె నద్దెవం బగు మేఘంబు రేతంబు నొందినఁ దత్కార్యకరణ

దక్షం బయ్యెఁ బదంపడి గుదంబు మృత్యువుతోడ నపానేంద్రియంబుఁ జేరిన  
నది హైన్యంబు నొందె విష్ణుదేవకాకంబు లగుచరణంబులు గతితోఁ గూడిన  
ననీశ్వరంబు లయ్యెఁ బాణేంద్రియంబు లింద్రదైవతంబు లగుచు బలంబు  
నొందిన శక్తిహీనంబు లయ్యె మఱియు నాడులు సనదీకంబులై లోహితంబు  
నొందిన నిరర్థకంబు లయ్యె నుదరంబు సింధువులతోడం జేరి తుత్పిపాసలం  
బొందిన వ్యర్థం బయ్యె హృదయంబు మనంబుతోడం జుద్దు నొందిన నూరక  
యండె బుద్ధి బ్రహ్మాధిదైవతంబై హృదయంబునొందిన నిష్కలంబయ్యెఁ జిత్తం  
బభిమానంబుతో రుద్రుని జెందిన విరాట్కార్యజాతం బనుదూభతం బయ్యె  
నంతఁ జైత్యుండగు తే త్తజ్ఞుండు హృదయాధిష్ఠానంబు నొంది చిత్తంబుతోడం  
బ్రవేశించిన విరాట్పురుషుండు సలిలకార్యభూత బ్రహ్మాండంబునొంది ప్రవృత్త్యు  
న్ముఖిత్వముండయ్యె సుప్తుండగు పురుషుని బ్రాణాదులు దమబలంబుచే భగవ  
దప్రేరితంబు లగుచు సుతాపనాసమర్థంబు లగు చందంబున నగ్నాదులు  
స్వాధిష్ఠానభూతంబులగు నింద్రియంబులతోడ దేవాదిశరీరంబుల నొందియు

నశక్తంబు లయ్యెనని మఱియ నవ్వెరాట్టుదుమని ననఁజెసె విరక్తులై  
యాత్మలయందు వివేకంబు గలమహాత్ములు చింతింపుదు రనియుఁ బ్రకృతిపురుష  
వివేకంబున మోక్షంబును బ్రకృతినంబంధంబున సంసారంబును గలుగుననియుఁ  
జెప్పి మఱియు నిట్లనియె 904

సీ. జనుత సత్త్వరజస్తమోగుణమయ, మైవప్రాకృతకార్య శ మగుశరీర వలనఁ  
గతుఁ డయ్యె బురుషుండు క గడఁగిప్రాకృతిములు, నగుసుఖదుఃఖమోహముల  
గర మనుర క్తుండు క గాఁడు వికారవి, సీనుఁడు ద్రిగుణరహితుఁడు నగుచు  
బలసి నిర్మలజలఁ ప్రతిబంధితం డైన, దినకరుఁడంగి వర్తించునట్టి

తే. యాత్మ ప్రకృతిగుణంబుల్యయంబుఁ దగులు  
వడి యహంకారమూఁడు డై శ తొడర యేను  
గడఁగి నిఖిలంబునకు నెల్లఁ శ గర్త నని ప్ర  
సంగవశతను బ్రకృతిదోషములఁ బొంది.

905

క. సుర తిర్యజ్మనుజ స్థా, వరహాపము లగుచుఁ గర్మ శవాసనచేతం  
బర పై నమిశ్రయోనులఁ, దిరముగ జనియించి సంస్కృతిం గైకొని తాన్. 906

క. పూని చరించుచు విషయ, ధ్యానంబునఁజేసి స్వాప్నికార్థాగమసం  
ధానమురీతి నసత్పథ, మానసుఁ డగుచున్ భ్రమించు శ మతిలోలుం డై. 907

వ. అట్లు గావున. 908

తే. పూని మోక్షార్థయగువాఁడుఁడీనిఁ దీవ్ర, భక్తియోగంబుచేత విరక్తిఁ బొంది  
మనమువశముగఁజేసి యశ్రమనియమాది, యోగమార్గ క్రియాభ్యాసశయ్యు క్తిజేసి.

సీ. శ్రద్ధాగర్విఁ డై నత్య మైనట్టిను, ద్భావం బ మత్సాదనశనంబు  
వర్ణితమత్సాధా, కర్ణ నంబుచు సర్వ, భూతసమత్వ ముశాశవైర  
ముచు బ్రహ్మచర్యంబుఁ ఘనమాన మాది, గాఁగలసజధర్మసంగతులఁజేసి  
సంతుష్టుఁడును మితాశ్రమఁడు నేకాంతియు, మననశీలుఁడు వీతశమత్వరండు

తే. నగుచు మిత్రత్వమునఁ గృపఁదగిలి యాత్మ, కలితవిజ్ఞాని యై బంధశకంబునైన  
ఘనశరీరపరిగ్రహోత్కంఠయాదు, నాగ్రహముసేసి వర్తింపనగును మఱియు.

వ జీవేశ్వరత త్త్వజ్ఞానంబునంజేసి నివృత్తం బయినబుద్ధి దదవస్థానంబునుం గలిగి  
దూరీభూతేతరవర్షనుండై జీవాత్మజ్ఞానంబునంజేసి చతురింద్రియంబున సూర్యుని  
దర్శించుచందంబున నాత్మనాయకుం డయిన శ్రీమన్నారాయణుని దర్శించి

1. 'సమ్యహాత్ముని ననన్యభక్తిజేసి విరక్తులై యాత్మలందు వివేకంబు గలమహాత్ములు చింతింతురని చెప్పి వెండియు నిద్రియఁ బ్రకృతిపురుషవివేకజ్ఞానంబు మోక్షం బెఱుంగుము ప్రకృతి సంబంధంబువలన నైనసంసారస్వరూపం బెఱింపెన నాకర్ణింపుము' వ్రా. ప్ర.

2. మను నాది, గాఁగలధర్మసంగతులఁజేసి,

నిరుపాధికం బై మిథ్యాభూతం బగునహంకారంబున సదూపంబుచే బ్రకాశ  
మానం బగుచు బ్రహ్మసకారణంబునకు నధిష్ఠానంబును గార్యంబునకుఁ బట్టు  
వుంజాలె బ్రకాశంబును సమస్తకార్యకారణానుస్థూతంబును బరిపూర్ణంబును  
సర్వవ్యాపకంబును నగు బ్రహ్మంబును బొందు నని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె.

సీ. విను మాతృవేత్తకు శ విష్ణుస్వరూపంబు, నెఱుంగంగఁబడు నది శ యెట్లటన్న  
గగనస్థుఁ డగుదిగ్గజరుకిరణచ్ఛాయ, జలముల గృహకడ్యోజాలకముల  
వలనఁ దోచిన ప్రతీఫలితంబుచేత నూ, హింపంగఁబడినయశ్చ్యునినిపగిది  
నర్థి మనోబుద్ధ్యోహంకరణత్రయ, నాడీ ప్రకాశముగనను నెఱుంగ

తే. వచ్చునాత్మస్వరూపంబువలతిగాఁగఁ, జిత్తమునఁ దోచు సంచితశ్రీః దనర్చి  
యమృహామూర్తిసర్వభూతాంతరాత్ముఁడగుటనాత్మజ్ఞులకుఁగానగనుమఱియ.

వ. జీవుండు సుషుప్త్యాద్యవస్థలయందుఁబరమాత్మానుషక్తుం డైన భూతాదితత్త్వం  
బులు లీనంబులై ప్రకృతియందు వాసనామాత్రంబు గలిగి యకార్యకరణం  
బులు గా కున్న సుషుప్తిసమయంబునం దాను నిస్తంద్రుం డగుచు నిరంతరంబు  
చేతఁ గప్పంబడినవాఁడై పరమాత్మానుభవంబు సేయు చుండు నని చెప్పిన  
విని దేవహూతి యిట్లనియె.

913

సీ. విమలాత్మ యీషధిగిది గంధమునకు, సలిలంబునకును రశనంబునకును  
సన్యోన్య మగునవిగనాభావసంబంధ, మైనసంగతిఁ బ్రకృత్యాత్మలకును  
సతతంబు సన్యోన్యసంబంధ మై యుండు, ప్రకృతితో నయ్యాత్మోపాయు లెట్లు  
దలపోయ నొకమాటుత్ర త్వబోధమ చేత, భవభయంబుల నెల్లఁగబాయు లెట్లు

తే. చచ్చి క్రమక్షుఁ బుట్టనిజాడ దేది, యన్నియఁ దెలియ నానతిశయిచ్చినన్న  
గరుణ రక్షింపవే దేవగణనిషేవ్య, భక్తలోకానుగంతవ్యపరమపురుష.

914

వ. అనిన భగవంతుం డీ ట్లనియె ననివృత్తంబు సస్వధర్మంబునను నిర్మలాంతఃకర  
ణంబునను సునిశ్చితం బైనమద్భక్తియోగంబునను (సత్కథా) శ్రవణసంపాదితం  
బైనవైరాగ్యంబునను <sup>1</sup>(దృష్టప్రకృతిపురుషాధ్యాత్మ్యం బగజ్ఞానంబునను బలి  
వృంబులు కామానభిష్కంగం బగువిరక్తివలనఁ) దపోయుక్తం బు సయోగంబు  
నను దీవ్రంబునచిత్తైకాగ్రతంజేసి పురుషుని దగు ప్రకృతిదందవ్యామానంబై  
తిరోధానంబునం బొందు నదియనుం గాక యగణితం బైనవహ్ని (చే సరిణి  
దహింపఁబడుచందంబున) జ్ఞానంబునను దత్త్వదర్శనంబునంజేసి నిరంతరంబు  
బలవంతంబును <sup>2</sup>దృష్టదోషంబును నగు ప్రకృతి జీవునిచేత భుక్తభోగయై విడువం  
బడు నని చెప్పి.

915

1, 'విముక్తలింగశరీరం డై సదాప్రకాశమానజ్ఞానంబు గలిగి సత్పురుషబాంధవుం డై  
శత్రుమిత్రసమదర్శనం డైనయాత్మసమానాధికరహితుండును బ్రహ్మత్వాదిశబ్దవాచ్యుండును సమస్త  
పదార్థానుస్థూతుండును నగుచు సర్వేశ్వరుం బొందు నని వెండియు. 2 'హంకారత్రితయనా  
భీకాశముచేత' టిల కెఱుంగ, బ్రా. ప్ర. 8 'దృష్టదోషంబులం గలప్రకృతి, బ్రా. ప్ర.



- క. విను న కృతి నై జమహిమం, బునఁ దనలో నన్నయట్టిపుణ్యంనకు మహే  
శునకను నశుభస్సురణం, బనయముఁ గావించఁ జాల శ దది యెట్లనినన్. 916
- చ. కృతముఁడు నిద్ర నోఁ గలలఁ శ బొందుననర్థకముల్ స బోధము  
దరయఁగ మిభ్యులై పురుషుఁడందు ఘటింపనికై వడిం బశే  
శ్వరునకు నాత్మనాథునకు శ సర్వశరీరిక గర్మ సాక్షికిం  
బనవడి బొంద వెన్నుఁబోకి శ బ్రాకృతదోషము లంగనామణి. 917
- వ. అని వెండియు ని ట్లనియె. 918
- సీ. అధ్యాత్మతత్పురుం శ డగువాఁడు వెక్కు-జ, న్ముంబులఁ బెక్కు-కా శ లంబులందుఁ  
బ్రహ్మపదప్రాప్తిపర్యంతమును బట్టు, సర్వార్థవైరాగ్యశాలి యగుచుఁ  
బూని నాధ క్తులచే నుపదేశింపఁ, బడినవిజ్ఞానసంపత్తిచేతఁ  
బరంగఁ బ్రబుధుఁ డై శ బహువారములు భూరి, చుట్ప్రసాదప్రాప్తిమతిఁదనవచ్చు  
తే. నిజపరిజ్ఞానవిచ్చిన్న శ నిఖిలసంచ  
యందు నిర్మ క్తలింగదేశముండు నగుచు  
ననఘ యోగీంద్రహృదేయ శ మగుమదీయ  
దివ్యధామంబు నొందు శ సందీప్తు డగుచు. 919
- వ. మఱియు నణిమాద్యష్టైశ్వర్యంబులు మోక్షంబున కంతరాయంబులు గావున  
వానియందు విగతనంగుండును మదీయచరణసరోజస్థితలలితాంతరంగుండును  
నగువాఁడు మృత్యుదేవత కపహసించి మోక్షంబునం బొందు నని చెప్పి వెండియు  
యోగలక్షణ ప్రకారంబు వినిపింతు విను మని భాగవంతుం డై నకపిలుండు నృపా  
త్మజ కి ట్లనియె. 920
- క. ధీనిధు లయ్యును యోగవి.ధానంబునఁజేసి మఱము శ దగ విమూం బై  
మూనిత మగుమత్పదము, బూని దు దా యోగధర్మము న్నెఱిగింతున్. 921
- వ. అది యె ట్లనిన <sup>1</sup> శ క్తికొలది స్వధర్మాచరణంబును శాస్త్రవినిషిద్ధధర్మకర్మంబులు  
మానటయు వైవికం బై వచ్చినయర్థంబువలన సంకోపించుటయు మహా  
భాగవతశ్రీపాదారవిందార్పణంబును గ్రామ్యధర్మనివృత్తియు మోక్షధర్మంబుల  
యందు రతియు మితం బై శుద్ధం బునయూహారంబుసేవయు విజనం బు  
నిర్బాధకం బునస్థానంబున నుండుటయు హింసారాహిత్యంబును సత్యంబును  
నస్తేయంబును దన కెంతయర్థం బుపయోగించు నంతయర్థంబ స్వీకరించుటయు  
బ్రహ్మచర్యంబును దపశ్శౌచంబులును స్వాధ్యాయపఠనంబును బరమపురుషుం  
డైనసర్వేశ్వరునియర్చనంబును మానంబునునాసనజయంబును దానంజేసి స్థైర్యం  
బును<sup>2</sup> బ్రాణవాయుస్వవశీకరణంబును నింద్రియనిగ్రహరూపం బైనప్రత్యాహారం

బును మనంబుచే నిందించుంబుల విషయంబులనలన మరలించి హృదయమందు నిలుపుటయు (దేహగతం బైన మూలాధారాదిస్థానంబులలో నొక్కస్థానంబు నందు హృదయగతం బయిన మనస్సుతోడం గూడఁ బ్రాణధారణంబును వైకుంఠంజైన సర్వేశ్వరుండు స్వవర్తించిన దిక్పతిలావరిత్రధ్యానంబును మానసైకాగ్రీకరణంబును) బరమాత్మయగు పరమాత్మనాథుని సమానాకారత యనుసమాధానంబునుం గావించి యిదియునుం గాక తక్కిన వ్రతదానాదులంజేసి మనోదుష్టం బయినయశస్కార్థంబును బరిహరించి జితస్త్రాణుం డై మెల్లన యోజించి శుచియైన దేశంబునం బ్రతిష్ఠించి విజితాసయుం డై యభ్యస్తకుశాజిన చేతోత్తరాసనంబైన యాసంబునేసి ఋజుకాయుం డై ప్రాణమార్గంబును గుంభకరేచకపూరకంబులం (శశోభనంబు) నేసి కుంభకపూరకంబులచేతం బ్రతికూలంబుగావించి చంచలంబయిన చిత్తంబునుస్థిరంబు గావించి తీవ్రంబయిన యమంబునం బ్రతిష్ఠం బయి విగ్రహసమ స్తదోషంబగు చామీకరంబుకరిణి విరజంబునేసి జితమారుతుం డగు యోగికి గ్రన్ముఖం బ్రాణాయామం బను పావకనిచేతవాతపి త్లశ్లేష్మంబు లనుదోషంబులభస్మీకరణంబునేసిధారణంబుచేతఁ గిల్చిషంబులను బ్రత్యాహరింబుచేత సంస్కారంబులను దహనంబునేసి ధ్యానంబు చేత రాగంబుల సత్త్వాదిగుణంబులను నివారించి స్వనాస్మాద్రావలోకనంబు నేయుచు.

924

సీ. దరదరవిందసుందరపత్తరుచిరాక్షు, సలలితశ్రీనత్సకలితపక్షు  
నీలనీరదపలనీలోత్పలశ్యాము, నళికులాలకమాలికాభిరాముఁ  
గౌస్తుభరుచిరముక్తాహారయుతకంతు, యోగిమానసపంకజోపకంతు  
సతతప్రసన్నసస్మితవదనాంభోజ, దినకరకోటిసృష్టిప్రతేజ

తే. సలలితానర్మరత్నకుండలకిరీట, హారకంకణకటక కేయూరముద్రి  
కాతులాకోటిభూషు భ, కప్రపాషుం, గింకిణీయుతమేఖలార్కకీర్ణజఘను.

923

వ. మఱియు.

924

సీ. కంజాతకింజల్కపుంజరంజితవీర, కౌశేయవాసు జగన్నివాసు  
శత్రుభీకరచక్రశంకగదాపద్మ, విహితచతుర్బాహు శ విగతమోహు  
నుతభక్తలోకమనోనేత్రవర్ధిష్ఠు, లాలితసద్గుణానంకరిష్ఠు  
వంకుమారకవయఃకరిపాకు సుశ్లోకు, సుందరాకారు యశోవిహారు

తే. సకలలోకనమస్కృతశరణకమలు, భక్తలోకపరిగ్రహప్రకటశీలు  
దర్శనీయమనోరథదాముఁ గీర్తనీయతిర్థయశోమహానీయమూర్తి.

925

వ. వెండియు.

926

క. అనుపమగుణసంపూర్ణుని, నవఘ్నుని సుస్థితుని గతుని శ నాసీను శయా

1. ప్రణవమార్గ. 2. విగతసమ స్తదోషంబులంగలచామీకరం. 3. వద్రుచివీర. 4. అనుపమసంపూర్ణుండుని.

- నుని భక్తహృద్భావము, నుని సర్వేశ్వరు నంతయును తనచుర్రెతున్. 927
- మ. విమలం బై పరిశుద్ధ మై తనమనోవిజ్ఞాన తత్వప్రభో  
ధమతీన్ నిల్పి తదీయమూర్తివిధివధ్యానంబు గావించి చి  
త్తము సర్వాంశవిమర్శన క్రియలకుంధాగ్ని ప్రత్యంగమున్  
సుమహాధ్యానము సేయంగా వలయుఁబోఁసెదాంతరంగంబునన్. 928
- వ. అది యెట్టి దనిన. 929
- సీ. హలకులిశాంకుశఃజలజస్వజచ్చత్త్ర, లాలితలక్షణశలక్షితములు  
సలలితసఖచంద్రచంద్రికానిహిత, భక్తమానసతమఃసఖలములును  
సురుచిరాంగుష్ఠనిగ్మస్థాతగంగాతీర్థ, మండితహరజటామండలములు  
నంచితధ్యానపారాయణజనభూరి, కలుషపర్వతదీప్తకులిశములును
- తే. దాసలోకమనోరథశదాయకములు, జారుయోగిమనఃపద్మమల్బదములు  
ననగఁ దనరినవారిచరఃజాబ్జమాలను, నిరుపమధ్యానమున మదినిలుపవలయు.
- చ. కమలజమాత యై సురనికాయసమంచితసేవ్యమాన యై  
కమలదళాభనేత్రములుగల్గి హృదీశ్వరభక్తి నొప్పున  
కమల సజాంకపితమునఁగైకొని యొత్తుపరేశుజానుయు  
గృము హృదయారవిందమునశ్రమకువఁ జేర్చి భజింపఁగాఁ దగున్. 931
- ఉ. చారువిహంగవల్లభుభుజంబులమీఁద విరాజమానను  
శ్రీరుచి సుల్లసిల్లి యతఃసీకుసుమద్యుతిఁ జాల నొప్పుపం  
కేరుహనాభునూరువు లక్కిల్పిషభక్తి భజించి మానసాం  
భోరుహమందు నిల్పఁ దగుఁ స బో మునికోటికి నంగనామణి. 932
- క. పరిలంబితమృదువీతాం, బరకాంచీగుణనినాదభరితం బగున  
ప్పురుషోత్తముని సితంబము, దరుణి భజింపవలయుఁ దద్దయుఁ బ్రీతిన్. 933
- క. విను భువనాధారత్వం, బునఁ దగి విధిజనన హేతుభూతం బగున  
వ్వనజాతముచే గడు మిం, చినహరినాభీసరస్సుఁజింతింపఁ దగున్. 934
- తే. దివ్యమరకతరత్నసంఘదీప్తలలిత, కుచములను మాక్తికావళిరుచులఁ దనరి  
యిందిరాదేవినదనమైయెనక మెనఁగు, వక్షమాత్మనుదలపోయవలయుఁజమ్ము.
- మ. నిరతంబున్ భజించుసజ్జనమనోనేత్రాభిరామైకసు  
స్థిరదివ్యప్రభ గల్గుకొంఠుభరుచిశ్చిత్తంబు నై యొప్పునా  
వరయోగీశ్వరవంద్యమానుఁ డగుసర్వస్వామిలక్ష్మీశుకం  
ధర మాత్మం గదియించి తద్గుణగణధ్యానంబు సేయం దగున్. 936
- క. ఘనమందరగిరిపరివ, ర్తననికషోజ్జ్వలితకనకరత్నాంగదముల్  
దనరార లోకపాలకు, లనఁ గలిగినబాహుశాఖశలను దలంపఁ దగున్. 937
- వ. మఱియు విమలజనాసహ్యంబు లైనసహస్రారంబులు గలుగునుదర్శనంబును

సరసిజోదరకరసరోరుహంబుండు రాజహంసరుచిరం బయినపాంచజన్యంబును న  
రాతిభటతోణితకర్దమలిప్తాంగం బై భగవత్ప్రీతికారిణి యగుకౌమోదకీయును  
బంధురసుగంధగంధానుబంధమంధరగంధవహోహూయమాన పుష్పంధయ యుం  
కారనినదవిరాజితంబైనవైజయంతీ వనమాలికయును జీవతత్త్వబైనకౌస్తుభ  
మణియును బ్రత్యేకంబ ధ్యానంబు సేయం దగు వెండియు భక్తసంరక్షణార్థం  
బంగీకరించు దివ్యమంగళవిగ్రహంబున <sup>1</sup>కనురూపంబును హాకరకుండలమణి  
నిచయమండితముకురోపమాననిర్మలగండమండలంబును<sup>2</sup>సంతతశ్రీనివాసలోచన  
పంకజకలితంబును లాలితభూలతాజుష్టంబును మధుకరనమానరుచిచికురవిరా  
జితంబును నైనముఖకమలంబు ధ్యానంబు గాఢింప వలయు మణియు శరణాగ  
తుల కభయప్రదంబు లగుచు నెగడుపాణిపంకేరుహంబుల మనంబునఁ దలఁప  
వలయు.

938

క. గురుఘోరరూపకం బై, <sup>3</sup>పరఁ గడుతాపత్రయం బుగ్రవశమింపఁగ శ్రీ  
హరిచేత నిస్సృప్తము లగు, కరుణాలోకములఁ దలఁపఁగ గాఢగు బుద్ధిన్.

939

క. ఘనరుచి గలమంద స్మిత, మున కనుగుణ మగు ప్రసాద్యమును జిత్తమున  
న్ననిచియు ధ్యానము సేయం, జను యోగిజనాళి కెపుడు గ సౌజన్యనిధి.

940

తే. పూని నతశిరు లైనట్టిభూజనముల, శోకబాష్పాంబుజలధిసంక్రోశకంబు  
నత్యుదారతమము హరిహాస మెపుడు, దలఁపఁగావలె నాశ్మలోఁ విలివినుము.

సీ. మునులకు మకర కేతనునకు మోహనం, బైనస్వకీయమాయావిలాస  
మున రచితం బైనభూమండలంబును, మునిమనఃకుహరస్యమోదమానుఁ  
డగునీశ్వరునిమందహాసంబు నవపల్లవాధర కాంతిచే నరుణ మైన  
మొల్ల మొగ్గలకాంతి గ నుల్లసం బాడెడు, దంతపంక్తిని మదిఁ గ దలఁపవలయు

తే. వెలయ నీరీతి నన్నియు గ వేటువేటి, నంచితధ్యాననిర్మలస్థానములుగ  
మనములోఁగనుమని చెప్పిమణియుఁబలికె, దేవహూతికిఁగపిలుండుదేటపడఁగ.

సీ. ఈ ప్రకారమున సౌర్యేశ్వరునందును, బ్రతిబద్ధభావసంకపమున డగుచుఁ  
జిరతరసద్భక్తిచే బ్రవృద్ధం బైన, యతిమోదమునఁ బులకితశరీరుఁ  
డగుచు మహోత్కంఠ గ నొందబాష్పముల్, జడిగొనఁ బరితోషజలధిగుంకి  
భగవత్స్వరూప మై గ భవగుణగ్రాహక, <sup>4</sup>మగుచు మత్సంబంధ గ మనుకరించి

తే. సుమహిత<sup>5</sup>ధ్యానమునఁ బరంశ్రజ్యోతియందు  
మనముఁ జాల నియోజించి గ మహిమఁ దనరు  
మోక్షపద మాత్మలోన నగపేక్ష సేయు  
ననఘపర్తనుఁ డైనమృహాత్ముఁ డెపుడు.

943

1. కనురూపం బైనవాసంబును. 2. సంతతశ్రీనివాసంబు లైన. 3. జరిగెడుతాపత్రయోప  
శమసార్థము. 4. మగు మత్స్యబంధంబు † ననుకరించి. 5. ధ్యేయమున.

ప. అది గావున ముక్తి నపేక్షించుచు మహాత్ముం డగువానిచిత్తంబు విముక్తంబైనభగవద్వ్యక్తికైకాశ యంబు గలిగి విషయాంతరీకూన్యంబై విరక్తిం బొందుటంజేసి పురుషుండు శరీరభావంబుల నన్యభావం బగుచిత్తావసరంబు సూక్ష్మం బగు తేజంబు దాకంబై సద్భిక్షం బగుతేజంబుతోడోమానాకారంబు నగుచందంబు నిచ్చుగించు వెండియు.

944

సీ. పురుషుండు చరమ మై భువి నన్యవిషయనివృత్త మై తగ నివర్తించుచిత్త వృత్తాదులను గల్గి శబలయంగ నాత్మీయమగువాహిమ సునిష్ఠుడై లభించు సుఖదుఃఖముల మహాస్పృహ దలంపడి యహం. కాంధర్మికబుల్బుగఁ దలంచి యనయంబుసాక్షాత్కృతాత్మతత్త్వముగల్గునతఁడు జీవన్ముక్తుడంద్రు బుధులు తే. నతఁడు జీవందమున నుండు శ్రమనిన వినుము

తనశరీరంబు నిలుచుత్తయను జరించు

టయును గూర్చుండుటయు నిఁ కేరమియు నెఱుంగ

కర్థి వర్తించు విను తల్లి శ్రయతఁడు మఱియు.

945

ప. మదిరాపానంబునం జేసి మత్తుం డగువాఁడు దనకుఁ బరిభానం బగునంబరంబు మఱి వర్తించుచందంబునఁ దనశరీరంబు దైవాధీనం బని నశ్వరం బని తలంచి యాత్మతత్త్వనిష్ఠుం డై యపేక్షించు నదియనుం గాక సమాధియోగంబునం జేసి సాక్షాత్కృతాత్మతత్త్వంబు గలవాఁ డయి స్వాప్తికశరీరంబుచందంబున యావత్కర్మఫలానుభవపర్యంతంబు పుత్రదారసమేతం బగుప్రపంచంబు ననుభవించి యటమీఁదఁ బుత్రదారాదిసంబంధంబువలనం బాసి వర్తించు.

946

సీ. సుతదామిత్రానుగ్రహలకంబై మర్త్యుండు, కీన్నుం డై వర్తించుచున్నరీతి విస్ఫులింగోల్ముకకవిఫలధూమములచే హవ్యవాహనుండు వే శ్రీ ఆయినరీతి వల నొప్పు దేహంబువలన సీజీవాత్మ, పరికింప భిన్నరూపమున నుండుఁ దవిలి భూతేంద్రియాంతరకరణంబుల, భాసిల్లు చున్నయీశప్రకృతిరూప

తే. బ్రహ్మమున కాత్మ దాఁ బృథక్భావ మగుచు  
ద్రష్ట యయి బ్రహ్మసంజ్ఞచే శ్రదనరు చుండు  
నఖిలభూతప్రపంచంబులందుఁ దన్నుఁ  
దవిలి తనయందు నఖిలభూతములఁ గనుచు.

947

ప. వెండియు.

948

సీ. వరుస ననన్యభావంబులఁజేసి భూతావళియందుఁ దగదాత్మకత్వ మువఱాచునాత్మీయకృతసతరోపాదానములయందుఁ దవిలి యిశ్ముల వెలుంగు నిద్ధదివ్యజ్యోతి శ్రయేక మయ్యును బహుభావంబులను దోచుప్రకృతిగతుండు సగు చున్నయాత్మయుఁ శ్రబాగఁ దొందు దేవతి, ర్యజ్ఞునుష్ఠాస్థావరాదివివిధ తే. యోనులను భిన్నభావంబునొందుటయును, జాలఁగల్గునిజగుణవైశమ్యమువను

శిన్నుడై వెల్లుగావునఁ బేర్చియదియ, దేహసంబంధి యగుచువత్సరించుచుండు.  
 క. భావింప నదసకాత్మక, మై వెలయుచు దుష్కభావ్య క మగుచు స్వకీయం  
 డై వర్తించుచు బ్రకృతిని, భావమునఁ దిరస్కరించు భవ్యస్ఫూర్తిన్. 950  
 వ. ఈయాత్మ నిజస్వరూపంబునంజేసి వర్తించు నని కపిలుం డెఱింగించిన విని దేవ  
 హూతి వెండియ నిట్లని యెవ హాత్మామహదాదిభూతంబులకుం బ్రకృతికినింబురు  
 షాకుం గల్గినపరిస్పృహిలక్షణంబులను దత్స్వరూపంబులను నెఱింగించితి వింక  
 నీ ప్రకారంబుల సాంఖ్యంబునందనిరూపింపంబడునట్టి ప్రకారంబును భక్తియోగ  
 మాహాత్మ్యంబును బురిమండు భగవద్భక్తియోగంబునంజేసి సర్వలోకవిరక్తం  
 డగునట్టి యోగంబును బ్రాణిలోకంబునకు సంసారం బనేకవిధం బయి యుండఁ  
 గావునఁ బరావరండువై కాలస్వరూపి వై నసీస్వరూపంబును నేనీవనిభయంబు  
 నంజేసి జనులు పుణ్యకర్మంబులు సేయుచుండుదురు మిథ్యాభూతం బైన దేహం  
 బునందు నాత్మాభిమానంబు సేయుచు మూఢుం డై కర్మంబులందు నానక్తం  
 బైనబుద్ధింజేసి విభ్రాంతుండగుచు సంసారస్వరూపం బగుమహాంధకారంబునందు  
 జరకాలప్రస్ఫుండైన జనునిఁ బ్రబోధించుకొఱకు యోగభాస్కరుండ వై  
 యావిర్భవించినపుణ్యాత్ముండవు గావున నాకునన్నియుం డెలియ నవిస్తరంబుగా  
 నానతియ్య వలయు ననిన దేవహూతికి గపిలుం డిట్లనియె. 951

—ఇతి కపిలుండు దేవహూతికి భక్తియోగమున వెలియఁజేయుట. —

క. నలినాయతాక్షీ విను జనములఫలశంకల్పభేదకమానంజేసి మదిం  
 గలభక్తియోగమహిమం, బలవడఁగ ననేకవిధములఁగఁ జగు నవియున్. 952  
 వ. వివరించెదఁ దామనరాజససాత్త్వికాదిభేదంబులం ద్రివిధం బై యుండు నందుఁ  
 దామసభక్తిప్రకారం బెట్టి దనిన. 953  
 తే. సతతహింసాతిదంభమాత్సర్యరూప, తమమలను జేయుచును భేదకదర్శియగుచు  
 బరఁగనాయండుఁగావించుకభక్తిదలఁపఁదామసం బనఁదగువాఁడుదామసుండు.  
 క. ఘనవిషయప్రావీణ్యము,లను సుమహేశ్వర్యయశములను బూజాద్య  
 ర్హుని నను నర్థి భజించుట, చను రాజసయోగ మనఁగ న సాజన్యనిధి. 955  
 చ. అనుపమపాపకర్మపరిహారము కై భజనీయుఁ డైనశో  
 భనచరితుం డితం డనుచు న భావమునం దలపోసి భక్తిచే  
 ననితరయోగ్యతక భగవత్దర్పణబుద్ధి నొనర్చి కర్మమలే  
 జనహితకారి యై నగడ న సాత్త్వికయోగ మనంగఁ జొప్పడున్. 956  
 చ. మనుసుత మద్గుణశ్రవణమాత్ర లభించినయట్టిభక్తిచే  
 ననఘుండ సర్వశోభనగుణాశ్రయుండం బరమేశ్వరుండ నై  
 తనరిననన్నుఁ జెందినయ్యదాత్తమనోగతు లవ్యయంబు లై

వనసధిగామి యైనసురభవాహినిఃబాలే ఫలించు నిమ్మలన్ .

957

క. హేయగుణరహితుఁ డనఁ గల,నాయందులభ క్తిలక్షణముఁ దెలిపితి నక

బాయక నిష్కేతుక మై, చేయు మదీయవ్రతైకచిరతరభ క్తిన్ .

958

వ. (నిష్కాము లయినమదీయభక్తులకు నట్టిభక్తియోగంబు) సాలోక్య (సార్వి) సా  
మీష్యసారూప్యసాయజ్యంబులకు సాధనంబు గావున మహాత్ములగువారు నిజమ  
నోరథఫలదాయకంబు లయినను మదీయసేవావిరహితంబు లయిన యితరకర్మం  
బు లాచరింప నొల్లరు దీని నాత్యంతికభక్తియోగం బని చెప్పదురు సత్త్వరజ  
స్తమోగుణవిహీనుం డయినజనుండు మత్సమానాకారతం బొందు నని చెప్పి  
మఱియు నిట్లనియె.

959

సీ. నిత్యనైమిత్తికనిజభక్తమున గురు, శ్రద్ధాగర్విష్టతఁ శ జతుర సాంచ  
రాత్మోక్తహరినమారాధన క్రియలన, నిష్కామనంబున శ నెఱి మదీయ  
విగ్రహదర్శనకవినుతిపూజావందన, నధ్యాససంశ్రవణములఁ గర్మ  
సంగి గా కుండుట శ నజ్జనప్రకరాభిమానంబు నొందుట శ హీనులందుఁ

తే. జాల ననుకంపసేయటశనములయందు, మైత్రి నెఱపుట యహనియత్రమక్రియాది  
యైనయోగంబుచేత నాధ్యాత్మికాధి,భౌతికాదులఁ దెలియుటకపలుకుటయును.

వ. మఱియును.

961

క. హరిమంగళగుణకీర్తన, పరుఁ డవుటయు నార్జవమున శ భగవత్పరులం

గర మనుర క్తి భజించుట, నిరహంకారముననుంట శ నిశ్చలుఁ డగుటన్ .

962

క. ఇవి మొదలు గాఁగఁ గలుగుభ,గవదుద్దేశాభిధర్మకలితుం డై వీ

నివలనఁ బరిశుద్ధగతిం, దవిలినమది గలుగుప్రణ్యాతముఁ డెయ్యెడలన్ .

963

తే. గురుతరానేకకల్యాణగుణవిశిష్టఁ, డనఁగ నొప్పిననినుఁ బొందు శ నండ గొనక  
పవనవశమునఁ బువ్వులకపరిమళంబు, ఘ్రాణమున నావరించినకరణి మెఱసి.

చ. అనిశము సర్వభూతహృదయాయంబుజవ ర్తి యనం దనర్చునీ

శు నను నవజ్ఞ సేసి మనుకజం డొగి మత్ప్రీతిమార్చనావిడం

బనఁగన మూఢుఁ డై యచితభక్తిని నన్ను భజింపఁ డేని న

మృదుజాఁడు భస్మకుండమున శ మానక వేల్చినయట్టివాఁ డగున్ .

965

సీ. అబ్జాక్షి నిఖిలభూతాంతరాత్ముఁడ నైన, నాయందు భూతగ్రణంబునందు

నతిభేదదృష్టి మాయావు లై సతతంబుఁ, బాయక వైరానుభందనిరతు

లగువారిమనములఁ శదగులదు శాంతి యెన్నటికైన నేను నాశకుటిలజనుల

మానక యెపుడు సామాన్యాదిక ద్రవ్యసమితిచే మత్పదార్థన మొనర్చ

తే. నర్థినాచిత్తమునముదంబందకుండు, ననుచు నెఱిగించి మఱియునిట్లనియెగరుణఁ  
గలితనద్గుణజటిలుఁ డరక్కపిలుఁ డెలమిఁ, దల్లితోడ గుణవతిమృతల్లితోడ.

966

సీ. తరళాక్షి విను మచేతనదేహములకంటె, జేతనదేహముల్ శశేష మందుఁ

బ్రాణవంతులు లై శ స్పర్శనజ్ఞానంబు, గలుగుచైతన్యవృక్షములకంటె  
ఘనరసజ్ఞానసంకలితచేతను లుత్తములు రసజ్ఞానంబు శ గలుగువాని  
కంటె గంధజ్ఞానశక్తితభృంగంబులు, గడు<sup>1</sup>నుత్తములు వానికంటె శబ్ద

తే. వేదు<sup>2</sup>లగుసహుల్ శ్రేష్ఠమై శ వెలయు శబ్దవిదులకంటెను సమా<sup>3</sup>వేను లైన  
వాయసాదులు శ్రేష్ఠముల్ శ వానికంటె, వరుసజుహుపాదులు త్తముల్ శ వానికంటె.

క. తలఁపఁ జతుష్పదు లధికులు, బలకొని మఱి వానికంటె శ బాదద్వయముం  
గలమనుజు లలఘుతము లి, మ్ముల వారలయందు వర్ణములు నాల్గరయన్. 968  
వ. అందు. 969

సీ. తలఁప బ్రాహ్మణు లుత్తములు వారికంటెను, వేదవేత్తలు వేదవిదులకంటె  
విలసితవేదార్థవిదులు వారలకంటె, సమధికశాస్త్రసంశయము మాన్పు  
మీమాంసకులు మఱి శ మీ మాంసకులకంటె, నిజధర్మవిజ్ఞానశివులు లరయ  
వారికంటెను సంగ<sup>4</sup>వర్జితచిత్తులు, దగ వారికంటె సద్ధర్మపరులు

తే. ధార్మికలకంటె నుత్తమోత్తములు వినుము  
మత్సమర్హితసకలధర్మస్వభావ .

మహిమములు గల్గి యితరధర్మములు విడిచి

సమత వర్తించునప్పణ్యతముఁడు ఘనుఁడు.

970

వ. అట్టివాని.

971

క. కని సకలభూతగణములు, మనమున నానందజలధిమగ్నము లగుచున్

ఘనబహుమానపురస్సర, మనయముఁ బాటిల్ల విచుతు శ లర్థి జేయున్. 972

వ. అంత నీశ్వరుండు జీనస్వరూపానుప్రవిష్టు డై యుండు నట్టిభగవంతుం జూచి  
భక్తియోగంబున. (నేని యోగంబున నేని): బురుషుండు పరమాత్మం బొందు  
(బ్రహ్మతిపురుషాత్మకంబును దద్వ్యతిరిక్తంబును నైనదైవంబు నై కర్మచేష్టితం  
బగుచు నుండు) నదియ <sup>4</sup>భగవద్రూపం (బిట్టిభగవద్రూపంబు భవాస్పదం  
బగుచు నద్భుత ప్రభావంబు గలకాలం బనియుఁ జెప్పంబడు, నట్టికాలంబు మహా  
దాదితత్త్వంబులకును <sup>5</sup>మహత్త్వాభిమాను లగుజీవులకును భయావహం  
బగుటంజేసి సకలభూతంబులకునాశ్రయంబయ్యును (సంతర్గతం బై) భూతంబుల  
చేత భూతంబుల గ్రహించుచు యజ్ఞ (ఫల) ప్రదాత గావున వశీకృతభూతు డై  
స్రభుత్వంబు భజించి విష్ణుండు ప్రకాశించు చుండు సతనికి మిత్రుడును  
శత్రుండును బంధుండును లేఁడట్టివిష్ణుండు సకలజనంబులయం దావేశించి యప్ర  
మత్తుండై ప్రమత్తులయినజనంబులకు సంహారకుండై యుండు సతనిభయంబు

1. శ్రేష్ఠములు, 2. "లగుదురు శ్రేష్ఠు లై. 3. తలపోయబ్రాహ్మణుల<sup>1</sup>త్తములు వారలకంటె

4. భగవద్రూపంబు స్రకృతిపురుషకౌలాత్మకం బై యుండు కౌలస్వరూపం బొక్కరూపం బై  
యుండు నట్టికాలంబు, 5. మమత్వాభి." బ్రా. ప్ర.



నంజేసి పాయువు నీచు సూర్యుండు దశియించు నిందుండు వర్షించు నక్షత్రగ  
ణము వెలుంగుండు) జంతుండు ప్రకాశించు పుత్రత్కలంబుల వృక్షలతాదు లో  
వధులతోడం గూడి పుష్పఫలభరితంబు లగు సరిత్తులు ప్రవహించు సముద్రం  
బులు నేరలు వప్సక యుండు నన్ని ప్రజ్వలించు భూమి గిరులతోఁ గూడ బరు  
వునఁ గుంగ వెఱచు నాకాశంబు సకలజనంబులకు నవికాశం బిచ్చు మహా  
త్తత్త్వంబు జగత్తులకు నంకురస్వరూపంబు గావున (ప్రాచరణావృతం బగులో  
కం బహుః స్వదేహంబు విస్మయంపం జేయు గుణాభిమాను లగు బ్రహ్మాదులునర్హే  
శ్వరునిచేత జగత్సర్వంబునందు నియోగింపబడి ప్రతిదినంబు నయ్యయినర్థంబు  
సేయ నప్రమత్తులై యుండుదురు శిత్తాదులు పుత్రోత్పత్తి జేయుదురు కా  
లండు పృథ్వీసహాయుడై మారకుండు యుండు (జరాచరాత్మకం బగు  
సకల ప్రపంచంబు భగవదధీనం బై యుండు) నని చెప్పి కపిలుండు వెండియు  
నిట్లనియె.

973

- క. నెఱి నిట్టినిఖలలోకేశ్వరునిపరాక్రమముఁ జెలియ న నామర్థ్యంబై  
వ్వరికిని గలుగదు మేఘము, గరువలినిక్రమముఁ జెలియఁగ నేనిగతిన్. 974
- క. మగువా విను సుఖహేతుక, మగురథము దొరకమికి మహాహుఃఖమునం  
దగులుదు రిది యంతయు నాభగవత్తునియాజ్ఞజేసిఁ ప్రాణులు మఱియున్.
- సీ. పూని యనిత్యంబు నై నగృహక్షేత్ర, వసుధనసుతవధూః బాంధవాది  
వివిధవస్తువులను నై వ్రవముగా మది నమ్మి, వజ్రలుదుర్మతి యగువాఁడు జంతు  
సంఘాత మగు దేహాసంబంధమున నిల్చి, యర్థి నయ్యెయోసుకలండుఁ జొరంగ  
ననుగమించును నానిశ్రయండు విరక్తుండు, గాక చరించు దుర్గతిగఁ దైన  
తే. దేహి యాత్మీయదేహంబుఁ దివిరి నదల, లేక తన కది పరమసౌఖ్యాకరంబు  
గాఁగవర్తించునదియునుగాక యతఁడు, దేవనూనూవిమోహితభావుఁడగుచు.
- క. ఘన మగుతనయవధూపశు, సనగృహరక్షణమునండు నై దత్తత్క్రియలన్  
మనమునఁ దలపోయుచు దిశ, దినమున్ దండవ్యామానదేహం డగుచున్. 977
- క. అతిమూఢహృదయుఁడగుచు దురితకర్మారంభమునఁ జరగించుచు దరుణీ  
కృతగోష్ఠ్యభాషణములను, సుతకలసంభాషణములఁ నై జొక్కుచు మఱియున్.
- క. వినుమింద్రియపరవశుఁడై, మునుకొని తత్కూటధర్మములు గలదుఃఖం  
బనయము సుఖరూపంబుగ, మనమున దలపోసి తదభిప్రాయం డగుచున్.
- క. సతతముఁ దమతమసంపాదిత మగుసర్థములచేత నై ధృతిఁ బరులకుఁ గు  
త్సితమతి హింసలు సేయుచు, సతిమూఢమనస్కులగుచు నై నాత్మజనములన్.
- తే. పూని రక్షించుచును వారి నై భుక్తశేష  
మునుభవించుచు నంత జీవనము వోక  
గడఁగి మఱి మఱి యపరార్థ నై కామఁ డగుచు.

స త్త్వ మేలి కటుంబపోషణమునందు.

980

సీ. బలమిహుల మందభాగ్యుడై కమతియై, పూనియస్సడు క్రియాహీనుడగుచు  
దవిలి వృథా ప్రయత్నంబులు సేయుచు, మూఁడు డై కార్పణ్యమున జరించు  
నట్టియకించును. ఓ డగువారిం జూచి త, ద్దారసుతాద లాత్మ్యము వీడ  
గడునశక్తుండు ప్రోవంగం జాలఁ జిత. డని, నెగ్గింతు రర్థి గృహీకలుండు  
తే. బడుగుమునలెడు రోసిం పడి నంత

నతడు నేవెంటలను సుఖం ఓ బడు లేక

1 తాను బోషించుజనులు దకా ఓ దనగఁ బోవ

బ్రదుకు ముదిమియు మిక్కిలి ఓ బాధపడుప.

981

క. నెడరూపుఁ దాల్చి బాంధవు, లడలఁగ నిత్యాణమునకు ఓ నభిముఖుఁ డై యి  
ల్యోజలఁగఁ జాలక తునుము, వడువునఁ గుడుచుచును మేను ఓ నడవడ వడఁకన్.

సీ. అతిరోగవీఁతుం ఓ డై మంద మగుజత రాగ్నిచే మిగుల నలల్పాశి యగుచు  
మెఱసి వాయువుచేత ఓ బూదికి నెగ్గిన, కంబులు కఫమునఁ ఓ గప్పఁబడిన  
నాశంబులను గంతనాశంబులను ఘురఁఘుర మచునబ్బంబు ఓ దొరయ బంధు  
జనులమధ్యంబున ఓ శయనించి బహువిధములఁ దన్నుఁ బిలువంగఁ ఓ బలుక లేక

తే. చుటులతరకాలపాశవశంగతాస్మిం, కగుచు బిడ్డలఁ బెండ్లాము సనరసి ప్రోచు  
2 చింత వికలములై నవ్యాపీకములును, 1 లిగి విజ్ఞానమును బాసి కష్టపడగుచు.

వ. అంత మరణావస్థం బొందునమయంబున నతిభయంకరాకారులు సరభసేతులు  
నగుయమమాత లిద్దఱు దనముండఱ నిలిచినం జూచి త్రస్తహృదయుం డై శక్త  
స్మాత్రంబులు విడుచుచు యమపాశబద్ధుం డై శరీరంబువలన నిర్లమించి యాత  
నాశరీరంబు నవలంబించి (బలాత్కారంబున) దీర్ఘం బై దుర్గమం బగుమార్గంబు  
ను బొంది రాజ (భటులచే నీయచూనుం డగుచు) దండనంబున కభిముఖుం డై  
3 చనుభటునిచందంబునఁ జనుచుండి.

984

చ. అనయము మూర్ఛ నొందు శునకావళిచేతను భక్ష్యమాణుఁ డై  
యనుపమకాలకింకరభ్రయంకరతరనగర్జనంబులక  
మనము గలంగ దేహము సకమస్తముఁ గంపము వొందఁ గాఁ బురా  
తనభవపాపకర్మసముదాయముఁ జిత్తమఁలోఁ దలంచుచున్.

985

సీ. అనుపమక్షుత్తృష్ట ఓ లంతర్వ్యథలఁ జేయ, ఝంఝాసలజ్వలజ్వలనచండ  
భాను ప్రకీప్తితరప్తంబైనవాలుకా, మార్గానుగతతప్యకమానగాత్రుఁ  
డై వీఁపుఁ గళలచే ఓ నడువంగ వికలాంగుఁడగుచు చూర్ణమునందుగ్రనచట నచట  
జాలమూర్ఛిల్లు చాత్రయశూన్యమగునీళ్ళ, మునుగుచు లేచుచు మొనసి పాప

1 'కోరి తిరిగినవారల' మాఱు తిరిసి, బ్రదుకుచును ముది మిక్కిలి. 2 చిత్తము వికలమైన  
వ్యాపీక' వ్రా. ప్ర. 3 'చనునపరాధిచందం' అ. ప్ర.

[illegible]

వెలయ: పోలికలు, పోలికలు మొదల

నమూనాను ఉపయోగించి సాక్షాత్తుల నమూనా

బూ. చుట్టూరలో రెండువ: 3 చోట ఉంది.

జ. అర్జున పుష్కర సాహిత్య సభకు ముఖ్యోపన్యాయకాంబువన సాహిత్య

దోషి యశఃపాదుః స హూర్తిద్యయంబునను నేగి సూతనం బొందు నందు.

క. స్వచ్ఛమయ కోణభ్రమయః శబ్దః, జ్యేష్ఠమయః సమీపత్రికలయః క. జ్యేష్ఠమయః

కొల్లుడు పొడిచే కత్తి - కొల్లుడు రప్పపడితే : మత్తం బెలుచన్. 988

ఉ. ముంతా. ముంతా : ముంతాదు రుగ్రహసింహారం

దైవమును వినవలెనని వానిని పంపింపవలెనని ప్రార్థన

స్వీకృతము. పూర్వభాగము. గజరబింతము. పాములచేరి బిట్ట. దొ.

బ్లింతురు మీద గుర్రులు పని సేయుదురు దేహము గోసి కంటిలన్.

వ. పాటియూరు గ్రామం పోలీసులయిన గుమ్మింధరం గారు సభ్యులవారు జై భూత

దోహతులైన సత్రివాళుల డై నిరయంబునం బొంది నిజభవంబులు గోలుపడి మొలు

వెళ్ళినాకన్నుచూచుచును <sup>1</sup>బరస్పరసంబంధమునఁ గల్పింపఁబడినతమిస్తాంధ

తామిళరాష్ట్రానకు లకుసంగంబులం బడి తీవ్రంబు లయినబహుయూతనలను

భవించి యీనావాళి : డై పు. ర్నరత్నంబునం బొందు నని చెప్పి వెండియు

ನಿ ಲ್ಲಯ.

కడలిండు దేవభూమికి బిడోత్పత్తిప్రమముఁ జెలుపుట . ౪౭

సీ. శ్రీనివాస మఠి పూర్వం రాత్రి సుఖమున, శశ్వత్తు కాశకుంఠ డిశ్వమందు

ముందుగా గావున : గ్రంథము జేయుచు, దేహసంబంధము : ౧ దివిరి తాల్చు

దొరలకొండ్ల ప్రభుత్వ రేల్వే లైన్ పనులు పూర్తి, యై విధూగర్భిణి బుగ్గనందుం జొచ్చి

శ్రీకృష్ణ యోగరాత్రి: శ్రీ గిరిలంబు పూచ గా, త్రిముల బుద్బుదములు శ్రీ దశమదివస

తే.మందుల గర్భంధువంతయూ, సంతమీఁదల, బేళి, మగునంతమీఁదలఁ బేర్చియండ

కల్పమగునోంక నెలమి స్త్రీకమునుమాన, యమశ మైననుగర చరణములుఁబొడము

వ. మజ్జియు పూస త్రవంబున నఖిరోమాస్తి వర్కంబులు లింగచ్చిద్రంబులును గలిగి

నాలవమాసంబున పుష్కాళిపులును బంచమమాసంబున తృప్తపలును గలిగి

<sup>3</sup>మమనూనంబున మంవిచేతం బొదువంబు తల్లికుక్షిని దక్షిణభాగంబునం దిరు

గురు మూర్త్యుభక్తాన్నపాసంబులవలనఁ దృష్టిం బొందుచు నేధమానధాతు

పులు గల్లి జుత్తు, సక్తేంద్రం బసవవెన్నా, తగ ర్తంబండు, దిరుగుచు, గ్రీణధక్షిత

కరీసుం డె మూర్త్యలం బొందుచుఁ దల్లి భక్తిఁచినకటుసిగ్గోమలవణాశోరామా

దూర్భణంబు లై నరసంబుల చేతఁ బరితప్తాంబుం డిగుచు జరాయువునఁ గప్పంబడి

1. 'జరమం బగుతెలుసారధ, 2 గల్కంబునై ముంపునంత, 3 షాశ్శాసంబున' వ్రా.ప్ర.

బహిష్కరణంబునను నాం బలచేత బహుంకై కుష్మీయందు శిరంబుమోపి  
కొనిభుగ్గుంజై నపునగ్రీవోపయం కై పాదాంగులచంబునందు ననమధుం  
డగుచు) బంజకంబునకు దండునకులంబుచంబునను నుండి కైవక్రృతం బైన  
జ్ఞానంబునం బూర్వదస్యదుచు విక్రతంబుల నలంకరించునీర్విహ్వలంబునెయు  
చు నేనుఖలేశంబునం బాంక వర్తింప నంత నేననలయందు లభ్యజ్ఞానుం  
డై చేప్తులు గణిగి విక్లిప్తమిహారంబు కై విహ్వలంబునను నుండిక నంపరిం  
చుచుం బ్రీనుతిమా దుంబుచేతనతివేపితుం దగుచు యాచమానుండు  
(దేహాత్మదర్శియుం బునర్దర్శనానుభవకు భీతుండు నగుచు బంధకభూతం బగు  
సప్తధాతువులచే బంధం బైన) కృతాంజలిపుటుండు దీనదనుండు నై జీవుండు  
దా నెవ్వనిచే నుదరంబున నినియంప నియమింపంబుడై నట్టిసర్వేశ్వరుని నిట్లని  
స్తుతియించు.

... గర్భస్థం దగుజీవండు భగవంతుని స్తుతియంచుట.

- క. అనయమును భువనరక్షణమునకై స్వేచ్ఛానురూపమునం బుట్టెడివి 992  
ష్ఠుని భయవిరహిత మగుపద,వనజముగ బర్చి గొల్తు కి వారనిభక్తికే. 993  
వ. అదియునుం గాక పంచభూతవిరహితుం డయ్యుం బంచభూతవిరచితం బైనశరీ  
రంబునందుం, గప్పంబడి యింద్రియగుణార్థచిదాభాసజ్ఞానుం డైననీను. 994  
సీ. ఎవ్వండు నిఖలభూత తేంద్రియమయ మగు మాయావలంబునమహితకర్మ  
బద్ధుం డై వర్తించునపగిది దండవ్యామానం బగుజీవచిత్రంబునందు  
నవికార మై శుద్ధ క మై యఖండజ్ఞానమున నుండువానికి కి ముఖ్యచరితు  
నకు నకుంతితశౌర్యోనకుం బరంజ్యోతికి, సర్వజ్ఞునకుం గృహాశాంతమతిః  
తే. గడగియుంబ్రీకృతిపురుషులకింపైబరముం,డయినవానికిమొక్క దశనస్మదీయ  
దుర్భరోదగ్రభీకరగర్భనరక,వేదసలం జూచి శాంతిం గానించుకొఱకుం 995  
సీ. \*అనవుడు సుతునకు కి జనని యిట్లనుం దగ, మహితాత్మ యెవ్వనినమాయచేత  
ఘనమోహులై గుణార్థకర్మనిమిత్తసాం,సారికమార్గసంచారము ను  
ధృతి నెడి యలసి యేరదిక్కు నెఱుంగక, హరిపదధ్యానంబు కి నాత్మ మఱచి  
యుండువ రలకు నేతయు క్రియు నమ్మహా,పురుషుననుగ్రహబుద్ధితే  
తే. తద్గణధ్యానతన్మా ర్థదర్శనములు, గోచరించుట యెట్లు నాశకుచు బ్రభోధ  
కలితముగ నానతి మృన్నం గిగిలుం డనియె, సంబతోడనుసుగిణకదంబతోడ.  
వ. అట్టియాశ్వరుండు గాల త్రయంబునందును జంగమస్తానరాంకర్ణామి యగుటం  
జేసి జీవకర్మచూర్ణంబులం బనర్తించువారు తాప త్రిమని. రణంబుకొఱకు భజ  
యింతు రని చెప్పి మఱియు నిట్లనియె. 997  
క. జనయితి గర్భమందుల,ఘనకృమివిఘ్నాత్ర రక్షగర్తములోనక

1 విహ్వలంబుం డై. 2. వలంబిత. 3. నావుడు సుతునకు కి దేవహూ తిట్లను.

- మఃనుఁగుచు జతరాగ్నిని దిన,దినమును నంతస్యమానభద్రహంబుం డగుచున్. 998
- ఆ. కీనదదచుఁ డగుచు శ్రీ దేహి యీ దేహిఁబువలన నిర్దిమింపఁ శ్రీ దలఁచి చనిన నెలఁ నెచ్చికోనుచు శ్రీ నెలఁకొని గర్భంబువలన వెడలఁద్రోయుఁగలరె. 999
- వ. అల తలఁచుచు దీనరక్షకుం డయినపుండరీకాక్షుండు దన్ను గర్భనరికంబువలన విమాక్తునిం జేయనమ్మహత్మునిశీలత్వపకారంబు నేయలేమికి నంజలిమాత్రంబు నేయం దగునట్టిజీవుండ నైననేను శవదమాదియు కంటైనశరీరంబునందు విజ్ఞాన దీపాంకురంబునందు బురణపురుషు నిరీక్షింతు నని మఱియు నిట్లనియె. 1000
- సీ. <sup>1</sup> నెలకొని బహుదుఃఖశ్రములకు నాలయ మైన, యీ గర్భనరకము శ్రీ నేను వెడలఁ జాల బహిః ప్ర దేశమునకువచ్చిన, నన పమకేశమాభ్యావిమోహితాత్ముండ నై ఘోర శ్ర మైనట్టిసంసార, చక్రమందును బరిశ్రమణశీలి నై యుండవలయుఁ దా శ్రీ నది గాక గర్భంబునం దుండుశోకంబు శ్రీ నపనయించి తే. యాత్మ కీనయంబు సారథి శ్ర మైనయట్టి, రుచివిజ్ఞానమునఁ దమోరూప మైన భూరిసంసారసాగరోత్తరణంబు, నేసి యీయాత్మ నరసి రక్షించుకొందు.
- వ. మఱియును. 1002
- చ. పరఁగుచు నున్నదుర్వ్యసనభాజన మై ఘనదుఃఖమూల మై యరయఁగఁ బెక్కుతూంట్లు గల శ్రీ దైక్రిమిసంభవ మైనయట్టిదు స్తరబహుగర్భవాసములకసంగతి మాన్పుట శ్రీ భజించెదన్ సరసిజనాభభూరిభవనసాగర తారకపాదపద్మమల్. 1003
- క. అని కృతనిశ్చయఁ డయి దే, చినవిమలజ్ఞాని యగుచు శ్రీ వ్రేడు గర్భం బున వెడల నొల్లకుండఁ, జనయెడునవమాసములును శ్రీ జన నట యంతన్. 1004
- వ. దశమమాసంబున వాని నధోమూఱుం గావించిన నుచ్చాశ్రనిశ్వాసంబులు లేక ఘనదుఃఖభాజనుండు విగతజ్ఞానుండు <sup>2</sup> ర క్తదిగ్ధాంగుండునై విష్ణాస్క్రిమియుంబోలె నేలం బడి యేడ్చుచు <sup>1</sup> జ్ఞానహీనుండై జడుండునుంబోలె నుండి యంత నిజ భావానభిజ్ఞు లగునితరులవలన వృద్ధిం బొందుచు నభిమతార్థంబులజెప్పనేరక యనేకకీటసంకులం బయినపర్యంకంబునందు శయానుండై యవయవంబులు గంఢాయమానంబులైన గోఁకి నేరక యాసనోత్థానగమనంబుల నశక్తుండై తనశరీరచర్మంబు మళకమత్కుఁణమక్షికాదులు వొడువఁ (గ్రిములచే వ్యథంబడు క్రిమియుంబోలె) దోధూయమానుండై రోదనంబు సేయుచు విగతజ్ఞానుండై మెలంగుచు శైశవంబునం దత్తత్క్రియానుభవంబుఁ గావించి పొగండవయోను రూపంబు లగునధ్యయనాదిదుఃఖంబు లనుభవించి తదనంతరంబ యశావనంబు ప్రాప్తం బైన నభిమతార్థఫలప్రాప్తికి సాహసపూర్వంబు లగువృధాగ్రహం బులు సేయుచుఁ గాముకుండై పంచమహాభూత రబ్ధంబగుదేహంబందుఁ బెక్కు

హామి హంకారముమకారంబులం జేయుచుఁ దదర్థంబు లైనకర్మంబు లాచరించుచు సంతసారబద్ధం జగుచు దోషపురుషసంగమంబున శిశ్నోదరపరాయణుండై చత్తించుచు (వజ్రాణంబునంజేసి వర్తిష్యమాణరోషం జగుచుఁ దత్సలంబు లగు దుఃఖంబు లనుభవించుచుఁ గాముకుం డై నిజనాశంబునకు హేతువు లగుకర్మంబులం బ్రవర్తించు చుండు మఱియను. 1005

పీ. దనమిత్రి సత్త్వంబు శౌచంబు దయయును ధృతియు మానంబు బుద్ధియును సిగ్గు తమయ నయకమునాశమమునుదిహమును, మొదలుగాఁగలగుణంబులునశించు జనుల కసత్సంగమున నని యెఱిగించి, నెండియు నిట్లును శివము మూఢ పృథయులు శాంతివిహీనులు కేహత్స,బుద్ధులు సంగనామోహపాశ  
కే. ఒద్ధకేళీమృగంబులఁపగిదిఁ దగిలి, పరవశస్యాంతముల శోచ్యభావులైన వారిసంగతి విషవంగవలయు నందు, సంగనాసంగమము దోషమందు గాన.

వ. దీని కొక్కయతిహాసంబు గలదు చొల్లి యొక్క నాండు ప్రజాపతి దనకూతు యైనవభారతి (మృగీరూపధారిణియై యుండం) జూచి తదీయరూప రేఖావిలాసంబులకు నోటువడి వివశీకృతాంతరంగుండును విగతత్రపుండును నై<sup>1</sup>తానును మృగరూపంబునొంది తదనుధావనంబు హేయం బని తెలంపక ప్రవర్తించెం గావున సంగనాసంగమంబు వలవ (వస్త్వదీయనాభీకమలసంజాత చతుర్ముఖనిర్మిత మరీచ్యాద్వ్యుద్భూతః శ్వపాదికల్పిత దేవమనమ్యాహంబు) నామాయాబలంబు నం గామినీజనమద్యంబున విఖండితమనస్కుండు గాకుండఁ బుండరీకాక్షుం డైన వారాయణముపికిం దక్కనన్యులకు నెవ్వరికిం దీర దని నెండియు నిట్లనియె.

కే. రూఢి నామాయ గామినీరూపమునను బురుషులకు నెల్ల మోహంబుఁ శ బొందఁ జేయుఁ గాన పురుషులు సతులసంగంబు మాని యోగవృత్తి జరించుచు శ సుండవలయు. 1008

శ. ధీరతతో మత్పదనర,సీగుహసేవానురక్తిః శ జెందినవారల్ నారీసంగము నిరయ,ద్వారము గా మనములందుఁ శ దలఁపుదు రెపుడున్. 1009

క. హరిమాయావిరచిత మై, తరుణీరూపంబుఁ దాల్చి శ ధరఁ బర్వినబం ధురత్పాపరివృతకూపము,కరణినిదిము మృత్యురూపకం బగు మఱియున్.

చ. ధనపశువు త్రమిత్ర వనితాగృహకారణభూత మైనయీ తనువున నున్నజీవుండు పడదంపడి యెట్టిశరీర మెత్తిన న్ననుగత మైనకర్మఫల శ మందక పోవఁగ రాదు మిన్నుఁ బ్రా కిన భువిఁ దూఱినన్ దిశల శ శీలోని యెచ్చట నైన డాఁగినన్. 1011

వ. అట్టిపురుషరూపంబునొందినజీవుండు నిరంతరస్త్రిసంగంబుచే విత్తాపత్యగృహది

1. తాను గారానిపని సేసెం గావున. 2. గ్రుమ్మరిన స్నెట వైన.

ప్రదం బగుక్రిష్ణంబు నొందు నీకమంబున సంగనారూపుం డగుజీవుండు  
మన్మథుడే బుకవరూపంబు నొంది ధనాద్విదుం డగుభక్తిను నాత్మబంధ  
కారణం బగువృత్త్యధికం నెఱుంగ వలయు మజ్జీయ జీవోపాధిభూతం  
బగులింగదేహంబుచే స్వావాధాతలోకంబుననందె లోకాంతరంబు నొందు  
చుం బ్రాబ్ధకర్మఫలంబుల ననుభవించుచు వరం గర్తాదులం దాసక్తండుగుచు  
(వృత్తియుంబు గాననంబున ననకూలసఖ్యుడందై నను మృగంబునకు మృత్యు  
వగుచందంబున జీవంబు) భూతేంద్రియమనోమయం బైనదేహంబు గలిగి  
యందు నట్టికేవల సరోదంబై వరణంబు నావిర్భావంబై జన్మంబుం గాన సకల  
వస్తుకేవలయజ్ఞానంబు గలుగుటకు జీవునకు సాధనంబు నడుపిందియంబ కావున  
ద్రష్టృర్విద్యోయ యోగ్యతాకారంబున (జీవునకు జన్మమరణంబులు లేవు  
గావున) భయకాన్పణ్యంబులు విడిచి సంద్రమంబు మాని 'జీవప్రకారంబుజ్ఞానం  
బునం దెలిసి ధీమం డై ముక్తసంగుం డగుచు యోగవైరాగ్యయుక్తం బైన  
సమ్యక్జ్ఞానంబున మాయావిరచితం బైనలోకంబున (దేహాదులం దాసక్తిమాని)

వర్తింప వలయు నని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె. 1012

సీ. గృహమందు వర్తింపుగృహమేధులగువారు, మహితధర్మార్థకార్యములకొఱకు  
సంప్రీతు లగుచుఁ దత్తత్సానానుష్ఠాన, నిరతులై వేదవిద్యితభూరి  
భగవత్సర్వతత్త్వక్రిపరాజులు, లై శేవగణముల శ్రవణాదినంబు  
భజించుచును భక్తిః శ్రైత్యుకకర్మమల్, నేయుచు నెప్పుడు శిష్టచరితు

తే. లగుచుఁ దగ దేవతృపువ్రతాధ్యై లయు  
కావ్యచిత్తులు ధామాదిగతులఁ బంద్ర  
లోకమఁను జెంది పుణ్యంబు శలుప్త మయిన  
మరలి వత్తురు భువికి జగన్మంబు నొంద. 1013

వ. అదియునుం గాక. 1014

తే. ప్రవిమలానంతభోగితల్పంబునందు, యోగసద్దాళు వై హరి శ్రయన్నవేళ  
నఖిల లోకంబులనువిలకయంబునొందు, నట్టిసర్వేశ్వరునిఁగూర్చి శ్రయలఘుమతులు  
మ. పరికింపక నిబధక్తియు క్తిగరిమం శ్రబాటిలుంకేకుహలో  
దరవిశ్వస్తసమస్తధర్మమల శాంతస్వాంతులై సంగముం  
బరివర్జించి పిశుడచిత్తు లగుచుం శ్రబంకేజపత్రేక్షణే  
తరధరైక్తినిష్ఠులై సలతముక శ్రదైత్యుం జింతించుచుక. 1016

సీ. మఱియు సహంకారశ్రమమకారశూన్య లై, యర్థి వర్తింపుచు శ్రనర్చిరాది  
మార్గగతుండునుశ్రమహనీయచతుండు, విశ్వతోముఖుండును శ్రవిమలయశుండు

1. జగత్ప్రకారంబు. 2. మైన, యలభగవద్ధర్మములకుఁ బరా, 3 నిజవర్మధర్మగరిమఁ.

జాదుశ్శవసానానంహరకారణం. దన్వయం శబాంశుం బరరాపహంశుం  
 బుర్రాణాత్త్వేనం నవ స్తంకీభావం. నైవ శ్వేత్వేనం బాంసే  
 తే. మ నితామక రావృత్తి మునున, ప్రవిమలాంబు శేజోబ్రహ్మజమాన  
 దివ్యపదమననిభయం. ధీరమహిమ మరలిరా వెన్నుంకిని జన్మయిలబొంద.  
 వ. మజీయా (బరమేశ్వరద్వష్టిచే హిరణ్యగర్భు నువానించువారు సత్వలోంబున  
 ద్విరరాధావసానం బా ప్రయంబునక. బహం శగుచతు రాననం బరమాత్మ  
 రూపంబున ధ్యానంబు నేయుచు నుండి) పృథివ్యక్షేజోహయ్యాకాశమానం  
 ద్వి మ(శబ్దాది భూతాదిలతోడ) గూడ (లోకింబును) బ్రకృతియందు లీనంబు  
 నేయ సత్వేశ్వరంబు నకలనంహ ముగు ముంబున గతాభిమానంబులు గలిగి  
 బ్రహ్మలోకవాసు లగువాత్మలు బ్రహ్మలోకంబున పరమానందరూపుండును  
 సర్వోత్కృష్టండును నగువరాణపురపుం బొందుదును గావున నీవు చర్వభూతి  
 హృదయపద్మనివాసుండు. పుతామభావుండును నిష్కళంకంబును నిరంజనుం  
 డును సిద్ధ్యంస్వండును నగువునుషుని భావంబుచే శరణంబు నొందు మని చెప్పి  
 మఱియు నిట్లచెయె.

1018

మ. సకలస్థావరజాగమ ప్రతితికి జచ్చింపఁ దా నాభ్యుం డై  
 యకలంక పుతిగర్భుండుం బరమంబు శ నైవరట్టియూసుండు సే  
 వకయోగీంద్ర కుమారిసిద్ధునిదే వశేణ యోగప్రవ  
 ర్త మై తన్ను భజింపఁ జూపు నగుణ; బ్రహ్మంబు లీలాగతిన్.

1019

సీ. అట్టిసర్వేశ్వరుం శ డయ్యయికాలంబు, లందుచు దద్దణావృత్తికరమున  
 జనియించు చుండు నీచాపున ఋషిదేవ, గణములు దమతమకర్మనిర్మి  
 తైశ్వర్యపారమ్యేష్టములందుంబునుపత్వ, మునుబొందియధికారములువహించి  
 వర్తిచి క్రమ్ముట నత్తురు మఱికింద, తాయాశకర్మానుసార మైన  
 తే. మనములను జాలఁ గలిగి ఫరర్థములయందు, శైధ్యతో గూడి మ ప్రకృషిద్ధమైన  
 నిత్యనైమిత్తికాచారనిపుణు లగుదుఁ, దగి రజోగుణకలితచిత్తములు గలిగి.  
 వ. సకాము లై యింద్రియజమంబు లేక పితృగణంబుల నెల్లప్పుడు బూజించుచు  
 గృహంబులయందు వర్తిచి హరిపరాజ్ముఖు లగువారు త్రైవర్గికపురుషు లని  
 చెప్పంబడుదురు.

1021

4. చ. వినుతగుణోత్తరుండు నురుగ్విక్రముఁ డైనహరిన్ భజించి త

1. 'యమృతరూపుం డనపురాణ. 2. మహాసభావుని శరణ' వ్రా. ప్ర. 3. తను లైనమై  
 శ్వర్యతము లగుపురుషుల బొంది మయ్యధికార. 4. చ. వినుతగుణోత్తరుండు నురుగ్విక్రముండు  
 న్నగునట్టివిష్ణుకీ, ర్తనరుచిరామృతంబు ప్రమదంబున గ్రోలుట మాని చుక్కథలో, వి ముదమందు  
 వారలు వివేకవిహీనత కూరఁబండినూ, శ్మశుమధురాజ్యభక్తియు మాని పురీషము మెక్కుచాడ్పు  
 నన్, అని వ్రా. ప్ర.



నృచన లనత్కథామృతము ॥ మానుగఁ గోలుట మాని దుష్కథల్  
విని ముద నుండు చుండును వివేకహీనత నూర,బంది మా  
త్తనఁ హధురాద్యభివృద్ధిములు ॥ ముసె పురీషమి కేఁగుచాడునన్ . 1022

చ. అలవడ ధూమమార్గము ॥ లై పితృలోకముఁ బొంది పుణ్యనాం  
బాః సినవాగు 1 వాంఛితమపుత్రులకుం దగఁ గావల పుట్టి వి  
హ్వలమతి గర్భగోళపతనాదిపరేధకాగతాంత మై  
జెలసినకర్మ మిం దనుభవించితిమి గావున నీవు బామిని. 1023

క. విను నర్హభావములఁ బర,మిని ననఘు నవంతు నీకుఁ ॥ బురుషోత్తమఁ  
నైనయము భజియింపుము మద,మునఁ బునరావృత్తి లేనిముక్తి లభించున్ .

వ. అని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె (భగవంతుం డగువాసుదేవునియందు బ్రయుక్తం  
బగుభక్తియోగంబు బ్రహ్మసాక్షాత్కారసాధనంబు లగునై రాగ్యజ్ఞానంబులం  
జేయ నట్టిభగవద్భక్తియుక్తం బైనచిత్తం (బింద్రియవృత్తులచే నమంబు లగు)  
నర్థంబులందు నైషమ్యంబును బ్రియాప్రియంబులను లేక నిస్సంగంబు సమ  
దర్శనంబు హేయోపాదేయవిరహితంబు నై యారూఢం బైనయాత్మపదంబు  
నాత్మచే) జూను చుండుజ్ఞానపురుషుండును బర బ్రహ్మంబును బరమాత్మండు  
నీశ్వరుండును నగుపరమపురుషుం డేకరూపంబు గలిగి (యుండియు) దృశ్యద్రష్ట  
కరణంబులచేతం బృథగ్భావంబును బొందుచుండు నిదియ యోగికి (సమగ్రం  
బగు)యోగింబునంజేసి ప్రాప్యం బగుఫలంబు గావున విషయవిముఖంబు లగు  
నిందియంబులచేత జ్ఞానరూపంబును హేయగుణవిరహితంబును నగుబ్రహ్మంబు  
మనోవిభ్రాంతింజేసి శబ్దాదిధర్మం బగునర్థరూపంబునం దోచు నది యెట్టులగా  
కారంబునం దోచు నది యిదిగితివేని నహంకారంబు గుణరూపంబునంజేసిత్రివి  
ధంబును భూతరూపంబునం బంచవిధంబును నిందియరూపంబున నేకాదశ  
విధంబును నై యుండు జీవరూపుం డగువిరాట్పురుషుండు జీవవిగ్రహం బైన  
యండు బహుజగంబునం దోచు చుండు దీని శ్రద్ధాయుక్తం బగునభక్తిచేత  
యోగాభ్యాసంబునంజేసి సమాహితమనస్కుం డైనస్సంగత్వంబున విరక్తుం  
డైనవాడు వాడగుచుండు నది యంతయు బుధజనపూజనీయచరిత్రపుగావున  
నీకుం జెప్పితి సర్వయోగసంప్రాప్యం డగుసిద్ధుణుండు భగవంతుం డని చెప్పిన  
జ్ఞానయోగంబును మదీయభక్తియోగంబును ననురెండు నొక్కటియ మింద్రి  
యంబులు భిన్నరూపంబులు గావున నేకరూపం బయినయర్థం బనేకవిధంబు  
లగునట్ల యేకం బగుబ్రహ్మం బనేకవిధంబులుగఁ దోచు మఱియును. 1025

సీ. ఆంబ నారాయణు ॥ డళిలశాస్త్రములను, సమధికానుష్ఠితసవనతీర్థ  
దర్శనజపతపోధ్యయనయోగక్రియా,దానకర్మంబులఁ ॥ గానబడఁడ

యేచినమునము బాహ్యేంద్రియములను 7 ల్వి. సకలకర్మత్యాగమునందు నొప్పి  
 లలకొని యాత్మత్వత్వజ్ఞానము నుండు. యదగతి వైరాగ్యాయుక్తిః దనని  
 తే. మహితఫలసంగిరహితసర్వమునకు దనని  
 నట్టిపురుషుండు దలపోయి కలువపోయి  
 గుణములను బాసి కల్యాణగుణవిశిష్టః  
 ధైరవారీ నొందు బరిమాతృకః సనఘః ఉగ్రః. 1026

వ. అది గావున నీకుం జతుర్విధభక్తియోగప్రకారంబుఁ జేతుపక్ష నెఱింగించితి నది  
 యనుం గక కామరూప యగుమదీయగతి జంతువులయందు నత్పత్తినినాశ  
 రూపంబుల నుండు నవిద్యాకిర్మనిర్మితంబు లైనజీవనిగతు లనేకప్రకారంబు లై  
 యుండు నదియు జీవాత్మ వానియందుం బ్రసరించి యున్నది యట్టి దని  
 యెఱుంగక యుండు నని చెప్పి మఱియు నిట్లనియు (నిష్ఠేయ పరమాత్మం బగు.)  
 సాంఖ్యయోగప్రకారంబు శిలునకు నసీదీతునకు జయనకు దురాచార నకు డాంబి  
 కునకు నింద్రియలోలునకు 1 బుత్తదారాగార ద్వత్వసతాన క్తచీతునకు భగవ  
 ద్భక్తిహీనునకు విష్ణుదాసులయందు ద్వేషపడువానికి నుపదేశింప వలవదు  
 శ్రద్ధాసంపన్నుండును భక్తుండును వినీతుండును ననసూయుండును సర్వభూత  
 మిత్రుండును శుశ్రూషాశీరతుండును బాహ్యార్థజాతవిరక్తుండును శాంతచిత్తుం  
 డును నిర్మలస్వరుండును శుద్ధాత్ముండును మద్భక్తులయందుఁ బేరు వెఱుండును  
 నన్యకాంతావిముఖుండును విష్ణుమాండును సగుణధికారికి నుపదేశింప నర్హం  
 బగునీయుపాఖ్యానం బేపురుషుం డేనిఁ బలివ్రత యగును తనమాంగన యేని  
 శ్రద్ధాభక్తులు గలిగి మదర్పితచిత్తంబునకొనినుఁ బరియించు నట్టిపుణ్యాత్ములు  
 మదీయదివ్యస్వరూపంబుఁ బ్రాప్తింతు రని చెప్పె నని మైత్రేయుండు విదురునకు  
 వెండియు నిట్లనియె నీ ప్రకారంబునం గర్వమదయిత యైన దేవహూతి గపిలుని  
 వచనంబులు విని నిర్ముక్తమోహపటల యగుచు సాష్టాంగదండ ప్రణామంబు  
 లాచరించి తత్త్వవిషయాంకితసాంఖ్యజ్ఞానప్రవర్తకం) బగుస్తోత్రంబు సేయ నుప  
 క్రమించి కపిలున కిట్లనియె. 1027

నీ. అనయంబువినుమిం దిర్యార్థమనోమయం, బునుభూతచయమయంబును నశేష  
 భూరిజగద్భిజ్జభూతంబును గుణప్రవాహకారణమును క వలను మెఱయు  
 2 నారాయణాభిఖ్య క నాఁ గలభవదీయ, దివ్యమంగళమూ రి క దేవర్షి  
 జారుభవద్గర్భసంజాతుఁ డగునట్టి, కమలగర్భండు సాక్షాత్కరింప  
 తే. లేక మనమునకు గనియె సకలకర్మ, వర్గములు గల్గి సుగుణ ప్రవాహరూప  
 మంది విశ్వంబు దాల్చి సహ స్ర శక్తి కలితుండై సర్వకార్యముల కలుగఁజేయు.

1. 'గృహక్షేత్రపుత్రదారాసత్తనకు. 2. నారాయణంబు ననంగల, 3. చె నదియు నా నా  
 విధంబు లై యలరుశక్తి...కలిత మై సర్వ' వ్రా. ప్ర.

వ. అంత.

1029

తే. ఉత్తరభూరియగంధంబునందుఁ గలట. నిశవ నై యెంటి కట్టినిచ్చి వృన్దిల  
భావనలయందువై మహాంభోధి నడువఁ జూపినటవత్తెల్ల యోగి నయివగును.

తే. లే నాత్మీయపదాంగురేవినిర్గతమృతమృగోన్మత్తమహత్మనీవు  
గదిలో నాపుర్వభాగ్యంబుకలన నివుడ, పుని నాన్మత్తమన నేదాన్మత్తయ్య.

వ. అట్టివరమాత్మంజ వయననీవు.

1032

సీ. వరస ప్రియపరశవశ్యంబున జేసి, పురా మత్తక వరహా నార  
సింహాదిమూర్తు లంగచిత్తలీల ధరించి, దృష్టనిగ్రహమును ; శిష్టపాల  
నమును గావించి నయమన స్వరక్రమిరతిచిత్తాలక. వర్ణింపఁ దగిన  
ఉత్తరాత్మతత్త్వవిజ్ఞానప్రదుండ పై, వర్ణింతః వనభు భవెన్మహత్త్వ

తే. మజన కయినను వాక్రువ్వ : నలవిగదు, నిగమజాతంబు లయి వర్ణింపలేవ  
యెఱిగి సంస్తుతినేయ నే నంతదాన. వినుతగుణశీల మాటలు శ్రవేయు నేల.

వ. అదియునుం గాక.

1034

క. ధీమహిత భవన్మంగళ, నామ స్మరణానుకీర్తనమ. గలహీనుల్

శ్రీమంతు లగుదు రగ్నిష్టామాదికృదాళికంబు శ్రువులు నలంపన్.

1035

వ. అదియునుం గాక.

1036

క. నీనామస్తుతి శ్వపచుం, డైనను జిహ్వగ్రమందు : నని సంధింక్ష

వానికి సరి భాసురుడుం, గా నేరఁడు చిత్రమిది జగంబుల నరయన్.

1037

ఉ. ఈవిధ మాత్మలం దెలిసి యెప్పుడు సజ్జనసంగఁ ల్ జగ

త్వావన మైననీగుణకర్థాంత మాత్మలఁ గ్రొలి నర్వలీ

ర్థావళి గ్రుంకనట్టిఫల శ్రమందుడు గంచు సహస్రవేదహల్

వావిరి బల్కుఁ గావునను ? వారలు ధన్యులు మాన్యు లుత్తనల్.

1038

వ. అది గావున బరబ్రహ్మంబవును బరమపురుషుండవును బ్రత్యజ్ఞునోవిభావ్యుండ  
వును సమ స్తజనపాపనివారక స్వయాంప్రకాశుండవును వేదగర్భుండవును శ్రీమహా  
విష్ణుండవును నగునీకు వందనంబు లాచరించెద నని స్తుతియించినం బరమపురు  
షుండును మాతృవత్సలుండును నగుకపిలుండు గరుడాదిసార్వభౌమదయకములుం  
డై జనని కిట్లనియె.

1039

తే. తిలినుఖిరూపమును మోక్షదాయకంబునైనయాయోగమార్గమే శ్రనంబనీకు  
నెఱుంగ వివరించి చెప్పితినిది దృఢ బు.గాంగ భక్తి ననుష్ఠింపుకమలనయన.

క. జీవన్ముక్తి లభించుం, గావున నేమిటక తలఁపు శక్తకొని దీని

వావిరి నొల్లనివారికి, దావల మగు మృత్యుభయము శ్రద వ్యగు సుఖమున్.

క. అని యిట్లు దేవహూతికి, మన మలరంగి గపిలుఁ డాత్మమార్గం బెల్ల

వినిపించి చనియె నని విదు,రునకు మైత్రేయమునివరం దెఱిగించెన్.

1042

వ. అట్లు కలిగి యిచ్చేచు విదవ దేవహూతియుం బుత్త్రుండు సెప్పినయోగమూర్తం  
బున విజ్ఞానంబు నెల్లి యుండియుం జెనిమిటి యైనకర్తముం దనయుం డైన  
కపిలునిం బాసి విచ్చేడుచుంబు నెలగొప్పుకంజంబునం దల్లడిల్లుచుం గపిలమహా  
మునిం దలంచుచుం గిర్దిమిత్రచ్చాన్ద్యురచితం బైనయట్టి. 1043

ఉ. మానతసారథిప సనమంజులవక్త్రపుష్పవాళభా  
రానతిమాతనాతనిల వాగ్గతేతనరాజకరసిం  
మ్మానిసుభానులాపవర్తిమండతకర్తమతాపనా శ మో  
ద్భావకప్రదేశకమృలాకరతీరలకుంజపుంజముల్. 1044

న. నెండియు. 1045

సీ. అంతితస్ఫుటకమ ను సంతభద్రీప్తిచే, గొమరెడుమరకతకృష్ణములను  
సజ్జాతివజ్రాలకజ్జాలరచిచులచే, భాసిల్లునీలహాసానములను  
దీశించుచంద కాంక్షావలకేదుల, విద్రుమగేహశ్రీవిలసితముల  
హాటకరత్నకావలకొభిరముల, నలనసాధశాలాంగణముల

తే. నరవయఃఫేణలం చాంధురకరీంబు నుగిసిరిత్తితభూమ్వింగధవళపటవి  
రచితకన్యాశులను జతుర్భుతంబు, కవకపీతాదివస్తుసంఘముల నెల్ల. 1046

వ. మఱియు విఃచకమలకుంబుల సాగింధికబంధురసుగంధానుంధిగంధవహాశోభితం  
బును నరసిందవివ్యూకంబలితమరంజరసచానమగవదిందిదిరసందోహర్షుంకార  
సంకుంబును నై చెలువారుబాపులు గలిగి పురందరసుందరీపందితం బైన  
కర్తనూత్రమంబు బరిత్యజించి కటిలంబు లైనకుంతలంబులు జటిలంబులుగా  
కరియించి సరస్వతీబిందుసరోవరంబులం ద్రివనణస్నానంబు గావించుచు నుగ్ర  
తపోభారంబునం గృశీభూతశరీర యై నిజకుమారుండును బ్రసన్నవదనుండును  
గపిలనామధేయుండును నగునాగాయణుని (సమస్తవృత్తచింతలచే) ధ్యానంబునీ  
యుచుంబ వాహూపంబైనభక్తియోగంబునను నధికవైరాగ్యంబునను <sup>2</sup>యుక్తా  
నుష్ఠానజాతం బై బ్రహ్మత్వాపాదకం బగుజ్ఞానంబునను విశుద్ధమనంబును గలిగి.

సీ. అనయంబునాత్మినాశయఃకుంజునువిశ్వో<sup>1</sup>, ముఖుండనంతుండు పరకముండునజుండు  
చతురుండు నిజపరిజ్ఞానదీపాంకుర, మహిమనిరస్తన<sup>2</sup>మస్తభూరి  
మాయాంధకారుండ మేయుండీశ్వరుండగు, నాపరబ్రహ్మంబునం దవిరత  
బద్ధతత్వజ్ఞాన; పరతచే సర్ముక్త, జీవభావమున విష్టయోగ

తే. భవ్యసంపాప్తనిర్మలబ్రహ్మభావ, ములను గలిగి సమాధిచేత నెలమి దనరు  
నపునరావృత్త మగుత్రిగుణప్రధాన, తత్త్వముల నొప్పి సంతతోదారనియతి.

తే. కలలందోచిననస్తుసంఘముల మేలు, కని కనుంగొనగా లేనిమరుజుపోల్కి

1. 'కేసీనికరామలాప పరికీర్తక...తీరనికుంజ'. 2. 'బ్రహ్మజ్ఞానంబుననుష్ఠాన సేవకువులైన  
యక్తానుష్ఠానంబులను విశుద్ధ' వ్రా. ప్ర.

బాలాది సమస్తాత్మమహిమః మృతసదామ, తై నపావకుగతినుండై నంతలోన.

క. గురుయోగశక్తిచేతఁ బరితలమున కెగసి సర్వోపామయుఁ డగునా  
పరమానుజేంద్రచరాం బురుహుని గన్యస్తతి త్రిమును గల దగుచున్. 1050

వ. ఇట్లు కపిలో కమార్గంబున జేసహూతి శ్రీహరియందుఁ గలసె నయ్యంగనార  
తనంబు మోక్షంబునఁ జేసజ్జేత్రంబు సిద్ధపదం బనుపేరం బరగి ప్రసిద్ధి  
వహించె నంత నక్కడఁ గపిలుండు దల్లిచేత ననుజ్ఞాతుం డై సిద్ధచారణగంభ  
ర్వాపురోహితుఁడహంస్తూయమానం డగుచు ననుద్రునిచేత దత్తార్హణ  
పుజానికేతంబులు నడిసి శాంఖ్యాచార్యాభిష్టుతం బగుయోగంబు నవలం  
కించి (లోకత్రయ)శాంతిఁజొరకు సమాహితుం డై (స్వపిత్రాశ్రమంబు విడిచి)  
యోగ్యగంబునకం జనియె నని మైత్రేయమహాముని విదురున కిట్లనియె  
దండ్రీ మూయుపాఖ్యానంబు నాకు గోచరించినరీతి నీకుం జెప్పితి నిది కపిల  
దేహూతిసంవాదం బయ్యంతపావనంబు గపిలప్రణీతంబు ననునయోగంబు  
దీక్షం బరమశక్తియుక్తుం డై యెవ్వండు సరించు నెవ్వండు విను నట్టిపుణ్యా  
త్ములు చింతింపఁ బై గరుడధ్వజం డై యుండరీకాక్షుని శ్రీచరణారవిందం  
బులం బొందును రు మైత్రేయుండు విదురున కెఱిగించినవిధంబున శుక  
యోగీంద్రుండు పండిన్నరేంద్రుడకుం జెప్పె నని సూతుండు శౌనకాదిమహా  
మనులకు సీకథావృత్తాంతంబు నెప్పిన విని ప్రహృష్టహృదయు లై మునికులో  
త్తమా భవద్వాక్కులరం బగుభగవత్కథామృతంబులు గ్రోలుచుండి మామ  
నంబులు దలవోప వికచు దరుచాతివృత్తాంతంబులు మాకు విశదంబులుగ  
వినిపింప నవ యర్హుండ వని యడుగుటయు. 1051

చ. జనకసుతామహాపిమలసారసోమలనంచరీక చం  
దన శరదెందు గుండవార తార మరాళ పటీర చంద్రికా  
వినుతయశోవిశాల రఘువీర దరశ్నితపద్మప్రత్యలో  
చన విటలాంబక ప్రకటచాపవిఖండన వంశమండనా. 1052

తరలము. సరమపావన విశ్వభావన శ బాంధవప్రకరావనా  
శరధిశోషణ సత్యభావణ శ సత్కృపామయభూషణా  
దరితలారణ సృష్టికారణ దుష్టావిచారణ  
ధరిణిపాలన ధర్మశీలన శ దైత్యమర్దనఖేలనా. 1053

మాలిని. దీవిజగణశరణ్యా దీపితానంతపుణ్యా  
ప్రవిమలగుణజాలా శ భక్తలోకానుపాలా  
భవతిమిరదినేశా శ భాసకోటిప్రకాశా  
కువలయహితకారీ శ ఘోరదైత్యప్రహారి. 1054

గద్యము. ఇది శ్రీసరమేశ్వరకరుణాకలిత కవితావిచిత్ర కేసనమంత్రపుత్ర సహజ

వాంఛిత్యహేతరామాన్యైః ప్రణీతైః బయ్యశ్రీమహాభాగవతంబనుమహాపురాణంబు  
నందు విగ్రహరీతిమః విమరుశ్రీరాధిమంబును ఉదవసంపద్యంబును గౌరవ  
మాదివక్తృష్టాదిప్రణాంబులు అంగాహ్వరింబున విమరంజు మైత్రేయునిం గనుట  
యు విదుఃకైత్రేసుంబావంబును దగదుత్పత్తిలక్షణంబును మహాదాసులసంభవ  
ప్రకారంబును విహాదాదులు నారాయణునిభినందించుటయు విరాడ్విగ్రహప్ర  
కారంబును శ్రీమహాభాగవతభక్తికారణంబగుపద్యసంభవు జన్మప్రకారంబును  
బ్రహ్మతనంబును బరమేష్ఠికింబుండిరాక్షసుడుపత్యక్షంబగుటయు బ్రహ్మకృతం  
బయినవిష్ణుహేత్రంబును గమలసంభవునిమానససర్గంబును బరమాణువులపుట్టువు  
ను భూర్భువస్సువరాచలోకవిసారంబును గాలదివసమాససత్సరాదిస్థియంబును  
నాయఃపరిమాణంబును జతుర్ముగపరిమాణంబును బద్మసంభవుస్త్వప్తిభేదంబును  
సనకాదులజన్మంబును స్వాయంభువమనువుజన్మంబును శ్రీహరివరాహావతారం  
బును భూమ్యుద్ధరణంబును సూకరాకారుం డైనహరిని విధాత స్తుతియించుటయు  
దితికిన్యవసంవాదంబును గశ్యపుండు చుడుసేబ్రశంసించుటయు గశ్యపువలన దితి  
గర్భంబు ధరించుటయు దత్ప్రభావంబునను వెఱచి దేవతలు బ్రహ్మసన్నిధికిం  
జసి దితిగర్భప్రకారంబు పుంపించుటయు సనకాదులు వెకుంఠంబున కరుగుట  
యు నందు జయఃజయాల కలిగి సనకాదులు శసించుటయు శ్రీహరిపద్యంబును  
బ్రాహ్మణప్రశంసయు సనకాదులు హరిని నుతించుటయు హరిణ్యాకళిపుహరిణ్యా  
క్షులజన్మప్రకారంబును హరిణ్యాక్షునిదిగ్విజయంబునుసవనవరాహహరిణ్యాక్షు  
లయద్ధంబును బ్రహ్మస్తవంబును హరిణ్యాక్షవధయు సమరగణంబులు శ్రీహరి  
నభినందించుటయుహరి వరాహావతారివిస్తనంబు సేయుటయును దేవతిర్యజ్ఞును  
మ్యాదులసంభవంబును గర్దమమహామునితపంబునకు సంతసించి శ్రీహరిప్రత్యక్షిం  
బగుటయు గర్దముండుస్వాయంభువమనువు త్రియైవ దేవహూతిం బరిణయంబగు  
టయు దేవహూతిపరిచర్యలకు సంతసిల్లి కర్దముండు సజయోగకల్పితిం బగు  
విమానంబునందు నీలిచి సహస్రదాసిపరివృతి యైన దేవహూతింబాడ భారతాది  
వర్షంబులు గలయం గ్రుమ్మరుటయు దేవహూతి గర్దమునివలన గన్యకానవకం  
బును గపిలునిం గనుటయు దత్కన్యకావివాహంబులును గర్దముసితపోయా  
త్రయుఁ గపిలదేవహూతిసంవాదంబును శబ్దాదిపంచతన్మాత్రలజన్మప్రకారంబును  
బ్రహ్మాండోత్పత్తియు విరాట్పురుషకర్తృత్రియపరమూర్తిప్రకారంబును బ్రకృ  
తిపురుషవివేకంబును నారాయణుని సర్వాంగస్తోత్రంబును సాంఖ్యయోగంబును  
భక్తియోగంబును జీవున కైనగర్భసంభవప్రకారంబును జంద్రసూర్యమార్గం  
బును చిత్రమార్గంబును దేవహూతినిర్యాణంబును గపిలమహాముని దపంబు  
నకుం జనుటయు ననుకథలం గలతృతీయస్కంధము.

శ్రీరామచంద్రాయ నమః

# శ్రీరామచంద్రాయ హాథాగీతము

చతుర్థ స్కంధము



విలసింధరణీచన

యావదననరోజునారాధిప సితరా

జీవదళనయన నిఖిలధ

రావరసి తేసుగుణధామ శ్రీ రాఘవరామా.

1

వ. మహానీయగుణగరిష్ఠులగుచున్ను శ్రీశ్రేష్ఠులకు నిఖిలపు సాధనాభ్యాసవై ఖరీసమేతుం  
డైనచూతుం డిట్లుయె నట్లు స్రామోపవిష్టుండైనపరీక్షిన్నరేంద్రులకు శుకయో  
గీంద్రుం డిట్లునియె.

2

సీ. జననాథ వీను విదు రునకును మైత్రేయ, మునినాథచంద్రుం డి ట్లునియె మఱియు  
స్వామృతభువున కర్థిశతరూపవలనకు, గూతులు మువ్వు రాక్షసాతిదేవ  
హూతిప్రసూతులు శ్రీ నొసరె బ్రియవ్రతతో, తానపాదులు ననుతనయయుగము  
జనియింప నం దగ్రసంభవయైనచూ, కూతిని సుమహితబ్రాతృమతిని

తే. దసకు సంతానం స్తరాధరంబు గాఁగఁ, బుత్రి కాభిర్మమూఁది యాభువ్వఁబోడి  
బ్రకటమూర్తిరుచి ప్రజాపతికినిచ్చె, మునుపుమున మొందిశతహావరయ మమతింప.

వ. అట్లు వినాహం బైననుచి ప్రజాపతి బ్రహ్మచర్యస్వియుఁ బరిపూర్ణగుణుండును  
గావునఁ జిత్రై కాగతంజేసి యాకూతి మందు శ్రీవిష్ణుండు యజ్ఞరూపధరుం డగు  
పురుషుండుగను జగదీశ్వరి యకునాదిలక్ష్మి యమృతహాతునకు నిత్యానపాయసి  
గావునఁ దదంశంబున దక్షిణ యశుకన్యకారత్నంబుగను మిథునంబు సంభవించె  
నందు స్వామృతభువుండు సంతృప్తాంతరంగుం డగుచుఁ బుత్రి కాపుత్రుండును  
వితతతేజోధనుండును శ్రీవిష్ణుమూర్తి(రూపాంబు నగుచుజ్ఞానిఁ) దనగృహంబు  
నకుఁ దెచ్చి యుంచె రుచియుఁ గామగమనయైదక్షిణ యశుకన్యకాలలామం  
బును దవయొద్దన విలిపె నంత సకలమంత్రాధిదేవత యగుశ్రీమజ్జుండు (దనుఁ  
బతిగం గోరెను)దక్షిణ యశుకన్యకం బరిణయం బయ్యె వార లాదిమిథునంబు

గావ్య నది నిషిద్ధంబు గాకఁడ నని చెప్పి మైత్రేయుండు వెండియు నిట్లనియె.  
క. భీష్మ-తయం వారో, యమాల్లలు గల గోవతావో గడఁకక

వేషము నడవించించిన, నావిధువహు వలన బుద్ధుల నతిబలయ న్నె. 5  
వ. వారు తోషుండును బ్రతోషుండును సంతోషుండును భద్రుండును శాం  
తియు నిడస్పరియ భద్రుండును గవియు కభుండును సహాయ సుదేవుండును  
రోచుండును ననం బుద్ధులు గలవించిరి (వారలు స్వాయంభువాంతరంబునం  
బుమిత్తు లని దే-గణంబు లై వెలసిరి మఱియు) వరీచి ముఖైశ్వరమునీశ్వరు  
లను యజ్ఞుండును దేవేంద్రుండును మహాశేజోరూపనంబును లయనప్రియ  
వ్రతోత్తనపాదలనుం గలి షుత్త్రపౌత్త్రనవ్రునసంక్షిప్తం బయి యా  
మన్వంతరంబు (పాలితం బగుచు) నర్దితమచును ద్వితీయపుత్త్రుడై సదేహూతిం  
గర్దమున కిచ్చి తద్వంశవిస్తారంబు గావించె నని మన్వ యెహింబితి వెండియు  
నమ్మనువు మూడవచూపై నవ్రసూతి యనునన్యకను (బ్రహ్మపుత్రుండగు) దక్ష  
ప్రజాపతికి నిచ్చె నాదత్తునకుం బసూతివలన నుదయించిన ప్రజాపరంపరల  
చేత ముల్లోకంబులు విస్తృతంబు లయ్యె మఱియుఁ గర్దమపుత్రికాసముద  
యంబు బ్రహ్మర్షిభార్య లగుటండేసి వావలనం గలిగినసంతానవరంపరల  
వివరించెద.

6

కర్దమప్రజాపతిగంతతిని వెలుపుట. శ్లో.

సీ. ఘనుఁ డౌహరీచికిఁ గర్ద మాత్మజ యగు, కళ యనునంగన క వలనఁ గశ్య  
పుం డనుకొడుకును క బూర్ణిమ యని నాడు, బిడ్డయుఁ బుట్టిరి క పేర్చి వారి  
వలనఁ బుట్టిన ప్రజావళిపరింపరలచే, భవంబు లెల్ల నాపూర్ణ మగుచు  
జరిగెను బూర్ణిమ క జన్మాంతరంబున, హరిపద ప్రత్యక్షితంబువులను  
జే. గంగయనువేరిబుట్టియకక న్యదేవ, క్యయనువేరిఁడగునొక్క క కూతునఖిల  
విశ్వసంపాప్యవకుం డగువేరిజుడనెడి, తనయ నొక్కని గాంచె మోక్షంబుతోడ.

క. అనఘుం డత్రి మహాముని, యసనూచూ దేవిచలన క జహరిపురనూ  
దనులకళాశంకంబుల నం, దనులను మువ్వరిం గనియె క దద్దయుఁ బ్రీతిన్. 8

క. అనవుడు విడురుడు మైత్రేయునిఁ గనుగొని పలికె మ నిజనో తమ జగతిక  
జననస్థితిలయకారణు, లన వెలసినపద్మగర్భహాహరు లెలమిన్. 9

క. ఏమినిమి తం బత్రి మహామ నినుందిరమునందు క ననసూయకు ను  
ద్దామగుణు లుదయ మొరన, నామైత్రేయుండు పలికె క నప్పదురునితోన్. 10

సీ. సుచరిత్ర విను పథిచొదితం డై యత్రి, దప మాచరింపఁ గాంతానమేతుం  
డయి ఋక్షనామకుల్లాదితటంబున, ఘమఘమ రావనంకులవిలోల  
కల్లోలజాలనంకలితస్వీంధ్యాన, దీజలపరిపుష్టకాజిత ప్ర



- నూనగుచ్చుచ్చుమానితాశోకః, లాతకాంతార్థ్యలమః కైలసి  
తే. కౌశియచ్చులనిర్లంద్యుః కౌశులః, బాణనియమమననేకం కమః కైనిలిడిగాలిః  
దివటః గ్రాలి క్షిణీభువనదేహాః డగుచుః, కిషముః గావిః చె దివ్యవత్సరశతంబు.  
వ. ఇట్లక్షిణీభువనం కై నతపంబు నేయచుః కనచి త్తంబున. 12  
క. విశిఖరః కౌశిధీర్వరః కవిభరణంబు సత్తు శ నతం డాత్మనమం  
బై వెలసినసంతతిని దయవరవతి నిచ్చుః గాక శ యని తలచు నెడన్. 13  
చ. మునకొని యత్తపోధననిగముక్తిజ మైనతపఃకృతానచే  
తను ద్రిజంబులం గరంగి శ శిష్యమః బైనను జూచి పంకజా  
నామూలశానత్రిఫరశాను లచ్చటి కేరి కప్పో  
గనన రిస్థిసాధ్యమ నిగనననలభు నియోజితావ లై. 14  
వ. అట్లు ముసేంద్రునాశ్రమంబు డాయం జనునవసరంబున. 15  
చ. అనభుతపోధిరాముః డగుననత్రి ముసేంద్రుండు గాంచె డప్తకాం  
చనభునచం ద్రికారుచిరశచారుశరీరుల హంసనాగనూ  
దనవృషభేంద్ర వాచుల నుగనారకమండల చ క శూలసా  
ధనుల విరించివిష్ణుపురదాహుల వాక్కునులాంబికేసులన్. 16  
వ. మఱియుః గృహవలోకనమండహానసుండరవః నాఠవిందంబులు గలమహాత్ముల  
సంకల్పించి యమందానంజకంః శిశుహృదయ కవిదుం డై నాప్తాంగదండ  
ప్రణామంబు లాచరించి కష్టాంజలి గాఢంః నిటలతలఘటతకరపుటం డై  
నున్నీక్షం బైనతత్రేజోవిశేషంబు దేజీ చూడం జాలక మకుళిత నేత్రం డై  
తత్పరాయ త్తచిత్తం డగుచు సర్వలోకగర్వంబు బైన మృదుమధురగంభీరభావ  
ణంబుల నిట్లని స్తుతియించె. 17  
సీ. ప్రతికల్పమందు సర్వప్రపంచోద్భవ, స్థితివినాశంబులః శ జేయునట్టి  
మహితమాయా గుణమయదేహముః బొల్పు, నజవాసుదేవశ్రీవ భిధాన  
ములు గల్గమీపాదశ్రజలజాతములకు నే, కతిభక్తి వందనం ? బాచరింతు  
నఖలచేతనమానసనాగమ్య మన నొప్పు, మూర్తులు గల్గమీమువ్వరందుః  
తే. బరంగనాచేతః బిలువంగః బడినధీరుః, డెవ్వడే నొక్కరుని బిల్వనిపుడుమీరు  
మువ్వ రేళెంచుటకు నాదుఃఖున్ది విస్మయంబు గదిరెడి జెప్పరేయనఘులార.  
వ. అదియను గాక సంతానార్థంబు నానావిధపూజలు గావించి నాచి త్తంబున ధరి  
యించినమహాత్ముం డొక్కరుండ యనిన నమ్మవ్వరు విబుధక్రేమలు నతనిం  
గనుంగొని సుధామధురంబు లయినవాక్యంబుల నిట్లనిరి. 19  
క. విను మేము ముగుర మయ్యను, ననుపమమతిః కలఃప నేకమైయుందుము నీ  
మనమందు నేమి గోరితి, వనయము నాకోర్కి సఫల శ మయ్యెడుః జమ్మి. 20  
క. మామువ్వరయంశంబుల, ధీమంతులు సుతులు వృట్టి శ త్రిజగము లెల్ల

నీమంగళగుణాకీర్తికా, శ్రీమహితము చేయఁ గలరు శ సిద్ధము సుమీర్తి. 21

క. అని మునిచంద్రుడు దశమస్కంధమున గామించినవరంబు శ బుధవరులు ముదంబున నొసఁగి యతనిచేఁ బూజనములఁ బరితృప్తులగుచుఁ శ జనిరి యథేచ్ఛన్.

ఉ. ఆసుచరిత్రదంపతు లుగ్రదంచితలీలఁ గనుంగొనంగ న  
బ్రాసనునంశమందు నమృతాంశుఁడు <sup>1</sup>విష్ణుకళకా సుయోగవి  
ద్యాసుభగుండు కత్తుఁడు బుర్రాంతకభూరిక శాంశమందు దు  
ర్వాసుఁడు నై జనించి రనగ్రవద్యపవిత్రచరిత్రు లిమ్ములన్. 23

క. అంగిరసుఁ డనెడుమువికిఁ గులాంగన యగుశ్రద్ధయందు శ నంచితసౌంద  
ర్యాంగులు గూతులు కలువరు, మంగళవతు లుదయ మైరి శ మాన్యచరిత్రా.

క. వారు సిసివాలి యనఁ గుహూరాకానుమతు లనఁగ శ నొప్పిరి మఱియుం  
గోర సుతయుగము గలిగెను, స్వారోచిషమనువువేళ శ శస్తభ్యాతిన్. 25

వ. వార లెవ్వ రనిన భగవంతుం డగు సుతధృండును బ్రహ్మనిష్ఠుం డగుబృహస్పతి  
యు ననం బ్రసిద్ధిఁపించిరి పులస్త్యుండు హవిర్భుక్కునువిజభార్యయందు నగ  
స్త్యునిం బుట్టించె నాయగస్త్యుండు జహ్మాంతరంబున జతరాగ్నిరూపం బై ప్ర  
సరించె వెండియు పాపులస్త్యుండు విశ్రవసునిం గలిగించె నావిశ్రవసునకు నిల  
బిల యనుభార్యవలనం గుబేరుండును గైకసి యనుదానివలన రావణకుంభ  
కర్ణవిభీషణులును బుట్టిరి పులహునకు గతి యనుభార్యవలనఁ గర్మశ్రేష్ఠుం  
డును వరీహాంసుండును సహిష్ఠుండును ననుమువ్వురు గొడుకులు జనియించిరి  
మఱియుఁ గ్రతువునకుఁ గ్రియ యనుభార్యయందు (బ్రహ్మ తేజంబున జ్వలించు  
చున్న)వప్తిరహస్రసంఖ్యలు గలవాళులు లనుమహర్షులు గలిగిరి వసిష్ఠుం  
డూర్జ యనుభార్యయందుఁ జిత్ర కేతుండును సురోచియు విరజుండును మిత్రుండు  
ను నుల్బుండును వసుభృద్ధ్యానుండును ద్యుమంతుండును ననుసప్తముషులను  
భార్యాంతరంబున శక్తిప్రముఖపుత్రులనుం బుట్టించె నథర్వుం డనువానికిఁ జిత్తి  
యనుభార్యయందు ధృతవ్రతుండు నశ్వశిరస్కుండు నయిన దధ్యంచుండు పుత్రై  
మహాత్ముం డగుభృగువు ఖ్యాతి యనుపత్నియందు ధాతయు విధాతయు నను  
పుత్రద్వయంబును భగవత్పరాయణ యగు శ్రీయనుకన్యకం బుట్టించె నాధా  
త్మవిధాతృలు మేరు వనువానికూతు లయినయాయతనియతు లనుభార్యల  
వలన మృకండప్రాణు లనుకొడుకులం బుట్టించి రందు మృకండునకు మార్కం  
డేయుండును బ్రాణునకు వేదశిరుం డనుమునియుం బుట్టిరి భృగువునకు సుశన  
యనుకన్యయరేడుఁ గవి యనువాఁడు పుత్రై నిట్లు కర్దమదుహిత లయినకన్యకా  
నవకంబువలనం గలిగినసంతానపరంపరలచేత సమస్తలోకంబులుఁబరిపూర్ణంబు  
లయ్యె నట్టిసద్యఃపాపహరంబును శ్రేష్ఠతమంబును నై నకర్దమదాహిత్రసంతాన

ప్రకారంబు శ్రద్ధాగిరివృక్షక్షండ వనసికలం జెప్పితినింక దక్షప్రజాపతివంశం జెఱంగింతు వినుము.

26

--- దక్షప్రజాపతివంశతని తెలియజేయుట. ---

క. వనజజనివలన భవ మం, దినయాదక్షప్రజాపతికి పునునిజనం

దన యగు ప్రసూతివలనను. వనభూమియావృక్ష రుద్రయ శ్ర మందిరి కన్యల్ .27

వ. ఇట్లుదయించినయక్క-స్వకాపాదశంబునంబు శ్రద్ధామైత్రియు దయయుశాంతియు దుష్టియు బుష్టియు బిముయు సున్నతియు బుద్ధియు మేధయుదితిక్షయు ప్రీయు మూర్తియు ననునామంబులు గిలపదుమువ్వరను ధర్మరాజున కిచ్చె నొక్క-కన్యక నగ్నిదేవునకును నొక్క తెలి బిశృదేవతలకును నొక్కతె (జన్మ మరణాదిసవరకుం డగు) నభవునకుం బెండ్లి సేసె నంత నాధర్మనిష్ఠులయందు శ్రద్ధవలన శ్రుతంబును మైత్రివలన బ్రహ్మదంబును దయవలన సభయంబును శాంతివలన సుఖంబును బుష్టివలన ముదంబును బుష్టివలన స్మయంబును గ్రియవలన యోగంబును నున్నతివలన విర్పంబును బుద్ధివలన సర్థంబును మేధవలన స్మృతియు దితిక్షవలన క్షేమంబును ప్రీతివలన బ్రశ్రయంబును మూర్తివలన సకలకల్యాణగుణోత్పత్తిసాధనాతు లగునరనారాయణులు లనుబుఱు లిద్దఱును సంభవించిరి వారలదస్మృతాలంబున.

28

సీ. గంధవాహుడు మందగతి ననుకూలుఁడై, ఏచె నల్లిపూలు ; విశద మయ్యె నఖిలలోకంబులనానందమునుబొందె, దుములమై దేవదుండభులు మొరసెఁ గర మొప్ప జలభులకలక లఱంగెను, మంచినగతిఁ బ్రవహించె నదులు గంధర్వకన్యరఃగానముల్ వీఱఁచె, నప్పరోజునములారాస్వములు సెలఁగె

తే. సురలు గురియించి రిందందభవిరులవాని, మునజంబులు సంతోషమునఁ జెలంగి వినుతు లొనరించి రివ్వేళశ్రవిశ్వమెల్లఁ, బరమమంగళి మై యొప్పెభవ్యచరిత.

వ. ఆసమయంబున బ్రహ్మాదదేవత లమ్మహాస్మికపక్షుఁడనుదెంచుటనిస్తుతియించిరి.

సీ. కృగనమందులఁ దోచుగంధర్వనగరాట, రూఘవములట్లు శ్ర రూఢి మెఱసి యెయ్యత్యయం దేసి శ్ర నేపారుమాయచే, నీవిశ్వ మిటు రచియింపఁబడియె నట్టియాత్రప్రకాశార్థ మై ముసరూప, మున ధర్మగృహమునఁ శ్ర బుట్టినట్టి పరమపురుష నికుఁ శ్ర బ్రణమిల్లెద మదియుఁ, గాక యీశ్వప్తి దుఃష్కర్మవృత్తి తే. జరగ ని కుండుకొఱకు నై శ్ర సత్త్వగుణము, చేన్మృజించినమమ్మిట్లు శ్రీనివాస మైనసరసిరుహ ప్రభ శ్ర నపహించు, నీకృపాలోనంబుల శ్ర నెమ్మిఁ జూడు. 31

క. అని యిట్లు దేవగణములు వినుతింపఁ గృపాకటాక్షువీక్షణములచేఁ గని వారు గంధమాదన, మున కేగిరి లింద్రముదము శ్ర ముప్పిరిగొనఁగన్. 32

క. ధరణీధర ముదుపుట కా, నరనారాయణులు భువి జగనన మనయము నొం ది యెరువకృష్ణాఖ్యలఁ, గురుయదువంశముల సత్త్వగుణములు గుహన్. 33

వ. మఱియు నగ్నిదేవునకు దత్తత త్రియైవస్యాహాదేవి యను భార్యయందు హుత  
భోజనము లగుపావకండును జవమానుండును శుచియు ననుచు వ్యవసాయములు  
గలిగిరి వారివలనం బంచచత్వారింశత్సంఖ్యలం గలయగు బుద్ధులంబు లయ్యె  
నిట్లు పితృపితామహయు కంబుగా నేకోనపంచాశత్సంఖ్యలు గల యగులు  
బ్రహ్మవాదులచే యజ్ఞకర్తలంబులం దగ్నిదేవతాకంబు లైనయిట్లు దత్తన్నా  
మంబులచేతఁ జేయంబడు చుండు నాయగు లెవ్వరనిన న్నోవ్యాప్తులు బర్హి  
షదులు సామ్యులు సితలు నాన్యైకంబు సాగులు నిరగులు నన నేమదెఱంగు  
లై యుందురు దాతోయని యగు స్వభావ యనుభవవత్తియందు జారలవలన  
వయనయు భాణియు ననునిద్రలు కన్య లుదయించి జ్ఞానవిజ్ఞానవారిగ లగును  
బ్రహ్మసిద్ధి లయి పరగిరి) వెడియు.

34

... ఈశ్వరునకును దత్తప్రజాపతికిని విరోధము సంభవించుట.

- సీ. దత్త ప్రజాపతితనయ యాభవుభాగ్య యనఁగాఁదగునతి యను జాంగి  
సతతంబుఁ బతిభక్తిసలుపు చుండియుఁ దనూ, జాతెలాభము నందఁజాలదయ్యె  
భర్తనిదేనఁ జాలఁ గ బ్రతికూలుఁ డైనట్టి, తమతండ్రి మీఁదిరోషమునఁజేసి  
వల నేది తా ముగ్ధవలె నిజయోగమార్గంబున నాత్మదోహంబు విడిచె  
తే. ననిమునీంద్రుండు వినిపింపఁనమ్మహాత్ముఁడై నవిదురుండు మనము నననదృఢంబు  
గదురఁదత్తభవిన వేడ్తగడలుకొనఁగ, మునివ రేణునిజూచియిట్లనియెమఱియు.
- సీ. చతురాత్మదుహితృవత్సలుఁడై నదత్తుండు, దనకూతు సతి ననాదరము సేసి  
యనయంబునఖలచరరాచరగురుఁడుని, ర్వైరుండు శాంతవిగ్రహాఁడు ఘనుఁడు  
జగముల కెల్లను క బచ్చింప జేవుండు, నంచితాత్మారాముఁ క డలఘుమూర్తి  
శీలవంతులలోన క శ్రేష్ఠుండు నగునట్టి, భవునందు విద్యేవ్యవహు కేమి  
తే. కారణము సతి దా నేమికారణమున, విడువరానట్టిప్రాణముల్ విడిచెమఱియు  
శ్వశురజామాతృవిద్యేవ్యసరణి నాకుఁ, దెలియ నానతియమ్ము సుగ్రీవిధేయ. 36
- క. అని యడిగిన నవ్విదురుని, గనుఁగొని మైత్రేయుఁ డనియెఁ క గౌతమ మొప్పు  
విను మనఘు లొల్లి బ్రహ్మలు, జననతముగఁ జేయనట్టిసత్తముఁ జూడన్ 37
- చ. సరసిజగర్భయోగిజనశిరస్వసుపర్వమునీంద్ర హవ్యభు  
కృరముబుష్టి ప్రజాపతులు క భక్తిమెయిం జనుదెంచి యుండ 38  
త్తరణిసమానతేజఁ డగుఁడక్షుండు వచ్చినఁ దత్సన్మయలు  
దర మీడి లేచి రప్పుడు, పితృతామహభర్తలు దక్క నందఱున్.
- క. చనుదెంచినయాదత్తుండు, వనజజనకు మ్రొక్కి భక్తివశు లై సభ్యుల్  
దన కిచ్చినపూజలు గై, కొని యర్ఘాసనమునందుఁ గూర్పుండి తగన్, 39
- తే. తన్నుఁ బొడగని సభ్యులందఱును లేవ, నాననము దిగనట్టిపురారివలను

గన్నుఁగొనఁ ను విన్నుకొని ములు సెదరఁ, జూచి యిట్లును రోషవిస్మయరణ మెఱయ.  
 తే. (వినుఁడు మీరలు కొడిమానికొబడి మనిచు. తాళనాదను రోత్రములార మోహ  
 మశ్శురోక్తులు గావు నామాటలనుచు, వాఁ కందఱ కాపురఁగైరి జూపి.) 41  
 నీ. పరికింప నిలఁడు దిక్పాల<sup>1</sup> యశోహాని, కరుణ డీక్రీయాశూన్యప్రభుఁడేతఁ  
 గర మొప్ప సజ్జనాచరితమార్గముఁ దూషి.తం బయ్యె నెన్నఁగఁత త్రపుండు  
 మహితసావిత్రి సగమానను సాధ్వి స, సత్తనూజను మృగశాబనేత్ర  
 ననలభూసురబంధుజనసమతుమున మ, ర్కటలోచనుఁడు గరగ్రహణ మర్కి  
 తే. జేసి తాశివ్యభావంబుఁ గ జెందటాత్మక, దలఁచి ప్ర త్యుద్ధతాభివంధనము లెఱపి  
 నడవకుండిన మానసికనన్నుఁ గన్న, నోడిమాటకుఁ దన కేమిఁ గారవోయె. 42  
 నీ. అనయంబు లు ప్తక్రీయాకలాపుండు మాన, హీనుఁడు మర్యాద గ లేనివాఁడు  
 మత్తప్రచారుఁ డుకన్మత్తప్రియఁడు దిగం, బరుఁడు భూతప్రేతపరివృతుండు  
 దామనప్ర మథభూతములకు నాథుఁడు, భూతలిప్తుం డస్థిభూషణుండు  
 నష్టశౌచుండు సుకన్మదనాథుఁడును దుష్ట, హృదయుఁ డుగ్గుఁడును బ్రరేతభూని  
 తే. కేతనుఁడు వితతస్రస్రకేతుఁ డశుచి, యయినతన కొక్క శివనామకమనుప్ర వాద  
 గలిగెఁ గానియశివుఁడనికాన కెఱిగి, యెఱిగి వేదంబు శూద్రునకెచ్చి నటులు.  
 వ. ఇతనికి నస్మత్తనూజను విధివత్ప్రకారంబున నిచ్చితి. 44  
 క. అని యిట్లులు ప్ర తికూలవ, చనములు దక్షుండు వలికి గ శపియింతును శ  
 ద్వుని నని జలమును గొని కర, మున నునిచి యిటు లనె రోషకమున ననఘాత్మా.  
 క. ఇతఁ డింద్రోపేంద్రపరీ, వృత్తుఁ డై మఖిసమయమున హావిర్భాగము దే  
 వతలం గూడఁగ మహితని, యతిఁ బొందక యుండుఁగాకగయని శపియించెన్.  
 వ. ఇట్లు దక్షుండు వల్కినగర్హితవాక్యంబులు వినిందితంబు లగుం గాని యాథా  
 ర్థ్యంబున వాస్తవంబు లగుచు భగవంతుం డగురుద్రునందు ననిందితంబు లై  
 స్తుతిహాపంబుల నొప్పెఁ దదనంతరంబ రుద్రునకు శాపం బిచ్చినకారణంబున  
 దక్షుండు సదస్యముఖ్యులచే నకృత్యం బని నిషేధింపంబడి ప్రవృద్ధం బయినక్రో  
 ధంబుతోడ నిజనివాసంబునకుం జనియెనంత గిరిశానుచరాగ్రేసరుం డగునందికే  
 శ్వరుండు దక్షుండు నిటలాక్షుని శపియించినశాపంబు నతనిపల్కినయనన్వర్త వా  
 క్యంబులును విని కోపాదుణితలోచనుం డై యిట్లను నీదక్షుండు మర్త్యశరీంబు  
 శ్రేష్ఠంబుగాఁ దలంచి యప్రతిద్రోహియైన భగవంతునందు భేదదర్శి యైయప  
 రాధంబుఁ గావించె నిట్టిమూఢాత్ముండు దత్తవిముఖుండగు మఱియుం గూట

1. కవరయశో, హానికరుఁడు క్రియాశీనుఁడేత. 42- 43 వ-పద్యములకు నడుమ 'ఇట్లను  
 చున్న సమయమున, క. శివు దక్షుండు నిందించుతె, గునకున్ శిరహుంచె రుచిభగ్గుండు కనుగీఁటెం  
 గవకవ నగియెను బూసుండు, దివిజాలు ఋత్విజాలు నమమఃశివన్ వినుచుండన్. వ. అంత దక్షుండు  
 మఱియును,' అని యధికపాతముకల్పరిని గానిపించుచున్నది.

ధర్మంబు (లయననివాసంబు) లగ్నావ్యసూక్తికాంతః జేసిసక్తుండై యర్థవాదంబు లు నవేదంబులచేత నష్టమనీషం గలిగి కర్మతంత్రంబు విస్తృతంబు సేయు వెంటయు దేహాకంబు లుపదేయంబులుగాఁ నజూచుచు బుద్ధిచేతి నాత్మతత్త్వంబు మఱచి వర్జించుచుఁ బశుపాయుండై స్త్రీకాముండు నగు నిదియుచుం గాక డక్షుం డచిరకాలంబున మేషములుం డగు నని మఱియు. 47

మ. అనయంబుం దనమానసంబున నవిద్యుక్ ముఖ్యతత్త్వంబు గాఁ గని గౌరీశుం దిరస్కరించినయస్కర్మార్కాత్ము నీదత్తుని  
న్ననవర్జించినవాడు సంసరణకర్మారంభుం డై నిచ్చులుక్  
జననం బందుచుఁ జచ్చుచుక్ మరల నోరజం బుట్టుచుక్ వర్జిలున్. 48

వ. అదియునుగాక యీహారద్వేషు లైనద్విజు లర్థవాదబహుళంబు లైనవేద వాక్యంబులవలన మధుగంధసమం బైనచిత్రక్షోభంబుచేత విమోహితమనస్కులయి కర్మాసక్తు లగుదురు మఱియును భక్త్యాభివ్యవహారశూన్యు లై దేహాది పోషణంబుకొఱకు ధరియింపఁబడినవిద్యాతపోవ్రతాబులు గలవార లై ధన దేహేంద్రియంబులయందుఁ బ్రీతి బొంది యూచకులై విహరింతు రని నంది కేశ్వరుండు బ్రాహ్మణజనంబుల శపియించినవచనంబులు విని భృగుమహామని మరల శపియింపం బూని యిట్లనియె. 49

తే. వసుధ నెవ్వారు ధూర్జటిశ్రవత్రులు వారు, వారి కనుకూలుకగును రైవ్యారువారు నట్టిసచ్చాత్రపరిపఁథు శ్రువైనవారు, నవనిఁ బాపండు లయ్యెద శ్రరనిశపించె. 50

సీ. సకలవర్ణాశ్రమాశ్రావరహేతువు లోకమునకు మంగళమార్గమునుసనాత నముఁబూర్వముపి నవ్యశ్రమజనార్దనమూలమునునిత్యమునుశుద్ధమునుబరంబు నార్యపథానుగం శ్రబగువేదమును విప్రగణము నిందించిన శకారణమున నేశివదీక్షయందేని మధ్యమపూజ్యుం డై భూతపతి డెవ శ్రమగుచు నుండు

తే. నందు మీరలు భస్మజటాస్థిధారణములఁ దగి మూఢబుద్ధులు శ్ర నష్టశౌచు లై నశింతురు పాపండుశ్రలగుచు ననుచు, శాప మొనరించె నాద్విజున త్తమండు.

వ. ఇట్లన్యోన్యంబును శాపంబులం బొందియు భగవదనుగ్రహంబు గలవారలగుటం జేసి నాశంబు నొంద రై రట్టియెడ విమనస్కుం డగుచు ననుచరసమేతుం డై భవుండు సనియె సంత. 52

సీ. అనఘాత్మ యేయజ్ఞశ్రమందు సర్వశ్రేష్ఠుం, డగువారి సంపూజ్యుండై వెలుంగు నట్టియజ్ఞంబు సకల్యగ్విధానమున సహస్రవత్సరములు శ్ర నజాఁ డొనర్చె గర మొప్ప నమరంగోగాయమునాసంగ, మావనిఁ గలుగుప్రయాగయందు నవభృథస్నానంబు శ్ర లతిభక్తిఁ గావించి, గతకల్మషాత్ము లై శ్ర ఘనత కెక్కి

తే. తిగ నిజాశ్రమభూముల శ్రదలఁచివార, లందఱును వేడ్కతోఁ జనిరెరనుచు విదురు

నకును మైత్రేయఁడనుమునిగనాయకుండు, నెఱుంగవినిపించివెండియుగ్నిట్టులనియె.

... దక్షప్రజాపతియొక్క మనకు దాక్షాయణి వోఁ నోరుట. ...

వ. అంతశ్వసుకుండగుదక్షునకు జామాతయైనభద్రునకు నన్నోన్మనోభంబు పెరుగుచుండ నతిచిరం బగుకాలం బరిగె నంత దక్షుండు రుద్ర విహీనం బగుమాగంబు లేనిది యైనను శర్వతోడిపూర్వవిరోధంబునను బరమేష్ఠి కృతం బైననకలప్రజాపతివిభుత్వగర్వంబుననంచేసి బ్రహ్మనిష్ఠు లగునీశ్వరాడాల ధిక్కరించి యరుద్ర కంబుగా వాజపేయవనంబు గావించి తదనంతరంబ బృహస్పతిసవనామకం బైనమఖంబు నేయ నుపక మించిన నచ్చటకేం గ్ర మంబున. 54

చ. కర మనుర క్తి నమృతిము శ గన్గొనువేడుక దొంగలింపఁగాఁ బరమమని ప్రజాపతిసుప్తవర్షమహర్షివరుల్ సభార్యులై పరువడి వచ్చి యందఱు శుభధిస్థితి దీవన లిచ్చి నశ్శువేఁ బూరిఁ బూరి నచ్చటక విహితఃపూజల నొందిరి సమ్మదంబునన్. 55

తే. దక్షతనయ సతీదేవి శ దవిలి యాత్మ సదనముననుండి జనకునిశవచమహిమ గగనచరులు నుతింప నాశ్రకలకలంబు, విని కుతూహలినీ యయి విశ్వస్విధిజూడ.

వ. అయ్యవసరంబునఁ దన తనదర్శనకుతూహలులై సర్వదిక్కులవారును జనుచుండి రాసమయంబున. 57

నీ. తనరారునవరత్నత్రాటకరోచులు, చెక్కుటద్దములతోఁ శ జెలిమి సేయ మహనీయతపనీయకమయపదకద్యతు, లంసభాగంబుల శ నావరింప నంచితచీరచీరనాంబరప్రభలతో, మేఖలాకాంతులు శ మేల మాడఁ జూచలాచంచలఃపాదవిలోచన, ప్రభలు నల్లిక్కులఁ శ బ్రబ్బికొనఁగ తే. విండువేడుక భర్తృప్రమేత లగుచు, మానెతము లైనదివ్యవిమానయాన లగుచు నా కాశపథమున శనరుగుచున్న, ఖచరగంధర్వకిన్నరాంశగనలఁ జూచి. 58

క. సతి దనపతి యగునాపశు, పతిఁ జూచి సమత్సుకతను శ భాషించి ప్రజాపతి మీమామ మఖము సు, వ్రతమతి నొనరించు చున్నశవాఁ డట వింటే. 59

క. కావున నయ్యజ్ఞమునకు, నీవిబుధగణంబు లర్థి శ నేగెద రదె వో దేవ మన మిప్పు డచటికిఁ, బోవలె ననువేడ్క నాకుఁ శ బుట్టెడు నభవా. 60

క. ఆ యజ్ఞముఁ గనుఁగొనఁగా, నాయనజలు భక్తిఁ బ్రాణనాథులతోడం బాయక వత్తురు మనముం, బోయిన నే వారి నచటఁ శ బాడగనఁ గల్గున్. 61

క. జనకునిమఖమున కర్థిం, జని నీతోఁ బారిబర్హ సంజ్ఞకతఁ గడం దనరినభూషణములఁ గై, కొన వేడ్క జనించె నీశ శ కజనవినాశా. 62

క. వాతోడను స్నేహము గల, మాతను దతోద్దరింపమాజము ఋషిసం క్షాతకృతమఖసమంచిత, కేతువుఁ గన వేడ్క గగనశకేశ జనించెన్. 63

- వ. అదియనుంగాక దేవా మహాశక్తిరంబై గూత్రమాత్మకంబగు ప్రపంచము  
భవదీయమాయావిచిత్రతఁ బగులంజేసి నీకు నాశ్చర్యకరంబుగాదయినను భవ  
దీయతత్త్వం బెఱుంగంజూక కామినీస్వభావంబు గలిగి కృపణురాల నై మదీ  
యజన్మహామః గనుఁగొన నిచ్చునెదితి నని మెడియు నిట్లనియె. 64
- చ. మాదమునఁ దక్కిభోధ్యవ విభూతిఁ గనుఁగొన నన్యకామిచుల్  
పదువులు గట్టి భూమణవిభాసిత లై నిజనాథయుక్త లై  
మహాలహంస పాంశురసకమందితదివ్యవిమానయాన లై  
యదె చను చున్నవారు గనుఁచుభ్రపభుజున నీలకంఠరా. 65
- క. అఁగూ విను లోకంబుల, జనకులిగేహమునఁ గలుగు సకలసుఖంబుల్  
తనయులు నని సంప్రీతిం, గనుఁగొన కేరితి నిలుడఁగఁగాయము లభవా. 66
- క. అనయము బిలువక యుండఁ, జన ననుచిలి మంటవేరిజనకగురుసుహృ  
జ్జననామకగేహములకుఁ, జనుచుందు పిలువ కున్ననజ్జను లవఘా. 67
- వ. అని మఱియు నిట్లనియె దేవా నాయండుఁ బసన్నుండ వై మదీయమనోరథం  
బు వీర్ప నర్హుండవు సమధికజ్ఞుంబు గలనీచేత నేను భవదీయ దేహంబునం  
దర్థంబున ధరియింపంబడితి నట్టినన్ను ననుగ్రహింపవలయు నని ప్రార్థించిన మంద  
స్మితవదనారవిందుం డగుచు 1జగత్ప్రస్థులసమక్షంబున దక్షుండు త న్నాడిన  
మర్మభేదంబు లై నకుహకవాక్యశాయకంబులం దలంచుచు నిట్లనియె. 68
- సీ. కల్యాణి సీమాబ్రగమ నొప్పు బంధువుల్, పిలువ కుంజినను సంప్రీతిఁ జనుచు  
2రంటి విదియు లెస్సఁయెనను దేహాభి, మానమదమున నమరమునను  
గడంగి చూరోపితఘనకోపదృష్టులు, గారేనిఁ బోడగుఁగఁగానినిము  
వినుతివిద్యాతపో, విత్తవయోరూప, కులములు సుజనులకును గుణంబు  
తే. లివియ కుజనులయె 3 దోషహేతుకంబులై వివేకంబుసెఱుచు మహాత్ములైన  
వారిమాహాత్మ్య మాత్మిగఁగర్విసునఁజేసి, జక్షులుపొడగానఁజాలరుజలజనేత్ర.
- క. విను మట్టికుటిలు లగుదు, ర్జనులగృహంబులకు బంధునరణిని బోవం  
జనదు వినితుల కది గడు, ననుచిత మైపట్లముందునది యెట్లనిన్. 70
- ఆ. కుటిలబుద్ధు లయినఁక జనులయిండ్లకు, నాశ్యలేగ వా రరనాదరమున  
బామలు ముషేవడంగరభూరిరోపాక్షులై, మాత్రు రదియుఁగాక క్రసుదతివినుము.
- చ. సమదరిపుప్రయుక్తపట్రసాయకజర్జరతాంగుఁ డయ్యు దుః  
ఖమును నొఱంగి నిద్రఁ గనుఁగొని కృశింపఁడు మానవుండు నో  
యుమ విను మిష్టబాంధవదుక్తులు మర్మము లంటనాటఁ జ  
త్తమున నహర్నిశంబుఁ బరితాపము నొంది కృశించు నెప్పుడున్. 71
- క. విను లోకోత్కృష్టుండు దక్షునికే దనూభవలలోనఁగూరిమిసుత వై



నను నాసంబంధులున, జనుకుచే బూజ వడయః శ్ర జాలవు తరుణీ. 73

వ. అది యెట్లతనిచేత భవత్సంబంధవశంబునంజేసి పూజఁ బడయ లేమికి నతనికిసికు విరోధంబునకు హేతు వెట్టి దని యంటి వేని. 74

మ. నిరహంకారనిర స్తపావసుజనానినివోల్ల సత్కిర్తి గొం  
దటు కామించి యశక్తులై మనములక 1 దండిహ్యమానేంద్రియా  
తురులై యూరిక మచ్చురింతురు మహాత్ముల డీశ్వరుం డైనయా  
హరితో బద్ధవిరోధముం దొడరుదైత్యశ్రేణిచందంబునన్. 75

వ. అదియునుం గాకసీవతనికిం బ్రత్యుత్థానాభిశంధనంబులుగావింపకుండుటంజేసి తిరస్కృతుండ వైతి వంటివేని లోకంబున జను లన్యోన్యంబును బ్రత్యుత్థానాభి వంధనంబులు గావించు రదియ పాజ్ఞ లునువారు సర్వభూతాంతర్యామి యైనఁరమపురుషుండు నిత్యఁదిపూర్ణుండు గావున గామికవ్యాపారం బయుక్తం బని తదుద్దేశంబుగా మనంబునంద నమస్కారాదికంబులు గామింతురు గాని దేహా భిమానంబులు గలుగుపురుషులందుఁగావింపరు గాన యేనుచు వాసుదేవశబ్దవా చ్యుండు శుద్ధస త్వమయుండు నంతఃకరణంబునందు నావరణవిరహితుండు నై ప్రకాశించువాసుదేవునకు నెల్లప్పుడు సమర్పించుచుండును నిట్లనపరాధి నైనను బూర్వంబున బ్రహ్మలు సేయున త్త్రంబునందు దురుక్తులం జేసిపరా భవించి మద్దేవీ యైన దత్తుండు భవజ్ఞనకుం డైన సతఁడును దదనువర్తు లునువారలును జూడఁ దగరు గావున మన్వచనాతిక్రమంబుబునంజేసి యరిగితి వేని నచట నీకుఁ బరాభవంబు సంపాద్య బగు లోకంబున బంధుజనం బులవలనఁ బూజ వడయక తిరస్కారంబు వొందుట చచ్చుటచు కాదేయని పలికి మఱియు నభవుండు పౌ మ్మని యచుజ్ఞ యిచ్చిన నచ్చట నవమానంబునం జేసి యసెధం బగుననియు నిచ్చటః బొమ్మనక నవారిచిన మనోవేదన యగు ననియు మనంబునఁ దలపోయుచు నూరకుండె నంత. 76

సీ. సతి సుహృద్దర్శనేశ్చాప్ర తికూలదుః, ఖస్వాంత యగుచు నంగములు వడఁక నందండ తొరఁగెడున ప్రపూరంబులు, గండభాగంబులఁ శ్ర గడలుకొనఁగ నున్నత స్తనమండలంపరిహారమున్, వేడినిట్టూర్చుల శ్రవెచ్చఁ గండ సతిశోకరోమాకులాత్యంతదోహయ,మాన మైహృదయంబు శ్ర మలఁగుచుండ తే. మఱియుఁగపితాక్షి యైస్వస్రమానరహితు,నాత్మదేహంబునగమిచ్చినట్టిభవుని విడిచి మూఢాత్మయగుచు నశ్వేలఁదిననియె, జనకుఁ జూచెడువేమకనందశింప.

వ. ఇ ట్లతిశీఘ్రమనంబున. 78

సీ. మానిని చనుచుండఁగమణిమన్మదాది స,హస్ర సంఖ్యాతమృద్రానుచరులు యక్షులు నిర్భయులై వృషశేంద్రుని, మున్నిడికొనుచు సకమ్మదిత దాల్చు కందుకాంబుజకారికాతాళవృంతద,ర్పణధవళాతపత్ర ప్రసూన

మాలికాసావర్ణ్యముణివిభూషణసున, సారకమూరికాశచందనాది

తే. వస్త్రపులు గొంచు చేరి శిశువాణి గదిసి, సంఖమంచుభివేణునకన్యము లొప్ప  
మాచితంబైనపుచుళేంద్రకమాచి జేసి, యజ్ఞభూమార్గులైయర్కి నరిగి యరిగి.

వ. ముందట.

80

చ. మనసున మోచ మందుచు నుగ్మూరిమణిమణి గాంచె జానువృ

త్కనకకుళాజినాయచని కామవినిర్మితచాత్ర పీఠము

నైననుపమవేషఘోషనుమకహత్వశుభంభనకర్మభూమముక

మునివిబుధాభిరామను సకళజ్ఞులహోమము యజ్ఞధామమున్.

81

చ. ఇట్లు గనుంగొని యజ్ఞశాలం బ్రవేశించిన.

82

క. చనుదెంచినయమ్మగజవను జడయు సోదరులుఁ దక్క శ సధిఁ గలజను లె

ల్లను దక్షునిభయమున, ననయము నపు డాదరింప శ రైరి మహాత్మా.

83

క. నెఱిఁ దల్లియుఁ బినతల్లులుఁ బరిరంభణ మాచరింప శ బరితోహస్రత్

దొరఁగఁగ నగుత్తికతో, సరసిజముఖసేను చుర మ, సతీయును సంతన్.

84

క. జగతుం దవమానించుట, యును హోరు లర్కి ననకు శ నుచితక్రియఁ జే

సినపూజల సందక శోభన మరసిన మామమాట శ వలుకక యుండెన్.

85

వ. ఇట్లు తండ్రిచే నాదరింపబడని దై విభుండైనయీశ్వరునందునాహ్వాన క్రియా  
శూన్యత్వరూపం బైనతీరస్కారంబును నరుద్రభాగం బైన యజ్ఞంబునుం గనుం  
గొనినిజరోమానలంబున లోకంబులు భస్మంబు సేయం బూసిన తెఱంగున నుజే  
కించి దుద్రవిద్వేషియుఁ గ్రతుకర్మాభ్యాసగరిష్ఠుడు నగు దక్షుని వధియింతు మ  
నును లేచిన భూతగణాంబుల నివారించి రోషవ్యక్తభాషణంబుల నిట్లనియె లో  
కంబున శరీరధారులైన జీవులకుఁ బ్రియూత్మకుం డైన యీశ్వరునకుఁ బ్రియా  
ప్రియులును నధికులును లే రట్టిసకలకారణండును నిర్మత్సరుండును నైన దుద్ర  
నందు నీవు దక్క నెవ్వఁడు బ్రతికూలం బాచరించు నదియునుం గాక మిము  
బోటివారలు పరులవలనిగుణంబులందు దుర్గుణంబుల యాపాదితురు మఱి  
యుం గొందఱు మధ్యస్థు లైన వారలు పరుల దుర్గుణంబులయందు దోషంబుల  
నాపాదింపరు గొందఱు సాధువర్తనంబు గలవారలు పరులదోషంబుల నైన  
గుణంబుల కా ననుగ్రహితురు మఱియుం గొందఱు త్రమోత్తములు పరుల  
యందు దోషంబుల నాపాదింపక తుచ్ఛగుణంబులు గలిగినను సద్గుణంబులుగా  
గైకొందు రట్టి మహోత్తములయందు నీవు పాపబుద్ధి గల్పించితి వని వెంశియు  
నిట్లను మహాత్ము లగువారలపాదఘోషిచే నిరస్తప్రభావు లై జడస్వభావంబు  
గలదేహంబు నాత్మముని పల్కుచుజను లగునాదు మహోత్తముల నిందించుట  
కార్యంబు గా దదియు వారి కనుచితం బగు నని వెంశియు నిట్లనియె.

86

సీ. అనయంబు శివ యనునక్షరద్వయ మర్థి, వాక్కునఁ బలుక భావమునఁదలఁప

సర్వజీవులపాపసంఘముల్ నెడు నట్టి నుకొతొత్తునందు నశమంగళుండ  
వసునీవు విచ్చేక్షి. వగుట కాశ్చర్యంబు, పండెద విశము నీ శ్ర వదియుంగాక  
చర్చింప నెవ్వరొచరణపద్మంబుల, నరసి బ్రహ్మానంద శ్ర మనుమరంద

తే. మతాలభ క్తిని మహాసరయంబు లనెడి, సుమృదలదేతల గ్రోలి సంతుష్టచిత్తు  
లగుదు రత్వంతవిజ్ఞాను శ్ర లట్టిదేవు, నందు ద్రోహంబు సేసి తేమందు నిన్ను.

క. మఱియును నమ్మహితొత్తుని, చరణసరోజాతయగము శ్ర సకలజగంబుల్  
నెఱిఁ 1 గొలువఁ గోరుకోర్కులు, దర మిడి వర్షించు నతనిఁ శ్ర దగునే తెగడన్.

చ. పరంగఁ జితాసిభస్మస్మకశపాలజటాధరుడుం బరేతభూ  
చరుడు పితాచయక్తుఁ డని శ్ర శర్వు స మంగళుం గాఁడలంప రె  
వ్వరు నొకఁ డీవు దక్క మఱి శ్ర వాక్సతిముఖులు నమ్మహాత్ము స  
చ్చరణసరోజలేఖలు శ్ర సమ్మతిఁ దాల్తురు మ స్తకంబులన్.

89

చ. నెలకొని ధర్మపాలనవిశిష్టలు భర్గుఁ దిరస్కరించున  
క్కలుషుఁజవ్వాఁ గోయఁ దగు శ్ర గా కటు సేయఁగ నోపఁ డేనిఁ దాఁ  
బొలియుట యొప్పు రెంటికీ బ్రభుత్వము పాలమిఁ గర్లరంధ్రముల్  
బలువుగ మూసికొంచుఁ జనఁ శ్ర బాడి యటందురు ధర్మవర్తనుల్.

90

వ. అది గావున.

91

మ. జనుఁ డజ్ఞానమునకా భుజించినజగుశస్పం బైనయన్నంబు స  
య్యన వెళ్ళించి పవిత్రుఁ డైనగతి దుష్టాత్ముండ వై యీశ్వరుకా  
ఘను నిందించిననీతనూభవ యనం శ్ర గా నోర్వ నీహేయభా  
జన మైనట్టిశరీరముకా విడిచి భాస్వచ్ఛుద్ధి వాటిల్లెదన్.

92

వ. అదియునుం గాక దేవతల కాకాశగమనంబును మనుష్యులకు భూతలగమనం  
బును స్వాభావికంబు లయినట్లు ప్రవృత్తినివృత్తి లక్షణకర్మంబులు రాగవైరా  
గ్యాధికారంబులు గా వేదంబులు విధించుటంజేసి రాగయుక్తులై కర్మతంత్రు  
లయిన సంసారులకు వైరాగ్యయుక్తులయి యాత్మోరాము లయిన యోగిజనులకు  
విధినిషేధహాపంబు లయిన వైదికకర్మంబులు గలుగుటయు లేకుండుటయు  
నైజంబు లగుటంజేసి స్వధర్మనిష్ఠుం డగువాని నిందింప జన దాయుభయకర్మ  
శూన్యండు బ్రహ్మభూతుండు నయినసదాశివునిఁ గ్రియాశూన్యుం డని నిందిం  
చుట పాపం బగుఁ దండ్రి సంతల్పమాత్ర ప్రభవంబు లగుటంజేసి మహాయోగి  
జన సేవ్యంబు లయినయస్మదీయంబు లగునణిమాద్యష్టైశ్వర్యంబులు నీకు సంభ  
వింపవు భవదీయంబు లగునై శ్వర్యంబులు ధూమమార్గ ప్రవృత్తులై యాగాన్న  
భోక్తులైనవారిచేత యజ్ఞశాలయందెచాల నుతింపంబడి యుండుఁ గాన నీమనం

- బున నే నధికసంకన్నుండ ననియఁ జితాభస్మాస్థిధారణుం డైనరుద్రుండు దరి  
ద్రుం డనియను గర్వింపం జన దని వెండియు ని ట్లనియె 98
- ఉ. నీలగళాపరాధియగునీకుఁ దనూభవ నోట చాలదా  
చాలుఁ గుమర్త్య నీదుతనుకృత సనక మది సిగ్గు వుట్టెడి  
న్నెల ధరక మహాత్ములకు శ నె గ్గనరించెడివారిజన్మముల్  
గాలుపనే తలంప జనకా కుటిలాత్మక యెన్ని చూడంగన్. 94
- చ. వరవృషకేతనుండు భగవంతుఁడు నైనహరుండు నన్ను నా  
దరపరిహాసవాక్యముల శ దక్షతనూభవ యంచుఁ బిల్వ నేఁ  
బురపురఁ బొక్కుచుకొ మదముఁ క బొందక నర్జవచఃస్మితంబుల  
దొఱఁగుదు నీతనూజ ననుఁదుఃఖముకంటెను జచ్చుటా పుగున్. 95
- వ. అని యిట్లు యజ్ఞసభామధ్యంబునం బ్రళిఘాటం జగజ్జు సుదేశించి పలికి  
కామక్రోధాదిశత్రువిఘాతని యగునతీదేవి యుదఘ్నాః యయి జలంబుల నాచ  
మనంబు సేసి శుచి యై మానంబు ధరియించి జితాసన యై భూమియం దాసీన  
యగుచు యోగమార్గంబునంజేసి శరీరత్యాగంబు సేయం దలంచి. 96
- సీ. పరుఁ బ్రాణాపానకాయనిరోధంబు, గావించి వాని నేకముగ నాభి  
తలమునఁ జేర్చియంతట నుదానముదాఁక, <sup>1</sup> నెగయించి బుద్ధితో హృదయపద్మ  
మున నిల్చి వాని మెల్లన కంఠమార్గమునను మఱిభూమధ్యమున వసింపఁ  
జేసి శివాంఘ్రిరాజవచింతనముచే, నాథునిఁ దక్క నశ్వంబుఁ జూడ
- తే. కమ్మహాత్మునియంకకపీతమ్మునందు, నాదరంబున నుండు దేహంబు దక్షు  
వలనిదోషంబునను విద్యువంగఁడలఁచి, తాల్చెదనువునననిలాగ్నిధారణములు.
- చ. ఖట్లు ధరియించి గతకల్మషం బైనదేహంబు గలనతీదేవి నిజయోగసమాధిజని  
తం బయినవహ్నిచేఁ దత్త్వ ణంబ దగ్ధ యయ్యె, నంత. 98
- క. అది గనుఁగొని హాహారవ, మొదవఁగ ని ట్లనిరి మానకపులుఁ ద్రిదశులు నీ  
మదిరాక్షి యకట దేహము, వదలఁ గదా దక్షుతోడికైవరముకతనన్. 99
- వ. మఱియు ని ట్లనిరి. 100
- సీ. సకలచరాచరజనకుఁ డైనట్టియీ, దక్షుండు దనకూర్మితనయ మాన  
వతి పూజనీయ యీశతి దనచే నవ,మానంబు నొంది సకమక్షమందుఁ  
గాయంబుఁదొఱఁగంగఁగనుఁగొనుచున్నవాఁ, డిట్టిదౌరాత్మ్య మెంతదేనిగలదె  
యనుచుఁ జిత్తంబుల శ నాశ్చర్యములఁబొంది, రదియునుగక యిట్లనిరి యిట్టి
- తే. దుష్టచిత్తుండు బ్రహ్మబంధుండనయిన, గూతఁడనయంబుదానపక్ష్యాతిఁబొందు  
నిందఁబడిమీఁదదుర్గతిఁజెందుఁగాక, యనుచుజనములువలుకునశ్చయ్యవరమున.
- క. దేహము విడిచినసతిఁ గని, బాహాబల మొప్పు రుద్రపార్షదులును ద

క్షోహిం ద్రుంచుటకై యు, త్సాహంబున లేచి రసిగదాపాణులు నై. 102

క. ఆ రవ ముచ్చ డీక్షించి మ, హాలోషమహోడ భృగుమశ్రహముని కృతునం  
హారకమారక మగునభి, చారకహోమం బానరై సరభసవృత్తిన్. 103

వ. ఇట్లు దక్షిణాగ్నియందు వేల్చిన నంజుఁ దపం బొనర్చి సోమలోకంబున నుండు  
హస్తసంఖ్యలు గలఋభునామధేయలైన దేవత లుడయించి బ్రహ్మతేజంబునం  
జేసి దివ్యవిమానలై యల్పకంబులు సాధనంబులుగా ధరియించి రుద్రపార్షదు  
లైన ప్రమథగుహ్యకగణంబుల బాటందోలిన వారును బరాజితులైరి తదనం  
తరంబ నారదువలన సభవుండు దండ్రీచే ససత్కృతురా లగుటంజేసి భవాని  
పంచత్వంబు నొందుటయుం బ్రమథగణంబులు ఋభునామకదేవతలచే బరా  
జితు లగుటయు విని. 104

కా. ఆద్యం దుగుండు నీలకంఠఁ డిభద్రైత్యారాతి దప్తోష్ఠఁ డై  
మాద్యమృగైమృగేంద్ర భూషమున భీమప్రక్రియక్ నవ్యమక్  
విద్యుద్వహ్నిశిఖాసముచ్చయరుచిక్ నెల్లొందుచంచజ్జటక్  
సద్యఃక్రోధమతోడఁ బుచ్చి వయిచెక్ న్మృచక్రమధ్యంబునన్. 105

వ. ఇట్లు వెటికి వైచినరుద్రునిజటయందు, 106

—.. శివుడు వీరభద్రునిచే దక్షయజ్ఞంబు ధ్వంసంబు సేయించుట. —..

నీ. అభ్రంలిహదభ్రివిభ్రమాభ్రభ్రమ, కృన్నీలదీర్ఘశరీర మమరః  
బ్రజ్వలజ్వలనదీర్ఘజ్వలికాజాల, జాబ్వల్యమానకేశములు మెఱయఁ  
బండదిగ్గేదండ్రగుండాభిదోర్దండ, సాహస్రధృతహేతిఃసంఘ మొప్ప  
వీక్షణ త్రయలోకవీక్షణద్యుతిలోక, వీక్షణతతిదుర్నిరీక్షముగను

తే. గ్రకచకతినకరాశదంష్ట్రలు వెలుంగ, ఘనకపాలాస్థివనమాలిక్యకలును దనర  
నఖలలోకభయంకరుడగుచువీర, భద్రుఁ డుదయించె చూటలగుద్రుఁ డగుచు.

తే. వీరభద్రుండు విహతవిఃద్యేషిభద్రుఁ, డగుచుఁ దనవేయిచేతుల్యమొగిచి వినయ  
మెసఁగ నేనేమిసేయుదురనెఱుంగనాకు, నాన తిమ్మన నతని క్షయ్యభవుఁ డనియె.

చ. గురుభుజశౌర్య భూరిణాగోవిద మద్భుటకోటి కెల్ల నీ  
వరయ వరూధిసీవరుఁడ నై చని యజ్ఞము గూడ దక్షునిం  
బరిపరిసేసి ద్రుంపు మట న బ్రాహ్మణతేజ మజేయ మంటి వే  
నరిది మదంశసంభవుఁడ నై తగునీకు నసాధ్య మెయ్యెడన్. 109

వ. అని కుపితచిత్తుం డై యాజ్ఞాపించిన నట్ల కాక యని. 110

చ. అనఘుండు రుద్రుఁ జేరి ముద న మారఁ బ్రదక్షిణ మాచరించి వీ  
క్షోని యనివార్యవేగమునఁ న గుంభిని గ్రక్కదలన్ ఝళంఝళ  
ధ్వని మణిమౌపురంబులు పడంబుల మ్రోయఁగ భీషణప్రభల్

1. అనుబంధిక ద్రుంభు మి నచట,

దనరఁ గృతాంతకాంతకశితస్ఫుటశూన్యము బాని చెచ్చెరన్.

111

చ. సరథిసన్నతి నట్లుగునైవ్యపద హతపాదధూళిధూ  
సరిత కుబేరది క్షుటమునభ్యులు దక్షుడుఁ జూచి యెట్టిభీ  
కరతను మంచనం దమముగదా రజఃపటలం బటంచు ని  
వ్వెఱపడి పల్కి రాత్మల వివేకవిహీనత బొంది వెండియున్.

112

సీ. ఈ ధూళి వుట్టుటకెయ్యది హేతునో, విలయసమీపమాఁపాలయ దిపుడు  
ప్రాచీనబర్హి ధూళి మహితోగ్ర, శాసనం దిపుడు రాజ్యంబు నేయఁ  
జోరనంఘములకోరా రాదు మఱి గోగ, జాళిరాకకు సమయంబు గాదు  
కావున నిష్పక్షకలాపనసంబు, గాఁ బోలుఁ గా దటుగకయున్న

తే. పట్టియాతాత్మికరజమెందేనిఁగలదె, యనుచుమనములభయమందిరచోజనులు  
సురలు దక్షుడునంతఃబ్రహ్మతముఖ్యులయినభూసురకాంత్రలిప్తునిదిమఱియు.

క. తనకూతులు నూడంగ నిజతనయను నతి ననవరాధ్యదగ మఱి యిట్లై  
గ్గొనరించెయ్యాదక్షుని, ఘనచాపనిపాక మిదియుఁగగాఁ దగు ననుచున్.

114

ప. అని వెండియు నిట్లునిరి కుపితాత్మం డైనదక్షుండు దనకూతుఁడోడివిరోధంబు  
సాలక జగత్సంహారకారణం డయిన సద్గుని గ్రోధింపజేసె నమ్మకూత్మండంత  
టివాఁ డంటెనిం బశయకాలంబున.

115

సీ. సుమహితనిశితత్రిశూలాగ్రసంహృత, పులదిక్కిరిరాజనివహించిగుచుఁ  
జటులొగ్గ నిప్పురై న్ననితగంభీరాట్ట, హాసనిర్భిన్నాఖిలాశుఁ డగుచు  
భూరికరాళివిస్ఫూర్ణంఘ్రాహతి, పతితతారాగణప్రచయుఁ డగుచు  
వివిధహేతివ్రాత్రవిఫలప్రభాపుంజ, మండితచండదోర్ధ్వండుఁ డగుచు

తే. వికటరోషభయంకరశ్రభుకుటిదుర్ని, రీతుడుస్సహతేజోమహిమఁ దనర్చి  
ఘనవిక్లీరజటాబంధకలితుఁ డగుచు, నఖిలసంహారకారణుఁడయినటించు.

116

తే. అట్టిదేవుని ద్రిపురసంహారకరుని, జంద్రశేఖరు సద్గుణసాంద్రు నభవు  
మనము రోపింపజేసినకమంగళములఁ, బొందవచ్చునె షడ్మగరభునకు నైన.

ప. అని యివ్వధంబున భయవిహ్వలలోచన లై పలుకుచున్న సహాయంబున మహా  
త్మం డైనదక్షునకు భయావహంబు లైన సహస్రసంఖ్యాతంబు లైన మహోత్సా  
తంబులు భూనభోంతరంబుల గానంబడు చుండె నాసమయంబున రుద్రాను  
చరులు నానావిధసాధనంబులు ధరియించి కపిలపీఠవర్ణంబులు గలిగి వామనా  
కారులు మకరోదరాననులు నైయజ్ఞశాలాప్రదేశంబునం బరువులు వెట్టుచుఁ  
గదియంజనుడెంచి దక్షాధ్వరవాటంబులువిటతాటంబులు నేయుచుం గొందఱు  
ప్రాగ్గంశంబును గొందఱు పత్నిశాలయుఁ గొందఱు సదస్యశాలయుఁ గొంద  
తాగ్నిధ్రశాలయుఁ గొందఱు యజమానశాలయుఁ గొందఱు మహానసగృహం

బును విధ్వంసంబులు గావించిరి. మఱియుఁ గొందఱు యజ్ఞపాత్రంబుల నగ్నులనుం జెఱచిరి వెండియుఁ గొందఱు హోమాగున్న లాఝ్విరి పదంపడి కొందఱు హోమకుండంబులనుండు మూత్రంబులు విడిచిరి. గొందఱు అత్తరి వేదికామేఖలులు ద్రెంచిరి గొందఱు మనుల బాధించిరి గొందఱు తత్పత్నుల వెఱపించిరి మఱి కొందఱు దేవతానిరోధంబుఁ గావించి రంత మఱి ముండు భృగువును వీరభద్రుండు దక్షునిఁ జండీశుండు ఘాఘశు నందీశ్వరుఁ యభగునిఁ బట్టి వివిధంబున సదస్యజేవ ర్విష్ణుకాయంబుల శిలః అవిద్యయు జానువులఁ బొడిచియు నఱచేతుల నడిచియుఁ గూర్పరంబులఁ బొడిచియు వివిధబాధలు వఱచిన వారు కాండిశీకు లై యెక్కడెక్కడోయుం జనిరి మఱియును. 118

క. మును దక్షుం డభవుం బలుకఁగఁ, గను గీటికభగునిఁ బట్టికన్నులు వెకలిం చెను నందీశ్వరుం డచ్చటి, జనములు హోమముఁ గందడి బెట్టన్. 119

తే. కుశీతుండైనాడు భవుని దక్షుండు శపింపఁ, బరిహసించినపూషునిపండ్లు డుల్లఁ గొట్టి బలభద్రుఁ డాకలింగునిరథంబు, లెలమి డులిచినపాడిఁ జండీశ్వరుండు.

క. తగ వేది దక్షు డా సభ, నగచావుం దిరస్కరించునాఁ డట శ్రీశుల్ నగుచుం జూపుట నాభృగు, పగకై శ్రీశువులు వీరభద్రుండు వెఱకెన్. 121

సీ. అతులదర్శిద్ధతుండై వీరభద్రుండు, గైకొని దక్షువక్షుండుఁ ద్రొక్కి ఘనసితధారానిఁగొని మేను వొడిచియు, మంత్ర సమన్వితమహితశత్రు జాలావినిష్ఠిన్నచరమంబు గలదక్షుం, జంపఁగా లేక పిశస్సుయము నొంది తద్వధోపాయంబుదనచి త్తమునఁ జూచి కంఠనిష్పీడనగతిఁ దలంచి

తే. మస్తకముద్దుంచి యంచితామర్షణమున, దక్షిణానఃమున వేల్పెఁదదనుచరులు హర్షమునఁబొందనచటి బ్రాహ్మణజనంబు, లాత్మలనుజాలమఃఖంబులందుచుండ

వ. ఇట్లు వీరభద్రుండు దక్షునియాగంబువిధ్వంసంబుగావించి నిజవాసంబైన కైలాసంబునకుఁ జనియె నయ్యవసరంబున. 123

అఖి దేవతలు వీరభద్రుడలచేఁ బరాజితు లై బ్రహ్మతో విన్నవించుట. అఖి

చ. హరభటకోటిచేత నిశ్శితాసి గదా కరవాల శూలము

ద్గ్రముసలాదిసాధనవిదారితజర్జరితాఖిలాంగులై

సురలు భయాకులాత్ము లగుచున్ సరసీరుహగర్భుఁ జేరి త

చ్చరణసరోరుహంబులకుఁ సమ్మతిఁ జూగిలి మ్రొక్కి నములై. 124

క. తము ధూర్జటిసైనికు లగు, ప్రమథులు దయ మాని పెలుచుకాధించుట సర్వముఁ జెప్పరనుచు మైత్రీ, యమునీంద్రుఁడవిమరుతోడననియెన్ మఱియున్.

తే. ఇంతయును మున్ను మనమున క నెఱింగి యున్న

కతన విశ్వాత్మకుండును క గమలలోచ.

నీండు నవ నొప్పనారాయణుండు నజుండు

- జూడ రాఁదైరి మున్ను నశ్రుతుమఖంబు. 126
- వ. అని చెప్పి నుని లిట్లు విన్నవించిన. జతుర్ముఖుండు వారల కిట్లనియె. 127
- క. ఘనజేహోనిధి పురుషం. డానయంబుఁ గృతాచరాఘంః డయినను బామ  
ల్లన ప్రతికారముః గావించినజనులకుఁ లోకముందుఁ సేమము గలజే. 128
- వ. అని మఱియు నిట్లనియె. 129
- క. క్రతుభాగార్హుం డగుపశు, పతి సేశ్వరు చభవు శర్వ్య శ భర్తని దూరీ  
కృతయజ్ఞ భాగుఁ జేసి, యతిదోషులు దుష్టమశులు శ నగుచూ రికన్. 130
- సీ. పూని యేదేవునిబామముశిమాత్రన, లోకపాలకులును శ లోకములును  
నాశ మొందుదు రట్టికాయాశుండు ఘనమరు, క్తాత్రునికాయవిగ్రహాంతరంగుఁ  
డును బ్రియావిరహితుండను నైనవాఁ డమ్మహాత్మునిఁ ద్రిపురసంహారకరుని  
మఖపునస్సంధానశ్రమతి నపేక్షించు మీ, రలు సేరి ఘడ్ధాంతరంగులగుచు  
తే. భక్తినిష్ఠులఁ దత్పాదకపద్మయుగళ, ఘనపరిగ్రహపూర్వంబు శ గాఁగ నశని  
కణ మొందుండతండు ప్రశనన్నుడయినఁ, దివిరిమికోర్కిసిద్ధించుకదివిజలార. 131
- వ. అని మఱియు నిట్లనియె నద్దేవుని డాయం జన వెఱితు (మని తలంపకుం)డతనిఁ  
జేనుపాయం బెఱింగింపు మంటి రేని నేను సింధ్రుండును మునులును మీర  
లును (మఱియుఁ దేహధారులెవ్వరేని) నమ్మహాత్మునిస్వరూపంబు నతనిబలపరాక్ర  
మంబులకొలదియు నెఱుంగఁ జాల మతండు స్వతంత్రుండు గావునఁ దదుపాయం  
బెఱింగింప నెవ్వఁడు సమర్థుం (డగు నయిన నిపుడుభక్తపరాధీనుండునుశరణాగత  
రక్షకుండు నగునీశుని జేరం బోవుద) మని వినం బలికి పద్మసంభవుండును దేవ  
సిత్యగణప్రజాపతులం గూడి కైలాసాభిముఖుఁ డై చని చని. 132
- ఉ. భాసురలీలఁ గాంచెరి సుకవర్చులు భక్తజనైకమానసో  
ల్లాసముఁ గిన్నరీడనవిలాసము నిత్యవిభూతిమంగళా  
వాసము సిద్ధగుహ్యాకనికవాసముఁ జారువిరాజమానకై  
లాసము గాంతినిర్జితకులక్షితిభృత్సుమహద్విభాసమున్. 133
- సీ. ధాతువిచిత్రితోదాత్తరత్న<sup>1</sup> వ్రజ, రుగ్వభాసితతుంగశృంగములును  
గిన్నరగంధర్వగింపురుషాప్పరో, జననిక కాకీర్ణసానువులును  
మానితనిఖలవైమానికమిథునన, ద్విహరణైకశుభ ప్రదేశములును  
గమనీయనవమల్లికాసుమనోవల్లి, కామతల్లిలనశ్రుత్యందరములు
- తే. నమరసిద్ధాంగనాశోభితా శ్రమములు, విబుధజనయోగ్యసంపన్నీర వేశములును  
గలిగి బహువిధపుణ్యభోగములనొప్ప, వినుతసుకృతములకుదండకమెఱిగొండ.
- వ. అది మఱియును మందార పారిజాత సరళ తమాల నాల తాల తక్కిల కోవి  
దార శిరీ పారున చూత కదంబ నింబ నీప నాగ పున్నాగ చంపక పాటలాశోక



నకుళ కుండ కులవక కన కాన్తు కితపత్త కింసు కైలాసపంగ మాలతీ మధూక  
మల్లికా పనస మాధవి కుట జోహంబ నాశ్వత్త స్వప్న వట హింగుళ భూర్జపూగ  
జంబూ ఖర్జూ రామ్రాతక ప్రియాళు నారి కేకేంగుల వేణు కీచక ముఖులెరుశో  
భిత్రబుసు గలకంతకలకంత కలవింక రాజకీరమత్తమసురనానావిహంగకోలా  
హలసినదబధిరీభూతరోదోంతరాళంబును సింహతక్షుశల్మ గవయ శరభ శాఖా  
హృగవరాహ వ్యాఘ్రకురుకర కురు మహిష వృక సారంగ ప్రముఖవన్యసత్త్వస  
మాశ్రమవిరాజితంబును గదభీషంజనమాన్యత్రమంశిత కిమల కిహ్లోకైరవ కలిత  
పులిసతల లలితక మలాకర విహరమాణ కలహంబు కారండవ సారసచక్ర వాకబక  
జలక కృక టాదిజలవిహంగకులకూజితసంకులంబును సలిల కేళీవిహరమాణ సతీర  
మణీరమణీయకుచమండలవిలిస్తమ్మగమదమిళితహరిచందన గంధసుగంధిజలపూ  
రితగంగాతరంగిణీసమావృతంబును నైసకైలాసపర్వతంబు వొడగని యరవింద  
సంభవపురందరాదిదేవగణంబు లత్యద్భుతానందంబులం బొది ముండటం దార  
హీరహేమసుమువిమానసంకలంబును బుణ్యజనమాసినీ శోభితంబును నైనయలకా  
చురంబుఁ గలచి తత్పురోబాహ్య(ప్రదేశ)ంబునం దీర్ఘపాదుం జై నపుండరీకాక్షు  
ల దారవిచిరజఃపావనంబును రతికేళీవ్యసంగపరిశ్రమనివారకసలిల కేళీవిలోల  
దేవకామిసేవీనక్షోజపిల్లిప్తకుశ మపంక సంగతపిశంగవర్ణ వారిపూరవిలసితంబు  
ను నై సందాలకనం దాభిధానంబులు గల సదీ ద్వితయంబు దాటి తత్పురో  
భాగంబున వనగజసంఘృష్టమలయజ(పరిమిళిత) మలయపవనాన్వాదనముశుక్తు  
సలయన్మథితమానసపుణ్యజనకామినికదంబంబును వైడూర్యసోపానసమంచితకన  
కోత్పలవాసీవిభాసితంబును గింపురుషసంచారయోగ్యంబును నగుసౌగంధికవన  
సమీపంబునందు.

135

ఇట్లు బ్రహ్మాదులు దక్షిణామూర్తిగూఢుం డగునీశ్వరుని స్తుతించుట.

సీ. ఉజ్వలం బు శత్రయోజనంబులపొడ, వ్రుచు బంచస ప్తతిరయోజనముల  
పటపును గల్గి యేకపట్టునఁ దఱుంగని, నీడ శోభిల్ల నిర్ణీత మగుచుఁ  
బర్ల శాఖాసమూర్జకీర్ణమై మాణిక్యములఁ బోలఁ గలఫలకములఁ దనర్చి  
కమనీమనీధయోగక్రియామయ మయి, యనఘ మముక్షుజగ్నాశ్రయమును  
తే. భారినంసారతాపనివారకమును, నగుచుఁ దరురాజ మనఁగఁ జెంక పగ్గలించి  
భక్తజనులకునిచ్చులఁ క బ్రమద మెసఁగ, వలయుసంపదలందునాశవటమువటము.  
వ. ఆ వృక్షమూలతలంబున.

137

సీ. ఇద్దసనందాదిసిద్ధసంసేవితు, శాంతవిగ్రహుని వాత్సల్యగుణునిఁ  
గమనీయలోకమంగళిదాయకుని శివు, విశ్వబంధుని జగద్వినుతయశుని  
గుహ్యకనాధ్యరక్షోయక్షనాథ కు, బేరసేవితుని దుర్వారబలుని  
నుదితవిద్యాతపోయోగయుక్తుని బాల, చంద్ర భూషణుని ముగ్ధనిరద్రనుతునిఁ

- తే. నాపసాబీష్టకరు భస్మదండకలింగ' ఘనజటాజనధరుని భక్త క్షప్తపసన్న  
 వితరసంధ్యాభ్రుచివిడిచి తిలవిసూత్తు, రక్తవర్ణససాలను బహ్మమయసి. 138
- వ. మజీయసు. 139
- సీ. అంచితవామపాశ కాంభోజహము కక్షి, నోహతలంబున న నొయ్య నునిచి  
 సవ్యజానునమింద న భక్త్యబాహువు పాచి నలవలిముండేత న సలలితాక్ష  
 మాలిక ధరించుచి న మహాహిత తగ్గ నుద్రాయుక్తు డగుచు జి త్రంబులోన  
 సవ్యయం బయిన బ్రహ్మనందకలిత, మాధినిష్ఠుఁడు వీతమత్సరుండు
- తే. యోగపట్టాభిరాముఁడై శ్రుచుచితవృత్తి, రోషసంగతిఁ బాసి కూర్పున్నజమని  
 యచవునచుదగ్ధరచితాచార్యునహాన, చక్రమునిచుఖ్యునంచితకయోగనిరతు.
- క. అలఘు నభవుని యోగీంద్రులు చిను బంకంగ నారకదునితోఁ బియభా  
 మలు జరుపు చున్నచుద్దు, సలలితవన్నగవిభూషు న సజ్జనపోషున్. 141
- క. కిని లోకపాలుగును ముని జనులును చచ్చి క్షి తలచితచరణంబులకు  
 నీవతు లును రప్పు శబ్ద, శనుఁ గని యయ్యభవుఁ డధికశంభ్రమ ముప్పున్.
- క. చనఘ మహోత్తముఁ డగువాఁడును డాకత్యపున కొగి నశమస్కారము నే  
 సివగతి నజుకు నభివం, దన మొగిఁ గావించె హరుడు న దద్దయుఁ బ్రితిన్. 142
- తే. అంత రుద్రానున ర్తను నై నసిద్ధ, \*దేవచుహుషిజనము బిద్ధిని బయోజ  
 గర్భునకుమ్రొక్కిరంతనాశీమలభవుఁడు, శర్వుఁగనిపల్కెమందహాసంబుతోడ.
- తే. జగములకు నెల్ల యోబీజంబు లైన, శక్తిశివకారణుండ వై న జగతి నిర్వి  
 కారత త్వంబ వగునిన్నఁగడఁగి విశ్వ, నాథుఁగానెఱిఁ గెదనామనముననభవ.
- తే. సమత నదిగాక తావకాంక్షంబు లైన, శక్తిశివరూపములఁ గ్రిడతలలుపు దూర్ణ  
 నాభిగతి విశ్వజననవిశాశవృద్ధి, హేతుభూతుండ వగు చుందు న విశ చుద్.
- సీ. అఘ లోకంబునశయించు వర్ణాశ్రమ, సేతువు లనఁగఁ బ్రఖ్యాతి నొంది  
 బలసి మహాజననపరిగృహీతంబు లై, యఖిలధర్మాధదాయకము లైన  
 వేదంబులను మఱి న వృద్ధి నొందించు, కొఱకు నై నీవ దగ్ధుని నిమిత్త  
 మాత్రునిఁ జేసి యశ్రమ్యఖము గావించితి, వటు గాన శుభమూర్తి న వై నసివు
- తే. గడఁగి జగముల మంగళేశ్వర్యు లును, వారి ముక్తి నమంగళాచారు లును  
 వారి నరకంబు నొందింతుభూరిమహిమ, భక్తజనపోష రాజిత న ఘోషిభూష.
- వ. అట్లగుటం దత్కర్మంబు లొకానొకనికి విపర్యాసంబు నొందుటకుఁ గారణం  
 బెయ్యదియో భవదీయరోషంబు హేతు వని తలంచితి నేనిఁ దృదీయపాదార  
 విందభజను లై సమస్తభూతంబులయందు నిను గనుంగొను ను భూతంబుల  
 నాత్మకు వేఱుగాఁ జూడక వర్తించుమహాత్ములయందు నజ్ఞు లైనవారియందుం  
 బోలె రోషంబు దఱుచు వాదయ దలు నీకుఁ గోధంబు గలదే యి. 143

\* 'దేవచుహుషి' యనియే వ్రాతప్రతులు.

- సీ. మజీభేదబుద్ధిఁ గర్రవ్రవ ర్తనముల, మదయుతు లయి దుష్టకృష్ణదయు లగుచుఁ  
బరవిభవా నవ్యాభవమనోవ్యాధులఁ, దగిలి <sup>1</sup>మర్మాత్మభేదకము లయిన  
బహుదురుక్తులచేతఁ బరులఁ బీ<sup>2</sup>ంచుచు, నుండుమూఢులను దైవోపహతులఁ  
గాఁ డలపోసి యశక్తపటచిత్తులకు నీ, వంటినత్పురుషు లేశవలన నైన  
తే. హింసఁ గావింప కుండునమిద్దచరిత, నీలలోహిత మహితగుణాలవాల  
లోకపాలనకలిత గంగాకలాప, హర జగన్నతచారిత్ర శ్రీ యదియఁగాక. 149
- సీ. అమర సమ స్తదేశములందు నఖిలకా, లయులందఁడలఁప<sup>2</sup>దుర్లంభ్యమహిముఁ  
డగుపద్మనాభుఁడూమోహితాత్మకు, లై భేదదర్శను శ్రీ లైనవారి  
వలనను ద్రోహంబు శ్రీ గలిగిన నైనను, నది దైవకృత మని శ్రీ యన్యదుఃఖ  
ముల కోర్వలేక నశ్చిత్తురుషుండు డయినేయుఁ, గాని హింసింపఁడు శ్రీ గాన నీవు  
తే. నచ్యుతునిచూయమోహమునందకుంటఁ, జేసిసర్వజ్ఞుడవుమాయశ్రేతమోహి  
తాత్మలైకర్మవ ర్తనులయినవారి, వలన ద్రోహంబు గలిగిన శ్రీ వలయుఁ బోవ.  
వ. అది గావున యజ్ఞభాగాహ్వాండు వయిననీకు సవనభాగంబు సమర్పింపనికతన నీ  
చేత విధ్వంసం బయి పరిసమాప్తి నొందనిదయోధ్వరంబు మరల నుద్ధరించి  
దక్షునిఁ బునర్జీవితం జేయుము భగునినేత్రంబులును (భృగుమునిశ్శిష్యులును)  
బూషునిదంతంబులును గృపసేయుము భగ్నాంగు లయినదేవఋత్విజ్ఞకాయం  
బులకు నారోగ్యంబు గావింపు మీమఖావశిష్టంబు యజ్ఞపరిపూర్తిహేతుభూతం  
బయిన భవదీయభాగం బగుం గాక.

151

→ శివుఁడు బ్రహ్మాదులచేఁ బ్రార్థితుఁ డై దక్షుల ననుగ్రహించుట. ←

- చ. అని చతురాననుండు వినయంబున వేడిస నిందుమకాలి న  
య్యనఁ బరితుష్టిఁ బొంది దరహోసముసం గృప దొంగలింప ని  
ట్లను హరిమాయచేత ననయంబును బామరు లైనవారు సే  
సినయపరాధకోషములు శ్రీ చిత్తములో గణింప నెన్నఁడున్. 152
- వ. అ ట్లయ్యండి, 153
- క. బలియర దంశింపను దు, ర్భలులను రక్షింప ధర్మశపద్ధతి యగుటం  
గలుపాత్ములయపరాధము, కొలఁదిని దంశించుచుండు శ్రీ గొనకొని యేనున్. 154
- వ. అని దగ్ధశీర్షుండయినదక్షుం డజముఖుం డగుభగుండు బర్హిస్సంబంధభాగంబులు  
గలిగి మిత్రనామధేయచతుస్సునం బొడగాంచుఁ బూషుండు పిష్టభుక్కుగు (చు  
యజమానదంతంబులచే భక్షించు) దేవతలు (యజ్ఞావశిష్టంబునాకొసంగుటం  
జేసి) సర్వావయవపూర్ణులైవర్తింతురు ఖండితాంగులైనయధ్వర్యుఋత్విగాదిజ  
నంబు లశ్వీదేవతలబాహువులచేతను బూషునిహస్తంబులచేతను లబ్ధబాహుహ  
స్తులై జీవితము భృగువు బస్తశ్శిష్యులుగలిగిన ర్తించు నని శివుం డానతిచ్చిన

సమస్తభూతంబులు సంతోషింపఁజేయుటకుం బై తండ్రి తండ్రి యని సాధువాదంబుల నభినందించి రంత (నాశంభునియామంత్రణంబు వడిసి. సునాసీర ప్రముఖులగు దేవతలు (ఋషులతోడం గూడి రా) నజాండును రుద్రుని బరస్కరించుకొని దక్షాధ్వరివాటంబునకుం జని రచ్చట. 155

క. శర్వునియోగక్రమమున సర్వవయవములు గలిగి క సన్మునియుత్తిగ్గీర్వాణముఖ్యు లొప్పిరి, పూర్వీకనుశ్రీల నార్యభూషణ యంతన్. 156

క. విను దక్షు నంత మేషమ, యుం జేసిన నిద్రమేలుకొని లేచినపోల్కిన నిలిచె దక్షుఁ డభవుఁడు, గినగొనుచుండుంగ నాత్మఁ గౌతుకమొప్పన్. 157

వ. ఇట్లు లేచి నిలిచి మందఱు నున్నశివునింగనుంగొనినమాత్ర న శరత్కాలంబున నకల్మషం బైనసరస్సునంబోలె బూర్వరుద్ర విద్వేషజనితంబు లైనకల్మషంబులం బాసి నిర్మలుఁ డై యభవని నుతియింపఁ దొడంగి మృతిఁ బొందిననతీతనయం దలంచి యనురాగోత్కంఠలబాష్పపూరితలోచనం. కను గద్దకకంఠం దు నై పలుకం జాలక యెట్టకేలకు దుఃఖంబు సంస్తంభించికొని ప్రేమాతి రేక విహ్వలం డగుచు సర్వేశ్వరుం డగుహరున కిట్లనియె. 158

క. విను నీ కపరాధుఁడ నగునను దండించు టిది దండనము గాదు మదిన్నను రక్షించుటగా మన,మునఁ దలఁతును దేవ యభవ క పురహర రుద్ర. 159

సీ. అనఘాత్మ తగ నీవు క నబ్జనాభుండును, బరికింప బ్రాహ్మణాభాస లయిన వారలయెడల నెవ్వలన నుపేక్షింప, రటు దృఢ వ్రతచర్య క లైనవారి యెడ నీ కుపేక్ష యెక్కడిది సర్గాదిని, నామాయసంప్రదాయ ప్రవర్తనము నెఱింగించుట క కమరవిద్యాతపో, వ్రతపరాయణు లైనబ్రాహ్మణులను

తే. వరుసఁ బుట్టిండితివి గాన కవారి నెప్పుడు, గేల దండంబుఁ బూని గోశపాలకుండు బలసి గోవుల రక్షించుకొనిది నీవు, నరసి రక్షించుచుండు గ్రదయ్య రుద్ర. 160

సీ. తలపోయ నవిదితతత్త్వవిజ్ఞానంఁడ, నైననాచేత సభ్రాంతరమున నతిదురుక్తాంబక శ్మశ్మఁడవయ్యను మత్కృతాపరాధమహృదయంబునందు. దలఁపక సుజననిర్దాదోషమున నధోగతిఁ బొందు చున్నదుష్కర్మ నన్నుఁ గరుణఁ గాచిననీకుఁ క గడఁగి ప్రత్యుపకార, మెఱిగి కావింప నే క నెంతవాడ

తే. నుతచరిత్ర భవత్పూర్వనుగ్రహాను, రూపకార్యంబుచేత నిరూఢ మైన తుష్టి నీ చిత్తమందు నొందదువుగాక, యుద్ర సంహార కరుణాస్రముద్రుద్ర

వ. అని యిట్లు రుద్రక్షమాపణంబు గావించి పద్మసంభవుచేత ననుజ్ఞాతుం డై దక్షుం డుపాధ్యాయబుత్తిగ్గణసమేతుం డగుచుఁ గ్రతుకర్మంబు నిర్వర్తించు సమయంబున బ్రాహ్మణజనంబులు యజ్ఞంబులు నిర్విఘ్నంబు లై సాగుటకుఁ బ్రమథాదివీరసంస్కృతదోషనివృత్త్యర్థంబుగా విష్ణు దేవతాకంబును ద్వికపాల పురోడాశద్రవ్యకంబునునై నకర్మంబుఁ గావింపనుపాత్తహవిష్యం డగుభృగువు

తోడం గూడి నిర్మలాంతరణుం డగుచు దత్తుడు ద్రవ్యత్యాగంబుఁ గానిం  
పఁ బ్రసన్నుం డై సర్వేశ్వరుఁడు 162

... పక్షాధ్వరంబునకు వచ్చిన వారాయణుని పక్షాదులు నులించుట. ...

- సీ. మానితశ్యామాయమానశరీరదీ, ధితాః నలిక్కు ల శ్రీ ట్టుకొనఁగఁ  
గాఁచనమేఖిలారకాంతులతోడఁ గా, శేయచేలన్యుష్మత్ శ సెలిమిసేయ  
లక్ష్మీనమాయు క్షణలితవత్సంబున, వైజయంతీ ప్రభల్ శ వన్నె నూప  
హటకరత్నకీరీటకోటిబ్ర భల్ బాలాఙ్కరుచులతో శ మేల మూడ
- తే. లలితశీలాభరుచిగుంత్రలమలు దనరఁ, బ్రవిమాలాత్మీయదేహజత్రప్రభసరోజ  
భవభవావరముఖ్యులప్రభలుమాప, నఖిలలోకైకగురుఁడగునా శ రాయణుండు.
- చ. సలలితశంఖ చక్ర జలశజాత గదా శర చాప ఖడ్గని  
ర్మలరుచులకా సువర్ణ రుచిఁనున్మణికంకణముద్రికాప భా  
వలులును దేజరిల్ల భుజశవర్ణ మనర్గళకాంతియు క్త మై  
విలసితకర్ణి కారపుష్పివీరుహముం బురుడింపఁ బట్టుగన్. 164
- క. సరిసోదారసమంచిత, దరహాసవిలోకనములఁ శ దగ లోకములన్  
బరితోషమునొందించుచు, బరమోత్సవమొప్పవిశ్వరబంధుం డగుచున్. 165
- చ. మణీయును రాజహంసరుచిమద్భ్రమణీకృతతాలవృంతచా  
మర లిరువంకలకా దివిజనమానిను లీయ సుధామరీచివి  
స్ఫురితసితాతపత్రరుచిఁపుంజము దిక్కులఁ బిక్కటిల్లఁగాఁ  
గరివరదుండు వచ్చె సుభాగస్తుతివర్ణ సుపర్ణయానుఁ డై. 166
- చ. ఘనరుచి నట్లు వచ్చినవికారవిదూరు ముకుందుఁ జూచి బో  
రన నరవిందనందనపురందరచంద్రకళాధరామృతా  
శనముఖు లర్థి లేచి యతిఁసంభ్రమ మొప్ప నమోనమో దయా  
వననిధయే యటంచు ననివారణ మొక్కిరి భక్తియుక్తు లై. 167
- వ. లట్లు కృతప్రణాము లై నయనంతరంబ. 168
- ఉ. ఆనలినాయతాత్మనియనంతపరాక్రమదుర్నిరీక్ష్యతే  
జోనిహితస్వతేజ లగుశుచి నుతి సేయ నశక్తులై భయ  
గ్లాని నహించి బాష్పములు శ్ర గ్రమ్మఁగ గద్గదకంఠు లై తనుల్  
మ్రానుపడంగ నవ్విభునిశ్రమన్ననఁ గైకొని యెట్టకేలకున్. 169
- వ. నిలలతటఘటితకరపుటలై యమ్మహాత్మునియపారమహిమంబెఱింగి నుతియిరిప  
శక్తులు గాక యుండియు భక్తానుగ్రహపరిగ్రహం డగుటంజేసి తమతమ  
మతులకు గోచరించినకొలంది నుతియింపఁ దొడంగి రందు గృహీతంబు లగు  
పూజాద్యుపహారంబులు గలిగి బ్రహ్మాదులకు జనకుండును సునందనందాదిపరమ  
భాగవతసేవితుండును యజ్ఞేశ్వరుండు నగుభగవంతుని శరణ్యుని గాఁ దలం

చి) దక్షుం డిటనియె దేవ సేన స్వస్వరూపంబునం దున్నయప్పు (డుపర  
లంబులు గాని రాగాద్విఖలబుద్ధవస్థలతో విమక్తండువును నెద్వితీయుండవును  
జన్మముకొండవును భయంహితంకవును నైమాయం దిరస్కరించి మఱియు  
నామాయ ననునరించి నటనకొ జరితీలామానుషరూపంబుల నంగీకరించి స్వతం  
త్రుండ వయ్యను మాయావరతంత్రుండ వై రాగాదియ క్తుండునుంబోలెరామ  
కృష్ణాద్యవతారంబుల గానంబడు చండువు గవున నీలోకంబులకు నీవ యీ  
శ్వరుండ వనియ నీతరులై నబ్రహ్మరుద్రాదులు భవన్మాయావిభుతు లగుటం  
జేసి లోకంబునకు నీశ్వరులు గారనియ ను శేడదృష్టిగల నెన్నరయ్యేపు మీవిశ్వ  
కారణు లై నఫాలలోచనుండను బహ్మయ దిక్పాలురును సకలచరాచరజంతు  
సంతానములును నీవ గానిది లేశంబు లేదని విన్నవించినం దదనంతరంబ ఋత్వి  
గ్జనంబు లిట్లనిరి.

170

సీ. వామదేవుని శాపవశమునఁ జేసి కర్మానుపర్తులము మేళ మైనకతన  
బలసి పేద ప్రతిశాపద్యధర్మోపలక్ష్యం బైనయట్టిమృఖంబునందు  
దీపింప నింద్రాక్షుడేవతాకలితరూపవ్యాజమునఁ బొంది శ పరగునిన్ను  
యజ్ఞస్వరూపుండ శ విని కాని కేవల, నిష్కించనుండవు శ నిర్మలుండవు  
తే. నరయ ననవద్యమూర్తివికనైనది, లలితతత్వస్వరూపంబు శ జెలియఁజాల  
మయ్య మాధవ గోవింద శ హరి ముకుండ, చిన్మయాకార నిత్యలక్ష్మీవిహార  
వ, సదస్య లిట్లనిరి.

172

సీ. శోకదావాగ్నిశిఖాకలితంబు పృథుకేశేఘనదుర్గదుర్గమంబు  
దండధరక్రూర శ కుండలశ్లిష్టంబు, పాపకర్మవ్యాఘ్రుపరివృతంబు  
గురుసుఖదూఃఖకాశోలపూరితగర్భ, మగుచు ననాశ్రయ శ మైనయట్టి  
సంసారిమార్గసంచారు లై మృగతృప్తి, కిలఁ బోలువిషయసంఘము నహమ్మ  
తే. మేతిహేతుకదేహానికేతనములు, నయి మహాభారవహు లై నయట్టిమూఢ  
జనము లేనాటమిపదాఙ్బములుగానఁ, జాలువారలు భక్తప్రసన్న దేవ. 173  
వ. రుద్రుం డిట్లనియె.

చ. వరద నిరీహ యోగిజనకవర్గసుపూజిత నీపదాబ్జముల్  
నిరతము సంతరంగమున శ నిల్చి <sup>1</sup>సమగ్రభవత్పరిగ్రహ  
స్ఫురణఁ దనర్చునన్నుఁ సతీమూఢులు సంతతము న్నమంగళా  
<sup>2</sup>చరణుఁ డటంచుఁ బల్క నది శ సన్మతి నేగణింప నచ్యుతా.

175

క. భృగుం డిట్లనియె.

176

మ. అరవిందోదర తాపకీనఘనమాయామోహితస్వాంతు లై  
పరమం బైనభవన్మహామహిమముం శ బాటించి కానంగ నో

1. 'భవత్పరిగ్రహాదికస్ఫురణః. 2. చరణు...బల్కంగ భవన్మతి నేగణి.' అ. ప్ర.

- పరు బ్రహ్మాదిశరీరధారులును నోకపద్యాక్ష భక్తార్తినం  
హరణాలోకన నన్నుఁ గావఁ దగునిశిత్యానందసంధాయి వై. 177
- వ. బ్రహ్మ యి ట్లనియె. 178
- సీ. సమధికజ్ఞానార్థసత్త్వాదిగుణముల, కా శ్రయభూత మైసెట్టిపురుషుఁ  
డగ్రహదార్థభేదగ్రాహకము లైన, చక్షురిందియముల క సరవిఁ జూడఁ  
గలుగుసీరూపంబు క గాదుమాయామయం, బగుననద్వ్యతిరిక్త క మైనయట్టి  
నిరుపమాకారంబు క నీకు విలక్షణ, మైయుండు ననుచు నేనాత్మక దలఁతు  
జే. నిర్వికార నిరంజన క నిష్కళంక, నిరతిశయ నిష్క్రియారంభ క నిర్మలాత్మ  
విశ్వసంపాద్య నిరవిద్య క వేదవేద్య, ప్రవిషలానంద సంసారభయవిదూర. 179
- వ. ఇంద్రుం డి ట్లనియె. 180
- మ. దితిసంతానవినాశసాధనసముద్దీప్తాష్టభాహాసమ  
న్విత మై యోగిమనోనురాగకర మై క వెల్గొందునీదేహ మా  
యత మైనట్టిప్రపంచముంబలెను మిక్థభూభూతముం గామి శా  
శ్వతముం గామదిలోఁ దలంతుఁ హరి దేవా దైవచూడామణి. 181
- వ. ఋత్విక్వత్తు లి ట్లనిరి. 182
- చ. కడగి భవత్పదార్చనకుఁ క గా నిటు దక్షునిచే రచింపఁ గాఁ  
బడి శితకంఠరోషమున క భస్మము నొంది పరేతభూమి యై  
చెడి కడుశాంతమేధమునఁ క జె న్నటి యన్నమఖంబుఁ జూడు మే  
ర్పడ జలజాభనేత్రములఁ క బావన మై విలసిల్లునచ్యుతా. 183
- వ. ఋషు లిట్లనిరి. 184
- మ. అనఘా మాధవ నీవు మావలెనే కర్మరూరంభి వై యుండియున్  
విను తత్కర్మఫలంబు వొంద వితరుల్ క విశ్వంబునక భూత్తిక్త  
యనయంబున్ భజించుచునిందిర టుము క న్నర్థించి యేతేరఁ గై  
కొన వే మందుము నీచరిత్రమునకున్ క గోవింద పద్మోదరా. 185
- వ. సిద్ధు లి ట్లనిరి. 186
- చ. హరి భవదుఃఖభీషణదశవానలదగ్ధతృపార్తమన్మనో  
ద్విరదము శోభనంబును బ్రవిత్రము నైనభవత్కథాసుధా  
సరిదవగాహనంబునను క సంస్మృతితాపము వాసి క్రమ్యుటం  
దిరుగదు బ్రహ్మముం గనినకథిరునిభంగిఁ బయోరుహోదరా. 187
- వ. యజమాని యగు ప్ర నూతి యి ట్లనియె. 188
- చ. కరచరణాది కాంగములు క గల్గియు మస్తము లేనిమొండెముం  
బరువడి నొప్ప కున్నగతిఁ క బంకజలోచన నీవు లేనియ  
ధ్వరము ప్రయాణులం గలిగి క తద్దయు నొప్పక యున్నదయ్య యో

- హరి యటు నీదుభాక శుభ క మయ్యె రమాధిప మమ్ము గావవే. 189
- వ. లోకపాలకు లి ట్లనిరి. 190
- సీ. దేవాదిదేవ యాశ్రయశ్రయరూపం బగు, సుమహితవిశ్వంబుఁ క జూచుప త్య  
గాత్యభూతుండ వై యెట్టిసి<sup>1</sup>పు నసత్స, కాశరూపంబు లై కలుగుమామ  
కేందియంబులచేత క నీశ్వర నీమాయ, నొందించి పంచభూతోపలక్షి  
తం బగుదేహివిభంబునఁ గానంగఁ, బడుదువు గాని యేర్పడినశుద్ధ  
తే. సత్త్వగుణము క్షమైసభాస్వత్స్వరూప, ధరుండవై కానఁబడవుగ్రావరమపుకష  
యవ్యయానంద గోవింద క యట్లుగాన, యెనయ మాజీవనమునితరనేమిసెలవు  
వ. యోగీశ్వరు లి ట్లనిరి. 192
- సీ. విశ్వాత్మనీయందు క వేటుగా జీవులఁ, గనఁ డెవ్వఁ డట హనికంటఁబ్ర యుడు  
నీకు లేఁ డయినను క నిఖిలవిశ్వోద్భవ, స్థితివిలయంబులకతన దైవ  
సంగతి నిర్భిన్నసత్త్వాదిగుణవిశి,ష్టాత్మీయమాయచే క నజభవాది  
వివిధభేదము లొందుదువు స్వస్వరూపంబు, నం దుండుదువు వినిహతవిమోహి  
తే. ఎగుచు నుండువుగద నిన్నననన్యభక్తి, భృత్యభావంబు దాల్చి సంప్రీతిఁగొల్పు  
మమ్ము రక్షింపవే కృపామయ రమేశ, పుండరీకాక్ష సంతతభవనరక్ష. 193
- వ. ప్రజాపతు లి ట్లనిరి. 194
- చ. హరి భవదీయత త్వము సకమంచితభక్తి నెఱుంగ నేను నా  
సరసిజసంభవాదులును క జాలము సత్త్వగుణాశ్రయుండవు  
బరుండవు నిర్గుణుండవును క బ్రహ్మము మున్నగు నీకు నెట్లు నిం  
దఱముఁ జతుర్విధార్థఫలదాయక మ్రొక్కెద మాదరింపవే. 195
- వ. అగ్ని దేవుఁ డి ట్లనియె. 196
- మ. హవరతోచరణుండ వై నెగడుచున్ క నయ్యగ్నిహోత్రాదిపం  
చవిధంబుల్ మఱి మంత్ర పంచక<sup>2</sup>సుపూజ్యాయోగ్యము నైనయా  
హవరూపం బగునీకు మ్రొక్కెదను నీరయాజ్ఞ భువి హవ్యముల్  
సవనవ్రాతములక వహింతు హరి యుక్ష్మత్తేజముం బూనుచున్. 197
- వ. దేవత లి ట్లనిరి. 198
- మ. మును కల్పాంతమునందుఁ గుఱి నఖిలంబున్ దాచి యేకాకివై  
జనలోకోపరిలోకవాసులును యుక్ష్మత్తత్త్వమార్గంబు చిం  
తనముం జేయఁ బయోధియందు సహిరాట్టలంబునం బవ్వళిం  
చిన<sup>3</sup> నీరూపము నేడు సూపితివి లక్ష్మీనాథ దేవోత్తమా. 199
- వ. గంధర్వు లి ట్లనిరి. 200

1. విద్య మనత్ప్రాకాశరూప మై పరఁగుమామ. 2. 'సుస్పృష్టంబైతగం బొల్పున హవ'  
అ. ప్ర. కి. 'సూర్యముఁ జూడఁ గంటి మిదె రాజీవాక్ష సర్వాత్మకా' ప్రా. ప్ర.



- మ. సారసంకేజభవామరాలియు మరీచ్యాదిప్రజానాథులు  
 న్నరవిందాక్ష రమాకృషీర భవదీనాంశాంశసః సుతై  
 పరగం దావకలీలకై నేగళ సేవహక్మిండులు న్నట్టియ  
 శ్వర సీ కే మతిభక్తి మృక్కేదను దేహ జేసమాడామణి. 201
- మ. భవసంశాంశజ లీమరీచిముఖుల్ : బ్రహ్మమరేంద్రాదిజా  
 ధవమఃఖ్యుల్ దివివద్ధణంబుః బరమాశక్తా సేకు విశ్వంబు ను  
 త్సవలీలాకరకండుకోడముము నాథా పేదశాఖాశిఖా  
 స్తవసేమాంఘ్రికి సీ కొనర్తుము : బ్రహ్మగంబు లక్ష్మోతయున్. 202
- వ. విద్యాధరు లిట్లనిఁ. 203
- స. నలినాక్ష విను భవనామ్రామానకంబుఁ, దేహంబు నాల్పి తదేహమందు  
 నాత్మ సహమృమేత్యభిమానముచు బొంది, పుత్రత్రాణాయాగృహక్షేత్రబంధు  
 ధనసమముఖవస్తుభితులసంయోగవి, యోగముఖంబుల : నొందుచుండు  
 ధృతివిహీనుఁడు నసంపన్నయలాలను డును, నతిదుష్టచుతియు నై న్నట్టివాఁడు  
 తే. దవలి భవదీయగుణసత్కారభావిలోలుఁ, డయ్యెనేడియు నాత్మమోహంబువలనఁ  
 బాసి ఎర్తించువిజ్ఞానపరతిఁ దగిలి, చిరదీపమాకార యందెరారచి త్తచోర. 204
- వ. బ్రహ్మణజనంబు లిట్లనిరి దేవా యాక్రతువును హవ్యంబును నగ్నియుమగ్రతం  
 బులును సమిద్దర్శనాత్తంబులును సదస్యులును ముత్తిక్కులును దంపతులును  
 దేవతలును నగ్నిహోత్రంబులును స్వధయుసోమంబును ధరియించిదంష్ట్రాదండం  
 బున వారిణేంద్రంబు నశ్వంబు ధరియించుచందంబున రసాతలగత మైనభూమి  
 నైత్తితి పట్టియోగిజనస్తుత్కండవును మఖరూపకుండవును నైనసేవు పరిభ్రష్ట  
 కర్ముల మై కాంక్షించుమాకుఁ బ్రసన్నుండ వగుము భవదీయనామకీర్తనంబుల  
 సకలయజ్ఞవిఘ్నంబులు నాశంబు నొందు నట్టి సేకు నమస్కరింతుము. 205
- క. అని తన్ను సకలజనములు, విరచించిన హరి భవుండు : విఘ్నము గావించి  
 చినయాదత్తుఁ యజ్ఞము, ఘనముగఁ జెల్లించెఁ గోటంత : గాకుండంగన్. 206
- క. సకలాత్ముఁడు దా నగుటను, సకలహారోక్త యయ్యు : జలజాక్షుండుం  
 స్వకీయభాగమునను స,య్యకలంకుఁడుత్పత్తిఁ బొంది : యనె దత్తునితోన్. 207
- వ. అనఘా కారణభూతుండును నీశ్వరుండును ద్రవ్యయును స్వయంప్రకాశకుండును  
 నైనయేను గుణమయం బయినయాత్మీయమాయం బ్రవేశించి జననవృద్ధివిల  
 యంబులకు హేతుభూతంబు లగుతత్త్వయోచితంబులైన బ్రహ్మరుద్రాది  
 నామభేదంబుల నొందుచుండుదు నట్టియద్వితీయ బ్రహ్మరూపకుండ నైననాయం  
 దు నడభవాదులను భూతగణంబులను మూఘం డగువాఁడు వేటుగాఁ జూచు

మధ్యక్షం డగువాఁడు శరీరంబునకుఁ గరచరణాదులు వేఱుగాఁ దలంపనిచందం  
బున నాయందు భూతజాలంబు భిన్నంబుగాఁ దలంపండు గావున మామువ్వు  
ఁయందుఁ నెవ్వండు వేఱునేయ కుండు వాఁడు కృతార్థుం డని నానతిచ్చిన  
జక్షుండును. 208

క. విను విష్ణుదేవతాశం, <sup>1</sup>బునఁగాఁ ద్రికపాలకలితఁ డిగునానాగం  
బునఁ దగ నవిష్ణునిపద, పనజంబులు పూజ నేసి న వారసిభక్తిన్. 209

వ. మఱియును. 210

సీ అంగ ప్రధానకర్తయ్యాగంబులను జేసి, యమకుల రుద్రుని న సర్వ బూజ  
నేసి విశ్వేష్టేశ్వరశివభాగమున ను, నవసానకర్మలకుఁ న దవిలి తీర్చి  
రాను బుద్ధిక్కులుఁ న దగ సోమపానలై, యవభృథస్నానంబు న లాచరించి  
కడఁక నవాప్తసకలఫలకామం జై, తనరుదయునిఁ గాని న దిర్ఘబుద్ధి

తే. గలిగి సుఖవృత్తి జీవించు న గాక యనుచుఁ  
బలికి దివిజాలు మునులును న బ్రాహ్మణులును  
జనిరి నిజమందిరముల కాఁజలజనయన  
భవులు వేంచేసి రాత్మీయభవనములకు. 211

వ. అంత దాతౌయణి యయినసతీదేవి పూర్వకశేబరంబు విడిచి హిమవంతునకు  
మేనకయందు జనియించి విలయకాలంబునం బ్రస్తుప్తం బయినశక్తిసృష్టికాలం  
బున నీశ్వరునిఁ బొందుచందంబునఁ బూర్వదయతుం డగురుద్రుని వరియించె  
నని దతౌధ్వరధంసకుం డగురుద్రునిచరిత్రంబు బృహస్పతి శిష్యుం డయిన  
యద్ధవునకు నెఱింగించె నతండు నాకుం జెప్పె నేను నీకుం జెప్పితి నని మైత్రే  
యండు వెండియు విదురున కి ట్లనియె. 212

క. ఈయాఖ్యానముఁ జదివిన, ధీయతులై వినినయట్టిరధృతిమంతులకు  
న్నాయుఃకీర్తులు గలుగును, బాయును దురితములు దొలఁగు న భవబంధంబుల్. 214

వ. అని వెండియు ని ట్లనియె. 214

క. వినుసనకాదులునారదుఁ, <sup>2</sup>డునుహంసుఁడునరుణియుఋభుఁడుయతియుఁగమలా  
సనజాలు నైష్ఠికు లనికే,తను లగుటం బాఁగ వయ్యె న దద్వంశంబుల్. 215

వ. మఱియు నధర్మకు మృష యనుభార్యయందు దంభుండును మాయ యను  
కామినియుం బుట్టిరధర్మసంతానం బగుట వారిరువురును మిథునం బైన వారిని  
సంతానహీనుం డగునిర్మతి గైకొనియె నాదంపతులకు లోభుండును నికృతియను  
సతియునుం గలిగి మిథునం బైరి నామిథునంబునకుఁ గ్రోధుండు హింస యను  
నలగనయుం బుట్టి మిథునం బైరి నామిథునంబునకుఁ గలియు చురుక్తియనునతి

1. 'బును ద్రికపాలపురోహితమును నగుయాగం' వ్రా. ప్ర. 2. డును నరుణియుయతియు  
ఋభువుఁడును నజానకు సం,దనులును వ్రా. ప్ర.

నయ జన్మించి దాంపత్యంబు నైకొని రాదంపతులకు భయహృత్స్యవు లను  
విభునంబు గలిగె జానివలన యాతనయ నిరయంబునం బుట్టిరి వీరలు సు  
సారవేతు నగునధర్మతదృశాఖ లయ నెగడిరి కీని శ్రేయస్కాముం డగుజనుం  
డీవణ్ణాత్రంబు ననువర్తింప జన వివిధంబుక బ్రతివర్తంబును గంగహం  
బున వినిపించితి నిష్కణ్ణాథ నెవ్వంజే ముమ్మాట వినిన నతం నిష్పావు  
డగు నని చెప్పి మఱియు నిట్లనియె. 216

—ఇ ధ్రువోపాఖ్యానము. —

- క. విను నిజలభవనపరిపా, లనమునకై పండ్రునకకళాకలితుం డై  
వనజజనం స్వాయంభువ మను వపు డుదయంచెగీ ర్తిమంతుం డగుచున్. 217
- తే. రూఢి నమ్మనవుకు శతరూపవలన, భూతం లగుప్రియవ్రతోత్తానపాదు  
లనగ కడటా పుత్తులై గిందులొన, భక్త్యాచారిత్రం బ్రతానపాదునకును. 218
- క. వినుము సునీతియు సుగుచియు, నమభార్యలు గారు వాక్యయందును ధ్రువునిం  
గని సునీతియు నప్రియయును సుగుచియై బ్రయయ నగుచున్నట్టియెడన్.
- సీ. ఒకనాడు సుఖలీల శ్రుతానపాదుండు, నెఱి బ్రయురాలై నగసురుచి గన్న  
కొడుకు నుత్తముం దనకత్తిలడపై పడికొని, యుపలాలనము సేయ నున్నవేళ  
నర్థి దదారోహరణాపేక్షితం డైన, ధ్రువుని గనుంగొని శ్రీతిపుట నాద  
రింప కుండుటకు గర్వింపి యాసురుచియు, సవతివిడ్డం డైన ధ్రువుని జూచి
- తే. తండ్రితోడ నెక్కువేడుక శ్రదగిలెనేని, బూని నాగర్భమున నాండ్రపుట్ట కన్య  
గర్భమున బుట్టికొరినఁ గలదెనేడు, జనకుతోడయెక్కుభాగ్యంబునసవతికొడుక.
- క. అది గాన నీ వధోక్షజ, పదపద్మము లాశ్రయింపు శ్రపాయక హరి నా  
యుదరమున బుట్టనిచ్చును, వదలక యట్లయిన ముదము శ్రవటలెడి నీకున్. 221
- క. అని యారీతి ననవ్యావ, చనములు పినతల్లి యపుడు శ్రజనకుండు వివంగా  
దను నాడినదుర్భాషా, ఘనశరములు మనము నాటి శ్రకాఠియం బెట్టన్. 222
- క. తను నట్లుపేక్ష సేసిన, జనకునికడఁ బాసి దుఃఖభజలనిధిలోనక  
మునుగుచును దండతాడిత, ఘనభుజగమఃబోలె రోషకలితుం డగుచున్. 223
- క. ఘనరోదనంబు సేయుచు, గనుగవలను శోకబాష్పకణములు దొరంగ  
జననికడ కేగుటయు నిజ, తనయని గని యాసునీతి శ్రదద్దయు బ్రేమన్. 224
- వ. తోడలపై విడికొని. 225
- క. కర మునురక్తిని మోము ని, విరి తద్వృత్తాంత మెల్ల శ్రవెలందులు నంతః  
పురవాసులుఁ జెప్పిన విని, పటపుగ నిట్టూర్పు లెనగ శ్రబాష్పాకులయై. 226
- తే. సవతి యాడినమాటలురసారె దలచి, కొనుచుఁ బేర్చినదుఃఖాగ్నిగగుందుచుండ  
దావపావకళిఖలచే శ్రదగిలి కాంతి, వితతి గందినమాధవీరలికవోలె. 227
- వ. అంత నాసునీతి బాలకుని జూచి తండ్రి దుఃఖంపకు మని యిట్లనియె. 228

- క. ఇకఘా నూదుఃఖములను, బనిలే దన్యులకు సొలయ శ బలవంతం బై  
తనప్రార్థనవృత్తమున ప్రత, ఘనకర్తృకు వెంట వెంట శ గా నెవ్వలనన్. 229
- వ. కావున. 230
- క. వెనిమిటిచేరిన బెండ్లా నుని నామ నికృష్టదాసి శ యశయును పీలువం  
గను జూచిమన్నగునా. లకల గలవామన్న చుదయ శ మందినకతనన్. 231
- క. నిను నాశివమహామహేశ్వర, చతురాలు సత్సంబు లగును శ సర్వశరణ్యం  
దనం గలహరిచరణులు, గను జనకునిమొక మెక్కడగదలఁజేసిన్. 232
- వ. కావునం చినతల్లియైన మామిగుచి యాదేశంబున నధోక్షజ శ్రమింపు మని  
వెండియు నిట్లనియె. 233
- సీ. పరికింప నివిత్వోపరిపాలనమునకై, యర్థి గుణవ్యక్తుం శ డైవయట్టి  
నారాయణనివాదవలినముల్ సేయించి. తగ బ్రహ్మ బ్రహ్మపక్షంబు నొందె  
ఘనండు మీతాత మామయపు సర్వారంభ, యామిత్వ మగునేక శ మైనదృష్టిఁ  
జేసి మాగముల ముడచి తా భౌమసుఖములను దివ్యసుఖమున మోక్ష  
తే. సుఖములనుబొందెనట్టియ్యమృతినిబడున, ఎతయోగింద్రనికరసం శ వేష్ట్యమాణ  
చరణసరిజయుగళు శశ్వత్ప్రకాశు, భక్తపత్నలు విశ్వసంప్రద్యుహరిని. 234
- వ. మాటియును. 235
- క. కరసరసీజగ్మహితాం, బురుహయు నరవిందగర్భముఖగీర్వాణుల్  
పరికింపం గలలక్ష్య, తమణిమణి చేత వెదకం శ దగుపరమేశున్. 236

— ఘా ప్రవుండు నారదోపదేశంబు వడసి తపంబు సేయుట. ఐ—

- వ. నిజధర్మపరిశోభితం బైనయేకాగ్రచిత్తంబున నిలిపి సేవింపు మమ్మహాత్మునికంటె  
నీదుఃఖం బసనముంచువాడన్యం డొక్కరుండు గలండే యని పలికిన బరమార్థ  
ప్రాప్తిహేతుకంబు లైన తల్లివాక్యంబులు విని తన్ను దాన నియమించుకొని  
పురంబు వెడలి చనునవసరంబున నారదుండు తద్యత్తాంతం బెఱింగి యచ్చటి  
కిం జను దెంచి యతనిచికిరితంబు దెలిసి పాపనాశకరం బైనతనకరతలంబున నా  
ధృవునిశిరం బంటి మానభంగమునకు సహింపనిక్షత్రియులప్రభావం బద్భు  
తంబు గదా బాలకుం డయ్యుఁ చినతల్లి యాడినదురుక్తులు చిత్తంబునం బెట్టి  
చనుచున్నవాఁ డని మనంబున నాశ్చర్యంబు నొంది (యోబాలక నకలసంపత్స  
మృద్ధం బగుమందిరంబు దెగడి యొంటి యెందు నేగెదవు స్వజనకృతం బగు  
నవమానంబుచే నిను సంతప్తుంగాఁ దలంచెద ననిన ధృవుం డిట్లనియె సపత్ని  
మాతృ వాగిషుక్షతం బగువ్రణంబు భగవద్ధ్యానయోగరసాయనంబున మాపి  
కొందు ననిన విని) ధృవునికి నారదుం డిట్లనియె. 237

- క. విను పుత్రక బాలుడవై యనయంబును గ్రీడలందు శ్రీనాసక్తమనం

బునఁ దివికెనునిక్కొలంబున నీ కవమానచానములు లే వెండున్. 288

తే. కాన మనమునఁ జిద్వివేకంబు నీకుఁ గలిగె నేయు సంతోషకలితు లును  
పురుషు లాత్మీయకర్తవిగ్రహులుఁ జేసి వితతసుఖదుఃఖము లనుభవించు రెపుడు.

వ. కావున వివేకంబు గలపురుషుండు వినవలె బ్రాహ్మణులు లగు సుఖదుఃఖంబులు  
దైవవశంబులుగాఁ జూచి తావన్మాత్రంబునం బరితృప్తు డగు నీవును దల్లి  
చెప్పి యోగమార్గప్రకారంబున సర్వేశ్వరానుగ్రహంబునం బొందెద నంటివేని.

సీ. అనఘాత్మ యోగిండ్లు లనమంబు భరఁ బెక్కు, జన్మంబులందున్గన్గ మైన  
మతిని బ్రయోగసమాధినిష్ఠుఁడేసి, యైనను డెలియ లేర రతనిమార్గ  
మదిగాన యతఁడు సర్వరాధ్యుఁ డగు నీవు, నుడుగుము సమ్మల్యోద్యోగమిపుడు  
గాక నిశ్చేయిని కాముడ వగుడేని, చంద్రి వర్తించుతత్కాలమందు

తే. బూని సుఖదుఃఖములు రెంటిలోన నెద్ది, దైవవశమునఁ జేకులు ర దానఁజేసి  
డెందమునఁజాలసంతుష్టి నొందువాఁడు, విమలవిజ్ఞాన యన ధరవలయుచుండు.

వ. మఱియు గుణాధ్యుం డగువానిం జూచి సంతోషించుచు నాభాసుం డగువానిం  
జూచి కరుణించుచు సమానునియెడ మైతి నలుపుచు వర్తించు చున్నవాఁడు  
తాపత్రయఁదికంబులం దొడంగు నని నారదుండు వలికిన పని భువుం డిట్లని  
యె ననఘ యీశమంబు సుఖదుఃఖహతాత్మ్య లగు పురుషులకు దుర్గమం బని  
కృపాయత్తుండ వైననీచేత వినబడె నట్లయినం బరభయంకరం బగుతాత్మ  
స్వభావంబు నొందినయవిసేతుండ నగునేను సురుచిదురుక్తిబాణవినిర్భిన్నహృద  
యండ నగుట నుదీచుచిత్తంబున శాంతి నలువడు కావునం ద్రిభువనోత్కృ  
ప్తంబు ననన్యాధిష్ఠితంబు నగుపడింబునంబొంద నిశ్చయించిననాకు సాధుమార్గం  
బు నెఱింగింపుము నీవు భగవత్తుం డగునజనియూర్జపువలనజనించి వీణావాదన  
కుశలుండ వై జగద్ధితార్థంబు సూర్యుండునుబోలె వర్తించు వనిన విని. 242

క. నారదుఁ డిట్లను ననఘ కు,మారక విను నిన్ను మోక్షమార్గంబునకుం  
బ్రేరేచినవాఁ డిప్పుడు, ధీరజనోత్తముఁడు వాసుక దేవుం డగుటన్. 243

వ. నీవు సమృహాత్ముని పదధ్యాన ప్రవణుఁడై వై భజింపుము. 244

క. పురుషుండు దవిలి చతుర్విధ, పురుషార్థశ్రేయ మాత్మక ర బొందెదననిన  
ధరఁ దత్ప్రికి హేతువు, హరిపదయగళంబు దక్క ర నన్యము గలదే. 245

వ. కావున. 246

క. వరయమునానదితటమున, హరిసాన్నిధ్యంబు శుచియు ర నతిపుణ్యమునై  
పరఁగినమధువనమునకును, సరసగుణా చనుము మేలుగననుకులు నచటన్. 247

క. ఆ యమునాతటినిశుభ,తొయములం గ్రుంకి నిష్కతో నచ్చట నా  
రాయణనకును నమస్కృతు, లాయతమతిఁ జేసి చేయుయమనియమములన్.

వ. మఱియు (బాలుండ వగుటంజేసి వేదాధ్యయనాద్యుచితకర్మానన్తుండ వయ్య

నుచితంబు లగుచు శాజనంబుల జేసి స్వస్తిక ప్రమాఖానంబుల గన్పించుకొని  
త్రివృత్తాన్విజాయామంబులచేత బ్రాజేంద్రియమనోమయంబు లనుచాంచల్యదో  
షంబులం బ్రత్యాహరించి స్థిరం బునచిత్తంబున. 249

సీ. ఆశ్రితసత్ప్రసాదాభిముఖుండును, నిర్ద్రష్టసన్నానశేషుండు  
సురుచిరనామండు సుభూయుగుండును, సుకవాలెలుండును సుందరుండు  
హరిసిలసంకోభితాంగుండుఁ దరణుండు, సునిశావలోకనోష్ఠాధరుండు  
గరిజాసముద్రుండుఁ బురుషార్థసిద్ధియును, బ్రణతాశ్రయండు శోభనకరుండు  
తే. లలితశ్రీవత్సలక్షణాలక్ష్మిశుండు, సర్వలోకశరణ్యుండు సర్వనామీ  
పురుషలక్షణయక్తుండుఁ బుణ్యాశాలి, యసితమేఘసిద్ధిశ్యాముఁడవ్యయుండు. 251

వ. మఱయును.

సీ. హరికిరీట కేయూరకంకణఘనభూషణుండాశ్రితశ్రవోషణుండు  
లాలితకాంచీకలాపశోభితకటిమండలుం డంచితకుండలుండు  
మహానియకొస్తుభమణికిలితాచ్ఛక్త, వేయకుం డానందకదాయకుండు  
సలలేతఘనశంఖశచక్రగదాపద్మహస్తుండు భువనప్రళయే డజుండు  
తే. గుప్తసౌరభవననూల్లికాధరుండు, హతనిమోహుండు సవ్యవీరతాంబరుండు  
లలితకాంచననూపురాళంకృతుండు నిరితశయసద్గుణుండు దర్శనీయతముండు.

క. సరసమనోలోచనము, త్కరుండు సుహృత్పద్మకర్ణికానివసితవి

స్ఫురదురుసఖమణిశోభిత, చరణసరోజాతుండతుల్యశాంతుండు ఘనుఁడ౯. 253

వ. అయినపురుషోత్తముం బూజించుచు హృదయగతుండును సానురాగవిలోకనం  
డును వరదశ్రేష్ఠుండును సగునారాయణు సేకాగ్రచిత్తంబునం ధ్యానంబు సే  
యచుఁ బరమనివృత్తిమార్గంబున ధ్యానంబు సేయంబడ్డపురుషోత్తమునిదివ్య  
మంగళస్వరూపంబు చిత్తంబునం దగిలి మరల మగుక నేర దదియుచుం గాక  
యేమంత్రం బేని సప్తవాసరంబులు పఠించిన ఖేచరులం గనుఁగొనుసామ  
ర్థ్యంబు గలుగు నట్టిప్రణవయుక్తం బగుద్వాదశాక్షరకలితంబును దేశకాలవి  
భాగవేది యగుబుధానుష్ఠితంబును నయినవాసుదేవమంత్రంబునంజేసి. 254

సీ. దూర్వాంకురంబుల దూర్వాంకురశ్యాము, జలజంబులను జారుజలజనయనుఁ  
దులసీదశంబులఁ దులసికాదామునిఁ మాల్యంబులను సునైర్రమ్యచరితుఁ  
బత్తంబులను బక్షిపత్తునిఁ గడు వన్య, మూలంబులను నాదిరమూలఘనుని  
నంచితభూర్జత్వగదినిర్మితవివి, ధాంబరంబులను బీరతాంబరుని

తే. దనరుభక్తిని మృచ్ఛిలాదారురచిత, రూపములయందుఁ గాని నిరూఢ మైన  
సలిలములయందుఁగాని సుస్థలములందుఁ, గాని పూజింపవలయునక్కమలనాభు.

క. ధృతచిత్తుండు శాంతుండు ని, యతపరిభాషణుండు సుమహితాచారుండు వ  
ర్ణితహరిమంగళగుణుండును, వితవన్యాశనుండు నగుచు మెలఁగుచు మఱియున్.

వ. ఉత్తమశ్లోకుం డగువుండరికాత్తుండు విజయామాస్యేచ్ఛావతారచరితంబుల  
చేత నచింత్యంబుగా నెద్ది సేయ నెద్దియ హృదయగతంబుగా భాసంబు సేయ  
దగు మహియు గార్వబుద్ధిజేసి చేయంబగుపూజావిశేషంబులు కాసుదేవ  
మాంతంబు సర్వేశ్వరునిఁ నొప్పించి వలయు విట్లు మనోహరాకాశ్యకర్మం  
బులచేత మహాగతం బగునట్లుగా భక్తియుక్తంబు లయిచపూజలచేతఁ బూజం  
పంబడి సర్వేశ్వరుండు మామభిభూతుల గాక సేవించుపురుషులకు ధర్మాది  
పురుషార్థంబులలోన నభినుతార్థంబు లెప్పు విరక్తుం డగువాఁడు నిరంతరభావం  
బునభక్తియోగంబునంజేసి సోమంబుకొను భజియించు నని చెప్పిన విని  
ధువుండు నారమనకుఁ బడఁగిపూర్వకంబుగ నమస్కరించి (మహర్షిజన  
సేవ్యం బై నదిసిద్ధుల నొసంగును) భగవత్పాదసరోజాలంకృతం బైనమధు  
వనంబునకుం జనియె నంత.

257

శే. ఎద్దిభావముం దుత్తానప్రాదుకదగు. నదిగి మారాజుచే వివిధార్చనముల  
నందినంప్రీతిఁజై యచిభాసనచున, నెలమిగూర్చుండ యాతనివలనునూచి.

259

వ. ఇట్లనియె.

క. భూనాయక సి విపు డాహ్లానాస్మృత వగునుఁ జాల శ్రమదిలోఁ జింతిం  
బూనుట కేమికతం బన, నానారదుతోడ నాతఁ శ్రదనియెన్ మరలన్.

260

కి. మునివర ఓవేశాలియు, ననఘుండు నైదేండ్లబాలుఁ శ్రదస్మత్ప్రియనం  
దను దేదయుఁడ నగునాచేతను బరిభవ మొంది చనియెదల్లియుఁ దానున్.

మ. చని యుగ్రాటపి జొచ్చి యచ్చటఁ బరిశ్రాంతుండు తుత్పీడితుం  
డును నాహ్లానముఖాంబుజండు ననఘుండున్ బాలుండు నైననమ  
త్తనమున్ ఘోరవృకాహిభల్లముఖనః త్వశ్రేణి నిర్జించెనో  
యని ముఖించెద నాదుచి త్తమున నాశ్రయస్తుత్య యి ట్లెఱుగున్.

262

తే. అట్టియుత్తనుబాలు నాశయంకపీత, ముందు గూర్చుండ సీక నిశ్రాకరించి  
యంగనాన కృతిత్తుండ శ్ర నైనయట్టి, నాదుదారాత్మ్య మిది మునినాథచంద్ర.

ఉ. నా విని నారదుండు నరనాథున కిట్లను సీసుమారుఁ డా  
దేవకిరీటరత్నరుచిదీపితపాదసరోజుఁ డైనరా  
జీవదళాక్షరక్షితుఁ డశేషజగత్సరికీర్తనయకీ  
ర్తివిభవప్రశస్తసుచరిత్రుండు వానికి దుఃఖ మేటికిన్.

264

ఉ. కావున నమ్మహాత్ముండు సుకర్మముచేత నమస్తలోకపా  
లావళి కందరానిసముద్రదంచితనిత్యపదంబునం బ్రభు  
శ్రీ విలసిల్లఁ జెందుఁ దులసీదళదాము భజించి యాజగ  
త్పావనుఁ డైనసీసుతు ప్రభావ మెఱుంగవు సీపు భూవరా.

265

వ. అదియునుం గాక.

266

- క. శ్రీశైలియు జగములయు, దాకల్పము నొండ జేయు ౩ నంచితగుణర  
తాకరుం డిటు కేతెంచును, శోకింపకు మతనిగూర్చి ౩ సుభగచరిత్రా, 267
- క. అని నారదుండు వలిక, విని ముముక్షుశిష్యుని విభుడును బ్రియసం  
దనుఁ జింతించుచు నాచరమునఁ జూడఁ జయ్యె రాజ్యమును బూజ్యముగన్. 269
- వ. అంత నక్కడ నాధువుండు. 269
- క. చని మండటం గని యోనె మధు, వనమును మా నియోగిదేవవర్ణితగుణపా  
వనమును దుర్భవజలదప, వనము ను నిఖలైకపుణ్యవరభవనంబున్ 270
- వ. అట్లు గని డాయంజని యమునానదిం గృతస్నానం డై నియతుండును సమా  
హితచిత్తుండును నై సర్వేశ్వరుని ధ్యానంబు సేయుచుం <sup>1</sup>ద్విరాత్త త్రిరాత్తం  
బుల కొక్కమాటు కృతకపితృబధరీపుపారణం డగుచు దేహస్థితి ననుసరించి  
యొక్కమాసంబు హరిం బూజించి యంతనుండి యాజేసి దినంబుల కొక్కపరి  
కృతజీర్ణతృణపర్ణాహారం డగుచు రెండవమాసంబున విష్ణు సమారాధనంబు  
సేసి యంతనుండి నవరాత్రంబుల కొక్కమా టుదశభక్షణంబు సేయుచు మూఁ  
డవమాసంబున మాధవు నచ్చింప యంతనుండి ద్వాదశదినంబుల కొక్కతోయం  
బు వాయుభక్షణం డగుచు (జితశ్వాసుం డై) నాలవమాసంబునం బుండరీకా  
త్తుని భజియింపి యంతనుండి మనంబున (నలయక నిరుచ్ఛ్వాసుం డై యేక  
పదంబున నిలిచి షరమాత్మం జింతించుచు) నచేతనం బైనస్థాణువుం బోలె నై  
దవమాసంబును జరపె సంత. 271
- సీ. సకలభూతేంద్రియశక్తయ మగుహృదయంబునందు విషయములఁ ౩ జెంద నీక  
మహాదాదితత్త్వస్వరూపములకును నా,ధారభూతమును బ్రధానపూరు  
షేశ్వరుం డైనట్టిశాశ్వతబ్రహ్మంబు, దన దైనహృదయపరద్దుమ న నిలిపి  
హరిరూపమునకంపెననన్యంబు నెఱుంగక, చిత్త మవ్విభునంద్రక్షేప్చియున్న  
తే. కతనముల్లోకములుసాలఁగంపమెండె, వెండియును బేర్చియయ్యర్భకుండు ధరణి  
నొక్కపాదంబు చేర్చి నిర్బున్నతేళ, బేర్చియబృలునంగువ్యవీడఁజేసి. 272
- తే. వసుమతీతల మర్థము ౩ వంగఁ జొచ్చె, భూరిమదదుర్నివారణవారణేంద్ర  
మెడమఁ గుడి నొరంగఁగ నదుగడుగునకును, జలన మగుమదధిస్థితకలమువోలె.
- చ. అలెడు ననన్యదృష్టిని జరరాచరదేహశరీరధారణా  
స్థితి గలయీశునందుఁ దనఁజీవితముఁ ఘటియింపఁ జేసి యే  
కతఁ గనఁ దన్నిరోధమునఁ ౩ గైకొని కంపము నొందె నీశ్వరుం  
డతఁడు చలింప నిజగము ౩ లన్నియుఁ జంచల మయ్యె భూవరా.
- క. ఆలోకభయంకర మగు, నాలోకమహావిషద్రశాలోకము లై  
యాలోకపాలు రందఱు, నాలోకశరణ్యుఁ గాన ౩ నరిగిరి భీతిన్. 275



వ. అట్లరి నారాయణు నుద్దేశించి కృతప్రణామలై కరంబులు ముకుళించుకొని యిట్లనిరి. 276

✓చ. హరి పరమాత్మ కేశవ చరణాచరభూతశరీరధారి వై  
పరగుడు వీవు నిట్టులుగఁగఁ బ్రాణనిరోధము లేందు మున్న నే  
మెఱుంగ మనాథనాథ జగదీశ్వర సర్వశరణ్య నీపదాం  
బురుహము లర్థమై శరణు న్నొందెద మార్చి హరించి కావవే. 277

వ. అని దేవతలు విన్నవించిన నీశ్వరుండు వారల కిట్లనియె సుతానపాదుం డను  
వాని తనయుండు విశ్వరూపుండ నయిననాచుండచనచిత్తం బై కృముసేనీతపం  
బు గావించు చుండ దానంజేసి భవదీయప్రాణనిరోధం బయ్యె నట్టి దురత్యయం  
బైనతపంబు నెవ రింపఁజేసెద నెఱవక మీమీనివాసంబులకుం జనుం డనియా  
నతిచ్చిన నాదేవతలు నిర్భయాత్ములై యీశ్వరునకుం బ్రణామంబు లాచరించి  
త్రిష్టపంబునకుం జనిరి తదనంతరంబ. 278

నీ. హరి యీశ్వరుండు విశ్రమాంగకులేశ్వర, యానుఁ డై నిజభృత్యుఁ డైనధృవుని  
గనుగొనువేడుక న్ జనియింప నామధు,వనమున కప్పుడు న్ సని ధ్రువుండు  
పరువడి యోగవిశ్వాకర్షీవ్రం బైన, బుద్ధిచే నిజమనోంబురుహముకుళ  
మందుఁ దటిత్ప్రభావతమూర్తియటఁ దిరో,ధానంబునను బొందితత్త్వణంబ

తే. తనపురోభాగమందు నిల్చినను బూర్వ  
సమధికజ్ఞాననయనగోచరసమగ్ర  
మూర్తిఁ గనుఁగొని సంభ్రమమునను సమ్మ  
దాశువులు రాలఁ బులకీకృతాంగుఁ డగుచు. 279

—ఇ సాక్షాత్కరించిన భగవంతుని ధ్రువుండు స్తుతించుట. ఇ—

✓తే. నయనముల విభుమూర్తి బాహనంబు సేయు  
పగిదిఁ దనమఖమునను జంబనము సేయు  
లీలఁ దగిలి భుజముల నాళింగనంబు  
సేయుగతి దండవన్నమనస్కృతు లొనర్చె. 280

వ. ఇట్లు దండప్రణామంబు లాచరించి కృతాంజలి యై స్తోత్రంబు సేయ నిశ్చయించి  
స్తుతి క్రియాకరణసమర్థుండు గాకయున్న ధ్రువునకును<sup>1</sup> సమ స్తభూతంబులకునంత  
ర్యామి యైనయీశ్వరుం డాతనితలం వెఱింగి వేదమయం బయిన తన శంఖంబు  
చేత నబ్జాలునికపోలతలం బంటినజీవేశ్వరనిర్లయజ్ఞుండును భక్తిభావనిష్ఠుండును  
నగుధృవుండు నిఖిలలోకవిఖ్యాత కీర్తి గల యీశ్వరుని (భగవత్ప్రతిపాదితంబు  
లగుచు) <sup>1</sup>వేదాత్మకంబు లైన తనవాక్కుల నిట్లని స్తుతియించె దేవా నిఖిలశక్తి  
ధరుండవు నంతఃప్రవిష్టుండవు నైన నీవు లీనంబు లైన మదీయవాక్కులం బ్ర

దేంద్రియంబులం గరచరణశ్రవణత్కావలను జిచ్చక్రిచే గృహంజేసి జీవింపం  
జేసింభావంశుంజపును బోమపుకషంజపును నైచినీక సమస్కరితుని వాక్కు  
కుంజ వయ్య మహదాద్యం బైనయాయకేమవేశ్యంబు మాహాభ్యం బయిన  
మాత్మయశిక్రిచేతం ద్రిప్తింబి యాదుంబు కేళించి యంద్రియంబులం<sup>1</sup>కు  
వడించుచు దత్తదేవతారూపంబులచే నానాస్థకారంబుల చారువులం దున్న  
వహించందంబునం బ్రకాశింతు వదియునుం క.

281

చ. వరమతి నార్తబంధన భగవద్భువబోసమేతుం డై భవ  
చ్చరణముం బొందినట్టివిధిసర్గము సుప్తజనుండు బోధమం  
దరయగం జూచురీశం గను కేట్రముముతసుకెరణ్య మైననీ  
చరణములం గృతజ్ఞుం దగునజ్ఞులం జెల్లు దలంప కుండెమన్.

282

నీ. మహితాశ్మ మతీజన్మమరణప్రణాశన, హేతుభూతుంజపు క నిధకల్ప  
తరువపు గునిన్నుం క జగ నెవ్వరే నేమి, పూస నీమాయావిమోహితాత్ము  
లగుచు ధర్మార్థకామాదులకొఱకుఁదా, మర్పించుచును ద్రిగుణాధ మైన  
దేహోపభోగ్య మై క వీరించుసుఖముల నెయంగ మదిలోన క నెతు రట్టి  
తే. విషయసంబంధజన్మమై క నెయసుఖము, వారికి నిరయమందును క వజలు దేవ  
భూరిసంసారతాపనిరవారగుణక, ధామ్యతాపూర్ణ యీశ మార్ధవ ముకుంద.

మ. అరవిందోదర తావకీచరణాధ్యానానురాగోల్లస  
చ్చరితాకర్ణనజాతభూరిసుఖముల్ క స్వానందక బ్రహ్మమం  
దరయన్ లేవట దంజభృచ్చటవిమానాక్షిద్దులె కూలునా  
సురలోకస్థులం జెప్ప నేల సుజనప్రోమైకచింతామణి.  
చ. హరి భజనీయమార్గ నియతాత్మకులై భవదీయరూప మై  
వజులినభక్తియుక్తు లగునవారంసంగతిం గల్గజేయు స  
త్పురుషనుసంగతిన్ వ్యసనదుర్భరసాగర మప్రయత్నతన్  
సరసభవత్కథామృతరసంబున మత్తుండ నై తరించెదన్.

285

చ. పరతిముః దావకీనభజనీయపవాజునుగంధలుబు లె  
వ్వరిమదిః బొందఁగాఁ గలుగు వారలు తత్ప్రియమర్త్యదేహము  
న్నరయం దదీయదారతనఁ యాది సహృద్భవాబుధువర్గమున్  
మజతుక విశ్వతోముఖ రక్తమాహృదయేశ ముకుంద మాధవా.

286

నీ. పరమాత్మ మర్త్యసుకపర్యతిర్యజ్మృగ, దితిజనరీస్వపద్విజగణాది  
సంవ్యాప్తమును సదసద్విశేషులును, గైకొని మహదాదికారణంబు  
నై సవిరాడ్విగ్రహంబు నే నెఱుంగుదుం, గాని తక్కినసమంగళము నైన  
సంతతసుమహితైశ్వర్యరూపంబును, భూరిశబ్దాదివ్యాసపారశూన్య

1. జీవించుకీ ముచు చారువులందు. 2. గా భజించుచును గూ ప్రభవమైన.

జే. మో బ్రహ్మస్వరూపమేనాత్మనైఋతిః బ్రహ్మలాకార సంసారభయవిమూఢ  
పరమహంసగేయ సంతతభాగధేయః నలిననైత్ర రమ్యాలలనాకళితః. 287

సీ. సర్వేశ కల్పంతనమయంబునను న్నియఖిల ప్రపంచంబు న నాహరించి  
యనయంబు వేషసహాయంక వై శేషపర్యంకతలమునఁబవ్వళించి  
యోగసిద్ధురని నుండి నాభిసింధుజన్మరహితకకింకజాతకర్ణి  
కిందు జతుర్ముఖు న నమరక బుట్టించుచు రుచి నొప్పా బ్రహ్మస్వరూపి వైన  
తే. నీకుమొక్కెడ నత్యంతనియమ మొప్ప భవ్యచారిత్ర పంకజప్రతినైత్ర  
చిరశుభాకార తీర్థలక్ష్మీవిహార, యస్యయాసంక గోవింద న హరి ముకుంద288

వ. అట్లుయోగసిద్ధాపరవశుండ నభ్యుచ జీవులకంటె నత్యంతవిలక్షణుండ వై  
యండును నని యెట్లనిన బుద్ధ్యన్తాభేదంబున నఖండితం బయినస్వశక్తిజేసి  
చూచులోకిపాలననిమిత్తంబు యజ్ఞాధిస్థాతృ గావన నిపు నిత్యముక్తుండవును  
బరిశుద్ధుండవును జిహ్వాపకండవును సాక్షాత్తును గూర్హంకవును (నా దివురుషుండ  
వును భగవంతుండవును) గుణత్రయాధీశ్వరుండవును వైవర్ధితువు భాగ్యహీనుం  
డైనజీవునియందునిగుణంబులుగలుగు వేగపర్యేశ్వరునందేమేమివిరుద్ధగతులై వివిధ  
శక్తియుక్తంబులైనయెడలదు లానుచూర్వంబుజేసి ప్రతీనంబు లగుచుం  
డు నట్టివిశ్వకారణంబు నేకంబు సనంతంబు నాద్యంబు నానందమాత్రంబు  
నవికారంబు నగు బ్రహ్మంబునకు నమస్కరించెద మఱియు దేవా నీవు సర్వవిధ  
ఫలం బని చింతించునిష్కాము లయినవానికి రాజ్యాదికామితంబులలోనఁ బర  
మార్థం బయినఫలంబు సర్వార్థరూపుండవైనభవదీయపాదపద్మసేవనంబ యిట్లు  
నిశ్చితంబ యైనను సకాము లైనదీనులను గోవు నత్తంబును స్తన్యపానంబు  
సేయించుచు వృకాదిభయంబువలన రక్షించుచందంబునం గాను ప్రదుండ వై  
సంసారభయంబునలనం బాపుడ వని యిట్లు సత్యసంకల్పించును సుజ్ఞానియు  
నయినధృవునిచేత వినుతింపబడి భృత్యానురక్తుండైన భగవంతుండు సంత  
ష్టాంతరంగుడై యుట్లనియె. 289

క. ధీరవ్రత రాజస్యకు, మారక సహృదయమందు న మసలినకార్యం

బారూఢిగా నెఱంగుదు, నారయ నది వొంద రాని న దైవను నిత్తున్. 290

వ. అదియెట్టి దనిన నెం దేని మేధియుండు బరిభ్రామ్యమాణగోచక్రంబునుంబోలె  
గ్రహనక్షత్ర తారాగణజ్యోతిశ్చక్రంబునక్షత్రరూపంబులయినధర్మాగ్నికశ్యప  
శక్రులును సప్తరుతును దారకాసమేతులై ప్రదక్షిణంబు దిరుగుచుండుదు రట్టి  
దురాపంబును ననన్యాధిష్ఠితంబును లోకత్రయప్రళయకాలంబునందు సత్వరం  
బుగాక ప్రకాశమానంబును నయినధ్రువక్షితి యనుపదంబు ముందట నిలువది  
యాటువేలేండ్లు సనం బ్రాపింతువు తత్పదప్రాప్తిపర్యంతంబు భవదీయజనకుం  
డు వనభౌగళితుండైనం దద్రాజ్యంబు పూజ్యంబుగా ధర్మమార్గంబున జితేం

ద్రియంశ నే చేయునువు భవనుజం శగునా త్తమాంశ మ్మగనూర్ణంబు ననం  
బు. కం జని మృతుం డగుం దక్షిన్వేషణార్థంబు తదాహితచి తయై ప్రియత్రయ  
ననంబునకుం జని యందు దావదహనం మగ్న యగు నెండు . 291

బ. అనఘాత్మ మతీ నీవు శ యజ్ఞసూపుం ననం, దగునాత్మ సుఖార్థదక్షిణంబు  
లగుమఖా బుచ్చేతి శ నర్మించు న్మగ్నంబు. లగునిహితాత్మంబు లనుదించి  
యంత్యకా ముని న శ న్నాత్మ లంపచ, మతీ సర్వతో వాసాత్మతమున  
మహి బుగ్గవృత్తిరహితంబు న్నర్మ, మండలోన్నత మగుమామకేన

తే. పకము నగం బొందం గలవని శ పరమపునః  
డతనియభిలషితార్థంబు శ లరి నిచ్చి  
యతఁడు శనఁగొను చుండంగ నాత్మపరికి  
గరుడగమనునకు వేంచేసెఁగొతుకమున. 292

తే. అంత ధృవుండు బుకేరుకూడుపా శమలసేవోపపాదితఁడు మనో  
ధమలం దనరియుం దనదాచిత్ర తంబులోన, దుష్టి బొందక చ్చయై విశిష్టచరిత.

క. అని మైత్రేయుండు ధృవుం డ, ట్లనయము హరిచే గృతార్థం శ డైనవిధం బె  
ట్లను వినిపించిన విదురుండు, విని మ నివగుం జూచి కలిక విసహం బెసంగన్.

క. మునినాయక విను కానుక, జనదమ్ప్రీషంబు విష్ణుచరణంబురుహ  
ర్చనమనిజనసంప్రాయము, ననం గలవంకేరకాక్షుననన్వయాపదనున్. 295

వ. పెక్కజన్మంబులం గాని పొంద రానివంబు దా నొక్కజన్మంబుననే పొంది  
యుం దనమనంబునం దప్రా పమనోరథుండ జని పురుషార్థవేది యైనధృవుం  
డెట్లు దలంచె ననిన మైత్రేయుం డి ట్లనియె. 296

తే. అనఘ పితల్లి దన్నం బగ్గిల్లినచురుక్త  
బాణవిధాత్ముం డగుచుం ద్విద్యావణములు  
చి త్రమందు దలంచుటఁజేసి ముక్తి  
సోరమికి నాత్మలో వగం శ గూరుచుండె. 297

వ. అంత నాధువుండు. 298

చ. అనఘ జితేంద్రియల్ సుమహితాత్మలు నైవసనందనాదు లెం  
దనయము నైకజన్మసముత్పత్తియోగసమాధిఁ జేసి యె  
వ్వనిచరణారవిందములు శ వారనిభక్తి నెఱుంగు చుందు గా  
ఘనం బరమేశు నీశు నవికారు నమేయు నజయ్య నాద్యునికి. 299

వ. ఏను మగ్నాసంబులు భజించి తత్పదపద్మచ్ఛాయం బ్రాపించియు భేదదర్శ  
నుండ నైతి పక్కటా యిట్టిభాగ్యహీనుండ నైవయేను భవనాశకుం డైనయ  
తనిం బొడగనియు నశ్వరంబు లైనకామ్యంబు లడిగితి నట్టిదారాత్మ్యం బెం  
దేనిం గలదే తమపదంబులకంటె నున్నతపదంబునం బొందుదునో యని సహిం

ఁ జాలనియీదేవతలచేత మదీయమతి గలుగితం బయ్యెం గాక నాడు నాగ  
దుం డాడినమాట తథ్యంబయ్యె నతని వాక్యంబు లంగీకరింపక దే నసత్తమండ  
నై స్వప్నావస్థలం బొందినవాడు దైవికం బైనమాయం జెంది భిన్నదర్శనం  
డగుచందంబున నద్వితీయం డైనను భక్తి యనుశతువుచే బ్రాహ్మం బైన  
దుఃఖంబు నొంది జగదాత్మకుండును సుప్రసాదండును భవనాశకుండును నైన  
యీశ్వర నాకాధించి తత్ప్రసాదంబు వడిసియు నాయర్విహీనం డైనరోగికిం  
బ్రయోగించునోషధంబుంబోలె నిరర్థకంబు లై నశ్వరంబు లైనయాకామితం  
బులు గోరితి నని పెండియు.

800

మ. ధనహీనుండు స్వపాలుఁ జేరి మిగులఁ గ ధాటికఁ ఫలీకార మి  
మ్మని యర్థించినరీతి ముక్తిఫలదుఁ గ డైనట్టిపంకేజలో  
చనుండే చాలఁ బ్రసన్నుఁ డైన నతిశక్తి సాంసారికం బరిగి గో  
రిననావంటివిమూఢమానసులు ధాత్రిం గల్గిరే యెవ్వరున్.

801

— యీ ద్రువుండు మరలఁ దనపురంబునకు వచ్చుట. —

సీ. అని యిట్లు శింఖించెననచు నెత్తెత్తేయమని విదూరునకు నిల్లనియెడండ్రి  
కమనీయహరిపాదకమలరజోభిసం, స్మృతశరీరులును యాదృచ్ఛికుముగ  
సంప్రాప్త మగుదాన క సంతృప్తచిత్తులై, వఱలుచు నుండుమీరవంటివారు  
తగ భగవత్పాదపదాస్యంబుదక్కంగ, నితరపదార్థమే క యెడదలందు

తే. మఱచియును గోరనొల్లరుమనుచరిత్ర, తవిలి యిట్లు హరి ప్రసాదంబు నొంది  
మరల వచ్చుచు నున్నకుమి యివార్థం, జారుచే విని యుత్తానశచరణుడంత.

వ. మనమ్మన నిట్లని తలంచె.

802

క. చచ్చినవారలు క్రమము, వచ్చుటయే కాక యిట్టివార్తలు గలవే  
నిచ్చుట నమంగళుడ నగు, నిచ్చుట మఱి నాకు శుభమ క లేల ఘటించున్.

క. అని విశ్వసింప కుండియు, మనమున నానారదుడు గురమారుడు వేగం  
బున రాగలఁ డనుచును జలి, కింపలుకులు దలచి నమ్మి కృతకృత్యుండై.

క. తనసుతునిరాక నెప్పిన, ఘననకు ధనములును మాక్తికపుహరములున్  
మన మలర నిచ్చి తనయుని, గనుఁగొనుసంతోష మాత్రం క గడలుకొనంగన్.

సీ. వలను మీఁతనైంధ్రవంబులఁ బూన్చిన, కనకరథంబు నుత్కంఠ నెక్కి  
బ్రాహ్మణకులవృద్ధబంధుజనామాత్య, పరివృతుం డగుచు విగ్రస్ఫురణ మెఱసి  
బ్రహ్మనిర్దోషతార్యస్వనశంఖకా, హాళివేణురవము లంగతంతి చెలంగ  
శిబిక లెక్కియు విభూషిత లై సునీతి సు, రుచు లుత్తమండుకనారూఢి నడవ.

తే. గరిమ దీపింప నతిశీఘ్రగమన మొప్ప, నాత్మనగరంబు వెలువడియరుగుచుండి  
బలసి నగరోపవనసమీపంబునందు, వచ్చుధ్రువు గని మేదినిశ్వరుడు నంత.

- చ. అదము డిగ్గి ప్రేమ దొలగకాడ నసంభ్రమం దై రమామనో  
హ చరణాదివిందయగ్రభావ్యనర్తకతాళలాఘు నీ  
శ్వరకరణావలోకనసుజాతనమ గ్రమనోరథుఁ సతుం  
గర మనుర క్తి డాసి పులకల్ నన లొత్తఁ బ్రమోదితాత్ముఁడై. 308
- తే. పోయెనొగిటుఁజేర్చి నెఱమొగము నివిశ్చికిరము మానొచ్చి చురుకంబునోసేతఁబునోకి  
యవ్వయ నంద బెప్పధాకాకాపీక్తుఁడే యాతీర్థిదింప నాచిరయసుండు.
- క. జనకునియాశీర్వచనము. లనయముఁ దైకొని ప్రమోదిత యై తల్పదముల్  
దనఫలతలముఁ సోకఁగ, వినతులు గావించి భక్తివిహ్వలుఁ డగుచున్. 310
- తే. అంత నానజ్జనాగ్రణిఁదైనధునిపుడు, గల్లులకు భక్తి వికతులు శ్రదగ నొనర్చె  
సురుచి మ్రోక్కినయర్థకుఁ గ జూచి యెత్తి, నగ మొగంబున నాలింగనంబుసేసి  
నీ. కర మొప్ప నానంగగద్యదస్వరము న, జీవింపు మనుచు నాశీర్వదించె  
భగవంతుఁ డెవ్వనికై మ్రేత్తి వాటింపు, సత్కృపాశీరతిఁ బ్రసన్నుఁ డగుచు  
నతనికిఁ దమయంబు క ననుకూలమై యుండు, సర్వభూతంబులు శ్ర సమతఁ బర్చి  
మహిఁ దలపోయ నిష్ఠు ప్రదేశములకు, ననయంబుఁ జేరుతోయములపగిడి
- తే. గాన ఘను నమ్మహాత్మునిగారివించె, సురుచి పూర్వంబుఁ దలఁపక శ్రనుజనచరిత  
విష్ణుభక్తులు ధరను బ్రవిత్తు లగుట, వారి కలుగరు ధరణి నెరవ్వారు మఱియు.
- వ. కావున నుత్తమండును ధునించును బ్రేమవిహ్వలు లగుచు నన్యోన్యాలింగితు  
లై పులకాంకురాంకృతశరీరులై యానందబాష్పంబుల నొప్పిరంత సునీతియఁ  
దనప్రాణంబులకంటెం బ్రియఁ బగునుతు నుపగూహనంబు సేసి తదవయవస్ప  
ర్శనంబుచేత నానందంబు నొంది విగతశోక యయ్యె నప్పుడు సంతోషబాష్ప  
ధారాసి క్తంబు లై చనుఁబాలునం గురిసె నంత. 313
- నీ. అప్పుడు సంతోష శ్రమ పుట్టిల్లఁగఁ జొర, జనము లాధ్రువుతల్లి క నెనయఁ జూచి  
తొడరినభవదీయద్రుఘనాశకుఁడైన, యిట్టితనూజఁడెం క దేనిఁ బెద్ద  
కాలంబు క్రిందటఁ క గడఁగి నవ్వుం డైన, వాఁ డిప్పు నీభాగ్యవశముచేతఁ  
బ్రతిలభుఁ డయ్యెను క నితఁడు భూమండల, మెల్లను రక్షించు శ్ర నిధమహిమఁ
- తే. గమలలోచనఁ జింతించుఁగునులు లోక, దుర్జయంబైన యెట్టిమృత్యువునుగెల్తు  
రట్టిప్రణతా రిహరుఁడైన శ్రయబ్జనాభుఁ, డర్థి నీచేతఁ బూజితుం కడగుట నిజము.
- వ. అని ప్రశంసించి రట్లు పౌరజనంబులచేత నుపలాల్వమానుండును (సంస్కాయ  
మానుండును) నగుచు నుత్తానపాదుండు తమసమేతంబుగా ధ్రువుని గజారూఢు  
నిం జేసి ప్రహృష్టాంతరంగుం డగుచుఁ బురాభిముఖుండై చనుదెంచి. 315
- నీ. స్వర్ణపరిచ్ఛదశస్వచ్ఛకుడ్యద్వార, రాజితగోపురాట్టలకంబు  
ఫలపుష్పమంజరీకలితరంభాస్తంభ, పూగపోతాదివిభూషితంబు  
ఘనసారకన్తూరికాగంధజలబంధు, రాసి క్తవిపణిమార్గ్రాంతంబు

- మానితనవరత్నమయరంగవల్లివి, రాజిత ప్రతిగృహస్థాంగణంబు  
తే. శుభసదీజలకంభసంశోభితంబు తండుబస్వర్ణ లాజాక్షిత ప్రసూన  
ఫల<sup>1</sup>లినాతకలితవిభ్రాజితంబు; నగుచు సర్వతో లంకృత హేసపురము. 316
- వ. ప్రవేశించి రాజమార్గంబున జనుదెంచునప్పుడు. 317
- మ. హరిచంద్రుల్ పురకామిజనులు సౌధాగ్రంబులందుండి భా  
స్వరసిద్ధార్థలాక్షిత ప్రసవమార్గవ్రాతదశ్యంబువుల్  
గరవల్లిమణిహేమకంకణర్పుణ్యతాక్షరంబు శోభిల్లు జ  
ల్లిరి యాభాగవతోత్తమోత్తమునిపై శ్రీలీలాప్రమేయంబుగన్. 318
- వ. ఇట్లు వాత్సల్యంబునం జల్లుచు సత్యవాక్యంబుల డీవించుచు సువర్ణపాత్రరచిత  
మణిదీపసిరాజనంబుల నివాళింపం (జౌరజానపగమిత్రామాత్యబంధుజనపరివృ  
తుం డై) చనుదెంచి. 319
- సీ. కాంచనమయమరగతకుడ్యమణిపరి, చ్చదవిరాజిస్వచ్ఛసౌధములను  
వరసుధాపేనపాండుచరుక్కుపరికరో, దాత్తసమంచితకల్పములను  
సురతరుశోభితశుకపికమిధునాళి, గానవిభాసితోద్యోనములను  
సుమహితనైదూర్యసోపానవిమలశో, భిశజలపూర్ణవాగ్దీపయముల  
తే. వికచకష్టరధందరివిందకైర, వప్రదీపితబకచక్రవాకరాజ  
హంససారసకారండ్రవాడిజలవి, హంగనినదాభిరామ్రపద్మాకరముల. 320
- వ. మఱియును. 321
- తే. చారుబహువిధవస్తువిస్తార మొప్పు  
నంగనాయుక్త మగుచుఁ బెం శ్ర పగ్గలించి  
యర్థి దనరాజుజనకుగృహంబు సొచ్చె  
నెలమిఁ దిదివంబు సొచ్చు దేవేంద్రుపగిది. 322
- వ. ఇట్లు ప్రవేశించిన రాజు యైనయుత్తానపాదుండు సుతునియూశ్చర్యకరం బైన  
ప్రభావంబు వినియుం జూచియు మనంబున విస్మయంబు నొంది ప్రజామరక్తుం  
డును బ్రజాసమ్మతుండును నవయావనపరిపూర్ణుండును నైనధ్రువుని రాజ్యాభి  
షిక్తుం జేసి వృద్ధవయస్కుం డైనతన్నుదాసయెటింగియాత్మగతిఁ బొందనిశ్చ  
యించి విరక్తుం డై వనంబునకుం జనియె నంత నాధ్రువుండు శంఖమారప్రజా  
పతికూతురైనభీమి యనుదాని వివాహం బై దానివలనఁ గల్పవత్సరు లను  
నిద్దఱు గొడుగులం బడసి వెండియ వాయువుపుత్రియైనయల(యనుభార్యయందు  
నుత్కలనామకుం డైనకొడుకు నతిమనోహర మైనకన్యారత్నంబు)నం గనియె  
నంతఁదద్భాత యైనయుత్తముండు వివాహంబు లేకుండి మృగయార్థంబు వనం  
బున కరిగి హేమవంతంబున యక్కునిచేత హతుం డయ్యె నతనితల్లియుఁ దద్దుః

ఖంబున వనంబున కేగునెక గహనదహనుచేత మృతిం బొందె ధువుండు భా  
త్పమరింబు విని శోక న్యకలతనై పైండై జైత్రం బగురథం బెక్కి యత్తరా  
భిముఖుండై చని హిమవద్దోదయంబు భూతగణసేవితంబును గుహ్యకసంకులం  
బును నై నయంకాపురంబు వొడగని యమ్మహాబాహుండు. 323

అట్లు ధ్రువుడు కుబేరానుచర లైనగుహ్యకులతో యుద్ధము సేయుట. 323

మ. ఘనశౌర్యోన్నతితోడ సర్వకళాపాతకశంబులందుం బ్రతి  
ధ్వను లొలిక నిగుడంగ శంఖము మహోద్యల్లీలఁ బూరింపఁ ద  
న్నిదంబుక విని యక్షకాంతలు భయోన్మేషితాత్మ లై రుగ్రుసా  
ధను లై యక్షభటుల్ పురిక వెడలి రుగ్రత్సాహంబు సంధిల్లుచున్. 324

వ. ఇట్లు వెడలి యాధుప్రసం దాడిన. 325

చ. కరము మహాధుండు భజనార్వచరాక్రమశాలిముక్త ధన  
ర్గదనుడును నై సమూధుప్రభవము నెదిర్చినయక్షకోటిఁ జె  
చ్చెరః బదమూండువే నొకచీకఁ గైకొన కొక్క పెట్ట భీ  
కరముగ మూండుమూండుశిలకాండములం దగ గ్రువ్వ నేసినఁ. 326

ఉ. వారు లలాటపూల్ వగిలి క వారక సోలియుఁ దేటి యమ్మహా  
దారుపరాక్రమ ప్రకటకధైర్యముఁ దత్కరలాఘవంబుఁ బ  
ల్మాటు నుతించుచుం గుపితకమాంబు లై పదతాడితప్తదు  
ష్టారగకోటివోలెఁ జటుశలో గ్రభయంకరరోషమూర్తులై. 327

ఉ. ఆరథికోత్తముం దొడరి క యాదటు నొక్కటఁ జట్టు ముట్టి యా  
రాటుశిలీముఖంబులును క నంగులం బగిలించి వెండి వి  
స్ఫారగదా శర యురిక క పట్టిన తోమర శూల ఖడ్గముల్  
సారథియు కుఁ డైనరథిసత్తముపైఁ గురియించి రేవునన్. 328

వ. అట్లు గురియించిన నతండు. 329

క. పెం పటి యుండెను ధారాసంపాతచ్ఛన్న మెనకలైలముభంగిక  
గుంపులు గొని యాకసమునఁ గంపించుచు నపుడు సిద్ధగణములు వరుసన్.

క. హాహాకారము లెసంగఁగ, నోహో యిరీతి ధ్రువపగయోరుహహితుఁ డు  
త్సాహముసెడి ముటు దైత్యసమూహార్ణవమందు నేడుఁమునిఁగెనె యకటా.

వ. అని చింతించునవసరంబున. 332

క. తా మాతని కెలిచితి మని, యామనుజాశనులు వలుక క నట సేహర  
స్తోమము సమయించుచుహో, ద్దామం డగునూర్వూ బోలి క తద్దయుఁ దోచెన్.

వ. అట్లు దోచిన. 334

మ. అందుఃఖావహ మైనకార్ముకము శౌర్యస్ఫూర్తితోఁ దాల్చి భీ  
కర బాణావళిఁ బింజఁ బింజ గణవంకగా నేసి ఝంఝానిలుం



మమమేఘావళి బాటః దోలుగతి కఃత్వ్యగ్రాహిణీకూరబా

ధుశస్త్రావళి రూపు మాపె విలసద్దోర్లల మంధిల్లగన్.

335

చ. మఱియును నహ్మహాత్మ్యః డసఃసూనబలుండు వాహాగ్ బాణముల్

గఱి గఱి దాచ నేసి భుజ్జగర్వ మెలంపి నిరోధిగర్వముల్

పఱిపఱి సేసి యంఃములు శ ధంగము నొంపగఁ జేసె వేల్పిడిక్

గిఱిగొని పర్వశంబుల నొగిం దెగఁ గొట్టెడుసంధ్రుకైవడిన్.

336

వ. అయ్యవసరంబున.

337

చ. అలఘుచరిత్రుఁ డమ్మనుకులూ గ్రణిచే వికలాంగు లై నవా

రలనకిరీటకుండలవిరాజితమ స్తకకోటిచే సము

జ్వలమణికంకణాంగదలనదృఢవర్ణముచేత సంగర

స్థల మతిరమ్య మై తనరె శ సంచిలేవీరమనోహరాకృతిన్.

338

వ. అంత హతశేషులు.

339

క. వరబలుఁ డగుమనుమనుమని, శరసంఛిన్నాంగు లగుచు శ సమరవిముఖులై

హారిరాజముఁ గని పఱచిన, కరిబృందముఁబోలెఁ జనిరి శ కళవళపడుచున్. 340

క. అప్పుడు రాక్షసమాయలు, గప్పిన ధ్రువుఁ డసురవరులకార్యం బెఱుంగం

జొప్పుడక వారిఁ బొడగని, దెప్పర మిగుటయును సారాధిం గని యంతన్. 341

క. తలపోయగ భవి మాయూ,పులకృత్యం బెఱుంగ నెవ్వరోపుడు రనుచుం

బలుకుచుఁ దత్పరిఁ జొరఁగాఁ, దలఁపగ నది గానరాక శ తద్దయు మానెన్.

వ. అట్లు పురంబున కరుగుట మాని చిత్రరథుం డైనయూధువుండు సప్రయత్నం

డయ్యును బిర ప్రతియోగశంకింతుం డై యుండెనయ్యెడ మహాజలధిఘోషంబు

ననుకరించుకబ్బంబు వినంబడె నంత సకలది క్కటంబుల వాయుజనితం బయినరజః

పటలంబు దోచెఁ దత్క్షణంబ యాకాశంబున విస్ఫుర త్తటిత్ప్రభాకలితగజ్జారవ

యుక్తంబు లగుమేఘంబు లమోఘంబులై భయంకరాకారంబులైతోచెనంత.

మ. అనయంబున్ ధ్రువుమీద దైత్యకృతమాయాజాల మట్లేవి బో

రన మ స్తిష్క-పురీషమూత్రపలదుర్గర్గంధాస్థిమేదశ్శరా

సన నిస్త్రైంశ శ రాసి తోమర గదా శ చక్ర త్రిశూ లాదిసా

ధనభూభృద్భుజావాళిం గురిసె నుద్బంధ క్రియాలోలతన్.

344

వ. మఱియు మత్తగజసింహవ్యాఘ్రసమూహంబులును మార్చి భయంకరం బైనర్వ

తఃప్లవనం బయినసముద్రంబును గానంబడియె వెండియుం గల్పాంతంబునందుం

బోలె భీషణం బైనమహాహ్రద్రంబునుం దోచె నివ్విధంబున నానావిధంబులు

ననేకంబులును నవిరళి భయంకరంబులునయినయసురమాయలు గూర ప్రవ ర్తను

1. 'గఱిగొనఁ బర్వశంబులఁ బఱిగిల్చుమహాశనికోటిరూపుగన్' వ్రా.ప్ర. 2. 'హరిమత్తముఁ గని' వ్రా. ప్ర. 3. 'బహోద్యోగశంకంబు' వ్రా. ప్ర.

- లగుయక్షులచేత నృజ్యమానంబు లై యకరే నానమయంబున. 345
- క. అనంబును నయ్యక్షుల, ఘనమాయ నెఱింగి ముని నిశ్శకాయము నరుసన్  
మనమనుమని మను మను మని, మనము కడలఁచుచును నన్యమక్షంబునకున్.
- వ. చనుదాచి భువునిం గని యిట్లనిరి. 347
- సీ. అనఘాత్మలోకు లెవ్వనిదివ్యనామంబు నమత నాకర్ణించి న సంస్మరించి  
దుస్తరంబై నవృత్తువునైన నుఖస్మృత్తిఁ దలఁచుటంబు రట్టి యాశ్చర్యంబు పరుఁడు  
భగవంతుఁడగు శార్ఙ్గసాణియు నక్షజ, నార్తిహరుండును నై నవిభుఁడు  
భవవీయవిముక్తులఁ న బరిమార్చుఁ గా కని, పలికిన మునుల సంభాషణములు  
తే. విని కృతాచమనుఁ డయి మాఁవిభునిపాద  
కమలముఁ దలంచి రిపుభయంకరమహోగ్ర  
కలితనారాయణాస్త్రంబుఁ న గార్చుకమునఁ  
బూనఁడడవఁ దదీయసంధానమునను. 348
- తే. కడఁగి గుహ్యకమామాంధకారమపుడు, వెరవు సెడి దవృద్ధవృల్లవిరిసిపోయె  
విమల మైనవివేకోద్రయమునఁజేసి, సమయురాగాదికంబులనరణి నంత. 349
- మ. వరనారాయణబాణరాడ్జనితదుర్వారప్రభాహేమవుం  
ఖరుచిస్సారమరాశరాజశితప్రక్షరారధారణ  
చ్చరసాహస్రము లోలి భీషణవిప్రక్షత్రేణిపై వ్రాలె భీ  
కరరావంబునఁ గానఁ జొచ్చుశిఖసంఘాతంబుచందంబునన్. 350
- వ. అ త్రేసిన. 351
- చ. ఖరనిశితప్రదీప్తఘనశకాండపరంపరవృష్టిచే బారిం  
బారి వికలాంగులై యడరి న పుణ్యజనుల్ పృథుహేతిపాణు లై  
గరుడునిఁ జూచి భూరిభుజగ్రస్తకరంబు లెదిర్చి పేర్చి చె  
చ్చెర నడతెంచుచందమునఁ న జిత్రరథుం బలు పూని తాఁకినన్. 352
- ఉ. వారలఁ జండతీవ్రశరవర్ణముచేత నికృత్తపాదజం  
ఘోరుశిరోధరాంబకకరోదరకర్ణులఁ జేసి యోగిపం  
కేరుహమిత్రమండల<sup>1</sup>స్సకృద్భిద నెట్టి పదంబుఁ జెందు నా  
భూరిపదంబునం బెలుచుఁ న బొందఁగఁ బంపె భుజావిజృంభి యై. 353
- వ. ఇవ్విధంబున నాచిత్రరథుండగుభువునిచేత సహస్యమానులును నిరపరాధులు  
ను సయినగుహ్యకులం జూచి యతనిపితామహుండైన స్వామిభువుండు శిబుషి  
గణపరివృతుం డై చనుదెంచి భువునిజూచి యిట్లనియె వత్సా నిరపరాధులైన  
యీపుణ్యజనుల నెట్టి రోషంబున వధియించితి విట్టినిరయహేతువైనరోషంబు  
సాలు భ్రాతృవత్సల భ్రాతృవధాభితప్తుండ వై కావించు నీయత్నం బుడుగు మని.

1. 'నికృత్త శేషపదంబు' వ్రా.ప్ర. 2. దుచిసమేతుం డై. 3. నిరహేతు వై నరోష' వ్రా. ప్ర.

- క. అనఘా మనుకుమున కిది, యనుచితకర్మంబు యొకనికై వెక్కఁ డ్రి  
 ట్లై మోనఁ ద్రుంగిరి యిది నీ, కనయంబును వలవ దుడుగుశయ్య కోమరా.
- వ. అదియునుంగాక జేహాభిమానంబునం బహుప్రాయు లై భూతహింస గావించుట  
 వృషీ కేశానువర్తులయిన సాధువులకుం నగదు నీవుసర్వభూతంబుల నాత్మభావం  
 బునఁ (బలచి) సర్వభూతావాసుండును దురాధా ధ్యండును నైన విష్ణుని పదంబులఁ  
 బూజించి తత్పరమపదంబునం బొందితి వట్టిభగవంతునిహృదయంబున (సనుభ్యా  
 తుండవు) భాగవతులచిత్తంబులకును (సమ్మతుండవు మఱియు) సాధువర్తనుండ  
 వన నొప్పు సీపాకర్మం బెట్లు సేయ సమకట్టితి వేపురుషుం డైన నేమి మహా  
 త్ముఁ యందఁ దితిక్షయ సములయందు హైత్రియు హీనులయందుఁ గృపయు  
 సితరంబు లగు సమస్తజంతువులయందు సమత్వంబును గలిగి వర్తించువాని  
 యందు సర్వాత్మకుం డైన భగవంతుండు ప్రసన్నుం డగు నతండు ప్రసన్నుం  
 డయిన వాఁడు ప్రకృతిగుణంబులఁ బాసి లింగశరీరభంగంబు గావించి బ్రహ్మ  
 నందఁబునం బొందు నదియునుంగాక కార్యకారణసంఘాతరూపం బయిన విశ్వం  
 బయస్కాంతసన్నిధానంబు గలిగినలోహంబుచందంబున నేనర్చ్యశ్వరుండు నిమి  
 త్తమా త్రంబుగాఁ బరిభ్రమించు నట్టియీశ్వరుఁడమా యాగుణవ్యతికరంబున నా  
 రభంబు లయినపంచభూతంబులచేత యోషిత్పురుషు వ్యవాయంబువలన యోషి  
 త్పురుషాదిరూప(సంభూతి యగు నివ్వధంబునఁ ద) త్పర్లంబుఁ దత్సంస్థానంబుఁ  
 దల్లయంబు నగుచు నుండు నిట్లు దుర్విభావ్యం బైనకాలశక్తింజేసి గుణక్షోభం  
 బున విభజ్యమానవీర్చుండు ననంతండు ననాదియునైన జనంబులచేత జనంబులం  
 బుట్టించు చుండుటంజేసి జగదాదికరుండును మృత్యుహేతువు లగుజనంబుల ల  
 యంబు నొందించుటంజేసి యంతకరుండును ననాది యగుటంజేసి యవ్యయుం  
 డును నైనభగవంతుండు జగత్కారణం డగుం గవున సీసృష్టిచాలన విలయంబు  
 లం గర్త గానివాఁడునుం బలఁ జేయు చుండు నిట్లు మృత్యురూపుండును బరుం  
 డును సమవర్తియు నైనయీశ్వరునికి స్వపక్షపరపక్షంబులు లేవతనికిఁ గర్మా  
 ధీనంబు లయిన భూతసంఘంబును మహావాయువు ననుసరించు రజంబులచా  
 ద్వున (నస్వతంత్రంబు లగుచు) ననువర్తించునతండును (జంతుచ) యాయురుప  
 చయాపచయకరణంబులం దస్పృష్టుండును (నగు జీవుండు) కర్మబద్ధుండుగుటం  
 జేసి కర్మంబు, వానికి నాయురుపచయాపచయంబులం జేయు చుండు మఱియు  
 (సర్వజగత్కర్తృసాక్షి యగు) సర్వేశ్వరుని.

356

- క. కొందఱు కర్మం బందురు, కొందఱు స్వాభావ్య ముండు ౧ కొందఱు కాలం  
 బందురు కొందరు దైవం, బందురు కొందఱు తొగిఁ గామ ౨ మండుమహాత్మా.
- వ. ఇట్లు లవ్య కర్మరూపుండును సప్రమేయుండును నానాశక్తు దయహేతుభూతుం

జను నైన భగవంతుండు నేయు సార్వభౌములు బ్రహ్మరుద్రాను తెలుంగ రలు  
యతనితత్త్వంబు నెవ్వ రెఱుంగ నోవును 1 భగవంతుండు సృష్టిసితిలయంబు  
లు నేయు సునిశ్చయ ననహంకారం దగుట గుణకర్మంబులం బొరయఁడు సర్వ  
భూతాత్మండును. సర్వభూతనియంతయు సర్వభూతభావనుండునైన భగవంతుం  
డు తన మాయతోడిఁ గూడి భూతసృష్టినిశిసంహారంబులు నేయుచుండువాఁడు  
బుత్త్ర యిట్లుత్పత్తినిశితయంబులకు దైవంబు కారణంబై యుండు నీ భవమాన  
చరలు భవమయభూతృణాంత లగుదురే యదియనుం గాక యీ పజావతులు  
విశ్వసృష్టామంబుల నియంత్రితులై ముకుందాభ్యు వెట్టినపశువులుంబోలే నెవ్వని  
యాజ్ఞాధీనకృత్యులై వర్తింతు రట్టిదుష్టుజనమృత్యువును సుజనామృతస్వరూపుం  
డును సర్వాత్మకుండును జగత్సరాయణుండును నైన యీశ్వరుని సర్వప్రకారం  
బుల శరణంబుఁ బొందఁ మదియునుంగాక.

358

సీ. అనఘాత్మ నీవు పంకాబ్జవయస్కుండ, వై పినతిల్లి ని న్నాజినట్టి  
మాటల నిర్భిన్నమయ్యుండ వగుచును, జనయిత్రి దిగనాడి న వనము కేగి  
తపమునఁ జేసి యోచ్చుపుభక్తి నీశ్వరుఁ, బూజించి మహితవిభూతి మెఱసి  
రమణఁ ద్రిలోకోత్తరం బైనపదమును, బొందితి వది గాన న భూరిభద

తే. రూప మైన ప్రపంచంబు న రూఢి నేమ, హాత్మునందుఁ బ్రతీత మ్రోయలరునట్టి  
యగుణుడద్వితీయుండును నక్షరుండు, నైన యీశ్వరుఁబరమాత్ము ననుదినంబు.

సీ. కైకొని శుద్ధంబు న గతమత్సరంబును, నమలంబు నగుహృదయంబునందు  
సాలవ కన్నేషించుచునుబ్ర త్యగాత్ముండు, భగవంతుండును బరబ్రహ్మమయుండు  
నానందమాత్ముండు న నవ్యయుఁ డుపపన్న, సకలవీర్యుండును న సగుణుడజుండు  
నయిన సర్వేశ్వరునం డుత్తమంబైన, సద్భక్తి జేయుచు న సమతనాపి

తే. రూఢి సాహమ్మమేతిప్రరూఢమగుచు, ఘనత కెక్కునవిద్యయకాగ్రంధి నీవు  
ద్రెంచివైచితి కావున న ధీవరేణ్య, సర్వశుభహాని యైనరోషంబువలదు. 360

క. విచు రోషహృదయుచేతను, ననయము లోకము నశించు న నౌషధములచే  
ఘనరోగములు నశించిన, యనువున నది గాన రోషమడఁచు మహాత్మా. 361

తే. అనఘ సీదుసహోదరహంత లనుచు, బెనచి యీపుణ్యజనులఁజంఘితి కడంగి  
పరగ నిదియె సదాశివభ్రాతయైన, యర్థవిభునకు నపరాధ న మయ్యెగాన.

క. నతినతులచేత నీ వివు, డతనిఁ బ్రసన్నునిగఁ జేయు న మని మనువు దయా  
మతిఁ జెప్పి ధ్రువునిచే న, త్కృతుఁ డైనయ మొప్పఁ జనియెఱుముమియుక్తుండై.

వ. అంత.

364

1. 'భూతాత్మకుండు భూతేశుండు భూతభావనుండు సర్వేశ్వరుండుఁ బరాపరుండు నగు నీ  
కుండ మాయాయుక్తుం డై స్వశక్తిచే సృష్టిసితిలయంబులం జేయు నయిన సహంకారంబునంజేసి  
గుణకర్మంబులచే నస్పృశ్యుం డగుచు వర్తించు నదియునుం గాక' అ. ప్ర.

తే. యక్షచారణసిద్ధవిద్యాధరాది, జనగణస్తూమనూనుఁడై శ ధనదుఁ డంతఁ  
బుణ్యజనవైశసనివృత్తు శ భూరికోష, నిహితుఁ డై నట్టిధ్రువునిఁ జేరంగ వచ్చె.

సీ. చను దెంచి వెనుగృతాం శ జలియైన ధ్రువుఁజూచి, తివుట నిట్లునియెత్తు<sup>4</sup> త్రి ముకుమార  
తగ భవదీయసిరతామహాదేశంబు, నను దు స్త్యజం బైన శ ఘనవిరోధ  
ముడిగితి నటు గాన శ యొనరంగ నివుడు నీ, యందుఁ బ్రసన్నుండై నైతిభూత  
జననలయంబుల శ కనయంబుఁ గాలంబె, శ ర్తయె వ ర్తింతుఁ శ గాన యుష్మ

తే. దనుజుఁ జంపినవార లీయాశ వరులు, గాన తలపోయ నీయక్షరగణము నిట్లు  
నెఱి వధించినవాఁడవు శ నీవు గావు వినుతగుణశీల మాటలుర వేయునేల. 866

వ. అదియునుం గాక యేబుద్ధిజేసి కర్మసంబంధదుఃఖా(దిక్)ంబులు దేహాత్మానుసం  
ధానంబునంజేసి సంభవించు నట్టి యహంత్యహ్మనునపారజ్ఞానంబు స్వప్నమందుం  
బోలెఁ బురుషునకుం దోచు నది గావున సర్వభూతాత్మవిగ్రహుండును నధోక్ష  
జుండును భవచ్ఛేదకుండును భజనీయపాదారవిందుండును ననంతామేశ శక్తి  
యుక్తుండును గుణచూర్మాత్మమాయావిరహితుండును నైన యీశ్వరుని సేవింపుము  
నీకు భద్రం బయ్యెడు భవదీయమనోగతం బైనవరంబుఁ గోరుము నీ వంబుజ  
నాధపాదారవిందసేవనంబుఁ దిరంబుగఁ జేయుదు వని యెఱుంగుదు ననిన రాజ  
రాజుచేత నట్లు మహామతియు భాగవతోత్తముండు నైన ధ్రువుండు ప్రేరేపింపం  
బడి యేహరిస్మరణంబుచేత నప్రయత్నంబున దురత్యయం బైన యజ్ఞానంబుఁ ద  
రియింతు రట్టి హరిస్మరణం (బచలితం బగున ట్లానంగు మని యిగిన నట్ల కాక  
యని) యంగీకరించి యంతం గుజేడుండు సంప్రీతచిత్తుం డయి ధ్రువునికి శ్రీహరి  
స్మరణం బట్లుపడేసింది యంతర్థానంబు నొందె సంత ధ్రువుండు (యక్షకిన్నర  
కింపురువగణసంస్తూయమానవైభవుం డగుచు) నాత్మీయపురంబునకు మరలి  
చనుదెంచె సంత. 867

సీ. గణుతింప భూరిదక్షిణలచేఁ గడు నొప్ప, యజ్ఞముల్ సేయ న్యయ్యజ్ఞవిభుఁడు  
ద్రవ్యక్రియాదేవతాఫలరూపన, త్కర్మఫలప్రదాతయును నైన  
పురుషోత్తముని నర్థి శ బూజించి మఱియు సర్వోపాధివర్జితుఁ శ డుత్తముండు  
సర్వాత్మకుఁడు నగుజలజాక్షునందుఁ దీ, వ్రం బై ప్రవాహరూపంబు నైన

తే. భక్తిసలుపుచు నఖిల ప్రపంచమందు, నలరఁ దనయందు నున్న మహాత్మహరినిఁ  
జదివిదానందమయునిలక్షివరుఁ బరము, నీశ్వరేశ్వరుఁ బొడగె న శ నిద్రచరిత.

వ. ఇట్లు సుశీలసంపన్నుండును బ్రహ్మణ్యుండును ధర్మ సేతురక్షకుండును దీనవత్సలుం  
డు నయి యవని పాలించుధ్రువుండు దన్నుఁ బ్రజలు దండ్రి యని తలంపనిరువ  
దియాటువే లే వేండ్లు భోగంబులచేతం బుణ్యాక్షయంబును నభోగంబు లైనయా  
గాదులచేత నశుభక్షయంబునుం జేయుచు బహుకాలంబుదనుకఁ ద్రివర్గసాధ  
నంబుగా రాజ్యంబు సేసి కొడుకునకుఁ బట్టంబు గట్టి యచలితేంద్రియుండై య

విద్యార్థచితస్వప్నగంధర్వగరోపమం బయినదేహోదీగం బగు విశ్వంబు భవనాత్త  
యారచితం బని యాత్మం దలంచుచు వెంటియు. 370

చ. మనునిభుఁడంత భృశ్యజన్మమంత్రపురోహితబంధుమిత్రగం  
దశపశునిత్తత్త్వవని తాగృహరమ్యవిహారశైలవా  
నినిధిపరీతభూతలహారదిద్విచనుఖ్యపార్శ్వజాలముల్  
ఘనమతిచే ననిత్యముబుగ్గాఁ దలపోసి విరక్తచిత్తుఁడై. 371

సీ. పురము వెల్పుడి చనిత ప్రణ్యాభూబదరికా, ఘనవిశాలానందీకలితమంగ  
ళాంబుపూరంబు నైనమర క్తిమై గుంకి, కమనీయపరిశుద్ధకరణుఁ డగుచుఁ  
బద్మాసనంబుఁ డైకపవనుని బంధించి, నెలకొని ముకుళిత్రనేత్రుఁ డగుచు  
హరిహాపవై భవత్థ్యానంబు సేయుచు, భగనంతు నచ్యుతఁబడనీత్రు

తే. నందు సతతంబు నిశ్చల శ మైనయట్టి  
భక్తిఁ బ్రవహింపఁ జేయుచుఁ శ బరమమోద  
బాష్పధారాభిషిక్తుండు శ భవ్యయశుఁడు  
బులకీతాంగుండు నగుచు ని శ మ్మలఁ దనర్చి. 372

వ. మఱియు పిగతక్లేశుండును ముక్తలింగుండును నై ధ్రువుండు తన్నుఁ దాచుటచి  
యందు సమయంబున దశదిక్కుల నుద్యద్రాకానిశానాయకుండునుంబోలె వెలిం  
గించుచు నాకాశంబుననుండి యొక్కవిమానంబు ననుదేర నందు దేవశ్రేష్ఠులు  
ను జతుర్ముఖులును రక్తాంబుజేక్షణులును శ్యామవర్ణులును గదాధరులును సువా  
సులును గిరీటహారాంగదకుండలధరులును గౌమారవయస్కులును నుత్తమశ్లోక  
కింకరులు నయినవారల నిద్దఱుం గని సంభ్రమంబున లేచి మధుసూదను నామం  
బులు సంస్మరించుచు వారల భగవత్కింకరులం గాఁ దలంచి దండప్రణామంబు  
లాచరించినం గృష్ణపాదారవిందవిస్మయచిత్తుండుఁ గృతాంజలియు వినమితకంధ  
రుండు నై నభువునిం గనుంగొని పుష్కరనాభ భక్తులైన సునందనందనులు వీ  
తియుక్తులై మందస్మితు లగుచు నిట్లనిరి. 373

ఉ. ఓ నృప నీకు భద్ర మగునొప్పుగుచున్న మదీయవాక్యముల్  
వీసులయందుఁ జొన్నము విశవేకముతో నయిదేండ్లవాడు మే  
ధానిధి వై యెనర్చినయ్యుదాత్తతపోవ్రతనిష్ఠచేతఁ దే  
జోనయశాలి యైనమధుసూదనుఁ దృప్తి వహింపఁ జేయవే. 374

ఆ. అట్టిశార్దూపాణియఖిలజగద్భర్త, దేవదేవుఁ డతుల్యదివ్యమూర్తి

<sup>1</sup>మమ్ముఁ బనుప మేమునామాధనపదమున, కరివిన్నుఁ గొనుచునరుగుటకును.

వ. వచ్చితిమి యేపదంబునేని నూరిజనంబులు (సర్వోత్తమం బని) పొందుదురు దేని  
జంద్రదివాకరగ్రహనక్షత్రతారాగణంబులు ప్రదక్షిణంబుగాఁ దిరుగు చుండు

(మజ్జిమ నికాయమున) సత్తవలచేతను సనధిష్ఠితంబును జగద్వంద్యులను భక్తజనాభి<sup>1</sup> సంద్రయంబున నయినవిష్ణుపదంబుం బొందడుపు ర మ్మిదే విమాన శేష్ఠం బు త్తమశ్లోకజనమాళిమణి యైన శ్రహరి పుత్తైంచ దీని నెక్క నద్వంద వనిన నురుక్రపాప్రియుం డయినధువుండు తస్మధురవాక్యంబులు విని కృతాభి ప్షిక్తుం డయి యచ్చటిమునులకుఁ బ్రణమిల్లి తదాశ్వరాదంబులు గైకొని విమా నంబునకుం బ్రదక్షిణార్చనంబులు గావించి హరిపార్షదు లైననునందనండులకు నందనం బాచరించి భగవదూపవిన్యస్తచక్షురంతఃకరిణాదికుం డగుచు విమా నాధిరోహణంబు గావించుటకు హిరణ్యముచూపంబు ధరియించె నప్పుడు. 375

క. సురవందాభిషలావానక, మురహదులు మొరసె విసులమునురు గురిసె గి  
న్నరగింధర్వులపాటలు, భరితము లై చెలఁగె నపుడుభవ్యచరిత్రా. 376

వ. అట్టిసమయంబున ధువుండు దుర్గమం బగు త్రివిష్టపంబునకు నేఁగువాఁ డగుచు దీని యగుజనని దిగనాడి యెట్లు వోవుదు నని చింతించువానిం బారదు లవ లోకించి యగ భాగంబున విమానారూఢ యై యేగుచున్నజననిం జూపిన సం తుష్టాంతరంగుం డగుచు. 377

క. జనని సునీతిని మున్నిడి, కొని యతులవిమాన మెక్కిగొనకొని విబుధుల్  
దనమీఁదఁ బుష్పనర్మము, లనయముఁ గురియింపధువుఁడనహర్షముతోడన్.

క. చని చని వెన గ్రహమండలమును దైవోక్త్యంబు సప్తమునిమండలమున్  
ఘనుఁ డుత్తరించి యవ్వలఁ, దనరెడుహరిపదము నొండెఁదద్దయుఁ బ్రీతిన్.

వ. అని మజ్జిమ నిజకాంతిచేతం ద్రిలోకంబులం బ్రకాశింపం జేయుచు నిర్దయా గమ్యంబును శాంతులు సమదర్శనులు ఖిద్దులు సర్వభూతానురంజనులు నచ్యు తభక్తబాంధవులు నయినభద్రాచారులకు సుగమ్యంబును నయి గంభీరవేగంబు ననిమిషంబు ననుజ్యోతిశ్చక్రంబు సమాహితం బై గోగణంబు మేధియందుం బోలె నెందుఁ బరిభ్రమించు చుండు నట్టియచ్యుతపదంబునం బొంది విష్ణుపరా యాబుం డైన ధువుండు త్రిలోకచూడామణి యై యొప్పుచుండె నప్పుడు భగ వంతుం డైన నారదుండు ధ్రువునిమహిమం గనుంగొని ప్రచేతస్సత్త్రంబునందు వీణ వాయించుచు. 380

సీ. పతిమె దై వంబుగాభావంబులోపలఁ, దలఁచునునీతి నందనుతపఃప్ర  
భావముక్రియ ధర్మభవ్యనిష్ఠలఁ బొందఁ, జాలరు బ్రహ్మార్పిణసము లనిన  
క్షుత్రియకులు నెన్నఁగగా నెల యెవ్వఁడు, పంచసంవత్సరప్రాయమునను  
సురుచిదురుక్కుగ్రశరభిన్నహృదయుఁ డై, మద్వాక్యహేతబోధసమిఁ దనర్చి  
తే. వనమునకు నేఁగి హరిభక్తివశతనొంది, యజితుఁడగుహరి తనవశుఁడై చరింపఁ  
జేసి వెనఁ దత్పదంబునురజెందె నట్టిహరిపదంబును బొంద నోవ్వరికిఁ దరము.

1. సట్టిదుర్జయంబును. 2. భగవద్ధర్మ.

- క. అని పాడె ననుచు వినుచును. కౌముదు మైశ్రేయఁ దనియె న నంతభక్తి  
వింతోద్ధావ యశస్కుఁ, డనఁ గలయాధునిచరిత్ర మాద్యస్తత్వా. 382
- సీ. మహితసత్పురుషసత్త్వమున. భగవంతు, స్వర్గ సదంబు యశస్కురంబు  
నాయమృరంబుఁ బుణ్య సదాయకమను, మంగళకర మమృతమృణంబు  
సౌమనస్యముఁ బ్రశంసాయోగ్యమును బావహరమును ధృవపదప్రాపకంబు  
నై యొప్పనీయపాఖ్యానంబుఁ దగ నీకు, నెఱింగించితిని దీని న నెవ్వఁ డేని
- తే. దివుట శ్రద్ధాగరిష్ఠుఁ డై న తీర్థపాద  
చరణచరిసిమహర్షియా శ్రయఁడు నైన  
భవ్యచరితు<sup>1</sup> దినాంత ప్రభాతవేళ  
సలఘుమతిఁ బూర్ణమావాస్యలందు మఱియు. 383
- తే. ద్వాదశిని ఒడ్డు బంధవీచ సరమున, శ్రవణాక్షత్రమున దినక్షయమ నందుఁ  
బరంగ సంక్రమణవ్యతీతపాతలందు, సభల భక్తిని వినునట్టిసజ్జనులకు. 384
- వ. కేకనాశంబును మహాప్రకాశంబును నైనభగవద్భక్తియు శీలాదిగుణంబులును  
గలగు మఱియుఁ దేజఃకామునకుఁ దేజంబును మనఃకామునకు మనంబును  
నహా మునకుఁ దత్త్వవిజ్ఞానంబును గలగు దీని వినుపించువారికి దేవతానుగ్ర  
హంబు గలుగు నట్టియపాఖ్యానంబు నీ కెఱింగించితి నని మైశ్రేయఁడు  
విదురునకుఁ జెప్పిన క్రమంబున సుకయోగి పరీక్షితున కెఱింగించిన తెఱఁగు నూ  
తుండు శౌనకాదులకు వినిపించి వెండియు నిట్లనియె నట్లు సిప్పినమైశ్రేయు  
నిం గని విదురుం డి ట్లనియె. 385
- సీ. అనఘాత్మి నారదగ్రమనిపతి ధృవచరి, త్రము ప్రచేతసులసత్త్వంబునందు  
సర్విష్టైఁ గీర్తించె న నంటి ప్రచేతసు, అన నెవ్వ రెవ్వరితనయు లెట్టి  
వంశజుల్ సత్త్ర మోవ్వలను జేసి ర,ధర్మరమందు నిఁకలభద్రర్మశీలు  
రగు ప్రచేతసులచే న యజ్ఞంపంబునట్టి,యజ్ఞపూరుషుఁ డగునచ్యుతాంఘ్రి
- తే. భక్తియుక్తుఁడు విదితసద్భాగవతుండు, దివిరిహరిపాదసేవావిధి ప్రయుక్త  
దేవదర్శినుఁ డగునట్టిదివ్యయోగి. నారదుం డెట్లు గొనియాడె న శౌరికథలు.
- క. నా కిప్పు డెఱింగింపుము ను, శ్లోకనిచరితామృతంబు న శ్లోత్రాంజలులుం  
బైకొని జాత్రియుఁ డనివిం, శౌకొన కన్నది మనంబు న గరుణోపేతా. 387
- క. అని యడిగెన విదురునిఁగనుఁ, గొనిమైత్రేయుండు వలికెగ్గొనకొని ధృవుండు  
వనమునకుఁ జనిన నాతని, తనయుం డగునత్కలుండు న దళితాఘుం డై. 388
- సీ. చతురుఁ డాజన్మ ప్రశాంతుండు నిస్సంగుఁడును సమదర్శనండును ఘనండు  
నై యాత్మయందు లోకకావళి లోకంబు,లందునాత్మను జూచు న చనఘ మైన  
యనుపమయోగ క్రియాపావకాదగ్ధ,కర్మమలాశయకలన బేర్చి



- జడునికై వడి జీర్ణచందంబునను మూఁడు. పగిది నున్నత్తునిగభంగిఁ జెవిటి  
తే. వడవునను గానఁబడుచు సర్వజ్ఞుడై స్రవంతీహఃతాశనుసరణిబొల్పి  
సతతశాంతంబు సంచితశ్రద్ధానమయము. నైన బ్రహ్మస్వరూపంబుగనాత్మఁదలచి.
- క. తనకంటె నితర మొకటెఱుంగనికతమున సార్వభౌమకృత్ శ్రీ బౌంద  
మనమునఁ గోరక యందుటఁ, గని కలవృద్ధులను మంత్రిగణములు సంతన్.
- వ. అతని నున్నత్తునిం గాఁ జెలిసి తదనుజం డైనవత్సరునికిఁ బట్టంబు గట్టి రావత్స  
రునికి సర్వర్థి యనుభార్యయందుఁ బుష్పార్జునుడును జం ద్రకేతుండును నిషుండును  
నూర్జుండును వసువును జయండును నను నాద్యుగుతనయులు గలిగి రందుఁ బు  
ష్పార్జుం డనువానికి బ్రభయ దోషయు ననునిద్దరు భార్య లై రందుఁ బ్రభ  
యనుదానికిం బ్రాతర్మధ్యందినసాయంబు లనుసతత్రయంబును దోష యను  
దానికిం బ్రదోషనిశీధవ్యప్తు లనువారు మాగురును బుట్టి రందు వృష్ణుఁ డ  
నువానికి బుష్ప రిణి యనుపత్నియందు సర్వతేజం డనుసతుండు పుట్టె వానికి  
నాకూతి యనుమహిషివలనఁ జక్షుస్సజ్జం డయినమనువు జనియించె వానికి  
నడ్వల యనుభార్యయందుఁ బురువును గుత్తుండును ద్రితుండును ద్యుమ్నం  
డును సత్యవంతుండును ఋతుండును వ్రతుండును నగ్నిష్టముండును సతిరాత్రుం  
డును సుద్యుమ్నుండును శిబియును నల్మకుండును ననపన్నిద్వలు తనయులు గ  
లిగి రందు నల్మకునికి బుష్ప రిణి యనుదానివలన సంగుండును సుమనసుండును  
ఖ్యాతియుఁ గ్రతువును సంకరసుండును గయండును సత్యవంతుండును ననునాద్యు  
రు గొడుగులు పుట్టి రందు సంగునికి సునీధ యనుధర్మపత్నివలన వేనుం డను  
పుత్రుం డుదయించిన. 391
- మ. కీతినాథోత్తముఁ డాత్మనందనునిదుశ్శీలంబు వీక్షించి దుః  
ఖతుఁ డై యొంటిగఁ దత్పురి వెడలి యేర్పగ వేగ మెందేసె ద  
ద్వతి వీక్షించి మునీశ్వరల్ గుపితు లై ధంభోళిసంకాశవా  
కృతతిజావ శపింప వాఁ డపుడు వీక్షిం గూలె నమ్మేదినిన్. 392
- సీ. కైకొని యపుడు లోకం బరాజక మైనఁ, బ్రజలు దస్కరపీడఁ గ బల్లటిల్ల  
గనుఁగొని దుఃఖించి క మనులు గతాసుఁ డై, పడినవేనునివలె పలిభుజంబు  
నర్థి మధింప నాశ్రయణాంశంబున, నాదిరా జన నొప్పునట్టిపుష్పండు  
జనియించె ననవుడు కవి విదురుండు మునిఁ, గనుఁగొనిపలి కెనోయనఘచరిత
- తే. సాధువు సుశీలనిధియును కనజనుండు, నలఘుబ్రహ్మవ్యాండును నైనశయట్టియంగ  
ధరణీవిభునకు దుష్టసంకతాన మెట్లు, గలిగె నయ్యంగపతి యేమికారణమున.
- వ. విమనస్కుం డగుచుఁ బురంబు విడిచె ధర్మకోవిదు లైనమనులు దండవ్రతధ  
రుండును రాజునగువేనునియందు నేపాపంబు నిరూపించి బ్రహ్మదండంబొనర్చిరిది  
యునుంగాక లోకంబున రాజులు లోకపాలతేజోధరులు (బ్రహ్మపాలనాసక్తులు)

గావునఁ గల్మషంబు గలిగినం బ్రజలచేత నవజ్జనార్హులై యుందురు గావున నావేనుచరిత్రంబు శ్రద్ధాగర్హిణుండు జన్మమున నైనాకుం బరావరివిదగ్గేన దుండ వయిననె వెలిగించ నర్హుండు ననిన మైత్రేయుం పిలిచి కిట్లనియె. 393

అంగపుత్రుండు నువ్వనిచిత్తము.

సీ. అనఘాత్మ రాజర్షి శ్ర మైనట్టియద్యంగ, మేదికిఁ బునః జన్మమే మఖము  
గావించ ఋత్విక్షి కామంబుచేత గాఢాత మదస్యచి త్తవైకాగ్ర ముండు  
నాత్మహవిర్భాగ శ్ర మంద రాకుండిన, నప్పుడు ఋత్విక్షి లబ్ధులంబు  
సంపాదు యజమానుం శ్ర దైనయఃస్యగమ, హివకుఁ జూచి రాజేంద్ర, మట్లు

తే. త్రిదశు లిదె పిల్వఃబడియు సంత పీ తి నాత్మ  
భాగములఁ బొంద రాఁరెరి శ్ర ధవ్యచరిత్ర  
యేమి హేతువో యిది మాకు శ్ర నెఱుంగఁబడదు  
కనఁగ హోమంబు దుష్టంబు గాదు నుచేయు. 394

వ. శ్రద్ధాయుక్తులై దృశవ్రతులైననూ బ్రహ్మవాదులచేత సంప్రయుక్తులైన  
యీశందస్సులు వీర్యవంతంబు లయి యన్నయవి యందు దేవతాపరాధం  
బణమాత్రం బయిన నెఱుంగ విట్టిచోటం గర్మశాస్త్రు లయిన దేవతలు స్వకీయ  
భాగంబు లంగీకరింపకుండుటకుఁ గతం బెయ్యదియో యనిన నయ్యుండు  
దుఃఖతస్యాంతుం డై తన్నివిత్తంబు సదస్యుల నొకం జలించి వారలయను  
మతిం బడసి మానఁబు మాని యిట్లనియె. 395

ఆ. అనఘచరితులార శ్ర మః హూతు లయ్యును, పర్వగణము లాత్మభాగములను  
స్వీకరింప లేను శ్ర జేసినయపరాధ. మెట్టి దనిన వార శ్ర లిట్లు లనిరి. 396

క. నరనాథా యిది యుష్మకు, వారనినదుష్కృతము గాదు శ్ర మాశ్వాభవమనం  
బరచినదురితం బిది యా, నరమున నెఱింగింతు మింత శ్ర ధవ్యచరిత్రా. 397

క. నీ వింతవాడ వయ్యను, హువర సంతానలాభమును బొందమి నా  
దేవతలు యాగభాగము, లీవేశ భుజింప రైరి శ్ర యిందుకు నీవున్. 398

తే. పుత్రకామేష్టి గావించి శ్ర పుత్రుఁ బడయు, మట్లు సేసిన దేవత శ్ర లాత్మభాగ  
మర్థి సంగీకరింతు రక్షయ్యజ్ఞపురుషు, హరి భజించిన సకలకార్యములుఁ గలుగు.

వ. ఆనిన నాతండు సంతానార్థంబు శిషివిప్రుదేవతాకం బయినపురోహితంబుచే హో  
మంబు గావించినం నదీయహోమకుండంబునందు హేమమాల్యాంబరాభరణం  
డయినపురుషుండు హిరణ్మయశాస్త్రంబున స్నిగ్ధపాయసంబు గొనుచు నుదయిం  
చిన నప్పుడు విస్తానుమతంబున నారాజు దత్సాయసంబు నంజలిచే గ్రహించి  
సంతోషయుక్తుం డగుచు భార్య కొసంగె నంత. 400

చ. కమలదళాక్షి పాయసము శ్ర గౌతుక మొప్పు భుజించి భర్తృసం

గమమునజేసి తత్తణమఁ గర్భముఁ దాల్చి కమారుఁ గాంచె న  
కొమ్మరఁడు సంత మాతృజనకం దిగుమృత్యువుఁ బోలి తాఁధ  
ర్మమునఁ జరించు చుండె గుణ్యమండన వేనుఁ డెఱంగ నిచ్చులాన్. 401

చ. ఎనయఁగ బాల్యమందుఁ దనయూడుకుమారుఁ గ్రీ డబోలె నె  
మ్మనమున ధీతి లేక కృపఁ మాల్చి పశుపతరింబు నొంచు పో  
ల్కిని నకట్రీ చంపుచును శ్రీ ల్విషలాబ్ధకృష్ణ త్తియై శరా  
సనశరముల్ ధరించి మృగజాతి ససాధుగతిక వధించుచున్. 402

వ. ఇట్లు మాతామహద్దోషంబునం బాపప్రవర్తనం దై చరించు కొడుకుజూచి  
యంగుండు వివిధశాసనంబుల దండించెయు సతఁడుశ్చేష్టితంబులు మానుపం  
జాలక దుఃఖతాత్ముం డై మనంబున. 403

క. అనయము నిట్టికుపుత్రునిఁ, గని పరితాపంబుఁ బొందఁకంబెను ధరణి  
న్ననపత్న్యం దిగు టొప్పును, వనజాత్ము భజించునట్టిరవాఁ డగువాఁడున్. 404

వ. అని వెండియు ని ట్లనియె, 405

సీ. జనులకు దుష్పుత్రకునిచేత నడకీర్తియ నధర్మమును సర్వజనవిరోధ  
మును మనోవ్యధయును ననయంబుప్రాపించు, నట్టికుపుత్ర మోహమున విడువఁ  
జాలక బహుమాన్యసంగతిఁ గను నెవ్వఁ, డతనిగేహంబు దుఃఖాలంబు  
నగు నని మఱియు ని ట్లను మనుజుండు శోకస్థాన మగుపుష్కరతనఁజేసి

తే. యనుపమ క్లేశభాజనం శ్ర బయినగృహము  
విడుచుఁ గావున నిట్టివివేకహీనుఁ  
డగుకుపుత్రుసుపుత్రుగా నాత్మఁ దలఁతు  
ననుచు నారాజు బహుదుఃఖతాత్ముఁ డగుచు. 406

క. తగుమహైశ్వర్యోదయ, మగుగృహమును బ్రజల విద్రు శ నందినభార్యక  
దిగవిడిచి యెక్క డెనియు, జగదీశుండు సనె నిశీర్షసమయమునందున్ 407

వ. అంతఁ దద్వృత్తాంతం బంతయు సుహృద్బాంధవపురోహితామాత్యప్రభృతు  
లయినప్రజ లెఱింగి దుఃఖించు చున్నసమయంబున భూమియం దెల్లయెడలఁ  
దదన్యేషణం బొచరించి గూఢుం డయినపరమపురుషునిం గన లేని కుయోగి  
చందంబున నారాజుం బొడగాన లేక విఫలోద్యోగు లయి మిగిడి పురంబునకు  
వచ్చిరి తదనంతరంబ. 408

సీ. సమధిక బ్రహ్మనిశ్చయతిగరిష్ఠు లా, భృగ్వాదిమాసింద్రబృంద మపుడు  
1లోకావనై కావరలోకనోత్పుకు లైన, జనులు స్వరక్షకజనవిభుండు  
లేమిఁ బశుప్తాయు శ్ర లై మెలంగుటఁ గని, యంత వేనునిమాత శ్ర యగుసునీధ  
యనుమతి నఖిల ప్రజావళి కప్రియుం, డైన నవ్వేనుఁ బట్టాభిషిక్తుఁ

తే. జేసి రంతట మహి యోగ్రహాననం డగు. వేను: బట్టంబు గట్టుట శ్ర వినియమ స్త  
1 తన-రులు సర్వభీతిచేడకల గునూషి, కములకై వడి నడంగిరిగో హా:ములను.

వ. అంత సతండు.

410

చ. పరువడి నవ్వులోకపరిపాలక భువిభూతియు క్కుండై.

పరంగి నృపాననంబున విభాసితుఁ డౌల స్వభావసిద్ధ మై  
వఱుమహావ లేపము: వారిక సంతతమానసి చున

త్పూరుషుల నెల్ల నెంచుఁ బరిభూతులఁ జేయుచు నుండె నిచ్చలున్

411

చ. మఱియు నతండు భూగగనమార్గములం దొకవేళ నొక్కఁడు  
న్నరదము నెక్కి క్కుమ్మరు నిరంకుశవృత్తిఁ జరించు మత్తసిం  
ధురక్షభుపోల్కి సత్పూరుషమాషితవ ర్తననొప్పుచున్ నిరం  
తరసుజనాపరాధకృతతత్పరమాననుఁ డై క్రమంబునన్.

412

క. దివ్యులు వెఱు గండంగఁ బృథ్వీవ్యోమము లగల భేరి శ్ర ప్రేయించె నయ  
వ్టవ్య మదాతవ్య మహోతవ్యం విస్త్రా యచుచు నురదాత్తశ్వనులన్.

413

క. అని యిట్లులు భేరివ, చునఁ జేసి సమస్తభక్తములు వారింపక  
ముచు లవీరితుం డగువే, నునిమక్కతంబు జనమనోభయ మగుటన్

414

తే. కని కృపాయత్తు లగుచు ని శ్ర ట్లనిరి యిట్టి  
రాజచోరభయంబు లీభూజనులను  
బలసి యిరువంకలను బాధవఱుపఁ జొచ్చె  
దాచువందులవహ్నిచంద్రునఁ బెలుచ.

415

చ. అరయ నరాజకం బగుమహాభయముం దొలంగింపఁ గోరి యి  
ట్రెఱుంగక యాయనర్హుని మహేపతిఁ జేసినయట్టిదోషముం  
బరువడిఁ జెందె దుగ్ధచఱుగపానమునం బరివృద్ధి నొందన  
య్యురగముభీతి పోషకుని శ్ర నొందినరీతి ననర్థహేతు వై.

416

వ. అదియునుం గాక

417

క. మునుకొని సుసేధగర్భంబున జనియించియు స్వభావమున దుర్జనుఁ డై  
యెనయఁ బ్రజాపాలనమున, కును బొల్పసి ప్రజల మన్నిగొనఁ జొచ్చెఁ గడే.

వ. అదిగాన యీవేసుడు పూర్వంబున జ్ఞానసంపన్నులచేత రాజుగాఁజేయంబడియె  
గావున నిట్టివాని మన మండఱమును గూడి స్థానికము లోకరక్షణార్థం బగు  
టఁ దద్దోషంబు మనల స్పృశింపకు సమీచినోక్తులంజేసి వీని ననునయింప వాని  
గ్రహింప కుండనేని మున్న లోకధిక్కారాగ్నిసందగ్ధుం డగువీని మన తేజోమ  
హోగ్నిచేత భస్మీభూతుం జేయుద మని యాలోచించి గూఢమన్యులగుచు వేను  
నిం గదియం జని యతని కి ట్లనిరి.

419

క. నరపాలక సీతామయ్య నీరియును బలమును యశంబుఁ శ్రీ జేకఱు వృద్ధిం  
బారయును నామో మనోహరిమన నాశీర్వదింబిగునుతినినయమునన్. 420

వ. ఇట్లదిరి నరేంద్రు యే మొక్కటి విన్నవించెద చువధరింపుము పురుషులకు వా  
జ్ఞునఃకాయవృత్తుఁ వలన నాచరించుధర్మంబు సమస్తలోకంబులను నిశోకంబులం  
జేయు ననంబు లయిననాచరి మోక్షంబు నిచ్చు నట్టిధర్మంబు ప్రజలకు జేమ  
కారణంబు గావున నీ కంఠం జెడఁ కుండుం గాక యని పలిక మఱియు  
ధర్మంబు వాశంబునొందిన నైశ్వర్యంబువలన మోసపోవుటచే రాజు విడువంబడు  
నని చెప్పి వెండియు నిట్లనిరి దుష్టులక్షణగునమాత్యులవలనను దప్పు రులవలనను  
బ్రహ్మలు నాశంబు నొందకుండ రక్షించు యథాన్యాయంబుగ వారలచేగరం  
బు గొనుచు నుండుమహాపతి మహాపరశాఖ్యంబుల నందు నదియుచుం గాక  
యెవ్వరికాప్తంబున నేర్పరింబుఁ యజ్ఞేశ్వరుం డిమునపురుషోత్తముండు నిజవ  
ర్ణాశ మోచిరిం బయినధర్మంబు గలనాచిత యముంపంబడు నట్టిజశాసన  
నిత్య యగుదానవలన సర్వభూతభావముండును మహాభాగుండును భగవంతుం  
డును నిగునైశ్వర్యునియు సంతృప్తుండగునట్టికలజగదీశ్వరుండైన సర్వేశ్వరుండు  
సంతోషించిన రాష్ట్రాధిపతికి సర్వసౌఖ్యంబులుఁ బ్రాపించు లోకపాలకు లగు  
వారు సర్వేశ్వరునికొఱకు బలిప్రదానంబులు సేయుదురు సమస్తలోక దేవతా  
యజ్ఞాదిలంగ్రహుండును వేదమయుండును ద్రవ్యమయుండును దానోమయుండు  
నగునారాయణుని విచిత్రంబు లైనయజ్ఞంబులచేత యజనంబు సేసిన నీకు నభ  
యం బగు మోక్షంబును కలుగుం గావున నీరాజ్యంబున మఖంబులు సేయు  
మని యాజ్ఞాపించును నిదేశంబునఁ జేయంబడినయజ్ఞంబులచేత హరికళాయ  
ుక్తంబు లగుదేవగణంబులుస్వీష్టంబు లై తుష్టంబు లగుచు భవదీయవాంఛితా  
ర్థంబుల సత్పురు గావున దేవతాతిరస్కారంబునకు యుక్తంబు గాదు వేదచోది  
తంబు లగుధర్మంబులం దానక్తుండవు గ మృనిన వేదం డి ట్లనియె. 421

క. మునులార మీర లిప్పుడు, నను నీగతిఁ బడుచుదనముఁ నం బలికితి రై  
నను నది యధర్మ మందుల, నెనయఁగ ధర్మమనఁ గలదె శ్ర యెచ్చటనైనన్.

వ. అదియునుం గాక.

423

చ. ఎనయఁగ జారకామిని నీజేసుని ముచ్చిలి జారపూరుషుం  
దనపతి గాఁ దలంచుగతిఁ శ్రీ దిద్దయు మూఢమనస్కులై తన  
ర్చిననరప లరూపము ధరించినయీశ్వరు స నైఱుంగ క  
న్యని భజియింప మీ రిహపృరోన్నతిసౌఖ్యము లంద రెన్నడున్. 424

వ. అని మఱియు ని ట్లనియె యజ్ఞపురుషుండన నెవ్వం డెవ్వనియందు మీకు భక్తి  
స్నేహంబు లుదయించె భర్తృస్నేహవిమారములై నకుయోషిద్గణంబులు జారు  
నందుఁ జేయు భక్తిచందంబునఁ బలికెద రదియునుం గాక.

- క. హరి హర హిరణ్యగర్భ, స్వరభీష్మర వహ్ని కమనః జలధిపతి మరు  
స్మరనాహవ శశి భూ రవి, సురసు భ్రమర సృజకరీరసూచకు లగుటన్. 426
- క. పరికించి నను భజింపుడు, ధరణీమండు సర్వదేశకథామయం డగు మ  
త్సర మ హగుడు నాకంబెచు, బుడమండు మఱియెవ్వఁడ గ్రహాజ్ఞార్థుఁ డిలన్.
- వ. అది గాన మీరూ నాయండు బలివిధానంబులు సేయుం డని పాపకర్ముండు నస  
త్సరివల్లకండు కిషకిణ్ణాచండుఁ నప్తమంగిళుండు నగు వేనండు వండితిమాని య  
గుచుం నలిక మనులవచనంబు లిరారాకరిం యూర కున్ననమ్మునులు భగ్నమ  
నోరథు లై తమలో నిట్లని రీదారుణకర్ముం డయినపాతకుండు హతుం డగుం  
గాక వీడు జీవించెనేని వీరచేత నిజగంబులు భస్మంబులు గాంగల విది నిశ్చితంబు  
దర్శింపుం డగువీడు మహారాజసింహాసనంబున కర్హుండు గాఁడు వీడు మున్ను  
నేనర్హ్యుడనను గ్రహంబున నిట్టినిభూతియుక్తుం డయ్యె నట్టిహజ్జపతి యైశ్రీ  
మహావృష్ణుని నిందించు చున్నవాడు గావున నిర్లజ్జుండై నహరిసిందసుని హననంబు  
సేయ వలయు నని మును లుచ్యోగించి మూర్త్యు ప్రకాశితం బైనోధంబునం జేసి  
ఘంకారమాత్రంబున నాయీశ్వరనిందాహతుం డగు వేనుని బొలియం జేసి  
రంత. 428
- క. అరిసి సునీధయు శోకాతుర యై తనసుతుండు దనువుఁ క దొఱగినఁ దదనం  
తరమునను యోగశక్తిం, బరవడి నిజరాజ్య మరసి క పరిపాలించెన్. 429
- వ. అంతెనొక్కనాఁడు. 430
- సీ. మునివరేణ్యులు భక్తి క దనర సరస్వతీ, సలిలంబులను గృత్యస్నాచు లగుచు  
మునుకొని త త్తీర్థమున నన్నిహోత్రముల్, విలసిల్ల నియతిగాఁగించి యచటఁ  
దలిలి సత్పురుషక, ధావిశేషంబులు, సలుపుచు నుండంగ క సకలలోక  
భయదంబు లగుమహాకృత్యాతముల్ దోచిన, మునిలోకంబు లఁమంగళములు
- తే. వారయకుండెడుఁగాకనికబుద్ధిలోనఁ, దలచుచుండఁగఁ బెంచు నుకదగ్ర ముచు  
సర్వదిశలను బాంసువర్షంబుగురిసె, దస్కరులు సర్వజులవిశ్రాంతమును గొనరి.
- వ. ఇట్టి లోకోపద్రవం బెఱింగి జననాథుండుపరతుం డగుటంజేసి జనపదంబు లరాజ  
కంబులై యన్యోన్యహింసల నొందుచుం దస్కర బాధితంబు లగుచునుండుట యె  
ఱింగియుఁ దన్నివారింబునకు సమర్థులయ్యును జోరాది బాధలం గనుంగొనుచు  
మునులు వారింపక యుండిరి. మఱియు సమదర్శిమండు శాంతండు మనసశీలం  
డు నగు బ్రాహ్మణుండు దీనుల నుపేక్షించిన నతినితపంబుభిన్నభాండగతాబయన  
క్షీరంబుచందంబున త్తయించుం గావున నంగవసుధాధీశవంశోద్భవులు హంపదా  
శ్రయు లగుటంజేసియు నమోఘసత్త్వనిష్ఠు లగుటంజేసియు విరల వంశంబు వి  
చ్ఛిత్తి నొందింప ననర్హంబు గాన స్థాపనీయం బగు నని నిశ్చయించి మృతుం  
డైన వేనుని కశేబరంబుడగ్గఱ వచ్చి తమారుమనంబు గావింప నంను. 432



దేవ యగునన్నిశోఁ గూడ కి దివ్యవస్తు  
గంధమాల్యవిమావణాకలితుఁ డగుచుఁ  
బావనఁజూలె నన్నిభావభాసి యెవ్వ.

441

- సీ. రాజరాజావృథుకాజకు దేవము, యం దైనవీరవరాహంబు  
జలవతి జలకిణాసావకం బగవున్ద, చంద్రసన్నిభసింహచ్చ త్రికమన  
జనమానుఁ డతులశోభన మగవాలవ్య, జనమంచితసిల, చామరమలు  
ధన్వంతు నిక్తలోద్యతీర్ణిహయ మగు, మహనీయనవపుష్పమాలికయును
- తే. జంధివైరి కేరీటంబు క శమనుఁ డఖల, జన నియావకదండంబు జలజభవుండు  
నిగమనయకచంబు వాణీలలామ, స్వచ్ఛ మగు నవ్యహరమృతమతఃస్పృ.
- సీ. దామోదరుండు సుందర్మనచక్రంబు, నవ్యాహతైశ్వర్య కమబ్జపాణి  
చంద్రార్ధధరుఁ డర్థచంద్ర రేఖాంకిత, కమనీయకోశసంకలితక్ష  
మంబిక శతచంద్రమనుషలకమం జందుఁ, డమృతహయస్వేతహయచయంబు  
ద్వప్న రూపా శ్రయోదా తరథంబును, భానుండు ఘృణిమయబాణములను
- తే. శిఖయు నజగోవిషాణసంకలితమహాజ, గవ మనం దగుచాపంబు క నవనిదేవి  
యోగమయ మైనపాదుకాకాయుగముగగన, చరులు గీతంబు లిచ్చిరిసంతసమన.
- వ. వెండియుం బ్రతీదివసంబు నాకాశంబు పుష్పంబులు గురియింప మహర్షులు  
సత్యంబు లైసయాశీర్వచనంబులు సలుప సముద్రుండు శంఖంబును నదంబులు  
పర్వతంబులు నదలును రథమార్గంబు నొసంగెఁ దదనంతరంబ సూతమాగధ  
వందిజనంబులు దన్న నుతియించినం బ్రతాపశాలి యగునవ్వైశ్వంతు మంద  
స్త్రితసుందరవదనారివిందుం డై చతురవచనుం డగుచు మేఘగంభీరభావణం  
బుల వాగల కి ట్లనియె.
- 444
- సీ. వంధిమాగధసూత్రవరులార నాయందు, గమనీయగుణములు క గలిగె నేని  
నర్హంబు నుతిసేయ క నవి లేవు నాయందు, నది గాన మీనుతి క వ్యర్థమయ్యె  
నిటమీఁద గుణముల క నేపారి యండిన, నపుడు నుతించెద క మంటి రేని  
చతురభావణు లై నకసభ్యులు ను తమ, శ్లోకునిగుణము లస్తోకభూప్ర
- తే. సిద్ధములు గాన సన్నతికసేయుఁ డజుని, సతనిబహువిధభావంబులభినుతంప  
నలవికయె యుండుదురదియుఁగాక, చతురమతలారి మాగధజనములార.
- వ. మఱియు మహాత్ములగుణంబులు దనయందు సంభావితంబులు సేయనామర్థ్యం  
బులు గలిగిన నందు మహాత్ములగుణంబులు ప్రసిద్ధంబులు గావునం దత్సమంబు  
గా నెట్లు నుతింపవచ్చు నెవ్వండే నొకండు శాస్త్రాభ్యాసంబునం దనకు విద్యా  
తపోయోగగుణంబులు గలుగు నని పలికిన వానిం జూచి సభ్యులు పరిహసించు  
రది కుమతి యగువాఁ డెటుంగం డదియునం గాక.
- 446



- క. అతిపరిపక్వము లజ్జా, స్నిగులు న్నగునట్టిసభ్యునికరము లాత్మ  
సతిహాని-దల దోషము లతిహేయము లని తలంపె శ్రీ రాత్మల నెపుడున్. 447
- క. వంజి-బంబులు లోకము, లందును బరిశిష్టకర్మ శ్రీ లగుభూపతులకా  
నందించు టనశ్శంభై, నం దగదు నుతింప శిశుజనంబులపగిదిన్. 448
- క. అని సూతవండిమాగధ, జను లాఁరనాయకునివశచనములు వినియుకా  
మ నిచోదితు లై క్రమ్ముట, ననురాగము లుప్పతిల్ల శ్రీ నమ్మనుజేంద్రున్. 449
- వ. అమృతోపమానంబు లయినమమమరవాక్యంబుల నిట్లనిరి. 450
- క. నేనాం సంభవంశపు, శ్రీనాథకళాంశజడపు శ్రీ చిరతరకుణా  
మౌనార్జుండు నతర్కిత, మైఃభవస్త్రిహినుఁ బొగడ శ్రీ నలవియె మాకున్. 451
- క. అని వెండియు నిట్లని రై, నను నొకిమార్గంబు గలదు శ్రీ నందించ భవ  
ద్భవచరితామృతహం, బునఁ జేసియు మునులవచనములుఁజేసి తిగన్. 452
- వ. శ్లోఘ్యంబు లైనభవదీయచరిత్రంబుల స్తోత్రంబులు సేసెన మని యిట్లనిరి. 453
- సీ. ఈవైన్యఁ డఖిలలోకావలి ధర్మాను, వర్తనముల నెప్పు శ్రీ వఱలఁ జేసి  
ఘనధర్మమార్గన శ్రీ ర్తనులతోఁ దుల్యుండె. ధర్మసేతువుఁ బ్రీతిఁ శ్రీ దగిలిపోవు  
ధరను శాత్రువులను శ్రీ దండించు నవ్విది. క్షాలకావయనసంకల్పితుఁ డగుచు  
నయ్యయికాలంబులందు భావణదాన, ములఁ బ్రజారంజనములఁ దనర్చు
- తే. 1. సవనసద్బ్రహ్మకరిణాదిసక్తుఁ డగుట  
నుభయలోకంబులకుఁ బ్రీతి శ్రీ నొడవఁ జేయు  
న్యాయమార్గంబునను భూజనాశీధనముఁ  
బుచ్చుకొని యిచ్చు సూర్యుఁడుబోలె నితఁడు, 454
- వ. మఱియును. 455
- సీ. సర్వభూతములకు శ్రీ సముండు ను బర్యతి, క్రమమ న లోకాపరరాధములను  
నతిశాంతసంయుక్తుఁడై సహించుచునార్చు, లగువారియెడఁగృహాయత్తుఁడగుచు  
నరరూపు దాల్చినగృహరిమూర్తి గావున, నిందుండు వర్షించి శ్రీ యెల్లప్రజల  
రక్షించుగతిఁ దానుకరయించు నమృతాంశు, సన్నిభ, సహనాబ్జసస్మితాను
- తే. రాగమిళితావహాన సరరాజిఁజేసి, సకలజనులకు సంప్రీతిసంభవించు  
జేయు సంతతమును గూఢఃచిత్తుఁ డగుచు, శత్రువరులకగమ్యుండై సంచరించు.
- వ. అనివెండియుఁ బ్రవేశనిర్గమశూన్యమార్గనిరూఢ కాద్యండును సపరిమితమహత్త్వా  
దిగుణగణైకధామండును సమద్రునిభంగి గంభీరచిత్తుండును సుగుప్తవిత్తుం  
డును వరుణుండునుబోలె సంవృతాత్ముండును శాత్రువాసహ్యప్రతాపయుక్తుం  
డును దురాసదుండును సమీపవర్తి యయ్యను దూరస్థునిభంగి వర్తించుచు  
వేనారణిజనితహుతాశనుండుగావున హుతాశనుచండంబున నన్యదుస్పృహనుం

జనునై చాచులనలన సకలపాపిబాహ్యభ్యంతరకర్మగుబులు దెలియన (దేహ భాచులకు నాత్మభూతిం గై సూతాత్మతం దైశ) వాయుభ్యంతం వర్తింతుడు నాత్మస్తుతిచేసిండు నగుచు నుచునీలవసుచు (భర్తృపథంబున వర్తింతుడు) నాత్మనునుభూత్వ భర్తృలవ నం దక్షుఁడైగినను దండించుచు చాచుభూతుల నై న బలంబులు దింపిండు భర్తృశార్వగుతుండును దనసూక్ష్మావక్త్రంబు ప్రతి హతంబగుచు నుచు నుచునీలవసుచు వర్తింప సూర్యుండు వింకిరించుచు చేతి నెంతిపర్యంతంబు భూమింబు శాశంపం జేయు నంతిపర్యంతంబు నిజసూర్యులచేత లోకంబుల రంజల్లజేయు నదియునుంగాక ప్రకృతిరంజకంబులై నాచులచేత దృఢవ్రతుండును సత్వభంధుండును బ్రహ్మణ్యుండును సర్వభూతశరణ్యుండును పృథ్వీవకులనును మానవులనును దీనవత్సలుండును బరవసితామాతృభావ నుండును దనవత్స నర్థశరీరంబుగాఁ దలంచువాడును నగుచుం బ్రజలయెడఁ దండ్రివలెఁ బ్రీతి నేయుచు రక్షించుచుండు మఱియును. 457

సీ. తలపోయ బ్రహ్మవిన్యాసైష్ట్యదనముం, కనయంబు గింకరుం దైనవాడు  
నఖిలశరీరగుం దాప్తసుహృద్భవ, తానందకరుఁ డన శ నలరువాడు  
సంనారఘనకర్మసంగహేనులయందు, సంగసంప్రీతుఁ డై శ బరగువాడు  
దుర్మార్గమనుజసంగదోహంబునకు నుగ్ర, దండధరుం డన శ దనరువాడు

తే. బ్రకృతిపురుషకావేళుం డై శ పరగువాడు  
భగవదవతారియుక్తుం డై శ నెగడువాడు  
నగుచు వర్తించు సమ్మాద శ మతిశయిల్లు  
జారుతరమూర్తి యీ రాజశక్రవర్తి. 458

వ. మఱియుం (దృఢీకృండుం) గూటసుండు బరమాత్మయు బ్రహ్మకళాహూపుండు నగువాడును నై యుదయించెం గావున నితనియందు నవిద్యారచితం బైన భేదంబు నిరర్థం బగు నని పెద్ద లగువారలు చూతు రని మఱియు నిట్లనియె.

సీ. ఉదయాద్రి పర్యంత శ ముర్వీశుల బేక, వీగుం డై రక్షించి వెలయునీతఁ  
డొకనాడు విజయయాత్రోన్మీపం బేపార, సన్నద్ధుం డై మణిస్యందనంబు  
నెక్కి చాపముఁ బూని శ దిక్కుల నూర్చుని, పగిదిని శత్రుభూతపాలతమము  
విరియింతు నని చాల శ వెలుగొందుచును ధరా, చక్ర ప్రదక్షిణశాలి యగుచు.

తే. దిరుగునెడ సర్వదిక్పాలకవరసమేత, పార్థివోత్తమనికర ముగపాయనంబు  
లిచ్చి తనుఁడ క్రపాణినినెనయునాది, ధరణివిభుఁ డని నుతియించితలంతు రెదల.

క. ఈ నృపతి ధరాచక్రము, ధేనువు గాఁ జేసి పిదుకు శ ధృతి నఖిలపదా  
ర్థానికము విబుధులు స, న్మానింపఁగఁ బ్రజకు జీవనప్రదుం డగుచున్. 461

చ. అమరవరేణ్యుఁ బోలి యనయంబును నీతఁడు గోత్ర భదన

త్వమునఁ జెలంగుచు న్నజకన ప్రదరాసనశింజనినా

దమన విరోధిభూషణులు ౧ కల్లడ మంది నసహ్యసింహవి

క్రతుమున నంచరించు నని ౨ కౌలిక ముప్పగఁ బట్కి వెండియున్. 462

వ. ఇట్లునరి.

463

చ. సకలదిగంతరాశిములం ౩ జారుణుతోనిధి యశ్వమేధమున్

ప్రకటము గా<sup>1</sup> శితులు ఓగఁ బోవు మైనసరస్వతీతటి

నికటధరి త్రిఁ జేయుచిట్ల<sup>2</sup> శక్తుల నుతియచూగిమందుఁ గొం

జక మఖిసాధనాశ్వమును , జంభవిరోధి హరించు నుద్ధతిన్.

464

సీ. ఒకనాఁడు నిజమందొకరోచాంతవనమునఁ, జని యందు సద్గుణశాలి యైన

ఘనునిననత్తును ౪ రునిఁగాంచుమున్నునరు బహులంఁయుగా ౫ నెఱిగి భక్తిః

బూజించి<sup>6</sup> విజ్ఞానమును బొందు నచ్చటి, బహువేత్తలు ముని ప్రవరువలన

మా నితలబట్టిజ్ఞానులై పర్లింతు, రిమ్మహారాజు మృహేతలంబు

తే. నందు విశ్రుతవికముఁ డైనయట్టితనకథావళి భూప్రజాతతి సుతినప

నక్కడక్కడవినుచుకొర్బముననఖల, చక్రులనుగెల్పిన ర్రించు, ధీరయశుడు.

వ. ఇట్లు వివాటితవిరోధికిల్లుండు సురాసురజేగీ మమాననిజవైభవుండు నై ధరా

చక్రంబున కీతఁడు రా జయ్యెడి నని యిమ్మిథంబున సోడతంబు నేసినవందిమా

గధసూతిడనంబులం బృథుచి కష్ట రి పూజించి మఱియు బ్రాహ్మణభృత్యా

మాత్యపురోహితపౌంజానపదత్రైలికతాంబూలికనియాజ్య ప్రముఖ శేషజనంబు

లం దత్తనుచిత కీ యలం బూజించె నని మైత్రేయుండు సెప్పిన విని విదురుం డి

ట్లనియె.

466

అట్లు పృథుచక్రవర్తి గోరూపిణి యగుభూమివలన నోషధులఁ బిడుకుట.

సీ. ఏమినిమి త్ర మై ౧ భూమి<sup>2</sup> గోరూపిణి, యయ్యె దానికి వత్స ౩ మయ్యె నెద్ది

గొనకొని దోహద్యమునకు నర్హం బైన, పాత్ర మెయ్యచి దలఁపంగ దోగ్ధ

యైనయాపృథు వేప్రదార్థమున్ పిదికెను, బంకింప నవని స్వభావమునను

విషమ మై యుండియు , వెలయంగ నేరీతి, సమగతిఁ<sup>4</sup> జెందెను ౫ జంభవైరి

తే. క్రతుహయంబునుగొనిపోవఁగార్చ మెద్ది, ధిరిసిధియాతఁడుసనత్కూమారువలనఁ

గలిగెట్టిజ్ఞానుఁ డగుచు న్నిగితిసబొందె, సనఘచారీ త్ర మైత్రేయరయదియుఁగాక.

వ. మఱియుఁ (బర బ్రహ్మంబును) భగవంతుండును బ్రాశస్త్యశ్రవణకిర్తనండును సర్వ

నియామకుండును నగుకృష్ణనియవతారాంతరాశ్రయం బగుదివ్యకథలను భగ

వంతుం డైనపుండరీకాక్షుండు పృథ్వవతారంబు ధరియించి గోరూపిణి యగు

1. 'సొనర్పుటకు' భారతినన్నిధినుండి వెండియన్నకుటిలభక్తిదత్తవన † మాదర ముప్పగఁ జేయుచుండఁ గొంజక' వ్రా. ప్ర. 2. తత్ఫలములఁబొందు, 3. 'గోరూపమై వలలెడుదానికి వత్స మెద్ది' వ్రా. ప్ర. 4. కేరసెను.

పృథివి విదిశిరది మొగ లగు కలన్నియు నీకు వశోక్షణమున దాసుండ నయిన నాకు నజింగింపు మనిన వాసుదేవకథానం పీఠవేత్తయ్యుం డగుచునుం బ్రశం శించి మైత్రేయం ది ట్టనియె నట్లు బాహ్యుణానంబులతోత న్నాన్వయం దభి పిక్తుం డగుచు నకల నబాపా న్నియుక్తుం డై పృథ్వీపు రాష్ట్రాణాశీయుడును నంత (నీరస యగుధరి త్రియం దున్నరసితు డగుచుం బ్రజలు కుస్మిన్వాక్షీణ దేవులై నైన్యనిం జూచి యిట్లుచి. 468

క. అరయుగ నేము బుభుక్షా పాపిజ బడితి మయ్య నైకొని తరుకో  
అరజనితవహ్నిచేతను, దరికొనువృక్షనాలుబోలె న పరజీనాథా. 469

క. శరణశరణ్యుడ వగునను, శరణము శరణదము మాకు నై నత్కృప నవ్వుం  
బరసి కృప సేసి పోవుము, నరనాయక యనిచుం బ్రజలునతులై పలుకన్.

క. విని దానికి సదుపాయము, జననాయక డాత్మక దలచి నైకొనుం డై  
ధనువున బాణము దొడిగెను, ఘోరార్ద్రం డైన త్రిపురముగృహగిదిన్. 471

వ. ఇట్లు దొడిగిన. 472

క. మహిపతి నప్పుడు గనుంగొని, మహి గోరూపమున గంప్యమానయు నగుచు  
గుహకుం డగులుబకుం గని, గహనంబున బాటుహరిణీకై వడి బాటెన్. 473

వ. ఇట్లు దరణి వాతిన నతండు కుపితారుణేక్షణుండై వెంటం జరిలి నలుదిక్కులను విదిక్కులను భూభాగనభోభాగంబుల నెక్కడఁ జెయె నెక్కడికి వెనుతగిలి యుద్యతాయుధుం డై చనుచుండ నైన్యనిం గని మృత్యుగన్తు లగు ప్రజలచందంబున ననన్యశరణ్య యై యతిభయంబునం బరితప్యమానహృదయ యగుచు వైన్యా ధర్మవత్సలుండవును నాపన్నరక్షకుండవును మహాత్మాండవును నకలప్రాణిపాలనావస్థితండవును నయినీ వీడినయం బాపరహితయుం గామి నియు నగునన్న వధియింపం బూసి యేల వెనుతగులు చున్నవాడవు (ధర్మ తత్త్వం బెఱుంగువారు) సతీజనులు గృతాపరాధు లైనం దీనవత్సలతంజేసి వధింప రని పలికి మఱియు నాధరణీదేవి పృథుచక్రవర్తి కిట్లనియె. 474

క. జననాథచంద్ర యీభూ, జనకోటికి యానపా త్రసదృశసితితో  
ఘనదృఢశరీర నగుచును, ననయము నాధారభూత న నగుచుం జరింతున్. 475

తే. ఇట్టిసన్నుఁ గృపావతి నై యెడలి యిటు వి, పాటనముసేసిత్తుంచెదు న ప్రజలునీట మునుఁగకుండంగ నేరితి న ననఘచరిత, యరసి రక్షింతు వన సతండ్రదవనికనియె.

వ. ధరి త్రి మదీయాజ్ఞోలంఘనంబు సేయు చున్నదాన వదియునుంగాక నీవు యజ్ఞం బులందు హవిర్యాగంబుల ననుభవించుచు ధాన్యాదికంబులవిస్తరింపం జేయక గోరూపంబు ధరించి యనయంబు దృఢభక్షణంబు సేయుచుం బాలం బిదు

1. మహిపతయము కంపమానస. 2. 'మృత్యుపమునిగా భావించి విత్రాసంబు నొందు చుండ నానమయంబున గంపమానహృదయ యై వసుంధర యిట్లనియె వై నాథి.'

కక సీయంద యడంచికొంటికి నీయం దున్నయోషధీజంబులు బ్రహ్మచేతం  
బూర్వంబునందె కల్పించబడినయవి వానిని నీ హంబునంద యడంకికొని  
యప్పు డీయక మూఢహృదయపు మందహాతివియు నై యసరాధంబు సేసినదు  
రాత్మరూల వగునిను బాణంబులచే జర్జరభూతకీర్తిం జేసి వధియించి నీమేని  
మాంసంబునం జేసి తుద్యాధితులు దీనులు వగుని వజరయార్చి నావాంఛెక నీవు  
కామిని కంటిని స్త్రీపురుషసంకులలో పెట్టెదని భూతదయ లేక స్వమాత్ర  
పోషకు లగుచు నిరసక్రొత్తంబుగ భూతద్రోహులై వర్తితులు వారిని రాజు  
లు శధించిశక వధంబు గాదు గాన దానం బాపంబు వారయకు నీవు కామిని  
వైసన దుర్మదపు స్తబ్ధపు నగుచు మాయాగోచూషంబునం బాటి పోవు చున్న  
నీకుం దిలలంతలఖండంబులు సేసి నాయోగవహిషం బ్రాణికోటి నుద్ధరించెద  
నని కలిక రోషభీషణాకారంబు ధరియించి దండధరునివచ్చిన వర్తిండుష్పథునిం  
జూచి వడంకుచు మేదిని ప్రాంజలి యై యిట్లని నతియింపం దొడంగె. 478

క. ఓ నాథ పరమపురుషుండ, వై నిజమాయాగుణంబు కి లందికతనక  
నానావిధ దేహములం, బూనుదు నగుమండ నగుచు కలుగచుతచరితా. 478

వ. అట్టిసీపు. 479

క. నను సకలజీవతతికిని, మును నీ వాధారభూతశునిగ నిర్మింపక  
విను నాయందుఁ జతుర్విధ, ఘనభూతవిసర్గ మర్థిఁ కైకొన వలసెన్. 480

వ. అట్లయి యుండ. 481

క. నను నుద్యతాయధుండ వై, మనుజేంద్ర వధింపఁ బూని కి మనలెగు నీకం  
తెను నన్యసి నెవ్వని నే, ఘనముగ శరణంబు సొత్తుఁ కి నరుణాభరణా. 482

వ. అదియునుం గాక. 483

సీ. అనఘ స్వకీయంబు కి నై యతర్కితము నై, మహిమ నొప్పినభవన్మాయచేత  
సకలచరాచరసర్గంబు నిర్మించి, ధర్మార్థపరుండ వై కి తనదు దీశ  
నీవిక్రమము నవసరజలోచన, సకలలోకులకు మార్జ్వయము చలంపఁ  
దగు నట్టిసీపు స్వకతంత్రుండ వగుటను, బ్రహ్మ, బుట్టించి యాత్ర బ్రహ్మచేత  
తే. సకలజగములఁ జేయింతు కి సమతఁ బేర్చి  
యేక మయ్యు మహాత్మ యనేకవిధము  
లగుచు వెలుగొందు చుందు వీరయఖిలమందుఁ  
జారుతరమూర్తి యో పృథుఁ చక్రవర్తి. 484

వ. మఱియు మహాభూతేంద్రియకారకచేతనాహంకారంబు లనుశక్తులంజేసి యీ  
జగంబుల కుత్పత్తిస్థితివిలయంబులఁ గావించుచు సముత్కటవిరుద్ధశక్తులు గల  
పురుషునకు సమస్కరించెద నట్టిపరమపురుషుండ వయినసీపు నిజనిర్మితంబును  
భూతేంద్రియంతఃకరణాత్మకంబును నై నయావిశ్వంబు సంస్థాపింపం బూని. 485

- సీ. అదివరాహంబు నై యారసాతల గత నైననన్ను నక్కటాకోడ  
నద్దరించితి నట్టియును కా నభంగంబు, నం దర్థి నున్నచే ననెనావ  
యం దున్ననిజుల ప్రభావతి రక్షింపఁ, గోరి యీ పృథురూపధారి వైతి  
వట్టిభూధరణుండ నై నని విప్రుడు పయోనిమిత్తంబుగా ననుగచుండ  
తే. వగుచు నన్న వధింజెడవనచు బద్ధి, నలఁచుచున్నాడ వివిచిత్రంబుగాదె  
విశ్వసంపాద్య నిరన్యత వేదవేద్య, వివృణుణసంద్ర వైభూతపాదచంద్ర.  
వ. కావున నీశ్వరగుణస్వరూపం బైనమాయావిమోహితాంతరణుల మైనమా  
వంటివారలచే హానికలచేప్పిరిం జెఱుంగఁబడ దన్న హరిచేష్టితం బె  
జెఱుంగఁబడు నట్టిజీవీదియయశస్కరు లునునవారణకు నమస్కరితు నను  
చు నివ్విధంబునం గోవత్తస్ఫురితాధరుం జైనపుథుని నభినుతించి ధైర్యం బవ  
లంబించి వెండియు నిట్లనియె. 487
- క. విమలాత్మ నాకు నభయము, నమకూరెడనట్లు గాఁగ నన్మతి నీకో  
ధము నుపశమించి కరుణిం,పుము నావిష్నపము వినుము న పురుషనిధానా. 488
- క. ధర విరులు గండ కుండఁగ, సరసగతిం బూవుచేనె నజవి గొనునిందిం  
దిరవిభుకైవడి బుధుఁ డగు, పురుషుఁడు సారాంకమాత్మజుబాని గ్రహించున్.
- సీ. వినవయ్య త త్త్వనర్చను లైనయట్టిస, న్మనులచే నైహికాఽముష్మికంబు  
లైనఫలప్రాప్తి కర్మ కృష్యాద్యగ్ని, హోత్రాద్యుపాయంబు నుర్విమీఁడ  
దృష్టంబులును నాచరితములు నగుచుఁదా, నెనయఁగనుపాయ నమెవ్వడచ  
రించుచు వాఁడు పాపించుఁ దభృలమును, విద్వాంసుఁ డైనను నెలయ దీని  
తే. నాదరింపక తనయంత నాచరించె. నేని నాయానమే యగుఁ గాని తత్స  
లమునఁ బొందఁడు బహుళకాళమ నకైన, వినుతగుణశీల మాటలు నవేయునేల.
- వ. అని మఱియు మహి యిట్లనియె. 491
- చ. జలరుహగర్భచేత మును నచాల స్పృజింపఁగఁ బడ్డయోషధుల్  
కలువమతిఁ ధృతవ్రతులు నగనియనజ్జనభుజ్యమావ మై  
వెలయుటఁ జూచి యేన్మపతిఁపీరులు మాన్పమిఁ జోరబాధలన్  
బలుమఱుఁ బొందుచు న్నపరిపాలిత నై కృపించి వెండియున్. 492
- క. అనుపమమఖిరక్మ కియ, లనయము లే కుంట నే నననాదృత నగుచున్  
జననాయక యీలోకము, ఘనచోరభూత మగుటఁ నగుఁకొని యంతన్. 493
- క. సవనాదిసిద్ధి కొఱ కై, తివిలి తదీయా వధీవిఃతతులను ధరణీ  
ధవ యే నపుడు గ్రసించితి, నవియును నాయందు జీర్ణ నమయ్యెఁ గడంకన్.
- క. విను వాని నొకయుపాయంబునఁ గ్రమ్మట బడయ వచ్చు నభూవరచంద్రా  
విను మది యెఱిఁగించెద నీ, కును వత్సలురాల నగుట నగుతరచరితా. 495

- క. అనయము నా కొకవత్సము, ననురూపనుదోహము మృత్యుననురూపకదో  
గ్ధను ? ల్నింపుమ యట్లు, నను నీభూతముల కనునాయక దానన్. 496
- క. పరఃగ నభీప్రితములు బల, కరములు నగుచున్నదుగ్ధులీతము నగుభా  
సుః కానుంబులఁ బిదికెడ, నరనాయక నంద్ర వినుసు న నావచనంబుల్ 497
- చ. మనుజువేణ్య యేను విషమమగ్ధులై యిట్లు నున్నదానఁ గా  
వున జలదా మోదితఁడయ్యోవహంబు తనాగి నుంబు వో  
యనను డదంబువుల్ పుడమి న నికక యంతట నిల్చునట్లు గా  
మనుచిభ నన్ను నిష్ఠుమ న్నమస్థలీ నై వెను పొందిఁ జేయవే. 498
- క. అని యవిగ్ధమున నాభూ, ననితామణి వలుకుమధురః పచనంబులు దా  
విని యమరాగము డనమన, మునఁ గడలు కొనంగ రాజగ్రముఖ్యం డంతన్. 499
- చ. మనువును 'దూడఁ జేసి గరి' మన్ నిజపాణితలంబు లీల దో  
హనము గఁ జేసి యందఁ నక తాపధుఁ డబిదికం గ్రహంబునం  
దనరంగఁ డద్విధంబునను న తత్పృథువత్సల యోభూమియం  
దనయము వారువారును బ్రీయం బగుకోర్కులు వొంది రున్నతిన్. 500
- సీ. బలసి ఋషుల్ బృహస్పతిని వత్సంబు గా, నశ్శించి తమ యంద్రియంబులందు  
నంచితఁబ్బందోమయక్షీరమును దేవ,తలు సురరాజవత్సకము గాఁగఁ  
గనకపా త్రమునందుఁ దగు నోజోబల, విశ్వామృతంబు నై న వెలయుపయసు  
దైత్యదానవులు దైత్యశ్రేష్ఠుఁ డగుగణ, శాలిఁ బ్రహాదు వత్సంబుఁ జేసి
- తే. ఘనసురానవరూపదుగ్ధంబు వరుస, నప్పరోజనగంధర్వ న లలరి యపుడు  
విశ్వవసువు వత్సకమునుగఁ జేసి, పద్మమయనిర్మితంబై న్నపాత్రమందు
- వ. మాధుర్యసౌందర్యసహిత గాంధర్వక్షీరంబును బిత్తదేవతలు సూర్యవత్సకంబుగా  
నామపాత్రంబునందు గవ్యం బనుదుగ్ధంబును సిద్ధుల గపిలవత్సకంబుగా నాకా  
శపాత్రమందు సంకల్పనారూపాణిమాదిసిద్ధి యనుక్షీరంబును విద్యాధరాదులు  
తద్వత్సకంబును దత్సాత్రకంబునుం గా ఖేరత్వాదివ్యాపారరూపక్షీరంబును  
గింపురూపాదులు మయవత్సకంబుగా నాత్మపాత్రంబున సంకల్పమాత్ర ప్రభవంబు  
నంతర్ధానాదృతాత్మకసంబంధియు నగుమాయ యనుక్షీరంబును యక్షరక్షో  
భూతపిశాచంబులు భూతేశవత్సకంబుగాఁ గపాలపాత్రంబుగా రుధిరానవం బను  
దుగ్ధంబును నహిదందశూకసర్పనాగంబులు దక్షవత్సంబు బిలపాత్రంబునుం  
గావిషరూపక్షీరంబును బశువులు గోవృషవత్సకంబుగా నరణ్యపాత్రంబునందుఁ  
దృణం బనుక్షీరంబును గ్రవ్యాదమృగంబులు మృగేంద్రవత్సకంబును నాత్మకళే  
బరపాత్రకంబునుంగాఁ గ్రివ్యం బనుదుగ్ధంబును విహంగంబులు సుపర్ణవత్సకంబు

గా నిజకాయపాతంబులందుఁగీటకఫలాదికం బనుదుగ్ధంబును వనస్పతములు వట  
వత్సకంబుగా భిక్షులోహరూపముననుచు గిరులు హిమవద్వర్షకంబుగా నిజసాను  
పాత్రలయందు గానాభాక్షులను అనుదుగ్ధంబులుగానివ్వినంబుల సమస్తచరాచర  
వర్గంబు స్వముఖ్యునత్సకంబు స్వస్వపాత్రంబును గా భిక్షురూపంబు లై నక్షీరం  
బులఁ బిదికె నని చెప్పి మఱియును: 502

క. క్రమమున నిలు వృథాదులు, దవత సుకాంతము లంగోడగుభిక్షు  
రము దోహదవత్సః శ్చేదమునం దగఁ బిదికి రంత, ధరణీధవుఁడున్. 503

తే. సముచితానుదముఁ బొందినర్చికామ. దుఘయనందగుభూమినిశ్రమహితఁగాఁగఁ  
గొనె కైకొని నిజమనుఁగొటిచేతి, భూరిగిరిహూలుములఁ జార్లములుగఁ జేసి

తే. పండ్దోర్దండలీల భూమండలంబు, సమతలంబు గఁ జేసి శశ్వత్ప్రసిద్ధి  
నొంది యవ్వభుఁ డీలోక మందు నెల్ల, ప్రజకుండరి డ్రియ జీవనప్రదుఁడునగుచు

తే. అక్కడక్కడఁ బూర్వంబునందు లేని, గ్రామపట్టణదుర్గభర్తృపులింద  
శ్చైతబరాలయప్రజావాటఘోషవివిధనిలయము లర్థిఁ గావించె నంత. 506

క. నారును భయవిరహితు లై, బోరనఁ దత్తన్నివాసములయందు సుఖ  
శ్రీరుచి నొప్పచు నుండిరి, వారక యాపుఁగుని బొగడనశమె ధరిత్రిన్.

సీ. అని చెప్పి మునినాథుఁడైనమైత్రేయుఁ డ, ప్రియమన కట్రనుఁ పేక్షతోడ  
ననఘాత్మ రాజర్షియైనవైన్యం శశ్వ, మేధశిలంబు సకన్తేధతోడఁ  
గావించు నని దీక్షిఁగైకొని ప్రతినిష్ఠఁ, దివిరి బ్రహ్మవర్ష దేశమందు  
నలరుమనుజుల త్రయమందు సరస్వతీ, నదిసొంతఁ దా మహోన్నతి నొనర్చు

తే. సవన కర్మ క్రియకు నతిశయపఱేష  
ఫలము గలిగెడి నని బుద్ధిఁదలఁచి యచట  
వరుసఁ గావించునతిశయాధ్వరమహోత్స  
వము సహింపక యుండె న్యయ్యమరవిభుఁడు. 508

... పృథుచక్రవర్తియశ్వమేధంబున నింగ్రుం డశ్వము నవహరించుట. ...

సీ. అట్టియధ్వరకిర్యకమందు సాక్షాద్భగవంతుఁడు, హరి రమే శ్వరుఁడు లోక  
గురుఁడును సర్వాత్మకండును పభుఁడును, నిరజభవభవాన్వితుఁడు లోక  
పాలకనిఖిల సుకవర్షానుగుండును, యజ్ఞంగుఁ డఖిలాప్యకరావిభుఁడు  
గంధర్వముని సిద్ధగణ సాధ్య విద్యాధి, రాష్ట్రో దైత్య గుహ్యళి దాన

తే. వాదిజగీయమానుఁ డశత్రులఘుయశుఁడు, ప్రకటనందనునందాదితార్షదుండు  
కపిలనారదసనకాదిశక్రముఖ్యమహితయోగిం ద్రసంస్తూయకమానుఁ డజుఁడు.

వ. మఱియుం బరమభాగవత సివితుండును నారాయణాంశ ప్రభవుండును నైవపుఁగు  
చక్రవర్తికి భూమి హవిరాచిదోగ్ధియయ్యును సర్వకామమఘయై సమస్తపదా  
ర్థంబులం బిమకుడుండె మఱియుఁ దరువులు ఘనత రాకారంబులుగలిగి మకరంద



స్తావ్ర లకుచు నిశ్చుద్ధామోదిరకంబులను దధిస్తే రాజ్యతక్రపానకాది కంబులును  
 కరిగి పరివియ్యల నునుచు వరాంచే నముదంబులు హిరదీపితవిశేషంబుల నీ  
 నుచుండె బర్హతంబుల ధర్మభోజ తేజస్వోష్మంబు లనుచితుర్విధాన్నంబులు  
 గురియు చుండె లోక చలనమేతు లైన నలంబులు నుపాయంబులు దెచ్చి  
 యిచ్చుచుండి రిట్టి పరవ్రాణ విభవాభిరామం డై యధోక్షజ సేవాపరాయణుం  
 దగుపుష్పవక్త్ర వర్తి యేకోనకతాత్పర్యంబులు సన్నేధంబునల గావించి నూజన  
 యాగంబునందు యజ్ఞపతి యొప్పరించెకా తుని యజును చుండం దదీయపర  
 మోత్సవంబు సహింప జాలక.

510

క. అమరేంద్రుడు భుజింపొద్దముఁ డై పాపంకపేషణలిఖిరోహ  
 వమునం దచ్చుఖనశుశ్రుం, గ్రమమేది వారింపి చనియెఁగగనంబునకున్.

511

వ. అట్లు ననునప్పుడు.

512

క. అనఘుం డగున త్రిమహామునిచోదితుం డగుచు బృథునిరపుత్తుండు బాణా  
 ననతూణీరధరుం డై, యనిమిషపతివెనుక జనియెనతివంపుమునన్.

513

వ. అట్లు సని చని ముందట.

514

సీ. యజ్ఞరాధనపశు హరిఁబు వధియించు, భగ్గంబునందు నభరత్త మనెడి  
 బుద్ధి బుట్టంగె జేయ భూరిమాయావేష, భారియైయగును త్రాముగదిసి  
 నిలు నెలు మని యార్చివిలుగుణవ్వని సేసి, ఘనజహభస్మాస్థికలిత మయిన  
 మూర్తి గనుగొనికొమ్మూ ర్తీకవించిన, ధర్మంబ కా బుద్ధుడలఁచియమర

తే. నాయకునిమీఁద సాయకరమేముఁజాల, కున్నంగనుఁగొని యత్రి విగ్రద్వన్నుతుండు  
 వైస్యజన కనే వాసపురవలను సూపి, మనములోపల రోషంబు మల్లడింప.

515

క. విను మిలఁడు యజ్ఞహంతయు, ననిమిషనిక రాధముండునగునింపుడు గా  
 వున నితని జయింపు మి నీ, వని ముమ్మా టుచ్చరింపనవైస్యజనున్.

516

మ. వినువీడిం ఈచ దేవవల్లభునిపైఁవీరుండు గ్రోధాంతరం  
 గనిరూఢిన్ మృగరాట్కి శోరము మహాగంధద్విపేద్రంబుమీఁ  
 దను లంఘించువిధంబునం బడిన నాతం డశ్వచౌర్యైకసా  
 ధనరూపంబు దనశ్వమున్ విడిచి యంతర్ధామం బొందినన్.

517

క. వీరుండు పృథుభూపాలకు, మారుండు నిజమజ్జపశుపురమరలం గొని దు  
 ర్వారబలుం డగుచు జనకుని, భూరిసవనరాజపుణ్యభూమికి వచ్చెన్.

518

వ. అయ్యవసరంబున నచ్చట నున్న పరమర్షి పుంగవు లతనియద్భుతకర్మంబు గనుం  
 గొని యాశ్చర్యంబు నొంది యతనికి జితాశ్వుం డనునన్వరనామంబు వెట్టి  
 యున్ననమయంబున.

519

చ. మఱియును దేవతాపతి తనమఃపలంబు జరింపఁ జేసి యె  
 వ్వఁడఁడనుఁగానకుంక ననినవారణః గాంచనసాశబద్ధ మై



ద్వంద్వములు నడుమ బాగవదంగసంభవం దగుట నీయిజ్జకర్మవిధ్యంసనేచ్ఛం దెము గానంబిధ్యవ తికరంబులు నూమ చుండ వలయుం గాని ప్రతికారం బులు గల్గియింపఁ గావు పృథుకీర్తి చగునిపుఘనకు నేగోనశతం బగునధ్వర ప్రయోగఫలంబు సిద్ధిమఱు గాక యని పృథుచక్రవర్తి కిట్లనియె. 530

సీ. మఱజే ద్రమోక్షధర్మము నెఱింగిచును, భవముల్ సేయుట శ సాలు వినుము నేఁధంబుక నైన దేవేందు మనమునఁ, గైకొని రోషంబు శ గదురకుండ వర్తింప వంయును శ వాదప్రంబును పువుఁ, బూని సుశ్లోకులు శ గాన మీకు మంగిళం బగుఁ గాక శ మానవనాథ న, చిత్తంబులోపలఁ శ జితం దొఱిగి తే. మింబువచ్చానర్థముల నాద్యరెంపివి శుము, దైవహతముగుయజ్ఞంబుఁదగిలెచేయు కొఱు భవదీయని త్తంబు శ గుంపి రోష, కలుషితంబైన నజ్ఞానకలిత మగును. వ. భవదీయమజ్ఞహవనార్థం బశ్వహరణం దైనయింద్రుండు దేవతలలోన దురా గ్రహుం డగుటంజేసి యతనిచేత నిర్మింపంబడి చిత్తాకర్షకంబు లైనయీపా వండధర్మంబులచేత ధర్మవ్యతికరంబు గలుగుం గాన యాయజ్ఞంబు పాలింపు మని మఱియు నిట్లనియె. 532

సీ. అది గాక వినుము వ్రేనాపచారంబునఁ, బూని విలు ప్తంబు శ లైనయట్టి యలఘునానాసమయూనుధర్మంబులం, బరిపాలనము సేయఁ శ బరఁగి వేను దేహంబువలనను దివిరి జనించి యు, న్నాడవు నారాయణాంశజుడవు గావున సీసర్యకలితలోకంబునఁ, బుట్టిన తెఱఁగు నీరబుద్ధిఁ దలఁచి తే. యెవరినే నేమిటికి నృసింహంపఁబడితి, వట్టిమాట్రహస్రసంకల్ప శ మవనినాథ తిప్పి కుండంగం బొలుపు శ ధర్మగతిని, జాయసుభమూర్తియోపృథుశ్చక్రవర్తి. వ. అని మఱియు నిట్లనియె నుపధర్మమాతయుం బ్రచండిపావండమార్గంబు నైన యీయింద్రకృతిం బగుమాయను జయింపు మని వనజసంభవుం డాసతిచ్చినం బృథుచక్రవర్తియుఁ దదాజ్ఞాపితం దై దేవేంద్రునితోడ బద్ధసఖ్యం డయ్యెనంత నవభృథానంతరంబున. 534

చ. సురుచిరలబ్ధదక్షిణలక్ష్మసాంపునఁ బొంపిరి వోయి భూసురుల్ వరుసను బెక్కుదీవన లక్ష్మవారణ నిచ్చిరి సర్వదేవతల్ భరితముదంతరంగములఁ శ బాయనివేడ్క వరంబు లిచ్చి రా నరవరుఁ డైనవైస్యనకు శ నందితకీర్తికిఁ బుణ్యమూర్తికిన్. 535

వ. అంత నచ్చటిజనంబు లిట్లనిరి. 536

తే. అనఘ నీచేత నాదృతు శ లైరి సర్వజనులు మఱి దానమానోపకారములను చిత్తుఁ దేవర్షి మానవప్రవితతి పూజ, నొంది యంచితమోదంబు శ నొందెనయ్య.

... నారాయణుండు పృథుచక్రవర్తి ననుగ్రహించుట. ...

వ. అని పలుకుసమయంబున యజ్ఞభోక్తయు యజ్ఞవిఘ్నంబును భగవంతుండునైన

సర్వేశ్వరుం డింద్రసమేతుం తై యచ్చక్షిం జహదేంచి యావృషున కిట్లనియె.  
క. జహవర భవదీయం బై. జననత మగునశ్వమేవతదమున కిట్లు నీ  
యనిమిషపతి భంగము నేసిసకతన తమాదణంబు నేనేడి. 539

వ. కావున నితని తమింపుము నశ్వము గువాన నేహానినానలు గా కుండు  
టంజేసి భూతంబులయెడ ద్రోహం బాచరింప నట్లగుటంజేసి నీచంబిమహాశక్తులు  
దేవమాయామోహితు లై పరోపతాపంబులు నేసివేసి ద్విన్దువులం బైనన్యక్షజన  
సేన వ్యరంబు గాదె యరియును గాక యీశరీరం బకద్యారామకర్మంబులచేత  
నారబం బని తెలిసినభూతద్రోహి గనిపరనజ్జని యీశహంబులందు ననుష  
క్తుండు గాకుండుట సహజం బన దేహోత్పాదకంబు లైనసృహదారాకులయం  
దు మమత్వంబు లేకుండుటం జెప్ప నేల యిట్టిదేహంబునం దున్నమాత్మ యేకం  
బును శుద్ధస్వరూపంబును స్వయంబోధియు నిర్గుణంబును నాశ్రయంబును  
వ్యాప్యవ్యాపకంబును నసంవృతంబును నాక్షిభూతంబును నిరాత్మంబును నగు  
దీని దేహంబుకంటె వేఱుగా నెవ్వండు దెలియు వాడు ముప్పరం జగుటంజేసి  
దేహధారి యై యుండియుఁ దద్గుణంబులం బొరయక వర్తించు మఱియు నెవ్వం  
డేసి స్వధర్మాచారపరుండును నిష్కాముండును శ్రద్ధాయుక్తుండు నైన నెల్లప్పు  
డు భజించు నట్టివానిమనంబు క్రమంబునఁ బ్రసన్నం బగునట్లుప్రసన్న మన  
స్కుండును ద్రిగుణాతీతుండును సమ్యగ్దర్శనుండును నైనయతండు మదీయస  
మవస్థానరూపశాంతి నొందు నదియై కైవల్యపదం బనంబడుఁ గూటస్థం బైన  
యీయాత్మ యుదాసీనభూతం బైనను దీనిద్రవ్యజ్ఞాన క్రియామనంబులకు నీశ్వ  
రుం గా నెవ్వండు దెలియువాడు భవంబు నొంద కుండు నీసంసారంబు ద్రవ్యక్రి  
యాకారకచేతనాత్మకం బగుటంజేసి ప్రభిన్నదేహోపాధికంబు గావునఁ బ్రాప్తం  
బు లైనయాపత్నంపదలయందు మత్సరు లైనమహాత్ములు వికారంబు నొందరు  
గావున నీవు సుఖదుఃఖంబులయందు సమచిత్తుండవును సమానోత్తమమధ్యమా  
ధముండవును జితేంద్రియాశయుండవును నైవినిష్పాదితాఖిలామాత్యాదిసంయు  
తుండ నై యఖిలలోకరక్షణంబు నేయు మని వెండియు నిట్లనియె. 540

నీ. పార్థివోత్తములకుఁ ॥ బ్రజల రక్షించుట, పరమధర్మం బగు ॥ నరవరేణ్య  
ధరణీశులకుఁ బ్రజాపరిపాలనంబునఁ, బూని లోకులు నేయుఁపుణ్యమందు  
పష్టాంశ మర్థిని ॥ సంప్రాప్త మగు నట్లు, ప్రజలఁ బోషివనిరాజు ॥ ప్రజలచేత  
నపహృతసత్పుణ్యం ॥ డై వారు గావించు, ఘనపాపఫలముఁ దా ॥ ననుభవించుఁ  
తే. గాన నీవును విప్రవరానుమతము, సాంప్రదాయకవిధము నై ॥ జరగుధర్మ  
మహిమఁ జేపట్టియర్థకామములఁజెందు, సమత సమ్మాఁటియందు నానస క్రితక.

వ. ఇవిప్రభంబున.

542

క. జనులకు ననురక్తుండ వై, జననాయక నీవు ధరణి ॥ సమచిత్తుండ వై

- యాయముఁ బరిపాలించెన, ననకాదుఁడ గాంగ రాత్రి నడనహుండున్. 543
- జ. అని చెందియు నిట్లని యావచ్చెన్. 544
- సీ. భువర యోగతపోమఖంబులచేరి, కైకని సుభుండఁ గావేను  
సవలత్తులై నవజ్జనుల చిత్తంబుల. వర్తిచి చులతాగ్రవాడ నగుఁడ  
తేసి తాఁకశమశీలవిమత్సర, కైకనమల కళి పుష్పంబు నైతి  
నేనక నొకవరం క బిచ్చెద వేడము, నాత్మ కి మేదిసేవరండు  
తే. లొకగురుఁడైనయప్పండ్రకేనయనఁ, దానిచ్చినవృద్ధులె తావృత్తోప  
మూఁవాశ్యమలాశ్మీయమై నకమనఁ, బాల్పినమోదితాత్మకై ధరణివిభుడ.  
క. తనపాదములకు భక్తికా, వినతుం డై యాత్మకర్మ వితతికి లజ్జం  
దనరుచు నున్నుచేంద్రునిఁ, గనుంగొని నశ్చేమ మొదవఁ క గొంటఁజేర్చెన్.  
వ. ఇట్లు గొంటం జేర్చి గతద్వేషం డై యున్నయనంతరంబు. 547
- మ. భగవంతుండును విశ్వరూపకుండు నై క భాసిల్లునవిష్ణుఁ డా  
జగతీనాథకృతార్చనానతులచే క సంప్రీతిచేలెన్నుఁడుకా  
సిగృహీతాంఘ్రిసరోరుహద్వయుండు నై క నిల్పెం బ్రయాణాశీము  
శ్యగఁష్ఠాత్మకుఁ డయ్య నాపృథునిపైఁ క గారుణ్య పావరఁగన్. 548
- వ. ఇట్లు దనమోదియనుగ్రహంబునంజేసి విలంబితం దగుటయు సయాదిరాజ  
న్యం డైనపుడుచక్రవర్తి యమ్మకుందసందర్శనానందబాష్పజలబిందుసంబోహ  
కందళితనయనారవిందుం డై యవిభుమూర్తి గనుంగొని కనుంగొన లేక గద్గ  
దకంతుం డై పలుకలేకయండియు నెట్టకేలకఁ దనహృదయంబున నద్రేవుని నుప  
గూహనంబు గావించి తన్మూర్తి ధరియించి కన్నుల దొరఁగనానంద బాష్పం  
బులు దుడిచికొని విలోకనంబు సేయుచు నత్రైష్ట్యదృగ్గోచరుండును గరుడస్కంధ  
విస్యస్తహస్తుండును వసుధాతలస్థితపాదకమలుండును నై యొప్పునద్దివ్యపురుషున  
కిట్లనియె. 549
- క. వరదా యీశ్వర నిను సత్పురుషుండు దేహభిమానభోగములకు నీ  
వర మెట్లు గోరు సహసుఖ,వరములు నారకులకైన క వటలవె చెవుమా. 550
- చ. ఘన మగు దేవ యీవరమె క కాదు మహాత్మక వాగ్వినిర్గతం  
బనఁ దగుతావకీనచరణాంబుజచారుమరందరూప మై  
తనరినకీర్తియకా విని ముగ్ధంబును బొందఁగ లేనిమోక్ష మై  
నను మదిఁ గోర నొల్ల నఘనాశ రమేశ సరోజలోచనా. 551
- క. అది గాన పద్మలోచన, సదమలభవదీయఘనయశశము వినుటకు నై  
పదివేలచెవులు కృప ని, మృదియే నా కభిమతంబు క నగును ముకుందా. 552
- చ. అనఘ మహాత్మ వాగ్గళిత క మైనభవత్పదపంకజాతసం

జనితసుభాకణాంలవశేంబున విస్మృతతత్త్వమార్జన  
 గ్రమ లగుదుప్తయోనలకుఁ గ వక్షుఁడ తత్త్వముః జూరం జాలుః గా  
 ప్తః నిది దక్క నస్వరర క నాలుక యోగమా త్రవోచనా. 553

సీ. వివతమంశయశోభిభవ శక్యేర్గర మంశర సుగమగ శశోచ్చజేసి  
 యే దుశితంః బైరవత్తే త్తే సర్వేనై సేమంశ శ శక్యే రే  
 చూరః త్పుకమంగలమగల్గుచ నుంకభృతి కెవ్వ దేని యాదృష్టికముఁ  
 జేసియు నొకమాటు క చెవ్రలార విన్నవాడనయంబును గుణజ్ఞుఁ గడయ్యెనేని  
 తే విలివి నేరితిఁ బొందుచు శ ధరణిః బహుపు, దక్క చిక్కినతజ్జండు శ దనుజశేది

గాన యత్పుకమతి నైశరయేను లక్ష్మీకరణి నిన్ను భజంతునోపకమపురష.

వ. ఇట్లు భవదీయసేవాతత్పుకల మైనయిందిరయు నేను నేకపదారాధిలాషంజేసి  
 స్పృహనాల మగు చున్నమూర్ధజకును బర్మాయసేవంజేసి కలహంబు లే  
 కుండి ని వ్వుట్లు గాక భవదీయచరణనరోరుహసేవాస క్తమనోవిస్తానల మగు  
 టంజేసి యేన యేన మున్ను భజియింతు ననతలంపులం గలహం బయిననుం  
 గానమ్ము నేవా యని వెండియు ని ట్లనియె. 555

సీ. జగదీశ దేవ యశమృత్సద్వైంకర్యపరతః దనర్పునాగరతమాజ  
 కృత్యంబునందు సత్సత్విచబద్ధి నే, బ్రీతిఁ గోరుట జగన్మాత యైన  
 యాచమానతితోడ శ వైర మవశ్యంబుఁ గల్గు నైనను దయాకార నీవు  
 దీనవత్సలుడవుగ గాన స్వల్పంబును, సధికంబు సేయుదుఁ కెవల్లు గాన

తే. భవ్యచరిత విజస్వరూపంబునందు, సభిరతుడ వైననీవు న శ న్నాదరించు  
 పగిది నిందిర నాదరింపవు మహాత్మ, భ క్తజనలోకమందార శ భవవిహార. 556

వ. ఇట్లగుటంజేసి సత్పురషులైనవారలు నిర స్తమాయాగుణసముదయంబు గల  
 నున్న భజియింతురువారలు భవత్పాదానస్మరణరూపం బయినప్రయోజనంబు  
 దక్క నితర ప్రయోజనంబుల నెఱుంగరు దేవా సేవకజనంబులను వరంబులు  
 వేడు మని జగద్విమోహనంబులైనవాక్యంబులు పలుకుదు వట్టిభవదీయవాక్య  
 తంత్రీనిబద్ధులు లోకలు గా కుండిరేని ఫలకాములై కిర్కింబుల నెట్టులాచరిం  
 తు రీశా భవదీయమాయావిమోహితు లై జను లేమికారణంబున నీకంటె నిత  
 రంబులఁ గోరు చుందు రి ట్లగుటంజేసి తండ్రి దనంతన బాలహితం బాచరించు  
 నట్లు మాకు నీవ హితాచరణం బాచరింప నర్హుండ వని పలికిన నాదిరాజుర్ని  
 యైన పృథుచక్రవర్తియర్థవంతంబు లయినవచనంబులు విని విశ్వద్రష్ట యగు  
 నారాయణుండు సంతుష్టాంతరంగం డై యి ట్లనియె మహారాజా దైవప్రేరితుండ  
 వై నాయెడ నిట్టిబుద్ధి గలుగటంజేసి యచలాచలంబగుభ క్తివాడము దానిచే  
 దు స్తరంబగుమదీయమాయం దరింతువు నీవు నాచే నాదిష్టం బగుకృత్యం

బబ్రుమత్తండ వగుచు నాచరించిన సకలశుభంబులం బొందుదావు మదీయ భక్తజనంబులు స్వర్గాపవర్గసరికంబులు దుష్టంబులుగా నవలోకింతురు గావున నీయశ్శుచసాయంబు న్జీవించు వాడేయ మదీయాదేశంబున దుస్వజం బగు రోషంబును స్వజంబు నాచెడ భక్తినిజితివి గాన యదియె నాకుఁ బరమ హాసం బగు నని యభివందించి యనుగ్రహించి యవండు గావించుపూజలు గయికొని గమనోన్మీలుండయ్యె నయ్యనచరంబున.

557

సీ. సరసిద్ధ చారణ శ్రీమద ముని గంధర్వ కిన్నర కిత్త సాధ్య శ్రీకన్న గులును నఖిలజనంబులు శ్రీహరిసార్వభౌములు. నానందమగ్నంగు శ్రీగుచు వేడ్క యజ్ఞేశచింతనం శ్రీదైవయాప్యధువుచే, సత్కారములు బొంది శ్రీసమ్మదమునఁ జనెరి నిజాధివాసనములకు భగవంతుఁ, దైవనారాయణుం శ్రీడచ్యుతుండు

తే. తగ నుపాధ్యాయసహితుఁడై శ్రీతనరుప్పధుని

విమలమతు లయి చూచుచు శ్రీనమరవదులు

డన్న జయజయకలితశ్రీబ్రహ్మలం బొగడఁ

జనియె నప్పుడు వైకుంఠసదనమునకు.

558

వ. అంతః బృథుచక్రవర్తియు నింద్రియాగోచరం దయ్యను దర్శితాత్మండునుదేవ దేవుండును నయనవానుదేవునకు నమస్కరించి నిజపురంబునకుం జనుడెంచు సమయంబున మాక్తికకుసుమమా లికాదుకూలస్వర్ణతోఽంజాలంకృతంబును లలిత సుగంధధూపవిలసితంబును రత్నమనురంగవలికావిరాజితంబును ఫలపుష్పలా జాక్షతదీపకాలికాస్తంభపూగప్రతాభిరామపతిగృహపాంగణంబును మృగ మృఘనసారచందనాగరువాపూరసంసిక్తరథ్యావళివిభాసితంబును దరుపల్ల వాభిశోభితంబును నైనపురంబుఁ బ్రవేశించి రాజమార్గంబునం జనుడేర మండిత రత్నకుండలమణిమరీచులు గండఫలకంబులం దాండవంబులు సలుపం బుర కామినులు గనకపాత్రవిరచితంబు లయినయశేషమంగళనీరాజనంబుల నివాళించి శంఖకుందుభిప్రముఖతూర్యఘోషంబులును ఋత్విక్షికాయాశీర్వచనంబు లును జెలంగ వందిమాగధజనసంస్తూయమానం డగుచు విగతగర్వం దైయంతఃపురంబుం బ్రవేశించి యనంతరంబ.

559

సీ. సమధికమతిఁ పొరఁజనజానపదలచే, దనరారువివిధపూజనము లొంది రాజ సంతప్తాంతరంగుండుఁ బ్రియవర, ప్రదుఁడు నై వారల శ్రీబహువిధములఁ బూజించె నివ్విధంబున మహాత్మరము లై, నట్టికర్మంబుల శ్రీనాచరించు చును సరవద్యచేష్టం దై మహాత్మముఁ, డన నొప్పనాపుధుఁగమనఃపవిధుఁడు

తే. మించి భూమండలంబుఁ బొలిచి విశద, యశము సర్వధరాచక్రమందు నిలిపి చారుశుభమూర్తి రాజస్యోచక్రవర్తి, పరమమోదమునఁ బరమకృపమునొందె క. అని మైత్రేయమహాముని, యనఘుండు విదురునకుఁ జెప్పె శ్రీనని శుకుఁ డభిమ

స్వనిరుతులకు జెప్పినట్లు, ఇవి సూతుడు చెప్పే శౌనకాదులతోడివి. 561

వ. అట్లెరిగించి వెండియు నిట్లయె నివ్వించును నాదిరాజవ్యంబున పుట్టుచు  
క్రవర్తియశేషగుణవిజృంభితంబును నిర్దోషంబును సత్పురుషసత్త్వతంబును  
సగుణశంబును బ్రహ్మంబుగా జేసెం జూచుమైత్రేయునిం జూచి ముఖభాగ  
వతుం డైనవిదురుం డెట్లయె. 562

సీ. మునినాథ విను పృథుఃజనపాలచంద్రుడు, సొబ గొప్ప మేదినిగ్రునులచేత  
రాజ్యాభిషేకసంకల్పాజ్ఞుడై దేవతా, గణముచే భార్యగుణుడు సగును  
వైష్ణవతేజులు కవల నొప్పు ధరియించి. యర్థి నేయేకర్మ క మాచరించె  
నది నాకు నెఱిగింపు క మఘాత్మభూమి యే, రూఢి గవాకృతిరూఢ యెవని

తే. విక్రమోద్ధి ప్తయెఱుంగి క వెలయునట్టికర్మమున నెల్లు రాజన్యగణముబ్రదుకు  
నట్టిపుట్టుకేర్తి ధరలోన క నభివేకి, దవిలి యెవ్వంబు విన కుండు క ధన్యచరిత.

క. నావుడు విని మైత్రేయుం, డా విదురునిం జూచి పలికె క నతివినయమునం  
బాసనచరితుండు పృథుఁడు ధ, రావరసతుం డలఘుయశుండు క ప్రమదంబలరన్.

సీ. రంగదుత్తంగతరంగగంగాయము, రామధ్యమందు నున్నతి వసించి  
కైకొని పారభక్తకృత్ మూర్ఖ మై, యఖిలపుణ్యంబుల క ననుభవించు  
చును సర్వదేశంబులను దనయాజ్ఞ య, ప్రతిహతసత్ప్రతాపమునఁ జెల్లఁ  
బూని సప్తద్విపరములకుం దా నొక్కండ, వైష్ణవభూసురావలికిఁ దక్కఁ

తే. దక్కుఁగల్గిన ప్రజకెల్ల క దండధరుని, బోలిన ర్తిండుచును గొంతకాలమరుగ  
దలిలి యొకనాడు దీర్ఘకృత్రుబుసేయ, నర్థిఁగైకొని దీక్షితుండయ్యె నంను.

తే. రాజయుషి దేవయుషిశిశ్మ బ్రహ్మయుషులు, జనవసుదేతవిహితపూజనములొంది  
సమధికైశ్వర్యగతి నున్నకసయమునను, జిరశుభాకారుఁ డారాజశేఖరండు.

సీ. ఉన్నతోన్నతుండు సముత్తుంగభుజుండు స, నృహనియతరశోభ మానములుండు  
జారుసంపుల్ల కంఠజూరజేతుండు సు, నానాపుటుండు మృదవస్మితుండు  
వక్రసూక్ష్మస్నిగ్ధవరసలకేసుండు, గమనీయరుచికంబుకంఠరుండు  
సుభగవిశాలవక్షుండును ద్రివళిశో, భితమధ్యభాగుండుం క బృథునితంబ

తే. మండలుండు నావర్తసమాసనాభి  
వివరుండును గాంచనస్తంభవిలసదూరు  
రాజతుండును నరుణచరణుండు లలిత  
నవదుకూలోత్తరీయుఁ డున్నతయశుండు. 567

వ. మఱియు నియమవిమిత్తంబునం బరిత్యక్తభూషణుం డగుటజేసి వ్యక్తశేషగా  
త్రస్త్రీకుండును గృష్ణాజనధరుండును శ్రీయంతుండును గుణహస్తుండును గృతో  
చితుండును శశిరస్నిగ్ధతారాక్షుండును నైనపుడుచక్రవర్తి సభామన్యంబునం



హారాగణమధ్యనిభాసితుండును సకలజనాభాదకమందును నగుసుధాకరుండును బోలె నెలంగును లేచి నిలుచుండి సద్యసంతోషదాయకంబులను జిత్రపద విరాజితంబులును బ్రహ్మాంబులును బరికృష్టంబులును గంభీరార్థంబులును సవ్యా కలంబులును నైనభావణంబుల నిట్లవలె.

568

క. వినుడీ సభ్యులు ధర్మము, ననయము నెఱుంగంగఁ గోరునట్టిజనుడు దాఁ జనతలపునఁ గలయర్థముఁ జను నెఱిగింపంగఁ ధీరసత్పురుషులకున్.

569

సీ. ఏను నీలోకవిఃతానంబు నెల్లను శాసించి ధూప్రజాసంతతులను దత్తవృహితవృత్తిదానంబులను జేసి, యీంఁ విజిగ్గమగ్రాహక దప్పి షో కుంక సెలుపుట కై కనులజుచేసి, మోగింపబడితి నీ ట్లనరి యుంట సత్ప్రజాపాలనాద్యనష్టానశంబునఁ బ్రాకృత్యనామీ యీశుఁ

తే. శెట్టివానికి సంతుష్టి క నెఱిగు చుండు, నట్టివాని నేలోక మందు బుధులు గామదుఃఖములు నైనలోకములు నాకు, సరవిం గలుగు ననుష్ఠానఃపరుడనగుట

వ. ఇట్లు ప్రజలను ధర్మంబులయందు ననుశాసించక యర్థకాముండై వారివలన నప్ప నంబులు గొనె నేని వారలపాపంబు జనకుం బాపింపం దేజోహీనుండై భూవి భుండు సెడుఁ గావునం బ్రజలు భూపతిహార్థంబులకు స్వార్థంబునకు ననూ యారహితులై వాసుదేవార్పణబుద్ధింజేసి ధర్మంబు నెప్పుడు నాచరింప వలయు నిదియు నన్ను ననుగ్రహించుట యదియునుగాక పితృదేవతతుల్యులగు మీర లనుమోదించి కర్తయు ననుశాసకుండు ననుజ్ఞాతయు నయిననాకుఁ బరలోకం బున నేఫలంబు గలుగు నట్టిఫలంబునకు నప్యశం బైనకర్తం బాచరింప వలయు నట్లున సంతోషంబు నొందును ననిన పాని లారాజేంద్రున కిట్లనిరి.

571

క. జననాయక ప్రజ లిర వొందినధర్మము లెల్ల వాసుదేవార్పణ బుద్ధిని జేయ వలయు నుటివి, యనయంబును వాసుదేవుఁ డనఁ గలఁడె మహిన్.

సీ. అన విని వారికి క మనుజేకుడను సర్వోత్తములార వినుఁ డయ్య క తవిలి మీరు యజ్ఞాధిపతి యైరయ్యుల శేష్యుఁడు గొన్ని, మతములఁ గలఁడు ధీరమౌతులార యట్లైన మీరలు క నందుకు విప్రతి, పత్తి గల్గుటను బ్రహ్మ మరయఁ గా దంటి రేని నాశునునిచే రచితమై, కాంతిమంత మగువర్ణంబు గానఁ

తే. బడుచు నున్నది యట్టి ప్రపంచరచిత

కర్మవైచిత్ర్య మమృత్యుగలుగ కున్న

నమర నది తమకులుఁ బ్రహ్మములు గావు

గాన యవ్వాసుదేవుండుగలఁడు మతియు.

572

వ. అదియునుం గాక యాజగద్వైచిత్ర్యంబు గర్తయైనయూశ్వరుండు లేకున్నం గర్మవశంబునంజేసి యుపపన్నం బగు నుటి రేని.

574

- సీ. పూని ప్రియవ్రతోశత్రావపాదభువ, మనుల కస్తత్పితామహుః శనంగః  
 కగుశంగమేదిసిద్ధిపుకకు మజ్జియును వినుతికెక్కినపృథ్విపతులకః  
 బద్ధచంభవభవక ప్రహ్లాదబలిచక్రస్థైర్విప్రముఖభాగవతుల కర్క  
 వ్యసుప్తరావకశర్గంబులకు ననుగితకరణం దన క ఘనత కేక్కి
- తే. హీనులగుమృత్యుదాహిత్త్యంజై నవే, ముఖమ రాత్ములుధర్మవి మోహితులును  
 దక్కరికీనెవారికేదాం బ్రసన్న, పరమం జై యిచ్చు నభిమతావళివతః సు.
- వ. ఇట్టివిద్యవచుభవంబున భవనహితం శగువాసుదేవుండు లే దనుట యు  
 పన్నంబు గా దదియునుం గాక. 576
- ఉ. భారితపోభిరామమునిశ్రీపూజన మెత్తవి పాదపద్మసే  
 వాతతి వృక్ష బొంది యనిశహరణః బూర్వభవానుసారసం  
 నారమహాగతాపము భృశంబుగఁ బాపగ నోపుఁ దత్పదాం  
 భోరుహజాతదేవనదిక బోలి యశేషనునోఘహరి యై. 577
- వ. మజ్జియు. 578
- చ. అనుపమ భక్తి నెవ్వనిప్రదాంబుజమూలము మందిరంబు గా  
 ననయముఁ బొందువాడు నిహతాశులభూరిమనోమలుండు స  
 ద్వినుతవిరక్తి భోధధృతిపీఠ్యవిశేష<sup>2</sup> సమన్వితుండు దా  
 ననఁ దగి భూరిసంస్మృతిమహత్తర ముఖము నందఁ జెన్నఁడున్. 579
- క. నారాయణుండు జగదాధారుం డగునీశ్వరుండు క దలఁప నతనికే  
 లే రెందు సములు నధికులు, ధీరోత్తముఁ డతఁడు నద్వితీయుం డగుటన్. 580
- వ. అదియునుం గాక. 581
- ఉ. కర్మవశంబునక జగము క గల్గును హెచ్చు నడంగు<sup>3</sup> నన్నచో  
 గర్మము బుద్ధి జూడ జడకార్యము గాని ప్రపంచకల్పనా  
 కర్మమునందుఁ గర్త యనఁ క గా విలసిల్లఁగఁ జాల దీజగ  
 త్కర్మకకార్యకారణము క గావున నీశుండు విష్ణుఁ డాయన్. 582
- వ. కావున మీర లవ్వాసుదేవుని సద్ధికారానుసారంబున నిశ్చితార్థఫలసిద్ధి గలవార  
 లై మనోవాక్కాయకర్మంబుల నిష్కలపబవృత్తిం దగిలి వినుతినతిపరిచర్యా  
 పూర్వకంబు గాఁ గామదుఃఖంబు లయినయతనిపాదపంకజంబులు భజియింపుం  
 డదియునుం గాక. 583
- సీ. రూఢి నీశ్వరుండు స్వరూపములుజేసి, పూని విశుద్ధవిజ్ఞానఘనుండు  
 నగుణుండు నయినఁ దా నరయనికర్మమార్గమునందు వ్రోహ్యదిద్రవ్యములను  
 శుక్లాదిగుణము విస్ఫురదవఘాతాది, నత్కియలును మంత్రశసంచయంబు  
 సంకల్పమును యాగసాధ్య మైకట్టియ, ఖండోపకారంబు క ఘనపదార్థ

1. పూజ్యులు తెవ్వని. 2. 'మనోవచంశుండున్. 3. సంకులో' బ్రా. ప్ర.

తే. శక్తియు మణిజ్యోతిష్టోమ్యసవనముఖ్యునామత బహువిశేషగుణతను మెఱయు  
నట్టియధ్వరరూపమై యఖిలజగమునందు ననిశంబుఁ బ్రఖ్యాతిగొందుచుండు.

వ. అదియునుం గాక దారుసంస్థితం బైనయనలంబు తద్దారుగుణంబు లయినదైర్వ్య  
వక్రత్వాదికంబుల ననుసరించుచంసంబున సవ్యక్తంబు తత్తోభకం బయినకాలం  
బును వాసనయు నదృష్టంబు ననుకారణంబులచేతం బుట్టినశరీరంబునందు విష  
యాకారం బయినబుద్ధి నొంది తద్విషయాభివ్యంగ్యం బైనయానందస్వరూపుం  
డగుచుఁ గ్రియాఫలంబునం బ్రసిద్ధి నొందు నని చెప్పి వెండియు నిట్లను మఱి  
యజనంబు లిమ్మేదీనితలంబున దృఢవ్రతు లై యజ్ఞభుగీశ్వరుండును గురుండును  
నయినసర్వేశ్వరుని హరిని నిరంతరంబును స్వధర్మయోగంబునం బూజించు  
చున్నవారలు వారు న న్నాశ్చర్యకరంబు గా ననుగ్రహించువా రని హరిభక్తి  
రతు లైనమహాత్ముల నుతియించి వెండియు నిట్లనియె. 585

మ. వరసంపద్విభవ ప్రతాపసుమహేశ్వర్యంబులం బొల్పునీ  
ధరణీనాథులతేజ ముచితతపోదాంతిక్షమావిద్యలం  
గర మొప్పారు ధరాసుపర్వహరిభక్తశ్రేణులం దెప్పుడు  
ధరలోనం బ్రభవింప కుండు నని యర్థద్వారీవిభుం డిట్లనున్. 586

చ. అరయఁగ నేధరామరపరజాంబుజరేణువు లర్థి దాల్చి య  
పురమపురాణపూరుషుండు న బ్రాహ్మణదేవుండు నైనయట్టియీ  
శ్వరుండు సదానపాయినిని న సాగరకన్యను సర్వలోకవి  
స్ఫురితపవిత్రకీర్తియును న బొంది విభూతిఁ దనర్చెఁ గావునన్. 587

సీ. ఏవసుధామరసేవను జేసి య, శేషగుణాన్వితస్థితిఁ దనర్చు  
సర్వేశ్వరుండు మణిసంతుష్టుఁ డగు నట్టిధరణిదివిజులఁ దగ్ధర్మపరులు  
నలఘువిసేతులు న నై యవశ్యంబును, సేవింపరే ధరాదేవనిత్య  
సేవచే బురుషుండు న చిరతరజ్జానవి,ద్యాభ్యాసీ గా కున్న నైన నతఁడు

తే. వేగమున నంతరంగంబు న విశద మగుటఁ, జేసి కైవల్యపదమును న జెందునట్లు  
గాన లోకులు భూదేవతానికరముఁ, దగిలి భజియింపవలయు నుగదాత్తమతిని.

వ. మఱియు. 589

సీ. విజ్ఞానఘనుఁ డన న వెలయునీశ్వరుండు త, త్వజ్ఞానయుతు లైనవారిచేత  
దీపింప నింద్రాద్రిదేవతోద్దేశంబు, నను భూమిసురముఖంబున హుతంబు  
లగుహవిస్ఫులఁ దృప్తి నందినగతి నచే,తన మైనయాహుతాశ్రయముఖంబు  
వలన వేల్చినహవిస్ఫులచేతఁ దృప్తుండు, గా కుండుఁ గావున న లోకమందు

తే. నగ్నిముఖమునకంబెధరరామరేంద్ర,ముఖముపరిశుద్ధమత్యంతముఖ్యమనఁగఁ  
దనరునదిగానభూసురార్చనమునకల,జనులుఁగావింపఁదగునార్యజనములార.

వ. అదియునుం గాక.

591

సీ. ఏవేళమం దేని శ యీవిశ్వ మెల్లను, దర్శనప్రతిబింబితప్రభావ  
నివహంబుకై వడి శ దవిలి ప్ర కాశించు, నట్టివిజయము శ నవ్యయమును  
నగుచు సనాతనం శ బగువేద మే ధరా, దేవతాజన మనుదినముఁ దగిలి  
మహిత శ్రద్ధాతపోమంగళమానసం, యమసమానులఁ బాలు శ పారుచుంజే

తే. యర్థినదనద్విచారు లై శయధికరింతు, నట్టివారల పదరజంబురెఁ దాల్చు  
కలఘులకు సర్వపాపక్షయంబు న్నలు, సద్గుణావాప్తియును నగుం శ జతురులార.

వ. కావున నట్టివిప్రనాదనరోజరేణువు లేనును గిరీటంబున ధరియింతు నిట్లుబ్రాహ్మణ  
భజనంబునంజేసి యవాప్తసకలగుణంబును శీలధనుండును గృతజ్ఞుండును శ్రద్ధా  
యుక్తుండును నైన మహాత్ము నఖిలసంపదలు ప్రాప్తించుం గావున గోబ్రాహ్మణ  
కలంబును ననుచరసమేతుం డయిన జనార్దనుండును నాయెడం బ్రసన్నులయ్యె  
దరు గాక యని పలుకు చున్నపుడుచక్రవర్తిం గనుంగొనివితృదేవద్విజనత్పురు  
షులు సంతృప్తాంతరంగు లై సాధునాదంబుల నభినందించి యుట్లనిరి . 593

క. మనుజేంద్ర నీకతంబున, ననుపమఘన బ్రహ్మాదండ శ హతుఁ డత్యఘన  
ర్తనుఁడు నగునట్టివేనుం, డనయము నరకంబువలన శ నర్థిఁ దరించెఁ. 594

వ. కావునం బుత్రేణ లోకాన్ జయతి యను వేదవచనంబు నిశ్చయం బదియునుం  
గాక. 595

చ. పురుషవరేణ్య హేమకశీపుండు రమాలలనేసునిందచే  
నరకము నొందఁ గోరియు శ గుణజ్ఞుఁడు భాగవతుండు నైనయా  
వరతనయ ప్రభావమున శ వాసికి నెక్కి విధూతపాపుఁడై  
నిరయముఁ బొందఁ డయ్యె నతి నిర్మలకీర్తి డనర్యై గావునన్ . 596

క. అని పలికి వీర వర్యుం, డనఁ దగుపుధుశాశ్వతంబు శ లగుహేమనసుల్  
దనరగ జీవించువు గా, కని తగ నాశీర్వాదించి శ యభివృద్ధి మొప్పన్ . 597

వ. వెండియు ని ట్లనిరి దేవా నీకు సకలలోకభర్తయగు నారాయణునందు నిట్టిభక్తి  
వాడముటంజేసియు బ్రహ్మణ్యదేవుండు నుత్తమశ్లోకుండు నైన సర్వేశ్వరుని  
సత్కథాజాలంబు వ్యక్తంబు నేయు చున్ననీవు మాకు నాథుండ వగుటంజేసి  
యు నేము ముకుందదాసుల మైతి మీ భవదీయప్రజానుశాసనంబు ప్రజానురా  
గంబు గలకారుణ్యమూర్తులై నమహాత్ములకు స్వభావంబులుగావున నాశ్చర్యం  
బు గాదు దైవసంజ్ఞితంబు లయిన కర్మంబులచేత విసిష్టజ్ఞానులమై పరిభ్రమించు  
మాదగుతమఃపారంబుఁ గంటి మేసర్వేశ్వరుండు బ్రాహ్మణజాతి నధిష్ఠించి శ్చ  
త్రియులను శ్చత్రియజాతి నధిష్ఠించి బ్రాహ్మణులను నీయుభయంబు నధిష్ఠించి  
విశ్వంబును భరియించు నట్టివివృద్ధసత్త్వండు సర్వరూపుండు మహాపురుషుండు

నై నపు ఘనకు నీశ్వరబుద్ధింజేసి యేము నమస్కరింతు మనునమయంబున. 598

— పృథుచక్రవర్తియొద్దకు సనకాదు లరుగుజెంచుట.

క. వినువీదినుండి మెల్లన, చనుడెంచిరి బాలనూర్యసంకాశతనుల్  
జనవినుభసిద్ధపర్యులు, సనకాదులు శేముషీచిరచక్షులు లంతక. 599

వ. ఇట్లు సనుడెంచి. 600

క. అనఘాత్ము లభిధిరూపంబున రా గృహమేధి ప్రాణములు నుద్గతిచే  
దనరిన బ్రతుద్గతివం, దనముల మరలం బ్రతిష్ఠితము లగు ననుచుక. 601

క. వినఁబడువచనన్యాయం, బున నుద్గతము లగుప్రాణాత్మలు గ్రమ్ముట బొం  
దను గోరువాడునుంబలె, ననుచరముత్విక్సనస్యైతడై పృథుఁ డంతన్. 602

తే. ఇంది యేశుండు గంధాదికేట్టగుణముఁ గూర్చి యుద్గమన క్రియఁ గోరిచేయు  
పగిది బృథుచక్రవర్తి శంభ్రమముతోడ మహితభక్తిని బ్రతుద్గతమంబునసేసె.

క. ఘనగౌరవము న నమ్మివి, జనుచు తనశీకృతుండు న సభ్యుండఁ బ్రియుండున్  
వినయానతకంధరుఁ డై, జనవరుఁ డాపరమయోగితచంద్రుల నెలమిన్. 604

సీ. పూని యర్హాననాశీనులఁ గావించి, కర మర్థి విధివత్ప్రకారమునను  
బూజించి తత్పదాంభోరుహతొళన, సలిలంబు లాత్మమృత్యుమునఁ దాల్చి  
హాటకకలితసింహాసనాసీనులై, విహితాగ్నులను బోలి నెలుంగు చున్న  
శర్వాగ్రజన్ముల న సనకాదులను జూచి, యతుల శ్రదాసంయమాన్వితుండుఁ

తే. బరమసంప్రీతిమతియు నై శ్రవణిక రాజు, గోరి యోమంగళాయనుఁలార పూర్వ  
భవమునం దెద్ది మంగళప్రదనుకర్మ, మేను జేసితి మిముఁ జూడనిపుడు గలిగె.

వ. అని వెండియు. 606

క. భువి నెవ్వనియెడ విప్రులు, భవుండును విష్ణుండఁ దదీయ న భక్తులును బ్రస  
న్నపదను లగుదురు వానికి, భువి దివిని ససాధ్యకర్మములు లే వరయన్.

వ. అని మఱియు సనఘాత్ములారా లోకంబుల నీక్షించుచుం బర్యటనంబు సేయు  
మిమ్ము సర్వదర్శనుం డయినయాత్మరి గనుంగొనఁ జాలనిసర్వవృత్త్యంబుచందం  
బున నీలోకంబు గనుంగొనఁ జాలకుండు నట్టిమహాత్ముల రయినమీదర్శనంబునం  
జేసి యేను ధన్యుండనై తి నదియుం గాక 608

చ. అరయ ధరితి నెవ్వనిగృహంబు మహార్హజనోపయోగ్యవి  
స్ఫురితత్వకాంబుభృత్యగృహభూముల సారె దనర్చు నట్టిమం  
దిరపతి పేద యైన జగ్రతిం గడు ధన్యుఁ డటండు గాన ను  
స్థిరమతి మీరు వచ్చుట నశేషశుభంబుల నేను బొందెదన్. 609

వ. అదియునుం గాక. 610

చ. వరమతులార యెవ్వనినిరవాసముఁ దీర్థపదాంతరంగు లై

పరచినయట్టిభాగవతకావనజలంబులు సోక వేనిఁ ద  
త్తురుఁడు భూరినంపదలఁ క బొంపిరివోయిన నైన వానిమం  
దిర ముగ పక్షిర జగత్తీజహం బోల నటండ్లు కోవిడుల్.

611

వ. అని పలికే వెండియు నిట్లనియె.

612

సీ. పరమపావనులార క బాల్వంబునందుండి, మూలత శ్రద్ధాసరమన్నియును  
గుణధుల్ ధైర్యము కలు మునుకువులు నై. యధి వతంబు. కనాచరింతు  
రట్టపుణ్యుల భవకదాగమనంబు స్వాగత మయ్య సత్కృపాకలితులార  
యనివారితవ్యసాగర్ల వం బయినట్టి భూరిదుర్లంఘ్యసంసారమందు

తే. <sup>1</sup>మతివిహీనస్వకీయకర్మములకేసి, యడరి మగ్నులమై యింద్రియాశ్శముల నె  
తివిరిపురుషార్థములుగాఁగఁగఁదెలియుమాకుఁ, గుశలమున్న దెల్లకైకకుశల లార.

వ. మీర లాత్మారాము లగుటంజేసి మీయందుఁ గుశలాకుశలరూపంబు లయిన  
మతివృత్తులు సంభవింపవు గావునం గుశలప్రశ్నం బుపపన్నంబు గాదు నేను  
గృతవిశ్వాసుండ నై సంతప్తు లయినవారలకు సుహృత్తులై నమిమ్ము నాకు నీసం  
సారంబునందు నేమిట వేగంబె ట్లేచంబు గలుగు నని యడిగెద నాత్మవంతులకు  
నాత్మయః నాత్మభావనండు నయినయీశ్వరుండు భక్తానుగ్రహంబుకొఱకు నీ  
లోకంబుల మీవంటిసిద్ధరూపంబున వర్తించు చుండు నని పలికినయతనిగంభీ  
రాధిగౌరవంబులును శుభకరంబులును న్యాయసహితంబులును మితాత్మరంబు  
లును శ్రోతప్రియంబులును సయివచనంబులు విని సంతోషితచేతస్కుండును  
మందస్మితుండును నై సనత్కుమారుండి ట్లనియె.

614

మ. ధరణీకోత్తమ సర్వభూతహితచేతస్కుండ వై ధర్మసు  
స్థిరభాగ్యోదయశాలి వై యెసఁగఁగిచే సాధులోకోత్తర  
త్తరసంప్రశ్నము సేయఁగాఁబడె మహాత్మా సాధులోకైకన  
చ్చరితంబుం దలపోయ నిట్టిద కదా క చర్చింప లోకత్రయిన్.

615

తే. ధరణి సజ్జనసంగంబు క దలఁచ నుభయ,సమ్మతం బగువారలు క నలుపునట్టి  
సరససంభాషణ ప్రశ్నసరణి నిఖిల,జనమ లకు సుఖకర మగుజనవరేణ్య.

616

వ. అని యభినందించి మోక్షసాధనోపదేశకాముం డైనపుధుచక్రవర్తికి వెండియు  
నిట్లనియె.

617

సీ. ధరణీశ మధునిఘోషదనుఁ డైనయట్టినా, రాయణులలితపాదారవింద  
వరగుణధ్యానస్తోపరిణతత్వంబున, సకలాత్మమలవిమోచనము లైన  
రతియును నిత్యవైకాగ్యంబు మొదలు గా, లోకోత్తరుండ వై నగ్నికుఁ గలవు  
సమ్యగ్విచారశాస్త్రములందు జరులకు, సేమంబునకును నిశ్చింతము లయిన

తే. యాత్మవ్యతిరక్తవస్తువులందు వీత, రాగతః దలంప నిర్గుణబ్రహ్మ మయిన

యాత్మయందులరతియునుననగ నివియ, హేతువుల బుద్ధి జీంతింపనినచరిత.  
 వ. కావున శక్తయు భగవద్ధర్మచర్యయుఁ దద్విశేషజ్ఞానయు నాధ్యాత్మికయోగ  
 విషయు యోగీశ్వరోపాస్థియుఁ బుణ్యోపాత్తయందును బుణ్యశ్రేణులందును  
 నైననారాయణుకథాలాపంబులు సత్కేంద్రియారాములై నవారలతోడిసంగతుల  
 యందు విరక్తియు వారల కభిమతంబులైనయర్థకామంబులందు ననాకాంక్షయు  
 సత్కేశ్వరునిగుణకీర్తనామృతపానంబు దక్క నితరచార్థంబులందు వైరాగ్యంబు  
 నొంది యాత్మారామత గలిగి విజనస్థలంబులందులరుచి గలుగుటయును సహిం  
 సయు శమానిప్రధానవృత్తియు నాత్మహితానందానంబును భగవత్కథాను  
 స్మరణంబును సకామ్యంబులునయనునిమయంబులును నితరభక్తిమార్గాగర్హ  
 ణంబును యోగక్షేమార్థక్తియారాహిత్యంబును శీతోష్ణాదిద్వంద్వసహిష్ణుతయు  
 భాగవతకర్ణాంకాభూతం బగుభగవద్గుణాభిధానంబును వీనిచేత విజృంభమా  
 ణం బయినభక్తియోగంబునంజేసి యనాత్మయందు నసంగంబును గార్యకారణ  
 రూపం బగునిర్గుణబ్రహ్మంబునందు రతియును నెప్పుడు గలుగు నప్పుడ సదాచా  
 ర్యానుగ్రహవంతుండైనపురుషుండు బ్రహ్మనిష్ఠులతోడఁజేలిమిసేయుచునీవణ  
 త్రయంబు వర్జించి ప్రకృతిం జేరక జ్ఞానవైరాగ్యవేగంబునంజేసి. 619

నీ. అనఘ సాక్షాత్కార శ్రమగుభక్తియోగాగ్నిఁ, గడఁగి జీవాధారకమును బంధ  
 భూతాత్మకంబు నై శ్రమలుచుహృద్ధ్రంధిని, బూని స్వకారణభూత మయిన  
 యరణి దహించుహృతాశనుకైవడి, నిర్దహించిన నిట్లు శ్రమజిసి నగ్ధ  
 చిత్తుఁడై ముక్తనిశ్చేషాత్మగుణుడు<sup>1</sup>న, ధృష్టుఁడు నైనయశ్రేయండు మిగుల  
 తే. సర్వబాహ్యంబులయినఘటాదికములు, నాంతరములైనసౌఖ్యదుఃఖాదికములు  
 ననువిశేషము లాత్మ<sup>2</sup>శేషదనము లగుట, నయ్యుపాధివిసాశంబు శ్రమందఁగలఁడు.

వ. అది యెట్లనిన.

621

చ. పురుషుండు నిద్రవోఁగలలఁ శ్రబొందినయాత్మనుఁజైక హేతు వై  
 పరఁగిన రాజభృత్యజనభావగుణంబులు సంప్రబోధమం  
 దరయఁగ మిథ్య యైనగతి శ్రనాంతర బాహ్యగుణప్రళేదముల్  
 పరువడిఁ గాన కుండు జనఃపాలనశీలన నిత్యఖేలనా.

622

వ. మఱియును ద్రష్ట యైనయాత్మయు దృశ్యం బయినయింద్రియార్థంబు ననువీనికి  
 నహంకారంబు సంబంధహేతు వగుటంజేసి యది యంతఃకరణంబునం గలుగు  
 చుండు జాగ్రత్స్వప్నంబులయం దీశేదంబు గనుంగొను చుండు నిట్టియంతః  
 కరణంబు లేనిది యగునుషుప్తికాలంబునం బురుషుండు జలదర్పణాదినిమిత్తా  
 భావం బగునప్పుడు బింబప్రతిబింబశేదంబు గనుంగొననిచందంబున దృశ్య  
 శేదంబు గనుంగొన కుండుం గావున నంతఃకరణవిలయంబు నొందిన బాహ్యం

తరళదంబు గన కుడుట విశ్వముం బని వెండియు నిట్లనియె. 623

సీ. భువి విషయాకృష్టభూతంబు లయినయిం, ద్రియములచేతను శ్రదివిరి మనము  
దగ విషయాసక్తి దహిలి యూతర మైన, మహితవిచారచాక్రమర్థ మెల్ల  
శరకుశాది స్తంబజాలంబునదతోయ, ములు గ్రోలుగతిఁ గ్రమంబునహరించు  
నీరీతి సంతర్నిచారసామర్థ్యము, నపహృతం బయిన బూర్వాపరాను

తే. మేయసంధానరూపసంస్కృతి నశించు; నది నశించిన విజ్ఞాన మంతఃకారము  
నట్టివిజ్ఞాననాశంబు శ్ర నార్యజనులు, స్వాత్మకది సకలాపహ్నవంబులు. 624

వ. ఆదియునుం గాక “యామైన స్తు కామాయ సర్వం ప్రియం భవతి” యనువేద  
వచనంబునంజేసి విషయంబులకుం బ్రియతమత్వం బైనయాత్మోపాధికంబునొంది  
యాత్మాపహ్నవంబునం బాటిల్లుస్వార్థనాశం బెద్దిగలుగు దానికంటెలోకంబున  
సాధికం బైనస్వార్థనాశంబు లేదది యెట్లనిన సర్వార్థనాశంబునకుఁ స్థైర్యంబు

నొందించునట్టియర్థకామూభిభావనంబునం దధేతుకం బైనస్వార్థనాశంబునం  
బరోహపరోక్షరూపజ్ఞానంబునంజేసి నశించుం గావున నాత్మాపహ్నవంబున  
కంటె సాధికతరం బైనసర్వార్థనాశంబు లేదని వెండియు నిట్లనియె. 625

సీ. అనఘ యీసంసార శ్ర మతిశయంబునఁ దరియింపంగ మది నిశ్చయించువాఁడు  
గైకొని ధర్మార్థకామమోహములకు, నతివిఘాతక మెద్ది శ్ర యట్టిదాని  
వలన సంగము సేయ శ్ర వలన దాధర్మాదు, లండుఁ ద్రివర్గంబు శ్ర సంతోగ్ర  
భయయుతంబగుటనుభవమమోక్షంబె ము, ఖార్థమై విలసిల్లునంద్రు బుధులు

తే. భువి గణవ్యతికరమునఁ శ్ర బుట్టినట్టి, యబ్జజాతాదులకు నస్మరదాదులకును  
గాలవిధ్వంసి తాళిలర క్రమము గల్గుఁ, గలుగ దెన్నఁడు శ్ర సేమంబు గాని వినుము.

వ. కావున మోక్షంబె పరమపురుషార్థం బని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె నరేంద్రా  
దేహేంద్రియప్రాణబుద్ధ్యహంకారపరివృతంబు లయిన యీస్థావరజంగమంబుల  
హృదయంబులందు వ్యాపకుండుఁ బ్రత్యక్షభూతుండుఁ బ్రత్యగూపుండు భగవం  
తుండు నయినయీశ్వరు డంతర్యామిరూపంబునం బ్రకాశించు చుండు నది  
నారాయణనిసద్మాపంబుగాఁ దెలియు మని వెండియు నిట్లనియె. 627

ఉ. భూవర యేమహాపురుషభూషణనందుల సీసమస్తవి  
శ్వావళి లీలమై వదనదాతృక భావము నొంది భూరిమా  
యావిభవంబులం దగి స్రవమగ్రవివేకనిరోధి సగ్గునా  
శీవిషబుద్ధిఁ దోచుచు విశేషగతిక వెలుఁ గొందు నెప్పుడున్. 628

చ. సుమహితనిత్యము క్తపరిశుద్ధవిబుద్ధసుతత్త్వం జై యరు  
క్రముఁ డభిభూతసత్ప్రకృతి, కర్మకళంకుఁడు నైనయట్టియు  
త్తమచరితుం గృపాకరు నుదాత్తగుణోన్నతు సీశ్వరేశుఁ జి



- త్తమునఁ దలంపు మయ్య జనతాపరిరక్షణ చుష్టశిక్షణా. 629
- సీ. వసుమతీనాథ యోగ్యనిపాదపద్మప, లాశవిలాసస్థలతభక్తి  
సంస్మరణంబుచే శ్రీ సజ్జనప్రకరంబు. ఘనకర్తసంచయగ్రధిత మగున  
హంకార మనుహృదయ గంధి జెఱుతును. వివరింప నట్లు నిర్విషయమతులు  
మహి నిగుడ్డే ద్రియమామలు నైవట్టి, మునులకు జేరంగ శ్రీ నలవి గాని  
తే. యట్టిపరమేశుఁ గేశవు శ్రీ నాదిపురుషుఁ వాసుదేవుని భువనపావనచరితు  
స్థి శరణంబుగాఁ దత్పదాంబుజమఱి, భక్తిసేవింపుగుణసాంద్రచారివేంద్ర.  
మ. అరిషడ్వర్గమహాత్మిన క్రనికర్తవ్యాకీర్ణసంసారసా  
గర మజ్జోదరకీర్తనాతరణసాంగత్యంబునం బాసి తా  
మరు బారంగ సమాపహ ప్రకటయోగ్యాది క్రియాయుక్తిచే  
దరియింపన్ మదిఁ గోరువారలకు దుర్దంతం బగుం గావునన్. 631
- మ. ధరణీశోత్తమ నీవు కేవలసముద్యద్భక్తి భీయుక్తిమై  
ఎరగోవిందపచారవిందయుగభాస్వన్నాన సంధించి దు  
స్తరభూరివ్యసనాకరోల్లసితదుర్దంతోగ్రగంభీరసం  
సరణాంభోధిఁ దరింపవయ్య పరమోత్సాహంబుదీసింపఁగన్. 632
- క. అని యీగతిఁ బంకరుహా, సనసుతుఁడును బ్రహ్మభోధశాలియు సగునా  
ఘనయోగివల్లభునిచే, తను దెలియఁగఁబడిన బ్రహ్మతత్త్వం దగుచున్. 633
- క. జనపతి మునిఁ బొగడి ముదంబున ని ట్లనుఁ బూర్వజన్మమున నే నీనా  
వనుఁ డైనయీశ్వరునిచే, తను నిక్క మనుగ్రహింపఁ శ్రీ దగితి ముసీంద్రా. 634
- క. వినుఁ డట్టియనుగ్రహసా, ధనమున కై మీర లిపుడు శ్రీ దగ నిచ్చటికిం  
జనుదెంచితిరి దయాళురు, ననఘులు భగవత్తములును శ్రీ సగుమీచేతన్. 635
- సీ. నిరతంబు నాయందు శ్రీ నిష్పాదితము లగు, జేహసమేతమశ్రదీయరాజ్య  
సర్వసంపదలును శ్రీసద్విజద త్తముల్, గావునఁ బ్రాణకాంతావిభూతి  
మందిరసుతరాజ్యమహాబలకోశప, రిచ్ఛదంబుల నెల్ల శ్రీ ధృతిఁ దలంప  
రాజుకు భృత్యుండు శ్రీ రాజకీయము లగు, తాంబూలముఖపదార్థములఁ జేసి  
తే. రమణసంతర్పణోపచారములు నడపు, గతిని వాఁల కవి నివేదితము లయ్యె  
గాన మీ కుపచార మేగతి నొనర్తు, నెతులగుణసాంద్ర యోగికులార్థచంద్ర  
వ. అది యెట్లు బ్రాహ్మణాధీనం బంటి రేని సేనాధిపత్యరాజ్యదండనేతృత్వసర్వలో  
కాధిపత్యంబులు వేదశాస్త్రవేది యైనబ్రాహ్మణునక కాని యితరులకు యోగ్యం  
బులు గావు గావున బ్రాహ్మణులకు భోజనవసనదానంబులు స్వకీయంబు లై  
యుండు యీశ్రీయాదులకు బ్రాహ్మణునుగ్రహంబున నన్నమాత్రంబు దక్కం  
దక్కినవస్తుస్వాతంత్ర్యంబు లేదు గావున మీకు గురుదక్షిణ యేమి సమర్పించు

వాడ నదియునుం గాక స్వాతంత్ర్యింబు గలిగిన నిట్టియధ్యాత్మవిచారులు  
వేదాంతచేయునై భగవద్భక్తి యపదేశించెడుమీఠిపుణ్యాత్ములకుం బరి  
హాసాస్పదించు దక్కఁ దక్కినవాఁ డెవ్వం కంజలిమాత్రంబు దక్కఁ దక్కిన  
ప్రత్యుపకారంబు సేయఁ దలంచు నది గావున దయాళువు లైనమీఠిలు స్వకృ  
తోపకారంబులంజేసి సంతృప్తాంతరంగు లగుదురు గా కని పలుకుచున్న యాది  
రాజునపుడుచ కవర్తిచేతః బూజితః లై యాత్మయోగక్షయం లై న ససకాదు  
లతనిస్వభావంబుః బ్రశంసించుచు సమస్తజనంబులుఁ జూచు చుండ నాకాశ  
గమనంబునం జని రయ్యనసరంబున.

637

అథ పృథుచక్రవర్తి జ్ఞానవైరాగ్యవంతుం డై ముక్తి నొందుట. ~~అథ~~

ఆ. విను మహాత్మ ముఖ్యుఁడననొప్పువైస్యఁ డే, కాగ్రచిత్తుడగుచు గాత్రనిష్ఠుఁ  
డైనయట్టితను నశ్వాత్తకామునిఁ గాఁగ, బుద్ధిలోనదలచె శ భూవరుండు 638  
వ. అంత.

639

సీ. కర్మంబులను యథాశకాలదేశోచిత,బలవిత్తములు గాఁగఁ శ బరంగుధర్మ  
ములను.బ్రహ్మర్పణఃబుద్ధిని జేసి కర్మాసక్తుఁ డగుచు సమాహితండు  
ప్రకృతికంటెను దన్నుఁ శ బరమైనయాత్మను, గర్మనంచయసాక్షిఁగఁగ బుద్ధి  
నర్థి దలంచుచు శ నాచరించుచు సత్త, మెఱిసి సామ్రాజ్యలక్ష్మీసమేత

తే. మందిరోద్భావనవభూములందు రాజ్య  
గరిమ వర్తింపఁగా నహంకారరహితుఁ  
డగుచుఁ దనచిత్తమున నింది యార్థములను  
దగులకయ యుండె సన్మహాశ్మదారుఁ డగుచు.

640

వ. ఇట్లధ్యాత్మయోగనిష్ఠుం డై కర్మంబుల నాచరించుచు నర్చియనుభార్యయందు  
విజితాస్పృహ ధూమ్రకేశుండు హర్యస్పృహ వ్రవిణుడు వృకుండు ననునాత్మ  
సము లైనపుత్తుల నేవురం గలిమె సంత.

641

క. జనమిత భూమివలనను, ధనముల మర్యాదఁ గొనుచు శ దాననిమిత్తం  
బునఁ గ్రమ్మఁగ దానిచ్చుచు, దినకాయకుఁ బోలి వసుమతీపతి యొప్పెన్.

642

వ. అతండు మఱియు నగ్నిచందంబునం దేశోద్ధుర్గుండును మహేంద్రునిపగిది దుర్జ  
యుండును ధరణికరణి సతతక్షమాయుక్తుండును స్వర్గంబునుంబోలె నభీష్టుండు  
డును బర్తయ్యునిభాతిఁ గామితప్రవర్ణుండును సముద్రకీతి గాభీర్యయుక్తు  
డును మేరుప్రసోలికి ధైర్యవంతుండును ధర్మరాజైవశి ననుశాసకుండును మ  
హేంద్రునివిధంబున వైశ్వర్యవంతుండును గుజేరునిమాడ్కి ధనవంతుండును  
వరణునిసరణి గుప్తాంకుడును సర్వాత్మకుం డగునాయువుచెలుపున బలౌజస్తేజో  
యుక్తుండును రుద్రునిపగిది ససహ్యతేజుండును గండర్పునియచువున సౌందర్యవం  
తుండును మృగరాజునోజ సధికశోర్యోపేతుండును మరువునవున నాత్మ్య

య క్తుండును నజనిచందంబునం బభుత్వసమేతుండును బృహస్పతిగరిమ బ్రహ్మ  
వాదియ. సర్వేశ్వరునిజాడ జితేంద్రియుండును నై విష్ణుకేనానువర్తను లైన  
గోకుటవి ప్రజనంబులందు భక్తి గలిగి లజ్జాచిన్యశీలంబులందు బరోపకా  
రంబునందు నిరుపముం డై యివ్వధంబున సర్వలోకపాలకపృథగ్విధగుణంబుల  
నన్నింటినిం దా నొక్కగుండ ధరియించి. 643

క. అనఘాత్మక లోక త్రయమున సజ్జనకర్త రంద్రముల వినఁబడు నా  
వినతయశోసుహనీయఁడు, జనవినతుల డైనరామకచంద్రునిమాఝిన్. 644

చ. సరసవచోరసత్పురుషసంఘసమంచితగీయమానసు  
స్థిరవరకీర్తిపూరముల కదిగ్గజకర్ణములందు నించి తా  
నిరుపమసౌమ్యభాషణమనీషలచేతఁ బ్రజాసురంజ యై  
ధరణిని రాజనామమునఁ కదాఁ దగు రెండనచంద్రుడో యనన్. 645

వ. మఱియు నమృహాత్ముండు విజ్ఞానియు వర్ధితాశేషస్వానుసర్గుండును బ్రజాపాలకుం  
డును సావరజంగమవృత్తిదాయకుండను సత్పురుషధర్మవర్తనుండును నిష్పాది  
తేశ్వరాదేశికుండును నైనపుఘం డొక్కనాఁడు దనవార్ధకంబు వీక్షించి నిజా  
త్మజ<sup>1</sup> నాత్మజులయందు నిలిపి ప్రజలు చింతాకురచిత్తులగు చుండ నిజభా  
ర్యాసమేతుం డై యప్రతిహతనియమంబున వైఖానససమ్మతం బైనయుగ్రతపం  
బునందుఁ బూర్వంబున దిగ్విజయప్రవృత్తుం డగుచందంబునం బ్రవృత్తుం డై  
తపోవనంబునకుం జని యందు. 646

మ త్రకోకిలము. కందమూలఫలాశి యై బహుకాల ముగ్రతపఃపరి  
స్పందుఁ డై యటమీఁదటం దృణాపర్ణ భక్షణ సేసి యా  
చంద మేది జలాశి యై నృపకసత్తముం డది మాని తా  
మందగంధవహాశి యయ్యెఁ గ్రమంబునక దృఢచిత్తుఁ డై. 647

వ. ఇట్లు వర్తించుచు. 648

సీ. మెండుగా మిటమిటకముండువేసవియందుఁ, దప్తపంచాగ్నిమృద్యమున నిలిచి  
మానక జడి గొన్నరవానకాలంబునఁ, లైఁ గోక వేయక క బయట నిలిచి  
జనులు హూహూ యనుకచలివేళఁ గుత్తుక, బంటితోయములలోపల వసించి  
శిశిరంబు సాల సగ్ధిశలఁ బర్వినవేళ, వెలయ భూశయనుఁ డై క విశ్రమించి

తే. మహితనియతిఁ దితిక్షానమన్వితుండు  
నియతపరిభాషణుండు జితాశనిలుండు దాంతుఁ  
డిద్ధమతి యీశ్వరార్పిత్రబుద్ధి యనఘుఁ  
డూర్ధ్వరేతస్కుండును నై క్రమోచితముగ. 649

వ. అతిఘోరం బయినతపం బాచరించె నివ్వధంబునం గ్రమానిరుద్ధం బయినత

1. నాత్మజులయందు నిలిపి జతాశ్వనకుం బట్టంబు గట్టి ప్రజలు.

పంబున విధ్వస్తాశేషకర్మ మలాశయుండును బ్రాణాయామంబులచే జతారిషడ్వర్గండును ఛిన్నబంధనుండును నై పురుషశ్రేష్ఠుడైనపుడుచక్రవర్తి భగవంతుండు నసనత్కుమారుం డెఱింగించినయోగమార్గంబున సర్వేశ్వర భజనంబుగావించె నిట్లు భగవద్ధర్మపరుండును సాధువర్తనండును శ్రద్ధాసమన్వితుండును నైనపుడునకు నారాయణునందు భక్తి యునన్యవిషయం బై ప్రవృద్ధం బయ్యె నివిధంబున.

650

క. సరలోకోత్తర భగవత్పరిచర్యారాధనమునఁ దతమద్ధాంతః

కరణం డగునాపుడునకు, సరసిరుహోదరు కథానుశంసృతరణమునన్.

651

క. పరిపూర్ణం బగుభక్తిని, గర మనిశము సంశయాత్మకం బై చాలక

ఽఽలిసహృదయగ్రంథిని, నిరసించువిరక్తియుతమనీష జనించెన్.

652

వ. దానంజేసి యతండు సంఛిన్నదేహాత్మజ్ఞానుండు నధిగతాత్మస్వరూపుండు నై

గదాగ్రజం డయిన శ్రీకృష్ణునికథానక్తి నొందినమస్తయోగసిద్ధులందు నిస్సృ

హుం డగుటను హృదయగ్రంథివిచ్ఛేదకం బయిన జ్ఞానయోగంబును విడిచి

యాత్మయందు నాత్మయోగంబుఁ గావించి బ్రహ్మభూతుం డు నిజకళేబరంబు

విడువ నిశ్చయించి.

653

సీ. కోరిమడమలచేగడుపీడనము సేసి, పూని యుక్తాసనాసీనుఁ డగుచుఁ

దనరుమూలాధారముననుండి వాయువు, నొయ్యన నెగయించియొనర నాభి

కలితంబు గావించిక్రమమున హృద్వత్స, కంఠశిరఃకోష్ఠకములఁ జేర్చి

కైకొని మూర్ధభాగమునకు నెగయించి, ప్రాణముల్ విడిచి యాశ్రపవను బవను

తే. నందు నాకాశ మాకాశముందుఁ దేజ,మందు దేజంబునుదకంబునందు నుదక

మర్థిఁ గాయంబు మేదినియందుఁ గలిపె, బూని వానియథోచితస్థానములుగ.

వ. మఱియు భూమి నుదకంబునందును నుదకంబును దేజమందుఁ దేజంబును వా

యువున వాయువు నాకాశంబునందు నాకాశంబును మనంబున మనంబు నిం

ద్రియంబుల నింద్రియతన్మాత్రల భూతాది యైనయహంకారంబునందు సహంకా

రంబు మహత్తత్త్వంబునందును గూర్చి యట్టి సర్వకార్య హేతుభూతం బైన

మహత్తత్త్వంబును జీవోపాధిభూతం బయిన ప్రకృతియందుఁ గలిపి జీవభూతుం

డునుపుడు జ్ఞానవైరాగ్యంబులచేత బ్రహ్మనిష్ఠుఁ డై మాయోపాధిం బాసి

ముక్తుం డయ్యెనని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె.

654

సీ. అంత నా పుడునిభాగ్యముణి యగునర్చి, పుడమిపై వడి నడుగిడినఁ గందు

సుకుమారపాదాబ్జగుండరితంబు, నతులపతివ్రతయగుటఁజేసి

యాత్మేశకృతసువ్రతాచరణంబును, సుమహిలభక్తిఘోషామణమును

నార్దేయ మగుదేహాయాత్రయు ననువీని,చేత మిక్కిలికృత్యభూతదేహ

తే. యయ్యుఁ బ్రియనాకృతకరుణావలోక

కరతలస్పర్శనాది స్రాతాశ్చరమలను  
నలుల సుఖవృత్తి జెంది యశయ్యడవులందుఁ  
గృశత మదిఁ దోఁప కుండఁ జరించునపుడు.

656

క. భగవంతుని నేదుఁఖము, ననయంబు నెఱుంగునట్టియర్చి నిజాధి  
శునిప్రాణరహితదేహము, గనుఁగొని విలపించి విగత కాతుర యగుచుకా.

657

సీ. మాత్రమందరసాను ప్రదేశంబునందుఁ జితారోపకర్మఁ జేసి  
లితమహానదీనలలనున్నాన యె, కలితమహాదారకర్మఁ డయిన  
నాథున కుదకదానక్రియల్ గావించి, యతిభక్తి సురలకునతు లొనర్చి  
నహ్నికి ముమ్మాట్యువలగొని పతిపాద, కమలయుగంబుఁ జిత్తమున నిలిపి

తే. పీఠపరుఁడైనపుడుపుధిగ్రవీతలేశు, నందు ననుగమనము సేయనట్టిసాధ్య  
నర్చి గనుఁగొని దేవభార్యానమాస్త్ర, మాతృనాథులఁగూడి నెఱయ్యంబుతోడ.

క. పరమోత్కంఠను నమ్మి, దరగిరిసానుప్రదేశతలమున వరుసం  
గుండుంచిరి నవసురభిత, వరమందారప్రసూనవర్మ మా లంకన్.

659

క. తర మిడి యచ్చర లాడిరి, మొరయిందిరి శంఖతూర్ణములు దివిజులు వా  
డిరి కిన్నరజనులు పరస్పరనుతు లొనరించి రాసుఁపర్యాంగనలున్.

660

వ. మఱియు నిట్లనిరి.

661

సీ. చర్చింప నిట్టియాశ్చర్య మెం దేనిని, గనుఁగొంటిరే యర్చియనులతాంగి  
ధన్యాత్మరాల్ గదాతనవిభుతోఁ గూడి, యిందిరారమణి యజ్ఞేశుఁ గూడి  
వెనుచునై వడిగెనుగహనము సేసె, నియ్యమ నిజహృదయేశుఁ డయిన  
ఘను వైస్య సూర్ధ్వలోకమును బొందును, నేఁ డింతవట్టునుగనిశ్చితంబు

తే. పరమయోగీంద్రులకు దుర్విభావ్య మైన, దృఢసుకర్మమువలన నశ్రిత మించి  
వైస్యభూమిఁ వెనుచున్గెనునూర్ధ్వ, <sup>1</sup>గామినియునయ్యె నీయంత్రిఘనతనొంది.

వ. కాన పతివ్రతలకు నసాధ్యం బెందునం గలదే యని మఱియును.

663

క. పరికింపఁగ నేమనుజుఁడు, హరిపదమును బొందఁ జేయునట్టి వివేక  
స్ఫురణం దనర్చు వానికిఁ, బరువడి నిలఁ బొందరానిపదముం గలదే.

664

తే. అట్టియపవర్గసాధనమైనమనుజు, భావ మొందియు విషయసంబద్ధుఁ డగుచు  
వసుధనెవ్వఁడువ ర్తించువాఁడుధరణి, ననయమునిజాత్మవంచకుడనంగఁ బరంగు.

క. అని వారలు దన్నరిని, వినుతింపఁగ నర్చి, యాత్మవిభుఁ డగుపృథుఁ డొం  
దినయచ్యుతలోకంబున, ననుపమవిభవమును బొందెనని విదురునకున్.

666

క. మునివరుఁ డగుమైత్రేయుఁడు, వినయంబున నెఱుంగఁ జెప్పివెండియుఁ దగని  
ట్లను నమ్మహానుభావుం, డనఘుఁడు భగవద్వరుండునగుఁ బృథుఁ డనఘా.

667

క. ఏ నీ కిప్పుడు సెప్పిరి, మానుగ నీవుణ్ణకథనుఁమహిత శ్రద్ధా

1. గామి యగు మన్మ డియింతి \* గాన యిభుడు.

ధీనుం డై విస్ఫురదవ,ధానం డై యెవ్వఁ డేనిఁ గదననిభక్తిన్.

668

క. వినినఁ బరించిన వ్రాసిన, వినిపించిన వాఁడు పృథుఁడు శ్రీ విమలగతిం బొందిన క్రియ హరిపద మొందెడు, ననయము నిర్భూతపాపం శ్రీ డగుచు మహాత్మా.

సీ. బ్రాహ్మణుఁ డంచితశభక్తిఁ బరించిన బ్రహ్మవర్చసము సంప్రాప్త మగును  
జీత్రియం డర్థిమైఁ బదివిన విన్నన, జగజీవిభుత్వంబు శ్రీ సంధించు  
వైశ్యుండు విని ధనశాంతం డై యొప్పును, శూద్రుఁడు వినిన సు శ్లోకుఁ డగును  
మఱియును భక్తి మహిమము పఠించిన, విత్తవిహీనుఁడు శ్రీ విత్తపతియు

తే. సప్రసిద్ధుఁడు ప్రఖ్యాతశ్రేయశుఁడు బ్రజలు

లేనియధముండు వితతసంకరానయతుఁడు

మూర్ఖచిత్తుండు విజ్ఞానశబ్దమతియుఁ

నగుచు నుతి కెక్కుదురు మహితాత్మ మఱియు.

670

వ. లోకంబునం బురుషులకు స్వస్వయంబును నమంగళనివారణంబును ధనప్రదంబును యశస్కరంబును నాయుష్కరంబును స్వర్గదాయకంబును గలిమలాపహంబును నైనయాపుణ్యచరిత్రంబు చతుర్విధపురుషార్థకాములైనవారికిఁ జతుర్విధపురుషార్థకారణం బగుం గావున వినం దగు సంగ్రామాభిముఖుం డైనరాజీచరిత్రంబు ననుసంధించి విరోధి నెదిర్చిన నవ్వీరోధి పృథునకుంబోలెఁగన్పంబు లిచ్చు ముక్తాన్యసంగుండును భగవద్భక్తుండును నైనవాఁడు పుణ్యంబును వైస్వమాహత్యమాచకంబును నైనయాచరిత్రంబు వినచుం బఠించుచుంగృతమతి యై దినదినంబును నాడరంబునం బ్రకటంబు సేయువాఁడు భవసింధువాతపాదుం డైనసర్వేశ్వరునియందు నచలం బయినభక్తిగలిగి పృథుచక్రవర్తియొందినవిష్ణుపదంబుం బొందు నని యిప్పుణ్యచరిత్రంబు మైత్రేయుండు విదూరున కెఱింగించి వెండియు నిట్లనియె.

671

క. పృథునకు నర్చికిఁ బుట్టిన,పృథుకీర్తిధనుండు ఘనుఁడు శ్రీ పృథుతుల్యం డై  
<sup>1</sup>పృథుశౌర్యధైర్యధుర్యుండు, పృథివి విజితాశ్వఁ డౌప్పఁ శ్రీ బృథిపతియై.

క. (విను మంత్రార్థానగతిం, దనరుసునాసీరువలన శ్రీ దగ విదితాశ్వం  
డును మఱి యంతర్దానుం, డనుపేరఁ బ్రసిద్ధుఁ డయ్యె శ్రీ నతిచతురుం డై). 672

సీ. స్థిరమతి రాజ్యాభిషిక్తుఁ డై యమ్మేటి, సమమతి నయ్యను జన్ములైన  
హర్యశ్వనకు సమాదరమునఁ దూర్పు దక్షిణదిశఁ దగ ధూమ్రకేసనకును  
బరఁగంగ వృకునకుఁ శ్రీ బళ్ళిమభాగంబు, ద్రవిణున కర్థి నుఁ తింపుదిశను  
గొమ రొప్ప నలుపురకును బంచి యిచ్చి స్వ, కాంత యైనట్టిశిఃఖండినికిని

తే. మనుజయోనిని జనియింపుఁ శ్రీ డచుచు మనుష్యుఁ డలీకనట్టిపసిష్ఠశాశ్రమ నడచేసి  
పూని త్రేతాగుం లతఁకిఁ శ్రీ బుత్తులగుచు, జనన మొందిరి సజ్జన శ్రవ్యచరిత.

- జ. వారలు పావకుండుఁ బవమానండు శుచియు ననునామంబుల మనుష్యయోనిం  
బుట్టియు నాత్మ ప్రభావంబునం గ్రమ్మట నగును లయి చనిరి తదనంతరంబ. 675
- క. అతఁడు నభస్వతి యనియెడి, ద్వితీయఁ త్నివలనను హావిధానండు నా  
సుతుఁ గని విజతాశ్వుండా, నతవిమతుఁడు రాజ్యవర్తనము దలపోయున్. 676
- క. విమలాత్మ కరాదానము, డమశుల్కాదికము గరముఁ దారుణ మని ధై  
ర్యమునం డీర్ఘమఖివ్యాజమునం దద్యర్థనంబు నమమతి విడిచెన్. 677
- వ. ఇట్లు విడిచి. 678
- క. అతఁ డాత్మదర్శనం డయి, చతురతఁ బరమాత్మ హంసు కసర్వేశ్వరుడ  
త్కృతువున యజించి కశలా, ద్భృతయోగసమాధి ముక్తి క బొందెమహాత్మా.
- వ. అంత విజతాశ్వుండు షరలోకి గతుం డయిన హవిధానండు హవిధాని యను  
భార్యవలన బర్హిష్టదుండు గయండు శుక్లుండు గృష్ణుండు సత్యుండు జితవ్ర  
తుండు ననువుత్తుల నార్దురం గాంచె నండు బర్హిష్టదుండు. 680
- సీ. సంతతసవనదీక్షాశాలి యగుచు ధ, రాతలం బెల్లను న గ్రతువులకును  
విలసిల్లుయజనశాళలు వేటువేట క, ల్పించి యజ్ఞములు గావించు చుండి  
చికిత్సి యతఁడు ప్రాచీనాగ్ర కుశలచే, షీతితలం బెల్ల నాశస్త్రతము సేయ  
వసుధయెల్లను యజ్ఞవాట మై విలసిల్ల, నత్కియాకాండనిర్మాణం డగుచు
- తే. సుభగయోగసమాధినిర్మూడుప్ర జాప, తియగుననితన్నజనము నుగతింపవెలయు  
నట్టినుచుఁడహార్ధానిఁ ముఖిలజగతిఁ, బఱచి కుశలను బ్రాచీనబర్హి యయ్యె.
- వ. మఱియు నతఁడు. 682
- చ. అలవడ నేనడిమణి సకమంచితలీల వివాహవేళ ను  
క్కులికఁ బ్రదక్షిణంబు లిడఁగఁగఁ గని హవ్యవహుండు దొల్లి యి  
మ్ముల శుకఁ జూచి మోహమును న బొందినడితి విమోహి యయ్యె నా  
లితవినుత్సభావణ యశలంకృతచారుశుభాంగి వెండియున్. 683
- చ. సురుచిరభంగి నానతి గిరశోరవయఃపరిపాక యై రణ  
ద్వరమణిహేమసూపురరవంబు సెలంగఁ గ నాడుచుం దిహ  
కరరుచిశేఖ నొప్పెనంగఁ న గాఁ గని నిర్జితు లైరి దేవకీ  
న్నరసరసిద్ధసాధ్యమునినాగనభశ్చరముఖ్యులందఱున్. 684
- వ. అట్టిసాందర్యభియు సముద్రపుత్రియు నయినశతధృతి యనుకన్యం బ్రహ్మదే  
శంబునం బాణిగ్రహణంబు సేసె నాశతధృతివలనం బ్రాచీనబర్హికిఁ బదుగురు  
గొడుగులు జనియించిరి వారలు తుల్యనానావ్రతులును ధర్మపారగులును నయిన  
ప్రచేతసులు ప్రజాసర్గంబునందుఁ దండ్రిచేత నాజ్ఞాపితు లయి తపంబు గావింప  
నర్హవంబునకుం జనుసమయంబునం దనార్హిర్గంబునఁ బ్రసన్నుం డగుచు దృశ్యమా

1. 'నట్టినుచుఁడు' హానిగ్రహణంక నెడి పేర, భరణ జనియించె ప్రాచీనబర్హి యరణ ప్రా.ప్ర.

నుం డైన శ్రీహద్దునిచేత నేది యుపదేశింపబడె <sup>1</sup>దాని వస్తుధ్యానపూజానియ  
మంబునఁ దపంబు నేడు చుండఁ దపఃపతి యైననారాయణుం బదివేదివ్యసం  
వత్సరంబులు పూజించి రని చెప్పిన విని విదురుండు మైత్రేయున కిట్లనియె.

సీ. తాపసోత్తమ ప్రచేతనులకు నర్ణవ, మార్గంబునందు నాభిర్భుతోడ  
సంగ మెట్లయ్యెఁ బ్రసన్నుడై హరుఁ డెద్ది, తివుట వారల కుచదేశ మిచ్చె  
జీవరాసులకు నాభిపుతోడిసంగంబు, గడుమర్లభం బీజగంబునందు  
జర్పింప నమ్మేటి శ నమ్మనీంద్రులకును, సంచితధ్యానగోచరుడఁ గాని  
తే. పుణ్యమి బ్రత్యక్షమునఁగానఁ బడఁడుమఱియు, సంచితాత్మనదా రాముఁడఖిలలోక  
రక్షణార్థంబుగా విరూపాక్షుఁ డాత్మశక్తితోఁ గూడి జగతిపై శ సంచరించు.

... రుద్రుండు ప్రచేతనులకు యోగాదేశ ముహూత్రముం బెల్లుట. ...

క. కానిన భగవంతుండును, దేవస్తుతుఁ డయినదేవదేవునిసంగం  
బేవెరవున ఘటియించెనో, యావిధ మంతయును దెలియ శ నానతి యీవే.

క. అచ్యుతు విదురున కమ్ముని, జననాయకుఁ డనియె నట్టిసాధుమనీషం  
దనరు ప్రచేతనులును నిజ, జనకునిపరిభాషణములు శ సమ్మతి శోడన్. 688

క. శిరసా వహించి ప్లాగిత, కరిగెడునమయమున నెదుర శ సంబుధికంటెం  
బట పగునొకసరసి మనో, హరచిర్మలసలిలపూర్ణ, యైనవిమఱియున్. 689

సీ. రక్షోత్పలేందీవర పుష్పల్లాంభోజ, కమనీయకన్లకకలితమగుచుఁ  
గంజాతకింజల్కపుంజవిక్షేపక, మందగంధానిలాసనంద మగుచు  
రమణీయహంససాగరసచక్రవాక కా, రండవనినదాభిరామమగుచు  
వరమ త్తమధుపసుస్వరమోదపల్లవాం, కురితలతాతరుభరిత మగుచు

తే. సిద్ధచారణగంధర్వసేవ్య మగుచుఁ  
బుణ్యముల కాలయం బయి శ పోలుపు మిగిలి  
లలిత మై చూడ నొప్పుగు శ లక్షణములఁ  
బరగి శుచిలఘుమధురాంబు శ భవ్యమగుచు. 690

తే. సజ్జనునిహృదయముఁ బోలిస్వచ్ఛమగుచు, హరిపదాకృతిదివిజవిహారమగుచు  
ఘనునిసిరిభంగి నర్లజ్జవనము నగుచు, మానవతివృత్తితిని నిగ్మంబునగుచు.

తే. శశికరంబులుబోలె విశదము లగుచు  
హరికథలఁ బోలి కల్పవృహరము లగుచు

1. 'దాని జపధ్యానపూజానియమంబులనేవిం చుచు.' అ. ప్ర. 2. భువనపాలనిర్మలశుష్కరి  
నెఱసి, నిర్మలం బైనజీవకాన్వితము నగుట, మహితయోగింద్రసంవేద్యతానమగుచు, లోకపావన  
మన నొప్పునొకసరస్సు అని యొకప్రతి. 3. సజ్జనునిహృదయముఁబోలిస్వచ్ఛమగుచు, మత్స్య  
కచ్ఛపమకరసంపాది యగుచు, భేకదర్శికరావళిభీమ మగుచు, శుదధిసందక కనిశంబు మనికి  
యగుచు—అని పాఠాంతరము



జహ్నులునుబోలె భువనపావనము లగుచుఁ  
బొగడఁ దగుసిరిములచేఁ బ్రకృతార్థ మగుచు.

692

చ. బిష్ణునట్టిసహోవరంబుఁ బొడగని యందు నొక్కదివ్యపురుషునిం గనిరతండు.  
మ. సమదశ్రీమృతంగవేణుముఖభాస్వన్నాన మై దివ్యమా  
ర్గమనోరంజక మై తనర్పువిలసద్దాంభర్వగానంబు నె  
య్యము సంధిల్లఁగ వింతుఁ దన్మహిమ కథత్యాశ్చక్రిముం బొంది వే  
గమునం దత్కమలాకరంబు నెడలెం శ గౌతూహలోల్లాసి యై.

693

వ. ఇట్లు వెడలి వచ్చిన.

694

మ. కని రాతాపసపుంగవుల్ దివిజలోక శ్రేష్ఠునిం దప్తకాం  
చచక్షుర్జ్ఞానసకాదియోగిజరభాస్వదీయమాచుం ద్రిలో  
చను భక్తానుగుణానుగుణ సుమహితైశ్వర్యైక్ బ్రహ్మాదాభిశో  
భనవక్త్రుక్ నిహతానుక ర్మజనసంకషడ్భ్రమనిక్ రుద్రునిన్.

695

క. కని వారలు దమమనముల, ననురాగము నగుభుతంబు శ ననయముఁ బొడమన్  
వినయము దోహదఁ దత్పద,వసజములకు మొక్కి భక్తివశగతు లగుచున్.

వ. భగవంతుండును (నఖిలధర్మండును గృపాళుండును) ధర్మవత్సలుండును (నఖిల  
పాపహరుండును) నయినహరుండు (ప్రీతుం డగుచు) బ్రహ్మాంతఃకరణులు  
ధర్మజ్ఞులు శీలసంపన్నులు సంప్రీతులు సముపవారల కిట్లనియె.

697

సీ. వినుఁడు నృపాలనందనలార మీమదిఁ, గలతలం పెల్లను శ గానవచ్చె  
మీకు భద్రం బగు శ మీయెడ నే నను, గ్రహబుద్ధిచే నిటు శ గానఁబడితిఁ  
గైకొని యిపుడు సూత్రముఁ ద్రుగ్ధాత్మక, ముగ్ధునా ప్రకృతికంఠుచుధరణిని  
బరఁగు జీవులకంటెఁబరఁ డైనవాసుడే, వ్రునిచరణాబ్జముల్ శదనరుభక్తి

తే. నర్థి నెవ్వరు భజియింతు శ రట్టివారు  
నాకుఁ బ్రియతముల్ వారికి శ నయచరిత్రు  
లార యెను బ్రియుండ నై శ భూరిమహిమ  
వెలయు చుండును నదిగాక శ వినుఁడు మీరు.

698

వ. స్వధర్మనిరతుం డైనపురుషుం డనేకజన్మాంతర సుకృతవిశేషంబులం జతుర్ముఖ  
త్వంబు నొంది తదనంతరంబునం బుణ్యాతిరేకంబున నన్నుం బొంది యధికా  
రాంతంబున నేనును దేవతాగణంబులును నవ్యాకృతం బైనయేహరిపదంబును  
బొందుడు మట్టిపదంబు భాగవతుండు దనంతనె బొందుం గావున మీరు భాగ  
వతత్వంబు నొందియుఁ నాకుం బ్రియుంబు ఘటియింపుడు భాగవతజనంబు  
లకు నాకంటె నధికప్రియుండు లేడు గాన వివిక్తంబును జవ్యంబును బవిత్రం  
బును మంగళంబును నిశ్చేయకరంబును నైననావచనంబు నాకర్ణింపుఁడు  
పర్రాదిని బ్రహ్మ నిజనందనుల కెఱింగించిన శ్రీహరిస్తోత్రంబు మీకు నెఱింగింతు

వినుండది యెట్టి దనిన.

699

క. వనజాశనుఁ డాత్మజు లగు, సనకాదులఁ జూచి పలికె ఓ సమ్మతితోడకా  
వినుండు కుమారులారా, వనజోదయమందఁగల స్వపం జెఱింగింతున్. 700

వ. అని హరిన్దుడేళింగ వారలు విను కట్టనియె) నోయియా యాత్మ పేరులైనవార  
లకు భవదీయోత్కర్ష న్నా రుదరాక్షరరంబు గాఢము నట్లెన్నొందలభంబు  
మాకుం గలుగ వలయు నీవు సరిపూర్ణాచంద్రియరూపుండ ఓట్లెన్నొక్కకుండ  
నైననీకు నమస్కరింతు నని యిదియు నిట్లనియె. 701

సీ. పజ్జ-జనాభాయ సజ్జ-ర్షణాయ శా, న్తాయ విశ్వప్రజోరథాయ భూత  
సూక్ష్మేన్ద్రియాత్మనే ఓ సూక్ష్మాయ వాసుదే, వాయ పూర్ణాయ పుణ్యాయ నిర్వి  
కారాయ కర్మని స్తారకాయ జ్యేత, పాలాయ త్రైలోక్యపాలకాయ  
సోమయాసాయ శేషజోబలాధ్యాయ స్వయంజ్యోతిషే దురన్తాయ కర్మ

తే. సాధనాయ పురాపురుషాయ యజ్ఞ, శేతసే జీవత్పప్తాయ ఓ పృథ్వీరూప  
కాయ లోకాయ నభసేనై న్దకాయ విశ్వ, యోగయోగేష్వపేజ్జష్టపేసమోఽస్తు.

సీ. సర్గాపవర్గసుకర్మారాయ సర్వర, సాత్మనే పరమహంసాయ కర్మ  
పాకాయ తదితరఫలరూపకాయ కృష్ణాయ ధర్మాత్మనే ఓ సర్వశక్తి  
యుక్తాయ ఘనసాక్ష్యోయోగీశ్వరాయ హి, రణ్యవీర్యాయ దుర్ధాయ శిష్ట  
నాథాయ దుష్టవిహింసాయ శూన్యప్ర, వృత్తాయ కర్మణే ఓ మృత్యువే వి

తే. రాట్చరీరాయ నిఖిలధర్మాయ<sup>1</sup>వాగ్వి, భూతయే నివృత్తాయ పరబ్రహ్మభూరి  
వర్చసే<sup>2</sup>ఖిలధర్మదేవాయ చాత్మ, నే నిరుద్ధాయ నిభృతాత్మనే నమోఽస్తు.

తే. సర్వసత్త్వాయ దేవాయ ఓ సన్నియామ, కాయ బహిరంతరాత్మనే ఓ కారణాత్మ  
నే సమస్తార్థలింగాయ ఓ నిర్గుణాయ, వేధసే జితాత్మకసాధరవే నమోఽస్తు. 704

వ. అని మఱియుఁ బ్రద్యుముండవును సంతరాత్మవును సమస్తశేషకారణుండవును  
జాతుర్హోత్రరూపుండవును సంతకుండవును సర్వజ్ఞుండవును జ్ఞానక్రియారూపుం  
డవును సంతఃకరణవాసివియు నైననీకు నమస్కరింతు నని. 705

క. అనఘా దేవ భవత్పద, వనరుహసందర్శనేచ్చ ఓ వజ్రలిన మాకుకా  
విను వైష్ణవసత్కృతమై, యెనయభవద్దర్శనంబు ఓ నీవె మహాత్మా. 706

వ. అది యెట్టి దనిన. 707

క. అనఘ సకలేంద్రియగుణాం, జనమును భక్తప్రియంబు<sup>1</sup> జలదశ్యామం  
బును సౌందర్యనుగ్రము, ననుపమమును నిఖిలశంకశావహ మగుచున్. 708

వ. మఱియును. 709

1. 'ధర్మపాలాయ సద్ధితఫల' ఆ. ప్ర. 2. 'భూతివర్చసే విశ్వదేవాయ వాగ్విభూతయే నివృత్తాయ పరహృషీకేంద్రియాత్మ, నే నిరుద్ధాయ నిభృతాత్మనే సమస్తే' వ్రా. ప్ర. 3. నిర్వికల్ప మేధసేహం కృతాత్మనే' వ్రా. ప్ర.

- సీ. ఆశీకులొడమలనడలకతోడిత మగు నమృతాంశుశోభానిభావనమును  
ననుక్కుదివ్యభూషాప్రభావలితంబు, సుందరభూషాననసురచిరంబు  
లలితకుండకకట్టుల నన్నిభద్విజ, పూరితస్మిగ్గః శవలయః గము  
బద్ధపలాశశోభనలోచనంబును, మండస్మిత సాంగసందరమును  
తే. సస్మితలోకసతత ప్రసన్నమఖము, గంబునుండరిచిరమహాగళగళంబు  
క గహణకుండల ప్రభాపూరితలిత, చారుమృగరాజనస్మితభగవత్కంఠయతము.  
వ. నెందును శంఖచక్ర గదాబద్ధకలితాయతనాహుచతుష్టయంబును నైజయంతి  
విసమాలికాకాస్తభమణిశ్రీవిరాజితంబును నిత్యాపాయని యయినయందెరా  
నంబరత్నపరిస్పదంబునం దనరి తిరస్కృతసికపాపలం బై నవక్షస్థలంబును  
నచ్చాననిశ్వాసంబులం జంచలంబు లై నలలిత్రయరచిత్ర ప్రకాశమానదళోద  
రంబును బూర్వవినిర్మితసిఖలవిశ్వాంబునుం బ్రవిష్టంబు శేయు రీతి నొందు  
నలిలావరసన్నిభగంధీరనాభకవరంబును బంకజుండల విభాసితదుకూలనిబద్ధ  
కనకమేఖలా లావణీభరిత్యామృతపుష్పనిలంబబింబంబును నలకడళీస్థంభ రుచిరోయ  
యగళంబును సమచారుజంఘంబును నిమ్మజానుయగళంబును బద్ధపత్రిభా  
సురపాదద్వయంబును మదీయాంతరంగతమోనివారిః సర్మలచంద్రశికలసన్నభ  
నఖంబును గిరీట కుండల గ్రైవేయ హర కేయార వలయంబు ద్రికామణీనూపు  
రాదివివిధభూషణభూషితంబును నిరస్తసమస్తతిజనసాధ్యసంబును భక్తజన  
మనోహరంబును సర్వమంగళాకరంబును నై సభగవద్దివ్యరూపంబు దామసజన  
సన్సార్గ ప్రదర్శకుండ వై ననీపు మాకుఁ జూపి మమ్ముఁ గృతార్థులం జేయ మని  
వెండియు నిట్లనియె.
- 711
- సీ. ఆత్మకుఁ బరిశుద్ధి య సర్గించువారికి, ధ్యేయవస్తువు భవత్సద్వివృతమూర్తి  
యంచితస్వర్గరారాజ్యాభిషేకున కైన, సమధికస్పృహణీయతమండ పీపు  
సద్భక్తియుతభక్తజనసులభుండవు, దుష్టాత్ములకుఁ గడు య దుర్లభుండ  
వాత్మదర్శనులకు య సరయ గమ్ముండవు, నై యర్థి విలసిల్లు యదనఘచరిత  
తే. యిట్టినిఖలదురారాధ్యు య సీశు నిన్ను, నెఱయ సుజనుల కైన వత్సర్గింప రాదు  
వఱల నెవ్వఁడు పూజించువాఁడు విడువఁ, జాలునే పద్మదళసేత్రసచ్చరిత్రీ.  
చ. ఎనసినభక్తియోగమున య నే భవదీయపదాబ్జమూలము  
న్ననయము బొందువాఁడు చతుర్లాగ్రహభీషణవీర్యశౌర్యత  
ర్జనములచే ననూనగతి య సర్వజగంబులు సంపారించున  
య్యనపముఁ డైనకాలునిభయంబును బొందఁడు దాను గావునన్.
- 713
- తే. ఇట్టిసీపాదమూలంబు య లెవ్వఁడేని, బొంది ధన్యాత్ముడౌ నట్టిపుణ్యుడౌండు  
మనములోపలఁ గోరునేమఱచియైన, నవ్యయానంద గోవింద య హరిముకుంద.

- క. హరి నీభక్తులతోడను, నిరుపమగతిఁ జెలిమి సేయుననిమిషార్థముతో  
సరి గాఢ మోక్ష మనిన కృచిత్రమభయము ర్థమభయముఁజెప్పఁ గనెలా. 715
- క. దురితినినాశకక కపటకలహ భవత్కర్తృత్వ కణచయబాహ్యం  
తరనేకధా నీలకృష్ణపురుషులు భరమీదఁ దీర్థభూతులు గాఁజే. 716
- వ. అట్టిభూతపరమానమేతులును రాక్షసివిరహితచిత్తులును నార్జునాదిగుణయుక్తులు  
ను నయినభాగవతజచలసంగంబు మాకుం గలుగఁజేయు మీదియ ను మ్మనుగ్ర  
హించుట యని వెండియు ని ట్లనియె. 717
- చ. సరసిజనాభ సత్పురుషసంగసమంచితభ క్తియోగవి  
స్ఫురణ ననుగ్రహింపఁబడి శుద్ధము నొందినవానిచి త్త మ  
స్థిరబహిరంగముం గనదు శ చెందదు భూరితమస్వరూపసం  
సరణగుహాగతంబుఁ గనఁ శ జాలు భవన్మహానీయత త్వమున్. 718
- వ. అది యెట్టి దనిన. 719
- సీ. అరయంగ నేమిటికయందు నీవిశ్వంబు, విదిత మై యుండు నీవిశ్వమంచు  
నేది ప్రకాశించు శ నెప్పుడు నట్టి స్వయంజ్యోతి నిత్యంబు శ నవ్యయంబు  
నాకాశమును బోలి శ యవిరళవ్యాపక, మగునాత్మత త్వంబు శ నధికమహిమ  
నమరుపరబ్రహ్మ శ మగు సని పల్కి యి, ట్లనియె సవిక్రియుం శ డైనవాఁడు
- తే. నెవ్వఁ డాతఁడు దనయందు శ నెపుడు నాత్మ, కార్యకరణసమర్థంబు శ గానిభేద  
బుద్ధిజనకంబు నాఁ దగుభూరిమాముఁ, జేసి విశ్వంబు సత్యంబు శ గా సృజించె.
- ఆ. మరల మరలఁ బెక్కుమాఱు లీవిశ్వంబు, జననవృద్ధివిలయసంగతులను  
నందఁజేయుచుండు శ నట్టియీశ్వరుఁడ వై, తనరునిన్ను నాత్మకత త్వము గను.
- వ. తెలియుదు మని వెండియు ని ట్లనియె యోగపరాయణు లగువారు శ్రద్ధాసమ  
న్వితు లై క్రియాకలాపంబుల సంతకరణోపలక్షితం బయినభవదీయరూపంబు  
యజింతురు వారు వేదాగమత త్వజ్ఞానులు ని వాద్యుడవును సనాదియు నద్వి  
తీయుండవును మాయాశ క్తియుక్తుడవు నై విలసిల్లుచుండుదు వట్టిమాయా  
శ క్తిచేత. 722
- సీ. చతురాత్మ సత్త్వరజ స్తమోగుణములు, వరుస జనించెను శ వానివలన  
మహదహంకారతేజస్మాత్ర సభోమిరు,దనలజలావనిమునిసుపర్వ  
భూతగణాత్మకస్ఫురణ నీవిశ్వంబు, భిన్నరూపమున నుత్పన్న మయ్యె  
దేవ యీగతి భవదీయమాయచుజేసి, రూఢిఁ జతుర్విధరూప మైన
- తే. పురుషు నాత్మాంశమునఁ జెందుపురుషుఁ డింద్రి  
యములచే విషయసుఖము శ లనుభవించు  
మహిని మఘమక్షీకాకృతమఘపుఁ బోలి

- యతనిఁ బురవర్తి యగుజేవుఁ యడంపు మఱియు. 723
- వ. ఇట్టిజగత్సర్వకంఠ వై నశిశ్. 724
- క. భూతగణంబులచేతనె, భూతగణంబులను మేఘుఁడుంజంబుల ని  
 ర్ధూతముగఁ జేయ ననియని, భూతని జరియింపఁ జేసి క పౌరుష మొప్పన్. 725
- తే. రూఢిఁద తత్త్రియాలబ్ధిరూపుడవును, సుమహాతస్సురదః, తే తేజాఢివుఁ జంఢ  
 వేగుడవు నయి ఘనభుజా, విపులమహిమ, విశ్వసంహార మర్థి గావించువీశ.
- వ. అది యె ట్లనిన. 727
- క. క్షతిక ర్తవ్యవిచారక, మతిచేత ననూసముగఁ బ్రహమ త్తంబును సం  
 చితవిషయలాలసము, నూర్జితలోభము, నై నయట్టికృష్టి గడంకన్. 728
- తే. అ ప్రమత్తుండ నగుచుఁ బరద్యాక్ష సేవు, మ్రింగునువు చాలనాచటప్రేమగుచుండి  
 నాలుకలుగ్రోయుభూరిప్రన్నగమావాతఁ, బహుయెలుకనుభక్షించుకపగిదిననఘ.
- చ. అనిశము నెన్నదీయగురుఁ యడైననరోరుహసంభవుండు న  
 మ్మనువులు నాత్మసంశయము య మాని భజించుభవత్పదాబ్జముల్  
 మనమున నిల్పి యుష్మదవక్రమానమహావ్యథఁ జెందునట్లిన  
 జ్ఞనుఁడు పరిశ్రేణించునె భుజంగమతల్పుక భ క్తకల్పకా. 730
- క. కావున నానాను సూరిజ, నావళికిని సర్వసంశయంబులు వాపం  
 గావను బోవను దగుగతి, నీవని వినుతించినట్టికయీ స్తవ మెలమిన్. 731
- వ. రద్రుండు ప్రచేతనుల కెఱింగించి వెంశియు ని ట్లనియెఁ బ్రచేతనులారా యిట్టి  
 యోగా దేశనామకంబైనయీస్తోత్రంబు<sup>1</sup> బహువారి వృ త్తిచేఁబఱించి మనంబున  
 ధరియించి సమాహితచిత్తులై మీరందఱు నాదరంబున విశ్వాసయుక్తులునుస్వధ  
 ర్మాచారివఁతులును భగవదర్పితాశయలును నై జపియించుచు సర్వభూతావస్థి  
 తుండు నాత్మారాముండు నై నసర్వేశ్వరుని<sup>2</sup> నుతించుచు ధ్యానంబు సేయుచుఁ  
 బూజించు చుండుఁడు తొల్లి యీస్తోత్రంబు భగవంతుం డైనపద్మసంభవుండు  
 (సీసృక్షు వగుచు) నాత్మజుల మైనమాకును (పుజియింపనిచ్చుగించు) భృగ్వాదుల  
 కును నెఱింగించె నేము (నాభృగ్వాదులును) బ్రజాసర్గంబునందు బ్రహ్మచోదితు  
 లమై యీస్తోత్రంబునంజేసి విధ్వస్తసమస్తతమోగుణుల మై వివిధప్రజాసర్గంబు  
 గావించితిమికావుననీస్తోత్రంబు నెల్లప్పుడునేకాగ్రచిత్తుండును వాసుదేవపరాయ  
 నుండు నై యెవ్వండు జపియించు వాఁడు వేగంబె శ్రేయస్సును బొంది తదీయ  
 జ్ఞానప్లవంబున వ్యసనార్ణవరూపం బయినసంసారంబును సుఖతరంబుగఁ దరియిం  
 చు నట్టిమదుపదిష్టం బయినయాహరి స్తవంబు నెవ్వండు సదువుచు దురారా  
 ధ్యుండైనశ్రీహరిం బూజించు వాఁడు మదు క్తస్తోత్రగానసంతుష్టుండును శ్రేయ  
 స్సులకు నేకాశ్రయభూతుండును నగుశ్రీమన్నారాయణునివలన సమస్తాభీష్టం

1. 'నానాకోపదేశంబునం బఱించి' వ్రా. ప్ర. 2. ధ్యానయుక్తంబుగాఁ బూజింపుఁడు.

బులం బొందు నెక్కం చేసె బ్రహ్మతలును నెది వానిని యశ్చంద్రమున్వ  
తుండు నై యీయంకశ సవనాజులును మనుచు కలెడిండు నాడు గర్వబంధ  
నివలయు డగు నని జెడిండు కట్లనియె. 732

క. నరదేశతనములారా, పునఃసాధింపుడు మరలన్ బ్రహ్మతలును  
శ్వరుసుస్తోత్రము మోకే నెడిండును చూప నిదివి కే నెడివి కట్టికే. 733

క. ఏకాగ్రచిత్తులును సుశ్రోతలు నై జపం చేయ నొనరించుచునందు  
గైకొని చేసిన మిఁకులు, జేసెలు మఱిజేప్పితార్థసిద్ధి గడంకన్. 734

క. అని యీగతి నుపదేశం. బాచరించి నదాశివుండు నొసరి వారంచే  
తలు బూజతుండై వారలు, గన వంతర్ధానుం నియ్యె క నొతుక మొప్పున్. 735

వ. అంత. 736

తే. పుట్ట వారలు సుదోషదీప్త మోక, యద్యత స్తవము జరించు క చయ్యునుభ్య  
వత్సరములు గ్రతపము మర్కరార్థవారి, మధ్యమంజేయు సున్నపకమయమునందు.

— పురంజనాదు ప్రాచీనబద్ధి క్షాతమాన్యులు చెలియజేయుట. —

వ. పునకర్మాస క్తచిత్తుం డైయున్నప్రాచీనబద్ధి క్షాతమాన్యులు గృహపు  
నైననారదుండు సుచందం మూరాజాకు జ్ఞానబోధింబు నేయుకొలుకు నతనికో  
ని ట్లనియె రాజా యీగర్వంబునంజేసి యెట్టిశ్రేయస్సు విభిషించు చున్నాడ  
వట్టియనిష్ఠనిరసనేప్రప్రా ప్తిగరంబు నున్నశ్రేయం బీక్షింబువలన లభింప దు  
నం బ్రాచీనబద్ధి నారదుకు క ట్లనియె. 738

సీ. అనఘ మునింద్ర మహాభాగ యేను గ, ర్మాపనిష్ఠభారీ క నుడు మోక్ష  
మెటుగంగ లే నైతి క నిష్టనా కిష్టము, గడువిమలంబులు క గర్వబంధ  
నాశకంబును నగుజ్ఞానోపదేశంబు, గావింపు మతివ మూకార కూట  
ధర్మంబు లగుగేహాతితులందుం జెంది జా, మాతమాతాతథాచికములె

తే. భూరిపురుషార్థమ లుగాంగ, బుద్ధిదలంచు, మతిపిహి యందు సంపాదమాన్యులను  
దగం బరిభ్రామ్యమాణుండై క నొగిలి మోక్ష, సవమునొందంగలాలడు, భవ్యచ

క. అనవుడు నతనికి నితఃకును, ననఘా యాయస్వరంబులందునుగృహ మా [రిత.  
లివనీచే విశసింపం, జని కూలివససుల వేలనంభ్యుల గనుమా. 740

వ. కావునం బశువ్రాతంబులు ద్వనీయవై శపంబును స్మరించుచున్న వై లోహాయం  
త్రమయశ్శౌగంబులచేత నెప్పుడు నీవు పరలోకంబు నొందెద వప్పుడ నిన్ను  
హింసించు మని భవదీయమృతికి నెదురుమాచు చున్న విట్టిసంకటంబు నొందం  
గలనీకు నిస్తారకం బయినయొక్కయితిహాసంబు గల దెడింగింతు విను మని  
యి ట్లనియె. 741

— పురంజనోపాఖ్యానము. —

సీ. భూమిశ వివవయ్య క పూర్వకాలమునం బు, రంజనుం నకునొక్క రాజుగలడు

నతనికి విజ్ఞాతుఁ డ ననుపేరఁ దగిలవి, జ్ఞాతదేస్తితుఁ డగునభిమండు గలఁడు  
నాపురంబునును పునరాశ్శేషి యై ధర్మాచక్రము గలయంగ న సంపదించి  
తన కనురూప మై వెలువొంగు పుర మొందు, నీక్షింపఁ జాలక విమనుఁ డగును

తే. నేపుర మి యుద్వేగ బాహుళ్యే న నాపురములు  
గామములఁ గోటితనకు నగ్రక్మాచుములను  
బొందుటకు వానిని ననర్హములు గల దనఁబ  
నమునఁ దలఁచి యొకానొక నాఁడ తలండు.

742

వ. చనుచున్నరచుయంబున హి సునత్పర్వతదక్షిణసానువులందు.

సీ. పరనవద్వారకకవాటగనాక్షతో రణదేహశీగోపురముల నొప్పి  
ప్రాకారమంత్రవక్రప్రప్రతోళిపరి, ఖాట్టాలకోపనగనాళిఁ దనరి  
సౌవర్ణరాశ్వామనఘనశృంగంబుల, రనుణీయవినిధగేహముల మించి  
రఖ్యాసభాచత్వరధ్వజ క్షీడాయ, తనసుచై క్యాసణ్యతతిఁ దనర్చి

తే. మరకతస్ఫుటికవిమారకమణివిహత్య, మా క్షికాయుతఫలితహార్యములు గలిగి  
విదుమదుచువేదుల న వెలయునొక్క, పురముఁ గనె భోగవతి కెనఁబోలుదాని.

వ. ఇట్లు గనుకొని యనంతరంబ ముండటం బురబాహ్యంతరంబున దివ్యదుమ  
లతామంజుపుంజుబును సమదనదద్విహంగ మత్తమధుకఃకులకోలాహలసంకులజ  
లాశయశోభితంబును హిమనిర్వరవిసుసదోహపరిస్పందకంవలితమందమలయ  
మరుదుచ్చలిత ప్రవాళవిబవనశీనితటంబును బౌధజవమరోరంజనాహ్వరబుద్ధిజ  
నకకలహంసరాజ్ఞికకోకలాలాపవిరాజమానంబును మునివ్రతరావానిశచమృగ  
వ్రాతబాధారహితంబును నైసపురబాహ్యద్వారననంబునందు యావృచ్ఛికం  
బుగ నేకైకశతనాయకం బైరయనుచరదశకంబును బంచమస్తకసర్వప్రతీ  
హాసుండును దోడ రాఁ జనుడెందు గున్న భర్త నేషిణియుం గామమాపిణియు  
నవోధయు ననుచున్నట్టి.

745

సీ. ఘనసనునిన్యస్తకర్ణకుండలమచల్, గంజభాగంబుల న నిండి పర్వఁ  
దమ్మితేకులసిఁగ న దటమకిరంపఁగఁ జాలు, మెటుఁగుఁగన్నులు దలఁగదిరి రాఁగ  
జఘనసంకలితప్రశంసగివీచ్యుతి, కనకకాంచీరుచిఁ న గరము పెనుపఁ  
జరణసరోజభాగమర చలన్నూపుర, ఘోషఘోషస్త్రి నర్మకసరణిఁ జూప

తే. లలితయాసలక్ష్మీవిశలాసభాసు, రోదమయ్యజిత ప్రభాము క్తపీన  
సచునిరంతరకుదకుబ్జలముల ప్రీతఁ, జెంచి పయ్యెకఁ గప్పుబా లేరుముఖని.

వ. మతియును బాలయు సుదతియు గజగామియు నమరయొక్క ప్రమకోతమం  
గాంచి.

747

క. తర మిక్కి పేమోద్గత మై, మరునిగుంకొమరు నగుబామలు గలతమశీ  
సరసాసంగవిశోకన, శరపరివిధ్వాగుఁ డగును న జరవిధుఁ డనియెన్.

748

- క. ఎవ్వరిదానవు జనకుం, డెవ్వడు కే. యే భృత్యుఁ డివడియొకఁ డిం  
 డెవ్వరు నేను లెవ్వరు మఱి. యివ్వనమన నొండఁ గార్చుఁ డెవ్వఁ డుగఱి. 749
- క. భవదీయపురస్కారం దగు, నవనాశనం డెవ్వఁ డతిష్ఠిచామతి నాకన్  
 వివరింపు మనుచు వెండియు, భవభేదణం జూచి దిగిణిగవుఁ డిట్లనియెన్. 750
- సీ. తరళాక్షి పతి యగుధర్ము నన్వేషింపఁ, జరియించుపీయూషణివా కాక  
 రుద్రు నన్వేషించురద్రాణివో కాక, బ్రహ్మను వెదకఁతాగ్రణివా కాక  
 నారాయణుని భక్తిఁ గోరి యన్వేషించు, సంపదవో కాక యెవ్వఁ డివు  
 త్వత్పాదకామనకర్తమునను సంసృప్తనకలకాముం డగునరసు నెట్టి
- తే. వాని వెదకెడు తనణి భగవల్కి రాగ్ర, పద్మకోశం బు దెక్కడఁ బరిత మయ్యె  
 నాకునెఱిగింపఁదగుదు విశేషఁచరిత, యని నృపాలుఁడు మఱియ నిట్లనియె నతికి.
- క. కర మొప్పగ నీ విటు భూ, చర వగుటను స్త్రీవి శివపు డ తారదపును సా  
 గరకన్యపుఁ గాకుండుటఁ, దరుణి పొడగంటి నని పక్షంపడి పలికెన్. 752
- సీ. మొనసి యదభక్తకర్మకండ నైననాచేత, నిపుడు పాలిత మైననయీపురంబు  
 సరసిజోదరునిభుజాపాలితోదాత్త, లలితనైకుంఠ మృలంకరించు  
 నిందిరాసుందరిచందంబునను నీ వ, లంకరింపఁ గడంగునంకజాక్షి  
 యది గాక తావక్కినాపాంగరుచి మోహి, తాంతరంగుండ నైకనట్టినను
- తే. మహితసప్రీడభావనన్ద్రుండహాస, చారువిభ్రమభూలతాప్రేతుఁడుగఁ  
 దనరుభగవంతుఁడగునట్టిమనసిజుండు, పడఁతియుడుగక పీడింపఁదొడఁగెనిపుడు.
- వ. కావున. 754
- చ. తరుణి సుతారలోచనయ్యతంబును మంజుసూధాసమానభా  
 సురమృదువాక్యయు క్తమును య శోభితకోమలంబమానసుం  
 దరచికురాభిరామము సురదారము నైనభవన్ముఖాబ్జమున్  
 సురుచిరలీల నెత్తిననుఁ డ జూడుము సిగ్గును జెంద నేటికిన్. 755
- వ. అని యివిధంబున నధీరుం డై పలుకుపురంజనుం జూచి యాప్రమదోత్తమ వీర  
 మోహిత యై సస్మితానన యగుచు నానందంబు నొంది యిట్లనియె. 756
- క. పురుషవర నాకు నీకును, గురువును నామమును గులముఁ డ గోరి యెఱుంగ నీ  
 పురమున నుండుదుఁ గాకీ, పురమును నిర్మించినట్టిపురుషు నెఱుంగన్. 757
- క. వీరలు నాసఖు లీలలు, నారత్నము లార్జ్యవిచిత య నాచెలు లీ వృ  
 ధ్ధోరగ మే నిద్రింపఁగ, ధీత మేల్కొంచి పురము డ ధృతిఁ బెలిచున్. 758
- వ. అని వెండియు నిట్లనియె. 759
- సీ. మనుజనాయక నీవు య మద్భాగ్యవశమున, నిటకు నెఱెంచితి య విపుడు నీకు  
 మంగళం బగు నీవు య మహితేంద్రియగ్రామ, భోగ్యంబు లగుకామపుంజములను  
 సర్థి సంపాదించు య వసఘాత్య యీనవ, ద్వారప్రయుక్త మై య తనరుపురము





ననువేళ్లు గలవాళ్లు రెంటియందు పరిపూర్ణములై సారభరూపంబు లయిన  
విషయంబులం బొందు మఱియు సంఖ్యనామకం బైన ప్రధానప్రార్థనంబున  
రసజ్ఞావివక్షాన్వితం డై యాపణబహూదనంబు లనువిషయంబుల నొందుః చిత్త  
హానానామకం బయిన దక్షిణద్వారంబున శ్రుతధరాన్వితం డై వక్షిణపాంచాలం  
బనురాష్ట్రంబు నొందుః దేవహానామకం బయిన యుత్తరపువాకిట శ్రుతధరా  
న్వితం డై యుత్తరపాంచాలం బనురాష్ట్రంబు నొందు వెండియుం బడమటి  
వాళ్లు రెంటియందు నాసుకీనామకం బైనవాకిట దుర్మదసమేతుం డై గ్రామక  
నామకం బైనవిషయంబును నిర్మతినామకం బయినవాకిటియందు లుబ్ధక  
యుక్తుం డై వైశసం బనువిషయంబు నొందు చుండు వెండియుం బురంజనుం  
డప్పరంబునం బొరజనంబులందు నిర్వాగ్యశస్కరులన నిద్ద ఆంధులు గలరు  
వారలచేత గమనకరణంబులనుక్రియల నొందుచు నంతఃపురగతుండగునప్పుడు  
విషూచీనమన్వితం డై జాయాత్మజోద్భవంబు బైనమోహప్రసాదహర్షంబుల  
నొందు చుండు నవ్విధంబునం గర్మానక్తుండః గామాత్మకుండు నై బుద్ధి యను  
మహిషిచేత వంచితుం డయ్యె నక్కామినియు.

768

సీ. పానంబు సేసినఁ శ్రదానుఁ బానము సేయుఁ, గుడిచినఁ దానును గునుచు మఱియు  
భక్షింపఁ దానును శ్ర భక్షించు నడచిన, నడచును నవ్విన శ్ర నవ్వు నేడ్వ  
నేడుచుఁ బాడినఁ శ్ర బాడు విన్నను వినుఁ, జూడనఁ జూచుఁ గూర్చున్న నుండు  
దుఃఖంప దీనుఁ డై శ్ర దుఃఖించు నిలిచిన, నిలుచు నిద్రింపంగ శ్ర నిద్ర వోవు

తే. ముట్టినను ముట్టు మూర్ఖున్న శ్ర మూర్ఖుకొనును

బలుకఁ బలుకును బవళింపఁ శ్ర బవ్వళించు

హర్షమును బొంద నాత్మను శ్ర హర్ష మొందు

మోదమును బొంద దానును శ్ర మోద మందు.

769

వ. ఇవ్విధంబున నతండు మహిషీవిప్రలబ్ధుండును వంచితస్వభావుండును నై పారవ  
శ్యంబునం జేసి యజ్ఞుండును నిత రేచ్ఛావిరహితుండును నై క్రిడామృగంబుచా  
డున వర్తించుచు నాపురంబునఁ గాపురం బుండఁ గొన్నిదినంబుల కాపురంజ  
నుండు ధనుర్ధరుం డై.

770

సీ. పంచాశ్వయుక్తంబు శ్ర పంచబంధనముఁ జ, కద్వితయమును యుగద్వయంబు  
నాసువేగంబు నేకాక్షంబు కూబర, ద్వయముఁ బతాకాత్మితయముతంబు  
నేక ప్రగహమును శ్ర నేకసారథికంబు, సప్తవరూఢంబు శ్ర స్వర్ణభూష  
మును బంచవిక్రమమును నేకసేదంబుఁ, బ్రకటపంచప్రహరణము నయిన

తే. రథము కాంచనరచితవర్జము ధరించి, విలసదక్షయతూణీరక్తలితుఁ డగుచుఁ  
గడఁగ దీపింప నెక్కి యే, కాదశ ప్రసంఖ్యసేనాసమేతుఁ డై శ్ర సరభసముగ.

వ. పురంబు వెడలి సంచ ప్రస్థం బనువనంబునకుం జని యందు విడువ రానిమహిషిని విడిచి మృగయాసక్తుం డై తృపుం డగుచు ధనుర్బాణంబులు ధరియించి సంచరించుచు నాసురపర్వతసంబునం దగిలి ఘోరాత్ముండు నదయందు నై నిశా తసాయకంబులచేత నమ్ముగవ్రాతంబులం బడమార్చె రాజులకు మృగయానినో దంబు విహితానుష్ఠానం బగు చుండ నాసురత్వ తి యెట్లయ్యె నని యంటివేని నిది రాగప్రాప్తం బగుటను విహితంబు <sup>1</sup>గాచ వినుము శ్రాద్ధాదులందే ప్రఖ్యా తశ్రాద్ధవివసంబులయందే రాజై నవాడే మేధ్యంబు లయినపశువులనే వనంబు నందే యథోపయుక్తంబుగానే వధియింపం జను ననునియమమాత్రంబు గల దు గావున జ్ఞానియైనవిద్వాంసుండ యాచరింపండుగాక యాచరించిన గర్మాను ష్ఠానజనితం బయినజ్ఞానంబునందేని యందుం బారయం డట్లు గాక నియమోల్లంఘనంబునం గర్మాచరణం డగువాఁ డభిమానంబు నొంది కర్మబద్ధుండై గుణ ప్రవాహపతితుండును నష్టప్రజ్ఞుండును నై యథోగతిం గూలు నిట్లగుటంజేసి సాధుజనులకు సర్వప్రకారంబుల నాసురవృత్తి మానం దగు నని వెండియు నిట్లనియె సంతం బురంజనుం డవ్వనంబున.

772

క. వరచి త్రపక్షసునిశిత, శరములచే శశ వరాహ శ చమరీ రురు కా  
సర గవయ శల్య హరిణీ, కరి హరి వృక పుండరీక శ కపి ఖడ్గములన్.

773

వ. వధియించి మఱియును.

774

సీ. వరుస మేధ్యామేధ్యననమృగంబులఁఘృణ, సన దుస్సహక్రీడ శ సహరించి శ్రమయుక్తుం డై వేటకసాలించి మరలి మం,దిరమున కరి నేతెంచి యందు సముచితసానభోజనకృత్యములు తీర్చి, యతివిశ్రమమున శత్రయానుఁ డగుచుఁ బరిమళమిళితఘోషవ్రాతవాసిత,సర్వాంగుఁ డగుచు స్రవకృందసములు

తే. వివిధభూషణచేలముల్ శ వెలయుఁ దాల్చి

తనమనోహరియందుఁ జిత్తంబు వెట్టి

తుష్టుండును హృష్టుండుకొ మఱి శ ధృష్టుం డై య

నన్యజాకృష్టచిత్తుండు శ నై రతిప్ర

సంగకౌతుక మాత్మను శ దొంగలింప.

775

వ. అంత స్వకీయప్రాణవల్లభ యగుమహిషియందు మనంబు నునిచిన నావరారో హయు గృహమేధినియు నయినగృహిణిం గానక విమనస్కుం డై నిజాంతః పురకామినులం గనుంగొని యిట్లనియె.

776

క. రామాజనసంఘములూ, రా మానవతీలలామ శ రామామణి నా

రామకృప వడసి మెలఁగుదు, రా మానుగఁ గుశలమా పశరామర్చింపన్.

777

ఉ. సారవివేకలార గృహ్యసంపద శ్రీయెడఁ బూర్వరీతిచే

1. 'గాదయమబ్రఖ్యాతతీర్థనివసంబులయందే' వ్రా.ప్ర. 2. గృహాశరదుస్సహ, కిలందుబురాతసక్రియన్

నారయః గా రుచింపపు గృహస్థునకుం గృహమందు మాత గా  
నీ రమణానుకూలరమణీమణి యై తన రాకుభార్యగా  
నీ రుచి నొంద కున్నఁ గన శ నేర్చునె తన్మహామేధి శాఖ్యముల్.

778

వ. అదియునుం గాక.

779

క. పొగ డొందుజనని గానీ, తగవున వ ర్ధింపకట్టికనుతయ కానీ  
తగ నుండనిగృహమున నుం, టగుఁ జక్రవిహారభమునను నుం టరయన్,

వ. కావున.

781

చ. తలకొని నాకుఁ దాను సువ్యధంబునఁ బ్రజ్ఞ జరింపఁ జేసి నం  
చలదురుదుర్భరవ్యసనశనాగరమగునుఁ డనైననన్ను ని  
శ్చలమతి నుద్ధరించి యనిశశంబునుమత్స్రీయ యైవభార్య యే  
వలనఁ జరించు చున్న దనివారణ నాకెఱిగింపరే దయన్.

782

క. అనవుడు విని యక్కాంతలు, జనపతి కి ట్లనిరి రాజశత్రువు మిదిగో  
దనకొంగై నను బఱపుగ, నొనరింపక నేలఁ బారలు శ చున్నది వగలన్.

783

తే. ఏమికతమున నున్నదో శ యెఱుంగ మేము, నీవునూడుమటన్న నా శ భావరుండు  
నేలఁ బడిపారలెడుభార్యభోలఁజూచి, మనములో దుఃఖతాపంబుమల్లడింప.

వ. అంత.

785

ఆ. జలజనేత్ర ప్రణయశసంజాతరోషభా,వమున నయినయట్టివక్రదృష్టి  
జనవిభుండు సూచి శ యనునయకోవిదుఁ, డగుచు నప్పయోరుహక్షేపి.

786

క. పొలఁతుకఁ దనయుత్సంగం,బుల నిడి తత్పాదయుగళశ్రమాను నంటుచు మం  
జులమృదుభావణముల నా,లలనామణిఁ జూచి పలికెలాటన మొప్పన్.

787

చ. రమణిగొ భృత్యులందు నప్రరాధము గల్గిన నాయకుల్ స్వః  
క్షముఁ దలపోసి యుగ్రతర్యశాసనముం దెగి చేయ రట్లు గా  
క మనములోనికిన్కఁ దమకంబున నాజ్ఞ యొనర్చి రేని ని  
క్కముగ ననుగ్రహించుటయ శ కాక తలంపఁగ నాజ్ఞసేయుట.

788

క. కమలానన బాంధవకృత్యముఁ దలఁపక రోషచిత్తుఁ శ డగుకుటిలాత్ముఁ  
సమదామర్షుడు నీతి, క్రమరహితుఁడు నైనబాలుఁ గా నెన్నఁ దగున్.

789

వ. అని వెండియు ని ట్లనియె సుదతీ హృదయేశ్వరి వైననీవు

790

మ. సరసోదారసుధారసోపమవచశ్చాతుర్యసౌభాగ్యమై  
హరినీలోపమకోమలాలకయతం శ బైవిభ్రమభూలతా  
పరిజప్తసితనద్విలోకనము నై శ భాసిల్లుయష్టనృళాం  
బురుహంబు భవదీయదాసునకుఁ బూర్ణబోడి కృపం జూపవే.

791

క. విను వీరపత్ని నీయెడ, ననయంబును బ్రాహ్మణులును శ హరిభక్తులుఁద

- క. ను నితరు లెగ్గు సేసిన, వనితా శిక్షింతుఁ నెంతవారల నమునన్. 792
- క. ఈముల్లోకములందును, నామనమ న రోష మొదవిసక భయరహితుం  
డై మదిలోఁ బరితోషము,తో మెలఁగెడువానిఁ గానఁ శ దోయజనేత్రా. 793
- సీ. ఇందీవరేక్షణ యే నెందు భవదీయ, తిలకవిరహితముఃపలినయతము  
హర్షశూన్యంబ మనః ప్ర కాశకమునై . యత్యమర్ యుతంబునయినముఖము  
గళితాశ్రుబిందుసంక్రమితసంచితశోభ, మానసీన స్తనమండలమును  
రమణీయతాంబూల్యరాగవిహీన మై, నట్టినుపక్యబింశ బాధరంబు  
తే. గాఁగ నిట్లుంట కిపు డేమిశ్శతము నాకు, నర్థి నెఱిఁగింపవేమృగశ్రవ్యసన మంది  
యబల నీ కెఱిఁగింపక శ యరిగినట్టి, తప్పు సైరించి కావంగఁ శ దగుదు నేను. 794
- క. వనితాజనపరవశుఁ డై, మనసిజశర బాధ్యమానశమానసుఁ డగువా  
నిని దగఁ గ ర్తవ్యార్థము, లను భజియింపక తోలంగులలనలు గలరే. 795
- వ. అనుచుం దదీయవిభ్రజవశంగతుం డై పలికిన విని 796
- క. కంజాతప త్రనేత్ర పు, రంజను దెస రోషముడిగి శ రమణీయశ్రీ  
మంజులమృదూక్తుల మనము, రంజించుచుఁ బలికె సదనుకరాగ మెలర్పన్. 797
- వ. అంత. 798
- సీ. అమ్మహాదేవి నెయ్యంబున మంగళ, స్నాతయై మృదులనశ్రుంబు గట్టి  
స్రక్పందనాదిభూషణములు ధరియించి, కిమనీయమోహనాకార యగుచుఁ  
బతికడ నిలిచిన శ నతఁడు సంతృప్తాంత, రంగుఁ డై యభ్యంతరమున నుండి  
యన్యోన్యసరసగాఢాల్లింగనంబులు, గావించి గోష్ఠ్యవాక్యములచేత  
తే. నతఁడు ప్రమదాపరిగ్రహశ్రవ్యసనమునను  
\* గడఁక నపకృష్టఘనవి వేళకంబు గలిగి  
పగలు లేయని ప్రాదు లేర్పఱుప రాక  
యెనసి యాయుర్వ్యయంబు దా శ నెఱుంగఁ డయ్యె. 799
- వ. మఱియు నతం డున్నద్ధమదుండును మహామనుండును సర్వ శయ్యాశయానుం  
డును మహిషీభుజోపధానుండును నై యజ్ఞానాభిభూతుం డగుటం జేసి స్వరూప  
భూతపరమపురుషార్థంబు నెఱుంగక నిజమహిమియె పరమపురషార్థంబు గాఁ  
దలంచుచు రమించుచు గామకశ్మలచిత్తుం డైన నతనికి నవయావనం బైన  
కాలంబు క్షణార్థంబునుంజోలె గతం బయ్యె సంత. 800
- క. విశదయశోజలనిధి యా, శశిముఖ యగుభార్యవలన శ సమ్మతి నేకా  
దశశతపుత్రుల రణక, ర్కశదేహులఁ గాంచి కౌతుకకంబున మఱియున్. 801
- క. గురుశీలాదార్యగుణో, త్రులను సల్లలితగుణకదంబలఁ బ్రియలక  
వరకులపావనల దశో, త్రురశతదుహితలను గాంచె శ దత్సతివలనక 802
- వ. ఇటు పుత్రపుత్ర కాజనంబులం గని యున్నంత. 803

- క. విను మాతనియాయువులో, నను నన్నం బరగెనంత శ నరపతికులవ  
ర్ధను లగుసుతులకుఁ బరిణయ, మొనరించెన్ నన్ను శ లయనగయ విదలతోడన్.
- క. నరనాథుఁ డాఁడుబిడ్డల, వరరూపయోవిలాసశైభవములచే  
బరఁగిననిజతనయసదృశ, వరులకు సంప్రీతితో విశవాహము చేసెన్. 805
- వ. అట్లు వివాహంబులు గావించియున్న సమయంబున. 806
- క. విను తత్సుతు లొక్కొకనికి, నయముఁ బాంచాలదేశమందులఁ బారం  
జనకులవర్ధను లగుచున్, జనించిరి నూర్పు లేసి శ శౌర్యబలాధ్యుల్. 807
- ఆ. అనఘ యట్టిరిక్కహారులుఁ గేహాకో, శానుజీవయతులు శ నయనయట్టి  
నందనాదులందుఁ జెందినమమత ని, బద్ధుఁ డయ్యె నంతఁ శ బార్ధిప్రండు. 808
- చ. తిర మగునివృత్తో నతఁడు శ దీక్షితుఁడై పశుమారకంబులు  
న్నరిది భయంకరంబులును శ నై నమఖంబులఁ బెక్కు సేసి యా  
దరమున నీవునుంబలెను శ దత్తదనూనఫలాప్తికాముఁ డై  
సురపితృభూతసంఘము నగనూయఁ దనర్ప భజించె భూవరా.
- వ. ఇట్లాత్మహితంబు లైనకర్మంబులయం దనవహితుండునుగుటుంబాసక్తమాన  
సుండును నై యన్నయతనికి విరోధి యై ప్రియాంగనాజనంబులకు నప్రియం  
(బగుకాలంబు సంభవించినం) జండువేగవిఖ్యాతుం డనుగంధర్వాధీశుండు వప్త్య  
త్తరశత త్రయసంఖ్యాకు లైనగంధర్వులును నందఱ గంధర్వీజనంబులును (సితా  
సితవర్ణంబులు గలిగి మిథుఁభూతు లగుచు) ననుగమింపం జనుదెంచి (స్వపరి  
భ్రమణంబుచేతనే సర్వకామంబుల నిర్మితం బగు) నాపురంబు నిరోధించిన నప్పు  
డాచండవేగానుచరులైన గంధర్వలాపురంజనుపురంబు <sup>1</sup>వ్యాకులత్వంబునొందిం  
చుచు నపహరింప నుపక్రమించుసమయంబునఁ బురంజనుపురాధ్యక్షుండైన ప్ర  
జాగరుం డనువాఁడు వింశత్యుత్తరసప్తశతంబు లైన గంధర్వగంధర్వీజనంబుల  
నివారించి బలవంతుండై సంవత్సరశతంబు యద్ధంబు గావించి యొక్క గం డ  
య్య నప్పెక్కిండ్రతో నిట్లు పోరి ఖీణుం డైనం బురంజనుండు దాన నిలిచి  
తత్పురంబున నల్పసంఖంబు లనుభవించుచుఁ బాంచాలదేశంబులందు నిజపార్వ  
దులచేత నానీతంబు లైన పదార్థంబుల నొందుచుం గామినిజనసమేతుం డై  
భయపర్యాలోచనంబు సేయ నేరక రాష్ట్రపురబాంధవసమేతుం డై యార్ది  
నొంది చింతాక్రాంతు డై యుండె నంత. 810
- క. అనయంబు, గాలపుత్త్రిక, యనునొక కామిని వరేచ్ఛ శ నఖిలజగంబుం  
దనయంతఁ గలయఁ దిరుగుచుఁ, జని చని యొకనాఁడు రాజఃసత్తమ వింటే.
- సీ. అనఘాత్మరాజు శ యైనయయాతికు, మారకుం డయినట్టిపూకుచేత  
వరియింపఁగాఁ బడి శ వల నొప్ప నతనికి, వర మిచ్చి దౌర్భాగ్యవశత నొంది

ప్రభాతి గనుట దుఃస్వప్నం యనుపేరను, బరంగుక్కాంత నేత్రపురుషవరుడు  
వరియింపడయ్యె నాతరుణియ నొకనాడు గరమొప్పు బ్రహ్మలోకమననుండి  
తే. వసుధ కేతెంచి విను బృహద్రుతము నయి

నన్ను వరియింప గోరి మృగమున గామ  
శరవిమోహిత యై వేడ ౩ గరము నేను  
నమ్మతి: పక యన్న రోమమున వలిగి.

812

వ. ఇట్లును కుసీంద్రా మదీయాశావిమాఖండి నైన నీకు నేకత్రానస్థానంబు లేక  
యందుం గాక యని శపించి విహతసంకల్ప ధైర్యుడవదేశంబునం జని యవ  
నేశ్వరుండును భయనామకుండను నయినవానిం గడిసి యిట్లనియె.

813

క. అవసీపతి భయనామక, యవనకులాధీశ్వరుండ ౩ వగునను బతిం గా  
దవలి వరింపంగ వచ్చితి, నవినయముగ వినుము భూతసంకల్పమునన్.

814

వ. కలుగు మత్కామితంబు వృథ గాదు లోకంబుననే: యింబులందుదేయగ్రాహ్యరూ  
పంబైన వస్తువు యాచ్యమానంబగుచుంక నెవ్వం డీ డెవ్వం డిందుదీయమానం  
బగు చుండం గోరం డట్టివీర లిద్దఱును జడస్వభావు లని సత్పురుషులు శోకంబు  
నొందుదురు గావున నిన్ను భజించుచున్న నన్నుం గరుణార్ద్రచిత్తుండవై భరి  
యింపు మిట్టియూర్తానుకంపము: బురుషధర్మం బని వలికిన నక్కా-లపుత్రిక  
వచనంబులు విని యవనేశ్వరుండు దేవకాచార్యునికేర్ప నగువానిం గనుంగొని  
మందస్మితవదనుం డగుచు ని ట్లనియె.

815

క. విను తరుణి యాచ్యమానం, బర: దగుసీలోకమందు ౩ నత్యశుభవు న  
జ్ఞనముల కసమ్మతవు నగు, నిను నభినందింప కుండు ౩ నటి నెవ్వారున్.

816

వ. కావున నేను జ్ఞానదృష్టిం జేసి నీకుంబతినిరూపణంబు సేసెద నదియెట్లనినమదీయ  
సేనాసాహాయ్యంబు వడసి ప్రజానాశం బొనరించునట్టి నీ వవ్యక్తగతివై కర్మనిర్మి  
తం బైనలోకంబు ననుభవింపు మీప్రజ్వారుం డనువాడు నాకు సహోదరుండు  
నీవు మదీయభగినివి మీరిద్దఱు గూడి యీలోకంబునందు నవ్యక్తుండును భీ  
మసైనికుండును నై యేను వర్తింతు ననిన నాభయనామకుం డయిన యవ  
నేశ్వరునిర్దిష్టకారు లైన సైనికులు ప్రజ్వారకాలకన్యాయుక్తులై భూమండలంబె  
ల్ల దిరుగుచు నొక్కనాఁ డతివేగంబున భౌమభోగాధ్యంబును జరత్నన్నగపాలి  
తంబును నయినపురంజనుపురంబు నావరించి యున్నంత స్వాభిభూతుం డయిన  
పురుషునకు నిస్సారత్వంబు గలిగించునట్టి కాలకన్యక బలాత్కారంబున నాపు  
రంజనుపురంబు ననుభవించె నట్లు కాలకన్యకోపభుజ్యమానం బైనపురంబు  
సర్వద్వారంబులందును సర్వతోధికంబు గా నయ్యవనులు ప్రవేశించి తత్పు  
రంబు సమస్తంబును బీడింప నిట్లు పురంబు ప్రవీడ్యమానం బగు చుండ నభి  
మాని యైనపురంజనుండు.

817

సీ. అనఘ యెంతయు మమకృతాశులచిత్తుడై, జహువిధభూరితాపములఁ బొందె  
ఘనకుటుంబియుఁ గాలకన్యోపగూఢుడను, నవ్వనంపడుఁడు నిశ్శవ్వమతియు  
విషయాత్మకుండును కవినిహితైశ్వర్యుండుఁ, గృహఁజూపాల నగ్గించుచును  
నగుపురంజనుఁడు శోభకావిలభావుఁడై, గంధర్వయజ్ఞసంఘములచేత

తే. నోజ సెడి వికలత నొందుఁ నైజపురము:

దవిటి స్రుతికూలురును సన్మాదరణయుతులు

నమునపుత్తులబాత్తుల ననుచరులను

నచివపారోహితుల నిజసతిని జూచి.

818

వ. మఱియుం గాలకన్య గ్రస్తు డమునతన్నును నరిమాపితంబు లైసపాంచాల  
బలంబులనుం జూచి యపారచింత నొంది తత్ప్రీతికారంబు సేయ నెఱుంగు  
కాలకన్యపహృతపీఠ్యంబు లయినం గామంబుల నభిలషించుచు దీనుండు  
విగతాత్మగతికుండును స్నేహంబునంజేసి పుత్రచారోపలాలనపరుడును నై  
కాలకన్యోపమర్దితంబును గంధర్వయజ్ఞసాక్షాతంబును నైజపురంబు విడువ  
నిచ్చలేకయు విడువ నుపక్రమించె నప్పుడు.

819

క. అనఘ భయనామా గ్రజుఁ, డనఁ గల ప్రజ్ఞాకుఁ డపుడ నయరుదెంచి పురం  
బును సకలంబును భయనా, మునికిం బ్రీతి గడపించె న్మునుకొని యుతన్.

వ. అట్లు పురంబు దహ్యమానం బగు చుండ బౌరభృత్యవర్గాదిసమన్వితంబును  
గొలుంబికుండును బుత్రాదిసమన్వితంబును యననోపసృద్ధాలయుండును గాల  
కన్య గ్రస్తుండును నమునపురంజనుం డప్పరంబునందుఁ బ్రజ్వారసంస్పృష్టుడై  
యనుతాపంబు నొంది తత్పురచాలనంబునందు సమర్థును గాక పురుకృచ్ఛో  
రువేపథుం డు యం చుండ నశక్తుం డయ్యె నంత.

821

క. దవశిఖియుతతరుకోటర, నివసితపన్నగముపగిది నైజపురి వెడలం  
దివురును నతఁడు శిథిలనవ,యవుండును గంధర్వగణవిహతశౌర్యుండున్.

822

సీ. అయి చాల ఘురఘురమునుశబ్దమకరంగ, మనమునఁ జింతానిమగ్నుడగుచుఁ  
గొడుకులఁ గోడండ్రు న్ గూతుల నల్లర, మచుమల నాపుల ననుచరాశి  
ననయంబు నల్పమాత్రావశిష్టం బైన, గృహకోశనివహస్పరిచ్ఛదముల  
మసలునహంకారమమకారములఁజేసి, మతిహీనుఁ డగుచు నెమ్మనములోనఁ

తే. గడఁకఁ దలంచుచువి ప్రయోగమునఁదాను, గటకటాయిట్లునరలోకగ్రతుండనైన  
యిట్టిభార్యయనాథయైకయీకుమార,వరుల నేరితిఁబ్రోచునోయరసి యనుచు.

వ. మఱియు నిట్లని తలంచు.

824

సీ. పడఁతి యే మును భుజింపక భుజింపదు నేను, నిద్రవోవక మఱి న్ నిద్రవోదు  
నేను నీశ్శాడక న్ నీశ్శాడ నొల్లదు, పదరి యేఁ గోపింప న్ భయము నొందు  
భర్జించినను మాటు న్ బలుకక వా యోడు, బుద్ధిహీనుడ నైన న్ బుద్ధి సెప్పు



అది చూడ యిట్లకృత్రమైతే నేను, గలగి జేహుతరగతుండ నైన  
తే. ననుమును దాను బుత్రిణి యగుటచేసి

నూత్నశోచిని యగుచు గృహస్థశక్తి  
మాచరించుచు నుండునో యనుగమకమా  
సేయునో యని నునమునభజంత నొంది.

825

క. తనపుత్రిబు దత్తయులు, ననయముఁ డాఁ జనినయెడ నిగ్రాశ్రము లగుచున్  
వనిధిమధ్యంబున నని, సింహకలముంబోలె నెట్లు యజ్ఞించెదరో.

826

క. అని యిష్టిగమనం గృహణి, యనువున ఘనదుఃఖవిహ్వలనర్హుం డ  
య్యను దుఃఖించు పురంజను, ననయముఁ గొనిపోవ నిశ్చితాత్ముం డగుచున్.

క. చనుదొచెను భయనాముని, డనునాఁ డప్పుడు పురంజనాఖ్యుడు పెలుచన్  
పినుతొత్త పశువుభంగిని, మనము గలగ యవసనియ్యమానుం డయ్యెన్.

వ. అనుచరవర్గంబు భృశాతురులును దుఃఖతులు నై వెళుచును చుండు నుపపద్ధం  
బగుభుజంగముం బప్పురంబు నెపుడు వాసె నప్పు డాపురంబు పురంజనుం బాసి  
ఋశీర్ణంబై ప్రకృతి బొందె బలవంతుం డయినయవనునిచేత బలాత్కారంబున  
వికృత్యమాణుం డైనపురంజనుండు నమఃసిహితుం డై పూర్వసుహృత్తుగు  
సఖు నీశ్వరు నెఱుంగ కుండె నంతం బరలోకగతుం డైనపురంజనుం గదిసి  
పూర్వంబున నదయుం డైనయతనిచేత హింసింపం బడినయజ్ఞపశువులు క్రోధో  
ద్రేకంబునఁ గుతారంబుల నతని నఱకె నివిధంబునఁ బ్రమదానంగదోషమాషి  
తుండును సపారతమోనిమగుండును నష్టజ్ఞానుడును నయి పురంజనుం డనేక  
కాలంబు పరలోకంబున నార్తి ననుభవించి తద్భార్య యైన ప్రమదోత్తమం  
జిత్తుంబున నశ్రాంతంబును దలంచు చుండఁ దదీయసంస్కరణంబునం జేసి తరు  
వాతిజన్మంబున విదర్భరాజగృహంబును బ్రమదోత్తమ యై జన్మించె నంత.

సీ. అవనిక విరృప్యణాత్తయైరట్టివై, దర్శిని మును కేతముఁ డనంగఁ  
బరపురంజయుఁ డై యపారద్యభామీసుండు, దారుణరంగరస్థలమునందు  
శక్తి ననేకరాజ్యుల నిర్జించి, పరిణయం బయ్యె నాశగురుభుజుండు  
నావిదర్భాత్మజయం దసి తేకుణ, యైకకూతురు ద్రవిడాధినాథు

తే. లైనకొడుగుల నేడ్వర య నర్థి గనియె, వారలకు నెల్ల నొక్కొక్కవసున నర్పు  
దార్పదనుతులు సంజాతులైరి యతని, సుతభృత వ్రతనాయకస్త్వండు వరించె.

క. అతఁ డాకన్యకవలనను, జతురుండై యిధ్మవాహజనకుఁ డగుదృఢ  
చ్యుతుఁ డనుముసింద్రుఁ గనియెను, మతి నంతవిరక్తుఁడగుచుమలయధ్వజుడున్.

తే. త్కూతలం బెల్ల నిజతనూ, జాతులకును, బంచి యిచ్చి సరోజాక్షుపాదపంక  
జార్పనాయత్తుఁ డగుచుఁ గులద్రాక్షికుగ, నంత మదిరాక్షిసతి యగునావిదర్భి.

- తే. కడఁగి గృహములు నఖిలభోగములు విడిచి  
చందు వెనుచనునంద్ర క్రవందమునను  
భక్తి దళు కొత్తఁ బొంద్యభూకపాలుఁ డనున  
మలఁకుకేతను వెనుకొని శ్రమగువ ననియె. 833
- వ. ఇట్లు ధర్మపత్ని వెంట రాఁ జని యందుఁ జంద్ర మసాతాను పక్షి నవోదక లను  
నదులపుణ్యజలంబుల నున్నాతుం డయి ప్ర తోళితబాహ్యభ్యంతరమబుండును  
గండమూలఘటజపుష్పపర్ణ తృణతోయాహుండు నై కాయకర్మనం బైనతపం  
బాచించుచు శీతోష్ణవర్ష వాతంబులు తుట్టించునటుఁ బ్రియాప్తియంబులునుఖ  
దుఃఖంబులు ననంద్యంబులు సమదర్శనం డై జయించి తపోవిద్యామమని  
యమంబులంజేసి షక్యమాయండ్ల బ్రహ్మాంబునందు నిజాత్మ ననుసంధించి విజ  
తేంద్రియప్రాణచిత్తుండై స్థాణువుంబోలె దివ్యవర్షశతంబు దవంబు సేసి భగవం  
తుం డయినవాసుదేవునియందుఁ బ్రీతివహించుచు నన్యం బెఱుంగక వర్తించు  
చుఁ దన్ను స్వప్నమందు మ మేదం శిరశ్చిన్న మిత్యాది ప్రతీతియందుంబోలె  
వ్యతిరిక్తునిఁగా వ్యాపకనిఁ గా సంతఃకరణవృత్తిసాక్షినిం గా నెఱింగి. 834
- సీ. సాక్షాత్కృతుండును శ్ర సర్వేశ్వరుండును, భగవంతుండును గృహస్థపరుండు నైన  
హరి యనులోకైకకర్తగురునిచే నుక్తమై, సర్వతోముఖమును శ్ర స్వప్రకాశి  
తము నగుమహితసృద్ధజ్ఞానదీపప్రభాతతిచేఁ బర శ్ర బ్రహ్మమందుఁ  
దన్నును దనయందుఁ శ్ర దగఁ బర బ్రహ్మాంబు, నెనయంగన్గొనుచుదశగ్ధేంధనాగ్ని  
తే. భంగి నీవణములఁ బెడఁగ బాసి భూరి,వ్యసనసాగరసంస్మృతివలనఁ జాల  
నుపరతుండయ్యెనామహితోన్నతుండు, నవనినాయక వినుమప్పుడతనిభార్య.
- క. పతిదైవత శీలసమం, చితవేణీభూతచిహ్న శ్ర చీరాంబర సు  
వ్రతచర్యాత్మామాంగి వి,గతవోష విదర్భరాజకన్యక యచటన్. 835
- తే. కమలలోచన నిఖిలభోగములఁ దొఱంగి, మలయకేతనుఁ బరమధర్మజ్ఞుఁ జేరి  
నిరుపమైకపతివ్రతానియమ మొప్పు, సాధ్వయైభక్తిఁ బరిచర్యనలుపుచుండె.
- క. విమలమతి నిజేసుసమీ,పమునన్ సతి ధూమరహితశ్రీపవమానసఖా  
గ్రమున వెలుఁ గొందుకీలవి,ధమునఁ బ్రకాశించుచుండెఁ శ్ర దద్దయు వేడ్కన్.
- క. సతి దనప్రాణేశ్వరుం డుప,రతుఁ డగుట మనంబులోననగరయకయై పూర్వ  
స్థితి నుపచారక్రియ లం,చితమతిఁ గావింపఁ దలఁచి శ్ర చిరతరభక్తిన్. 839
- క. అనుపమసుస్థిరనియమా,ననుఁ డగునిజనాథు డాయఁ శ్ర జని పూర్వగతిక  
వినమిత యై సతి తత్పద,వనజము లర్పించునపుడు శ్ర వరుపాదములన్. 840
- క. విను మూఁమృత లేకున్నను, గని మూఁభృచ్చహరిఃశ్రీకైవడి సతి నె  
మ్మనమున బెగడుచు దీనత, ననయంబును బంధురహితయైశోకించెన్. 841

- చ. అశ్రుము నీట్లు లోకవృత్తలాశ్రయమున నికమానత  
స్తవయు మై వియోగవ్యతాపమునన్ హృదయంబు బూడ శో  
భనలలితాధరోష్ణననపద్మము గందగ సుస్వరము గా  
వనజదళాక్షి యెట్లు సుసహరణః దద్విహిసాంతరింబునన్ . 842
- ఉ. హా సరనాథ హా సుమహ్యతాత్మక హా గుణశాలి యంక ను  
భోనిధిమేళలాకలితభూతల ముల్లసు ను గ చోపిషి  
డానిరతిం గృశింప నకటూ తగు నియ్య యుపేక్ష సేయ శో  
భానయశాలి నీవు పరిపాలనసేయును తెచ్చి భూపరా, 843
- చ. అని విలపించుచున్ సరసికవాక్షి సజ్జనుపదారవింశముల్  
దననిలంబు సోడఁ బర్యతాపమునం బడి బిట్లు చాచి రో  
దన మొనరిండుచుం గతినదారువులం జతిఁ జేర్చి యుండుటో  
బెను పగుతత్కలేబరముఁ బెట్టి శిఖిం దరికొల్పి యిమ్ములన్ . 844
- క. తా ననుగమనము సేయం, బూనుటయును నంతిలోనఁ గ బూర్వగుణుండు వి  
జ్ఞానస్వరూపకుండును, నై నధరాదివిజఁ డొక్కఁడ బలం గనుచున్ . 845
- క. చనుదెంచి య త్తలోదరి, సునయోకుల ననునయించుచుం దగ ననియెన్  
ననితా ని వెవ్వతె వె,వ్వనిదాన వితం డెవండు క వగచెద వేలా. 846
- క. అని యడిగి వెండియును నిట్లునియెను నీసృష్టిపూర్వమందును ని వె  
వ్వనితోడిసఖ్యసౌఖ్యం, బనయంబు న్నుభవించి క తట్టిసఖుండన్ . 847
- క. న న్నెఱుంగు దేని మనమున, న న్నెఱుంగక యున్న నైన క నలినదళాక్షి  
నన్నుం బుచితసఖుఁ గా, నెన్నుం గలదాన వైవ క నెఱుంగ వ చెపుమా. 848
- వ. కావున సీవున నేచునుం బూర్వంబునందు మానసనివాసుల మైనహంసల మై  
యుండి గృహంబుం బాసి సహస్రనత్పరంబులు సఖుల మై వర్తించునంత నీవు  
నన్నుం బాసి భాషభోగరతుండవై మనంబు నివాసంబు నిచ్చుచుచు మ  
హిమండలంబుగలయం గుమ్మర నప్పు డొక్క కామినీనిర్మితంబుం బంచారామం  
బు నవద్వారసమేతంబు సేకపాలకంబు ద్రికోష్ఠంబు మట్కులంబు బంచవిష  
ణంబు బంచ ప్రకృతియు స్త్రీనాయకంబు నెనయొక్కపురంబు వొడగంటి నది  
యెట్టి దనినం బంచారామంబు లనం బంచెంది యార్ధంబులు నవద్వారంబు లన  
నాసికాదిద్వారంబు లికపాలకం బనం బ్రాణపాలనంబు త్రికోష్ఠంబులనం దేకో  
భిన్నంబులు మట్కులంబు లన నింద్రియసంగ్రహంబువిషణంబు లనం గర్మేంద్రి  
యంబులు పంచ ప్రకృతి యనం బంచభూతంబులు బ్రకృతియను కామిని యన  
బుద్ధి యట్టిపురంబునకుం బ్రవీక్షుం డై సపురుషుం డంగనాపరతంత్రుండు నజ్ఞంబు  
నైననీవ యపురంబునం గామినీసంస్పృష్టుండ వై రమియించుచు దత్పంగమం

ఋషి నమస్కృతి వై వైశ్వానరేంద్రావితనుబాహుసంబు లగునుఖంబులచే నిట్టి పాశిత్యం బైనదశం బొందితివి గావున.

849

సీ. నీవు వైశ్వానరేంద్ర గావు నీకుం దితరకు, విషరంపగాఁగఁజూక విభుండు నీకు నొగి మున్న పురమున నీ నుచుద్యుం జేసిన, పూర్వరంజనవతి నవరయ గావు మఱియు నీ వన్యసీమంతిఁ బునియును, జర్పించెగాఁ బూర్వజన్మమందఁ బురుషుండు ననియెను నీ బుద్ధిఁ కలందుకు, యనియెను నీముఖము నవత్వ

తే. మింతయును మామకిన మై నీ యెనఁగుమాయఁ

జేసి కల్పితమయ్యెఁ జర్పింప మనము

పూర్వమున హంసలమ యని నీ పూని యెఱుంగ

ఁలికితిఁ దెలియ మనలరూపంబుఁ జూడు.

850

వ. నీవే నీవు గాని యన్యుండవుగావు నీవే నేఁ గాని యన్యుండఁ గా నిట్లని యెఱుంగుము విద్వాంసులు మన యిద్దఱునందు నంతరంబు నీక్షించు పురుషుండు దను నొక్క నీనె చూడకచక్షువులయందు తిన్నరూపునిం గాఁ కలంచు చందంబున మనయిద్దఱికిని భేదంబు గలిగినయట్లు తోచు నని యివ్వధంబున నతం డతనిచేత నీవు పూర్వంబున మదీయసఖండ వైవహంస వని తెలుపఁబడి స్వస్థుం డై తద్వియోగవప్తం బైనజ్ఞానంబు గ్రమ్మఱుం బొందె నని చెప్పి నారదుండు ప్రాచీనబర్హింశాచి యాయశ్శాస్త్రతత్త్వంబు రాజకథామిషంబున నీకు నెఱింగించితి ననిన.

851

క. విని భూమిఁబుడ నారద,ముని కను భవదీయవచనములు సూరులు దక్కను గర్మమోహితుల మై, వనరెడునే మెట్లు దెలియకవారము చెపుమా.

వ. అనిన యోగీంద్రుండు రాజేంద్రున కిట్లనియె నరేంద్రా యేమికతనంబున నాత్మచేత నేకద్వితీచతుష్పాదంబును యోగింశంబును నపాదంబు నగుచుఁ బురంజను దేహంబు ప్రకటం బగు చుండు నాకతంబునం బురజనుండు పురుషుండయ్యె నట్టిపురుషునకు నామక్రియాగుణంబుల విజ్ఞాయమానుండు గా కుండుటంజేసి యవిజ్ఞాతశబ్దంబునం జెప్పంబడునఖం దీశ్వరుండు పురుషుండు సాకల్యంబునంజేసి దేహాపరిగ్రహంబు నేయ నిచ్చయించునప్పుడు నవద్వారకలితంబును ద్విహస్తచరణయుక్తంబును నయినపురం బేది గల దదియ లెప్ప యని తెలఁచి యప్పురం బనుదేహంబునందుఁ బురుషుం డింద్రియంబులంజేసి యేబుద్ధి నధిష్ఠించి విషయంబుల ననుభవించు నహంకారమమకారంబులకు నేబుద్ధితత్త్వంబు గారణం బగు నట్టి బుద్ధి ప్రమదోత్తమ యనంబడు దానికి నఖులు జ్ఞానకర్మకారణంబులైనయంద్రియగుణంబులు సఖిజనంబులు దక్షిణవృత్తులు పంచముఖోరగం బనంబుంచవృత్తి యైవప్రాణంబు నేకాదశమహాభటు లన బృహద్బలుండు నుభ

యేంద్రియనాయకుండు నైనమనఃబు నవద్యారంజితం బైన యష్టరంబు చుట్టి  
వచ్చినపాంచాలదేశంబు లనం బంచవిషయంబులు నవద్యారంబు లన నక్షీనాసీ  
కాకర్ణమఖిగుదశిశ్చంబులు నందు నక్షీనాసాస్థ్యంబు లైదునుం బ్రాహ్మరపుర  
స్కృతంబులు దక్షిణోత్తరకర్ణంబులు దక్షిణోత్తరద్యారంబులు గుదశిశ్చం  
బులు పశ్చిమద్యారంబు లందు <sup>1</sup>నేకస్థలనిర్మితంబు : యనఖద్యోతాఽర్కములు  
నేత్రంబులు విభ్రాజితం బన రూపంబు ద్యుమౌతుం డనం జతుర్వింద్రియంబు స  
ఖినీనాశిను లన నాసికాద్యారంబులు సౌరభం బన సుధాంబు నవహూత యన  
పూణేంద్రియంబు ముఖ్య యన నాస్థ్యంబు విషణం బన వాక్కు రసజ్ఞం డన ర  
సం బాహణం బన వ్యవహారంబు ఒహూదనం బన వివిధాన్నంబు సితృపూ వన  
దక్షిణకర్ణంబు దేవపూ వన నుత్తరకర్ణంబు చండవేగుం డనం గాలాపలక్ష  
కం బైనసంవత్సరంబు గంధర్వు లన దివంబులు గంధర్వజనంబు లన రాత్రులు  
పరీవర్తనం బన నాయర్హరణంబు గాలకన్యక యన జర యవనేశ్వరుం డన మృ  
త్యు వతనిపై నెక్కు లన నాధిపత్యధులు ప్రజ్యాయం డనం బ్రాణిహింస యందు శీ  
ఘ్రవేగంబు గలిగి శీతోష్ణభేదంబులం ద్వివిధం బైనజ్వరంబు దక్షిణపాంచాలం  
బనం చిత్తలోకప్రాపకంబును బ్రవృత్తిరూపకంబును నైనశాస్త్రంబు త్తరపాంచా  
లం బన దేవలోకప్రాపకంబును నివృత్తిసంజ్ఞికంబు నయనశాస్త్రంబు శుతధ  
రుండన శ్రోత్రంబు నాసురీనామకం బనం బశ్చాద్ద్యారం బైనమేథంబు గ్రా  
మకం బన సురతసుఖంబు దూర్మదుం డన గుప్త్యేంద్రియంబు నిర్మతినామకం  
బైనపశ్చిమద్యారం బన గుదంబు వైశసం బన నరకంబు లుబ్ధకుం డనం బాయు  
పు సంధు లన హస్తపాదంబు లంతఃపురం బన హృదయంబు విషూచి యన మ  
నం బని వెండియు నిట్లనియె.

863

సీ. అనఘాత్మ వినుము జాగ్రయాత్మజు <sup>2</sup>ననుగుణా, క్తం బగు మఱి బుద్ధితత్త్వ మర్థి  
వెలయ నేయేగతి <sup>3</sup> వికృతి సేయంబడు, నేయే తెఱంగుల <sup>4</sup> నింద్రియములు  
వికసించు నాయాయుధమునఁ దద్గుణాన్వితుండును వరుసఁ దదద్వైత్తులకును  
ఘనుడుఁ నుపద్రవ్యయును దగునాత్మయుఁ, దద్వైత్తులును బలాత్కారమునను

తే. ననుకరింపంగ నర్థి క్షేయంగఁ బడుట

ననయమును నాత్మమహిషిని <sup>5</sup> ననుసరించు

టయు నెఱుంగఁ జెప్పి యిట్లు లభియెను మఱియు

జనవారీణ్యనితో యోగిసత్తముండు

854

వ. మఱియు నరదంబన దేహంబు దురంగంబు లన నింద్రియంబు లీషాద్వయం  
బన సంవత్సరంబునుం దత్కృతవయస్సును జక్రద్వయం బనం బుణ్యపాపకర్మ

1. 'నేకస్థలనిర్మితం' వ్రా. ప్ర. 2. అన గుణత్రయ మగు మతి బుద్ధి' వ్రా. ప్ర. 3. 'వికరింపఁ  
గాలుడు' వ్రా. ప్ర. 4. వికృతిని జూచు నావిధము' అ. ప్ర.

ద్యయంబు వేణుత్రయం బన గుణాన్త్రయంబు పంచబంధురం బనం బంచప్రాణ  
బులు రశ్మియన మనంబు సారథి యన బుద్ధి రథికోపవేశస్థానం బన మృగయం  
బు గూబరంబులన శోకమోహంబులు పంచ ప్రహరణంబు లనం బంచేంద్రియా  
రప్రక్షేపంబు పంచవిక్రమం బన రజోగుణం బక్షయతూణీరం బన సనంత  
వాసనాహంకారోపాధి యేకాదశచమూపతియనయేకాదశేంద్రియంబైన మనం  
బాసురీవృత్తి యనం బాహ్య విక్రమంబుపంచేంద్రియంబులచేతమృగయావినో  
దంబు<sup>1</sup>చందంబున హింసాదులం జేసి పంచవిషయంబు లనుభవించుటయ మృ  
గయాచరణంబును గా నీ ప్రకారంబున నుండ జీవుండు దేహంబున స్వప్నసుషు  
ప్తిజాగ్రదవస్థలయందు నాధ్యాత్మికాధి దైవికాధిభౌతికంబు లైన బహువిధదుః  
ఖంబులంజేసి కేశంబుల ననుభవించుచు నజ్ఞానావృతతుండము వర్షశతంబు నిర్దు  
ణం డయ్యును బ్రాణేంద్రియమనోధర్మంబులం దశయందు నద్యనసించి కామల  
వంబుల ధ్యానంబుసేయుచు నహంకారమమకారసహితంబు గాఁ గర్మాచరణంబు  
సేయు చుండు.

859

క. పురుషుడు నిజ ప్రకాశతః, బరణియు నలఘుడుఁ బరుండుభగవంతుండున్  
గురుండును నగునయ్యాత్మను, బరువడి నెఱుంగంగ లేక ప్రకృతిగుణములన్.

క. విను మెపుడు దగులు నప్పుడ, యెనరంగ గుణాభిమానిత్యును గర్మవశం  
దనఁ దగునాపురుషుడు దా, ఘన మగు త్రైగుణ్యకర్మకలితం దగుచున్.

సీ. ధృతి నొప్పు చున్న సాత్త్వికర్మమునను బ్ర, కాశభూమిప్రలోకముల భూరి  
రాజసప్రకటకర్మమున దుఃఖోదర్క,లోల క్రియానాస్యలోకములను  
గైకొని తామసకర్మంబునను దమ, శ్శోక మోహోత్కటకలోకములను  
బొందుచుఁ బుంస్త్రీనకృంసకమూర్ఖుల, దేవతిర్యజ్జర్మభావములను

తే. గలుగుఁగర్మానుగుణములుఁగాఁగదగతిఁ, బుట్టించుచుచుఁగ్రమ్మఱుబుట్టుచిట్లు  
దివిరి కామాశయుం డైనదేహియెల్లు, నున్న తానతపదములనొందుచుండు.

వ. అని మఱియు నిట్లనియె.

859

మ. ఎనయన్ తుత్పరిపీడఁ గుంది శుచకంఠింటింటికిం బోవఁ బూ  
నినఁ దద్దైవిక మైనదండవాతి గానీ కాక చౌర్యాన్న మై  
నను గానీ తగఁ బొందుచందమున నెననఁక దైవయోగంబుపెం  
పున నీజీవుడు దాఁ బ్రియాప్రియములం శ బొందుం ద్రిలోకంబులన్

860

చ. గొనకొని యట్టిదుఃఖములకుం బ్రతికారము మానవేద్ర క  
ల్లిన విను తత్ప్రీతిక్రియ నకించనవృత్తి జనుండు మస్తకం

1. 'సాన్ధ్యాయంబునంజేసి' వ్రా.ప్ర. 2. 'గడఁగనొందుచుఁద్రిలింగస్వరూపములను' వ్రా.ప్ర

- బుక నిడమోపు మామనమనగానికః దర్భరహంబు మాత్యం బా  
యాగతి జేవుడుం ద్రివిధక్షై త్సాదుఃఖముం దె యః దెన్నెడున్. 861
- క. ఘననాభహేతువర్షంబున నదర్శి కాకర్షణమును నకు మాయా  
జనకము లకునాని బుధుడు దు న్నన గలవాడ దోలినా ట్టికలచందమునన్.
- వ. సహనోచ్ఛేదనంబు గా దని దెనియు క ల్పనయె. 868
- సీ. నరనాథ వినుకుు స్వప్నంబు, చలనంబున, జ్ఞానవిలసితంబగుటజేసి  
తివిరి మిథ్యాభూతశ్రేణు దిక్షు కకు, ననయ నివ ర్ణనామాన మేటి  
కని యంటి వేయియనంబు లేకున్న. సర్వి బోసాధికంబైనమనము  
వాంఛతో స్వప్నమక్షయంబు బురుషుని, బూని ాగ దోభధరచే నుపాధి  
తే. చడక స్వాప్నికసంసృతికొడువనట్లు, తత్త్వవిజ్ఞానము నవిరద్యావివృత్తి  
దారదేహాదికనివృత్తిదగుల కన్నం. నిపుట సంస్కృతి నా నివర్ తింపకుండు.
- చ. ఘనపుర మారభూత మనఃగాఁ దగునాత్మకు నేనిమి త్త మై  
యెనర సనర్థహేతు వనకనూల్కాన సంసృతి కింకరింప  
ట్లయకుం నన్నిమి త్తపరిహారక మురి జగద్గుండు నాఁ  
దననినవాసుదేవ పదకతామరసస్ఫుటభ క్తి యారయక. 865
- క. పూనితదృక్తి నమీ, చీనగతిం దెలియ ననఘచిరనైరాగ్య  
జ్ఞానకరంబగు భ క్తిని, దానము గోవింద పరికరశాశ్ర యమ యగున్. 866
- ప. కావున నది తత్కథాకర్ణవగానిరతుండు విశ్వానరంయుక్తుండు నైనవానికి  
సంభవించు మాటియును. 867
- క. ధర సాధులు విమలాత్మక, కరణులు భగవద్గుణానుకథన శ్రవణ  
స్ఫురితస్వాంతలు నఃఘలు, వరధిషణులు నైసర్భాగనతజనులనభన్. 868
- క. సరిసోదారమహాత్మము, ఖరితము లగుమధువిరోధికమి యగుణో  
త్కరసుమచిరచరితామృత, పరిపూరితవాహినులనుబరమ ప్రీతిన్. 869
- క. మాన మలరగ శ్రోతాంజలు, లను బానము సేయుపుణ్యులకు ట్లు త్తృప్త  
ఘనభయశోకవిమోహము, లనయంబును సోక కుండునవనీనాథా. 870
- వ. కావున నిట్టిభాగవతసహవాసంబు లేకయున్న (దనంతన భగవద్భాగవతగుణాభి  
సర్ణనకశానుచింతనాదులయందుం బ్రవర్ తింప) నాలస్యాదిదోషంబు లొంది  
యాజీవలోకంబు సహజక్షుదాదికంబున నుపద్రుంతం బై సర్వేశ్వరకథామృత  
వాహినియందు రతిం జేయ దిది నిశ్చితం బని మాటియు నిట్లనియె. 871
- సీ. పద్మసంభవుడుమగభవుడును మనుకుల, సమితి దయొది ప్రజాపతులును  
నైష్ఠికులైన సనకముఖ్యమునులుంబు, స్వండుభృగువుల బులహుండు గ్రతువు  
నత్రి మరిచియునంగిరసుండు న, రంధ్రతివిభుండునురూఢి మెఱయ

బహుపుణ్యలే కడకపల గాంగె గల బ్రహ్మ, వాడును సంవత్సర నాకులకును  
తే. నెనుకు శిశ్యులై యుండిరి యను నమగ్న, చుకెందవో యొగ విద్యాసమాధిచరవి  
చాతులై యుండియును సర్వసాక్షియై, యీశ్వర జెడకయు, గానరెడ్డచరితి.

వ. అది యెట్లుం లేని.

873

మ. ఘన విస్తార మపార మద్వయ మనంగ నొప్పని వేదము  
న్ననువ ర్తించుచు మంత్ర యుక్తివిధం నై యట్టిదేవాభ్యుశో  
భససామర్థ్యముచేత నింద్ర ముఖరూపం బిష్టదేవు గాఁ  
గనివేడ్క భజించువారలు గనంగ నేర్తురే యీశ్వరున్

874

క. విను మాతృ భావితృండన, నెనసిన భగవంతుడెప్పు న్ దేవ్యునిఁ గరుణ  
న్నయము ననుగ హించును, చునుజేశ్వర యపుకవాచున్ మహితాత్మకుడై.

క. ధీతి నీలోకస్య, హరించును వైదికంబు న్ ననందగుకర్మా  
చారములందు సీసేతి, మై రూఢి దనప్పుబుద్ధి న్నర్థక విడుచున్.

876

సీ. కావున రాజేంద్ర 1 నీవును బహుార్థ, రూపంబు లగుచు బ్రహ్మోచమాన  
ములును గర్ణప్రియం బులును సస్పృష్టవన, స్తువులును నై శయ్యాపివిధకర్మ  
ములయందు బహుమార్థబుద్ధి గావించకు, మతిఘనస్వాంతు లై నట్టివారు  
పరగుజనార్దన ప్రతిపాదకింబైనప్రతి గర్మ పం మని న్ మాపు చుండు

తే. వారు వేదజ్ఞు లనెడిగు వారు గారు, రూఢి మతి వారు నిత్యస్వరూపభూత  
మైనయీ మాతృతత్వంబునలరు వేద, కలితతాత్పర్యమనియాత్మిక దేవియజేర.

వ. కావునం బ్రాగగంబు లెనదర్శించేత సకలక్షీతిమండలా స్తరణంబు గావించి  
యహంకారముక్తుండవు నవినితుండవు నెవకు, పశువులదాపనే కాని కంఠ  
స్వరూపంబును విద్యాస్వరూపంబును నెఱుంగ నాకర్మవిద్యాస్వరూపంబు లె  
ట్టి వనిన సర్వేశ్వరసత్వోపకం బేది యనియ కర్మ బాసర్వేశ్వరునియందు  
నేమిట మతి సుభవిచు నదియ విద్వ యతంజ దేహుండు నాత్మయుసీశ్వరుండు  
నగు చుండు గావుం యుండును డేముకిరి బెనమాశ్రియంబు దత్పాద  
మూలంబ యతంబ పియతముండును సేవ్యుంబుండును నగు చుండ నణమా  
త్రం బయిన దుఃఖంబు లే దట్టిమూర్ధగవత్స్వరూపం బెవ్వం డెఱుంగును వాడు  
విద్యాంసుండును గురుండును హరియు నని చెప్పి నెంపీయు నిట్లనె.

క. అవనిశ యీవిధంబున, భవదీయ ప్రశ్న మిట్లుపరిహృత మయ్యెం  
దవిలి యింక నొక్క గోప్యము, వివరించెదఁ జిత్తగింపు న్ విమలచరిత్రా. 879

సీ. లలి సుమనోవాటికలయందు నల్పప్ర, సూనమరందగింధానుమోద  
సంచారియును మృగీసహితముఁ దన్నివే, శితిచి త్తమును మధుర వ్రతనినాద  
మేదుర శ్రవణానుమోదితమును బురో, భాగ చరన్నిజప్రాణహరి



- దీపితవృక్షగణాధిష్ఠితమహా లుబ్ధకక్రూరఘనసాయకప్రభిన్న  
 తే. పృథ్వీభాగంబు లై తగ నెవను మృత్యుభీతి వాటిల్ల నొండు దగ్గింప వెరవు  
 గాన కడవిం జరించుమృగంబుపగిది, భూవరోత్తమ వినవయ్యోపురుషుఁ డెపుడు.  
 వ. అంగనానివాసంబులయందు తుండ్రతమం బగు కామ్యకర్మపరిపాకజనితంబైన  
 జహ్న్వోపస్థాదికామజలతఃకుఖలేశంబుల నన్వేషించుచుఁ గ మినీయక్తుండును  
 దన్ని నేతిమానసుండును నతిమనోహరచాంఛితవసితాజనాలాప శ్రవణతత్పర  
 చిత్తుండును బ్రత్యక్షంబున నాయుర్వరణకాఠిణాహారాత్రాదికాలపశేషగణనా  
 పరుండును గాక పరోక్షంబునం గృతాంతశరసిద్ధిన్నగాత్తుండును నగుచు నీజీ  
 వుండు విహరించు చుండు గావున నీవు నీజీవుని మృగచేష్టితంబుగా విచారించి  
 శ్రోత్రాదులం దున్న శబ్దాదులంబోలె బాహ్యవృత్తు లగుశ్రౌతిస్మార్తాదిరూప  
 కర్మంబులను వృద్ధయంబునందు నియమించుచు నసజ్జనయూథవార్తాసహితం  
 బైనగృహశ్రమంబు విడవును సకలజీవాశ్రయం డైనయోశ్వరుని భజింపు  
 మిట్లు సర్వతోవిరక్తుండవు గ మృని నారదుండు నలికిన బ్రాచీనబర్హి యిట్లనియె.  
 క. మునివర భగవంతుండవు, ననుపమవిజ్ఞానసాధివీననఁ దగు నీచే  
 తను వివరింపంగాఁ దగి, యెససినయీ చూడెత్తత్స్వమిట నాచేతన్. 882  
 వ. శ్రుతంబును విచారితంబును నయ్యెఁ గర్మనిష్ఠు లగునుపాధ్యాయు లైనవారి  
 లీమాత్మతత్త్వంబు నెఱుంగ రెఱంగి చేసి నుపదేశింపరు గావునఁ దత్కృ  
 తం బయిన మహాసంశయంబు నీచేత సవృత్తి బయ్యెనని వెండియు ని ట్లనియె.  
 సీ. అనఘాత్మ యేమిటిగియందు నీ యిదియ,వృత్తులు దగఁ బ్రవృత్తింప కుండు  
 లను జేసి ఋషు లైన శ్రీ ఘనముగ మోహింతు, రట్టియర్థమునందుఁనాత్మసంశ  
 యము గల్గుచున్నది శ్రీ యది యెట్టి దనినను, బురుషుఁ డేయేదేహముననుజేసి  
 కర్మముల్ సేసి తత్కాయంబు నీలోక,మందునే విడిచి తా శ్రీ నన్యదేహ  
 తే. షరీతో ఘటించి లోకాంతరమునఁ  
 బొంది తత్కర్మఫలమును శ్రీ బొందు ననుచు  
 బ్రకటముగ వేదవేత్తలు శ్రీ వలుకు చుండు  
 రన్న నది యెట్లు విన నుపశంసన్న మగును.  
 వ. అదియునుగాక యాచరితం బైనకర్మంబు తత్తణుంబ వినప్టం బగుటంజేసి దే  
 హాంతరలోకాంతరభావి యైనఫలం బెట్లు సంభవించు ననినఁ బ్రాచీనబర్హికి  
 నారదుం డి ట్లనియె నరేంద్రా స్వప్నావస్థయందు లింగశరీరాధిష్ఠిత యైనజీవుం  
 డు జాగ్రద్దేహాభిమానంబు విడిచి తాదృశంబ కాని యతాదృశంబ కాని యైన  
 శరీరాంతంబు నొంది మనంబునందు సంస్కారరూపంబున నాహితం బైనక

1. మనంబునను, 2. యొక్కమృగ. 3. నదులంబోలె 4. లు భరించుచు నీచిత్తంబునందు  
 నియ, 5. నిష్ఠాపక్షేష్ట లైనవారు.

ర్మంబు ననుభవించుచుండంబునం బురుషుం డేలింగళరీరంబునంజేసి కర్మంబు నాచరించు నాలింగళరీరంబున లోకాంతరంబున దేహవిభేదంబు నొందక తత్ఫలం బనుభవించు నదియుం గాక దానప్రతిగ్రహదూలయందు స్థూలదేహంబునకుం గర్భత్వంబు గల దంటివేసి నహంకారమనుకారయక్తుం డయినపురుషుండు మనంబునంజేసి యేయేదేహంబు పెరిగిపించు నాయాదేహంబున సిద్ధం బైన కర్మం బౌజేవుం డనుభవించు నట్లు గా కున్న కర్మంబు పునర్భవ కారణం బగుట యుపపన్నంబు గా కుండు గావున మనః ప్రధానం బైనలింగళరీరంబున కేక ర్మత్వం బుపపన్నం బగు నని నెంపియు నిట్లనియె. 885

క. ఓతీ సుభయేంద్రియకర్మ, సీతు లనుభవ మందఁబడినచిత్తముఁగిడిక  
ధృతిఁ జిత్తవృత్తులను లఁగిత మగుఁ దత్పూర్వదేహాకృతకర్మంబుల్. 886

వ. అది యెట్లనిన నీదేహంబునం జేసి యేరూపంబు కేప్రకారంబున నెప్పు డెచ్చట నగు నది యననుభూతంబును నదృష్టంబును నశ్రుతంబును నైయుండు నట్టిది యొకానొకకాలంబున నాననాశ్రయం డయినపురుషునకుం (దదనుభవాది యుక్తం బగు) పూర్వదేహంబున ననుభూతంబును దృష్టంబును శ్రుతంబును నని విశ్వసింపు మీమనంబున ననుభూతార్థంబు గోచరింపఁ జాల దీమనంబె పురుషులకు శుభాశుభనిమిత్తంబు లైనపూర్వాపరదేహంబులం బ్రకాశింపం జేయుచుండు నీమనంబునందు నదృష్టంబు నశ్రుతంబు నైనయర్థంబు స్వప్నాదిక మందుం దోచు నంటి వేని నది దేశకాల క్రియాక్రియం బని తలంపం దగు నీసమస్తవిషయంబులఁ గ్రమానురోధంబున మనంబునం జేసి భోగ్యంబు లగు నని మఱియు నిట్లనియె. 887

చ. సుమహితశుద్ధన త్వగుణాః శోభితముః సరసీరుహాదరో  
త్తమగుణాచితనాపరముః ధన్యము నైనమనంబునందు భూ  
రమణ సుఖాంశునందు సుపరరాగముచే దివిఁ దోచు రాహుచం  
దమనను గోచరిం బగు మృదారత నీయశుల ప్రపంచమున్. 888

వ. అని నెంపియు నిట్లనియె లింగ దేహమునకుం గర్భత్వభోక్తృత్వంబులు స్థూలదేహద్వారకంబు లగుటజేసి స్థూలదేహవినాశంబు గలుగఁ జేవునకుం గర్భత్వభోక్తృత్వంబులు లేకుండుటంజేసి ముక్తి గలుగు నంటి వేని నీస్థూలదేహసంబంధంబు జేవునియందు బుద్ధిమనోమోక్షార్థగుణవ్యూహరూపాదిలింగళరీరభంగపర్యంతంబు గలుగు చుండును సుషుప్తిమూర్ఛాదులయందు (నిష్ఠవియోగాదిదుఃఖమందు) నహంకారంబు గలిగి యుండు నది యుద్రియోపహతిం జేసి యచూవాస్వయందలిచంద్రుండుఁడంబోలెఁ దరుణపురుషునకు గర్భబాల్యావస్థలయందు నింద్రియసౌష్ఠ్యంబు లేకుండుటంజేసి యేకాదశేంద్రియస్ఫురణ సమర్థం బైనయహంకారంబు (గర్భాదులకుం) బ్రకాశింపనిచందంబునం దోపఁ

కుండుఁ గావున స్థూలదేహవిచ్ఛేదకంబు లే కుండుటంజేసి పన్నుభూతార్థంబు లే కున్న సీసంసారంబు (విషయంబులయం దానకుం డగుజీవునకు) స్వాప్తి కాన రాగమనంబునుంబోలె నిత రింప దీతరునఁ బంచోన్మాత్రాత్మకంబును (దిగుణాత్మకంబును) పోడశవికారయః క్తంబును నయినలీగశరీరంబు నధిష్ఠించి చేతనా యక్తుం డైనజీవుం డని చెప్పబడు మఱియును. 889

సీ. తివిరి యప్పురువుండుఁ దేహంబునను జేసి, యనయంబుఁ బెక్కు దేహాంతరముల నంగీకరించుచు నవి విసర్జించుచు, సుఖదుఃఖభయమోహశ్రోకములను  
1 బాలుపొందుతదేహామలనె బొంతును నుండు నదియెట్లు లన్నను న నగ్రభాగ తృణమూఁదిమఱిపూర్వోత్పణమో త్యాగంబు, గావించు ప్రణవలూకయును బోలె  
ఆ. జీవుఁ డవనిఁ గొంత 1 జీవించి మ్రిఁచుమాణుఁ, డగుచు నొందుదేహామర్థిజెంది కాని పూర్వ మైనశకాయంబు విడువంబు, గాన మనమె జన్మకారణంబు. 890  
తరలము. నరవరోత్తమ యట్లు గాన మనెనె బేవుల కెల్ల నం  
సరణకారణ మట్టికర్మవశంబునకా సకలేంద్రియా  
చరణుఁ డౌట నవిద్య గలుగు నంతతంబు నవిద్యచే  
బరఁగుటకా బహుదేహకర్మనిబంధముల్ గలుగుం జుమీ. 891

చ. విను మది గాన భూవర యశవిద్య లయించుటకై రమాపటకా  
ఘనజననస్థితి ప్రళయఃకారణభూతుం బయోజపత్రలో  
చనుఁ బరమేశు సీశ్వరుని న సర్వజగంబుఁ దదాత్మకంబు గాఁ  
గనుఁగొనుచుం దదియపద్యకంజము లర్థి భజింపు మెప్పుడున్. 892

క. అని యీగతి భగవంతుం, డనఘుండు ఘనభాగవతుండు 1 నగునారదుఁ డా  
ఘనునకు జీవేశ్వరగతి, ఘనకృప నెఱిగించి సిద్ధగతిఁ జనినయెడన్. 893

సీ. రాజర్షి యెచ్చటోపాచీనబర్హి దాఁ, దగఁబ్రజాపలనార్థంబు సుతుల  
ధరకు నియోగించి 2 తపము నేయటకు నె, కపిలా శి మంబునకళుడు వోయి  
యచ్చట నియత నేకాగ్రచితుండును, ము క్తసంగుండును న భూరిధైర్య  
యక్తుండు నగుచు సరద్భక్తియోగంబున, ననఘ గోపందపదారవింద

తే. చింతనామృతపానవిశేషచిత్తుఁ, డగుచు విధిగు ద్రముఖ్యుల న కంద రాని  
యవ్యయానందమయపద్యమందెనపు, డనుచు మైత్రేయముని పిదుగ్రునకుఁజెప్పి  
వ. వెండియు 1 ట్లనియె నిట్లు ముకుందయశంబునంజేసి భువనపావనంబు మనశ్శుద్ధి  
కరంబు సర్వోత్కృష్టఫల ప్రదాయకంబు దేవర్షి వర్యముఖవినిస్సృతంబు నైన  
యాయధ్యాత్మపారోక్ష్యంబు నెవ్వండు పఠించు నెవ్వండు విను నట్టివారు  
లింగశరీరవిఘాననంబు గావించి ము క్తసమ స్తబంధు లయి (విదేహాక వల్యంబు  
నొంది) సంసారంబునందుఁ బరిభ్రమింప రినిన మైత్రేయనకు విదురుం డట్లనియె.

1. 'పురుషుండు తదేహ. 2. దాఁదపోరూపంబు, బూని కపిలాశ్రమమునకు నేగి' వ్రా.ప్ర.

- క. మునినాథ ప్రచేతసు లా, ఘన మగుగర్భోద్దిష్టకమహోదరః  
 ర్తనము న నేగతిః బొందిరి, ననజాక్షుడు నంతేలింపఁ బా రహిత్యా. 896
- తే. ప్రచేతసులతపంబునకు భగవంతుడు వెచ్చి వరము లిచ్చుట.
- తే. కడఁగి మఱివారుయాదృచ్చి కమునిజేసి, హరికినిత్య పి యుండగుహరునిఁగాంచి  
 యతనివలనియను గ్రహావందిమోక్ష, మందిరినిచ్చెడినిశ్చయంబుమఱియు.
- క. హరిదర్శనపూర్వంబిహ, పరలోకములందు నాస్యపాలనము లు  
 దఱు నేఫలముల నందిరి, యెఱిగింపు ముటన్న నమృతనిద్రుఁడు పలికెన్. 898
- క. వినః జనకాదేశము ముద, మునఁ దాల్చి నృపాత్మజులు పరమార్ద్రదరమం  
 దనుపమజపయజ్ఞంబున, నొనరఁ దపం బూని మునము 1 నొందుచు నుండన్.
- క. పదివేలేడులు నిష్ఠులు, వడలక తప మాచరింపఁ బాల్చి  
 సదయాతరంగుఁడభియ, ప్రదుఁడు సనాతనుఁడు నై నకర్మముననుపన్. 900
- క. అనుపమశాంతము లగునిజ, తమఁగిష్టులచే నృపాత్మజునయతఁడే  
 దనలు శమింపఁగఁ జేయుచు, ననయమఁ బ్రత్యక్షమయ్యెనచ్యుతుఁడంతన్.
- సీ. ఘనమేరుశృంగసంగతనిలమేఘంబు, నెఱి గరుడస్కంధగ్రనిసేతుండు  
 గమనీయనిజదేహాకాంతివిపాటితా, భీలాఖిలాశాంతశరాశతముండు  
 సుమహితాష్టాయధగ్రసుమనోమునీశ్వర, సేవకపరిజనసేవితుండు  
 మండితకాంచనకృందలరుచిరోప, లాలితవదనకళపోలలుండు
- తే. చారునవరత్నదివ్యకోటిరధరుండు, కొస్తుభ ప్రవిలంబమం గళగళుండు  
 లలితపీతాంబర ప్రభాకలంకృతుండు, హరికేయూరవలయమంజీర ముతుండు.
- క. లలితాయతాష్టభుజకుం, డలచుద్యస్ఫురితరు నివిడంబితలక్ష్మీ  
 లలనాకాంతిస్పర్ధా, కలితలసద్వైజయంతిశ్రకాశోభితుండున్. 903
- క. సురగరుడయక్షిన్నర, నిరుపమజేగీయమాగ్రనిజలాశాం  
 భరితయశోమహనీయ, స్ఫురణుం డగునప్పు ఁభగవదుషుం కెలమిన్. 904
- క. కరుణావలోకనంబుల, నిర వొంద నృపాలసుతుల 1 నీక్షించి రమా  
 వరుఁ డంబుడగంభీరము, ధురభాషలఁ బలికె బ్రయమాగ్రమాఁకొనఁచుండన్. 905
- తే. తాపసోత్తము లగుప్రచేతసులు వేడ, విరుండు మీరలు సాహార్ద్రమున నభిన్న  
 ధర్ములగుట భవత్సోహృదమున కేను, జాలఁ బరితోష మందితి కనమత నేడు.
- క. అనయమును మీమనోరథ, మొనరింతు నెఱుంగఁ బలుకఁ గ్ర మత్తములగుమి  
 మృనుదినము నెవ్వఁడు సుఖశ, యనుండై మదిలోనఁ దలఁచునానగాఁ జెపుమన్.
- క. భాగ్యతృజనసాహృదంబును, భూతదయాగుణము విచులఁబుద్ధి మ సుజ  
 ప్రితియుఁ గల్గి సుఖించును, పీతసమస్తాఘుం డగుచుఁ 1 విశ్వములోన్. 908

1. ప్రచేతస్సులు; ప్రచేతస్సులు అనియే వారయ ప్రయోగము. 2. యతనిచేనమగృహీతు  
 2. యలమోక్ష.

వ. మఱియు కుడగీతం బయిననుదీయన్తనం బెవ్వ రనుదినంబును స్తోత్రంబు సే  
య్యదురు వారల కభిమతవరంబులు శోభనకరం బగు ప్రజయు నిత్తు మీరలు  
ముదన్గితు లై జనకాదేశం బంగీకరించుటంజేసి మీకీర్తిలోకంబుల విస్తరిల్లు  
మీకుననూన బ్రహ్మగుణండునాత్మసంతతింజేసిలోక త్రయపరిపూర్ణ గుణాకరుండు  
నైనపుత్తుండు సంభవింపం గలండు కండుమహామునితపోవినాశార్థంబు గా నిం  
ద్దిప్రేషిత యగు ప్రమోచ యనునపురస గల్గింబు దాల్చి యమ్మనీంద్రుని  
వీడ్కొని దివంబునకు జనునమయంబునం బ్రసూత యై తత్పుత్రిని వృక్షంబు  
లందుఁ బెట్టి చనిన.

909

సీ. ఆశిశు వపుడు పేరరాడలిచేఁ గుంది, వావిచ్చి బిట్టు వానపోవు చుండ  
నాలించి యలకు రాకజైనసోముఁడు వచ్చి, వల నొప్పు సవసుధావర్షి యైన  
యాత్రీయతర్జుని క నర్థి బానమ్మ సే, యింపంగఁ బెరింగి యగ్రయ్యిందువదనఁ  
గన్య వారోహఁ క గడఁక మారిష యను, చెలువఁ బుణ్యంబు ప్రాచీనబర్హి

తే. <sup>1</sup>యన్నపునిచేఁ బ్రజావిసర్గరావసరము

నందు వేడ్కఁ దదాదిష్టుఁ డై నమిర

లందఱును నెయ్యమున వివాహంబు గండ్ర

యని సరోరుహనయనుఁ డి క ట్లనియె మఱియ.

910

వ. అనఘాత్ములారా యభిన్నధర్మశీలనాముల రఘునరీకు నంపఱకు నాసుమధ్య  
యైనకన్య యభిన్నధర్మశీలయు భవదర్పితాశయయు నమునభార్యయగు మీర  
లప్రతిహత తేజస్కులరై దివ్యవర్షసహస్రంబులు భౌమదివ్యభోగంబులు మదను  
గ్రహులై యనుభవించెద రంత నాయందులభ క్తిజేసి నిర్మలాంతఃకరణు లై  
యీ భోగంబులు నిరయస్రాయంబులు గాఁ దలంచి మదీయస్థానంబు నొందెద  
రని వెండియు ని ట్లనియె.

911

చ. అరయ గృహస్థు లయ్యును మగదర్పితకర్ములు నస్మదీయసుం

దరచరితామృత శ్రవణతత్పరమానసయాతయాములున్

సరసగుణాఢ్యులై తనరుకసాధుల కీగృహముల్ దలంప దు

ష్కరభవబంధహేతువులు క గావు వృషాత్మజులార యెన్నఁడున్.

912

వ. అది యెట్లంటి రేని

913

చ. అనుపమబ్రహ్మవాదు లగునంచితయోగిజనానుగీయమా

ననిజకథానముత్సుకుఁ డకనం దగునేను <sup>2</sup>మదీయులం దనూ

తనము గ నుండుఁ గావున నుగదారత వారికి నీగృహావళుల్

ఘనభవబంధహేతువులు క గా విది యంతయు నిక్క మారయన్.

914

క. సరసుండ నగుననుఁ బొందిన, పురుషులు ఘనశోకమోహామోదంబులఁ బొం

దక్షగావున నెనయంగను ద్రిపుపమాధీశ్వరుడ బ్రహ్మభూతుడ నగుదున్.

వ. అని యిట్లు వలుకు చున్నపురుషార్థభావముం డగుజనార్దను దస్మించి తద్దత్తవచిత్వ  
స్థరజ స్తమోగుణ లయిన ప్రచేతనులు. 916

చ. కరసరసీరుహంబు లెసకం బెసంగ ముకుళించి గద్గద  
స్వరములఁజేసి యిట్లనిరి శ సర్వశరణ్య నగణ్య నిందిరా  
వరు నజతు న్ననంతు ననవద్యచరిత్రుఁ బవిత్రు నచ్యుతం  
బరుఁ బరమేశు నీశు భవభంధవిమోచనుఁ బద్మలోచనన్. 917

సీ. కేశవ సంతతశ్శేషనాశనుడవు, కోరి మనోవాగ్దగోచరుడవు  
నిద్దమనోరథ హేతుభూతోదార, గుణనాముడవు సత్త్వగుణుడ వఖిల  
విశ్వోద్భవసిత్తివిలయార్థధారిత, విప్రు మాయాగుణావిగ్రహుడవు  
మహితాఖిలేంద్రియమార్గనిరధిగతి, మార్గుడ వతిశాంత్యమానసుడవు

తే. లివిలి సంసారహారిమేధస్కుడవును, దేవదేవుడవును వాసుదేవుడవును  
సర్వభూతనివాసివి శ సర్వసాక్షి, వైసనీకు నమస్కార శ మయ్య కృష్ణ. 918

వ. మఱియును. 919

ఉ. తోయరుహోదరాయ భవదుఃఖహరాయ నమో నమః పరే  
శాయ సరోజకేసరస్వీజ్వలనిర్మలదివ్యనవ్యవ  
స్త్రాయ పయోజనన్నిభపదాయ సరోరుహమాలికాయ కృ  
ష్ణాయ పరాపరాయ సుగుణాయ సురారిహరాయ వేధనే. 920

వ. అని వినుతించి. 921

చ. కమలదళాక్ష దుఃఖలయశ్శకారణ మై తగుతావకీనరూ  
పము ననివార్యదుర్భరవిపద్దశ దుఃఖము నొందుమాకు నీ  
సుమహితసత్కృపాగరిమఁ శ జూపుటకంటె ననుగ్రహంబు లో  
కమునఁ దలంప నొం డొకటి శ గల్గునె భక్తఫలప్రదాయకా. 922

ఉ. భూరిశివేతరాపహవిభుత్వసమేత మహాత్మ దీనర  
క్షారతి నొప్పునీవు చిరకాలమునకా సుఖవృత్తి వీరు మా  
వార లటంచు బుద్ధి ననవద్య తలంచినయంతమాత్రన  
తొరమె చాలు నట్లగుట శ గా కిటు నన్నిధి వైతి వీశ్వరా. 923

చ. అరయంగ త్సద్భూతవృద్ధయంబులయందుల సంతరాత్మ వై  
తిరముగ నుండునీవు భవదీయపదాంబురుహద్యయార్చనా  
పరమతు లైనమామకశుభప్రదభూరిమనోరథంబు లీ  
వెఱుంగవె భక్తలోకహృదయేస్థితదాయక ముక్తినాయకా. 924

సీ. అయినను విను సరోజాయతలోచన, తగుమోక్షమార్గ ప్రదర్శకుఁడవు

బురుహర్భాతాన్తర్గతమందపు కగుసేవు, దగిలి ప్రసన్నుడ కవగుట మాకు  
నర్థి మనోభీష్ట క మైంపరం బయ్యె, నైవను నాథ పరరావరుండ  
వైన ని న్నికవరం క బరింతు మనినను, భుజిం దానకే నిభాతు లెన్న  
తే. నంత మెఱుంగ రామి నకలంతుఁ డనుచు

బలుకుదురు నిన్ను నది గాన క పరమపురుష

యేవరం బని కోరుదు క మేము దప్పి

నొన్న బాలకుఁ డబినీ క లైన్ని గ్రోలు.

925

ప. అదియునుం గాక.

926

ఉ. పూని భవత్పదాంబురుహామూలనివాసుల మై మేము మే  
ధానిధి సీవిలోకవంశం క దక్కంగ నశ్యముఁ గోర నేర్తుమే  
మానితకారిజాతకుసుమస్ఫుటనవ్యమరంజగంధశో

కావడ శాలి యైవసుధుగవంబు భజించునె విన్నపుచ్చముల్

927

చ. హరి భవదీయమాయ నకలంబును జెందిననేము కచ్చలుం

గర మనుర క్తి నేటితుదకగా భవకర్ముల మై ధరి త్రిపై

దిరుగుదు మంతదాక భవదీయజనంబులతోడిసంగతిక

గురుమతి జన్మజన్మమార్గలకు సమకూరంగ జేయు మాధవా.

928

మ కమలాధీశ్వర తావకీనపదభర క్తవ్రాతసంసర్గలే

శముతోడక సగిగాఁ దలంప మెఱుమి క న్యరావర్గాదిసా

ఖ్యుల లన్నక విను మానవంబు లగునీకాకుంబులం జెప్ప నే

క మువిప్రస్తుతపాదపద్మ సుజనాశ్రలాపానుమోదాశ్చికా

929

వ. మఱియు భగవద్భక్తసంగంబులయందుఁ దృష్టాప్రశమనంబు లైనపుష్పకథలు

చెప్పఁబడుట(చేత భూతంబుల) మందు వైరంబును లేకండు నని.

930

చ. వనమాల ము క్తసంగు లగువారు సుతింపఁ దనర్తు వీవు గా

వున కలం బుణ్యతీర్థముల క కొప్పుఁ బునీతమా సేయఁ బూని య

ర్థిని బదచారు లై ధరిం జరించు భవత్పదభక్తసంగమం

బసపమభూరిసంస్మృతి భక్తయస్థునిబుద్ధి రుచింప కుం నే.

931

వ. కావున.

932

చ. వనరుహపత్రలోచన భవత్సఖుఁ డైనసుధాంశుమాళితో

డినిమిషమాత్ర సంగతిఁ గగడిందివ్రణంబును దుశ్చికిత్సము

న్ననుభవకష్టవోగమున కిక్కిలివైద్యుడ వైననిన్న నే

ననయమాఁ జూడఁ గంటిమి కృతార్థుల మై తగ మంటి మీశ్వరా.

933

వ. దేవా మదీయస్వాధ్యాయాధ్యయనంబులును గురుప్రపాదంబును విప్రవృద్ధాను

వర్తనంబును నార్యజన సమస్కరణంబును సర్వభూతాననూనుయు సన్నవిరిహితంబు గా సనేకకాలం బుడకంబులయందు సుత పంబునతపంబు శేయటయు విని యన్నియును బురాణపురుషుండు వైశాఖవయంకిరి<sup>1</sup> పంబుకొలుకు సగుల గాక యని విన్నవించెద ముని వెండియు నిట్లరి.

934

మ. పునుపద్మాసనధూర్జటి ప్రముఖధీసుంతుల్ తపోజ్ఞానన

త్వనిరూఢిం దగువారు సమహిమహాత్మవర్ణింపఁ బూరిం జెఱిం

గనివా రయ్యును నోపినంత వినుతుల్ గావించు ర ట్టాట నే

మును ని న్నర్థి నుతింతు మీశె వరదా<sup>1</sup>బుద్ధ్యాదిమూలంబు గన్.

935

వ. అని మఱియు సముంకపు నాదిపురుషుంకపు (బహుంకపుబుద్ధుంకపు వాసుదేవుంకపు) సత్త్వమూర్తివియు భగవంతుంకపు నై ననుకు సమస్కరించెదము (అని యిట్లు ప్రచేతసులచేత నుతింపఁడి శరణ్యనత్సలుండుగు హరినఁతుష్టాంతరంగుం డై వారలకోరినయట్లు వరంబు లిచ్చిన.)

936

తరలము. అనుచు నానృపనందనుల్ ముద్రమార సన్నుతిఁ జేయఁగాఁ

మనములోఁ బరితోష మంది ర్యమాహృదీశుండు భక్తపా

లనకరుండు తదీయదర్శనశాలసాత్మకు లాత్మలం

దనివి సాలక చూడ నాత్మ పడంబు కేగె రయంబునన్.

937

వ. తదనంతరంబ ప్రచేతసులు భగవదాజ్ఞ శిరంబుల ధరించి సముద్ర సలిలనిర్గతు లయి.

938

క. భూరిసమున్నతినాక, ద్వారనిరోధంబు నాఁగఁగదిగఁ బెరిగినయా

భూరుహసంపిహితాఖిల, ధామణి సీతీంచె రాజ్యతెనయులు వరుసన్.

939

చ. ఘనకుశితోత్తు లై విలయకాలభయంకిరహవ్యవాహలో

చనుగతి నుగ్రు లై ధరణిఁచక్రమ సర్వసుధారుహంబు గా

సనయముఁ జేయఁ బూనిన జ్యనాధిపసూనిలమోముఁడమ్ముల

న్ననలసమీరముల్ జనసమంది కుజంబులఁ గాల్చు జొచ్చినన్.

940

క. నలినభవుఁ డామహీజ, ప్రశయముఁ గని వచ్చి ధరణిఁపాలతనూజా

తుల మధురోక్తుల సుపశాంతులఁగావించుచును నయముఁదూఁగొనఁ బలికెన్.

వ. అట్లు పలికి వారల నుపశమితశ్రోధులం జేసినయనంతరంబ.

942

నీ. అవశిష్టధరణీరూహంబులు భయమంది, తిడిరి చతుర్ముఖాదేశమునను

మారిష యనుసత్రీమణిఁ దమకుఁతును, నా ప్రచేతసులకునర్థి నిచ్చె

నానరపాలకసూనులు దక్షున, కరయంగ<sup>2</sup>ము స్త్రీశ్చైరాపరాధ

మునఁ బ్రాప్త మైనట్టిజనపాలజన్మంబు,నకుఁ గారణం బై ననలినసయన

తే. నాదరింబునఁ గమలజ్యనాజ్ఞజేసి, కడఁక దీపింప విధివత్ప్రకారమునను



వరుస నందఱుఁ గూడఁగివాహ మైరి, గడవ వచ్చునె దైవసంకల్ప మెందు.

క. కలదే జగతిం బదులు నృపుల కిల నొకభార్య యెందుఁ బొసగునె వినఁగా  
దలినొడ రుఘుఁమాయాకలితాద్భుత ములకు నతులుగ వింపఁ దగున్. 944

న. అంతఁ జాక్షుషమన్వంతరింబున దైవవోదించు డై యిష్టప్రజాసర్గంబు గావించుచుఁ బ్రసిద్ధుం డైనదక్షుండు పుర్యదేహంబు గాలవీధ్రులంబుగాఁ బ్రచేతసులకు నమ్మారీష యనుభార్యయందుఁ సంభవించి సింహకాంతింజేసి సమస్తతేజోధనులతేజంబును బిహితంబుగాఁ జేయుచుఁ గర్మదాక్ష్యంబున దక్షుం డనునామంబు హించి బ్రహ్మచేతం బ్రజాసర్గరక్షయందు నియోగింపఁబడి మరీచ్యాదులం దతద్యాపరింబులందు నియోగించి యుండె నంత. 945

సీ. ఒనరఁ బ్రచేతసుఁడలత్పన్న విజ్ఞాను, లగుచు పేగంబ నాఁరాయణోక్తిఁ  
దలఁచుచు నాత్మనం,దనుకడ నిజభార్య, నిడి వనవాసు లైకడఁగి మున్ను  
జాబాలి యనుమునీశ్వర నాశ్రమం బైన, భూరివశ్యమవార్ధితీరమునను  
సర్వభూతాత్మవిజ్ఞానంబు గలయాత్మఘనవిమర్శకృతిసంకల్పు లైరి  
తే. యంత సచటికి సమ్మోద్యమతిశయిల్ల, సరసురాసునయక్షిన్నరవరేణ్య  
మానితోన్నతసంపూజ్యమానుఁ డైన,నారదుండు వివేచితారముండు. 946

వ. చనుదెంచి నిర్జితప్రాణమనోవాగ్ధర్మనులు జిత సనులును శాంతులును నన  
మనవిగ్రహాలును నిర్మలం బైనపర బ్రహ్మంబునందు నియోజితంబైనయంతః  
కరణంబు గలవారును నైన రాజసందనులకడ నిలిచిన. 947

క. చనుదెంచిన నారదమునిఁ, గనుఁగొని నృపసుతులు లేచికౌతుక మొప్పన్  
విసమితు లై సమూచితప్రాజనములఁ బరతుష్టఁ జేసి,నద్వినయమునన్. 948

చ. అనఘ ముసింద్రచంద్ర భవదాగమసంబు సమస్తలోకశో  
భన మగు సస్మదీయ మగుభాగ్యవశంబున నేడు విశ్వపా  
వన నినుఁ జూడఁ గంటి మనిరవార్యభవద్భ్రమణంబు లోకలో  
చనుగతివోలె బ్రాణులకునర్వభయాపహరంబు గావునకా. 949

వ. అని మఱియు ని ట్లనిరి. 950

సీ. అనఘాత్మ భగవంతులైన కేశవవామ, దేవులచే నుపద్రుష్ట మైన  
యాత్మతత్త్వంబు గృహస్థుల మగుచూకు, ననయంబు విస్తృతంబయ్యెనట్టి  
కలితతత్త్వార్థప్రకాశకంబును భూరితరళసంసారాబ్ధితారణంబు  
నై కర మొప్పారునాత్మతత్త్వము నేడు, చిరదయామతిఁ బ్రకాశింపఁజేయు

తే. మని ప్రచేతసుఁ లర్థి బర్హి నఁజెలంగి,భగవదాయ త్తచిత్తుండుభవ్యగుణుడు  
సఖిలలోకవిహరుండునైనయట్టి,నారదుండు వలె నారాకుమారులకును.

సీ. చర్చింప నరుల కేరజన్మకర్మాయుర్మనోవచనంబులకేవదేవుఁ  
డఖిలవిశ్వాత్మకుండైన గోవిందుండు, విలసిల్లుభక్తి సేవింపఁబడును

ననియ పో జన్మకర్మాయుర్మచోవచ, సములను భరణి నెన్నంగఁ దగును  
వనగుహనాధ సేవారహితము లైన, జననోపనయనదీక్షాకృతంబు

తే. లైనజన్మంబు లేల వీర్యాయు వేల, వేదచోదిత యగుకర్మవితతి యేల  
జపతపశ్చుితవాగ్విలాసంబు లేల, మహితనానావధానసామర్థ్య మేల. 952  
వ. మఱియు హరివిరహితం బైనయింద్రియచాలవంబును నిపుణ యైనబుద్ధియుఁ  
బ్రాణాయామాదియోగంబును దేహాదివృత్తిరిక్తాత్మజ్ఞానంబును సన్న్యాసాధ్య  
యనంబులును డక్కిన వ్రతవైరాగ్యాదిశ్రేయస్సాధనంబులును నేల సర్వేశ్వరుం  
డును సమ స్తశ్రేయస్సరూపుండును సమ స్తశ్రేయోపధిభూతుండును సర్వభూ  
తావాసుండును సర్వభూతాత్మప్రదుండును సర్వభూతప్రియుండును (సర్వవ్యా  
పకుండును) గావున. 953

మ. కమలాధీశ్వరుఁ బూజ సేయుట సమగ్రప్రీతిఁ బ్రాణోపహా  
రము సర్వేంద్రియతృప్తిహేతువును సర్వత్కౌజమూలాభిషే  
కము శాఖాభజప్రప్తిదంబు నగురేఖఁ సర్వదేవార్హణ  
క్రమ మై యొప్పు భరావరేణ్యసుతులారా బుద్ధి నూహించినన్. 954

వ. అదియునుం గాక. 955

క. పెను పగువరాకాలంబున దిననాయకునివలనఁ గ బాడమినసలిలం  
బనయముఁ గ్రమ్మఱ గ్రీష్మం, బున సూర్యునియందుఁ జెందుకపోలిక మఱియున్  
క. ధరణిఁ జరాచరభూతము, లరయఁగ జనియించి యందె గ యడఁగినపగిదిఁ  
హరిచేఁ బుట్టినవిశ్వము, హరియందె లయంబు నొందు గ నదియెట్లన్నన్. 957

మ. 1 అరు దానభృతముః ప్రథల్ మును నభంగబం దొప్పఁగాఁ దోచి క్ర  
మ్మఱ నీక్షింపఁగ నందె లేనిగతి బ్రహ్మాంబును నీ శక్తులుం  
బరికింపం ద్రిగుణప్రవాహముు నుత్పన్నంబు లై క్రమ్మఱ  
విరతి బొందుచు నుండుఁ గావున హరిఁ గ విష్ణు భజింపం దగున్. 958

వ. మఱియును సమ స్తదేహులకు నాత్మయు, నిమిత్తభూతుండును) నద్వితీయుండును  
శశ్వత్ప్రకాశుండును బ్రధానపురుషుండును స్వతేజోవిధ్వస్తగుణప్రవాహుం  
డును (మానసబుద్ధిసుఖేచ్ఛాద్వేషాదివికల్పరహితుండును సగుణుండును దేహా  
త్మభృతునివృత్తుపలభ్యుండును నాదిమధ్యాంతరహిండును నిత్యానందస్వ  
రూపుండును సర్వజ్ఞుండును) బరమేశ్వరుండును నైననారాయణు నభేదబుద్ధి  
జేసి భజింపుఁ డతండు సర్వభూతదయయు నెంతమాత్రంబు సంభవించు నంత  
మాత్రంబున సంతుష్టుం డగుటయును సర్వేంద్రియోపశాంతియు ననునీగుణంబు  
లు గలిగినయెడ సంతుష్టుం డగు నని వెండయు నిట్లనిమె. 959

చ. చతురత నట్టియాశ్వరుండు గ నజ్ఞనలోకనిర స్తసర్వకా

మితవిమలాంతరంగమున <sup>1</sup> మిశ్రితభావనఃజేసి సన్నిధా

పితుఁ డగుచుకా దనాకాగఁభీరగుణంబులఁ జాల నొప్పి యా

శ్రీతదాపారతాత్మ్యమును <sup>2</sup> జేకొని వాచున యుండు నిచ్చలున్. 960

క. శ్రుతధనకులకర్మసంబంధములఁజేసి గజ్జన ప్రతతికి నం  
తతమును నె గ్గానరించుకు, నుతు లర్థిం జేయుపూజ క మతిఁ గొనఁ జెందున్.

వ. అది యెట్లనిన. 962

సీ. వల నొప్పు దను నానంద ప్రియమనిదిరా కామినిమణిఁ దదాకాంక్షు లగుచు  
ధృతి ననువర్తింపుగదేనేం దముఖ్యుల, నే ననువర్తింప కెప్పు డాత్మ  
నిత్యస్వతంత్రుఁడ నైజగత్తవరదుఁడన, దీనవత్సలుఁడునా క నైనయట్టి  
పురుషోత్తముని జగద్భరితు సర్వేశ్వరు, నారాయణునిఁ జిదానందచు ముని  
తే. నజితు నన్యతుఁ బుంకటికాయతాక్షుఁ దవిలి సేవింపకుండునే క ధర్మ గృహజ్ఞుఁ  
డైనపురుషుండు నమ్మోది తాత్పుండగుచు, జారుమహిలార రాజకుమారులార.

వ. (అనిమతియు నిట్లనియె భవదీయవంశధుర్యుండుఁ జిత్రరథుండు నగుధ్రువుండు  
నపత్నిమాతృవాగ్బాణభిన్నహృదయుండై పంచనర్పార్పకుం డగుచుఁ దపోవనం  
బున కరుగునుపుడు మార్గంబున నాచే నుపదిష్టుం బైన క్రమంబున భగవంతుం  
డగుపుండరీకాక్షు నారాధించి యితరులచే నొంద రానిసర్వోత్తమం బుపపదంబు  
నొండఁ గాన మీరును రుద్రోపదేశ క్రమంబున సర్వభూతాంతర్యామి యగు  
నీశ్వరు భవచ్ఛేదంబున కై భజియింపుఁడు. 964

క. అని యిష్టిధమున నారద,ముని రాజకుమారులకును <sup>1</sup> ముదయు దలిర్పక  
వనజోదరునచ్చరితము, వినిపించి సరోజభాసునిపేటికఁ జనియెన్. 965

వ. ఇట్లు నారదుండు ససనయనంతరంబు. 966

చ. నరవరసంపదల్ గడఁక క నారదవక్త్రవిచిత్తతంబు నుం  
దరమును మంగళావహము క ధన్యము లొకమలాపహంబు నై  
పరఁగెనపిష్ణుకీర్తి విని క పాయక తత్పదపద్మచింతనా  
నిరుపమధక్తిఁ జెంది హరినీత్యపదంబును బొంది రున్నటేన్. 967

వ. అని మైత్రేయిండు విదురున కిట్లనియె మహాత్మా నీవు నన్ను సిగిన ప్రచేతో నార  
దసంవాదరూపం బైనవారికీర్తనంబు మనువుత్ప్రీతి డైనయుత్తాపాదునివంశ  
ప్రకారంబును జెప్పితి నని వెండియు నెట్లనియె నారదువలనం బ్రియవ్రతుం  
డాత్మవిజ్ఞానంబు నొంది <sup>1</sup> మహిమండలంబుఁ బరిపాలించి యనంతరంబునఁ  
బుత్తులకు రాజ్యంబుఁ బంచి యిచ్చి పరలోకగతుం డయ్యె ననిన. 968

క. విసి విదురుం డాతాపసు,ఘనచరణము లాత్మమ స్తకంబున మధునూ  
దనుచరణాంభోరుహములు, మనమునఁ దగఁ దాల్చి పలికెమైత్రేయునితోన్.

- క. మునినాథచంద్ర కరుణా, వననిధి నీచేత భక్తవత్సలుఁ డగునా  
వనజాక్షుత త్వ మెఱిగితి, నని తత్పదములకు వివతుఁ డై వియమునన్. 970
- క. ఆమునిచే నామంత్రితుఁ డై మనమున బంధువత్సనాకాంక్షితుఁ డై  
ధీరుహితుఁ డైనవిదురుఁడు, సామజపురమనకుఁ జనియె ధ నమ్మద మెప్పున్. 971
- క. అని శుకుఁడు పరీక్షితున, కనుకంపం జెప్పె నీయుగపాఖ్యానంబున్  
విరువాఁ డై శ్వర్యాయుధ, నక్షిర్దిస్వస్తిగతులఁ ధ దగఁ బ్రాపించెన్. 972
- క. అని శుకయోగి పరీక్షి, జ్ఞనపాలసుధాపయోధిరచంద్రున కర్థి  
వినిపించినకథ మోదం, బుర నూతుఁడు శౌనకాదిమునులకుఁ జెప్పెన్. 973
- చ. సరసవచోవిలాసగుణః సాగర సాగరజేఖలామహీ  
భరణధురంధర ప్రతిభభవ్యభుజాభుజగేంద్ర రాజశే  
ఖర ఖరదూషణ ప్రముఖగ్రాధతహఃపటల ప్రచండభా  
స్కర కఱకంఠకార్ముఖిఖండన ఖేలన భక్తపాలనా. 974
- క. శిరవిదళితసారంగా, సరసదయాపాంగ భక్తజలధితరంగా  
దురితధ్వంతపతంగా, వరజనకసుతాభిషంగా ధ వననిధిభంగా. 975
- మాలిని. సురవిమతవిదారీ ధ సుందరీశంబరారీ, సరసవినుతసూరీ ధ సర్వలోకోపకారీ  
నిరుపమగుణహారీ ధ నిర్మలానందకారీ, గురుసమరవిహారీ ధ ఘోరదైత్యప్రహారీ.
- గద్యము. ఇది శ్రీమదమేశ్వరకరుణాకలితకవితావిచిత్ర కేసనమంత్రిపుత్రసహజపాం  
డిత్య పోతనామాత్యప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభాగవతం బనుసహాపురాణంబు  
నందు స్వాయంభువమనువునకు నాకూతిదేవహూతిప్రసూతి ప్రియవ్రతోత్తాన  
పాదులు జన్మించుటయు నందు నాకూతిని రుచిప్రజాపతికి నిచ్చుటయు నారూచి  
ప్రజాపతికి నాకూతిదేనియందు శ్రీవిష్ణుమూర్త్యంశజం డైనయజ్ఞండును లక్ష్మీ  
కళాంశజ యగుదక్షిణ యగుకన్యాయ నుచ్చవింశతయు మనువుత్రి యైనదేవ  
హూతిని గర్దముని కిచ్చుటయుఁ బ్రసూతిం దత్ ప్రజాపతి కిచ్చుటయుఁ బ్రసూతి  
దక్షులవలనం బ్రజాపరంపరలు గలుగుటయు నుజ్జయం గర్దమప్రజాపతి  
పుత్రికాసముదయంబును తత్త్రబ్రహ్మర్షుల కిచ్చుటయుఁ గర్దమపుత్రి యైనకళ  
వలన మరీచికి గళ్యపుం డనుపుత్తుండును బూర్ణిమ యనుకూతురం బుట్టు  
టయును బూర్ణిమవలన గంగయు విరజం డ నెడుకుమారుండును జన్మించుట  
యుఁ గళ్యప్రజాపతివలన నయినప్రజాపరంపరలచే ముల్లోకంబు లావూర్ణం  
బు లగుటయు నత్రిమహామునితపంబును నతనికి హరిహరబ్రహ్మలు ప్రత్యక్షం  
బగుటయు ననసూయాపాతివ్రత్యమాహాత్మ్యంబువలన ననసూయాత్మలకుం  
ద్రిమూర్తులకళాంశజ లయినచంద్రదత్తాత్రేయదుర్వాసులజన్మంబును దత్  
త్మజలజన్మంబును భృగువునలఖ్యాతి యనునంగనకు శ్రీమహాల్క్ష్మీ జన్మించు  
టయును భృగుపౌత్తుం డయినమార్కండేయుజన్మంబును ధర్మనకు మూర్తివల

న నరనారాయణులు సంభవించుటయును సత్త్వరూగంబునందు నడుండు శివుని నిందించుటయును దక్షోద్వరధ్వంసంబున బ్రహ్మచే బ్రాధితుండై శివుండుదక్షుల ననుగ్రహించుటయును దక్షోదికృతశ్రీహరిస్తవంబును శ్రీహరి ప్రసన్నుండై దక్షునియజ్ఞంబు సఫలంబుగా ననుగ్రహించుటయును నతీదేవి హిమవంతునకు జనించి హరునకుం బ్రాప్తించుటయు నతానపాదునివృత్తాంతంబును ధ్రువోపాఖ్యానంబును ధ్రువుండు దండ్రిచేత నవమానితుం డై నారదోపదేశంబున మధువనంబునకుం జని తపంబు సేయుటయు హరి ప్రసన్నుండై యతని మనోరథంబు లిచ్చుటయు నతండు మరలఁ బురంబునకు వచ్చుటయుఁ గుబేరానుచరు లైనయక్షులతోడియద్ధంబును ధ్రువుండు యజ్ఞంబులు సేయుచు రాజ్యభోగంబులం దనిసి తనయు సుల్క-లునిం బట్టఁబు గట్టి హరియనుగ్రహంబున ధ్రువక్షీతిని నిలుచుటయు సుల్క-లుండు వర్షకుం డనుతనసుతునిఁ బట్టంబు గట్టి హరిం జేరుటయు వత్సరునివంశవారంపరయు నందు నంగునిసుతుండయిన వేనుక శేబరంబున లక్ష్మీ ప్రనారాయణులయంశంబున నర్చియుఁ బృథుండునుజన్మించుటయుఁ బృథుండు భూమిం గామధేనుపురీతి నఖిలవస్తువులుం బిదుక నియమించి సమస్తలిం జేసి యింద్రుండు వశవర్తి యై యుండ బహుయజ్ఞంబులు సేసిన నతనికి హరి ప్రత్యక్షం బగుటయు సభ్యాత్మప్రబోధంబును నింద్రుని వలనఁ బొపండసంభవంబును నింద్రుని జయించినవిజితాశ్వని నతనితమ్ములను బృథివీపాలనంబునకు నిలిపి పృథుండు నర్చియుం బరమపదప్రాప్తు లగుటయు వసిష్ఠశాపంబునఁ ద్రేతాగుులు విజితాశ్వనికిం దనయ లై జనించుటయుఁ బృథునిపాత్రుం డయినప్రాచీనబర్హిరాజ్యంబును నశినియజ్ఞంబు లసంఖ్యాతంబు లైన నారదుండు మాన్వం దలంచి పురంజనుకథ సభ్యాత్మప్రపంచంబుగాఁ దెలుపుటయుఁ బ్రాచీనబర్హిసుతు లయిన ప్రచేతసాలు పదుపురకు శ్రీమహాదేవుండు ప్రత్యక్షం బై హరిస్తవం బుపదేశించుటయుఁ బ్రచేతసులతపంబునకు మెచ్చి హరి ప్రత్యక్షం బగుటయు వారికి మారిషవలన దక్షుండు పూర్వకాలంబున శివవిద్వేషప్రయుక్త శాపంబునం బుత్తుం డై జనియించుటయును బ్రచేతసులు ముక్తికిం జనుటయును విదురుండు మైత్రేయుని వీడ్కొని హస్తీపురంబున కరుగుటయు ననుకథలు గలచతుర్థసకంధము.

ఓం త త్స ద్రవ హ్మ ర్పణ మస్తు,













